PRÄSTESTÅNDETS RIKSDAGSPROTOKOLL

PÅ RIKSDAGENS UPPDRAG
UTGIVNA AV

RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

GENOM

NINA SJÖBERG

13

1751–1752

STOCKHOLM 2007

Prästeståndets riksdagsprotokoll 1751–1752
Stockholm 2007, Elanders Gotab AB
Formgivning: Louise Edlund

Del 13
ISBN 978-91-88398-98-7

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord V

Inledning VII

Protokoll 3

Bilagor 357

1. Prästeståndets allmänna besvär vid riksdagen 1751–1752 357

2. Mindre sekreta deputationens skrivelse angående de s.k. kalott-predikningarna 367

3. Utdrag ur Sekreta utskottets protokoll angående de s.k. kalott-predikningarna 369

4. Knut Nilsson Lenæus memorial angående biskopars barns adlande 373

5. Johan Tillanders memorial angående biskopars barns adlande 375

6. Justitiedeputationens skrivelse angående tacksägelse hos Kungl. Maj:t för religionsvården 378

7. Justitiedeputationens betänkande angående ogifta kvinnors myndighet 380

Appendix. Kalottpredikan av Olov von Dalin 383

Personregister 389

Sakregister 405

Ortregister 417

Käll- och Litteraturförteckning 423

FÖRORD

Sveriges riksdag beslutade 1936 med anledning av en motion från året innan, då man firade 500 år sedan riksmötet i Arboga 1435, att ge ut de dittills otryckta riksdagsprotokollen. Uppdraget innehades av Riksgäldskontoret fram till 1984, då riksdagsförvaltningen övertog uppdraget. Arbetet bedrivs vid riksdagens arkiv, som är en sektion inom Riksdagsbiblioteket.

Från prästeståndet riksdagen 1751–1752 finns både koncept- och renskrivet protokoll. Det renskrivna protokollet används som förlaga, men jämförs med konceptprotokollet. När avvikelser av betydelse observeras påtalas detta i notsystemet.

I noter redovisas handlingar, årstryck och litteratur som nämns i protokollet. De upplästa handlingarna har i första hand tagit från prästeståndets eget arkiv. I de fall upplästa handlingar inte återfunnits i prästeståndets arkiv hänvisas till övriga stånds arkiv, förutom i det fåtal fall då handlingen inte kunnat återfinnas i något arkiv och därmed måste anses förkommen.

Protokollstexten återges bokstavstroget, men med vissa varsamma redigeringar. Bruket av versaler och sammanskrivningar av ord har moderniserats. Interpunktion och kommatering har redigerats i den mån det ansetts väsentligt för förståelsen av texten. I enstaka ord har j i vokalisk ställning ändrats till i. Vid uteslutning i förlagan av w i fw-ställning har w skrivits ut, utan att det särskilt noterats. Övriga förkortningar återges med kolon som uteslutningstecken. Understrykningar i förlagan återges med kursiv stil. Parenteser i handskriften återges med /: :/, medan redaktionell parentes anges med rund parentes. Suppleringar anges med hakparentes [ ] och uteslutningar med vinkelparentes ⟨ ⟩. Redaktionella ändringar i texten beläggs med hänvisning i notapparaten till konceptet eller andra handlingar.

Uppgifterna i personregistret är i första hand baserade på den biografiska litteraturen, men har dessutom inhämtats från otryckta källor i Riksarkivet, Krigsarkivet och Slottsarkivet. Födelse- och dödsår anges enbart för ståndets ledamöter. I ortregistret anges socken, härad och län, alternativt stift för kyrkliga församlingar.

De bevarade prästeståndshandlingarna finns samlade i fem volymer. Volym R 693 innehåller det renskrivna protokollet och R 694 konceptprotokollet. Ståndets inkomna handlingar finns sedan samlade i volymerna R 898, R 899 och R 900. Handlingar från Kungl. Maj:t och rådet, sekreta utskottet, de

övriga ståndens extraktprotokoll samt några deputationer finns i R 898. R 899 rymmer olika deputationers betänkanden, medan R 900 förutom ett par deputationer innehåller prästeståndets egna brev och koncepter samt privata memorial.

Vid urvalet av bilagor har särskild hänsyn tagits till ärenden som ansågs viktiga av prästeståndet under denna riksdag. Då Olof von Dalins s.k. kalottpredikningar var en viktig fråga har, förutom riksdagens egna handlingar i detta ärende, även en av dessa predikningar tagits med som appendix. Denna predikan har tagits fram av Ingemar Carlsson, redaktör för Svenska Vitterhetssamfundets pågående arbete med att ge ut Dalins samlade verk. Ett varmt tack riktas därför till Ingemar Carlsson, som med stor vänlighet bidragit med hjälp och kunskap. För att ge ett exempel på andra typer av ärenden som kan avhandlas i 1700-talets riksdag har ett betänkande om ogifta kvinnors myndighet valts ut.

Arbetet med denna volym har, förutom av undertecknad, utförts av medarbetare vid riksdagens arkiv. De har förtjänstfullt medverkat med varierande arbetsuppgifter. Ingrid Windahl har i huvudsak arbetat med inskrivande av protokollstexten, som korrekturlästs av Birgi Filppa. Leif Nilsson har upprättat registren. I övrigt har alla tre bidragit med olika uppgifter i det spännande arbetet att ge ut ståndsriksdagens protokoll. Jag vill rikta ett särskilt tack till Louise Edlund vid informationsenheten, som förutom arbetet med bokens formgivning outtröttligt har bistått med datateknisk hjälp.

Stockholm i oktober 2007
Nina Sjöberg

INLEDNING

Konung Fredrik avled den 25 mars 1751, vilket betydde att rådet måste sammankalla ständerna. Kronprinsen Adolf Fredrik kunde nämligen inte bestiga tronen innan han avgivit konungaförsäkran inför de samlade ständerna. Genom ett kungligt påbud den 14 juni kallades de att sammanträda i Stockholm den 16 september. Riksdagen präglades, av naturliga skäl, av regentskiftet.

Nu såg de olika makthavarna möjligheter att förändra regeringssättet. Adolf Fredrik uppvisade en vilja att regera själv, men kombinationen av rådets ovilja att dela med sig av makten och Adolf Fredriks egen bristande förmåga lade hinder i vägen. En maktkamp växte fram mellan olika intressegrupper i riksrådet och riksdagen. Runt kungaparet bildades ett hovparti med mål att utvidga kungamakten. Medelpunkten i denna grupp var drottning Lovisa Ulrika, som enligt samstämmiga uppgifter var känd för sitt häftiga humör och sin härsklystnad, vilket även bidrog till motstånd mot hovpartiet.

Hattarna hade makten i riksrådet, vilket gjorde att rådet blev motståndare till hovpartiets strävan om en utökad kungamakt. Mösspartiet var nedslaget efter förra riksdagens nederlag, där de försökt gripa makten men misslyckats, men partiet fick nytt liv genom förbindelser med hovet. Både hovet och mössorna var i opposition mot de regerande hattarna, vilket gjorde att de enades mot en gemensam motståndare. Flera av mössorna blev därför mer kungavänliga. De gamla stridsfrågorna mellan hattar och mössor om utrikespolitik och näringslivsfrågor hamnade denna riksdag i bakgrunden.

Inom adels- och borgarstånden var hattarna i majoritet. I prästeståndet var mösssorna i majoritet, men andelen hattar var något större än vid föregående riksdag. Dessutom var talman Henrik Benzelius liksom hans närmaste krets hattar. Hattarnas talan i prästeståndet fördes främst av Johan Browallius, biskop i Åbo, Engelbert Halenius, professor i Uppsala och Samuel Troilius, biskop i Västerås. Mössornas förkämpar var Andreas Rhyzelius, biskop i Linköping, och Erik Alstrin, biskop i Växjö. Men de var båda till åren komna och därmed inte så aktiva som de en gång varit. Jacob Serenius, prost i Nyköping, var prästeståndets ökände bråkstake och ivrig förespråkare för mössornas politik. Försök gjordes av hattarna i prästeståndet att ute-

stänga Serenius från sekreta utskottet. Han lyckades trots detta komma med, men var mer tillbakadragen under denna riksdag.

Oavsett partitillhörighet gav prästeståndet inte något stöd till kungaparet och hovpartiets strävan efter mer makt åt konungen. Ståndet påverkades kanske i sin inställning av att Lovisa Ulrika inte visade någon vördnad för religionen och kyrkan. Olof Dalin stod högt i gunst hos kungaparet och var kronprins Gustavs lärare. Förutom lärarrollen blev Dalin populär hos Lovisa Ulrika som underhållande lustigkurre. Han roade hovet med ”kalottpredikningar”, där han förlöjligade prästerskapet genom att spela upp karikatyrer av deras predikningar. Dessa spreds också i skriftlig form och sågs av prästerskapet som smädeskrifter riktade mot dem själva och mot läran. Prosten Johan Petri Aurelius tog upp frågan i prästeståndet i samband med en diskussion om de unga prinsarnas uppfostran. Han menade att det fanns risk att kronprinsen kunnat höra dessa smädande predikningar, som skulle kunna ha skadlig verkan på hans ”menlösa och oskyldiga sinne”.[1]

Prästeståndets ledamöter anmälde problemet i den mindre sekreta deputationen, som i sin tur tog ärendet vidare till sekreta utskottet. Prästeståndet såg frågan som mycket allvarlig och menade att författaren till smädeskrifterna ”slitit sig lös från all laglydnad”, ”wågat häfwa sig up emot Gud den aldrahögste och göra gäck av gudstienst och alt som heligt wara bör”. Det skulle kunna leda till ”kallsinnighet emot öfwerheten och störta riket i yttersta wåda”. De övriga stånden såg inte saken lika allvarligt som prästerna. Där rådde snarare inställningen att de s.k. smädeskrifterna var menade som oskyldig underhållning. Sekreta utskottet lyssnade till prästernas klagan och gav dem rätt att försöka hindra spridningen av skrifterna samtidigt som de visade full insikt om att författaren inte menat något allvarligare än att skämta.[2] Intressant är att Dalins namn inte nämns vid något tillfälle i protokollen.

Innan saken hann gå vidare grep konungen själv in och kallade till sig ärkebiskopen. Konungen visade missnöje med den oro predikningarna orsakat och gav dem även sina tankar om saken skriftligt. Biskop Browallius tolkade konungens skrift som att han varken hade del i smädeskrifterna eller försvarade dem, varför de med fria händer kunde överlägga om hur de skulle hindra dem. Kungl. Maj:t lät också utfärda en kungörelse som förbjöd de spridda smädeskrifterna som ledde till kallsinnighet för lärosättet samt mindre aktning för läroämbetet, det vill säga

[1] Prästeståndets protokoll 14 december 1751 § 5.

[2] Sekreta utskottets arkiv, 2971, Mindre sekreta deputationen, nr 17. Sekreta utskottets arkiv, R 2956, 17 januari 1752. Tryckta som bilagorna 2 och 3.

prästerna.[1] Prästeståndet beslutade att uppsätta en tacksägelseskrift till Kungl. Maj:t för hans förnyade försäkran om religionens vård.

Följande riksdag, 1755–1756, går anklagelserna mot Dalin längre och det slutar med att han avskedas från sin tjänst som kronprins Gustavs lärare.

Vid kröningen skulle konungen avlägga sin konungaförsäkran inför ständerna. En försäkran skrevs av stora sekreta deputationen, som bestod av sekreta utskottet, sekreta deputationen och 25 bönder. Deras förslag ledde till konflikter i ridderskapet och adeln, men övriga tre stånd biföll förslaget. Försäkran skrevs under av konungen inför kröningen, som skedde den 26 november.[2]

I samband med kröningen uppstod också konflikter om själva kröningsceremonin mellan adeln och de övriga tre ståndena. Enligt ceremonielet skulle enbart adeln följa konungen i processionen, men borgarståndet protesterade och fick med sig de andra stånden. Adeln fick ge vika och se de ofrälse stånden delta i processionen.[3]

Inför kröningen lämnade Knut Lenæus och Johannes Tillander in var sitt memorial där de yrkade att ståndets män vid kröningen inte skulle begära, eller ens ta emot om de erbjöds, adelskap för sig och sina barn. Det handlade om ett gammalt prästerligt missnöje med att ståndets främsta medlemmar ville övergå i ett annat stånd. Det fördes en lång diskussion i frågan, innan alla biskopar utom Andreas Rhyzelius och Johan Engeström lovade att inte begära eller ta emot adelskap. När deras barn sedan vid kröningen adlades, protesterade Tillander och ville ha dem uteslutna ur ståndet. Rhyzelius skyllde då på ”fotsiuka” och reste hem. Efter detta deltog han inte i någon mer riksdag.[4]

År 1748 hade konung Fredrik instiftat ett officiellt ordensväsende genom tillkomsten av Serafimer-, Svärds- och Nordstjärneordnarna.[5] Flera frågor under riksdagen handlar därför om ordensväsendet. Konung Adolf Fredrik hade författat en skrivelse med anmärkningar om ordensstatuterna, något

1. Prästeståndets protokoll 15 februari 1752 § 8; 22 februari 1752 § 10, 29 februari 1752 § 3. Årstrycket, 11 mars 1751. *Den 11 Martii. Kongl. Maj:ts Kundgörelse och Förbud angående några uti orterne kringlöpande Skrifter.* Tryckt i Modée del V.
2. Försäkran i Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen nr 1. Ridderskapets och adelns protokoll 21 november 1751, tryckt s 203 ff. Prästeståndets protokoll 19 november 1751 § 6; 21 november 1751 § 5: 22 november 1751 § 1. Borgarståndets protokoll 21 november 1751. Bondeståndets protokoll 21 november 1751, tryckt s 72 f.
3. Ridderskapets och adelns protokoll 19 november 1751, tryckt s 194 ff. Prästeståndets protokoll 19 november 1751 §§ 1;2;3;4; 5: 21 november §§ 6;7. Borgarståndet 19 november 1751. Bondeståndets protokoll 19 november 1751, tryckt s 69 ff; 21 november 1751, tryckt s 73 f.
4. Prästeståndets protokoll 22 november 1751 § 7; 12 december 1751 § 2; 17 december 1751 § 2; 3. Lenaeus och Tillanders memorial finns tryckta som bilagorna 4 och 5.
5. Serafimerorden heter i tidiga handlingar och stadgar *Seraphiner-orden.*

som ledde till livliga diskussioner. Konungen begärde nämligen en ändring som skulle ge honom ensam makt att utnämna riddare och kommendörer, utan riksrådets inblandning. Naturligtvis ville inte rådet gå med på detta, men konungen hade ett stort stöd, och det slutade med att han fick igenom sin önskan. Ridderskapet och adeln och bondeståndet biföll, medan prästeståndet och borgarståndet var oeniga, vilket ledde till beslut av två stånd.[1]

Under riksdagen 1751–1752 avgick riksrådets kanslipresident Carl Gustaf Tessin, trots kraftfulla övertalningsförsök att få honom att stanna vid sitt ämbete. Hans avskedsansökan beviljades av ständerna i mars 1752. Diskussioner fördes om hur man skulle utse ny kanslipresident. Mindre sekreta deputationen kom med ett betänkande, som föreslog att man till konungen bara skulle ge ett enda namnförslag. Betänkandet antogs av sekreta utskottet och skickades till de fyra stånden. Adeln var oenig och hade långa diskussioner, men röstade för förslaget. Bondeståndet däremot förkastade genast betänkandet och ville stadga att tre rådsherrar alltid skulle föreslås. Borgarståndet biföll betänkandet utan konflikter. I prästeståndet blev diskussionen hetsig, genom att den kom att handla om huruvida ständerna kunde begå misstag. Tanken att ständerna kunde förföras var enligt Brovallius ”emot rikets fundamentallag”. Betänkandet bifölls efter omröstning. Med tre stånds bifall hade därmed ständerna tagit sig rätten att utse kanslipresident utan att konungen hade något att säga till om i valet. Som ny kanslipresident utsågs Anders Johan von Höpken.[2]

Mindre sekreta deputationen skrev ett betänkande om ryktesspridning. Både konungen och riksrådet påstods enligt ryktena försöka utvidga sin makt utöver regeringsformens gränser. Båda ryktena förklarades vara falska och spridda av ryssarna och deras anhängare som ville se oenighet i Sverige. Betänkandet lovordade hattarna och framställde mössorna som ryssarnas hantlangare. Även detta diskuterades i sekreta utskottet under flera dagar. Det slutade med att biskop Troilius manade till endräkt och förmådde den varande lantmarskalken Henning Gyllenborg och den förre lantmarskalken och mössanhängaren Mattias Alexander von Ungern Sternberg att förklara sin högaktning för varandra och lova endräkt. Sekreta utskottet lät överläm-

[1] Ridderskapets och adelns protokoll 13 november 1751, tryckt s 181 ff. Memorial om ordensstatuterna tryckt i Ridderskapets och adelns protokoll s 337 ff. För diskussioner i prästeståndet, se Ordensstatuter i sakregistret. Borgarståndet 13 november 1751. Bondeståndets protokoll 25 november 1751, tryckt s 78.

[2] Ridderskapets och adelns protokoll 12 december, tryckt s 229 ff; 29 februari 1752, tryckt s 246; 16 mars 1752, tryckt s 249 ff. Prästeståndets protokoll 12 december 1751 § 15; 29 februari 1752 § 5; 7 mars 1752 § 4; 12 mars 1752; 16 mars 1752 § 2. Borgarståndets protokoll 13 december 1751; 29 februari 1752; 7 mars 1752; 13 mars 1752; 16 mars 1752. Bondeståndets protokoll 29 februari 1752, tryckt s 145; 148 f; 7 mars 1752, tryckt s 150; 12 mars 1752, tryckt s 153 ff; 16 mars 1752, tryckt s 166 f.

na betänkandet till konungen tillsammans med ett tal där lantmarskalken uppmanade konungen att hysa förtroende för riksråden.[1]

En gammal tvistefråga som diskuterades under riksdagen var frågan om att hålla riksdagen på annan ort än i Stockholm. De städer som diskuterades som alternativ var Norrköping och Åbo. Av tradition förespråkade mössorna förläggandet av riksdagen till annan ort, medan hattarna ville hålla den kvar i huvudstaden. Bönderna och prästerna, där mössorna var starkare, drev frågan om att flytta på riksdagen. Argumenten var att riksdagen skulle bli kortare och att man skulle slippa inblandning av främmande ministrar och deras ränker. Motargumenten handlade om att kostnaderna skulle öka, men hattarna försökte också skrämmas med risken att envåldsplaner lättare skulle genomföras på annan ort än Stockholm. Diskussioner fördes både inom och mellan stånden. Efter votering med små marginaler avslogs förslaget.[2] Ständerna överlät därmed till riksrådet att avgöra var ständerna nästa gång skulle sammankallas.

Författningsfrågor låg alltså bakom många av konflikterna i denna riksdag, och det handlade i grunden om maktkampen mellan konungen och riksrådet. Men den ständigt återkommande frågan om böndernas rätt att bränna sitt eget brännvin diskuterades även denna riksdag. Liksom vid de föregående riksdagarna var rikets finanser dåliga. Det fanns önskemål om stora bevillningar för att komma till rätta med statens underskott i kassan. En av tvistefrågorna var just brännvinsbränningen. Med prästeståndets stöd fick bönderna igenom ett beslut som lät dem bränna sitt brännvin mot att alla manspersoner över 15 år fick betala en låg brännvinsförbrukningsavgift, det vill säga en form av alkoholskatt som betalades av alla oavsett om man drack brännvin eller inte.[3]

En intressant fråga finns i ett betänkande från justitiedeputationen angående ogifta kvinnors möjligheter att bli myndiga att själva förvalta sin egendom. Först 1884 blev ogifta kvinnor myndiga vid 21 års ålder, det vill säga samma ålder som männen. Då fick gifta kvinnor rätt att disponera sina egen-

1. Ridderskapets och adelns protokoll 30 januari 1752, tryckt s 244. Prästeståndets protokoll 31 januari § 6. Borgarståndets protokoll 8 februari 1752. Bondeståndets protokoll 31 januari 1752, tryckt s 112.
2. Ridderskapets och adelns protokoll 7 april 1752, tryckt s 250; 22 april 1752, tryckt s 251 f; 25 april 1752, tryckt s 252. Prästeståndets protokoll 8 april § 2; 21 april 1752 § 2; 25 april 1752 § 4; 29 april 1752 § 5. Borgarståndets protokoll 7 april 1752; 8 april 1752; 25 april 1752. Bondeståndets protokoll 7 april 1752, tryckt s 189 f; 21 april 1752, tryckt s 201; 22 april 1752, tryckt s 205.
3. Ridderskapets och adelns protokoll 7 april 1752, tryckt s 250. Prästeståndets protokoll, se ”Brännvin” i sakregistret . Borgarståndets protokoll 3 april 1752; 4 april 1752; 7 april 1752. Bondeståndets protokoll 7 april 1752, tryckt s 189; 8 april 1752, tryckt s 192 f; 1 juni 1752, tryckt s 282.

domar. Men redan på 1700-talet kunde ogifta kvinnor ansöka hos Kungl. Maj:t om frihet att själva få förvalta sina egendomar och råda över sitt arv. Vid riksdagen 1751–1752 hade frågan uppkommit om ogifta kvinnor kunde bli myndigförklarade utan ansökningsförfarandet. Detta skulle dock enligt justitiedeputationen bryta mot lagarna i ärvdabalken. Deputationen använde dessutom argument om att kvinnorna kunde bli avlurade sina egendomar, varför de inte ville se någon förenkling av förfarandet och inte heller någon möjlighet för kvinnorna att gifta sig eller sälja sin egendom utan förmyndares medgivande. Detta bifölls av prästeståndet.[1]

Frågan om ogifta kvinnors myndighet är ett exempel på ett mindre ärende som ständerna hanterade. Som under alla frihetstidens riksdagar är även denna fylld av mindre, enskilda ärenden av vitt skilda slag, från regementens och bergsverks ärenden till privatpersoners önskan att överlämna sina tjänster till utvalda efterträdare.

[1.] Protokollet 31 januari 1752 § 9. Betänkandet tryckt i sin helhet som bilaga 7.

PRÄSTESTÅNDETS RIKSDAGSPROTOKOLL
1751–1752

År 1751 d. 17 Sept. klockan 9 förmiddagen instälte sig, efter giorta anslag, til at, wid den af Hans Kongl. Maj:t allmänt påbudne och utlyste riksdag, hålla första sammanträdet: Herr archibiskopen:

Doctor Henric Benzelius

Herrar biskoparne:

Doctor Daniel Juslenius
Doctor Eric Alstrin
Mag:r Sam. Troilius
Doctor Olof Osander
Doctor Johan Browallius
Doctor Johan Engeström
Magister Johan Nylander
Doctor Jöran Wallin, och

Herr superintendenten
doctor Nils Lagerlöf,
med flere deputerade af rikets presterskap.

Från Upsala stift

Theologie professoren, mag:r Engelbert Halenius,
Probsten uti Delsbo, mag:r Canutus Lenæus,[1]
Probsten i Tierp mag:r Carl Johan Loman,
Kyrkoherden i Knutby och Faringe, m:r Johan Helleday, som ännu icke ankommit, men säkert förwäntades, allesamman af hela stiftet befullmägtigade.

Af Stockholms stad

Biskopen i Westerås såsom ännu warande kyrkoherde i S. Claræ och Olai församlingar h:r mag:r Samuel Troilius, kyrkoherden wid kongl. Riddareholmsförsamlingen, doct. Justus Christopher Hausswolff,
kyrkoherden wid S. Mariæ Magdalenæ församling h:r Johan Forsskåhl, och

[1] Knut Nilsson Lenæus.

kyrkoherden wid Finska nationelle församlingen mag. Carl Gustav Werander.

Från Linköpings stift

Utom herr biskopen d:r And. Rhyzelius som förwäntas,

Domprobsten doct. Petrus Filenius, af presterskapet uti Bankekinds härad, Liungs, Ekebyborna och Skärkinds probsterier befullmägtigad,

Probsten och kyrkoherden mag:r Petrus Zetterling, för Kuddeby, Sundbo, Wikbolands, Hammarkinds och Borgs probsterier,

Probsten mag:r Anders Wilhelm Wennerdal för Kinda, Södra Tiust, Ydre, Upplands, Tuna och Sedeweds, samt Norra Tiusts häraders presterskap,

Probsten och kyrkoherden mag:r Carl Magnus Ekman för presterskapet uti Walkebo och Wifolka härader, Gamla Kils, Södra Wedbo, Göstrings och Norra Wedbo probsterier.

Från Scara stift

Utom h:r doctorn och biskopen, såsom fullmägtig för första divisionen,

Probsten och kyrkoherden i Borås mag:r Anders Hygrell för fierde divisionen.

Probsten och kyrkoherden mag:r Nils Synnerberg för tredie, samt

Kyrkoherden mag:r Suen Elg för andra divisionen.

Från Strængnäs stift

Domprobsten mag:r Carl Fredric Liungberg på domprobsteriets, Wästra Rekarnes, Stora Malms, Öfwersällö, Floda och Östra Rekarnes contracters wägnar,

Probsten och kyrkoherden mag:r Eric Lidius på Örebro, Kumbla, Glantshammars, Wiby och Edbergs contracters wägnar.

Probsten och kyrkoherden mag:r Jacob Serenius på Nyköpings östra och wästra, samt Södertelge contracters wägnar,

Probsten och kyrkoherden mag:r Lars Stierner på Södertörns och Trosa contracters wägnar.

Från Westerås stift

Utom herr biskopen,

Probsten i Munketorp, mag:r Johan Lind,

Probsten i Leksand, mag:r Johan Nordman,

Probsten i Fellingsbro mag:r Jacob Strang, och

Probsten i Huseby, mag:r Magnus Troilius

af hela lofl. stiftets presterskap befullmägtigade.

Från Wexiö stift

Utom herr doctorn och biskopen, försedd med stiftets fullmagt,
Domprosten, mag:r Suen Bælter, för Cronobergs läns presterskap, och
Probsten doct. Carl Tiliander för Jönköpings läns presterskap.

Från Åbo stift

Utom herr biskopen
Theologiæ professoren mag:r Johan Tillander å pastorum wägnar i Tawast, Nyland och Biörneborgs läner med Åland,
Probsten och kyrkoherden mag:r Claudius Hedman på kyrkoherdarnas wägnar i Cajana, Kemi, Wasa, Nykarleby, Lotheå, Limmingo och Österbotn,
Kyrkoherden mag:r Gustaf Hartman på kyrkoherdarnas i Åbo, Nykarleby, Jiå, Cajana och Kemi contracters wägnar.

Från Lunds stift

Utom herr doctorn och biskopen
Probsten h:r Jöns Ring,
Probsten h:r Suen Fundan, och
Kyrkoherden mag:r Johan Bolmstedt, försedde med hela det lofl. stiftets gemensamma fullmagt.

Från Borgo stift

Utom herr biskopen,
Probsten och kyrkoherden mag:r Jacob Krok, af stiftet befullmägtigad

Från Götheborgs stift

Utom herr doctorn och biskopen,
af consistorio samt Elfsysels och Wikornas contracter befullmägtigad,
probsten och kyrkoherden mag:r Joan Aurelius
på domprobsteriets södra contracts och Elfsborgs läns presterskaps wägnar,
kyrkoherden mag:r Hans Dryander på Hallands, Fåurås[1] och Himle, Halmstads och Årestads presterskaps wägnar. §

Från Calmare stift

Utom biskopen, herr magister Magnus Beronius, som ännu icke ankommet, men försäkras wara på wägen,
kyrkoherden magister Johan Wimmerstedt, af stiftet befullmägtigad.

[1] Läs: *Faurås*.

Från Carlstad stift

Jemte herr doct. och superintendenten,

lectorn och kyrkoherden, mag:r Jonas Ullholm, med consistorii intygan, at de af stiftet walde blifwit, fast fullmagterne ei ännu hunnet återkomma underskrefne.

Ifrån Hernösands stift

Utom herr doctorn och superintendenten, som försäkras wara på wägen,

Kyrkoherden mag:r Eric Brunnius, på pastorum wägnar i Westerbotns och Ångermanlands norra contract,

Kyrkoherden mag:r Daniel Salin för Jemtelands och Medelpads presterskap.

Från Gottlands stift

Utom superintendenten h:r magister Mårten Kammecker, som wäl i staden war närwarande, men nu af siukdom hindrades,

Kyrkoherden h:r Petrus Åkerman, af hela stiftets presterskap befullmägtigad.

Från Carlscrona

Upgaf h:r doctorn och ammiralitetssuperintendenten Lorentz Murbeck dess consistorii fullmagt, at wid innewarande riksdag sig inställa.

1. Sedan venerandus clerus comitialis således samlad war, förestälte herr archibiskopen uti ett kort tal huru Hans Kongl. Maij:t i nåder behagat sammankalla riksens ständer til allmän riksdag; och som ståndet äfwen med inbördes fägnad nu råkades uti det ändamål, til at efter yttersta förmågo söka tiäna konung, land och rike, samt således befrämja det allmännas bästa, och hwar redlig undersåtares enskilta förmon och nytta; altså skulle detta höga och wigtiga ärendet, som utom den högsta Gudens nåd och wälsignelse icke rätteligen wårdas kunde, påminna dem, at wända sig til honom, och åkalla honom om kraftigt bistånd och hielp; hwilket ock skedde med wanlig sång och bön.

2. Derpå anmodades ståndets samteliga ledamöter, at aflemna sina meddelta fullmagter til genomseende af dem, som dertil kunde blifwa deputerade, och utnämdes til detta ärendets afgörande biskopen i Åbo herr doctor Browallius, biskopen i Westerås herr mag:r Samuel Troilius, probsten och kyrkoherden i Jönköping h:r doct. Tiliander och probsten i Delsbo h:r mag:r Canutus Lenæus.

3. Uplästes ett utdrag af rådsprotocollet under d. 16 Septembris, deruti Hans Kongl. Maj:t remitterar til ståndets underdåniga yttrande några ifrån Strengnäs stift andragne beswär och giorde påminnelser rörande det derstädes hållne herrdagsmanswal, och blef denna tit lemnad under herrar deputerades skärskådande, som hade at genomse fullmagterna.

4. Lemnades äfwen til herrar deputerades öfwerwägande ett memorial af en wid namn Gabr. Hellstadius, deruti han wil bestrida,, at probsten ifrån Scara stift magister Nicolaus Synnerberg sielf sökt komma til riksdagen, för at undwika några stämningsmål, uti hwilka han bort swara wid instundande hösteting.

5. Till sakernas bättre drift fants nödigt, at ståndet nu straxt måtte wälja sig taleman, hwartil biskopen h:r d:r Browallius föreslog, at utan votering antaga herr archibiskopen, om han benäget skulle täckas sig samma beswärliga syssla åtaga. Och som ståndet äfwen tykte bäst wara, at samma sysla lemnades uti herr archibiskopens händer; ty wart, med ståndets enhälliga samtycke och önskan herr archibiskopen til ståndets wärdiga taleman korad.

Herr archibiskopen tackade för det emot honom nu som tilförene förklarade förtroende, wiste sielf hwad hos honom saknas kunde til så dryg syslas wärdiga bestridande, fast redlighet och wälmening icke felade, at han gärna såge talemansämbetet updragas åt någon annan; men på det han någorlunda måtte swara emot ståndets bewiste wälwilja, wille han i förtröstan på Guds bistånd göra sitt bästa, med förbehåll at winna ursäkt, om hans helsa och krafter icke tillstadde honom fullfölja alt efter önskan. Hwaruppå ståndet troligen tilönskade herr archibiskopen Guds nåd, helsa och krafter at kunna uthärda under så drygt arbete.

6. Herr archibiskopen och talemannen androg såsom det förnämsta bland ståndets göromål wid närwarande riksdag, at bewaka hwad til religion hörer, som på flera ställen i riket tyckes stå i fara, i anseende til några bekante omständigheter i Götheborg, hwarom biskopen herr doctor Wallin giorde en kort berättelse, och något som skal i Stockholm ske, förutan annat mer som androgs, då samtelige herrar biskopar förenade sig derom, at i ståndet ingifwa berättelser, hwar och en för sitt stift, och äfwen föreslå huru det ena med den andra skal kunna rättas och hielpas.

7. Uplästes ett consistorii Stockholmiensis memorial,[1] angående huru Gottlands stift wil undandraga sig betala den andel som på thy ankommer, til inlösande af de ecclesiastique handlingar, som afledne cämnären Pahl samlat, och prestaståndet wid förledne riksdag för godt funnet, at genom sammanskott af stiftet inlösa för 3 000 d:r k:mt. Och som fullmägtigen ifrån Gottland sig häröfwer icke utlåta kunde, förr än han finge med sin biskop derom conferera, wille ståndet bespara detta til en annan gång, då notarien det imedlertid sig til minnes anteknar.

8. I anledning af domprobsten mag:r Bælters giorde föreställning, huru desse inlöste handlingar skulle blifwa för ståndet mest nyttiga, fans godt, at bemälte h:r domprobst, probsten mag:r Lenæus, probsten mag:r Wennerdal, kyrkoherdarne Elg, Bolmstedt, Ullholm och Åkerman sammanträda och rådgöra, om dessa handlingars i ordning förande och registrerande.

9. Unämndes notarius consistorii urbici mag:r Olof Gråberg, at wara til hielp vid protocollet under närwarande riksdag.

10. Ståndet skildes åt och herrar deputerade blefwo qwar at öfwerse fullmagterna, då alla befunnos hafwa sin riktighet; men probsten Synnerbergs, Strengnäs och Carlscrona fullmagterne fordra widare öfwerläggande.

Hwad först betreffade Hellstadii emot probsten Synnerbergs wal anförde beswär, funno herrar deputati dem af den beskaffenhet, at de så litet bestrida bemälte probsts lagliga kallelse, at såsom sina committenters fullmägtig biwista riksdagen, at honom snarare lemnas fritt, at tiltala Helstadius in foro competenti, hwarföre ock sielfwa acten til honom lemnades. De andra bägge målen upsköts til efter middagen klockan 4.

11. På sattan tid kommo herrar deputati tilhopa, då äfwen probstarne Serenius och Stierner upkommo, och gåfwo tilkänna, det de til enighets bibehållande inom ståndet, sig emellan, och hwad på dem ankommer, sig förenat, genom domprobstens h:r mag. Liungbergs goda bemedlande.

I anseende hwartil och emedan deputati wid ingenderas fullmagter funnet något at påminna, de icke annat kunde än hemställa ståndet, om icke bägge så probsten Serenius som probsten Stierner kunde såsom riksdagsmän här förblifwa.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 4.

12. Hwad åter angick Carlscronasaken, så, ehuruwäl af actis befants, at ammiralitetsconsistorium i Carlscrona icke äger rättighet, at deputera någon enskilt herredagsman, wille dock herrar deputati taga til referendum i ståndet, om icke, i anseende dertil, at h:r doctorn och ammiralitetssuperintendenten Muhrbeck giort hit up en kostsam resa, han kunde för denna gången få säte och stämma i ståndet, med uttryckeligit förbehåll, at det ei drages til något præjudicat, och at ammiralitetsconsistorium genom utdrag af protocollet underrättas,[1] at hädanefter icke befullmägtiga någon til riksdag, utan sända sina beswär, rörande swenska församlingen i Carlscrona och dess prebender til consistorium ecclesiasticum i Lund at af stiftets fullmägtige wårdas och skötas.

Den 18 Septembris

1. Aflade herr archibiskopen, såsom ståndets taleman, med hand å bok, den föreskrefne talemanseden.

2. Justerades protocollet af d. 17.

3. Uplästes instruction, hwarefter riksens ständers urskilningsdeputation sig hädanefter på riksdagarne har at rätta. Gifwen Stockholm i rådkammaren d. 10 Maji 1748.

4. Uplästes äfwen Kongl. Maijt:s nådiga kungörelse, angående några omständigheter, som wid riksdagarna komma at i akt tagas. Gifwen Stockholm i rådkammaren d. 6 Septemb. 1751.[2]

5. I anledning häraf proponerade herr archibiskopen, om icke ståndet wille finna sig deruti, at nu straxt i början göra de andra respective ständen någon tiänlig föreställning om ärhållande af en i anseende til tiden drägelig och christelig riksdag? Hwilket allmänt samtyktes, och förmente herr biskop Browallius bäst wara, at alla wägar tagas, som tiäna til at förkorta riksdagarna, enär rikets angelägenheter icke fordra längre tid.

6. Til riksdagarnas förkortande mente herr archibiskopen mest bidraga, om ståndet förenar sig

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 32.
[2] Årstrycket, 6 september 1751. *Den 6. sept. Kongl. Maj:ts Kungiörelse, angående några omständigheter, som vid Riksdagarne komma at i akt tagas.* Tryckt i Modée del V.

1) derom, at ei emottaga privatorum enskilta ansökningar, så framt de ei från deputationerne inkomma.

2) At så snart riksdagsarbetet kommer i sin fulla gång, statswerkets reglerande aldraförst företagas.

Hwarwid herr biskop Browallius anmerkte, at så snart statsdeputation sätter sig, ståndet med det samma begär, at wederbörande upgifwa behofwet, samt utse utwägar och fonder til dess fyllande, emedan det göromålet synes wara det angelägnaste, och det som kräfwer mesta tiden. Bägge dessa omständigheter wunno straxt ståndets bifall, hwarjemte kom i öfwerwägande, at en ledamot icke måtte belastas med alt för många deputationer.

7. Förestälte herr archibiskopen, til öfwerenskommande ståndets ledamöter emellan, at ingen går uti plenis, secreta utskottet med dess deputationer och secreta deputation utan kappa. Hwilket utlofwades.

8. Fick notarien befalning, at uprätta en förtekning på ståndets ledamöter, som nästa session framlägges, at hwar och en sielf må antekna hwarest han logerar.

9. Underskrefs af samtelige ståndets ledamöter och notarierne det wanliga tysthetsreversalet.[1]

10. Företog sig ståndet til afgörande, huru wida efter herrar deputerades tilstyrkan, ammiralitetssuperintendenten doctor Murbeck från Carlscrona, och probsten Serenius ifrån Nyköping kunde blifwa i ståndet intagne, då wederbörande anmodades taga afträde. Hwad betreffar

1) probsten Serenius, förmente probsten Wennerdal med flere, at de icke torde wara rådeligit öka den numer af riksdagsmän, som uti ståndet wid 1727 års riksdag blifwit utsatt, i synnerhet om det i andra stift så skedt som i Linköpings, at samma numer genom ett kongl. bref af d. 15 Dec. 1741 blifwit aldeles confirmerad och fastställd. Samtelige närwarande herrar biskopar, så wäl som den öfrige clerus comitialis intygade sig ei weta af sådant bref, utan alt berodde på ståndets egna öfwerenskommelse wid 1727 års riksdag, som ei synes förmena, at en eller annan utom det utsatte antalet ankommer, hwarom likwäl ståndet innan det skiljes åt, närmare wil öfwerenskomma.

Probsten Wennerdal: Det är dock icke rådeligit gifwa något præjudicat til numerns förökande, emedan då lätteligen kunde ske at någon sådan komma

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 1; 2. Även § 12 denna dag.

til riksdagen, som ei wore dertil berättigad, ehuru han för någon kunde blifwa committerad.

Biskop Browallius: Ståndet äger altid frihet, at skärskåda hwar och en specialem casum, och kan äfwen nu förbehålla sig at detta ei drages til præjudicat.

Herr biskop Alstrin: När deputationer tilsättas, behöfwes wäl, at ståndet äger flere ledamöter, på det somliga ei måge betungas af för mycket arbete. Och at ei antalet af fullmägtige från Strengnäs stift skal ökas, ämnar jag straxt efter solenniteterna begära afsked ifrån ståndet, och nu förut förbehåller mig, at för den orsaken skull ei förordnas i någon deputation.

Frågades: Hwilken hafwer större rätt at wara herredagsman, Serenius eller Stierner? Sw. rätt bägge, och at deputati, hwad på deras göromål ankommet, icke haft något at wid deras innehafwande fullmagter påminna.

Herr archibiskopen sade: om ståndet resolverar til probstens Serenii intagande, som ei är mig emot, har jag dock at göra 2:ne frågor. Konungen har remitterat saken til ståndet, bör då icke sielfwa acten i ståndet upläsas? Sw. ja. På hwad sätt skal då ståndet swara Hans Majestät?

Herr domprobsten Bælter: Swaret på denna fråga tages utur konungens remiss. Ståndet bör i underdånighet yttra sig öfwer de underdåniga beswär med derwid å ömse sidor andragne omständigheter.

I anseende hwartil det aktades godt, at sielfwa acten för ståndet skulle upläsas, hwilket til nästa sammankomst besparades.

Hwad

2) angår ammiralitetssuperintendenten doct. Lorentz Muhrbeck och dess intagande i ståndet, anfördes skäl både emot och med.

Kyrkoherden mag:r Helleday: At högwördiga ståndet kan antaga någon ledamot, som öfwer det fastställta antalet från et el. annat stift ankommer, när den är af sådana, som, enligit riksdagsordningen,[1] äga magt at befullmägtiga, med laglig fullmagt försedd, det lärer icke kunna bestridas. Fast något förbehåll för framtiden äfwen härutinnan torde wara nödigt; men at antaga någon, som wäl kan wara wäljande ledamot uti ett stift, men hafwer fullmagt af sådana, som hwarken äga stämma på riksdag, eller, i anseende til sitt samhälle, rätt, at afsända riksdagsmän, dertil ser jag intet, huru ståndet emot riksdagsordningen och 1741 års kongl. rescript äger magt, eller huru den samma så inom som utom ståndet i deputationer kan meddelas någon röst. Ty at antaga ledamöter ifrån stiften och ompröfwa fullmagter, det är i ståndets enskilta oeconomicum; men at antaga dem, som enligit den af samtel.

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

ständen stadgade riksdagsordning ei äga stämma på riksdagar, och meddela dem, jemwäl utom ståndet, säte i deputationer, det wet jag ei, om sådant kan anses för ståndets oeconomicum: i synnerhet, som stiftet hwarifrån den samma kommer ei allenast protesterar emot dess antagande för dess fullmägtig, utan ock stiftets lagligen förordnade fullmägtige förbehålla sig wissa jura comitialia, hwartil honom all rätt utslås. Lemnar altså til högwördige ståndets mogna ompröfwande, huru wida de anförde mitigantia böra i en så öm omständighet gälla: i synnerhet som ståndet ei tyckes härutinnan äga enskilt decisum, at meddela någon wiss stat stämma på riksdagar, som förut, enligit riksdagsordningen icke äger den samma.

Uti denna mening instämde flere af ståndet, som derföre begärade, at saken genom votering måtte afslutas. Frågan blef altså denna: Om superintendenten Murbeck skal antagas til ledamot i ståndet, i anledning af det som skedde med superintendenten Wallerius vid 1734 års riksdag, dock utan at blifwa ledamot i secreta utskottet, samt utan at sådant skal kunna tiäna til præjudicat. Kommandes ammiralitetsconsistorium i Carlscrona, at genom utdrag af protocollet blifwa underrättadt det samma consistorium hädanefter icke affärdar någon enskilt riksdagsman, såsom hwartil det ingen rättighet äger?

Frågan beswarades och afgiordes genom 27 jakande röster, då 11 woro för nei.

Emedan således superintendenten Murbeck borde efter pluraliteten af rösterna i ståndet inlåtas, frågades widare, hwad rum han skulle få i de allmänna processioner? Då det honom bewiljades ibland Lunds stifts presterskap med uttryckeligit förbehåll af h:r biskopen d:r Engeström at han ingalunda wil anse ammiralitetssuperintendenten d:r Muhrbeck såsom sitt stifts fullmägtig.

När h:r superintendenten Muhrbeck blef efterfrågad at underrättas om ståndets beslut befants han wara bortgången.

11. Actuarien Standert i slottscancelliet gaf tilkänna, at 50 man woro upbådade för en execution skull.

12. I anledning af tysthetsreversen[1] begärade probsten Fundan, at af herr archibiskopen nämnas måtte wid förekommande mål, hwad enkannerligen borde hållas tyst.

Herr archibiskopen lofwade wäl det göra; men förbehölt sig, at i detta fall ei något band honom påläggas måtte; utan bör hwar och en ståndets ledamot

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 1. Även § 9 denna dag.

sielf beprőfwa de mål, som komma under öfwerwägande, och sielfmant komma sin skyldighet ihog.

Den 19 Septembris

1. Underrättades ammiralitetssuperintendenten doctor Muhrbeck, nu närwarande, om ståndets fattade beslut, huru wida han, wid innewarande riksdag, må, såsom befullmägtigad af ammiralitetconsistorio i Carlscrona, äga säte och stämma i consistorio comitiali, enligit föregående protocolls 10 §.

Herr doctorn och ammiralitetssuperintendenten aflade hos ståndet sin tacksäjelse med försäkran, at han ei taget sig denna resan före, om icke sådana angelägenheter drifwit honom, som fordrar ståndets biträde, och hwilka han framdeles wil föredraga: bediandes derhos, at ståndet wille något litet dröja med det omtalte extractets expedierande til ammiralitetsconsistorium i Carlscrona.

2. I anledning af h:r archibiskopens ärinran om det i ståndet wanliga bruk, at theologiæ doctorer och professorer altid sutet wid bordet, intogo doctor Muhrbeck och d:r Tiliander sina rum.

3. Justerades protocollet af d.18.

4. Anmälte h:r archibiskopen biskopen d:r Engeströms och domprobstens d:r Filenii ursäkt, at de i dag icke kunna sig i ståndet infinna, emedan de tänka göra sin underdåniga upwaktning hos Deras Kongl. Majestäter.

5. Proponerade h:r archibiskopen til allmän öfwerenskommelse, at notarien en half tima efter den tiden ståndet bör, enligit anslag, wara samlat, må få antekna de bortowarande, och at den, som då ei är tilstädes, må wara sin talan förlustig, i händelse han wid protocollets justering hade något at påminna.

6. Instälte sig superintendenten från Hernösand h:r doctor Körning, äfwen probstarne mag:r Strang och mag:r Troilius af Westerås stift, och blefwo af ståndet beneventerade.

7. Uplästes acterne hörande til herredagsmanswalet i Strengnäs stift, af hwilka ståndet fant, at någon oreda, genom anstalterna til walet förelupit. Herr biskoparna Troilius och Browallius androgo, at äfwen det warit orsaken,

hwarföre deputati styrkt ståndet, at häröfwer icke upwäcka någon quæstion, på det consistorii Stregnesensis göromål skulle menageras.

Herr biskop Browallius tillade: Wi som biskopar äro, böra wara öma om wårt presterskap, och på alt sät söka bibehålla dem wid den frihet de efter Sweriges grundlagar och regeringssätt äga, at fritt och otwunget förklara sitt förtroende för sina herredagsmän; men, om wi bruka wårt ämbete til deras förtryck i den eller annan måtto, så missbruka wi det. Ty ansåg ock bemälte h:r biskop ofwannämde consistoris göromål för olagligt, när det welat föreskrifwa presterskapet et nytt voteringssätt, hwarom icke war öfwerenskommet i prestmötet, hwarest biskopen allena är ordförande och icke consistorium eller någon consistorialis, utom under vacance, siukdom eller andra omständigheter.

Biskopen herr doct. Wallin sade: Herrar i skärdivision hade dock bort gifwa consistorio wid handen, för hwilken pluraliteten hos dem utfallet, at blifwa herredagsman, det de dock icke giort, och at nödigt wara will det ståndet en gång för alla beslutar något wist om slika ärender, at det må undgå förnöta tiden wid riksdagarne med sådane quæstioners slitande, påminnandes hwad sista riksdag skedde med probstarne Ödman och Tranquell.

Herr archibiskopen sade sin tanka wara, at, om tiden tillåter, med aldraförsta proponera något härom til wist reglerande.

Herr doct. och superintendenten Körning: Denna sak är af consistorio i Strengnäs nog inweklad, men ligger i herr biskop Alstrins voto aldeles ren.

Herr archibiskopen: Efter både Serenius och Stierner äro af sitt stift legitimerade, och af stiftets biskop ärkände för capable män, kunna de då icke bägge intagas; i synnerhet som herr biskop Alstrin sagt sig wilja efter någon tid resa bort, då numern af fullmägtige ifrån Strengnäs stift icke blifwer större än den wara bör.

Domprobsten mag. Bælter förklarade, at hälre en af de andre bör gå ut, än at ståndet skulle sakna herr biskopens doct. Alstrins biträde.

Deruti sammanstämde äfwen probsten Zetterling med flere, frågandes: Ho af probstarne Serenius och Stierner hafwer mesta rösterna?

Biskopen Troilius swarade: Bägge; men efter olika voteringssätt, som committenterna följt och brukat.

Biskopen h:r doct. Alstrin utförde saken widare, wisandes orsaken til all oreda ligga deruti, at när förslaget til stiftets fördelande uti 3 divisioner blifwit uti sista prestmötet aldeles wedertaget, har den föreslagna nya voteringsmethoden blifwit af somliga bestridd, och hwar och en följt den method honom behagade.

Herr doctor och superintendenten Körning tillade: Så länge något icke allmänt wedertages i ett prestmöte, kan det icke allmänt anses för lag, men annorlunda om et af pluraliteten bifalles.

Biskop Browallius androg, huruledes han förnummet, det critiquer äfwen utom ståndet skola wara giorde på hans upförande i denna sak. Han rörde derom, icke i afsigt at förebrå någon af sina medbröder en mindre tystlåtenhet, ehuru han icke förmodat, at dertil finna så snara och handgripelige spor, men han wille allenast deraf taga sig anledning at förklara, det hans obryteliga föresats woro, at genom Guds nåd i alla rådplägningar så skicka sig, at han icke wille rädas låta sina göromål, ord och tankar blifwa uppenbara för hela werlden, emedan han emot alla gensagor och förebråelser kunde drista på ett godt samwete. Och som således hans upsåt icke annat woro, än at synas i ståndet sådan, som han i sielfwa werket är, så trodde han icke skulle tagas sig til misstycke, om han lade med all upriktighet nu orsakerna å daga, som bragt honom til den conduite han i denna saken fördt. Han beropade sig på deras witnesbörd, som sistledne riksdag warit tilstädes, at emellan honom och probsten Serenius warit mycken skiljaktighet, icke i små saker allenast, utan i wigtiga och rikswårdande ärender, så at han och probsten tykts följt ett aldeles olika systeme.

Biskopen utbad sig lof at bekänna, det han wore så öfwertygad om den wägen han då och altid i wåra allmänna saker följt, at han aldrig wille eller kunde wika en hårsmån derifrån; så at hwar och en skulle i ett och alt, så myckt mennisklig swaghet ei förbiuder, finna honom nu lika sådan, som han tilförene warit; men at han nu understode sig at styrka högwördige ståndet til probstens Serenii intagande, det skedde

1. efter han icke såge, det probsten med rättwisa kunde wräkas och utslutas, och hölle biskopen före, at intet partie eller skiljaktighet personer emellan borde hos en rättsinnad herredagsman deremot gälla, utan twärtom

2. som probsten Serenius wid sista sammanwaro[n][1] eller eljest torde wisat någon personelle obenägenhet emot biskopen, så trodde han som alraminst stå sig om, ehuru mången torde döma han ägde dertil godt tilfälle, at wisa den minsta hämdgirighet eller tekn af owilja, särdeles efter han höllo före, at partieandan borde mera förqwäfjas än upeldas. Som han ock nu publikt förklarade, det han wille för sin del afkläda och aldrig taga del i alt hwad deraf kunde äga någon smak. Men det mesta som wid detta tilfället legat och städse låge biskopen om hiertat, wore de swåra omständigheter, hwari wårt stånd wore stadt, hwilkas afhielpande jemte Guds namns ära och sanna religionens

[1] Enl. konc.

förswar borde wara wårt öfwerste ögnamerke; för hwilket ändamål skull en fullkomlig enighet och alla andra afsigters åsidosättiande funnos så mycket angelägnare, som wi wore inom oss mera öfwertygade, at ståndets privilegier och flera grundwalar, hwarpå dess och wår församlings wälstånd sig borde fota, wore bedröfligen nog undergräfne och förswagade.

Emedan nu probsten Serenius heligt försäkrat biskopen derom, at han wille med all nit och åhoga gemensamt med honom gå in i alla de medel som til ett så hälsosamt ändamål tiäna, och biskopen icke eller twiflade, at han ju worde på lika sätt, som en redlig swensk man, sig upförandes i alla de mål som röra rikets wälfärd, så kunde biskopen ei annat än dess högre önska honom til ståndets ledamot, som hans förfarenhet, insigt och synnerliga capacitet mera är otwifwelaktig.

Och ehuru biskopen således icke fant någon anledning, at misstro probsten Serenius, så wille han likwäl, på det ingen måtte misstaga sig om dess tänkesätt, en gång för alla förklara, at om bemälte probst eller någon annan skulle taga sig före något, som han icke funno rima med wår patriotiska systeme, så skulle han då wara den förste som med yttersta zele skulle sättia sig deremot; hwilken bedröfliga nödwändighet dock biskopen tror sig så mycket mindre böra frukta före, som han med glädie werkar hos alla ståndets wärda ledamöter en enhällig ifwer för det allmänna, samt är wiss om, at probsten Serenius lärer i werket öfwertyga hwar och en, det han icke i det målet skal gifwa någon efter.

Efter något öfwerläggande proponerade herr archibiskopen, om då icke ståndet wille förena sig derom at både probsten Serenius och probsten Stierner uti ståndet intagas, efter det af herrar deputerade giorde förslag? Swarades: Ja.

Frågades, om icke någon af deputatis wille åtaga sig at upsätta brefwet til Hans Kongl. Maj:t detta ärendet angående? Swarades: Ja.

Och beslöts således at probstarne Serenius och Stierner skulle bägge såsom Strengnäs stifts fullmägtige inlåtas i ståndet efter den dem emellan treffade förening om riksdagsunderhållet.

Den 20 Septembris

1. Justerades föregående protocoll.

2. Stadsmajoren Stiernmark hade företräde och anmälte, at borgerskapet til häst och fot, som wid instundande begrafning och cröning skola paradera

hafwa nödigt, at för sin öfning skull i dessa dagar komma tilsammans och exercera.

3. Ankom från ridderskapet och adeln et utdrag af rådsprotocollet af d. 2 Sept.[1] angående 50 mans upbodande af lifregementet til patroullering i staden medan borgerskapet syslosättes med sina exercitier. Hwarwid ingenting war at i underdånighet andraga, och afsändes derföre med påskrift til borgareståndet.

4. Anmälte herr archibiskopen huru han i aftons kl. 6 war til mötes på riddarehuset med herr lantmarskalken och de öfrige ståndens talemän, då omtalt blifwit at samtelige stånden skulle i dag genom wissa deputerade göra hos Deras Kongl. Majt:ter sin underdåniga upwaktning, och at herr landtmarskalken lofwat gifwa tiden tilkänna: Warandes imedlertid nödigt, at ståndet utsåge sine ledamöter til denna deputation, som åtminstone bör bestå af 24 personer, alla med klädes-kläder och kappor försedde, hwilket antal dock ökas kunde i anseende dertil, at hela ståndet wid förra riksdagar gemensamt giort sin underdåniga upwaktning för dess nådiga öfwerhet, och blefwo således til denna deputation, som af herr archibiskopen anfördes, utsedde:

Biskopen h:r d:r Juslenius, biskopen h:r mag:r Troilius, biskopen h:r d:r Osander, biskopen h:r d:r Engeström, superintendenten h:r d:r Lagerlöf, professoren m:r Halenius, kyrkoh. mag:r Werander, probsten mag:r Lenæus, kyrkoherden mag:r Helleday, domprobsten d:r Filenius, probsten mag:r Zetterling, probsten mag:r Hygrell, probsten mag:r Synnerberg, probsten mag:r Elg, domprobsten mag:r Liungberg, probsten mag:r Serenius, probsten mag:r Stierner, probsten mag:r Lind, probsten mag:r Troilius, domprobsten mag:r Bælter, probsten doct. Tillander, probsten mag:r Hedman, probsten mag:r Ring, kyrkoherden mag:r Bolmstedt, kyrkoh. mag:r Dryander, kyrkoherden mag:r Wimmerstedt, kyrkoh. mag:r Ullholm, kyrkoh. mag:r Brunnius, kyrkoh. mag:r Salin och kyrkoh. Petrus Åkerman.

5. Instälte sig probsten Serenius, som tackade för ståndets benägna utslag. Herr archibiskopen beneventerade honom på ståndets wägnar, förklarandes derhos sig wara derom försäkrad, at ståndet ägde i honom så wäl som dess öfrige ledamöter en owäldug riksdagsman.

6. Ankommo til communication ifrån riddarehuset twänne af Hans Kongl. Maj:t författade ceremonialer, som komma at i akt tagas, det ena wid riksda-

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 3.

gens början, och det andra wid högstsal. Hans Majt:s konung Friedrich den förstas begrafning; hwilka af ridderskapet och adelen woro lemnade til Hans Kongl. Maj:ts eget nådiga föranstaltande, och afsändes med samma påskrift ifrån presteståndet til lofl. borgareståndet.

7. Ankom bud från herr grefwen och landtmarskalken,[1] at Hans Kongl. Maj:t lemnat stånden nådigt tilstånd, at klockan half tolf i dag få göra sin underdåniga upwaktning.

8. Uplästes et memorial om församlingarnas tilstånd i Stockholm[2] och berättelse om de religionsmål,[3] som uti Stockholms stads consistorio förewaret, sedan sista berättelsen om sådane mål wid nästförflutne riksdag blef ingifwen. Och som deraf befants, med hwad berömlig flit och waksamhet, som bemälte consistorium sökt hindra och afböja alla skadeliga försök til den himmelska sanningens och den sanna religionens förtryck; altså förklarade ståndet deremot sin myckna tacksäjelse, hwarwid herr biskop Troilius anförde, at consistorium med så mycket större nöje giort, hwad dess ämbets och samwetsplikt fordrat, som Hans Kongl. Maj:t ganska nådigt ansedt consistorii göromål, anförandes ett prof af det, som skedde med prestmannen Hamberg, hwilken af Hans Kongl. Maj:t, då han ännu war chief wid guardiet, blef förbuden att predika för samma regemente, emedan han för några irriga meningar misstänktes, hwarjemte äfwen kongl. cancelliet och andra collegier giort consistorii all önskel. handräckning.

9. Straxt efter klockan 11 afgingo herrar deputerade, at göra å ståndets wägnar sin underdåniga upwaktning hos Hans Kongl. Maj:t. Wid återkomsten anmälte herr archibiskopen Deras Majestäters nådiga hälsning, med lika nådig försäkran at Deras Majestäter ständigt fortfara i deras fattade upsåt at omfatta ståndet med all nåd och wälwilja. Derhos berättade äfwen herr archibiskopen, at cronprinsen prins Gustav bedt dem wara wälkomna hit och önskat lycka til på förrättning.

10. Förestälte herr archibiskopen nödwändigheten, at reglera de deputationer, som i morgon böra afgå til de andra stånden, at göra den wanliga påhelsning, och afgiordes denna saken på det sätt, at biskopen i Scara doctor Juslenius skulle wara ordförande uti den deputation, som afgår til ridderskapet och adelen, och hafwa i följe

[1] Enl. konc., renskr.: *landmarskalken.*
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 12.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 13.

professoren mag:r Hallenius, probsten mag:r Lenæus, kyrkoh. d:r Hausswolff, domprobsten d:r Filenius, probsten mag:r Hygrell, probsten m:r Lidius, probsten mag:r Strang, probsten doct.Tiliander, professoren mag:r Tillander, probsten mag:r Ring, probsten mag:r Krok, kyrkoherd. mag:r Dryander, kyrkoherden mag:r Wimmerstedt, kyrkoh. mag:r Ullholm, kyrkoh. mag. Brunnius, och kyrkoh. Åkerman,

biskopen herr doctor Alstrin föra ordet wid den deputation som kommer at afgå til borgareståndet och hafwa med sig

kyrkoherden h:r Forsskåhl, probsten mag:r Loman, kyrkoherden mag:r Helleday, probsten mag:r Zetterling, probsten mag:r Synnerberg, domprobsten mag:r Liungberg, probsten mag:r Stierner, probsten mag:r Nordman, probsten mag:r Hedman, kyrkoherd. mag. Bolmstedt, probsten mag:r Aurelius och kyrkoherd. Mag:r Salin,

biskopen herr doct. Osander wara ordförande wid den deputation som kommer at afgå til bondeståndet och hafwa med sig

kyrkoherden mag:r Werander, probst. mag:r Loman, probst. mag:r Wennerdal, probsten mag:r Ekman, kyrkoherden mag:r Elg, probst. mag:r Serenius, probsten mag:r, Troilius, probsten mag:r Lind och kyrkoherden mag:r Haartman.

Den 21 Septembris

1. Upwistes en brudskrift, nyligen af trycket utgången om äktenskapet såsom det största af skapelsens werk, hwilken som den syntes förtiäna närmare eftertanka blef lemnad til en och annan af ståndet til genomseende.

2. Beneventerades herr biskop Beronius, som sig nu i ståndet instälte.

3. Ankom herr archibiskopen, och anmälte orsaken till des drögsmål, som war, at han haft sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de andre respective ståndens talemän, och med dem öfwerenskommet

1) derom, at de kl. 11 skulle gå up til Hans Kongl. Maj:t och i underdånighet anhålla at ständerna finge komma på rikssalen.

2) At de deputationer, som stånden sända til hwarannan, at göra den wanl. påhelsning, måtte afgå lika talrika til alla stånd, efter någon skilnad häruti tyckes wara betänkelig. Hwilket straxt bifölls, i anseende dertil, at stånd är stånd, det ena så wäl som det andra. Fördenskull giordes nu den ändring wid de uti förra session utsedde deputationer, at emedan ridderskapet och adeln

utnämnde 24 deputerade, prestestånd nämde 12 til hwar deputation, som de andra ständen påhelsa skulle.

3) At ständen då skulle göra sina inbördes påhelsningar, när herr grefwen och landtmarskalken tillika med de andra respective ståndens talemän återkommet från Hans Kongl. Maj:t, allenast det obserwerades, at med det samma presteståndets deputatione afgår til höglofl. ridderskapet och adelen, bud derom gifwes til borgareståndet, at ock det gör sig färdigt, och när dess deputation afgår, bondeståndet derom underrättas.

4. Inföll tiden, på hwilken herr archibiskopen borde gå up til Hans Kongl. Maj:t, då under dess frånwaro protocollet af d. 20 justerades.

5. Uplästes ett utdrag af rådsprotocollet,[1] som ankom ifrån riddarehuset, angående resten af Uplands regemente hitdragande för arbete och wakthållnings skull; hwarwid ridderskapet och adeln icke haft något at i underdånighet påminna, och afgick med samma påskrift från presteståndet til borgareståndet.

6. Återkom herr archibiskopen med nådig hälsning från Hans Kongl. Maj:t, och lika nådig tilsäjelse, at sig på rikssalen nästkommande måndag infinna, hwarom Hans Kongl. Maj:t ytterligare genom twänne cammarherrar och wanlig utblåsning lärer i nåder förständiga.

7. Afgingo de 12 deputerade til ridderskapet och adelen, at dem lyckönska.

8. Herr archibiskopen anmälte biskopens h:r doct. Engeströms och Scarorum af ståndet ursäkt, at de sig i dag icke instälte, emedan de men en prestwigning i S. Jacobs kyrka woro sysselsatte.

9. Ankommo cammarherrarne Carlsson och Braunerhielm anmälandes Hans Kongl. Majt:s nådiga helsning och invitation hos herr archibiskopen och samtelige af ståndet, at sig, om måndag will Gud, på rikssalen inställa, at afhöra riksdagspredikan[2] och Hans Majt:s nådiga proposition.[3] Herr archibiskopen swarade å ståndets wägnar, at Hans Kongl. Majt:s nådiga befalning skulle i underdånighet efterkommas.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 2.
[2] Se Käll- och litteraturförteckningen: Troilius 1751.
[3] Propositionen tryckt i Ridderskapets och adelns riksdagsprotkoll 1751-1752, bilaga 1, s 333 ff.

10. Deputation från riddarehuset återkom med helsning til ståndet och löfte at se på det allmänna bästa, och med presteståndet bibehålla ett wänligit förtroende. Herr archibiskopen tackade herrar deputerade för deras hafda möda och beswär.

11. Giordes början med riksdagsordningens upläsande til 9 §.[1]

12. Ankommo det lofl. borgareståndets deputerade anförde af rådmannen Kerman som hölt ett kort tal, angående nödiga måtts tagande til handelns förbättring, som herr archibiskopen beswarade.

13. Afgick deputation til borgareståndet.

14. Ankom deputation från höglofl. ridderskapet och adelen, som af grefwe Brahe anfördes, hwilken uti sitt wackra tal fägnade sig öfwer prestaståndets lyckeliga ankomst, och förmodade enigt biträde til riksens angelägenheters afgörande, hwarom han af herr archibiskopen på ståndets wägnar försäkrades.

15. Återkom herr biskop Alstrin med dem som til borgareståndet warit deputerade, och blefwo af herr archibiskopen betackade för hafd möda.

16. Ankom deputation ifrån bondeståndet, som af Jan Persson från Tuna anfördes, och i sitt tal begärade prestaståndets biträde uti de saker, som bondeståndets angelägenheter röra kunde, hwarom de af herr archibiskopen försäkrades.

17. Afgick deputation til bondeståndet, och återkom med helsning och försäkran at bondeståndet wille med prestaståndet pläga wänskap och förtroende för det nära band som är emellan läre- och näreståndet. Herr archibiskopen tackade herrar deputerade för deras möda och beswär.

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

Den 23 Septembris

1. Samlade sig ståndet klockan 8 om morgonen, at wid den föreskrefne tiden gå up på rikssalen, at afhöra riksdagspredikan[1] och Kongl. Maj:ts nådiga proposition.[2]

2. Herr biskopen doctor Rhyzelius, som nyl. anländt til staden, instälte sig i ståndet, önskade lycka til de förewarande ärenders afgörande och blef af ståndet beneventerad.

3. Efter återkomsten från rikssalen aflade ståndets ledamöter hos herr archibiskopen tacksäjelse för det til Hans Kongl. Maj:t å ståndets wägnar hållne wackra tal. Så betackades äfwen herr biskop Troilius för mycken hafd möda och arbete wid riksdagspredikan. Och önskade ståndet at få se altsammans tryckt.

4. Herr Anders Nicander insänder ett poëm, såsom lyckönskan til samtel. riksens höglofl. ständer.[3]

Den 24 Septembris

1. Justerades protocollen af d. 21 och 23.

2. Frågade herr archibiskopen, om icke brukeligit är, at lediga riksrådsämbeten tilsättas wid början av riksdagen? Probstarne Lidius och Fundan instämde tillika med flera af ståndet deruti, at så skedt wid 1741 års riksdag, så at de nya riksråden, wid ständernes första sammankomst på rikssalen, aflade inför konungen den wanliga riksrådseden.

3. Herr archibiskopen frågade ytterligare: Om ståndet behagade tänka på electorer och deputationernas tilsättande, deras i synnerhet, som man wet wara wissa och oundgängeliga? Kyrkoherden Helleday swarade, at hwad electores angår, ingenting hindrar, men torde falla ståndet swårt, at wälja ledamöter til deputationerne, så länge ridderskapet och adelen icke waldt, och okunnigt är, huru talrikt deras stånd blifwer i hwar deputation, hwarefter de

[1] Se Käll- och litteraturförteckningen: Troilius 1751.
[2] Propositionen tryckt i Ridderskapets och adelns riksdagsprotkoll 1751-1752, bilaga 1, s 333 ff.
[3] Se Käll- och litteraturförteckningen: Nicander 1751.

andra ståndеn måtte accomodera sig. Hwarföre ståndet ock lät derwid bero för denna gången.

4. I den händelse något wid denna riksdag skulle blifwa talat om nya kyrkordningen, wille herr archibiskopen inhemta ståndets mening och tanka derom. Ståndet förklarade sin önskan wara, at sådant ei komme på tal, utan at de finge behålla den gamla kyrklagen. Herr biskopen doctor Browallius påminte derwid, at man bör taga alla möjeliga wägar och mått, at soutenera och handhafwa execution af den gamla kyrkolagen, efter denna tiden wore nog critisk och farlig, at i densamma tänka på någon ny.

5. Herr doct. och superintendenten Körning förestälte nödwändigheten at förebygga, det expeditionerne wid denna riksdag icke måtte blifwa olika emot ständernas beslut och resolutioner, hwaruppå flere exempel sedan förra riksdagarna kunde anföras.

Kyrkoherden Helleday föreslog twänne medel härtil, näml.

1) At instruction för expeditionsdeputation giordes mera sträng, så at den finge sina inskränkta gränsor, och

2) at ingen af ledamöterna befatta sig med upsättning af något, utan at det blifwer besörgt af riddarehuscancelliet, så at man wiste, hwem man borde tiltala, när något sker emot tilbörligheten, hwilket allmänt bejakades.

Probsten Senenius lade til: Så borde ock nogare anteknas hwad där förehafwes, at nödig underrättelse kunde fås om sakernas expedierande.

Doct. Körning förmente nödigt wara och med lag enligit, at den expeditionsdeputation som nu förordnas, aldraförst tager til skärskådande, huru ständernes på sista riksdag fattade slut blifwit conformt expedierade; då utrönas kunde, om någon merkelig felaktighet förelupet, och sådant för framtiden hindras.

6. I anledning af det som talades om riksrådswal, trodde herr biskop Troilius bäst wara, at alle förslag til de lediga riksrådsämbeten på en gång ingifwas til Hans Kongl. Maj:t, som gammal praxis warit, och at trenne upföras på hwart förslag, hwilket utmerker ständernas närmare förtroende til Hans Kongl. Maj:t. Om hwilken sak herrar talemännen kunna med hwarandra conferera, och hwart stånd sedan instruera sina electorer.

Herr biskopen d:r Alstrin biföll detta för denna gången, men trodde, at det icke så lätt låter sig göra, när många riksrådsämbeten äro på en gång ledige.

7. Berättade herr archibiskopen, at herr grefwen och landtmarskalken begärt, at, när något i ståndet anmäles, det då ei yttrar sig deröfwer, innan rid-

derskapet och adelen lemnat sitt utlåtande. Ståndet tog detta i öfwerwägande, och wille lempa alt efter omständigheterna, och uti det närmaste foga sig i det som kan bidraga til en god ordning.

8. Domprobsten mag:r Bælter begärade få yttra sig öfwer ett ömt och angeläget mål. Han hörde nyl. talas om kyrkolagen, och at politici torde wilja hafwa någon ändring deruti. Det wore honom genom rykte bekant, at samma försök ämnades med wår Bibel, psalmbok och cateches. Hwad Bibeln angår, säja de honom wara efter d:r Lutheri version öfwersatt, och icke efter originaltexten. At wåra framfarne glorwördigste konungar haft i sinnet, at låta den öfwersättia närmare efter originaltexten, hwilket dock af infallande krig och andra omständigheter blifwit hindradt, men wore dock nödigt, at så skedde. Hwad psalmboken betreffar, äro deras skäl bekantare, än at de behöfwa anföras. Och uti catechesen, säja de, felas at salighetsordningen där icke uttryckel. utsättes, hwilket gifwit anledning til både pietistiska och zinzendorfiska wilfarelser, hwarföre nödigt wore, at catechesen med denna tilsats föröktes.

Bemälte domprobst hade welat nämna detta, på det ståndet kunde wara omtänkt, huru sådane försök måga anses och mötas.

Herr archibiskopen tackade domprobsten för den gifne uplysning.

Herr biskopen doctor Alstrin sade sin oförgripeliga tanka wara, at somliga ordasätt wäl kunde ändras och sättas något egentligare, såsom då wälsigna står i stället för banna, hälwetet i stället för grafwen, och så widare, hwaruppå de enfaldigare sig ganska ofta stöta.

Domprobsten doctor Filenius mente, at, om ett skulle röras, borde altsammans röras, hwilket wore ganska eftertänkeligit i wåra nu warande critiska tider. Han önskade fördenskull, at wår tids lärde män wille hwar och en företaga sig en bok i Bibeln at öfwersätta, och gå dermed så långt, som tid, helsa och krafter tilsade, då sådant arbete kunde i ståndet förwaras, tils de tider komma, at ståndet med säkerhet styrka kunde til en ny biblisk version eller öfwersättning.

Kyrkoherden mag:r Ullholm berättade sig hafwa hört för flera år tilbakars af herr doct. Celsius, at wissa deputerade haft något dylikt arbete under händer, hwilket kunde widare efterfrågas och wara til mycken hielp häruti.

H:r professor Hallenius: Tror icke nyttigt wara, at någon ny öfwersättning af Bibeln göres. Wil man fulleligen exprimera de ordalag, som ofta i grundspråket förekomma, kan det icke ske utan lång circumlocution, då det blefwe en version, som aldrig skulle förstås. I mitt tycke wore derföre bäst, at en paraphrasis på swenska utgåfwos öfwer Bibelen, i hwilken man kunde uttrycka

Guds andes mening närmare, och anmerka de i wår version befinteliga felaktigheter.

Herr biskop Troilius mente ei skada, om wid någon ny bibeluplaga några noter och anmerkningar tilsattes, såsom i konung Carl XII Bibel, hwilka kunde utwisa de ställen, som tarfwa någon merkelig ändring närmare til grundtexten.

Herr archibiskopen och ståndet tykte doctor Filenii förslag wara godt.

9. Herr archibiskopen förestälte om icke secreta utskottets ledamöter kunde utses och wäljas på sätt som wanligit warit. Ärinrades derwid den öfwerenskommelse, som de mindre stiften emellan träffad blifwit: til följe hwaraf och efter Götheborgs stift sista riksdag, hade twänne sina riksdagsmän i secreta utskottet, ordningen nu komme til Calmare stift, at niuta samma förmån.

Kyrkoherden mag:r Dryander frågade hwarföre Göteborgs stift skal räknas ibland de mindre stiften? Kyrkoherden mag:r Helleday swarade: Sådant sker här i anseende til antalet fullmägtige, hwilka hwart stift upsänder til riksdagen.

Sistbemälte kyrkoherde androg widare, at ridderskapet och adelen, så wäl som borgareståndet sistförflutna riksdag förbehållet sig at ei votera förr än instruction utkommet, men at presteståndet voterat, fast deras votering hölts tyst, hwilket äfwen ståndet tykte nu kunna ske.

Herr archibiskopen frågade: Om icke doctor Hausswolff bör votera för Stockholms stad, emedan herr biskop Troilius voterar för Westerås stift? Sw. ja.

Electores gingo altså ned i sacristian och förrättade walet. När de åter upkommo i ståndet, frågade herr archibiskopen, om ståndet wille, at secreta utskottets utsedde ledamöter skulle upnämnas, eller ock innehållas dermed, tils instruction blefwe giord? Ståndet swarade enhälligt, at bäst wore, det sådant hålles tyst, til dess de andre stånden voterat och instructionen ankommer.

10. Frågades: Om icke ledamöter til den andra deputationerne kunna utwäljas, besynerligen urskillningsdeputation, som är den nödigaste? Men ståndet fant godt, at ännu hafwa dermed något anstånd. I det ställer tykte doctor Filenius nödigt wara, at en deputation inom ståndet förordnas, at urskilja ståndets beswär, då det gafs tilkänna at beswären icke wore ännu allesamman ankomna, så at äfwen med denna deputation kunde hafwas något litet anstånd.

11. Continuerades med riksdagsordningens upläsande til slut.[1]

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

12. Probsten mag:r Lind frågade: Om kungssorgen skulle med begrafningen och ringningen uphöra? Swarades: Konungens befalning bör afbidas.

13. Herr archibiskopen frågade: Om ännu förbön göres i anseende til boskapssiukan? Sw. På somliga ställen har man efter konungens befalning återwändt.

Probsten mag:r Lenæus: I Upsala stift är nödigt, at med denna bönen continueras, emedan boskapssiukan nu som mest är gängse i Helsingeland, så at hästar och andre creatur til stor myckenhet dö bort.

14. Fru Hedvig Charlotta Nordenflycht upsände en trykt gratulation til riksens ständer på swensk wers, som uti ståndet utdeltes.[1]

Den 25 Septembris

1. Utdeltes i ståndet en lyckönskan til riksens ständer på swensk wers författad af Berge[2] Brauner.[3]

2. Uplästes och justerades föregående protocoll.

3. Anmälte kyrkoherden Elg biskopens h:r doctor Juslenii ursäkt, at han för någon angelägen post inte i dag kunde wara tilstädes.

4. Ankom från herr grefwen och landtmarskalken til herr archibiskopen, med cancellisten Strokirch, underrättelse, at electorer nu woro syslosatte at utwälja secreta utskotts och urskillningsdeputations ledamöter. Och som ståndet tilförene hade utsedt af sina medel secreta utskotts ledamöter, så borde nu utses ledamöter uti urskillningsdeputation; hwilken denna gången blifwer något starkare än förr, i anseende dertil, at äfwen de allmänna beswären böra där skärskådas och urskiljas. Och som ridderskapet och adeln utser 24 personer at sitta i denna deputation, altså måste de andra ständen utse 12 personer hwardera. Och blefwo dertil utnämde följande, nämligen:

Biskopen h:r d:r Johan Browallius, superint. h:r d:r Olof Körning, kyrkoherden d:r Just. Christoph. Hausswolf, kyrkoherd. m:r Carl Gust. Werander, kyrkoh. mag:r Johan Helleday, probst. mag:r And. Wilh. Wennerdal, kyrkoh. mag:r Suen Elg, probst. m:r Jacob Serenius, probsten m:r Magnus Troi-

[1] Se Käll- och litteraturförteckningen: Nordenflycht, 1751.
[2] Läs: *Birger*.
[3] Se Käll- och litteraturförteckningen: Brauner, 1751.

lius, probst. d:r Carl Tiliander, probst. h:r Suen Fundan, probst. m:r Jacob Krok.

5. Gaf herr archibiskopen tilkänna, at han af det med herr grefwen och landtmarskalken hållna samtal förstått, at ei något riksrådswal lärer kunna ske, förr än fredagen med dess ceremonier gått förbi.

6. Uplästes ceremonialet, som kommer at i akt tagas wid högstsal. Hans Kongl. Maj:ts konung Friedrich den förstas begrafning. Til följe hwaraf ståndet borde utse 25 personer, som skola wara Hans Kongl. Maj:t följaktiga ifrån kungshuset til kyrkan. Och blefwo följande utsedde

Biskopen h:r d:r Dan. Juslenius, biskopen d:r Eric Alstrin, biskopen h:r Sam. Troilius, biskopen h:r d:r Olof Osander, biskopen h:r d:r Joh. Browallius, biskopen h:r d:r Joh. Engström, biskopen h:r mag. Joh. Nylander, biskopen h:r mag. Magn. Beronius, superint. h:r d:r Olof Körning, professor m:r Engelb. Halenius, kyrkoh. m:r Carl Gust. Werander, probst m:r Carl Joh. Loman, probsten m:r Petr. Zetterling, probst. mag:r Nils Synnerberg, probst. m:r Lars Stierner, probst. m:r Johan Lind, domprobst m:r Suen Bælter, probst m:r Claud. Hedman, probsten m:r Jöns Ring, probst m:r Jöns Aurelius, kyrkoh. mag:r Johan Wimmerstedt, kyrkoh. m:r Jonas Ullholm, kyrkoh. mag:r Eric Brunnius, kyrkoh. m:r Dan. Salin, kyrkoherden Petrus Åkerman.

7. Herr archibiskopen frågade, om icke bäst wore, at personalierne öfwer wår högsal. konung, som icke hinna i rättan tid framkomma til församlingarna i riket, blifwa på predikestolarna upläste nästa söndagen efter sedan de ankommet?

Herrar biskoparne sade at de derom wilja skrifwa til sina consistorier.

8. Uplästes instruction för secreta utskottet af år 1746.[1]

9. I anledning deraf sade kyrkoherden mag:r Helleday sig tycka, at några mål blifwit sistl. riksdag uti secreta utskottet til afgörande företagne, som kunde synas hafwa bort gå til plena, til exempel tabellwerket, och är underligit, at ständen icke kommo at utlåta sig öfwer den saken.

Derpå discurerades något så wäl om tabellwerket som lazaretsupbörden. Och som flere i ståndet hade några påminnelser i synnerhet wid tredie tabellen, blef öfwerenskommet, at när de allmänna beswären inlemnas, ifrån hwarje stift anmerkningar derwid göras skulle.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Sekreta utskottet, nr 1.

Den 26 Septembris

1. Lät herr archibiskopen genom notarien göra dess ursäkt, at han för instundande likpredikan öfwer högsal. Hans Kongl. Maj:t[1] icke kunde i dag wara tilstädes.

2. Justerades föregående protocoll.

3. Upwistes ett bref, som war stält til presteståndet, och af waktmestaren taget på posten. Wid upbrytandet befans det wara skrifwet af en fransos benämd de la Chenée.

4. I anledning af det, som förra gången discurerades om tabellwerket, kom nu något på tal om kyrkböckerna, som wid skrifningen utfordras. Herr biskopen doct. Alstrin begärte i protocollet annoteras skulle, det prestaståndet borde wid sina allmänna beswär söka förebygga sådant, emedan uti dessa böcker sådane annotationer ofta af presterskapet göras, som för ingen annan upwisas böra. Hwilket ärende besparas kunde, til dess herr archibiskopen och talemannen sielf wore tilstädes.

5. Lät Hans Kongl. Maj:t genom twänne cammarherrar förmäla hos ståndet dess nådiga helsning, med lika nådig kallelse, at biwista högsal. Hans Kongl. Maj:ts konung Friedrich den förstas begrafning och jordfästelse, som i morgon kommer at för sig gå. Hwarjemte Hans Kongl. Maj:t med nådigt wälbehag wille anse, om ståndet utsåge 25 af dess ledamöter, at wara Hans Kongl. Maj:t följaktiga i processionen ifrån kungshuset til kyrkan på sätt som ceremonialet innehåller.

Herr biskopen d:r Rhyzelius swarade: Det skulle ståndet i all underdånighet efterkomma Hans Kongl. Maj:ts nådigsta befalning.

6. Ankom en deputation från ridderskapet och adelen af 24 personer, anförde af landshöfdingen i Wennersborg[2] herr grefwe Mörner med berättelse, at ehuru penningebristen uti fäderneslandet ömade ridderskapet och adelen, hade de dock intet annat kunnat göra, än, i anseende til flere Deras Majestäters högtberömliga anstalter och författningar til rikets bästa, hwartil Deras Kongl. Maj:tr anwändt egne penningar, såsom Hans Maj:t konungen til den inrättade cadettecorpsen, och Hännes Maj:t drottningen til bokliga kon-

[1] Se Käll- och litteraturförteckningen: Benzelius, 1751.
[2] Enl. konc., renskr.: *Winnersborg.*

ster och handaslögder, projectera någon tilökning på Deras Kongl. Maj:ttrs handpenningar, och derföre för sin del allmänt bewiljat, at Hans Kongl. Maj:t hädanefter skulle hafwa 200.000 d:lr s:mt och Hännes Kongl. Maj:t 100.000 d:lr d:o mynt i handpenningar, försäkrande sig deputerade derom, at hwad ridderskapet och adeln således genom dem til öfwerenskommande i prestaståndet förestält, och än mindre genom utdrag af protocollet föreställa skulle, wunne i anseende til de anförde omständigheter presteståndets bifall.

Herr biskopen doct. Rhyzelius swarade å ståndets wägnar, at det för sin del icke wore obenäget, at i alla mål efter möjeligheten bidraga alt det som kan lända til Deras Kongl. Majestäters nådiga nöje och wälbehag, och at ståndet wille taga sielfwa saken i öfwerwägande, så snart det omtalte utdrag af protocollet ankomme.

Sedan deputerade taget afträde, begynte ståndet straxt öfwerlägga om detta ärende, då det fant bäst wara, at ståndet afsände en deputation til ridderskapet och adeln, samt de andra respective ståndena, icke allenast med bifall til den af ridderskapet och adeln giorde proposition, utan ock med den tilläggning, at ståndet för sin del föreslog 25.000 d:lr s:mt til rikets dyra och kära arfprints prints Gustaf.

Deputerade afgingo 12 til antalet anförde af herr biskopen Troilius.

7. Ankommo 12 deputerade från borgareståndet anförde af rådman Kerman, med berättelse, at borgareståndet icke allenast bifallet ridderskapet och adelens proposition om tilökning på Deras Majestäters handpenningar, utan äfwen projecterat 25 000 d:lr s:mt för prins Gustaf, hwilket prestaståndet torde så mycket mer bifalla som dessa penningar blifwa i landet.

Herr biskopen doctor Rhyzelius swarade: Det wore dem af prestaståndet kärt, at det lofl. borgareståndet warit med dem af enahanda tanka, och at dess deputerade woro redan uti samma ärende til de andra respective ståndena afgångne.

8. Återkom herr biskop Troilius, och de andre herrar deputerade, med helsnings förmälan från de andra ståndena och berättelse, at de wäl ansedt prestaståndets förmälan, at utom den tilökning på Deras Kongl. Maj:tters handpenningar, som af högl. ridderskapet och adeln projecterad blifwit, anslå til prins Gustaf 25.000 d. s:mt.

9. Ankom ett utdrag af protocollet hållet i ridderskapet och adelen d. 25 Sept. 1751[1] tillika med instruction för secreta deputation och någon tillägg-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 1.

ning wid samma instructions 4 § angående huru med de så kallade ultimater eller hemställande, hwilka understundom, wid riksdagarnas slut, til herrar riksens råd blifwit ifrån deputationen afgifne, hädanefter förhållas borde, hwilken instruction tillika med den giorde tilläggning uplästes och gillades med den uti margine giorde ändring, så lydande: *Och på det riksens ständer må kunna göra den anstalt, som för framtiden kan nyttig pröfwas, så åligger deputationen, at förrberörde ultimater til riksens ständers plena forderligast upgifwa.*

Dock förklarade ståndet tillika, at det wille wara ömt om, at utse medel och utwägar, så wäl at behålla wederbörlig tysthet, som ock at ingenting, som wid de förra riksdagar blifwit afgiort, skal tagas under ny deliberation.

10. Ankommo 24 deputerade från bondeståndet, anfärde af Jan Persson med tacksäjelse hos presteståndet för det de samtyckt til förökningen på Deras Kongl. Maj:tters handpenningar, och för sin del tillagt prins Gustaf rikets dyra cronprins 25 000 d:lr s:mt, hwilket äfwen bondeståndet af underdånig wördnad och kärlek för öfwerheten funnet skäligt at bifalla.

Herr biskopen doctor Rhyzelius tackade bondeståndet, som med de andra respective stånden förenat sig uti en sådan sak, som utmerker allas undersåteliga kärlek och wördnad för en så nådig öfwerhet.

Den 27 Septembris

1. Förestälte herr archibiskopen, at ståndet icke skulle tillåta någon få sticka sig in uti procession ibland ståndets ledamöter, som sig icke dertil wederbörligen anmält, på det ingen trängsel förorsakas måtte uti det i kyrkan för ståndet utsedde rumet.

2. Berättade herr archibiskopen, at herr grefwen och landtmarskalken giort anslag för secreta utskottets ledamöter, at i dag kl. 10 sammanträda. Hwarföre herr archibiskopen frågade: Om icke bemälte ledamöter af ståndet kunde namngifwas?

Probsten Fundan sade, at sådant kunde nu så mycket mindre skada, som det redan wore allmänt bekant, hwilka til secreta utskottsledamöter walde blifwit, och huru wid walet om en och annan wore discurerat.

Således giordes nu i ståndet bekant, at til secreta utskotts ledamöter utsedde blifwit utom

ståndets taleman archibiskopen h:r Henric Benzelius

biskopen h:r d:r And. Rhyzelius, biskopen h:r d:r Dan. Juslenius, biskopen h:r d:r Eric Alstrin, biskopen h:r Sam. Troilius, biskopen h:r d:r Olof Osander, biskopen h:r d:r Joh. Browallius, biskopen h:r d:r Joh. Engström, biskopen h:r m:r Joh. Nylander, biskopen h:r d:r Jöran Wallin, biskopen h:r m:r Magn. Beronius, superint. h:r d:r Nicol. Lagerlöf, superint. h:r d:r Olof Körning, superint. h:r mag. Mart. Kammecker, profess. h:r m:r Engelb. Halenius, kyrkoh. h:r d:r Just. Christ. Hausswolff, kyrkoh. h:r Joh. Forsskåhl, probst. mag:r Canut. Lenæus, dompr. d:r Petrus Filenius, probst. mag:r And. Hygrell, probst. mag:r Eric Lidius, probst. mag:r Joh. Lind, probst. d:r Carl Tiliander, mag:r Claud. Hedman, probst. h:r Jöns Ring, kyrkoherden mag:r Johan Wimmerstedt.

3. Fans nödigt, at secreta utskottsledamöterna borde enligit riksdagsordningen[1] aflägga inför ståndet den wanliga eden, som sedan kommer uti secreta utskottet at underskrifwas. Men som ännu ingen instruction för secreta utskottet ankommet, och herr archibiskopen lät förstå, at anslag til secreta utskottet wore skedt utan rådplägning med talemännen för de andra respective ständen, ty hemstälte herr archibiskopen til ståndets utlåtande, huru wida dess deputerade kunde förut, och innan instruction ankommet, gå eden, och träda uti någon rådplägning med secreta utskottets ledamöterna af de andra ständen.

Kyrkoherden mag:r Helleday: Det har altid warit brukeligit, at både ed och instruction för riksens höglofl ständers secreta utskott blifwit med ständen förut communicerade, innan secreta utskottet hållet något sammanträde. Men efter här nu sker något nytt: Här anslås til secret utskott utom talemännens gemensamma samråd, här fordras ed af secreta utskotts ledamöter förr än de fått instruction, så hemställer bemälte magister och kyrkoherde til ståndets ompröfwande, huru wida dess utsedde secreta utskotts ledamöter borde sammanträda til någon deliberation och rådplägning med de andra ständen utan ed, och huru eden kunde afläggas utan instruction.

Ståndet tog detta i öfwerwägande och tykte nog ogint wara, om dess utsedde ledamöter icke gingo ned i secreta utskottet til at göra den wanliga påhelsningen, utan at gå in i några deliberationer, men at för öfrigit det war eftertänkeligit, at aflägga den wanliga eden, förr än instruction wore af ständen genomsedd och gillad.

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

4. Påmintes, at uti ceremonialet wid förestående kongl. begrafning ståndets fruntimber woro förbigångne, och åtog sig herr archibiskopen, at wid tilfälle gifwa herr öfwerstemarskalken någon erinran derom, at sådant ei måtte ske uti ceremonialet til instundande cröning.

5. Begyntes med föregående protocolls justering, då i anledning af dess 4 § herr biskop Alstrin å nyo androg förhör och communionböckernas utfordrande af cronobetiänte och huru det borde förekommas i anseende til de i samma § anförde skäl: Läggandes nu til, at icke eller af dessa böcker den åstundade efterrättelsen kan ärhållas, ty när där mången gång en gåsse à 13, 14 år står anteknad, som för sitt mogna förstånd om den hel. nattwardens rätta bruk och de dertil höriga stycken blifwit til nattwarden admitterad, så finnas ännu flere à 18, 19 och 20 ja flere år icke anteknade; emedan de för brist på christendomskunskapen icke fått tilstånd at gå til nattwarden.

Herr biskopen doctor Wallin anförde härwid en casus, den han kallade secularis och sig i Bohus län tildragit, at en landsfiscal begärat ut kyrkoböckerna, at af dem få anledning til observationer wid mantalslängderna, och när presterskapet nekat til hans begäran, utwerkade han sig konungens resolution at sådant skulle ske. Hwarpå upkom någon owilja lärare och åhörare[1] mellan, emedan de senare trodde at de förre warit til sådant orsaken, då til at afböja slik oreda, consistorium sökte och fick konungens tilstånd at allmänt på predikestolarna upläsa låta den utfärdade resolution, hwaraf syntes at presterskapet ei haft deruti någon del. Hwarföre ock som detta exemplet utwisade, at, utom annan oreda, äfwen owänskap lärare och åhörare emellan upwäckas kan utaf slikt förfarande. Ty beslöts at detta skulle blifwa ett ibland ståndets allmänna beswär.

Den 28 Septembris

1. Fortsattes justeringen af föregående protocoller.

2. Anmältes herr archibiskopens och herr biskop Wallins ursäkter, at de ei förmådde sig i dag i ståndet infinna.

[1] Enl. konc., renskr.: *åhörere*.

3. Ankom bud från höglofl. ridderskapet och adeln, med berättelse,[1] at til sakernas bättre drift expeditionsdeputation denna gången komma at fördubblas, och blefwo af ståndet til ledamöter i samma deputation utnämde

biskopen h:r d:r Joh. Browallius, kyrkoh. h:r d:r Just. Christ. Hausswolff, kyrkoh. h:r mag:r Carl Gust. Werander, kyrkoh. mag:r Joh. Helleday, probst. mag. And. Wilh. Wennerdal, kyrkoh. mag:r Suen Elg.

Superintendenten h:r doct. Körning utlät sig: Om expeditionsdeputation wille låta expediera alt i den ordning som det resolveras, wore wäl. Eljest händer, at det wigtigaste ofta blifwer liggande.

Probsten Troilius: Uti expeditionsdeputation borde förhållas på lika sätt, som uti urskillningen, at alt går efter wiss numer.

4. I anledning af 2 § uti nästföregående protocoll och dess justering begynte man åter tala derom, at utom men icke inom ståndet blifwit bekant, hwilka walde blifwit til ledamöter i secreta utskottet, och huru med deras wäljande tilgått.

Biskopen h:r d:r Engeström tykte sådant ganska illa wara.

Probsten Fundan sade: Herr doctorn och biskopen hörde det sielf säjas.

Kyrkoherden mag. Bolmstedt berättade sig äfwen hördt det samma på gatan af en man som wäl står wid sina ord, at den och den och den blifwit til secreta utskotts ledamot utwald, och at han äfwen kunnat säja hwad derwid discurerat blifwit.

Domprobsten mag:r Bælter: Så mycket ser man, at saken blifwit bekant, fast de wid walet anförde raisoner wext under ryktet.

Bemälte h:r domprobst androg widare til ståndets närmare öfwerwägande en sak den han föreställa wille icke til den ändan, at nu häfwa eller ändra hwad som wore giort. Han önskade lycka och wälsignelse öfwer dem som walde blifwit, utan at alt missförstånd och misstroende inom ståndet på ett och annat sätt undwikas måtte.

Herr domprobsten hölt altså före bäst wara, om ståndet wille öfwerenskomma om ett wist sätt at wälja secrete utskotts ledamöter, som närmare wore lempadt til riksdagsordningen,[2] hwilken förmår, at electores skola wäljas och at de förut göra sin ed.

Herr biskop Troilius: Ingen lärer wilja undandraga sig eden, men wårt stånd har altid waret emot mycken edgång.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 4.

[2] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

Herr superintendenten h:r d:r Körning: Här går hos oss til, som hos borgareståndet. Där tages til secreta utskotts ledamöter en från hwart höfdingedöme; hos oss från hwart biskopsdöme el. consistorium.

Kyrkoh. mag. Bolmstedt: Wårt stånd bör förelysa andra i laglydnad, och som intet stånd kan ändra något i riksdagsordningen, hwilken wore ärkänd och antagen för fundamental lag, så tyckes bäst wara, at man ock lefde efter lag.

Domprobsten mag. Bælter begärte få upläsa orden i riksdagsordningen, som angå denna sak, och kunna deruti gifwa det bästa lius, hwilket skedde.

Herr biskopen d:r Alstrin upläste de följande orden, som lemna ståndet frihet, at öfwerenskomma om något annat walesätt, hwilket ståndet giort och wid alla riksdagar brukat.

Kyrkoherden Helleday: Ingen af ståndet lärer wara deremot, at herrar episcopi äro ledamöter i secreta utskottet, såsom män af mera ärfarenhet och insigt, helst ståndets heder och nytta derunder verserar. Men frågan torde blifwa: Om icke i anseende til de andra secreta utskotts ledamöterne electores förordnas borde, och at icke straxt en consistorialis borde wara sielfskrefwen, när episcopus ei kan wara tilstädes: Dock at tillika wid walet den proportion i akttages, som är stiften emellan.

Herr professor Hallenius sade sig se, at denna ärinran skedde i anseende til honom, som nu wore den enda i exempel.

H:r d:r Hausswolff yttrade: Det kan så mycket mindre wara, som jag är i samma predicament.

Kyrkoherden Helleday: Jag talar nu icke de præterito utan de futuro.

Probsten Wennerdal sade: Herrar præsules kunna wäl wara secreta utskotts ledamöter, men icke electorer.

Herr biskop Troilius: Detta hade kunnat omtalas straxt wid början.

Domprobsten Bælter: War ei utan, at ju många då hade det i tankan, fast den consideration derwid brukades, at de då ei wille tala derom, men nu efteråt kan proposition innocent ske och något project göras för framtiden.

Herrar biskopar Troilius och Browallius instämde deruti, at närwarande stånd icke kan föreskrifwa nästa stånd någon lag uti ett oeconomiskt mål, deröfwer ståndet, som härnäst blifwer, hafwer magt at för den gången sententiera.

Kyrkoherden Helleday: Som wane anses för lag, så kan nästa stånd snarast följa hwad nu slutes.

Probsten Zetterling: En rättighet som ståndet äger kan ej lemnas.

Herr biskop Browallius: Wi hafwa haft rättighet, at följa wårt gamla walesätt och det hafwa wi giort.

Herr professor Hallenius: Här är den omständigheten, at herr archibiskopen proponerade til ståndets utlåtande, om icke här voteras til secreta utskott efter gamla wanligheten, då ståndet ägde sin frihet at swara ja eller nei.

Domprobsten Bælter: Ja, herr archibiskopens proposition blef ock samtykt, men nu kan likafult något annat projecteras för tilkommande tid.

Kyrkoherden Helleday: Jag ser ei hwad hindrar at ju ett reglemente kan upsättas.

Herr biskop Troilius: Går ei an, at göra reglemente för nästa stånd.

Kyrkoherden Helleday: Detta ståndet projecterar såsom til uplysning; nästa stånd kan taga deraf hwad som behagas.

Efter herr archibiskopen ei war tilstädes, upsköts denna discursen til en annan gång.

5. Ankom instruction för secreta utskottet som war enahanda med den, hwilken författades wid sista riksdag utom några af höglofl. ridderskapet och adeln giorda påminnelser at tilläggas 2, 3, och 9 §§ och en tilsats som nu borde utgöra 10 § i sielfwa instruction, hwarjemte äfwen följde ett af öfwersten och riddaren baron Cronhiort författat memorial, som äfwen innehölt några påminnelser wid instruction. Sielfwa instruction så wäl som påminnelserne och baron Cronhiorts memorial woro hos ridderskapet och adelen upläste och gillade.

Ståndet tog det ena med deta andra i behörigt öfwerwägande, och fant skäligt at bifalla de påminnelser, som af ridderskapet och adelen wid 2, 3 och 9 §§ giorde blifwit. Men hwad angick den tilökte 10 § af innehåll, at hwar och en secrete utskottets ledamot skulle i sitt stånd få upgifwa om något i secreta utskottet företogs emot riksdagsordning[1] och instruction, som derigenom tyktes förorsakas confusion, den beswurna tystheten uphäfwas, och lemnas uti hwar och en ståndes ledamots frihet, at urskilja och döma, om secrete utskottet förgått sig eller ei, så förekommo deröfwer flere rådplägningar.

Herr biskopen doctor Browallius trodde, at han kunde lemnas aldeles ute, i hwilken mening doctor Hausswolff och flere instämde.

Kyrkoherden Helleday tykte bäst wara, at han stod qwar, i synnerhet hwad gratialister betreffar, och giorde förbehåll, at för hans räkning i protocollet intagas skulle: Det wore bekant, at när i secreta utskottet två stånd uti ett mål äro öfwerensstämmande, de då pålägga det tredie tysthet. Så är ock wäl ingen, som icke respecterar inrättningen med riddareorden såsom län-

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

dandes til rikets både in- och utwärtes heder och anseende, men den har likwäl gifwit anledning til en ny tilläggning i kungseden, som med ständerna icke blifwit communicerad. Kan nu kungseden göras utom ständers wettskap större eller mindre, hwar är då wår frihet och säkerhet?

Efter flera rådplägningar projecterades denna 10 § uti secreta utskottets instruction af herr domprobsten Bælter på detta sätt: *Men skulle sådana saker, som i denna instruction och riksdagsordningens 18 § icke namngifne äro, uti secreta utskottet företagas, äger hwar och en ledamot frihet, at det i ståndet föredraga och inhemta sitt pleni tanka, om den saken skal til afgörande uti secreta utskottet företagas och afslutas.*

Hwilket project allmänt bifölls, och afsändes så hela acten til borgareståndet. Men hwad öfwersten och riddarens baron Cronhiorts memorial betreffade, så, emedan det icke innehölt annat, än hwad som befans i sielfwa instruction, och de af höglofl. ridderskapet och adelen giode påminnelser, blef det allenast i ståndet upläst och afsändt.

6. Ankom från höglofl. ridderskapet och adelen utdrag af protocollet hållet d. 25 Sept.[1] angående at de befordringsmål, som wid förledne riksdagar kunna hos Hans Kongl. Maj:t ifrån riksens ständers secreta utskott och deputationerne directe wara anmälte, icke böra ligga Hans Kongl. Majestät i wägen, at efter regeringsformen[2] och wederbörandes förtiänster hugna andra sökande. Hwilket med bifall afgick från presteståndet til lofl. borgareståndet.

7. Sammaledes ett utdrag af höglofl. ridderskapet och adelens protocoll under d. 26 Sept.[3] angående, at Hans Kongl. Maj:ts handpenningar hädanefter, alt ifrån högsal. Hans Maj:ts konung Friedrich den förstas död, komma at beräknas til 200.000 dl:r s:mt, Hännes Maj:ts drottningens til 100.000 dl:r s:mt, och rikets cronprins prins Gustaf undfår 25 000 d. d:o mynt.

Den 30 Septembris

1. Justerades föregående protocoll.

2. I anledning af dess 5 § lemnade kyrkoherden mag:r Helleday til ståndets närmare ompröfwande, om icke rådeligit wore, at ståndet wore betänkt på

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 2.
[2] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 3.

tilräckeliga mått och steg, som kunna wara en tilräckel. förmur för secreta utskottet, at icke til gratialer missbruka rikets drätsel, och inwånarena i landet sucka under swåra contributioner och utskylder.

Herr biskopen d:r Rhyzelius sade, at alt sådant lärer wara genom den föreskrefne instruction förwarat.

Kyrkoherden Helleday: Som sådant tilförene skedt och ei lärer kunna nekas, då likwäl enahanda riksdagsordning,[1] instruction och ed warit, så torde de samma ei eller wara tilräckelige, at med full säkerhet förbygga dess missbruk för framtiden, utan någon annan utwäg derjämte böra påtänkas, hwartil jemwäl ridderskapet och adelen gifwit anledning.

Kyrkoherden Helleday sade widare: Wi se af den förut omrörde ändringen i kungseden, och at ännu nämna ett annat mål, som dock ringare är, af tabellwerket, at i secreta utskottet sådana saker förehafwas, som borde gå til plena och genom hwilkas afgörande i secreta utskottet wåra fri- och rättigheter nog inskränkas. Och är målet om kungseden så mycket ömare, som uppå den reciproque eden ständernas fri- och rättighet beror.

Herr biskop Troilius: Genom riddareordensinrättningen är ju ingenting afgådt den reciproque eden?

Kyrkoherden Helleday: Wi se dock at den kunnat ökas.

Biskopen h:r d:r Engeström: Kyrkoherdens mening lärer wara, at cavera pro futuro.

Domprobsten mag:r Bælter frågade: Om någon casus warit före emot regeringsform,[2] riksdagsordning och instruction, i hwilken händelse nödigt wore, at någon præcaution tages; hwarmed denna discursen uphörde.

3. Herr archibiskopen ankom och berättade orsaken til sitt drögsmål wara, at han haft samtal med herr grefwen och landtmarskalken, samt de andra respective ståndens talemän, då något blifwit discurerat

1) om instundande riksrådswal, och at herr landtmarskalken nämdt, det hade öfwersten Stierneld hos ridderskapet och adeln inlagt ett memorial derom,

2) at anslag skulle ske til eftermiddagen för expeditionsdeputation, och

3) om bondetalemans begäran, at cammar oeconomie och commerciedeputation så wäl som bewillnings och expeditionsdeputationerne skulle förstärkas.

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

[2] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

4. I anledning af ett utdrag af ridderskapet och adelens protocoll hållet d. 28 Septemb. at ledamöter uti wissa deputationer skulle förordnas, blefwo ledamöter uti följande deputationer af ståndet utnämde.

Uti secreta deputation

Biskopen h:r d:r Olof Osander, kyrkoh. Carl Gust. Werander, probst. mag:r Carl Joh. Loman, probst. m:r Jacob Serenius, dompr. m:r Suen Bælter, probst m:r Suen Fundan.

Uti cammar oecon. och commerc.deputation

Biskopen h:r d:r Joh. Browallius, profess. mag. Engelb. Halenius, probst. m:r And. Wilh. Wennerdal, probst. m:r Nicol. Synnerberg, dompr. m:r Carl Fredr. Liungberg, probst. m:r Joh. Nordman, probst. m:r Magnus Troilius, dompr. m:r Suen Bælter, profess. m:r Johan Tillander, kyrkoh. mag. Gust Haartman, kyrkoh. m:r Johan Bolmstedt, probst. mag: Jacob Krok, probst. mag:r Joan. Aurelius, kyrkoh. m:r Jonas Ullholm, kyrkoh. mag:r Eric Brunnius, kyrkoh. mag:r Dan. Salin.

Justitiædeputation

Bisk. h:r d:r Dan. Juslenius, superint. h:r d:r Olof Körning, kyrkoh. m:r Joh. Helleday, probst. m:r Petrus Zetterling, probst. m:r Laurent. Stierner, probst. mag. Magn. Troilius.

Landt och siömilit.oecon.deputation

Kyrkoh. mag:r Carl Gust. Werander, probst. m:r Carl Magn. Ekman, kyrkoh. mag:r Suen Elg, probst. mag:r Jacob Strang, amm.superint. d:r Lor. Murbeck, kyrkoh. m:r Joh. Bolmstedt.

Bergsdeputation

Biskopen Sam. Troilius, probst. m:r Carl Joh. Loman, probst. m:r Jacob Strang, prof. m:r Johan Tillander, kyrkoh. mag. Jon. Ullholm, kyrkoh. mag:r Eric Brunnius.

Protocollsdeputation

Bisk. d:r Joh. Engeström, biskopen h:r m:r Magn. Beronius, prof. och dompr. h:r d:r Petr. Filenius, probst. m:r Carl Magn. Ekman, probst. Mag:r Eric Lidius, probst. mag:r Lars Stierner, probst. mag. Joh. Lind, probst. mag:r Johan Norman, probst. d:r Carl Tiliander, prof. mag. Johan Tillander, probst. mag:r Joan. Aurelius, kyrkoh. Petrus Åkerman.

Tulldeputation

Biskopen h:r mag. Joh. Nylander, kyrkoh. mag:r Suen Elg, domprobst. m:r Fredr. Liungberg, probst. m:r Jacob Serenius, profess. m:r Johan Tillander, kyrkoh. m:r Johan Bolmstedt.

Allmänna beswärsdeputationen

Biskop. h:r d:r Joh. Browallius, biskop h:r d:r Jöran Wallin, probst. m:r Canutus Lenæus, probst. m:r Carl Joh. Loman, probst. m:r And. Wilh. Wennerdal, probst. m:r Carl Magn. Ekman, probst. m:r And. Hygrell, probst. m:r Nicol. Synnerberg, dompr. m:r Carl Fredr. Liungberg, probst. m:r Lars Stierner, probst. m:r Johan Lind, probst. m:r Johan Norman, domprobst. m:r Suen Bælter, probst. m:r Claud. Hedman, kyrkoh. m:r Gust. Haartman, probst. h:r Jöns Ring, ammir.superint. d:r Lor. Murbeck, probst. Mag. Jacob Krok, probst. m:r Jöns Aurelius, kyrkoh. m:r Hans Dryander, kyrkoh. m:r Joh. Wimmerstedt, kyrkoh. m:r Jonas Ullholm, kyrkoh. m:r Dan. Sahlin, kyrkoh. Petr. Åkerman.

Bewillningsdeputationen

Superint. h:r d:r Olof Körning, kyrkoh. m:r Joh. Helleday, dompr. mag:r Carl Fredr. Lingberg, probst. m:r Jacob Serenius, probst. m:r Gust. Haartman, probst. h:r Jöns Ring, probst. m:r Jacob Krok, kyrkoh. m:r Hans Dryander.

5. Hade öfwersten h:r Stierneld på begäran företräde, och begärade, at hans memorial,[1] som tilförene war hos höglofl. ridderskapet och adeln anmält, af innehåll, at til hwart och ett ledigt rum i rådet särskilt förslag borde uprättas, och til Hans Kongl. Maj:t inlemnas, måtte uti ståndet tagas i öfwerwägande.

Så snart herr öfwersten taget afträde, uplästes memorialet, men ståndet fant ei nödigt, at sig förr deröfwer utlåta än höglofl. ridderskapet och adelen communicerat ståndet sin tanka.

6. Öfwerstelieutenant Ramse[2] hade företräde, och presenterade ett memorial,[3] det han i sitt stånd hade anmält, af innehåll, at nödigt syntes förese rådet med trenne herrar som antingen äro af finska nation, el. eljest kunbara om landets situation, nödtorfter, med mera. Memorialet uplästes och återställtes.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 1.
[2] Läs: *Ramsay*.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 2.

7. Likaledes ett memorial ingifwit af lieutenant Lejonsten, deruti han sökt wisa nödwändigheten deraf, at åtminstone twänne herrar böra wara i rådet, som äro kunnige uti det som hörer til flottan och ammiralitetet.

8. Uplästes superintendentens i Freyberg d:r Willisch ansökning,[1] at af hwarje kyrka i riket få 2:ne riksdalers prænumeration på hwar del af ett bibelarbete, som han har under pressen. Ståndet i allmänhet förmente at kyrkorna ei förmås kunde taga denna boken; men skulle icke skada om hwart och ett consistorium hade ett exemplar, och at hwar enskilt som behagade, kunde sig dertil anmäla.

9. Talades något om afgiften för det stämplade papperet, som på långt när icke stiger til så stor summa, som man skulle förmoda, hwarföre nödigt aktades tänka på någon utwäg, huru i görligaste måtto skulle kunna hållas controll derwid. Herr archibiskopen trodde bästa sättet wara, om Hans Maj:t skulle befalla alla rätter och consistorier inkomma med förtekningar på alt det stämplade papper, som hos dem kunde wara inkommet el. utgifwit.

10. Aflade samtel. af ståndet, som utsedde blifwit til ledamöter i secreta utskottet, tillika med notarien mag. Alm den wanliga eden, som förestafwades.

11. Inlemnades fullmagterna för h:rr deputerade från Carlstads stift och lades til de öfriga, at framdeles i kongl. cancelliet warda inlefwererade.

Den 1 Octobris

1. Föredrogs öfwerste Stiernelds memorial,[2] som ankom från ridderskapet och adelen med påskrift: Herrar electorerne upsätta ett förslag till Hans Kongl. Majt:s utnämnande af ett riksens råd, och sedan en deraf är uttagen, böra electorerne upsätta förslag, efter som rikets bästa kan fordra uti upfyllande af rådsämbeten, så at Hans Majestät ei saknar mogna råd uti hwarje del af rikets tarfwor. Herr archibiskopen förestälte til ståndets omprőfwande, huru man sig härwid utlåta skulle, på det saken måtte få komma til borgareståndet, som derefter frågade.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 27.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 29.

Herrar biskopar Alstrin, Troilius, Körning, domprobsten Bælter och flere woro af den tankan, at regeringsformens 12 § tydeligen nog utsatte,[1] at til hwart ledigt rådsämbete ett förslag göras, och 3 på förslaget upföras borde, at det ådagalade ständernas underdåniga förtroende til Hans Kongl. Maj:t och händerna icke så mycket på honom bundes, som, om allenast ett förslag skulle göras, och dens rum upfyllas, som Hans Maj:t behagade til rikets råd utnämna, då, i stället för 9, Hans Kongl. Maj:t icke hade flere at wälja på än 5, och om 12 rådsämbeten skulle tilsättas, icke flere at wälja på än 14.

Herr archibiskopen hölt före, at man borde hafwa fult förtroende til electores.

Biskopen h:r d:r Browallius trodde, at man bäst kunde komma från denna saken, om electores blefwo tilsagde, at strictissime hålla sig wid regeringsformen, hwilket äfwen h:r archibiskopen biföll.

I anledning af alla förslagers inlemnande på en gång, mente h:r prof:r Hallenius, at man borde argumentera ex analogia legis. Det wore ett kongl. rescript af år 1739 til Åbo hofrätt, at ett förslag borde uprättas i sänder, på det ingen af dem, som förut blifwit förbigångne, måtte prejudiceras.

Probsten Wennerdal mente, at det walsättet, som brukades wid 1738 års riksdag, wore det bästa, och at, i annor händelse, altid 2 skulle få vota exclusiva, som wore misshagligt at förnimma, när de kunde wara äfwen så förtiänte och skickelige som andra.

Herr biskopen d:r Alstrin förklarade ånyo sin mening wara, at, efter här woro allenast tre rådsämbeten lediga, tre förslag uprättas borde, och på hwart förslag sådana män upföras, som efter rikets behof finnas tiänlige och nödige, fast i den händelsen at flere förslag borde göras, och någon brist wore på nog tiänlige och wärdige riksrådsämnen, ständerne då ägde frihet, at sig rätta efter omständigheterne; hwilken mening af flesta delen bifölls.

Domprobsten Bælter utförde, hwad nytta den methoden, at uprätta tre förslager på en gång, med sig hade.

1) Kunde riksens ständer då lempa förslagen efter behofwen i rådet, och upsättia efter sitt godtfinnande ett förslag på sådana herrar som förstode justitiæsaker, ett af militair-personer, och ett af sådane män som ägde förfarenhet i cammar och oeconomieärender: Hwilket ändamål ei tyktes kunna winnas, om allenast ett förslag i sänder skulle ingifwas til Hans Maj:t och de andre med en person upfyllas.

2) Kunde riksens ständer så wäl wid alla tre förslagens upsättiande på en gång, som när ett allena inlemnas upföra sådana herrar, för hwilka de ägde

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

så fullkomligit förtroende, at de woro nögde med dem, hwilka til rådsherrar nämde blefwo och

3) kunde äfwen Hans Maj:t hafwa frihet, at af de föreslagna utnämna sådane herrar, til hwilka äfwen han hade bästa förtroendet, hwilket icke så wäl låter sig göra wid den andra methoden, warandes helt olika, at wälja 3 af 9 och 3 af 5. Ständerne behålla wäl i det senare fallet sin frihet; men Hans Majestät icke så, när hans wal inskränkes inom så få personer. Man bör derföre utse en medelwäg, at både konung och ständer äga hwad dem efter fundamentallagen är tilständigt.

Kyrkoherden Helleday sade sig härwid finna någon swårighet uti det som kan höra til classification af rådsherrarna, efter hwilken han mente förslagen ei inrättas kunna, utan at man wet, huru stark hwar class inom rådet wara bör.

Herr biskop Troilius trodde det bäst kunna slutas af de afgångne herrar råden, hwilkas rum nu upfyllas skola.

Herr biskopen doctor Alstrin författade sin mening skrifteligen, så lydande som följer:

Aldenstund de 3 lediga riksrådsämbeten äro af den beskaffenhet, at ämnen af åtskillig capacité och skickelighet dertil fordras, och man håller före, at wärdiga riksrådsämnen til hwart och ett rum äro at tilgå, så anses för bäst, at förslag göres til alla 3 rumen, som på en gång til Hans Kongl. Maj:t upgifwas, hwilket ock med regeringsformens 12 § närmast öfwerenskommer.

Detta blef allmänt bifallet och resolverades, at öfwersten Stiernelds memorial skulle med denna påskrift afgå til borgareståndet.

Den 3 Octobris

1. Berättade herr archibiskopen, huru när han i går i secreta utskottet talat med herr grefwen och landtmarskalken samt commercierådet Plomgren, borgareståndets talman, om öfwerste Stiernelds memorial, och huru det i ståndet blifwit ansedt, de wäl lemnat presteståndet sin fria tanka och mening om sättet at göra förslag til de ledige warande riksrådsämbeten, men at de gärna sedt, det de sista orden uti presteståndets resolution kunna blifwit utelemnade, emedan de torde gifwa anledning til någon förklaring öfwer regeringsformen,[1] som wid detta tilfälle icke wore nyttigt at företaga. Wid närmare öfwerwägande, fant ståndet dess mening och tanka om den förewa-

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

rande saken äga bestånd dessa orden förutan, och gaf derföre sitt bifall dertil at dessa orden: hwilket ock med regeringsformens 12 § närmast öfwerenskommer, skulle öfwerstrykas, innan expedition afgår til borgareståndet.

2. Uplästes ett utdrag af protocollet, hållet hos ridderskapet och adelen d. 28 Septembris,[1] angående rådselectorers wäljande och samma wals förseglande tils widare.

3. Androg kyrkoherden mag:r Helleday huru nödigt wara wille, at ledamöter utses, som genomse och reglera de allmänna beswären, emedan tiden snart tilstundar, inom hwilken de böra wara inlemnade.

4. Som Kongl. Maj:ts instruction för riksens ständers urskillningsdeputation innehåller, det de allmänna beswären til bemälte deputation först böra inlefwereras, så kom hos ståndet i öfwerwägande, huruledes det til äendernas skyndesammare afgörande mycket skulle bidraga, at sådane beswär ifrån urskillningsdeputation directe remitteras til den deputation, hwarunder de egenteligen höra, utan at alla sådane förut behöfwa komma under allmänna beswärsdeputations skärskådande, äfwen som ock, när de hos wederbörande deputation blifwit utarbetade, de samma icke sedermera hos beswärsdeputationen åter måge tagas under nytt ompröfwande, utan allenast derstädes ibland ståndets öfriga beswär införde warda; hwilket alt ståndet fant nödigt, at med de öfriga respective stånden hörsam- tjänst- och wänligen communicera.

5. Til beswärens genomseende och reglerande utnämdes

kyrkoh. mag. Joh. Helleday, probst. mag. And. Wilh. Wennerdal, probst m:r Nicol. Synnerberg, dompr. mag:r Carl Fredr. Liungberg, probst. m:r Johan Norman, dompr. m:r Suen Bælter, kyrkoh. m:r Gust. Hartman, kyrkoh. m:r Joh. Bolmstedt, amm.superint. d:r Lor. Murbeck, probst. m:r Jacob Krok, [pr. m:r Jöns Aurelius, kyrkoh. m:r Hans][2] Dryander, kyrkoh. m:r Joh. Wimmerstedt, kyrkoh. m:r Jonas Ullholm, kyrkoh. m:r Dan. Salin, kyrkoh. h:r Petrus Åkerman.

6. Ärinrade kyrkoh. m:r Bolmstedt, at ingen af Skånes presterskap utsedd blifwit til ledamot i justitiædeputation, som dock nödigt wara will, i anseende til flere omständigheter, rörande Skånes justitiæmål. Men som ingen ändring

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 5.
[2] Enl. konc.

kunde nu lempeligen göras uti de förordnade deputationer, emedan förteckning på hwarje deputations ledamöter war efter ståndets gifne tilstånd af notarien til trycks utlämnande, ty kan saken dermed hielpas, at kyrkoherden mag:r Helleday på anmodan åtog sig, at uti justitiædeputation å Skåne presterskaps wägnar sköta alla förekommande mål, när de til honom warda med sina omständigheter upgifne.

7. Justerades protocollen af d. 30 Sept. och d. 1 Octobr.

Den 4 Octobris

1. Justerades föregående protocoll.

2. Uplästes ett utdrag af protocollet hållet hos bondeståndet d. 30 Sept. 1751[1] angående riksrådswal, och at alla förslager måtte på en gång hos Hans Kongl. Maj:t ingifwas, och på hwart förslag upföras trenne, som mest skickelige äro til de rumen, hwilka komma at ärsättas, med mera.

Ståndet tog detta ärendet i behörigt öfwerwägande, och fant skäligt, at öfwerlemna det til herrar electorernas besörjande, som på ed och samwete hafwa at det samma wårda, och hålla sig wid regeringsformens 12 §.[2]

3. Ankom til communication med presteståndet utdrag af borgareståndets protocoll hållet d. 1 Octobr. 1751[3] af innehåll, at betänkel. synes för secreta deputation, at upgifwa de ultimater som förra riksdagarne af då warande secreta deputationer til herrar riksens råd blifwit afgifne, men at enligit höglofl. ridderskapets och adelens samt presteståndets tanka sådana ultimater wäl må wara kraftlöse, och inga andra hädanefter gällande, än de som blifwit hos riksens ständer anmälte, och af dem gillade, samt at det må wara secreta deputation förbudet at lemna föreskrifter til Kongl. Maj:t om befordringar eller benådningar. Hwilket alt, ehuru det med ståndets förut förklarade mening aldeles war öfwerensstämmande, närmare skal förklaras, enär ridderskapet och adelens utlåtande ankommer.

Probsten Fundan bad, at til protocolls tagas skulle, det wid 1741 års riksdag, då han satt i secreta deputation inga andra ultimater til herrar riksens

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 1.
[2] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 1.

råd afgifne blefwo, än at de hädanefter behagade något närmare hålla sig wid regeringsform, än uti ett och annat mål hitintils kunnat ske.

4. Til förekommande af det missbruk, som med dubbla nådeårs sökande sig inritat, hwarigenom presteenkorna med tiden kunde gå aldeles qwitte den förmon de hittils haft, at efter lag och privilegierne blifwa med ett nådeår hugnade, förenade sig ståndet derom, at uti detta målets skärskådande hälre wara mot än med.

Probsten mag:r Lenæus ärinrade, at när uti cammar och oeconomiedeputation och förordningutskottet, eller ock uti justitiædeputation de förordningar komma at skärskådas, som emellan riksdagarna utkommet och skola gälla för lag, äfwen den som angår dubbla nådeår då kunde företagas, och derwid den ändring göras som kan finnas nödig; hwilket mål hos de ledamöter af ståndet, som komma at sitta i ofwannämde deputationer, recommenderades.

Påminnandes derwid herr biskop Browallius, at så wid denna som flera förordningars ändring ståndets mening först tydeligen inhemtas bör, til deras rätttelse som sitta i deputationerne.

5. Gafs wid handen, at brukspatronerna i riket fått ridderskapets och adelens bifall, at på riddarehustaflan efter wanligheten anslå til sammanträde, hwartil äfwen ståndet samtykte.

6. Underställte probsten mag:r Magnus Troilius, om icke ståndet wille låta det blifwa ett ibland dess allmänna beswär, at man kunde slippa, at på predikestolarna upläsa de mångfaldiga förordningar som årligen utkomma, och ofta draga tiden längre ut än hela predikan, och göra at åhörarna förlora all sin andakt, och äfwen glömma bort, hwad de af predikan kunnat fatta och lära. Det wore wäl många förordningar, som nödwändigt borde af predikestolarna upläsas, såsom bönedagsplacater, förordningen om barnamord med mera; men så wore mestadelen af den beskaffenhet, at de i soknestufwan kunde upläsas, då den som ei wille wara tilstädes hade at skylla sig sielf.

Herr archibiskopen berättade sig länge hafwa warit af den tankan, at han tykt, det predikestolarna kunde befrias ifrån mycket, och at altsammans wore dermed hulpet, om förordningarna upslogos i städerna til allmän efterrättelse på rådstufwudören, och i landsorterne på kyrkodörarna, emedan ändå mycket litet fattas och behålles deraf wid upläsandet, dock at förordningarna förwaras uti kyrkorna.

Hwarföre äfwen detta kommer at inflyta uti de allmänna beswären.

7. Superintendenten h:r doct. Körning frågade, huru det sker i andra stift, om wid de anstälta catechismi förhör ståndspersoner sig äfwen infinna, hwartil swarades: Nei.

Herr archibiskopen: En annan fråga är, när det talas om catechismi förhör i kyrkan, en annan åter, när det talas om husförhör, då man hoppas de äro med. Dock wore äfwen i förra fallet wäl om det skedde, men man torde ei komma långt dermed.

Probsten Wennerdal mente, at af år 1719 wore någon förordning at wissa skulle tillsättas, som exequerade böter af dem som sig ei infinna.

Herr archibiskopen sade, at när sexmännen wilja exequera får de insultationer och owett, hwarom beswär inkommet från Upsala stift.

Biskop h:r doct. Browallius sade, at de äfwen neka fullgöra denna sin skyldighet, utan at hafwa befalning af länsman, länsman af fogden, och fogden af landshöfdingen. Men så har consistorium i Åbo wunnet hos landshöfdingen, at de skola görat.

Och tykte ståndet godt wara, om så wäl sex som upsyningsmän kunde få mera myndighet, och äfwen tilhållas at göra sin ed, hwarföre ståndet wille låta det ibland sina beswär inflyta.

8. Ankom bud från höglofl. ridderskapet och adeln, at dess electorer wilja i dag företaga riksrådswalet, hwarföre ock ståndet sig företog, at wälja electorer dertil.

Herr biskop Troilius sade, at man förut borde komma derom öfwerens, at de som blifwa electorer, icke föreslå någon til riksråd, som är under landshöfdingar och deras wederlikar, efter som tilförene warit brukeligit.

Biskopen herr doctor Wallin sade på samwetet sig ei finna annat, än at tre förslag borde på en gång uprättas, och frågade: Om, i händelse, at de andra ståndens electorer icke wilja gå in i presteståndets tänkesätt, ståndets electorer då icke kunde gå bort.

Herr archibiskopen swarade, at om någon merkelig skilnad i något mål blefwe electores emellan, de då lära finna om det skal refereras til plenum; men om twå stånd förena sig om en mening, lärer det tredie ei kunna undgå, at äfwen blifwa wid den förra.

Herr biskopen d:r Wallin: Uti regeringsformens 12 § står, at tre skola föras på förslaget, hwilket af somliga tagas in singuleis.

Herr biskopen d:r Browallius sade sig så förstå dessa orden, at de tagas complexe, och infatta alt hwad electorerne göra med riksrådsförslags upsättiande.

Herr biskopen d:r Alstrin: Som jag tror at bägge methoderne icke äro emot regeringsformen, altså är swårt säja: Det är rätt, det intet. Hoc posito, när twå stånd förena sig, så lärer ock det tredie beqwäma sig.

Derpå företogs voteringen til electorer med slutna sedlar, då hwar ståndets ledamot voterade på 12. Och som af samma votering befans, at följande herrar hade fått de flesta rösterna nämligen:

Biskop h:r d:r Alstrin, biskopen herr Troilius, biskopen doct. Browallius, superint. h:r d:r Körning, kyrkoh. h:r d:r Hausswolff, probsten mag. Lenæus, probsten mag:r Wennerdal, probsten mag. Lidius, probsten mag:r Serenius, probsten mag:r Lind, domprobsten mag:r Bælter, probst. mag:r Fundan, ty blefwo de til electorer förordnade.

9. Aflade herrar electores med med upräkta finger den wanliga eden, som dem af notarien förestafwades, hwarpå de afgingo til sin förrättning med all nådes och wälsignelses tilönskan af ståndet.

10. Kom ståndet öfwerens at blifwa qwar, til dess herrar electores dem underrättade om tiden at skiljas åt.

11. Förente sig deputerade, som komma at genomse ståndets beswär, at klockan emellan 3 och 4 efter middagen sammanträda.

Den 5 Octobris

1. Justerades föregående protocoll.

2. Aflemnade herr biskopen doct. Juslenius ett memorial,[1] deruti bemälte herr doctor och biskop å consistorii Scarensis wägnar anhåller om ståndets biträde, at befrias ifrån den omilda tilwitelsen och undsäjelsen, som berörde consistorium fått under högsal. Hans Kongl. Majt:s namn d. 29 Aug. 1750, at uti conrector Thore Odhelii afslagna ansökning om Alingsås pastorat hafwa satt å sidor rikets beskrefne lag, föga annorledes, än som hade det haft en särskild lag eller eget godtycko at rätta sig efter, giort olagliga ämbetessteg, och missbrukat sitt ämbete, utan at hålla sig wid lag och förordningar, där dock consistorium af rent nit för Guds ära, den rena lärans bibehållande och Guds församlings wälfärd giort sitt ämbete redeliga, så uti alt annat mål som

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 28.

detta, aldeles efter Guds andas föreskrift uti 1. Tim. III. 2, Tit. I. 7 samt kyrkolagens 19 cap. § 2.

Ståndet tog detta i behörigt öfwerwägande och fant, at det icke kunde gå den wanliga wägen til urskilningsdeputation, emedan förut hade bort wara uti kongl. revision anmält, at man wore sinnad hos riksens ständer anföra beswär öfwer det fälte utslag, men at antingen uti secreta el. justitiædeputation, derest rådsprotocollerna förekomma til genomseende, eller ock uti protocollsdeputation, där consistorii protocoller skola skärskådas, saken kunde uptagas af dem, som ståndet i bemälte deputationer utsedt til ledamöter. Och trodde herr archibiskopen ändamålet snarare kunna winnas, om en deputation, i hwilken alla ståndens ledamöter sittia, toge up saken, den presteståndet sedan wille med ett memorial eller föreställning understödia.

3. Framgaf probsten i Wasa, magister Claudius Hedman ett memorial, derutinnan Österbotns presterskap begärar ståndets stadfästelse på den dem emellan, så wid prestmötet i Gamla Carleby 1738, som igenom särskilt brefwäxling 1748 treffade förening om en riksdagsmans wal och underhållande, samt at warda befriade ifrån deltagande uti de andre riksdagsmäns underhållande, som den nedre delen af stiftet tilhöra, af den grund, at denna innehåller 2059 ½₄ dels mantal, mera än twå trediedelar emot Österbotns ena trediedel.

Men som riksdagsmanswal och underhållande hörer til stiftens egna oeconomiska mål, dem de hafwa inom sig at rätta och skicka; så warder äfwen detta til Åbo stifts afgörande remitterad.

4. Underställte herr doctor Filenius, om icke, efter religions bewakande bör wara ståndets ömaste göromål wid denna riksdag, och Hans Kongl. Maj:t, wår nu warande allernådigste konung med mycken ärtedd ömhet hugnat församlingen, ståndet borde antingen skrifteligen eller ock genom en deputation aflägga hos Hans Kongl. Maj:t underdånig tacksäjelse, med lika underdånig anhållan, det täktes Hans Kongl. Maj:t framgent låta sig wårda om församlingen, hwilket ståndet lofwade en annan gång taga i närmare öfwerwägande.

5. Ankommo probsten mag:r Johan Lind och domprobsten mag:r Suen Bælter såsom deputerade från riksens råds electorer med berättelse,[1] at riksens ständers electorer hafwa efter noga öfwerläggande enhälligt stadnat uti det beslut, at för denna gången, til de ledigewarande riksrådsämbeten, uprätta

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Förslag till lediga riksrådsämbeten.

på en gång tre förslager, hwilka dock särskilt här anmälas, och sedan komma i underdånighet hos Hans Kongl. Maj:t at upgifwas. Och woro på första förslaget, som nu til ståndets fastställande upwistes, upförde præsidenten baron Carl Gustaf Löwenhielm, justitiæcantzlern Henric Hammarberg, hofrättsrådet Olof Ehrencreutz, hwarwid ståndet ei hade något at påminna.

Deputerade afgingo, men återkommo med berättelse, at justitiæcantzlern Hammarberg afsagt sig förslaget, och at öfwerhofintendenten baron Carl Hårleman war i hans ställe upförd. Hwarmed ståndet förklarade sig nögdt.

Probstarne Lenæus och Lidius kommo och gåfwo wid handen, at landshöfding Hummelhielm wore upförd på förslaget uti baron Hårlemans ställe, som sig det afsagt. Derwid ståndet icke eller hade at påminna.

Probsten Lind och domprobsten Bælter gåfwo tilkänna at landshöfding Hummelhielm äfwen afsagt sig, och at landshöfding Falkenberg den yngre blifwit i hans ställe föreslagen. Bifölls.

Om en stund återkommo bemälte probstar med den underrättelse, at Hans Kongl. Maj:t i nåder behagat utnämna præsidenten baron Carl Gustaf Löwenhielm til riksens råd.

Derjemte förständigade bemälte deputerade från riksens ständers rådselectorer, de de nu, för at winna tiden, hade at upte twänne förslager på en gång. Å det ena woro upförde

generalmajoren baron Sparre
schoutbynachten gref Eric Sparre
öfwersten baron Otto Flemming

Men som bägge Sparrarna hade sig det afsagt, war ett annat förslag giort, på hwilket woro upförde:

öfwersten baron Otto Flemming
generalmajoren Kulbars och
öfwersten Sprengport.

Men som äfwen generalmajoren Kulbars undanbedt sig denna förmon, woro

öfwersten baron Otto Flemming
öfwersten Sprengport och
öfwersten Ehrensuerd föreslagne til det andra lediga rådsämbetet.

Til det tredie rumet woro på förslag upförde

hofcantzlern Carl Otto Hamilton
hofmarskalken gref Clas Stromberg och
cantzlierådet baron Carl Scheffer,

hwilka bägge förslag ståndet för sin del gillade, då deputerade afgingo.

Probsten magister Anders Wilh. Wennerdal ankom med berättelse, at Hans Kongl. Maj:t i nåder täkts af de förslagna utse och nämna hofmarskalken grefwe Clas Strömberg[1] och öfwerste Sprengport til riksens råd.

Den 7 Octobris

1. Justerades föregående protocoll.

2. Ankom ifrån ridderskapet och adeln til communication med de andra ståndens öfwerstens h:r Sprengports underdåniga memorial til Hans Kongl. Maj:t, deruti de skäl och omständigheter anföras, i anseende til hwilka han funnet sig föranlåten at afsäja det i nåder honom updragne riksrådsämbetet. Hwarjemte äfwen följde bemälte herr öfwerstes memorial til samtel. riksens ständer, angående samma ärende. Uplästes och återställes.

3. I anledning deraf begärade de förordnade electores af ståndet tilstånd, at med de andre ståndens electorer få träda til nytt riksrådswal, emedan öfwerste Sprengport och öfwerste Ehrensuerd afsagt sig rumet på förslaget, och anmodades kyrkoherden h:r mag:r Carl Gustaf Werander at gifwa tilkänna, det ståndet samtykte för sin del til et nytt riksrådswals anställande.

Herr kykoherden kom tilbaka med berättelse, at han talat derom med biskop Browallius.

4. Kommo probstarne Wennerdal och Lidius och præsenterade ett nytt riksrådsförslag, på hwilket woro upförde:

öfwersten baron Otto Flemming
hofcantzlern baron Otto Hamilton
cancellierådet baron Carl Scheffer

Biskop Engström giorde härwid den ärinran, at detta förslag hade efter den i ståndet treffade öfwerenskommelsen bort bestå af militairpersoner. Men när deputerade sade, at detta waret electorernas enhälliga öfwerenskommelse, och at flere herrar undanbedt sig at på förslaget nämde blifwa, såsom general Ungern, grefwe Carl Bielke, grefwe Liewen, grefwe Fersen med flere, hade ståndet derwid intet at påminna.

[1] Läs: *Stromberg*.

5. Ankom bud ifrån ridderskapet och adeln at de wilja förstärka protocollsdeputationen til 32 personer, hwilket ärendes afgörande upsköts, til dess ståndet kommer enhälligare tilsamman.

6. Domprobsten Bælter inställte sig, och straxt derpå probsten Wennerdal med berättelse, at ståndet kunde skiljas åt, emedan dock i dag det lediga riksrådsämbetet icke blefwe förgifwit, utan Hans Kongl. Maj:t redan trädt utur rådet och satt sig til bords.

Den 8 Octobris

1. Justerades föregående protocoll.

2. Meddelar ridderskapet och adeln genom utdrag af protocollet hållet d. 7 i denna månad,[1] swar uppå presteståndets giorde förslag til ärendernes skyndesammare afgörande, hwarom protocollet af d. 3 Octobris och dess 4 § närmare handlar. Och som synas wille, at ridderskapet och adelen ickte treffat ståndets mening aldeles rätt, ty wille ståndet uti nästa pleno, då ett enhälligare sammanträde förmodas kunde, å nyo låta sig detta ärende föredraga.

3. Ankommo samtel. herrar rådselectorer af ståndet med berättelse, at Hans Kongl. Maj:t täkts i nåder utnämna plenipotentiarieenvoyén och cantzlieråd det baron Carl Scheffer til riksråd.

Den 12 Octobris

1. Uplästes och justerades protocollet af d. 8 i denna månad.

2. Förelästes ett utdrag af protocollet hållet i secreta utskottet d. 11 i denna månad,[2] deruti, i anledning af rikets handlingar, förklaras, huru Hans Kongl. Maj:t, sedan ständernes sista samwaro, haft alt ospart för rikets wärdig- och säkerhet, och wid de i en och annan måtto giorde författningar, i synnerhet de med konungariket Dannemark ingångne förbindelser och öfwerenskommelser, bewisat sig icke ärkänna någon annan förmon än den som riket tilflyta skulle, samt at herrar riksens råd gått Kongl. Maj:t tilhanda med sådana

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 14. Även 12 oktober 1751, § 3.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 2.

underdåniga råd, som å daga lagt ett nitfult upsåt, mogen eftertanka och förenad drift, så at när författningarna i anseende til främmande magter på den lagde grund fullföljas, rikets wäl äfwen för framtiden winnas lärer. I anseende hwartil secreta utskottet hemställer, om icke hos Hans Kongl. Maj:t, genom riksens ständers deputerade, deras underdåniga ärkänsla betygas borde: Hwarwid ståndet förklarade sådant wara öfwerensstämmande med den undersåteliga plikt, wördnad och kärlek, hwilken de woro Hans Kongl. Maj:t skyldige för den öma försorg han haft för rikets wäl. Och emedan ridderskapet och adelen tänkte uti detta ärende deputera 48 personer, ty blefwo 24 af ståndets ledamöter utsedde, som sig med de öfrige respective ståndens deputerade förena skulle, at betyga emot Hans Kongl. Maj:t en underdånig ärkänsla, i hwilket afseende de ock afgingo anförde af ståndets taleman herr archibiskopen, samt återkommo med nådig helsning ifrån Hans Kongl. Maj:t.

3. Förehades å nyo utdraget af protocollet hållet hos höglofl. ridderskapet och adelen d. 7 Octobris,[1] angående presteståndets gifna förslag til ärendernas förkortande wid riksdagen, som närmare ses af protocollet under d. 3 hujus, hwilket af höglofl. ridderskapet och adeln blifwit så ansedt, som skulle presteståndet wilja hafwa någon ändring uti den för urskillningsdeputation utfärdade instructionen. I anseende hwartil presteståndet fant nödigt, at låta följande afgå til de andra respective ständen.

Om ståndets mening uti dess utdrag af protocollet d. 3 hujus ingalunda gått derpå ut, at utskillningsdeputation må hindras, at aldraförst pröfwa de allmänna beswären, huru wida de sådane äro, och för riksdagsmål antagas kunna, mycket mindre at gifwa anledning til eller tilstädia den minsta ändring uti instruction för urskillningsdeputation, utan ståndet allenast hållet nödigt, at sedan sådane beswär uti utskillningsdeputation blifwit pröfwade och antagne, de då derifrån, så framt de icke äro af den beskaffenhet, at de af beswärsdeputation allena kunna och böra uptagas och skärskådas, måtte directe remitteras til den deputation, hwarest de egentel. komma at utarbetas, som sedan lemnar sitt betänkande deröfwer til beswärsdeputation, på det de ibland allmänna beswären måtte införde warda, utan at samma beswärsdeputation må taga dem under nytt ompröfwande, så har ståndet sådan sin tanka, såsom förmodel. bidragande til ärendernas förkortande, härmedelst ytterligare med de öfriga respective ständen hörsam- tiänst- och wänligen welat communicera.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 14. Även 8 oktober 1751, § 2.

4. Genom utdrag af protocollet hållet d. 5 Octobris[1] andrager borgareståndet nödwändigheten af en deputation, som hade at utarbeta en förordning, hwilken uti ett kort och redigt sammandrag tydeligen utmerker de rättigheter, som städer och landet i anseende til handel och handtwerk böra äga, och uti hwilket ämne Hans Kongl. Maj:t redan wid 1739 års riksdag uti 36 § af resolutionen på städernes allmänna beswär i nåder lofwat wid påföljande riksdag utfärda en tilräckel. förordning, sedan kongl. hofrätternes, collegernies och herrar landshöfdingarnes med samtel. magistraternes betänkande och påminnelser blifwit infordrade. Hwilket som det redan skedt, och nödig uplysning i detta ärendet numera icke lärer fela, så önskar borgareståndet werkställigheten deraf, hwilken merkeligen bidraga skulle til de allmänna beswärens minskande som wid alla riksdagar så merkeligen ökas: Hållandes borgareståndet i öfrigit före, at deputations betänkande häröfwer sålunda må författas, at det til riksens ständer närmare skärskådande directe, inlemnas kan, med mera.

Öfwer detta ärendet wille ståndet sig närmare utlåta, så snart det fått inhemta ridderskapets och adelns tanka.

5. Genom utdrag af protocollet hållet d. 11 hujus[2] gifwer riksens ständers secreta deputation wid handen, huru den låtet efterse och sig föreläsa de wid nästförflutne samt de twänne föregående riksdagar til herrar riksens råd ifrån secreta deputation utfärdade sluteliga föreställningar, men kan med trygghet under dess eds plikt betyga sig icke hafwa deruti funnet något som angår förklaringar öfwer lagen, nya reglor, föreskrifter eller recommendationer, som instructionen ei tillåtet, hwarföre deputationen äfwen, enligit den nu meddelte instruction och dess 4 § icke kan upgifwa några ultimater såsom ei existerande, warande förberörde föreställningar grundade på fullgiltiga skäl, lag och förordningar, samt endast syftande på regeringsformens[3] bokstafweliga innehålds handhafwande och utöfwande: Försäkrandes secrete deputation i öfrigit, at ställa sig den gifne instruction til efterrättelse, så at inge slike ultimater eller framställande utom riksens ständers bifall derifrån afgå skola, med mera, förbehållandes sig allenast, at dess sluteliga tankar om rådsprotocollet i gemen, samt förefallande nödiga och på lag sig stödjande ärinringar i synnerhet måtte nu som tilförene blifwa kraftigt bundne på deputationens egentel. förrättning, ed och samwete.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 8.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 1.
[3] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

Herr biskop Troilius ärinrade härwid, at ehuru inga föreskrifter och recommendationer til Hans Kongl. Maj:t och ståndet woro från secr. deputation afgångne, så torde dock några disrecommendationer afgått, som icke altid haft så fullkomliga skäl, och anförde herr biskopen derwid ett exempel til närmare uplysning, som wore honom bekant, hwarföre han wille anmoda dem, som af ståndet äro ledamöter i secreta deputation, at de förebygga, det sådant icke måtte hädanefter ske.

Herr domprobsten Bælter, såsom ledamot i secreta deputation, sade sig ei weta, huru wida det kunde wara honom tillåtet, at utmerka några particulariteter, men kunde i allmänhet säja, at icke eller några disrecommendationer ifrån secreta deputation afgått, utan allenast en ärinran wid ett votum i rådet, angående en wiss mans befordran, som ei funnits hafwa rum, så länge riksens ständer sielfwe icke ändrat sin fälda dom och utslag uti det som kunde röra hans befordran.

I öfrigit hade ståndet wid detta utdrag af secreta deputations protocoll ingenting at ärinra.

6. Talades om dem som missbruka kyska brudars skrud, och huru böterna af dem utfordras skola. Och som någon olikhet häruti befants wara i det man på somliga ställen följde kyrkolagen, på andra åter den allmänna; så beslöts at såsom ett moment i cleri comitialis sluteliga bref til consistorierna och presterskapet i riket inflyta skulle, det i detta fall så wäl kyrko- som allmänna lagen efterlefwas bör, och böterna enligit bägges innehåll uttagas, emedan den ena icke uphäfwer den andra.

Den 19 Octobris

1. Justerades föregående protocoll.

2. Ankom herr archibiskopen och anmälte orsaken til sitt drögsmål, som war at han blifwit af herr grefwen och landtmarskalken anmodad, at med honom och de öfriga respective ståndens talemän sammanträda och rådgöra om någon angelägenhet, som syftar derhän, at emedan tidningen wore kommen från secreteraren Berch, det han nu wistades på denna sidan Hamburg, och med foglig wind snart kunde wara på swensk botn i hwilken händelse den kongl. cröningen snart tilstundade, det då nödigt wara wille, at ståndet något förut öfwerlade om den kongl. försäkringen, och hwad derwid kunde wara at ärinra. Och understälte fördenskull herr archibiskopen til ståndets utlåtande, antingen detta ärendet skulle, som wid sista kongl. kröning skedt, öf-

werlemnas til en stor secret deputations afgörande, eller committeras ståndets talemän, som hwar och en kunde associera sig flera ledamöter af sitt stånd til detta ärendets öfwerläggande, som sedan til ståndens plena hänskiutes, hwilket senare förslag för godt antogs; emedan det ei tyktes nödigt wara at för denna gången sätta häröfwer en stor secret deputation, eftersom omständigheterna nu wore helt annorlunda än då den förra kongl. försäkringen blef författad. Och blef detta ståndets beslut efter anmodan genom herr probsten Lenæus communicerat med commercierådet Plomgren, såsom taleman för borgareståndet.

3. Gaf herr archibiskopen wid handen, huru höglofl. ridderskapet och adelen wille hafwa landt- och siömilitiæoeconomie, bewillnings och protocollsdeputationerna förstärkta, och som man förnam det lofl. borgareståndet gifwit til denna förstärkning sitt bifall, ty blefwo utom de förr nämde nu til ledamöter utsedde

I land- och siömilitiæoeconomiedeputation

Probst. mag. Petr. Zetterling, kyrkoh. m:r Gust. Haartman, probst. m:r Jacob Krok, probst. m:r Jöns Aurelius, kyrkoh. m:r Hans Dryander, kyrkoh. h:r Petr. Åkerman.

Uti bewillningsdeputation

Dompr. mag. Carl Fredr. Liungberg, probst. h:r Jöns Ring.

Uti protocollsdeputation

Probst. mag. Nils Synnerberg, probst. m:r Jacob Serenius, ammir.superint. d:r Lor. Murbeck, kyrkoh. m:r Jonas Ullholm.

4. Uplästes förtekningarna på enskilte mål och ärender, som urskillningsdeputation til d. 16 Octobris dels antaget,[1] dels och rejicerat.[2] Hwarwid ståndet ingenting hade at påminna.

5. Uplästes berättelsen om religionsmål, som uti consistorio Gotheburgensi förekommet sedan sista riksdag med de dertil hörande allegater.[3]

6. Föreläste ett utdrag af justitiædeputations protocoll under d. 18 i denna månad,[4] med hemställande til riksens ständers plena, om icke, sedan det af

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Urskillningsdeputationen, nr 2. Även 28 oktober 1751 § 1.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Urskillningsdeputationen, nr 1. Även 28 oktober 1751 § 1.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 16.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 1. Även 25 oktober § 5.

actis befinnes, at justitiædeputation ifrån 1738 års riksdag icke genomsedt de emellan riksdagarna utkomne kongl. förordningar, förklaringar och bref, denna deputation bör slika handlingar til genomseende företaga, emedan de icke förut kunna, enligit 4 § i regeringsformen,[1] äga kraft af ständig och allmän lag, innan de i riksdagsbesluten blifwit införde, öfwer hwilket ärende ståndet wille sig framdeles utlåta.

7. Inlemnades instruction för tulldeputation[2] och project til instruction för secreta handels och manufacturdeputation,[3] hwilket ärende ståndet wid annat tilfälle wille företaga.

8. Inkom berättelse om religionsmål från Scara stift, som äfwen bespardes.

9. I anledning af religionsmålen och den lilla handräckning, som consistorium Gothoburgense haft af den werdsliga armen, berättade herr biskop Troilius, at herr öfwerståthållaren i Stockholm giort alt sitt til med befalning til fiscaler och dylikt, så snart consistorium härstädes honom derom anlitat, hwarföre ock herr archibiskopen lofwade, at wid tilfälle på ståndets wägnar tacka honom derföre.

10. Föredrog herr biskop Troilius en fullmagt för comminister Pratenius från wällofl. Westerås stift,[4] at wara fullmägtig för några berörde stifts capellaner, och remitterades detta ärendet til herrar deputerades skärskådande.

11. Företog sig åter ståndet de allmänna beswären til genomseende.

Den 22 Octobris, klockan 4 efter middagen

samlades åter ståndet til de allmänna beswärens genomseende.

Den 23 Octobris, klockan 4 efter middagen,

1. War åter ståndet tilhopa at rådgöra om de allmänna beswären.

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Tulldeputationen, nr 1. Även 28 oktober 1751 § 5.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 1.
[4] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 6.

2. Herr professorn och domprobsten doctor Filenius hemstälte til ståndet på hwad sätt professor Nerman skulle kunna förmås, at utgifwa sin jurisprudentiam ecclesisticam, som wisserligen blefwe en för ståndet nyttig bok, och tiänte til uplysning för en prestman, huru han sig i många mål förehålla borde, hwarigenom riksdagsbeswären merkel. förminskas skulle. Och tyktes bäst wara, at ståndet anmodade bemälte professor genom bref, at skynda med denna bokens utgifwande, då ståndet wille åtaga sig, at befordra dess afnäming til professorns nöje.

3. I anledning af de beswär, som probsten m:r Norman å sina committenters wägnar hade at andraga, kommo herrar præsules derom öfwerens, at de prester i stiften, som önska få undergå pastoralexamen kunde, efter förut skedd anmälan, wid de allmänna prestemöten winna sin önskan, om de antingen wilja infinna sig uti weckan för prestemötet, eller ock en wecka efter qwar förblifwa, då de undgå kunde göra långa och kostsamma resor en annan gång.

4. Belefwades, at bewis skulle af protocollet lemnas dem som det åstunda och begära öfwer de beswär, som där blifwit anmälte, men ei kunnat antagas, enär förteckning ingifwes på dem som blifwit afslagne, då notarien på samma förtekning kan attestera.

5. Som det ofta befinnes, at de som, för någon grof last blifwit lagförde och dömde, föregifwa okunnighet i christendomen, och at de icke wetat sådant wara synd, deraf så öfwer- som underrätter taga sig anledning at tro, det presterskapet icke upfylt sin plikt uti sina åhörares trogna underwisning i de stycker som til christendomen höra; ty aktades godt, at uti slutel. brefwet rikets presterskap anmodas skulle hålla en noga förtekning på sina åhörares framsteg i christensomskunskapen, at sådant måtte til ståndets exculpation kunna wid tilfälle framläggas.

Den 25 Octobris

1. Justerades föregående protocoll af d. 19, 22 och 23 i denna månad.

2. Biskopen h:r d:r Browallius anmerkte wid 2 § uti protocollet af d. 23, at han haft tilfälle at läsa revisionssecreterarens och professorens Nermans jurisprudentiam ecclesiasticam uti manuscript, och uti den samma funnet ett och annat, hwarwid något kunde wara at påminna. Han önskade derföre, at

denna bok förut blefwe med någon af ståndet communicerad til genomläsande.

Herr archibiskopen tillade, at ock owist wore, om ståndet kunde med trygghet försäkra bemälte revisionssecreterare och professor om säker afsättning på denna boken: Emedan man af andra exempel ser, at subscriptioner eller prænumerationer ei til så tilräckeligit antal ärhålles som de lofwas.

3. Anmälte herr archibiskopen, det samtelige talemännen med wissa af hwart stånd warit tilsamman, och börjat med öfwerseende af den kongl. försäkringen, och at han wore af herr grefwen och landtmarskalken anmodad, at hemställa ståndet, om icke bäst wore, at sedan det ena med det andra wore jemkat, som til kongl. försäkringen hörer, den sedan kunde företagas i en stor secret deputation och til sluteligit afgörande föredragas uti ståndens plenis: Hwilket bifölls.

4. Uplästes probstens i Håtuna mag:r Grundels memorial til venerandum clerum comitialem,[1] deruti han underställer ståndet, om icke den uti mer än twå trediedelar af wår evangelisk-lutherska församling brukeliga confirmation äfwen uti wåra swenska församlingar skulle med mycken nytta kunna antagas, hwarwid han ock bredare utförer beskaffenheten, ändamålet och nyttan af denna ritu ecclesiastico.

Herr doctor Filenius sade denna saken wara mycket christelig, och kunna effectueras, utan at dermed gå til riksens ständer, om derom blefwe något förmält i sluteliga brefwet til consistorierne i riket, och wid prestemöten påmint om det publique förhöret, utan at nämna confirmation.

Herr archibiskopen, herr biskop Alstrin och domprobsten Bælter berättade at det allmänna förhöret i församlingarna wore mångenstädes wedertaget, och kunde efter öfwerenskommelse uti ståndet ännu på flere ställen antagas; men at låta detta ärendet i circulair utgå, eller begära af riksens ständer, at det måtte som en ny ritus ecclesiasticus allmänt wedertagas, det förmente herr archibiskopen icke nu wara nyttigt, emedan det kunde gifwa anledning til något yrkande på den nya kyrkolagen, hwilken quæstion ståndet denna gången skulle gärna se icke upkomma.

5. Ankom från höglofl. ridderskapet och adelen utdrag af justitiædeputations protocoll[2] angående kongl. förordningars, brefs och rescripters genomseende, som sedan 1738 års riksdag utkommet, hwarom protocollet af d. 19 De-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 26.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Jusitiedeputationen, nr 1. Även 19 oktober § 6.

cembris[1] och 6 § mera. Och hade höglofl. ridderskapet och adeln bifallet justitiædeputations mening med tilläggning, at deputation jemwäl äger at sig til öfwerseende företaga de kongl. bref och rescripter, som uti justitiæmål sedan 1738 års riksdag kunna wara utfärdade. Ståndet biföll på sätt som af höglofl. ridderskapet och adeln skedt, med tilläggning, at alle andre sedan 1738 utkomne kongl. förordningar, bref och rescripter i mål som i justitiædeputation icke förekomma måtte likaledes i sina behörige deputationer öfwersedde blifwa.

6. Som från flere orter presterskapet deröfwer klaga, at folket til myckenhet fara ut ur riket, utan at någonsin återkomma, hwaraf förorsakas folkbrist, riket til icke ringa skada och förfång, så anmodades ståndets ledamöter i cammar oeconomie och commercie, samt landt och siömilitiæoeconomiedeputationerne sådant hwar på sitt ställe anmäla, på det bemälte deputationer må kunna utse medel til förekommande af ett så förderfweligit sielfswåld.

7. Ankom från ridderskapet och adeln ett af riksrådet herr baron Carl Gustaf Löwenhielm inlagt memorial[2] om extraordinaire domstolars och commissioners afskaffande, eller, där de nödige finnas, at då bepröfwade, i ständiga ämbeten sittiande och i domsyslor kunnige män måtte dertil förordnas, sedan hofrätters och wederbörande collegiers utlåtande blifwit infordrade. Hwarjemte äfwen följde ett af lagmannen baron Eric Wrangel i samma ämne ingifwit memorial, som tilika med det förra uplästes, och biföll ståndet ridderskapet och adelens påskrift, at de borde til justitiædeputationen remitteras.

8. Anmälte herr biskop Troilius, at herrar deputerade öfwerlagt comminister Pratenii andragande, at efter den honom meddelta fullmagt blifwa i ståndet intagen, til bewakande af de angelägenheter, som honom blifwit committerade, samt at målet funnets af den beskaffenhet, at herrar deputerade ei til fullo kunde sig deröfwer utlåta, förr än venerandum consistorium i Westerås efter anmodan inkommet med sin berättelse derom, hwarom med nästa post skal bestyras, hwarförinnan det owist wore, så wäl huru comminister Pratenius fått sin fullmagt, som om alle de wore capellaner, hwilka den underskrifwit eller ei.

Derwid äfwen ståndet lät det förblifwa tils widare.

[1] Läs: *oktober*.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 38.

9. Hade åter ståndet före dess allmänna beswär, då wid momentet från Bergslagen om presterättigheter, herr biskopen doctor Browallius påminte, at man måste förekomma all anledning at misstänka ståndet för exactioner, och som man förstådt, det bondeståndet ifrån flera orter föra beswär deröfwer, at presterne skola wara för stränga uti likstolar och andra titlar uti deras upbörd, så wore ganska nödigt, at förekomma slika, oskyldiga prester til förakt och förtal ländande odiosa, och at derföre ei allenast ståndet i gemen sökte förwerfwa sig genom wänlighet bondeståndets förtroende uti deputationerne där de råkas kunna, utan ock at herrar biskoparne tala med bönderna hwar från sitt stift, och förwissa dem derom, at de wilja sielfwe hema i orterne rätta, hwad allmogen skulle hafwa i slika fall at klaga, om de wille upgifwa casum specialem och icke drifwa några sådane klagomål här wid riksdagen. Hwilket ståndet tykte godt och nyttigt wara.

Den 26 Octobris

1. Förehades ännu något som återstod af ståndets allmänna beswär.

2. Kyrkoherden Åkerman begärade genom utdrag af protocollet underrättelse, huru tiden räknas uti andra stift til probstetabellens förfärdigande, om icke det bör ske en månad efter den tid pastores böra wara med sina tabeller inne hos probsten, eller om probstens månad skal räknas från Januarii månads slut. Och blef af ståndet allmänt swarat, at, efter pastores hafwa frihet til medium Februarii at med sina tabeller til probsten inkomma, probsten då från samma tid måste hafwa en månad til probstetabellens inrättande.

3. Hade twänne från borgareståndet företräde. Ordet förde borgmestaren Renhorn, och androg, huru det wore bekant, at höglofl. ridderskapet och adeln resolverat på borgareståndets extractum protocolli angående en deputations förordnande til at utarbeta en förordning om de rättigheter, som städer och landet böra äga i anseende til handel och handtwerk, hwarom mera uti protocollet af d. 12 Octobris, det borde detta ärendet hänskiutas til kongl. lagcommissionen, med hwilket borgareståndet icke funne sig belåtet, emedan denna så angelägne sak torde på det sättet i flera år utdragas. Det wore riksens ständers egna göromål at författa och föreskrifwa nödiga lagar, och, emedan de nu wore tilsammans, kunde detta politiemål blifwa utan drögsmål afgiort om en deputation deröfwer sattes; i hwilken mening borgareståndet gärna skulle se, at presteståndet med dem instämde.

Herr archibiskopen swarade at ståndet skulle taga denna sak i behörigt öfwerwägande.

4. Uplästes ett utdrag af protocollet hållet i rådcammaren d. 9 Oct. 1751,[1] deruti Hans Kongl. Maj:t förklarar sin nådiga åstundan wara, at, sedan Kongl. Maj:t til öfwercammarherrar utnämt cabinettskammarherrarna Wäderkopf och baron Lindhielm, tillägga deras ämbeten hofmarskalks heder och rang, likaledes at hofstallmestaren och hofjägmestaren i anseende til deras ämbeten och de stater under dem lyda med lika eller hofmarskalks heder och rang måge anses, då til någon hugnad för dem, samt för ämbetens wärdighet skull, hwilka desse werkeligen bekläda, och derföre niuta den i staten bestådde lön, den kunde meddelas namn af öfwerhofstallmestare och öfwerhofjägmestare med mera som til riksens ständers underdåniga utlåtande blifwit communicerat; hwarjemte ock följgde ett af assessor Rappe ingifwit memorial i detta ärendet som uplästes så wäl som huru ridderskapet och adeln uppå denna Hans Kongl. Maj:ts förklarade nådige åstundan sig utlåtet, at, ehuru ridderskapet och adelen uti underdånighet wördar Hans Kongl. Maj:ts nådigste yttrande om hofmarskalks rang för öfwercammarherrarne, samt hofstallmestaren och hofjägmästaren, ridderskapet och adelen jemwäl ärkänner de personers wärdighet och berömliga egenskaper, som bemälte ämbeten nu förtiden bekläda, så finner likwäl ridderskapet och adeln betänkeligit, at uti särskilte mål nu styrka til någon ändring uti rangordningen, emedan derigenom anledning torde gifwas til åtskilliga ansökningar, utan håller ridderskapet och adeln före, at alla sådane mål säkrast låta sig afgöra, enär framdeles rangordningen til ytterligare öfwerseende kan komma at företagas.

Probsten mag:r Lidius upläste häruppå det slut, i hwilket ståndet d. 12 Dec. 1747 stadnat, då det warit af den tanka, at antingen all rang borde uphöra, eller alla ansökningar derom afslås, förmodande bemälte probst, at ståndet borde wara sig likt, och af samma mening nu som då.

Herr archibiskopen förestälte at ehuru ståndet alrahälst sedt at denna quæstion icke upkommet, ståndet dock nu, sedan quæstion existerat, lärer utse något temperament, at Hans Kongl. Maj:t icke tilskyndas måtte för mycket missnöje, hälst 1723 års förordning, som ock nu uplästes, icke hindrar ständerne at utdela rang och heder åt dem som det förtiäna, och det desutan war bekant, huru mycket de af Hans Kongl. Maj:t utnämde öfwercammarherrar giordt sig förtiänte, baron Lindhielm med trogen och trägen upwaktning hos högstsal. Hans Kongl. Maj:t och Wäderkopf dermed,

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Utdrag ur rådsprotokollet, nr 1.

at han från långliga tider tilbaka warit wid wår nuwarande nådigste konungs sida.

I anledning hwaraf herr archibiskopen hemstälte til ståndet, om icke Kongl. Maj:ts yttrade nådige åstundan kunde personnellement för de utnämde herrar samtyckas.

Domprobsten magister Bælter sade sig med swårighet yttra sina tankar i ståndet, emedan det händt, at hans, uti quæstion om förslagers upsättiande til riksrådsämbetet, förklarade mening straxt derpå blifwit utförd. Icke dess mindre, wille han gifwa wid handen, hur han här sätter förut twänne grunder

1:o At ingen högre rang må tildelas någon, än som medföljer det ämbete han werkeligen bekläder och

2:o At staten ei må graveras,

i följe hwaraf han projecterade följande temperament i närwarande mål at öfwercammarherreämbetet, som Hans Maj:t nu åter i nåder behagat införa kunde få hofmarskalks rang, dock utan statens gravation nu eller framdeles, och at hofstallmestare och hofjägmestareämbetet behåller sin förra numer på rangordningen, men at ståndet wore benäget låta h:r baron Sparwenfelt och grefwe Fersen i anseende til deras personelle förtiänster hugnas med hofmarskalkscharacter och heder.

Biskopen h:r doct. Engström, superintendenten h:r doctor Körning, kyrkoherden Helleday och flere förklarade sig derföre at Hans Kongl. Maj:t yttrade nådige åstundan borde simpliciter befallas.

Herr biskopen doct. Browallius trodde bäst wara, at ståndet icke gick härmed längre, än til de af Hans Kongl. Maj:t nämde personerne.

Probsten Lenæus sade, at ståndet bäst kunde komma från den saken, om de biföllo Kongl. Maj:ts nådige åstundan, med förbehåll, at det blefwe personelt, at staten ei dermed graverades, och at derigenom ingen dörr öpnas för flere sökande.

Til hwilken mening herr biskopen Troilius och flere inclinerade.

Herr biskop Browallius projecterade ståndets yttrande på sätt som följer: Presterskapet har för sin del welat i underdånighet bifalla Kongl. Maj:ts nådiga åstundan angående öfwercammarherre samt hofstallmestare och hofjägmästare ämbetens rang i så måtto, at de wärda personer, som nu för tiden samma ämbeten bekläda, må, så wida staten derigenom icke graveras, niuta den af Kongl. Maj:t dem i nåder tilemnade heder och rang.

Frågades om ståndet wore dermed nögt?

Då herr biskop Engström, doctor Hausswolff, kyrkoherden Helleday och flere anmerkte, at konungens åstundan icke war på detta sättet beswarad. I synnerhet sade kyrkoherden Helleday, at ståndet tilförene bewiljat borg-

mestare i städerne rang, äfwen inspectoren wid landtmäteriecontoiret, som tilförene icke ägt numer på rangordningen när dock sådan proposition kommet ifrån ett stånd. Nu när en lika sak kommer från wår nådiga konung, som hwad öfwercammarherrar angår, icke införer något nytt ämbete, utan allenast uptager ett gammalt, skulle det utmerka mindre underdånigt förtroende, om ståndet det afsloge. I hwilken mening biskopen h:r doct. Engström, superintendenten h:r d:r Körning, doctor Hausswolff, deputerade från Skåne och Hernösand, kyrkoherden Elg med flere instämde.

Änteligen blef det af herr biskop Browallius giorda project gilladt, och såsom ståndets conclusum antaget, sedan alle herrarne af en annan mening begärt, at deras tankar skulle i protocollet inflyta, emedan de ei funno sig wid at i detta resultat deltaga.

5. Uplästes instruction för tulldeputation som gillades med tilläggning in margine wid 3 § *och afskrifningar*.[1]

6. Bewiljades at borgareståndet skulle få communication af de anmerkningar, som ridderskapet och adelen giort wid projectet til instruction för secreta handels och manufacturdeputation, förr än ståndet toge samma instruction under händer.

Den 28 Octobris

1. Uplästes continuation af förtekningen på de mål och ärender,[2] som riksens höglofl. ständers urskillningsdeputation befunnet höra til riksens ständer, at den uptaga och afgöra och derföre til sina behörige ställen remitterade blifwit. Äfwen uplästes continuation af förtekningen på de mål som urskillningsdeputation befunnit icke höra til riksens ständer at dem uptaga och afgöra, och deputation derföre afslaget. Ståndet hade derwid ingenting at ärinra.

2. Begärade riddarehuscancelliet genom en utskickad, at återfå projectet til instruction för secrete handels- och manufacturdeputation, at deruppå få ändra ett ord som wore misskrifwit. Och swarades, det wore samma document aflemnat til borgareståndets taleman, borgmästaren Plomgren.

3. Justerades protocollen af d. 25 och 26 Octobris.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Tulldeputationen, nr 1. Även 19 oktober 1751§ 7.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Urskillningsdeputationen, nr 1; nr 2. Även 19 oktober 1751 § 4.

4. Androg h:r professor Tillander beswären från Åbo stift, angående en ny uplaga af finska biblar, samt hielp dertil af publico, äfwen om postcontoirs flyttande til ett beqwämligare ställe, samt förordningars öfwersättande på finska af den dertil förordnade translatorn, som blefwo i de allmänna beswären intagna.

5. Förehades åter beswären från Skåne, och beslöts, at ståndet skulle tils widare änka derpå, och sig förena om sättet til deras afhielpande.

6. Anmodades biskopen herr doct. Browallius, at uti riksens höglofl. ständers utskillningsdeputation anmäla, det presteståndets allmänna beswär ei ännu hunnet til alla delar öfwersedde blifwa, samt tillika ingifwa en förteckning på de mål som ståndet ärnar andraga, med förbehåll, at sedermera, och så snart de kommet under närmare öfwerwägande, få dem aflemna.

Den 2 Novembris

1. Justerades föregående protocoll.

2. Upl. ett utdrag af protocollet, hållet uti riksens ständers justitiædeputation d. 24 Octobris sistledne,[1] af innehåll, at bemälte deputation af insände handlingar förnummet, huruledes å ena sidan den evangelisk-lutherska läran uti wårt kära fädernesland under dessa senare åren på åtskilligt sätt blifwit anfäktad dels af de så kallade pietister dels ock af grefwe Zinzendorfs missionairer, hwilka sökt bibringa rikets undersåtare allehanda irriga meningar, men at äfwen å den andra sidan Kongl. Maj:t i nåder behagat foga den eftertryckeliga anstalt, at deputationen med säkerhet kan förmoda, det sådana och flera irriga med Guds hielp icke widare sig inrota kunna, eller tilskynda riket någon skadelig påfölgd. I anseende hwartil deputationen ei allenast welat lemna samtelige riksens ständer del af den sannskylliga glädia, som deputation haft af Kongl. Majt:s ei mindre lofwärda än christeliga författningar i slika ärender, utan ock til riksens höglofl. ständers godtfinnande hemställa, om om icke hos Kongl. Maj:t för denna dess omsorg underdånigste tacksäjelse må afläggas, med lika underdånig anhållan, Kongl. Maj:t wille i nåder ytterligare låta sig wårda om det som tiänar til at bibehålla den sanna evangeliska-lutherska läran i dess renhet.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 2.

Samma utdrag war hos höglofl. ridderskapet och adeln upläst och bifallet d. 25 Octobris sistl:ne och kunde icke annat än äfwen winna ståndets bifall, så mycket mer, som den sanna religionens wårdande och handhafwande är bland ståndets ömaste göromål.

Och hölt h:r doct. Körning före, at samma underdåniga tacksäjelse borde hos Kongl. Maj:t genom en deputation afläggas, hwilket hade mera anseende med sig, än om det skedde genom underdånig skrifwelse.

Herr professor Hallenius lade til, at det wore så mycket mera nödigt, som han hade säker underrättelse derom, at de zinzendorffiske, som nu i America bygga sina kyrkor, med mycken upmerksamhet wänta hwad mått och steg Kongl. Maj:t och riksens ständer i anseende til dem taga.

3. Ankom från höglofl. ridderskapet och adeln med bifall Kongl. Maj:ts nådiga hemställande til riksens ständer at afgöra riksrådets och cantzlerns högwälborne grefwe herr Johan Gyllenborgs ansökning,[1] at, til fulbordan af de wid Lunds academie påbegynte nya byggnader och författningar få inrätta ett lotterie på 100.000 dl:r s:mt, til publiquens beqwämlighet i flera classer indelt, emedan academiens cassa wore så uttömd, at til slika angelägenheter ingen tilgång finnes. Och gaf äfwen ståndet dertil sitt bifall.

4. På finska adelens wägnar begär herr grefwen och lagmannen Johan Gyllenstierna[2] prolongation til d. 15 Novembris på den uti instruction för urskillningsdeputation til allmänna beswärens inlemnande utsatte tiden. Höglofl. ridderskapet och adelen hade af detta dato gifwit dertil sitt bifall, uti hwilken mening äfwen ståndet instämde.

5. Superintendenten h:r doct. Körning begärade, at uti protocollet intagas skulle dess förbehåll, at, i fall ifrån borgareståndet skulle förmerkas, det de wägra sig utföra de waror, som presterskapet i landsorterna wilja til andra orter hafwa transporterade, det då begäras måtte, at antingen städernes borgerskap må påläggas sådant göra, eller ock presterskapet så förena sig om at sielfwe hålla fartyg til sina producters förande åt de orter, som de hafwa nödigt dem at försända.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 5, bilaga.
[2] Läs: *Göran*.

Den 6 Novembris

1. Justerades föregående protocoll.

2. Anmälte herr archibiskopen, at sedan en cammarherre på afledne riksrådets herr grefwe Taubes sterbhus wägnar aflagt til ståndet notification om bemälte herres död, med berättelse at dess begrafning i morgon skal ske; herr archibiskopen å ståndets wägnar betygat dess condolance öfwer det timade dödsfallet. För hwilken möda ståndet hos herr archibiskopen aflade sin tacksäjelse.

3. I lika måtto anmälte herr archibiskopen at actuarien Standert i kongl. slottscancelliet gifwit tilkänna, at til den i dag förewarande execution ett compagnie stadswakt wore upbodadt.

4. Hemstälte herr probsten Fundan, om icke nödigt wore, at uti instruction för secreta handels- och manufacturdeputation inryckas skulle, det inga afskrifningar på de capitaler, som fabriqueurerne af cronan til låns bekommet, bewiljas måtte. Hwilket aktades nödigt at observera, då bemälte instruction kommer til ståndets närmare öfwerseende.

5. Uplästes de religionsmål som i Scara consistorio förewaret sedan sista riksdag.[1] I anledning hwaraf herr archibiskopen recommenderade hos herrar præsules och öfrige ståndets ledamöter, at efterfråga kakelugnsmakaren Stephan Glantz, som efter herr biskop Beronii berättelse giort i Calmar mycken oro medelst sina swärmerier, innan han kommet til Alingsås, hwarifrån han, enligt Scara consistorii angifwen, skal til utrikes orter hafwa förrest, men förmentes ännu sig någorstädes i riket uppehålla.

6. Ankom från ridderskapet och adelen utdrag af rådsprotocollet hållet d. 31 Octobris,[2] angående, at Hans Kongl. Maj:t, i anseende til de många förtydningar, som ifrån landsorterne förspörjas öfwer utdrägt med kongl. kröningen, dertil utsatt d. 26 i denna månad, och det samma med riksens ständer welat i nåder communicera.

Af höglofl. ridderskapet och adelen war samma termin bifallen, och hade äfwen ståndet wid denna Kongl. Maij:ts i nåder förklarade wilja ingenting at i underdånighet ärindra.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 14.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 6.

7. Anhåller auscultanten uti höglofl. kongl. Swea hofrätt Anders Botin medelst inlagt memorial[1] at få tilträde til de handlingar, som förleden riksdag blifwit til ståndet inlöste af framledne cämnärn Pals sterbhus, emedan han hade i tanka, at sammanskrifwa något uti swenska jure publico, som skulle lända til ståndets heder. Och wille ståndet längre fram taga detta i närmare öfwerwägande.

8. Uplästes ett af jägmestaren Pauli ingifwit memorial,[2] angående nödwändigheten af rangordningens öfwerseende genom wisse deputerade, förr än den för öfwercammarherrar, hofstallmestare och hofjägmestare projecterade rang blefwe föreställd, öfwer hwilket ärende ståndet redan sin tanka förklarat uti protocollet af d. 26 Octobris.

9. Kyrkoherden wid kongl. Riddareholms församl. h:r doct. Hausswolff upter en liten bok, som han nyss fått händer emellan, under titul: *En kort catechismus för några Jesu församlingar utaf den reformerta religionen uti Pensylvanien som hålla sig til det Berniska synodo, hwilket är enligit med lärone uti den märiska kyrkan*, först utgifwen i det tyska språket af Joh. Bechtel, Guds ords tiänare, Philadelphia, tryckt hos Benjamin Francklin, år 1743.[3]

Hwarwid bemälte h:r doctor förständigade, det han med tämelig säkerhet wiste, at öfwer 3 000 exemplar af denna cateches woro ifrån Holland hit til Stockholm sände.

Herr archibiskopen frågade: Om det wore bekant, til hwilken samma catecheser blifwit adresserade? då h:r doct. Hausswolff swarade, det han framdeles torde derom kunna gifwa säker underrättelse.

10. Förehades instruction för secreta handels- och manufacturdeputation, då det fans för godt, at det lofl. borgareståndet, såsom om de dertil hörande saker bäst underrättadt, först sig deröfwer utlåta skulle, då presteståndet sedan wille derwid göra de ärinringar, som kunde nödiga pröfwas.

11. Upsände secreteraren Benzelstierna nödiga exemplar af likpredikan, öfwer sal. archibiskopen herr doct. Jacob Benzelius,[4] som ibland ståndets ledamöter utdeltes. Och blef herr archibiskopen af ståndet ombeden at aflägga dess tacksäjelse för benägen communication.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 31.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 4, bilaga.
[3] Se Käll- och litteraturförteckningen: Bechtel 1743.
[4] Se Käll- och litteraturförteckningen: Troilius 1750.

12. Upwistes edsformulairet för ledamöterna uti secreta handels och manufacturdeputation, som uplästes och gillades.

13. I anledning af ett insändt pro memoria från Westerås stift, aktades godt, at ståndet wid tilfälle på behörig ort gör nödiga påminnelser om boktryckares dyrhet, och at de borde tilhållas taga godt papper til biblars och andra nödiga böckers tryckande.

14. Uplästes det lofl. borgareståndets utdrag af protocollet d. 2 Nov. 1751[1] af innehåll, at sedan ridderskapet och adeln, preste- och borgareståndet samtykt til den af grefwe Gyllenstierna för ridderskapet och adelen i Finland begärte prolongation på tiden til deras allmänna beswärs inlemnande, och preste- samt bondestånden giort sina förbehåll wid deras beswär, som ännu icke hunnet blifwa färdige til inlefwerering uti urskillningsdeputation, det då til tidens winnande bäst wore, at de allmänna beswären ginge urskillningen förbi, och straxt til allmänna beswärsdeputation, at där skärskodas, med mera. Hwilket ärende hwilar til dess löparen ankommer.

15. Giorde ståndet af inkommande förtekningar sig underrättadt om de mål, som urskillningsdeputation widare antaget eller ock rejicierat.[2]

16. Androg probsten Fundan på skånska presterskapets wägnar, at uti allmänna beswären bemälte presterskaps åstundan inflyta måtte, angående at de kyrkor som bemedlade äro, måtte få tilstånd at af sina medel wara församlingarna behielpelige uti scholæhus upbyggande. Hwilket ståndet fant betänkeligit i anseende dertil, at det torde gifwa församlingarna anledning draga sig efter handen ifrån slika hus upbyggande, utan kunde skånska presterskapet antingen göra deraf ett enskilt beswär, eller wid hwar specialis casus söka konungens nådiga tilstånd, som lätteligen ärhållas kunde.

Den 9 Novembris

1. Androg kyrkoherden m:r Helleday, huru han å egen och sina committenters wägnar sökt uti kongl. cammarrevision, at, i stöd af en högbemälte collegii utfärdade resolution för presterskapet i Finland, få undslippa betala

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 3. Även 12 december 1751 § 4.

[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Urskillningsdeputationen, nr 1; nr 2. Även 19 oktober 1751 § 4 och 28 oktober 1751 § 1.

gärden för de mantal, af hwilka prestegårdarna kunna bestå, hwilken ansökning blifwit afslagen. I anseende hwartil bemälte kyrkoherde underställte, om icke ståndet wille göra ett gemensamt beswär wid denna riksdag, och i underdånighet anhålla om befrielse från gärden för sina prestegårdar. Hwilket bewiljades.

2. Anmälte herr archibiskopen, at cammarherren Ehrencrona wore från Kongl. Maj:t til ståndet afskickad och begärade företräde, hwilket honom bewiljades, hwarwid bemälte cammarherre til herr talemannen öfwerlemnade ett förseglat paquet, med förmälan af Kongl. Maj:ts nådiga helsning och begäran til ståndet, at hwad Hans Maj:t uti inneliggande paquet anmärkt måtte til afgörande företagas.

Herr archibiskopen bad om ståndets underdåniga helsning til Kongl. Maj:t, med lika underdånig försäkran, at ståndet wille taga det uti behörigt öfwerwägande, som Hans Kongl. Maj:t i nåder täkts med ståndet communicera.

Wid paquetets öpnande befants det innehålla några anmerkningar,[1] dem Hans Maj:t giort öfwer kongl. förordningen af d. 23 Februari 1748 angående trenne riddareorden,[2] som äfwen nu medfölgde, så wäl som kongl. förklaringar öfwer ordenstatuterne daterad d. 3 Maji 1748.[3]

Desse acter uplästes, så wäl som de af Kongl. Maj:t derwid giorde anmerkningar, utom hwilka äfwen ståndet fantt en och annan omständighet, som kunde wara annorlunda, i synnerhet, at i stadgan om Seraphinerorden och dess första capitel 15 och 17 §§, i stadgan om Swerdsorden dess 1 cap. 9 §, och stadgan om Nordstierneorden dess 1 cap. 8 § borde stå evangeliska tro, i stället för christna tro, och at något wore at påminna wid det öfwerinseende, som 30 § uti 1 cap. af stadgan för Seraphinerorden tillägger riddarna af bemälte orden, at hafwa öfwer siuk- och fattighus med mera.

Under upläsandet af dessa acter ankommo 12 deputerade från bondeståndet anförde af Jan Person, och afgåfwo ett utdrag af protocollet,[4] med berättelse, at de uti deras pleno förehaft Kongl. Maj:ts anmerkningar wid ordensstatuterna och dem bifallet.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 34.

[2] Årstrycket 23 februari 1748. *Stadga, angående den Kongl. Swenska Seraphiner-Orden*. Tryckt i Modée, del 4, s 2620-2629. *Stadga, angående den Kongl. Swenska Swärds-Orden.* Tryckt i Modée, del 4, s 2629-2631. *Stadga, angående den Kongl. Swenska Nordstiärne-Orden.* Tryckt i Modée, del 4, s 2631-2634.

[3] Årstrycket 3 maj 1748. *Den 3. Maji. Förklaring widhäftad Ordens Statuterne, af den 23. Febr.* Tryckt i Modée, s 2714.

[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 9.

Herr archibiskopen gaf wid handen, at, under herr grefwens och landtmarskalkens opasslighet, herr grefwe Brahe, tillika med de andra respective ståndens talemän, uppå undfången nådig befalning, förleden gårdag i underdånighet upwaktat Hans Kongl. Maj:t, då Hans Kongl. Maj:t berättat, at landmarskalken för 14 dagar sedan anmält ridderskapets och adelens underdåniga begäran, det wille Kongl. Maj:t såsom ordensmestare i nåder yttra, hwad som wore at påminna wid statuterna för de tre i riket uprättade orden, då Kongl. Maj:t äfwen til landtmarskalken öfwerlemnat sina författade anmerkningar.

Herr archibiskopen och de andre respective ståndets[1] talemän hade wid samma tilfälle, å egna och sina stånds wägnar, i underdånighet andraget, det de om detta målet ei hade widare kunskap än hwad ryktet kunnat dem bibringa, då Kongl. Maj:t lofwat, at äfwen med de andre respective stånden sina tankar communicera, och tillika förklarat sin nådiga åstundan, at winna ståndens bifall.

Herr archibiskopen fortfor med sin berättelse, huru äfwen i går ett utdrag af rådsprotocollet ankommet til secreta utskottets denna saken angående, hwaruti rådet högeligen recommenderar detta ärendets afgörande med all den ömhet och warsamhet som någon tid möjelig är, samt at herr archibiskopen och de öfrige talemännen blifwit anmodade, at sådant hwar i sitt stånd anmäla och til werkställighet befordra. Hwarföre äfwen herr archibiskopen under denna betingan wille föra ståndets tankar och utlåtande.

Herr biskop Browallius hölt före, at, emedan utom Kongl. Maj:ts anmerkningar, ståndet wid förordningens genomläsande funnet ett och annan som behöfde jemkas, och wid närmare granskning ännu mera torde förekomma, det då bäst wore, at detta ärendet utarbetades på samma ställe, som kongl. försäkringen kommer at öfwerses, eftersom betänkeligit är, at taga det under deliberation in pleno.

Herr biskopen Troilius fant för sin det, at Kongl. Maj:ts giorde anmerkningar wäl kunde winna bifall, men at på något anan ställe bättre derom rådgöras kunde än uti pleno.

H:r superintendenten doct. Körning: Så wida dessa statuter äro genom trycket allmänna giorde, Kongl. Maj:t äfwen behagat dem i nåder med alla stånden communicera, finner jag deruti ingen hemlighet, utan at alla i stånden närwarande kunna taga saken i öfwerwägande, och förmodar jag det kunna i wårt stånd ske på så anständigt sätt, och med den ömhet och warsamhet som nödig är. Hwad angår det som ståndet funnet eller kan finna nödigt

[1] Läs: *ståndens*.

tillägga såsom dess anmerkningar, håller jag före, at de altid kunna göras, och när wi i underdånighet samtykt, hwad Kongl. Maj:t anmärkt, kunna wi wara derom försäkrade, at han i nåder bifaller, hwad wårt stånd i anseende til religion kan hafwa at andraga.

Herr biskopen doct. Engström: Emedan Kongl. Maj:t i nåder begärt ståndets yttrande, böra wi det in pleno skyndesammast afgöra.

Probsten Troilius: Som denna sak aldrig tilförene warit före in pleno, utan, hwad sielfwa inrättningen angår, taget sin början i secreta utskottet, tyckes bäst wara, at den ock nu dit hänskiutes, hwarest den först haft sin början.

Superintendenten h:r doct. Körning: Jag anser det för ett fritt deliberationsämne som ei fordrar någon tysthet, eller är någon hemlighet, utan at hwar och en kan sig deröfwer fritt utlåta, hälst sielfwa inrättningen icke sättes in quæstione, utan huru dess höghet skal wårdas och befästas.

Herr biskopen doct. Browallius: Jag anser det för ett rikswårdande ärende, och beder, at ståndet ei måtte förhasta sig med något slut derutinnan.

Herr biskop Troilius: Jag önskade, at ridderskapet och adelen gått i råd med de andra stånden, at wi gemensamt fått taga ordensstatuterne under skärskådande. Nu är saken icke mer in salvo. Ridderskapet och adeln har taget saken såsom närmast rörande deras stånd; nu är den med de andra stånden communicerad, Kongl. Maj:t har giort sina anmerkningar, dem jag finner wäl kunna bifallas; men torde hända ett eller annat kan tilläggas. Frågas derföre: Hwar detta skal komma uti öfwerwägande.

Herr archibiskopen: Således lära här blifwa twänne särskilta frågor at afgöra:

1) Om de af Kongl. Maj:t giorde anmerkningar bifallas? och

2) Om icke några tilläggningar kunna göras, och hwarest de böra komma under deliberation.

Herr biskopen doct. Browallius: Wid hela inrättningen äro flere essentielle påminnelser nödige. Jag tror ingen skal öfwergå mig i wördnad för Hans Kongl. Maj:t. Jag är färdig för hans skuld at wåga det käresta. Men jag beder och önskar ännu en gång, at denna saken måtte på ett annat ställe skärskodas, där flere grannlaga omständigheter kunna komma i deliberation, hwarom man här in pleno icke kan nämna.

Herr superintendenten doct. Körning: Så säga wi alla, at wi täfla med hwarandra i wördnad för Hans Kongl. Maj:t.

Herr biskopen doct. Rhyzelius: Eftersom saken närmast rörer ridderskapet och adelen, kanske wi gå för fort, och bäst wore wi bida med resolution, til dess wi få höra, huru de sig utlåta.

Herr biskop Osander: Wi kunna ju separera saken så at wi i underdånighet bifalla, hwad Kongl. Maj:t i nåder behagat anmerka, och sedan med de öfriga ståndén conferera, hwad som kan wara at tillägga: Hwilket jag tycker wara så mycket rådeligare, som jag om denna sakens angelägenhet och dess sammanhang med rikets allmänna wälfärd och samtel. ständernes fri- och rättigheter ei är så noga underrättad.

Probsten Zetterling begärade til sin underrättelse få fråga

1) Om någon ändring wore giord i anseende til första inrättningen och författade statuter, så at riddare utnämdes utom råds råde?

2) Om icke denna förmon at blifwa riddare har någon rapport til tiänsters bortgifwande i rådet?

Herr superintendenten doct. Körning begärade at proposition skulle göras, om icke Kongl. Majestäts anmerkningar bifallas?

Doct. Tiliander: När ridderskapet och adeln woro sista pleno tilsammans, blef ett memorial uti detta ärendet inlemnat; i dag lärer ett annat gifwas, som är twärt emot det förra. Jag önskade derföre, at ståndet ei hasta måtte, och at de anmerkningar, som kunde finnas nödige at tilläggas, måtte på ett annat ställe afgöras.

Probsten Troilius frågade til sin uplysning i detta mål, om troligit wore, at utländska magter göra någon reflexion på det ständerna wid denna saken kunna sluta och afhandla.

Superint. d:r Körning: När wi ei sätta ordensinrättningen in quæstione, utan hålla den helig, som den bör wara, men allenast stadfästa wissa statuter, som utwisar, at ständerna accepterat sielfwa inrättningen, kan ock det förskaffa orden en rätt högaktning hos utrikes magter, som wäl weta wårt regeringssätt.

Herr biskop Troilius: Alles wår tanka lärer wara, at soutenera wördnaden för konungen, hwarpå ordens rätta heder beror. Men här tyckes dock nödigt wara, at någon tilläggning göres.

Probsten Hygrell: Af det som i detta ärendet blifwit talat, finner jag twänne mål mest ventileras.

1) Om det är någon difference emellan at göra riddare med råds råde el. i capitlet.

2) Hwarest ståndets tilläggningar bäst kunna skärskodas. Frågas derföre: Hwilkendera frågan först bör beswaras?

Biskopen h:r d:r Browallius: På probstens Troilii nyligen förestälta fråga är jag ei i stånd at swara.

Herr biskopen doctor Alstrin: Här talas om hwar denna saken bäst kan afgöras, och föreslås en stor secret deputation. Jag tror, at saken kunde där wäl

afgöras, men jag tror ock, at det likawäl kan ske in plenis, hwart stånd inom sig med äfwen så stor stillhet som uti en secret deputation. För min del samtycker jag til Kongl. Maj:ts anmerkningar, och kan i protocollet intagas om ståndets förbehåll, at få göra egna ytterligare anmerkningar.

Dessa woro ock doct. Lagerlöfs tankar.

H:r superintendenten doct. Körning: Här frågades nyss, huru wida främmande magter kunna göra reflexion härpå? Dertil jag ei kan swara. Men det tror jag, at om saken i en stor secret deputation skulle företagas, ingenting är mera wunnet, än om den företoges in plenis.

Probsten Lenæus: Som 16 § i riksdagsordningen[1] är tydelig, at där någon sak är af besynnerlig wigt, den då bör ligga på bordet, til närmare skärskådande; så begär jag i följe eraf, at härmed måtte hafwas anstånd några dagar.

Herr doctor Hausswolff: Om wi lägga 44 § uti regeringsformen[2] til grund, så synes Hans Maj:t intet annat åstunda, än den höghet wid thronen, som uti regeringsformen grundad är, och uti denna § utmerkes, at creera grefwar, baroner och adelsmän. Som grunden til denna creatio är dygd, tapperhet och förtiänst, och det samma lägges äfwen til grund wid riddares utnämnande och dubbande, så åstundar konungen intet annat än at få på samma sätt creera dem, som de förra. Ser altså icke hwad som ligger i wägen, at ju Kongl. Maj:ts anmerkningar kunna bifallas.

Herr biskopen doct. Wallin: Hoppas alle komma derom öfwerens at Kongl. Maj:ts anmerkningar bifallas, så wida uti den icke finnes något stridande emot regeringsformen. Men hwad angår rätta stället til detta ärendets afgörande skulle wäl så synas, som det kunde ske in plenis. Men om det sker i wårt pleno med all tyst och stillhet, är dock owist, om den så handterades i de andra ståndens plenis. Wore derföre bäst, om ett annat ställe utwaldes, emedan det eljest torde gå til jul, innan det blifwer afgiort.

I samma mening instämde herr biskop Beronius.

Biskopen h:r doct. Juslenius: Som här talas om inrättning af riddareorden som skedt emellan riksdagarne, altså och emedan de är en ständernas frioch rättighet, at öfwerse alla nya inrättningar och sådant bör ske i secreta utskottet, så kan jag ei se, huru något härwid kan in pleno tilgöras, förr än det waret i secreta utskottet.

Hwilken mening herr biskopen doctor Browallius biföll.

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

[2] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

Herr biskopen doct. Engström: Wi fråga nu ei efter hwad förra riksdagen skedt. Nu har konungen giort saken bekant hos riksens ständers plena, och derföre bör hon der afgöras; men om upskof göres, wil jag wara utan answar om Sweriges crona prostitueras.

Herr professor Tillander: Tycker för min del, at herrar biskoparnas Juslenii, Browallii och Wallins mening är tryggast, så at saken går til den ort, som herr biskop Juslenius nämt. Förmodar, at de män som där sittia, få afgöra saken, at ståndеn kunna wara dermed nögde. At bifalla Hans Maj:ts anmerkningar drager jag ei i twifwelsmål, men de andra omständigheterna torde på annat ställe böra företagas.

Herr archibiskopen ärinrade, at om saken så anses, at den från sin början skal skärskodas, torde frågan blifwa: Om sielfwa inrättningen skal stå eller ei? dessutom är ock bekant, at sielfwa saken kommet ifrån secreta utskottet til konungen, och plena wisat sig missnögde dermed, at de ei fått någon del deraf. Fördenskull tyckes det nu wara besynnerligit, om plena, sedan de fått den kunskap som möjel. är at för dem få, skulle wilja skiutat ifrån sig. Ty om de ock fått kunskap derom förra riksdagen, hade de ei då fått weta något af det som secreta utskottet har sig förbehållet.

Kyrkoherden Ullholm: Af alt hwad som talat och andraget är, så wäl som Kongl. Maj:ts anmerkningar, finnes at de äro innocente och göra ingen ändring i wår regeringsform, hwarföre intet betänkande wara bör at dem straxt bifalla. Drages målet til annat ställe, torde annan oreda upkomma, och ämne gifwes til många stridigheter, som ståndet nu utan bekymmer kan undwika.

Domprobsten Bælter: Uti inrättningen af riddareorden är något secret, något åter, som är lagt för allas ögon. Det secreta, deribland torde wara rikets relation til andra magter, hörer ei til wår deliberation, men det som är lagt för allas ögon, såsom de trykta statuta och Kongl. Maj:ts derwid giorda anmerkningar som med ståndet blifwit communicerade, derom kunna wi i förtrolighet med hwarannan rådgöra. Men wilja wi ei blindtwis utlåta oss, så är bäst, at wi än en gång conferera statuterne med Hans Maj:ts anmerkningar.

Probsten Lind: Det som här förnämligast frågas är: Om riddarewärdigheten skal i rådet eller ordenscapitlet bortgifwas, hwilket jag tycker kommer på ett ut, emedan rådspersonerne äro capitelsmän.

Probsten Lenæus: Den tid torde komma, at de ei så äro.

Herr archibiskopen: Om ståndet bifaller Kongl. Maj:ts anmerkningar, kunde, om ståndet så behagar, tilläggas på anständigt sätt, at ståndet gör sig

i underdånighet derom säkert, at råden såsom rikets högsta ämbetsmän äro til en slik heder sielftagne.

Probsten Fundan: Man kunde bäst komma härifrån, om konungens anmerkningar bifallas, och ståndet ytterligare läser ordensstatuterna igenom, samt författar derwid sina underdåniga påminnelser.

Probsten Serenius: Som uti ståndet extracto protocolli til secreta utskottet, ständerne påminnas om warsamhet och ömhet, så måtte dertil wara werkeliga raisoner: Kunna de uptäckas, borde wi begära få del deraf, äro de åter sådane, at de ei uptäckas kunna, så tyckes deraf följa, at saken bör på ett secret ställe afhandlas.

Herr archibiskopen: Wi weta nu, huru härmed hänger tilsamman. Ridderskapet och adeln hafwa begärat Kongl. Maj:ts såsom ordensmestares anmerkningar wid ordensstatuterne, dem hafwa de fått. Samma anmerkningar äro ock med ståndet blefwe communicerade. Ehuru wi förklara oss alla nögde dermed, at ingen är, som icke på det högsta är angelägen om, at göra hwad Kongl. Maj:t til nådigt nöje länder, och hufwudquæstion ei i dag afgöras skulle, torde det wara obehageligit.

Biskopen herr doct. Browallius: Jag finner nödigt, at riksens råd utlåta sig i denna sak, och hade warit wäl, om den kommet från konungen med råds råde til ståndet. Jag wille at konungen som minst syntes i denna saken. Det är genom aviser öfwer alt kunnigt, såsom skulle här wara quæstion om ändring i regeringssättet. Alla wåra grannar hafwa största attention på riksens ständers göromål och författningar. Skulle här den minsta ändring göras, torde rikets fiender deraf taga anledning, at tilskynda oro.

Herr archibiskopen: Hwad aviser säga, torde wara mindre påliteligit.

Herr biskop Browallius: Så måste jag då beropa mig på secret correspondence.

Herr doctor Körning: Hwar och en har det för wist, at ordenswärdigheten skal hållas helig. Här talas nu allenast om Hans Maj:ts anmerkningar wid statuterne, och som större delen tyckes hafwa dem bifallet, at saken kan tagas för afgiord, så begär jag at proposition må ske: Om ståndet bifaller Kongl. Maj:ts wid ordensstatuterne giorde anmerkningar, med förbehåll, at få göra ytterliggare tilläggningar.

Herr professor Tillander: Ståndet bör först se til, at få communication af rådets extracto protocolli til secreta utskottet.

Herr doct. Filenius: Det lärer för wissa orsaker skull ei kunna fås.

Herr professor Tillander: Då håller jag före at saken bör gå dit, där hon efter alla sina omständigheter kan tracteras och afhandlas.

Herr biskopen doct. Alstrin: Jag merker at någon för de orden: *ömhet och warsamhet,* som i rådets extracto protocolli finnas taga sig anledning til upskof med saken, och at draga den från ståndens plenis, men jag är af en aldeles contrair tanka, och tager af de orden ingen annan mening, än at målet bör med all skyndsamhet afgöras.

Probsten Aurelius: Det ser ei wäl ut, om ståndet skulle dröja med slut i denna saken.

Herr archibiskopen: Emedan bondeståndet genom en deputation och utdrag af protocollet gifwit oss sin mening tilkänna, så wilja wi låta oss föreläsas deras meddelta protocoll.

Protocollet uplästes, och war af innehåll, at bondeståndet funnet godt til alla delar bifalla Kongl. Maj:ts anmerkningar wid ordensstatuterne.

Biskopen h:r doct. Osander itererade sin förra mening och tillade: At emedan, enligit regeringsformens 44 § benådningsrätt med grefwe och friherrewärdighet förblifwer wid den kongl. högheten, så är det icke eller emot bemälte regeringsform, at Kongl. Maj:t må få utnämna riddare.

Biskopen h:r doct. Alstrin sade sig wara af samma mening.

Kyrkoherden Ullholm äfwen så, läggandes til, detta så mycket mer kunna bifallas, som Kongl. Maj:t lofwat låta capitelmännernas intygande om deras frägd som kunna utnämnas, wara hos sig gällande.

Biskopen herr doct. Browallius: Skal quæstionen här afgöras, måste statuta än en gång punct ifrån punct upläsas och nogare anmerkas.

Herr doct. Körning: Wi hafwa hört Hans Kongl. Maj:ts anmerkningar, och här wil wara swar, om de bifallas eller ei. Jag begär derföre än en gång at proposition göres.

Herr archibiskopen frågade, om proposition til ståndets utlåtande finge göras af detta innehåll.

Bifaller ståndet Kongl. Maj:ts wid ordensstatuterne giorda anmerkningar, med den tilläggning, at ståndet wil låta sig föreläsa samma statuter och göra derwid sina nödiga påminnelser? då det swarades ja.

Och sedan propostion blef giord, fant ståndet godt at den samma bejaka.

3. Ankom ceremoniellet til instundande kongl. krönings och hyllningsact, som höglofl. ridderskapet och adelen bifallet. Prestaståndet hade för sin del ingenting derwid at påminna, utom hwad genom utdrag af protocollet med de öfriga respective ståndens communicerades, så lydande:

Presteståndet finner för sin del icke otiänligit, at, jemte höglofl. ridderskapet och adelen, wisse deputerade af de andra respective ståndens äro deras Kongl. Maj:ter, från kongl. slottet til kyrkan och derifrån följaktige.

4. Förehades projectet til instruction för secreta handels- och manufacturdeputation[1] med de af höglofl. ridderskapet och adelen samt lofl. borgareståndet giorde anmerkningar, och bifölls af ståndet med tilläggning, enligit probsten Fundans uti sista session giorde och nu itererade påstående, at hädanefter inga afskrifningar på undfångne förskotter af manufacturfonden widare må tillåtas.

5. Wid slutet af session befaltes notarien, at hos ridderskapet och adeln berätta det slut, i hwilket ståndet stadnat, angående Hans Kongl. Maj:ts anmerkningar wid ordensstatuterne.

Den 13 Novembris

1. Justerades föregående protocoll.

2. Begärte probsten Fundan til protocollet tagas måtte, det hans tanka wore, at, ifall secreta handels och manufacturdeputation finner några afskrifningar wara bewiljade på de capitaler manufacturisterne af cronan til låns bekommet, och bemälte deputations ledamöter icke angifwa sådant i sina plenis, de då böra wara derföre answarige.

3. Uplästes ett memorial, angående capitaine Hempels befrielse från tiltal för begången duel, och tilstånd, at för sin famille biwista riksdagen. Högl. ridderskapet och adeln hade remitterat målet til justitiædeputation, men ståndet kunde sig dermed icke befatta.

4. Uplästes edsformulairet och instruction för protocollsdeputation, som högloflig. ridderskapet och adeln bifallet, och äfwen fick ståndets bifall.

5. Hade Jan Persson och en annan af bondeståndet deputerad företräde, och öfwerlemnade twänne utdrag af protocollet, hållet d. 6 Novembris angående twänne mål, dem de til ståndets närmar öfwerwägande och afgörande hemställte. Och lofwade herr archibiskopen, at dem möjeligast föredraga.

6. Probsten mag:r Carl Magnus Ekman ingifwer ett memorial,[2] rörande det slut, i hwilket ståndet tilförene stadnat, då det samtykt och i underdånighet bifallet de af Kongl. Maj:t projecterade ändringar wid ordensstatuterna, med

[1] Borgarståndets arkiv, R 1313, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 1.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 34.

förbehåll, at få tilllägga sina egna, förklarande bemälte probst i det nu ingifne memorial sin tanka wara, at denna sak bort litet hwila, innan den blifwit til afgörande företagen, med förfrågan, när och hwar ståndet tänker författa dess anmärkningar, at han må få göra sina påminnelser.

7. Straxt härpå ankom utdrag af borgareståndets protocoll af d. 9 Novembris,[1] angående det nu under deliberation warande ämne, som uplästes och war af innehåll, det riddare borde i rådet och ei i capitlet af konungen nämnas med det mera.

8. Probsten mag:r Wennerdal androg, det han för någon opasslighet icke fick biwista ståndets sista session, men hade blifwit underrättad om ståndets då fattade conclusum, wid de af Kongl. Maj:t upgifne anmerkningar öfwer ordensstatuterne. Och som probsten ansåg detta för en ganska wigtig sak, som fordrade mogna öfwerläggningar til bibehållande af konungens höghet, och riksens råds myndighet, hwilket han trodde wara ståndets ögnamerke, så at intet något steg tages, som tiänar til dessa twänne tingens förswagande, ty begärade probsten, at inför protocollet få yttra sina tankar, som äfwen skedde med ord som följer.

Om någon sak icke mindre af en undersåtel. wördnad för Hans Kongl. Maj:t uplifwad än en öm och nitisk öfwerläggning warit och är, så synes den wisserligen hafwa rum och böra anwändas i närwarande quæstion, då Kongl. Maj:t allernådigst behagat communicera högwördige ståndet sina öfwer de trenne orden utsatta anmerkningar. Af opasslighet hindrad hade jag ei den äran, at förleden lördag wara närwarande, och utbeder mig altså med tilbörlig wördnad nu när saken andra gången under ventilation förekommer, få ödmiukeligen lägga å daga min hufwudmening, som skal nu och framdeles syfta derhän, at konungens höghet må wara oförkränkt, och riksens råd i sin tilbörliga myndighet understödd, så at näst konungens höghet högsta wördnad må wara hos riksråd, som wårt dyrt beswurna regeringsform[2] oss tilförbinder. Heder och belöning, den förra egenteligen förknippad med riddareorden, den senare med ämbeten och tiänster, äro de wigtiga ögnamerken, til hwilka alla wälfrägdade undersåtare syfta med sin hug, och wänta såsom wissa nådebelöningar för sitt wälförhållande, hwaraf omedelbart följer, at dessa benådningar synas från sielfwa riksstyrelsen mindre beqwämeligen kunna skiljas, och deruti på ett ganska när rörande sätt inflyta. I

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 2.
[2] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

afseende hwarpå, som konung äger rike sino styra med, icke utan, mindre emot råds råde, min oförgripeliga önskan skulle hafwa warit, at denna rätttighet at utdela riddareorden blifwit hwilande i rådcammaren. Men som jag med undersåtel. wördnad uptager min allernådigste konungs wälbehag, då Hans Maj:t welat denna rättighet til capitlet öfwerföra, så menar jag likwäl med Kongl. Maj:ts ädla och höga tankesätt icke strida, at ju någon öfwerläggning på wist sätt uti rådcammaren måtte finna rum. Och som högwördige ståndet, det jag nu förnimmer, behagat utsätta, at än widare göra en eller annan nödig anmerkning öfwer de trenne ordensstatuta, så, jemte det, at jag Hans Maj:ts nådiga anmerkningar med all underdånighet ärkänner, utbeder jag mig, med tilbörlig wördnad, frihet, at mina tankar wid samma ämne, huru de kunna wara, få högwördige ståndets mogna ompröfwande nu eller framdeles underställa, då torde hända ett eller annat åtminstone finnes, som ömare öfwerläggning synes förtiäna. Hwaruppå sedan herr archibiskopen förständigat, det kunde probsten afgifwa sina anmerkningar när honom behagade, de til ståndets ompröfwande framlemnades skriftel. författade.

Herr biskop Troilius sade, at hwad probstarne Ekman och Wennerdal anfört, wore aldeles enligt med ståndets uti sista pleno fattade beslut om nödige anmerkningars tilläggande, och at nödigt wore, det ståndet nu afgiorde denna saken.

Ordensstatuta blefwo altså nu å nyo upläste, jemte Hans Kongl. Maj:ts anmerkningar, då, til den ändring Kongl. Maj:t i nåder begärt wid 1 capitlet angående swenska Seraphinerorden och 4 § at riddare och ordens ämbetsmän må uti capitlet och ei i rådet nämnas, med mera, probsten Wennerdal projecterat följande tilläggning:

Sedan förklarar Kongl. Maj:t i rådcammaren, dem för riddare, som blifwit dertil i capitlet nämde, hwarwid Kongl. Maj:ts och riksens råd ingen röst äga må, hwad widkommer riddare af de mindre orden, enligit med det, som regeringsformen stadgar uti 20 § om mindre tiänsters bortgifwande. Men med seraphinerriddare och commendeurskaper af de andra orden förhålles, som regeringsformen 40 § om de högre ämbeten förmäler. Dock undantagandes, när Kongl. Maj:t wil utlänsk man till riddare nämna som 7 § urskiljer.

Herr archibiskopen ärinrade härwid, at tilses måtte, det genom någon tilläggning ei måtte ske collision med hwad Kongl. Maj:t anmerkt, och ståndet redan i underdånighet bifallet.

Herr biskopen doct. Engström, doct. Körning med flere förklarade sig wara af den mening, det borde Kongl. Maj:ts författade anmerkningar såsom redan i underdånighet samtykte, blifwa aldeles orörde.

Domprobsten Bælter: Jag tycker probsten Wennerdals anmerkning wara aldeles onödig, eftersom ståndet enligit dess beslut lärer göra underdånigt förbehåll, det kunde riksens råd blifwa sielftagne seraphinerriddare.

Herr biskopen doctor Browallius ärinrade sig ock, at ståndet dertil inclinerade, men sade tillika sig kunna försäkra ståndet derom, det kunde Kongl. Maj:t ei wara nögd dermed, at riksens råd skulle wara födde riddare, såsom de kongl. prinsarne. I anseende hwartil herr biskopen wil gå in uti probsten Wennerdals gifna project: Hållandes herr biskopen i öfrigit för mycket betänkeligit, at riksens råd här utstrykas. Ty när det sker wid detta tilfälle först, så kan det ske wid ett annat tilfälle sedan, och man bör dock afskära alla illwiljare den anledning de kunna taga, at illa tyda ständers göromål, warandes mycket owist, hwad detta steget kunde wäcka för oro hos wåra upmerksamma grannar.

Domprobsten Bælter trodde at när Kongl. Maj:t tager det ena med det andra i nådigt öfwerwägande, Kongl. Maj:t icke eller onådigt lärer anse, at rikets högsta män, som näst konungen böra hållas i högsta wördning i underdånighet recommenderas til rikets förnämsta orden.

Probsten Fundan: Hans Kongl. Maj:t är så nådig, och gör det utan wår påminnelse.

Herr biskop Troilius: Ståndet har förbehållet sig, at göra sina anmerkningar. Den saken som nu förehafwes är den ömaste i anseende til konungens höghet och rådens myndighet som bägge böra skyddas och wårdas. Hwartil herr biskopen trodde det af probsten Wennerdal föreslagne temperament wara det bästa och säkraste.

Biskopen h:r doct. Engström: Denna tilläggning gör riddareorden til tiänster uti riket, för hwilka regeringsformen är giord, och kan ei lempas til riddareorden.

Superintendenten h:r doct. Körning instämde i samma mening, och frågade: om då härmed kommer at procederas på samma sätt som med tiänster i riket, at man hos riksens ständer kan anföra beswär öfwer préjudice.

Herr biskop Troilius: Om rådet skulle neka någon meriterad man at blifwa riddare, äro de derföre answarige.

Probsten Wennerdal: Jag begriper ei annat, än at riddareorden hafwa med tiänsterna i riket mycken analogie, och at dess förgifwande således komma bör under rådets skärskådande, såsom den derom författade stadga innehåller, och hwarefter det nu en tid blifwit practicerat och werkstält.

Superintendenten h:r doct. Körning: Här säges at denna stadga är redan giord och practicerad. Konung och råd göra emellan riksdagarna många författningar, men det är ei riksens ständer obetaget at öfwerse dem, dem ändra

el. ock aldeles annullera. Desse statuta hafwa aldrig kommet til riksens ständer förr än nu. Frågas derföre, om det är mindre oanständigt, at skärskåda dem än andra förordningar, som blifwit publicerade och såsom lag efterlefwade? Swarades: Nei.

Men om denna tilläggning antages och gillas begriper jag ei annat, än at hwad med den ena handen är gifwit, återtages med den andra.

Doct. Tiliander: Sedan jag hört, at Hans Maj:t skulle wara mindre nögd med det slut, i hwilket ståndet stadnat i sista sessionen, twiflar jag icke Hans Maj:ts nådiga wilja wara, at rådet skal wara med wid riddares utnämnande, så wäl som wid andra tilfällen, de der i regeringsformen utmerkas.

Herr doct. Körning: Jag tror, at om något i regeringsformen blifwit stadgat angående riddareorden och dess förgifwande, det då blifwit konungahögheten förbehållet såsom med grefwe samt friherretitul och adelskap. Men när regeringsformen författades, war riddareorden ei inrättad hwarföre regeringsformen orätt lempas hit.

Probsten Fundan instämde med doct. Körning, läggandes til, at ingen lärer wara emot doct. Tilianders tanka, enär något förekommer som rörer rikets styrsel, men ordens förgifwande har med riksstyrelsen ingen gemenskap, i anseende hwartil Kongl. Maj:t anmerkt, det böra riddare i capitlet och ei i rådet nämnas, hwilken nådiga anmerkning ståndet med de andre af Kongl. Maj:t giorde redan bifallit. Hwad nu tilläggas wil har ei i ståndet blifwit omtalt, utan allenast hwad angick religion och öfwerinseende öfwer siuk- och fatighus. För min del anser jag rättigheten at förgifwa riddareorden aldeles som ett regale.

Doct. Tiliander: Jag kan ei så anse det, utan helt annorlunda.

Probsten Wennerdal: Här göres analogie emellan riddareorden och grefwe samt friherretitul och adelskap. Men äfwen i detta fallet äro starka restrictioner i regeringsformen. De kunna wäl af Kongl. Maj:t utnämnas, men få dock icke straxt säte och stämma på riddarehuset. Hwarföre en närmare analogie kan tagas med doctores theologiæ.

Biskopen h:r doct. Wallin frågade, hwad af Kongl. Maj:ts anmerkningar blifwit bifallet? Superintendenten h:r doct. Lagerlöf swarade: Alt, förutan det som angick religion och hospitaler samt siukhus. Det samma bestyrkte domprobsten Bælter och flere.

Herr archibiskopen: Det säges wäl, at Kongl. Maj:ts anmerkning är bifallen. Men som nu en annan anmerkning göres wid samma §, så frågas: Om uti denna probsten Wennerdals anmerkning något innehålles, som tyckes wara emot och kullkastar konungens anmerkning, den ståndet redan i underdånighet bifallet? Hwarpå probsten Wennerdals anmerkning å nyo uplästes, då

herr archibiskopen widare utlät sig: Regeringsformen säger: Det bör ske i rådet, ty då wiste man ei af capitlet. Nu wil konungen, at det skal ske i capitlet, probsten Wennerdals tilläggning at det skal ske i rådet, jag ser ei annat, än at det häfwer hwad ståndet redan i underdånighet bifallet.

Herr biskop Troilius: Ståndet har förbehållet sig at göra widare tilläggningar, i hwilken mening äfwen herr biskopen doctor Browallius instämde, läggandes til, at regeringsformen stadgar ett allmänt sätt wid tiänsters utdelande, och wi göra bäst, at wi uti detta mål behålla conformité med regeringsform, hwilket äfwen ridderskapet och adeln torde observera, och mest tienar at styrka konungens höghet och riksens råds myndighet.

Herr biskopen doct. Engström: Men på det sättet taga wi igen wår resolution?

Herr archibiskopen: Jag beklagar, at bland oss börjat ske opposition emellan konungens höghet och rådets myndighet, ett ordasätt som man wäl kunnat umbära, och waret bättre om det aldrig blifwit brukat. Wi hafwa en nådig konung, som gifwit sin förklaring, och giort sin ed, och ännu widare sig med ed förbinda skal, äfwen wil behålla rätt wid rätt. Rådet har ock giort sin ed, och har sina göromål utstakade, at jag ei ser hwartil detta talesätt tiänar, efter jag har det underdåniga förtroende, det Kongl. Maj:t ei begär mera magt eller rådet mera myndighet.

Herr biskopen doct. Alstrin: Wi hafwe hört borgareståndets utlåtande, at riddareorden bör förgifwas i rådet. Kanske ridderskapet och adelen säja det samma. Wi wete således icke, hwad decision blifwa kan.

Domprobsten Bælter: Af alla idéer och tankar som andragne blifwit finner jag alt gå derpå ut: Hans Maj:t kallar capitel och nämner riddare. Ordens riddare få säga sin mening och hafwa vota exclusiva. Hafwa de ei något at anföra emot så blifwer den riddare som konungen nämner; men hafwa de något at säja inför protocollet, låter konungen det hos sig gälla. Nu lägger probsten Wennerdal til, at, sedan detta skedt, bör saken refereras til rådet: Detta sker då icke mer än ad notitiam, och i det afseende kunde probsten Wennerdals tilläggning bifallas.

Herr probsten Troilius och h:r biskopen doct. Browallius: Wi förbehöllo oss at göra wåra anmerkningar, och få tillägga det som nödigt syntes.

Herr superintendenten doctor Körning: Intet annat, än det som angick religion och hospitalerne.

Domprobsten Bælter: Här säges om den större orden, at den skal gifwas bort som större tiänster. Frågas då, om man til riddare skal upsätta förslag?

Kyrkoherden Helleday: Hwad det nu warande frågemålet angår, huru wida den nu projecterade tilläggning gör någon ändring i den af Hans Kongl.

Maj:t föreslagne och af högwördiga ståndet wid sista session bifallna anmerkningen, så tycker jag för min del wara så solklart som någonting i werlden, at härigenom ei allenast den förnämsta delen af samma nådiga anmerkning aldeles enerveras, utan ock, at uppenbar collision härmedelst förorsakas emellan ordenscapitlet och rådet. Ty at nu lemna det förra, såsom i mitt sinne owedersäjeligit, så ser jag icke, hwad det senare angår, huru collision är at undwika, då wissa ordenstitlar efter Hans Kongl. Maj:ts project skola först förgifwas i capitlet, men efter herr probsten Wennerdals nu anförde tilläggning sedermera refereras til rådet. Ty antingen måste sådant ske blott ad notitiam, hwaremot ingenting är at påminna, utan fast mera tyckes sådant böra ske wid alla ordensherrars utnämnande, men då är 40 § af regeringsformen ei hit lempelig, eller ock skal det samma hafwa en deliberation med sig, så at capitlets göromål komma i rådet til nytt skärskådande at företagas och följakteligen at antingen gillas eller förkastas, och då der jag intet, huru collision kan undwikas, och at ju ståndet, i fall detta blifwer dess beslut, förordnar statum in statu, samt tillika sätter konungsliga högheten och myndigheten, som efter förra delen af anmerkningen afgiort saken i capitlet, genom denna senare föreslagne tilläggning, uppå högsta spets at blifwa anfäktad, hwilken likwäl riksens ständer uti 4:de § af regeringsformen försäkrat med all nit, försorg och omwårdnad wilja handhafwa, förswara och styrka.

Men berörande åter sielfwa saken, så wet jag icke huru den samma kan til ny öfwerläggning företagas, sedan hon, så mycket jag kunnat förstå, blef uti sista pleno til denna omständighet fulleligen afgiord. Ty at sätta annan uttydning på ståndets då fattade beslut, än at meningen deraf blifwer denna, nämligen, at ståndet biföll alla Hans Kongl. Maj:ts nådiga anmerkningar, utan at derutinnan wilja göra några widare förändringar; men likwäl förbehölt sig, at dessförutan få göra sina särskilte anmerkningar wid ordens statuta i gemen, hwaraf en del då jemwäl blefwo nämde, det säger jag, wore för min del, at inför en allseende och allwetande Gud göra mitt samwete den största reproche af dementi, hwarifrån Herren i ett så grannlaga mål mig bewara, oaktat jag härutinnan ei wil emotsäga andras öfwertygelse. Ser dock ei huru en ledamots frånwaro, för hwad orsak det ock wara må, kan gifwa honom rätt at yttra sig öfwer en då afgiord sak widare, än at han i protocollet får antekna sin bortowarelse wid det tilfället, och tillika, om så behagas, gifwa tilkänna, huru wida han finner sig kunna taga del uti hwad afgiort blifwit eller ei. Ty, om annan process skal uti ståndet införas, wet jag ei när någon sak skal kunna anses för afgiord; men som detta mål redan är til en ny öfwerläggning uptaget, och jag wid förra session, för hwarjehanda tilstötande omständigheter,

ei fant mig med nog sinnestrygghet kunna yttra min mening, ehuru jag uti sielfwa hufwudobjectet, war wed den då sig wisande pluralitet aldeles enig, så anhåller jag nu, at, til min säkerhet för framtiden, få följande til protocolls lemna:

Jag beklagar med flera utaf högwördige ståndet, at denna öma sak med sådana omständigheter, som nu skedt, kommet at företagas. Jag beklagar jemwäl, at hela detta werk blifwit wid förra riksdag så lönligen framalstrat, at riksens ständer, på ett fundamentallagen likwärdigt sät, ei fingo derwid lägga handen, då sådane sig nu yppande äfwentyrer lätteligen torde blifwit förekomne, utan man i det stället nu måste benöja sig dermed, at sucka öfwer ingrep i ständernes tilständiga fri- och rättigheter, och tillika beklaga sanningen af det bedröfweliga ordspråket: Errores non desinunt, ubi incipicent; men som man nu måste uptaga saken med de omständigheter som hon förekommer, och ei efter som man önskat, så anhåller jag i ödmiukhet, at til min närmare uplysning blifwa underrättad.

Först, om dessa ordensstatuta skola anses såsom hörande til wår fundamentallag? Och förmodar, at det samma af alla lärer så mycket snarare kunna nekas, som de aldrig af ständer förr än nu blifwit öfwersedde och antagne.

Jag frågar i ödmiukhet 2./ Om den nu omtwistade och af Hans Maj:t giorde nådiga anmerkning förorsakar någon ändring i wår fundamentallag? Jag för min del tiltror mig, at äfwen beswara denna fråga med nei. Ty förutan det, at dessa orden äro en i wår regeringsform aldeles okunnig sak, så tyckes likwäl, så wida nu påstås, at regeringsformen til förewarande ämne bör lempas, hwilket jag jemwäl håller för angeläget, at, om någon analogie härutinnan, med andra där förekommande ärender wil sökas, ordensföregifwandet egentligen hörer under de benådningar, som kongl. högheter enskilt äro förbehållne. Ty när jag anser regeringsformen, och huru den föreskrifwer, at trogna undersåtares wälförhållande skal belönt blifwa, så finner jag twänne wägar wara dertil utsatte, näml. dels genom befordringar til tiänster och ämbeten, dels genom andra hedersnamn och titlars meddelande. Om det förra handla den 20 och 40 §§ men om det senare den 44 §. Frågas nu til hwilken af dessa classer ordenswärdigheten bör föras, så ser jag, efter mitt enfaldiga begrep, ei, huru den samma kan beqwämligen sättas under den förra, eller hwad angående tiänsters förgifwande är stadgat; ty härmed tildelas ingen hwarken något wist ämbete eller förrättning uti det allmänna, ei eller penningelön och wiss rang ibland andra rikets ämbetsmän, utan fast mera äro dessa hederstekn förbundna med säkra utgifter som derwid ärläggas. Altså måste de nödwändigt, efter mitt tycke, förnuftigtwis föras under de senare, eller hwad 44 § omförmäler, angående uphöjandet til grefwe- friherre- och

adelsståndet, med hwilka ock dessa nådebelöningar närmast öfwerensstämma, förutan at de samma eller ordenswärdigheterna äro personelle, men de förre sträcka sig äfwen til famille och efterkommande. Anser man således denna 44 § och hwad ständerna därstädes föreskrifwit, angående grefwars, friherrars och adelsmäns utnämnande, så heter det, at samma benådningsrätt förblifwer wid den kongl. högheten, och följakteligen är ei bebundet med något råds råde, som en del af de förra eller ämbetens förgifwande, och hafwa riksens ständer härwid ei giort andra förbehåll, än at högstsal. Hans Kongl. Maj:t, i anseende til då warande större myckenhet af adel, än landet kunde tola, wille wara sparsam wid benådandet af adelig sköld, samt at inga andre med grefwe och friherrewärdigheten måtte befordras, än de, som genom stora och besynnerliga förtiänster giort sig dertil wäl förtiänte. Anser jag härjemte de utkomna ordensstatuta, hwilka nu af riksens ständer skola antagas och stadfästas, så finner jag jemwäl den med wissa förbehåll wara omgränsade och inskränkte, näml. at kongl. Seraphinerorden ei får tildelas någon annan, än dem som äro af lika heder och rang med generallieutenanter. Commanderierne åter af Swerdsorden, ei längre neder än til och med öfwerstar. Af Nordstierneorden, til ingen annan än dem som heta tromän, at nu förbigå förbehållen wid de nedrigare ställen af dessa orden.

Hwilket alt at i akt taga, konungen sig förbinder med sin underskrift, och ytterligare beseglar med sin konungaed. När nu alt deta sker, hwarutinnan wi förmodeligen lära hysa samma underdåniga förtroende til Hans Kongl. Maj:t, såsom uti alt annat, til hwilkets obrotsliga hållande han genom konungaeden sig förbinder, så hemställes, hwarföre icke härmed må förhållas på samma sätt, som angående grefwe friherre och adelsståndet förordnat är, utan at konungens nåd skal härwid underkastas rådets ompröfwande. Ty

1. är ordenswärdigheten mindre än det förra, som ei allenast har sina wissa jura realia med sig, utan ock gör de samma til arfweliga; hwaremot det andra är personelt, och förer, utom blotta anseendet, ingenting med sig.

2. Kan ingen komma til denna nådewärdighet, som icke förut af rådet är wärdig utsedd at bekläda de högsta ämbeten i riket, och emot hwars frägd, så länge han sig derwid redeligen förhåller, förmodeligen ei lärer något finnas at påminna, emedan om en sådan blifwer wanfrägdad, konungen ei eller lärer anse honom wärdig at bära den orden, som Hans Maj:t sielf drager. Hwad blifwer nu, i anledning af alt detta, konungens göromål wid dessa ordens utdelande annat, än at af dessa utaf rådet tilförene för lika wärdige ärkända rikets män utnämna några wissa, som Hans Kongl. Maj:t med detta nådestekn wil behedra, och det ändå til ett wist antal, hwarinom Kongl. Maj:t förbundet sig at wilja förblifwa; hwilken konungsliga myndigheten Hans

Kongl. Maj:t så mycket mer, efter min oförgripeliga mening, bör oinskränkt lemnas, som sådant ei allenast är uti lika mål, enligit förr åberopade 44 § i regeringsformen, konungsliga högheten updraget, utan ock dessa nådestekn, så mycket mig är bekant, hwarken tilförene här i Swerige, eller wid andra hof uti Europa, på annat sätt warda utdelte. Skulle någon wilja föregifwa, som söktes härigenom, at förwerfwa konungen någon större myndighet, än wårt närwarande regeringssätt, beqwämligen kan tillåta, så tiltror jag mig kunna beswara samma inkast, när någon annan förklarar för mig orsaken, hwarföre ei allenast författaren til dessa ordens statuta uti detta mål inskränkt konungamyndigheten inom långt trängre gränsor, än regeringsformen föreskrifwer wid de högsta ämbetens förgifwande, utan ock hwarföre man undanhållet dessa statuta, at de samma, förr än de utgåfwos, ei kommet under ständernas skärskådande, som likwäl ske bort. Skulle åter någon utaf denna förändring wilja befara, det riket kan blifwa i oro försatt, så ser ni, huru den owänligaste granne skulle af ett så oskyldigt göromål kunna taga sig det minsta sken af rättwis orsak til rörelse. Riksens ständer göra ju härmed ei annat, än at de, wid öfwerseendet af en emellan riksdagarna utkommen författning, som befinnes fordra någon närmare jemkning, lempa den samma efter wår wedertagna regeringsform, samt lemna honom sitt tilbörliga ställe derutinnan, utan at dermedelst göra uti samma regeringsform den minsta förändring; ty om det skedde, eller uti andra mål, hwad som helst de måtte innehålla, något fastställes, som wore emot regeringsformen stridande, eller giorde derutinnan rubbning, då är tid, men ei förr, at befara omkast i regeringssättet, ty deraf bör sådant dömas, men ei af de författningar, som ske i conformité med regeringsformen: Emedan om alla författningar, som ei specifice äro nämde i regeringsformen, skulle anses för förändringar, ehuru de på intet sätt strida deremot, så wore wisserliga wi med wår regeringsform det olyckeligaste folk i werlden.

Men wil någon tala om oskäliga anledningar til missnöje, huru är möjeligit at kunna förekomma alla sådana. 1710 års manifest är bekant. Och tror jag, om sådana anledningar sökes, hwilket Gud dock nådel. afwände, at denne blifwer hwarken den endaste eller förnämsta, hwilka då torde tagas så snart ifrån nästförledne som denna riksdag. För öfrigit försäkrar jag, at, som en redelig och för det allmänna wäl sinnad riksdagsman, ei allenast wara så öm som någon annan om wår dyrt beswurna regeringsforms helighållande, utan ock at förekomma alt hwad til rikets föroroande lända kan, samt lägga til, at detta mitt utlåtande grundar sig allena på mitt eget samwetes yttersta öfwertygelse, utan något afseende, som ock Herren wet, at jag derföre af konung-

en hwarken kost eller skänker fått hafwer, 2. Sam. 19 vers. 42. ei eller af någon annan.

Biskop Browallius sade sig nu ei wilja swara på alt hwad kyrkoherden Helleday anfört; men hwad den omtalte collision emellan capitlet och rådet angick, förklarade herr biskopen sig ei finna densamma. Wårt regeringssätt har det med sig at saker ofta gå ifrån cabinettet til rådet, och dem emellan är dock ingen collision, hwarföre den icke eller här kan tänkas. Herr biskopen tykte för öfrigit at Hans Maj:t finge nog prof af ståndets undersåteliga hiertelag, när Hans Maj:t ei allenast får så mycken, utan större frihet uti riddarnes utnämnande, än Högstsal. Hans Maj:t hade. Herr biskopen begärade således proposition: Om tilläggningen, som probsten Wennerdal giort, får bifall eller ei?

Probst. mag:r Magnus Troilius: Af det som från början til nu blifwit talat och discurerat, finner jag hwar och en wara mån om at conservera konungens nöje, höghet och regeringsform. Tale wi om Hans Kongl. Maj:ts nöje så måtte wi förstå ett sammskylligt nöje, och sådant som i framtiden äger bestånd. Ett sannskylligt nöje är det som befordrar rikets trygg- och säkerhet. Ett beständigt nöje det, som ei för närwarande tid allena, utan ock för tilkommande tid bibehåller riket wid samma sin trygg- och säkerhet. I följe deraf äro wi förbundne, at så söka konungens närwarande nöje, at wi ei förlora det för tilkommande tid. Wi böra taga sådana mått, som ei gifwa wåra grannar den aldraswagaste pretext, til at till tyda wåra göromål och taga sig anledning til någon obehagelig rörelse. En wida öfwerlägsen magt skulle gratulera sig at finna dertil äfwen den minsta orsak. Wi kunna supponera, at pretexten är ogrundad, och at wi hafwa allierade. Men så är dock slutet altid owist, och rikets trygg- och säkerhet står i fara.

Doctor Tiliander biföll probstens Troilii mening til alla delar.

Herr professor Halenius: För min del önskade jag, at dessa ordens inrättning warit giord, när regeringsformen författades då jag ei stort twiflar, at deras utdelande writ uti 44 § af regeringsformen intaget. Ty analogien emellan de där nämde och dessa nu omtalte wärdigheter, nekar jag intet, men beklagar, at dessa ordens förgifwande i bemälte § icke står infört, utan fast mera är i sielfwa ordensstatuterne til nästan samma omständigheter, som tiänster uti 40 § förbundet. Jag medgifwer gärna, at riksens ständer, til följe af rikets sielfständighet, äga magt denna quæstion afgöra, och til hwilkendera af dessa §§ som dem behagar, dessa orden föra. Jag twiflar ock icke, at hwar redlig swensk, til Hans Maj:ts wår allernådigste konungs nöje, gärna skulle se dem under 44 § begrepne. Men wi weta, at en och annan utrikes magt hafwer börjat med nog hotande ord tilwälla sig handhafwandet af wår regeringsform,

och anse den minsta ändring deruti, såsom ett lagligit skäl, at tilskynda oss oro. Och ho wet, om icke en öfwerlägsen granne, som hade lof at ofreda oss, torde påstå, dessa orden aldeles böra stå i parallel med tiänsten, och således anse bewiljandet af denna Hans Maj:t nådigste proposition för en gifwen större magt, som glorwördigst i åminnelse konung Fredric 1 icke haft. Hwad påfölgder häraf äro möjeliga, lärer hwar och en se, och jag wågar ei, för min del, någon ringaste anledning dertil gifwa. Jag har samma fruktan, som probsten Troilius nyligen för sin del förklarade.

Af samma mening woro probstarne Lenæus, Loman, Lidius och Stierner.

Domprobsten Bælter: Jag utbeder mig få säga mina tankar: At riddareorden sättes i jemförelse med tiänster tyckes mig icke wara lempeligit. Efter min tanka bör man göra skilnad på tiänster och tiänsters belöningar. Tiänster äro mer eller mindre angelägna förrättningar, som enskylte personer hafwa under sina händer, och som kunna förwaltas til rikets wälfärd eller skada. Men belöningar äro påfölgder, af wälförrättade tiänster. Sådana belöningar äro, utom penningar, som nu ei omtalas, af twänne slag, antingen grefwe- friherre- och adelswärdigheter, eller de nu inrättade riddareorden. Uti dessa hederstekn innehållas inga förrättningar, som med tiänster förliknas kunna, el. directe bidraga til rikets wälfärd eller skada. Den som wansköter sin tiänst, tilfogar i det samma riket skada, men den som wanwördar sitt adelskap eller riddarewärdighet, förolämpar icke så mycket det allmänna, som fast mer sig sielf. Wår regeringsform gör tydelig skilnad emellan tiänster och deras belöningar uti 20, 40 och 44 §§. Ordningen dermed är sådan: Skickelighet och ärfarenhet banar enom wägen til tiänster, men genom tiänsters trogna förwaltande ärhåller man belöning, som til en del består uti det förr omtalte adelskaps winnande. När wår högtsalige konung inrättade de trenne riddareorden, skedde det i ingen annan afsigt, än at belöna trogna tiänster. Efter rikets torftighet ei tillät göra det med penningar, hwarföre han ock behagade med uttryckeliga ord kalla dessa orden belöning för trogna tiänster, hwarigenom han satt bemälte orden i jemförelse med grefwe- friherre och adelsståndet. Nu emedan detta senare, som är ärfweligit, är en benådningsrätt, som förblifwer wid den konungsliga högheten efter 44 § i regeringsformen, så skulle jag tro, at äfwen en riddareorden, som är allenast personelle, skulle i kraft af samma regeringsform äfwen tilkomma konungen at allena utdela. Man säger, at uti detta mål afseende och upmerksamhet hafwas bör på wåra grannar, som torde oroa oss, i fall konungen skulle winna denna förmon.

Jag wore en owärdig och känslolös medborgare i Swea rike, i fall jag icke skulle wara ju så angelägen som någon annan om rikets ro, frid och säkerhet. Men jag räknar ock för mindre anständigt af ett independent och sielfmyn-

digt rike, at uti alla sina oskyldiga rådslag först inhemta hwad grannarne tänka, förr än man dristar sig fatta något beslut. Skulle wi wid alla tilfällen lempa oss efter wåra grannars tänkesätt, så skulle ock wår rätt och frihet blifwa qwafd wid alla rådplägningar. Jag lemnar til herrarnas eget witnesbörd, om icke sådana obehagliga rykten, äfwen wid förra riksdagen blifwit utspridde, til at lägga hinder i wägen för det, som då warit under händer. Gud wet, om icke wi måst sakna wår nyttiga alliance med Preussen, och flera andra helsosamma författningar, i fall wi warit så klenmodige, och låtet oss af wår grannes hotande förskräckas.

Superintendentent h:r doct. Körning: Hoppas ei illa uptages, at wi tala til inbördes uplysning. Huru wida wåra grannar äro härwid upmerksamma, är mig obekant. At hotelser af dem förr skedt, har man hört. Men detta kan ei hindra riksens ständer, såsom det icke eller hindrat dem, at taga sådane mått och författningar, som med rikets heder och nytta warit öfwerenstämmande. Det säges, at härigenom skulle ske ändring i regeringsform, hwaraf wåra grannar skulle taga någon ombrage. Jag nekar det förra, och ser icke med hwad skäl det senare skulle ske. Wåra grannar kunna icke taga någon ombrage af sådant, som mest angå ett stånd uti riket, nämligen adeln: Ty få af de andre ärhålla detta hedersteknet, men se likwäl sina fri och rätttigheter af och genom regeringsformen skyddade. Här taltes en tid om, at friryttare skulle uprättas. Det hade någon combination med regeringsformen, emedan det rörde riket och alla dess ständer, men detta angår allenast några få personer af adelen.

Probsten Fundan, som en stund warit uti kongl. cammarcollegio återkom och beklagade, at ståndet ännu med detta ärendet skulle syslosättas: Förklarande derwid sig ei kunna gå ifrån sin mening, at hwad konungen begärt, ei är med regeringsform stridande. Han sade sig edeligen förpliktat, at styrka allan konungsligan rätt, hwilket han ock fant sig härutinnan böra göra, helst målet är ganska innocent.

Herr professor Hallenius samtykte, at det ei är directe emot regeringsformen, medgaf äfwen, til följe af rikets independence, oss såsom riksens ständer tilkomma, at efter behag saken förklara. Men frågade, om nu wore locus och tempus at wisa en sådan independence, och til dess förswarande emot andra anledning gifwa, emedan riket wore i swagare belägenhet nu än någon tid tilförene.

Probsten Lenæus frågade: Om, när högstsalig Hans Kongl. Maj:t lät inflyta uti ordensstatuterne, at detta hedersteknet skulle med råds råde utdelas, han då något eftergaf af sin kongl. höghet. Förlorade han derwid intet, så kan ei

eller wår nu regerande konung förlora något om det blifwer wid wanligheten.

Herr archibiskopen: när Hans Maj:t samtykte, at gifwa dessa hederstekn med råds råde, tror jag, at han ock gaf något bort af sin höghet, i anseende til voteringssättet.

Herr biskop Browallius begärade proposition, hwaremot herrar biskopar Engeström, Körning och flere af ståndet protesterade, emedan det som nu förehades war aldeles emot ståndets förra conclusum.

Herr archibiskopen: Jag wågar mig ei at göra proposition om denna anmerkningens bifall, i annan jag är wiss om ståndets enhälliga samtycke, och at det sig förklarat, huru wida detta additament är stridande med det, som ståndet förr bifallet. Hwartil somlige swarade ja, andre nei.

Häraf tog herr archibiskopen anledning at begära, det han ei måtte insimuleras, at wilja förhålla proposition. Han wiste wäl hwad honom tilkom såsom taleman at göra, och wore nögd at stiga ifrån sitt rum, om han ei fant den consideration som han med skäl fordrade.

Herr professor Tillander: Jag mins ei, at wi uti sista pleno sade wid hwilka puncter anmerkningar göras skulle, utan at ståndet biföll Kongl. Maj:ts nådige anmerkningar med förbehåll, at en annan gång få göra sina egna.

Herr archibiskopen frågade: Wid hwad?

Probsten Wennerdals tilläggning uplästes å nyo af herr biskopen Troilius.

Herr doct. Hausswolff frågade: Efter här åberopas 40 § i regeringsformen, om då rådet skal göra förslag til riddareorden?

Herr biskop Browallius swarade: Capitlet gör förslag.

Herr doct. Hausswolff inwände: Efter den åberopade § bör rådet göra förslag.

Herr biskop Browallius: Capitlets beslut föredrages i rådet.

Herr kyrkoherden Forsskåhl: At omprobera den uti rådet, som capitlet har til riddare antaget, gör en klar collision

Herr biskop Troilius beder, at proposition måtte göras, om probsten Wennerdals tilläggning får bifall eller ei.

Herr archibiskopen: Proposition är sagd på twänne sätt, å ena sidan: Om probsten Wennerdals tillägning bifalles? Å andra sidan: Om denna tilläggning icke innehåller något, som är emot konungens anmerkning.

Herr biskop Browallius: Det ena är en quæstio juris, det andra en quæstio facti.

Kyrkoherden Helleday: Om denna sak, som en gång blifwit i ståndet afgiord, åter skal sättas in quæstione, så är rätt så godt, om icke bättre at bifalla

borgareståndets utdrag af protocollet, denna saken angående, än åstadkomma den collision som befaras.

Af samma mening woro domprobsten Bælter med flere; men herrar biskoparne Troilius och Browallius woro med andra deremot.

Herr archibiskopen frågade, om proposition skal blifwa sådan: Får probsten Wennerdals tilläggning bifall?

Kyrkoherden Helleday begärte, at för hans räkning til protocolls tagas måttte, det han, för den tydeliga collision, som medelst denna tilläggnings bifall sker emellan capitlet och rådet, för sin del hälre bifaller borgareståndets yttrade tanka.

Herr biskop Browallius begärade åter proposition då deröfwer voteras kunde.

Domprobsten Bælter wille förut inhemta, huru wida den 40 § i regeringsformen kunde hit lempas.

Härpå frågade herr archibiskopen: Om ståndet wil hafwa votering? Då det af många swarades: Ja. Hwarefter tilläggningen än en gång uplästes, och frågades: Om häruti inbegripes, at Hans Kongl. Maj:ts anmerkning går ut. Hwartil herr biskop Troilius och herr biskop Browallius swarade: Nei.

Biskopen herr doct. Wallin begärte, at det öfriga af statuterne och Kongl. Maj:ts anmerkningar upläsas måtte, förr än ståndet skrider til slut öfwer denna puncten.

Kyrkoherden Ullholm: När Kongl. Maj:ts anmerkning sist bifölls, men nu ändras, frågas: Om icke slika ändringar hädanefter tillåtas kunna? eller at man gör wid den förewarande tilläggning det förbehåll: Så wida den ei strider emot Kongl. Maj:ts anmerkning. Hwilket förbehåll ei blef antaget widare, än at den som det tror, skrifwer på sin voteringssedel Nei, en annan Ja.

Herr biskopen doct. Engström och probsten Fundan begärade i protocollet inflyta skulle, at de wille wara utan answar, om ståndet genom denna ändring sätter sig up emot konungens höghet och rätt, och något obehageligit derpå följa skulle.

Slutel. skedde votering med slutna sedlar öfwer denna proposition: Får probsten Wennerdals tilläggning til konungens anmerkning wid 4 § 1 capitlet af Seraphinerordensstatuterne bifall? Och då sedlarne öpnades, befunnos 28 röster wara för ja, men 18 för nei. Hwarpå, efter tiden war förliden, ståndet skildes åt, utan at för denna gång widare befatta sig med detta mål.

Den 14 Novembris

War ståndet samman, att sluteligen justera och och reglera sina beswär, som äro följande: Näml.

1. Om de uti ecclesiastique werk och inrättningar nyl. giorde förändringar emot presterskapets privilegiers, academiska constitutionernes, scholæordningens och flera antagna förordningars innehåll.

2. Om orgelbyggares privilegier, och de swårigheter som kyrkorna deraf måst widkännas.

3. Om hielp af capellansmålen, til en adjuncts hållande i de soknar, hwarest hittils ingen capellan warit.

4. Om tredie tabellen af det kyrkorna tilhanda sände tabellwerket.

5. Om capellanernas befrielse ifrån soldate och båtsmänsroteringen wid sina boställen.

6. Angående dubbla nådeår för presteenkor.

7. Om förklaring öfwer byggningsbalkens 26 cap. 1. och 2. §§.

8. Om tiänstehionsordningens förbättrande.

9. Om lazarettemedelsupbörden för de til städerna afflyttade tiänstehion.

10. Om presterättigheter af bruken.

11. Om tilgång för presterskapet til wedbrand, stör, gärdsle och timmer på nästa cronoparker.

12. Om ägo-twister med prestegårdar och andre ecclesiastiquestaten tilslagne hemman, när deras innehafware med döden aflidit.

13. Om befrielse från husesynsomkostningar på prestegårdar.

14. Angående heman, som af ålder i jordboken blifwit uptagne och införde under titul af kyrkogristlige.[1]

15. Om en wiss och stadgad method til byadelningen i Scara stift.

16. Angående presterskapets wederlag i Scaraborgs stift, och förklaring öfwer resolution på presterskapets allmänna beswär af d. 23 Sept. 1741, § 5.

17. Angående förlag af publico til finska biblars upläggande.

18. Angående at publicationer, som böra upläsas för finska församlingar, äfwen på finska språket måtte utfärdas.

19. Angående postcontoirets wid Caris landsbro flyttande til någon beqwämlig ort i östra delen af Åbo och Biörneborgs län.

20. Angående de enskilta föreningar, som presterskapet i Åbo stift treffat med sina åhörare uti det som ankommer på deras rättigheter.

21. Om afskaffande af kyrkobokhållaresyslan i Malmöhus och Christianstads län.

[1] Läs: *kyrkochristlige*.

22. Angående gamla i Lunds stift afskrefne kyrkobalancers återuptagande i kyrkornas räkenskaper.

23. Angående allmän jordrefning öfwer alla i Lunds stift befinteliga kyrko- prest- och christelige heman.

24. Angående resolution på allmogens allmänna beswär af år 1743 § 33.

Wid 6 puncten om högt wites föreläggande för dem som söka dubbla nådeår, så wäl som wid 10 puncten om presterättigheters fordrande af bruken förklarade probstarne mag:r Strang och magister Troilius, det de hwarken åstundat eller samtykt til dessa bägge målens inflytande uti ståndets allmänna beswär, med begäran, at utdrag af protocollet måtte dem, til bewis deröfwer, meddelas.

Den 19 Novembris

1. Berättade herr archibiskopen, at öfwerstemarskalken önskat få kröningsceremoniellet til trycket,[1] hwarföre nödigt wore at ståndet ju förr dess hälre yttrade sig öfwer saken, om nödigt är, at alla stånden äro Deras Kongl. Majestäter från kongl. slottet til kyrkan följaktige i processionen, och gå framför konungen.

Superintendenten herr doc. Körning: Det förra ceremoniellet är ei så mycket krönings som riksdagsceremonielle, och efter riksdagsceremoniellen äro ändrade, så kan ock detta ändras til likformighet.

Herr biskopen doct. Alstrin: Här skal wara en gammal sed, at ridderskapet och adeln gå framför konungen wid kröningar, men ei de andra stånden. Går ridderskapet och adelen wid det tilfället icke såsom stånd, utan som riddersmän, hwarföre ock extra capita och de af krigsbefälet gå med, ändock de ei sitta på riddarehuset, så skulle ock det göra mycket hinder uti processionen, om alla stånden gingo i den samma.

Herr biskopen doct. Browallius: Wiste wäl, at extra capita gingo med, men borgerskapet torde begära, at ridderskapet och adeln allenast gingo genom deputerade, hwarförutan det tyktes wara nog betänkeligit, om de andra stånden ei skulle anses såsom nödiga. Men wille för sin del compromittera på herr talemannen, at med de andra respective ståndens herrar talemän sig om detta ärendet förena.

Herr archibiskopen tykte bäst wara, at notarien gör sig uti riddarehuscancelliet underrättad om det slut, i hwilket de andre stånden stadnat, hwarföre mag:r Gråberg i detta ärendet afsändes.

[1] Se Käll- och litteraturförteckningen: Kröningsceremonielet.

2. Ankommo twänne deputerade från borgareståndet, af hwilka rådman Kerman war ordförande, som jemte helsning anmodade prestaståndet at gå in med borgareståndet angående processionen wid kröningen, så at, i fall höglofl. ridderskapet giorde påstående, at gå med hela corpsen, då ock påstås måtte det samma för alla öfriga respective ständen.

3. Ankommo sex deputerade från ridderskapet och adelen. Ordet förde gref Rhenstierna med föreställning, at det warit ridderskapets och adelens tillständiga rätt från långliga tider, at såsom riddersmän följa sina konungar wid kröningen. Förmodade fördenskull, at de andre ständen icke skulle göra derwid något påstående/:hälst prestaståndet, som wid det tilfället saknade herrar biskoparne:/ utan nöja sig åt det ceremonielle, som Kongl. Maj:t behagat i nåder förskrifwa.

H:r archibiskopen bad förmäla ståndets helsning tilbaka.

4. Straxt derpå ankommo twänne deputerade från bondeståndet. Ordet förde Jan Persson med berättelse, at bondeståndet giorde aldeles ett med borgareståndet, at alla respective ständen borde gå med i processionen wid den kongl. kröningen.

5. Efter en liten stund ankommo sex deputerade från borgareståndet. Ordet förde rådman Kerman, med andragande, huru ridderskapets och adelens deputerade nyligen waret hos ståndet, och talat om såsom en dem tilhörande rättighet, at följa konungen wid deras kröning. Men som borgareståndet icke hade sådant teknat i sina tideböcker, så wille de nu låta antekna, at det wore en rättighet, som äfwen tilkom de andra respective ständen, såsom alla med ridderskapet och adeln lika magtägande ständer, och begärar de derföre, at presteståndet icke måtte för sin del tillåta någon sielftagen rätt hos ridderskapet och adeln de andra ständen til förfång, emedan det eljest torde hafwa någon obehagelig påföljd, med mera.

I anledning af det lofliga borgare- och ärbara bondeståndets genom deputerade giorde föreställningar, angående, at samtel. ständen äga alla lika rätttighet, at wara Deras Kongl. Majestäter wid instundande kröning följaktige i processionen ifrån kongl. slottet til kyrkan och tilbakars igen fant prestaståndet godt, at bifalla de förbehåll, som af det lofl. borgare och ärbara bondeståndet i detta mål giorde blifwit.

6. Anmälte herr archibiskopen, at stora secreta deputation haft konungens försäkran, under behörigt skärskådande, och at samma försäkran nu wore i

underdånighet lemnad til Kongl. Maj:t, hwilkens nådiga utlåtande nu mera wore at förwänta.

7. Herr archibiskopen berättade äfwen wäl, at Hans Excellence riksrådet och cancelliepræsidenten herr grefwe Tessin hade påmint om slut uti riddaresaken, emedan dermed hastade för den snart instundande riddaredagen.

Biskopen herr doctor Browallius: I anseende dertil, at under sista discursen om denna sak mycket taltes om regeringsformen[1] och dess lempande hit, och jag för wissa orsaker skull ei wil nämna honom, hur jag warit omtänkt huru expdition i detta ärendet bäst kunde ske, och derföre författat ett project, det jag begärar få upläsa, lydande som följer:

Sedan prestaståndet under d. 9 i denna månad lemnat sitt underdåniga bifall til de af Hans Kongl. Maj:t wid riddareordensstadgarne i nåder giorda påminnelser, med förbehåll, at likafult wid bemälte stadgar ärinra hwad som kunde nödigt pröfwas, finner sig ståndet nu af undersåtelig zéle förpliktat, at på följande sätt med all underdånighet yttra sina oförgripeliga tankar.

1. Angående kongl. Seraphinerordensstadgarna. Cap. 1 § 4. Synes gå sielfwa konungawärdigheten något för när, då den förbindes taga gällande påminnelser af ordenscapitlets ledamöter, der dock, efter Sweriges regeringssätt samma högsta wärdighet bland annat deruti består, at ingen annan kan äga myndighet at gifwa råd eller påminnelser, som konungen hos sig må låta gälla, än dess och rikets råd allena, såsom warande riksens ständers fullmägtige: Det tyckes altså strida emot konungens höghet, om samma rätt och frihet nu åt flera och andra skulle lemnas. På hwilken händelse äfwen dessutom riksens ständer sielfwe skulle sättas utur stånd, at efter önskan och plikt styrka och freda den kongl. högheten, så wida som rådslagen eller påminnelserna icke woro deras skärskodande och behörigt answar underkastade; hwilken omständighet prestaståndet anser för så mycket ömare som på konungens rätta wördning och höghet sielfwa rikets anseende och wälfärd beror. Fördenskull och som presteståndet gärna i underdånighet bifaller, at efter Hans Maj:ts nådigste wälbehag riddarena i capitlet må nämnas, så önskade det derjemte, at Kongl. Maj:t icke af andra än sina och rikets råd måtte gällande påminnelser derwid emottaga; hwilket dock presterskapet för sin del til seraphinerriddarne och commendeurskaperne af de andra orden tycker böra inskränkas, så at slika påminnelser hwarken wid riddarne af Swerds- eller Nordstierneorden, eller när Kongl. Maij:t wil utlänska män til högre eller mindre orden nämna böra äga rum

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

§ 5. *Konungens prinsar eller barn*: torde orden: *eller barn*, kunna utlemnas til undwikande af någon obehagelig förtydning.

§ 10. I stället för: *som är den nu regerande konungens Friedrichs* etc. etc. sättes: som är den glorwyrdigste konungens Friedrichs, etc.

§ 15. och 2:dra frågan: *den rätta christna tron*: ändras: *den rätta christna evangeliska lutherska tron*.

§ 16. *För hwilken wi sielfwe äro ordensmestare:* torde kunna tilläggas: *och deraf riddare,* i anseende nämligen til utländska potentater och prinsar, som torde af denna orden blifwa delaktige, hwarföre man ock finner, at andre konungar kalla sig maitres & chevaliers af sina orden.

§ 17. och riddareeden: *den rätta christeliga:* tillägges: *evangeliska lutherska.*

§ 25. *Omkring sina wapn:* torde kunna stå: *omkring sina wapn och insegel.*

§ 30. *Öfwerinseendet wid siuk- och fattighus.* Torde wara lempeligare: *Wårdnad om siuk- och fattighus,* på det ingen irring eller oordning må upkomma, utan wederbörande ämbetsmän, hwilkom öfwerinseendet öfwer slika inrättningar anförtrodt är, hädanefter som härtil det må äga, och derföre Kongl. Maj:st answarige wara.

2. Kongl. Swerdsordensstadgarna

Cap. 1 § 9. *rena christeliga tron*; tillägges: *Evangeliska lutherska.*

§ 18. *Sina wapn.* Tillägges: *och insegel.*

3. Kongl. nordstierneordensstadgarna

Cap. 1 § [8].[1] *rena christeliga;* sättes til: *evangeliska lutherska.*

§ 16. *Sina wapn:* tillsättes: *och insegel.*

Herr archibiskopen frågade: Om detta wore enligit med det slut, i hwilket ståndet sist genom votering stadnade?

Herr biskopen doctor Engström, superintendenten herr doct. Körning, h:r doct. Hausswolff och kyrkoherden Helleday protesterade aldeles emot, at något skulle härwid göras, förr än sista protocoll om denna sak blifwit upläst och wederbörligen justerat, på det ingen ny process måtte uti ståndet införas.

Herrar biskopar Troilius och Browallius sade, at tiden för långt utdragas skulle, om man nu toge sig före med protocollet, då nya discurser upkomma kunde, som hindrade expeditionen, hwarmed Hans Excellence riksrådet och cancelliepresidenten herr grefwe Tessin hade begärat skyndas måtte. I synnerhet sade herr biskop Troilius, at det författade och nu upläste project wore aldeles enligit med prestaståndets tankar. Han hade hört säjas af folk utom ståndet, at ståndet d. 13 ändrat sitt d. 9 giorde slut; men har ei annat

[1] Enl. konc.

kunnat swara, än at det wore en calumnie, emedan han för sin del icke fant annat, än at det ena grundade sig och följde på det andra.

Herr biskopen doctor Engström sade sig hafwa uti ståndet sagt, at dess en gång giorda och fastställta beslut ändrades och uplästes; men wille dock derföre icke wara någon calumniant.

Herr biskop Troilius förklarade sina ord om dem som icke höra til ståndet, och tala om ändring i dess beslut. Och hwad angick protocollet, medgaf nu ei tiden dess justering; kunde ei eller ske, efter det, som notarien berättade, icke war färdigt.

Kyrkoherden Elg sade sig ei annat finna, än at det upläste projectet wida skildes ifrån det slut, i hwilket jag wäl minnes, at ståndet sist stadnade; hwarföre han icke annorlunda kunde anse det, än ett expedient at hielpa sig med.

Herr biskop Troilius frågade: Om något ondt wore giort, at man behöfde söka expedient at komma derifrån?

Herr archibiskopen begärade än en gång weta, om detta wore med den sista voteringen enligit?

Herr biskop Troilius swarade: Den § som då war före är nu widare utförd och bygd på raisoner, och finner jag ei annat, än at ståndet härmed wisar sin underdåniga zéle för Hans Kongl. Maj:t, och wet således intet, hwarföre de af ståndet, som sist woro så mycket för den saken nu wilja hindra expeditionen.

Herr archibiskopen blef anmodad at stiga ut, och berättade wid inkomsten, sig hafwa fått nådig befalning, at med herr landtmarskalken och de andra talemännen upwakta Hans Kongl. Maj:t, och tog derföre afsked från ståndet för denna gången.

Herr biskopen doct. Wallin: Denna quæstion har, som jag mins, warit twänne gånger före. Första gången blefwo Hans Maj:ts anmerkningar bifallne. Andra gången hade en och annan några scrupler, at det torde stöta emot regeringsform,[1] och upwäcka upmärksamhet hos wåra grannar. Detta hade ock något intryck hos mig, hwarföre jag ock då lät flyta min mening til protocolls. Men när man nu fått betänka saken, och hörer at ridderskapet och adeln samtykt, så wet jag jag intet som hindrar, at ju icke ock ståndet kan samtycka, hälst de förenämde scrupler härigeom häfwas.

Kyrkoherden Bolmstedt frågade: Om dessa äro de samma anmerkningar, som probsten Wennerdal ingaf i ståndet? Swarades ja af många, och at de äro här widare utförde.

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

Doctor Tiliander: Denna skriften som nu nyligen blifwit upläst, kastar ingalunda omkull wår votering, utan hielper den fast mer, och tyckes wara ett sådant expedient som är det bästa, hwarföre det icke bör hindras. I samma mening instämde probstarna Lenæus, Loman, Lidius, Stierner och Strang med begäran, at til protocolls tagas måtte, det de icke hindra expeditionen.

Herr superintendenten doctor Körning: Jag för min del kan ei ingå häruti, förr än jag får höra protocollet.

Herr biskop Troilius: Som denna sak är af seraphinerriddarena recommenderad, och riddare nästa wecka skola utnämnas, är nödigt, at saken skyndesamligen expedieras.

Probsten Serenius: Som det är allom bekant, at twå stånd äro ense, och twänne stånd gått in partes, håller jag onödigt längre tala härom och bäst at wi komma från denna saken.

Herr biskopen doct. Juslenius: Wid förra rådplägningar om Kongl. Maj:ts anmerkningar wid riddareordensstadgarna, war jag af den tankan, at saken ei skulle höra til plenorum afgörande, utan til secreta utskottet, för de skäl som jag då androg. Men sedan riksens höglofl. ständer funnet godt, at afgöra det in plenis, wil jag härmed yttra min mening, at jag i underdånighet bifaller Kongl. Maj:ts anmerkningar med de tilläggningar, som af herr biskop Browallius på ståndets wägnar upsatte äro.

Probsten Stierner: Det wil af somlige ståndets ledamöter så synas, som någon ändring skulle ske i det, som sista plenidag förehades, och hwad herr biskop Browallius projecterat och upläst; men jag finner det intet. Och at något jemkas och rättas är ju altid lofligit.

Biskopen herr doct. Osander: Ehuru jag tilförene war af den tankan, at detta mål ei stridde emot regeringsform, och at Kongl. Maj:ts anmerkningar kunde bifallas, finner jag dock nu omständigheterna sådana, at ståndet bäst kan komma från denna sak, om biskop Browallii gifna project antagaes.

Domprobsten Bælter: Jag wille uti denna saken något tala, allenast jag blifwer dertil habile förklarad; tror mig åtminstone icke sielf, förr än jag får berätta hwad mig ligger på hiertat. En af ståndets ledamöter, den jag eljest wördar, behagade uti sista session gifwa mig den förwitelsen, som skulle jag på kongl. hofwet traducera honom och herr biskopen Juslenius. Wore jag dertil skyldig, så dömer jag mig sielf owärdig at wara i ståndet, owärdig at komma för min nådige konungs ögon. I förtröstan på ett godt samwete provocerar jag til hela högwördige ståndet: Jag ber at mina göromål i det nogaste examineras, at här må säjas, om jag en sådan beskyllning förtiänt, på det jag antingen må exemplariter straffas eller ock frisäjas ifrån en sådan förse-

else. Hela ståndet wet, at jag hwarken lånt mina meningar af andra, icke eller sökt draga andra til mina meningar at få dem fram.

Herr biskopen doct. Juslenius förklarade sig aldrig hafwa hört sådant om domprobsten säjas, och at han altid hållet honom för sin wän.

Så yttrade sig äfwen herr biskopen Browallius, det ingen i ståndet wore, som tänkte något sådant om domprobsten, utan at de alle woro nögde med honom.

Kyrkoherden Bolmstedt frågade, om ei domprobsten säja wille, ho sådant hade sagt?

Domprobsten swarade, at han det ei göra kunde, och at han äfwen anförde detta icke för at wäcka någon oro i ståndet, utan at sauvera sitt namn och rykte, samt befreda sitt oroliga sinne.

Härpå yttrade sig domprobsten öfwer det förewarande målet således: Om wi skola taga saken rent, måtte wi tilse, om det som nu projecteras är enligit med den proposition, öfwer hwilken ståndet sist voterade, hwilket bäst synes, om det ena ställes i jemförelse med det andra.

Herr biskop Troilius upläste först den af probsten Wennerdal ingifne tilläggning och sedan biskop Browallii project til expedition, då andra funno mycken olikhet med det som förr blifwit handlat, andre åter at det war enahanda och öfwerensstämmande med hwad ståndet tilförene beslutet.

Herr superintendenten doctor Körning frågade: Om icke detta är aldeles enahanda med det som borgareståndet resolverat?

Herr biskop Troilius swarade nei, utan at ståndet i sielfwa werket aldeles gör ett med ridderskapet och adelen samt bondeståndet och bifaller i underdånighet Hans Kongl. Maj:ts anmerkningar: Ty hwad eljest uti första puncten af biskop Browallii project innehålles, är allenast ståndets önskan och ei något beslut. Hwarföre, och til undwikande af all twetydighet i protocollet, ståndets ledamöter uti expeditionsdeputation kunde befullmägtigas at förklara, det aldrig ståndets tanka är eller waret, at härutinnan göra ett med borgareståndet, utan fast mer, at ståndet såsom ridderskapet och adeln tillika med bondeståndet bifaller Kongl. Maj:ts anmerkningar.

Probsten Fundan: Hans Kongl. Maj:t har nu förut alt hwad han begärt och wil hafwa.

Superintendenten herr doct. Körning förklarade ytterligare, det han ei kan gå in häruti. Riksdagsordningen[1] borde wara dem allom en regel och rättesnöre; men där föreskrifwes, at hwad som igenom votering afgöres, det bör anses för ståndets wissa och fasta beslut, och protocollet skulle en gång

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

utwisa olikheten. Herr doctorn wille derföre hafwa en expedition, som med protocollet woro enlig.

Häruti instämde äfwen H:rr biskop Engström, probstarne Ring, Fundan, kyrkoherdarne Ullholm och Salin med flere.

Doct. Tiliander: Komma wi ei på annat sätt härifrån, så lät oss votera.

Efter flere öfwerläggningar och samtal, merktes pluraliteten wara för det, at uti biskop Browallii project ingenting innehölts, som stridde emot hwad ståndet tilförene hade beslutat; hwarföre det ock fants godt, at ståndets expedition skulle inrättas efter det af herr biskop Browallius giorda förslag. Hwaremot dock samtelige ståndets ledamöter, som under discurserna waret af annan mening, protesterade, och förbehöllo sig, at expedition ei skulle extraderas, förr än ståndet uti nästa pleno finge widare derom rådgöra, och den samma justera.

Den 21 Novembris

1. Superintendenten mag:r Kammecker, som af siukdom hindrad nu för första gången instälte sig i ståndet, blef af herr archibiskopen och samtel. ståndets ledamöter beneventerad.

2. Upl. organistens i Linköping Balthasar Knölkes memorial,[1] deruti han förnyar sin hos ståndet förledne riksdag giorde ansökning om befordran til prenumeration à 4 dlr 16 öre k:mt på en af honom förfärdigad choralbok, som skal närmare wara lempad til poësien i wår psalmbok och församlingarnas nu wanliga sång. Hwarjemte bemälte Knölke sig ärbiuder, at göra en ny uplaga af wår swenska kyrkopsalmbok, och där införa låta sielfwa choralboken och wår swenska messa på ett systematiskt och redigare sätt ställd, än den nu befinnes, emot wissa utsatte wilkor.

Ståndet upsköt ärendets afgörande til en annan gång. Dock påminte biskopen herr doct. Alstrin, at, utom det församlingarna på många ställen siunga samma psalmer efter olika melodie, det tycks likare wara, at församlingen rätttar sig efter musiquen, än at musiquen rättas efter församlingen, som ofta följer af wanan en galen melodie.

3. Communicerades med ståndet hyllningseden, som rikets presterskap komma at å egen och hemawarande medbröders wägnar göra Hans Kongl. Maj:t, wid hwilken intet war at påminna.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 24. Även 28 maj 1752 § 27.

4. Förehades å nyo til sluteligit afgörande den expedition som projecterad blifwit til ståndets utslag öfwer de anmerkningar wid riddarestatuterne, som Kongl. Maj:t författat, och i nåder täkts med ståndet communicera. Och bifölls at den extraderas skulle, samt til expeditionsdeputation afsändas, aldeles så, som föregående protocoll innehåller. Dock gjordes nu den slutel. tilläggning wid nordstierneordensstatuterne, at som antalet af denna ordens commendeurer och riddare tyckes wara nog inskränkt, ståndet i underdånighet hemställte, om icke Kongl. Maj:t skulle i nåder täckas öka det samma.

5. Förehades ett utdrag af protocollet hållet i stora secreta deputation af detta dato och innehåll,[1] at sedan landtmarskalken[2] tillika med de öfrige respective ståndens talemän med wissa deputerade, 4 af ridderskapet och adelen, och 2 af de andra stånden sig til öfwerseende företaget Kongl. Maj:ts ed och försäkran,[3] samt de hyllningseder, som riksens ständer sinom konung swärja skola, har stora secreta deputation samma ärender närmare skärskodat, granskat och jemkat, riksens råds tankar deröfwer hört, och efter nådigt tillstånd inför Kongl. Maj:t i sittiande råd framburet, samt nu öfwerlemnar til riksens ständers omdöme, med den försäkran, at uti det af stora secreta deputation författade förslag til Swea konungaförsäkran ingenting influtet, som icke redan finnes fastställt, och inbegripet uti riksens grundlagar samt öfriga förbättringar, ei eller något witterligen utelemnadt, som tiänar til det ändamål, at Kongl. Maj:t må blifwa wid dess höghet oförkränkt, riksens råd uti tilbörl. myndighet understödde och ständerne wid deras rätt och frihet behållne.

Deruppå uplästes det författade förslag til Swea konungaförsäkran, som äfwen medfölgde, och wille ståndet innehålla med sitt yttrande tils det finge höra de öfrige respective ståndens utlåtande.

6. Ankommo 12 deputerade från höglofl. ridderskapet och adeln anförde af general baron von Ungern Sternberg, som jemte helsning ifrån ridderskapet och adelen, beklagade, at skiljaktighet wore emellan stånden upkommen i anseende til det bruk, som ridderskapet och adeln alt sedan konung Gustaf 1 tid allena haft i possess, at såsom riddersmän följa konungarna wid deras kröning, hwilket äfwen nu warande Kongl. Maj:t infört i det ceremonielle, som wid instundande kröning kommer at i akt tagas. Ridderskapet och adeln hade genom dessa sina deputerade welat förklara, at ehuru de ei förmodat

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen, nr 1.
[2] Enl. konc., renskr.: *landmarskalken*.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 1, bilaga. Tryckt i Modée del V.

det sådant skulle dem bestridas, de dock för denna gången wilja foga sig til de andra ståndens begäran, at wara i processionen medfölgaktige, så framt de ei sielfwe sig begifwa wille; dock under förbehåll at sådant ei måtte tiäna til förminskande af den rätt de af ålder innehaft.

Herr archibiskopen tackade för ett sådant höglofl. ridderskapets och adelns förklarande, och bad om hörsam helsnings förmälan tilbakars.

7. Hade twänne från borgareståndet företräde. Ordet förde rådman Kerman och berättade, at sedan höglofl. ridderskapet och adeln förklarat sig icke annorlunda än som riddersmän hafwa följt sina konungar wid deras kröningar, och förmodat, at de andre respective ständen skulle begifwa sig ifrån deras påstående at wid instundande kröning följa med i processionen, har borgareståndet icke welat admittera någon annan ändring i sitt fattade beslut, än at såsom borgersmän följa Hans Kongl. Maj:t uti processionen wid dess kröning.

8. Lät höglofl. ridderskapet och adelen fråga genom en utskickad, i hwad slut ståndet stadnat öfwer det ärende, som deputation nyligen hade anmält?

Probsten Serenius hemstälte til ståndets bepröfwande, om icke, sedan öfwer detta ärendet samtalt blifwit, ridderskapet och adelen kunde få swar genom en deputation, hwilket blef allmänt bifallet. Saken togs så i behörigt öfwerwägande, och sedan ståndets utlåtande skrifteligen blifwit författat, det hade prestaståndet för ingen del welat eller tänkt ridderskapet och adelns urgamla bruk, at såsom riddersmän följa Kongl. Maj:t wid dess kröning, twistigt göra. Men sedan ståndet redan härom yttrat sina tankar enligit med det lofl. borgare och ärbara bondeståndet, at äfwen wara Kongl. Maj:t wid dess kröning följaktige; så kan ståndet derifrån sig nu mera icke begifwa, dock med kraftigaste försäkran, at ståndet så i detta som alla andra mål wil för höglofl. ridderskapet och adeln hafwa och bewisa all tilbörl. högaktning. Och anmodades herr biskop Troilius, at jemte 7 deputerade gifwa höglofl. ridderskapet och adelen sådant tilkänna. Så åtog sig äfwen kyrkoherden Forsskåhl uppå anmodan, at tillika med probsten Zetterling anmäla hos borgareståndet, det presteståndet icke begifwer sig ifrån det slut, om hwilket det sig uti detta mål med de andre respective ständen förenat.

9. Härwid fastställtes, at enär ståndet uti några angelägna ärender framdeles kommer at afsända några deputationer til de andra ständen, ståndets mening och tanka uti förewarande mål, honom til rättelse, som ordet förer, skrifteligen skal författas.

10. Fick ståndet genom utdrag af protocollet hållet hos ridderskapet och adeln d. 13 Nov. 1751[1] communication deraf, at ridderskapet och adelen i underdånighet instämt med Hans Kongl. Majt:s uti förändringen af ordensstadgarna nådigt yttrade wälbehag, samt öfwerlemnat i lika underdånighet til Kongl. Maj:t at härom låta utfärda ytterligare nådig förordning.

11. Deputerade til borgareståndet återkommo med berättelse, at ståndet redan hade skilts åt.

12. Underskref herr superintendenten Kammecker det wanliga tysthetsreversalet, och aflade såsom secreta utskottsledamot den ärforderliga tysthetseden.

Den 22 Novembris

1. Berättade herr archibiskopen, det han warit tilsammans och rådgiort med herr landtmarskalken, samt de öfriga respective ståndens talemän om bästa sättet til at stilla någon oro, som förleden gårdag sig på riddarehuset yppat i anledning af den kongl. försäkran,[2] i det någon påstått, at få del af de påminnelser Hans Kongl. Maj:t behagat derwid göra, och at kröningstermin kunde upskiutas, til dess föräkringen wore punct ifrån punct genomgången uti ridderskapets och adelns pleno, samt i närmare skärskodande tagen. Och som samma ärende äfwen i dag lärer komma under ventilation hos höglofl. ridderskapet och adeln, hade herr landtmarskalken hållet före bäst wara, om de andre ståndén, som förmodeligen icke lära hafwa något at påminna wid den författade konungaförsäkran behagade genom honorable deputationer gifwa ridderskapet och adelen tilkänna det slut uti hwilket de kunna stadna, då ock emellan herrar talemännen belefwat blifwit, at de skulle hwar för sig låta weta, huru ståndén sig om detta så granlaga ärendet förena kunna. I anledning häraf wille herr archibiskopen höra ståndets utlåtande om konungaförsäkran och hwad derwid kunde wara at påminna.

Kyrkoherden magister Helleday: Jag är försäkrad, at ingen, åtminstone af högwördige ståndet lärer wara, som icke med all wördnad och tacksamhet ärkänner den myckna möda, som herrar deputerade i stora secreta deputation wisat wid den kongl. försäkringens inrättande, i synnerhet som den arti-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 6.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 1, bilaga. Tryckt i Modée del V.

keln angående religion blifwit på ett så merkeligit sätt bewakad, Men emedan uti samma kongl. försäkring ett och annat blifwit intaget, som är aldeles nytt, och i synnerhet deribland en hel pragraphe angående magistraternes rättigheter wid tiänsters besättande som höra under deras stat, samt medlens fria disposition, som af städerna blifwa insamlade, så hoppas jag ei ogunstigt uptages, om jag härwid fördristar mig göra en liten ärinran.

Mig tyckes, at borgareståndet medelst denna artikels fastställande wunnet ett stort steg framför alla de öfriga respective ständen. Intet annat stånd är, som icke måste tola, at Hans Kongl. Maj:t, när omständigheterna så fordra, tager någon utom förslag til det lediga ämbetet; men sådant får hädanefter ej skie med den minsta borgmestaresyssla, ei heller wid rådmans och stadssecreterarebeställningar i Stockholm, som äro de enda i hela riket hwarwid konungen meddelar fullmagt, och således en stor heder för Stockholms magistrat, at finna desse beställningar med den ömhet af riksens ständer ansedde, at deras besättiande blifwit i fundamentallagen uptaget, och til deras besynnerliga förmon omgränsadt. Borgerskapet, som härwid är wäljande, utnämner 5 til hwart och ett af dessa ställen när de blifwa ledige, hwaraf magistraten, som sedan gör förslag til konungen, äger votum exclusivum på twänne. Konungen kommer hädanefter ei eller at äga mer, då han nödwändigt måste blifwa inom förslaget, och de, som af borgerskapet eller magistraten kunnat blifwa förfördelade förlora äfwen den förmon, som andra rikets undersåtare obehindrad står öpen, at uti konungens nåd och rättwisa få söka sitt hägn. Samma påfölgder tyckas ock wara at befara wid de mindre städernas tiänster, när deras besättiande förblifwer helt och hållet under magistraternes fria disposition. Ho kan wäl wara answarig, at icke allehanda missbruk torde härunder inlöpa? Åtminstone lära magistraterne ei kunna påstå mera förtroende, än andre kongl. collegier och ämbetsmän, som i detta mål äro answar underkastade. Hwarwid jemwäl är merkwärdigt at städerne ei mer än andra stater sielfwe aflöna sin betiäning, utan sker sådant af de inkomster och förmoner, som kronan dem dertil förlänt. Hwad åter medlens fria disposition angår, som magistraterne jemwäl nu blifwit förbehållen, så om det samma likaledes skal sträcka sig til de af publico dem til wissa förnödenheter anslagne fonder, lemnar jag hwar och en at eftersinna, hwad det wil säja, at i sådant mål wara frikallad för redogörande så wäl för sielfwa summan, som disposition deraf. Men det som i synnerhet härwid ömar mig, är den olikhet, som härmedelst tyckes förorsakas ständer emellan i anseende til deras rätttigheter, ty när dessa förmoner blifwit borgareståndet eller rättare sagt magistraterne i städerna under borgareståndets skygd förlänta, skulle jag hållet före, at prestaståndet med lika fog har kunnat giort samma förbehåll för sina

consistorier, i anseende til theologie professores, domprobstar, lectores och hela den öfriga betiäningen, som sorterar under dessa stater, samt deras löningsfonder, och andra ecclesiastiquestaten anslagne, och derunder hörande medel, som stå i samma consideration i anseende til prestaståndet, som magistraterne i anseende til borgareståndet.

Men som jag nog ser, at de nu återstående få dagar til kongl. kröningen, hwarförinnan försäkringen bör wara reglerad, ei lära tillåta, at företaga någon widare jemkning härutinnan, så tyckes åtminstone det böra af riksens ständer fastställas, at magistraterne härefter förbindas så wäl som alla andra stater och collegier, at til protocollsdeputation inkomma med sina oeconomieprotocoller, på det de i dessa mål ei måge ifrån alt inseende och redogörande wara frikallade.

Desse kyrkoherden Helledays ärinringar ansågos för så mogna, at de förtiänte framdeles tagas uti närmare consideration. Dock förente sig nu ståndet enhälligt derom, at för sin del gilla och stadfästa den af stora secreta deputation författade Swea konungaförsäkran, samt at afsända til höglofl. ridderskapet och adeln en deputation af 12 personer, som skulle wid handen gifwa det hade prestaståndet låtet sig föreläsas riksens höglofl. ständers stora secreta deputations extractum protocolli af d. 21 hujus med det thy bifogade project til Swea konungaförsäkran, sådant som det af riksens höglofl. ständers stora secreta deputation blifwit författadt, samt detta senare til närmare skärskodande hos sig förehaft, och funnet deraf mycken anledning, at ei allenast prisa den ömhet och försigtighet, med hwilken riksens höglofl. ständers stora secreta deputation handterat detta höga ämnet, utan ock med en aldeles enstämmig enighet samtycka och bifalla samma konungaförsäkran, som af stora secreta deputation författad blifwit. Och som hos prestaståndet i lika ömt öfwerwägande kommet, at detta ärendet wore det enda, som, om långsamma deliberationer deröfwer upkomma skulle, kunde gifwa någon anledning til upskof uti den fastställta och nu straxt instundande höga kongl. cröningstermin, så önskade prestaståndet at det måtte befordras til ett godt och skyndesamt slut, jemte det dess troinnerliga bön är, at den store Guden täktes i långliga tider uppehålla Kongl. Maj:t, at Swea och Götha rike måtte af dess dyra regemente ewärdeligen se sin glädie, tilwext och förkofran, och at å den kongl. swenska thronen dess manliga bröstarfingar, arfinge efter arfinge, aldrig saknas måtte.

2. Härwid inställte sig twänne deputerade af borgareståndet. Ordet förde rådman Kerman, som gaf tilkänna, at ståndet hade sig låtet föreläsa riksens höglofl. ständers stora secreta deputations extractum protocolli af d. 21 hujus, så wäl som den författade Swea konungaförsäkran, wid hwilken ingen-

ting warit at påminna eller tillägga utan en trogen önskan, at Hans Kongl. Maj:ts år måtte blifwa både många och långa. Och som lofl. borgareståndet tänkt at affärda til höglofl. ridderskapet och adeln en deputation angående detta målet, så wille deputerade å deras ståndS wägnar gifwa sådant tilkänna med begäran, at prestaståndet wille derutinnan göra med dem ett, och låta weta huru stark deputation från ståndet affärdades så wäl som tiden när den afgick.

Herr archibiskopen swarade, at just detta nu war ämnet til prestaståndets öfwerläggningar och at borgareståndet skulle ofördröjeligen få del af så det ena som det andra.

3. Anmälte sig twänne deputerade från bondeståndet, som hade företräde och berättade, det deras stånd genom deputerade från borgareståndet blifwit derom underrättadt, at Swea konungaförsäkran war af lofl. borgareståndet gillad, och at sådant skulle genom deputation gifwas höglofl. ridderskapet och adeln tilkänna, men at bondeståndet ei wille yttra sig deröfwer, förr än de fått inhemta prestaståndets utlåtande.

Herr archibiskopen lofwade at ofördröjeligen gifwa det tilkänna, tackandes emedlertid bondeståndet för deras betygade wänskap och förtroende.

4. Utnämde ståndet sina tolf deputerade, som til höglofl. ridderskapet och adeln afgå skulle. Ordförande war herr biskopen doctor Alstrin.

5. Så åtogo sig äfwen herr biskopen doctor Browallius och domprobsten Bælter at hos det lofl. borgare och ärbara bondeståndet anmäla det slut om konungaförsäkran, i hwilket prestaståndet för sin del stadnat, samt huru stark deputation til höglofl. ridderskapet och adelen affärdades. I synnerhet hade herr biskop Browallius i commission, at å ståndets wägnar tacka det ärbara bondeståndet för dess betygade förtroende och wänskap.

Samtel. herrar deputerade afgingo, och återkommo med helsning från de öfriga respective ståndEn hos hwilka deras ärende blifwit wäl uptaget och ansedt.

6. Justerades protocollen af d. 13, 14, 19 och 21 Novembr.

7. Upl. twänne memorialer ingifne det ena af h:r professor Tillander i Åbo, det andra af probsten magister Lenæus,[1] bägge af innehåll, det behagade herrar præsules, til at behålla ståndets styrka och för dess interesse skull,

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 5.

hwarken söka, eller, i fall det ärbiudas skulle, emottaga, wid instundande kongl. kröning, något adelskap för sig eller sina barn, utan låta sin omsorg wara, huru genom bemälte herrars öma försorg, deras efterkommande måtte sättas i tilstånd at bibehålla ståndets seder, förmon och styrka, som werkeligen är förswagad, och ännu mer förswagas skulle, i fall herrar præsules skulle, genom adelskaps antagande dela sin böjelse til twänne stånd som icke altid kunna hafwa gemensamt interesse, hwilket wåra framledne herrar præsules ganska berömligen observerat, och fördenskull så låtet handleda sina herrar söner, at de kunnat wara ståndet både til heder och styrka, såsom ståndet haft och ännu har af flera konungens och rikets tromän Benzelier och Steucher werkeliga exempel med mera.

Närwarande herrar præsules yttrade hwar för sig sina tankar.

Herr archibiskopen trodde sig för sin del ei kunna härutinnan mycket tala, emedan Gud ei behagat gifwa honom barn, för hwilket dock herr archibiskopen äfwen så wäl tackade Gud, som den, hwilken blifwit med barn begåfwad. Icke dess mindre förmodade herr archibiskopen sig hos det högwördiga ståndet äga den credit, at han wore så angelägen som någon om alt det som kan lända til så wäl hela ståndets i gemen, som hwar och en dess wärda ledamots förmon, och försäkrade änteligen, at han för sin del aldrig tänker göra någon underdånig anhållan om de fri och rättigheter, som det adeliga ståndet egenteligen tilllagde äro.

Herr biskopen doctor Rhyzelius: Förleden riksdag blef jag af wissa omständigheter föranlåten at begära frihet til at köpa säterie, hwilket afslogs, om jag ej skulle wilja blifwa adelsman. Jag giorde derföre hos högstsal. Maj:t underdånig ansökning, som i nåder communicerades med höglofl. ridderskapet och adeln, at mina barn skulle blifwa adelsmän. Om nu Kongl. Maj:t täckes benåda dem med denna förmon, kan jag ei neka dertil, men för mig sielf wil jag ei begärat.

Herr biskopen doct. Juslenius: Jag kan öfwer detta ärendet ei så tydeligen utlåta mig som jag gärna wille. Men, korteligen att säga, hur det altid waret och är ännu min mening, at det mycket förswagar wårt stånd, om biskoparne eller deras barn begifwa sig til adelsståndet. I synnerhet gifwer sådant ofta barnen tilfälle, at kasta bok under bänk, och förakta det genom hwilket de både borde och kunde wara fäderneslandet, i synnerhet ståndet, til nyttig tiänst.

Herr biskopen doct. Alstrin: Det har långesedan waret hos mig fastställt, at aldrig någonsin söka adeliga förmoner, emedan jag altid ansedt det för mina fattiga barn, såsom skadeliget, hwarföre jag ock nu coram protocollo förklarar, at, i fall emot förmodan, en slik förmon mig ärbiudas skulle, jag i under-

dånighet densamma mig afbedia skal, emedan jag hälre wil, at mina barn skola wara fattiga prester eller borgare än fattiga adelsmän.

Herr biskopen Troilius: Som detta enkannerligen angår herrar biskoparne, bland hwilka jag äfwen har den heder at räknas, wil äfwen jag yttra mig, at så litet jag missunnar någon som blifwit eller blifwer adelsman, så upriktigt försäkrar jag ock, at, så länge jag lefwer, icke söka denna förmon för mig eller mina barn, efter jag har exempel på dem, synnerligen en, som 1719 blef adelsman, och wart sedan ståndet äfwen så onyttig, som han förut war det samma nyttig. I anseende hwartil jag håller före, at ståndets styrka härigenom merkeligen blifwer förswagad, samt räknar mer på ståndets fulla förtroende, än friherre och adelskap.

Herr biskopen doct. Browallius: Jag har icke mer än en son. Om han får lefwa, skal han med Guds hielp handledas derhän, at genom arbetsamhet, wett och snille kunna tiäna riket, helst i det stånd jag sielf är. Jag har satt mig före, at aldeles upoffra mig och mina barn til ståndets bästa, hwarföre jag ei wil för dem begära något adelskap, utan skattar mig då lycklig, när jag kan få dem til ledamöter af ståndet. Skulle några herrar biskopar åstunda köpa säterie, håller jag före, at en slik åstundan kan af ståndet understödias.

Herr biskopen doct. Engström: Mig faller sällsamt före, at en kongl. nåd skall oss, som biskopar äro, af wårt stånd disputeras. Jag söker wäl ei denna förmon, men ponera casum. Wore det dock icke hårdt at tro, det jag skulle wara ståndet mindre benägen, om jag af en slik kongl. nåd giordes delaktig. Jag söker det intet, men om det mig skulle ärbiudas wore jag den otacksammaste, om jag afslå skulle en konungens nåd.

Herr biskop Nylander: Jag tänker ei söka adeliga förmoner för mig eller mina barn.

Herr biskop Beronius: För min del håller jag de af herr professor Tillander och probsten Lenæus ingifne memorialer så raisonnable, at de ei allenast äro nyttige för sielfwa ecclesiastiquen, utan ock dem til olägenhet som hafwa inclination, at blifwa adelsmän för sig sielfwa eller sina barn. Jag har twå söner, den äldre är så educerad, at han kan blifwa hwad han wil, det jag ock til honom öfwerlemnat, den yngre är ännu i de åren, at jag ei kan säga, hwad stånd han utwäljer. För min del önskade jag, at alle wore ense i de wackra memorialer.

Herr superintendenten doct. Lagerlöf gick in i samma mening.

Herr superintendenten doct. Körning: Först är jag ense med herr biskop Beronius, at de upläste memorialer äro både modest och moget skrefna. Sedan nekar jag ei, at sedan jag fått höra, det flera herrar præsules, wet ei, hwilke eller huru många sig anmält til en sådan kongl. nåds åtniutande, jag äfwen

för några dagar sedan mig dertil i underdånighet anmält. Wet icke heller, hwilken Kongl. Maj:t täckes i nåder reflectera uppå. Eljest har jag i min enfaldighet trodt, at sådan kongl. nåd ei nu mera förswagar ståndets styrka utom eller inom sig än förr skedt. Wi hafwa haft prof på biskopar, jemwäl på archibiskopar, som här fört præsidium, til ståndets både heder och nytta, fast deras barn warit adelsmän. Wet ei, om dessa herrar förehaft något emot ståndets veritable interesse. Går ei i detail derom, huru jag uptuktar och tänker uptukta mina barn, emedan jag derföre skal wara Gud och dem answarig. Beklagar, at jag wid denna riksdag funnet större dissensum i ståndet än förr. Om detta warit orsaken, och jag i någor måtto dertil concurrerat, wet jag icke. Men som jag hörer ståndet wara af den tanka, at ansökningar om adelskap hållas skadeliga för ståndet, försäkrar jag, at, i fall jag förnimmer Kongl. Maj:t hafwa för mig någon nådig tanka, jag mig sådan heder skal i underdånighet afbedia, så wida sådant skulle kunna bidraga til enighet och sämja uti ståndet.

Sedan närwarande herrar biskopar sig således yttrat, proponerade herr biskopen Troilius, om icke herr archibiskopen kunde anmodas, at någon gång wid tilfälle gifwa Hans Kongl. Maj:t en sådan deras underdåniga tanka til känna, hwilken proposition ansågs wara af den beskaffenheten, at den fordrade mognare betänkande.

8. Probsten Fundan hemstälte till ståndets wälbehag, om icke, medan det wore bekant, at Hans Kongl. Maj:t bewisar mycken nåd emot dem, som utom eget förwållande råka i någon olycka, ståndet wille med sin underdåniga föreskrift understödia probsten Stures ansökning om nådig hielp utur den olägenhet, i hwilken bemälte probst råkat genom caution för en räntemestare, den han sig för 30 år sedan åtaget. Ståndet kunde för denna gången sig ei deröfwer utlåta.

Den 25 Novembris

1. Anmälte herr archibiskopen, at den kongl. försäkran[1] blifwit Hans Kongl. Maj:t genom en deputation af alla stånd, bestående af 60 personer, som uti stora secreta deputation äro ledamöter, tilställd, då Hans Kongl. Maj:t sig yttrat, det han samma försäkran underskrifwer med fullt förtroende, at riksens

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 1, bilaga. Tryckt i Modée del V.

ständer af Kongl. Maj:t derwid giorde anmerkningar så mycket antaget, som möjeligit warit.

2. Förestälte herr archibiskopen för denna gången wara förnämsta ändamålet af ståndets sammanträde, at reglera och rätta alt det som wid instundande höga kongl. cröningsact kommer at af ståndet i akt tagas, i synnerhet wore nödigt, at utse dem, som skola wara Hans Kongl. Maj:t följaktige i processen från kongl. slottet til kyrkan och tilbaka igen. Då några wissa af hwarje stift 25 til antalet utnämndes, som wid samma höga tilfälle skulle af herr archibiskopen anföras.

3. Kommo herrar præsules öfwerens om de göromål och förrättningar dem, igenom Kongl. Maj:ts utfärdade ceremoniel i nåder woro anbefalte och föreskrefne.

4. Begärade en utskickad ifrån riddarhuscancelliet, at återfå hyllningseden, som med ståndet blifwit communicerad, hwilket samtyktes.

5. Cammarherrarne Carlsson och Braunerhielm hade företräde och anmälte Kongl. Maj:ts nådiga helsning til ståndet samt lika nådig kallelse, at i morgon som är den utsatte höga cröningsdagen antingen en corps eller genom deputerade wara Deras Kongl. Maj:ter följaktige i procession ifrån konungshuset til kyrkan och tilbakars igen, då de af ståndet, som ei gingo i procession, men hade hog, at inställa sig i kyrkan, och bese denna festivitet, kunde med billetter förses, til hwilken ända äfwen 25 stycken öfwerlemnades. Och blef tillika ståndet af Kongl. Maj:t genom bemälte dess cammarherrar inviteradt, at bese kongl. måltiden, då för rumets trängsel skull bäst wore, at wisse deputerade utnämdes, som en corps gå up i konungshuset om aftonen.

I lika måtto fick äfwen ståndet nådig befallning, at nästa torsdag infinna sig på kongl. borggården, och aflägga sin hyllningsed tillika med de andre respective ständen, hwarefter Kongl. Maj:t i nåder wille til middagen undfängna ett wist antal af ständerna, nämligen 50 af ridderskapet och adeln och 25 af de öfriga ständen, hwilka äfwen hwart stånd för sig hade at utnämna.

Herr archibiskopen bad om ståndets underdåniga helsnings förmälan tilbaka, försäkrandes at alt skulle i underdånighet efterkommas, som Kongl. Maj:t nådigast täkts befalla.

6. Härpå frågade herr archibiskopen, hwilka af ståndet wille bese kongl. måltiden, samt på nådig kallelse inställa sig til hyllningsmiddagen? då det almänt

samtyktes, at de som blifwit utsedde til procession om kröningsdagen äfwen hade at til godo niuta den öfriga tilbudne kongl. nåden.

7. Kom i öfwerwägande, hurusom, i anseende dertil, at ståndet skulle på sielfwa cröningsdagen samlas i sitt wanliga rum, nödigt torde wara, at samtelige dess ledamöter blefwo med billetter försedde, för at obehindrade komma in i kyrkan, hwarföre notarien anbefaltes, at gå til öfwerstemarskalken och göra derom tiänlig föreställning; hwilken ock straxt afgick, samt återkom med så många billetter, som nödiga woro, at hwar ståndets ledamot undfick sin.

Den 26 Novembris

Samlade sig ståndet kl. 8 om morgonen at biwista Deras Majest:ters höga cröningsact, då deputerade til procession afgingo, och de öfriga ståndets ledamöter intogo det för dem i kyrkan anwista stället.

Den 28 Novembris

Sammanträdde ståndet at efter nådig befalning gå up på kongl. borggården, och aflägga dess hyllningsed. Wid upropet saknades herr biskopen doctor Rhyzelius och herr biskopen doct. Wallin, hwilken sedan ankom, och berättade probsten Wennerdal, det hade biskopen herr doct. Rhyzelius lofwat wara ståndet til mötes på kongl. borggården. Så snart bonde- och borgareståndet gått förbi, begynte äfwen prestaståndet sin procession, i hwilken, utom några ledamöter af Stockholms consistorio, professoren d:r Bildstein, domprobsten *Suedelius*, probsten Waselius och flere blefwo intagne, med ärinran derhos, at hwarken aflägga hyllningseden eller framträda til handkyssning, emedan det enkannerligen hörde dem af ståndet til, som woro befullmägtigade riksdagsmän.

Den 30 Novembris

Sammanträdde ståndet efter giort anslag kl. ½ til 1, då ceremoniemestaren gref Lagerberg hade företräde, och öfwerlemnade 25 billetter för dem af ståndet, som wille nästa måndag biwista riddareslaget uti Ridderholmskyr-

kan. Herrar præsules togo hwar sin billet, och utdeltes de öfrige, så långt de räckte, til en ledamot från hwart stift.

Den 12 Decembris

1. Justerades protocollen af d. 22, 25, 26, 28 och 30 Novembris.

2. Wid 7 § justering uti protocollet af d. 22 ärinrade herr superintendenten Kammecker, at han wäl ei war tilstädes, då denna saken förehades, så at han sig deröfwer utlåta kunde, men om det nu af honom fordrades, wille han förklara det han wore af samma mening, som större delen waret, at han ei tänkt söka en sådan heder, och hoppades äfwen, at det ei skulle komma i hans tankar.

Så gaf ock superintendenten herr doct. Körning tilkänna, det han redeligen efterkommet, hwad han då i ståndet lofwade, och kunde det med skäl bestyrka.

Herr professor Tillander androg, at sedan herrar præsules sig således förklarat, wille han til ståndets närmare ompröfwande hemställa, om icke de af bemälte herrar som medelst adelskaps antagande afträdt från ståndet, hwarigenom förtroendet til dem blifwit minskat, kunde så wid denna som följande riksdagar menagera sitt bemödande inom ståndet, af hwilken mening herr professorn trodde många af sina medbröder wara så de i Finland och andra orter wistandes, som de hwilka här kunde wara tilstädes.

Herr archibiskopen begärte, at professor Tillander wille något tydeligare yttra sina tankar, då h:r professorn närmare förklarade sin mening wara, at de herrar biskopar som antaget adelskap kunde i ståndet umbäras.

Herr doctor Hausswolff tykte med flera detta wara nog hårt, och förbehölt sig at wid annat tilfälle swara derpå.

Herr biskopen doct. Engström förmente sådant wara stridande med riksdagsordningen,[1] och ehuruwäl kongl. nåd wore honom utom förmodan, samt utan at han den sökt, wederfaren, såge han dock ei huru detta kunde försökas, så wida han satt i ståndet, såsom den der wore med ordentel. och laglig fullmagt försedd.

Herr superintendenten doct. Körning anförde ytterligare, hwad han tilförene om fullbordan af sitt giorda löfte andraget, och provocerade til sina med-

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

bröder från Hernösands stift, at de sig för protocollet utlåta skulle, om de i någor måttto woro med honom och hans upförande missnögde.

Herr biskop Troilius tykte för sin del, at wäl ståndet borde stadna i något slut om denna sak, men at dermed til en annan gång sparas kunde, då tiden bättre det tillåto, än nu, då några angelägnare ärender wore at afgöra. Hwilket allmänt bifölls, och tillade herr archibiskopen, at h:r professor Tillander torde ock så hafwa tilfälle, at något mer mogna sina tankar.

Kyrkoherden Helleday: Wid sielfwa saken har jag ei något at andraga, men efter här talas om mer eller mindre förtroende, som häraf i ståndet upkomma kunde, wil jag allenast taga tilfälle at iterera, hwad i början af riksdagen nämdes om ett fritt electorswal, til ledamöters wäljande så i secreta utskottet som deputationerne, hwilken deliberation utlofwades wid början af riksdagen, at den innan riksdagens slut företagas skulle, och hoppas jag sådant wara ståndet til alla delar nyttigt, hwarföre jag beder, at det måtte för min räkning i protocollet intagas.

3. Förehades krigsbefälets allmänna beswär dem Hans Kongl. Maj:t uti nåder remitterat til riksens ständer, och af höglofl. ridderskapet och adeln blifwit remitterade til land- och siömilitiæoeconomiedeputation hwilket äfwen ståndet biföll.

4. Föredrogs det lofl. borgare och ärbara bondeståndets extracta protocolli, det förra af d. 2,[1] det senare af d. 6 Novembris, angående at ståndets allmänna beswär må til tidens winnande gå urskillningsdeputation förbi, och immediate til allmänna beswärsdeputation, at där efter wanligheten uptagas bepröfwas och afgöras til samtelige ständernes widare öfwerseende och godtfinnande, dock med den skilnad, at bemälte deputation intet bepröfwande äger i de mål, hwaröfwer andre deputationer efter förut lemnad remiss afgifwa deras betänkande, utan, enligt det samma, sitt project til resolution författa, hwarwid dock det ärbara bondeståndet giort den tilläggning, at, i fall allmänna beswärsdeputation skulle wara af annan tanka, än den deputation, som sitt betänkande uti saken afgifwit, beswärsdeputation då må äga frihet, at, jemte det ena projectets insändande til plena, äfwen tillika ingifwa sitt eget, och det riksens ständers bepröfwande underställa. Ståndet tog det ena med det andra i behörigt öfwerwägande, och fant godt, at bifalla det loflige borgareståndets mening, sådan som den uti bemälte ut-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 3. Även 9 november 1751 § 14.

drag af dess protocoll war författad, hwilket med det ärbara bondeståndet communicerades.

5. Hade höglofl. ridderskapet och adelen til bewillnings-, cammar och oeconomideputationerne remitterat brännewinscommissionens hos Kongl. Maj:t insinuerade underdånige betänkande, angående at få brännwinsbränneriet på en wiss regelfot i riket, hwilket Kongl. Maj:t genom utdrag af rådsprotocollet öfwerlemnat til riksens ständers afgörande, och blef äfwen samma ärende til ofwannämde deputations utarbetande af ståndet öfwerlemnat.

6. Förelästes ett utdrag af stora secreta deputations protocoll, hållet d. 11 i denna månad,[1] hwarutinnan til riksens ständers godtfinnande hemställes, om icke den wid förra riksdagen författade bewillning, så i anseende til bränwinsaccisen som det mera, skulle äfwen för nästkommande år 1752 äga bestånd, i anseende dertil, at riksens ständer sig ännu icke hunnet förena om nödiga utwägar til oundgängeliga medels anskaffande för rikets behof och tarfwor, och riket ei kan lemnas ohulpet med mera. Ståndet gaf härtil för dess del bifall, så at underdånig föreställning derom til Hans Kongl. Maj:t afgår.

7. Genom utdrag af rådsprotocollet,[2] som från höglofl. ridderskapet och adeln ankom, gifwer Kongl. Maj:t tilkänna, det han nödigt pröfwat upkalla några compagnier cronobåtsmän til arbete på skepshwarfwet här i Stockholm, hwilket afgick til communication med de öfrige respective ständen.

8. Ankom från höglofl. ridderskapet och adeln ett utdrag af rådsprotocollet, angående wetenskapsacademiens underdåniga förslag til det hos oss brukeliga calendarii nödiga förbättring, enligit professorernas Klingenstiernas och Strömers til Kongl. Maj:t ingifna underdåniga memorial som äfwen medfölgde. Och åtog sig probsten Lidius, at å ståndets wägnar upsätta dess betänkande öfwer detta ärendet.

9. Förehades lagmannens grefwe Stenbocks å egna och flere lagmänners wägnar hos kongl. Maj:t giorde underdåniga ansökning[3] om någon tilökning på lönen af öfwerskottet å justitiæstatens löningsmedel och jemkning uti tingsgästningspenningar, til ärsättning för några bortmistade förmoner, hwilket Kongl. Maj:t täkts i nåder til riksens ständer hänskiuta. Höglofl. ridder-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen, nr 5.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 9.
[3] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 10, bilaga.

skapet och adeln hade remitterat detta til riksens höglofl. ständers secreta utskott, hwilket ock ståndet giorde.

10. I lika måtto remitterades til justitiædeputation såsom af höglofl. ridderskapet och adelen, altså ock af ståndet, kongl. Swea hofrätts memorial[1] til riksens ständer angående, at til ärendernas bättre och skyndesammare expedierande, betiäningen wid hwarje division måtte tilökas med en ordinair notarius, samt lönen anslås af öfwerskottet på justitiæstatens löningsmedel.

11. Uplästes præsidentens wid wismarska tribunalet grefwe Putbus giorde ansökning om 2 000 riksdalers wiss årlig lön, hwilken höglofl. ridderskapet och adeln remitterat til justitiædeputation och secreta utskottet, och afgick ifrån ståndet med lika remiss.

12. Företogs riksens höglofl. ständers cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[2] angående at hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållas måtte om nådig befalning til dess och riksens cammarrevision at ofördröjeligen gifwa utslag öfwer den om kronotionden för Stockholms stad giorde anmerkning, som ock at med alfwarsamhet tilhålla de öfrige städer, at skyndesammast och inom kort förelagd tid aflemna sina förklaringar, på det anmerkningarna om cronotionden för deras innehafwande åkrar måtte kunna til änteligit slut förhielpas. Höglofl. ridderskapet och adeln hade detta bifallet, hwilket ock ståndet giorde.

13. Berättade probsten Serenius, at han fått communication af de documenter, som höra til den indragning af wederlagsspanmål för några pastorater i Örebro län, som herr landshöfdingen riddaren och commendeuren baron Reuterholm giort, i synnerhet höglofl. kongl. cammarcollegii betänkande i detta ärendet, och som nödigt wore, at ståndet understödde sina medbröder uti en dem så nära rörande sak, hade probsten upsatt ett project til ståndets betänkande härwid, det han begärte få upläsa som bewiljades. En och annan ärinran giordes deröfwer i anseende til sielfwa ingressen, hwilka, då de blifwit i akt tagne, kunde skriften å ståndets wägnar ingifwas.

14. Ankom ett memorial med höglofl. ridderskapets och adelns remiss til justitiædeputation, ingifwit af Anders Ehrenström, i hwilket åtskillige klagomål anfördes öfwer de olagligheter som wid justitiens administrerande öfwas så

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 45.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 1.

af domare som parter och advocater, dem han önskar at riksens ständer förekomma och afböja. Detta memorial blef äfwen af ståndet til justitiædeputation remitterat.

15. Uplästes stora secreta deputations extractum protocolli af d. 11 hujus[1] med dertil hörande allegater, deruti samma deputation meddelar sina tankar om sättet huru presidentsämbetet uti cancelliet hädanefter må förgifwas, och med flera anförda skäl bestyrker det wara bäst och för riket nyttigast, at riksens ständer, som äga fullkomlig magt och myndighet, at om sig och riket förordna, som de det sielfwa bäst och nyttigast pröfwa, förblifwa wid det gamla och för bäst befundna sättet, at til Kongl. Maj:ts utnämnande den rådsperson allena i underdånighet anmäla, som secrete utskottet til deras gillande upgifwer.

Herr archibiskopen berättade, det landtmarskalken genom beskickning låtet weta, at denna sak komme at ligga på bordet hos höglofl. ridderskapet och adeln til närmare betänkande, med önskan at ståndet wille göra det samma.

Några af ståndet trodde, at stora secrete deputations extractum protocolli straxt bifallas kunde. Andra woro af annan tanka, och at deröfwer något kunde til inbördes underwisning discoureras.

Herr biskopen doct. Engström sade, at som alla riksens råd woro af ständerna föreslagne och fördenskull ei annat kunde än äga allas förtroende, så ägde ock ingen annan bättre insigt til at döma om hwilken wore mest skickelig och fallen til cancelliepresident, än konungen, hwarföre honom ett fritt wal lemnas borde.

Herr biskopen doct. Browallius: Jag håller före at ständerna böra och kunna döma derom, som hafwa at om sig och riket göra de författningar, som nyttigast pröfwas, och äfwen kunna weta dess tarfwor och angelägenheter, och hwem dem bäst i alla mål fylla kan.

Herr biskopen Troilius: Skälen äro uti stora secreta deputations extracto protocolli så grundeligen lagde för ögon, at de ei annat kunna än winna bifall.

Domprobsten Bælter företedde sina tankar skrifteligen,[2] med begäran, at allenast innehållet deraf skulle tagas til protocolls, nämligen, at som presidentsämbetet i kongl. cancelliet wore aldeles nära förbundet med ständernas wälfärd, och de genom en lags författande ei borde sätta sig i sämre belägen-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen, nr 7. Även 13 december 1751 § 5.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 33. Även 13 december 1751 § 5.

het än de förr waret, så borde de helst söka altid hafwa fria händer, at få göra om sig och riket anstalt som omständigheterna kräfwa kunna. Härwid wisade domprobsten, at flere olägenheter fölgde, om ständerna genom lag skulle förbinda sig, at altid föreslå en allena til detta ämbetet, i synnerhet, at ständerna kunde råka i skiljaktighet, när flere ämnen wore at tilgå, och at främmande magter lätteligen kunde söka winna de wid riksdagen mest gällande, at bringa dem til styrelsen af utrikes sakerne som de helst åstundade. I anseende hwartil och ehuru domprobsten gärna biföll stora secreta deputations betänkande om riksens ständers frihet, at, efter eget bepröfwande och godtfinnande sätta en allenast på förslag til cancelliepræsident, han dock hölt före ei betagas skulle riksens ständer, at, när högwigtiga omständigheter sådant kräfde, gå ifrån en sådan methode.

Herr biskopen Browallius tillade, at den idéen, det ständerne kunna fela, är emot rikets fundamentallag.

Herr archibiskopen frågade, om icke det står fast, at den lag, som nu göres profuturo, icke kan af ständerne ändras?

Herr biskop Browallius: Utom det, at riket icke löper någon fara, om en, men wäl om flere skulle föreslås, så äro ständerne altid lika magtägande, at de wid annan riksdag kunna göra härutinnan ändring pro re nata.

Herr biskopen Alstrin ärinrade, at här icke widare talas om trenne personers föreslående, utan då, när omständigheterna så fordra.

Herr archibiskopen: Posito, at nu wore öpning eller ock blefwe, det jag ei förmodar. Wore ei mer än en at tilgå, kunde icke mera än en föreslås, men om riksens ständer hade flera, til hwilka de kunde dela sitt förtroende, kunde ju flere föreslås.

Herr biskop Browallius ansåg det för en ganska lycklig rikets belägenhet, om det altid kunde hafwa tilgång til flera.

Härpå begärade herrar biskoparne Troilius, Browallius och flere af ståndet proposition til bifall eller afslag. Men herrar biskoparne Engeström, Körning och andre af ståndet, synnerligen probstarne Ring och Fundan begärade, at detta skulle få hwila til nästa session och närmare öfwerläggning, efter sakens wigt och angelägenhet det fordrade, hwilket, såsom med riksdagsordningen[1] enligit, bewiljades.

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

Den 13 Decembris

1. Anmälte herr archibiskopen en ungrares, benämd Almahy, giorde ansökning[1] om något understöd för sig och frågade ståndet, huru det med honom behagade göra. Han hade, efter upwist witnesbörd sig åtaget någon angelägenhet för de evangeliska i Ungern och wore i beträngt tilstånd. Och resolverade ståndet at hans namn kunde anteknas, då man wid slutet af riksdagen wille tilse, huru mycket til honom kan sammanskiutas. Hwilket notarien fick i befalning at säja honom.

2. Herr biskopen doct. Alstrin androg, huru en gång tilförene i ståndet blifwit omtalt, at någon förmon sökas skulle för capellanerna i städerne, som hafwa så drygt arbete med ottesångar, skriftemål, messa och aftonsångar, förutan bönestunder och weckopredikningar samt andra syslor, åtminstone, at deras tiänsteår måtte räknas dubbelt såsom scholæbetiänternas, hwilket man tänkt få inrykt uti de allmänna beswären, men som sådant ei kunnat deruti inflyta, begärte herr bsiskopen, at de uti ultimatbrefwet måtte blifwa hos herrar præsules och consistorierna recommenderade til all öm åtanka, och at om dem samma försorg dragas måtte som om scholæbetiänterna. Hwilket bewiljades.

3. Begärades underrättelse om det fundament som rätteligen tagas bör til enkehielpens utdelande ibland prestenkor, antingen man derwid bör hafwa afseende på enkans tilstånd, at hon kan wara mer eller mindre wälmående, eller derpå at hännes man uti lifstiden contribuerat til andra enkors understöd.

Ståndet tog detta i öfwerwägande, och som ei allenast fants wara swårt at säga, hwilken prestenka wore mer eller mindre torftig utan äfwen drottning Christina uti dess angående detta mål utkomne bref, uttryckeligen befalt, at detta understöd skulle tildelas de enkor, hwilkas män icke undandraget sig at sielfwe sammanskiuta, så hölt ståndet säkrast, at detta wid alla tilfällen i akt tages.

Ytterligare frågades, om, i fall enkehielpen wore någon enka fråntagen, men likwäl icke til andra enkor utdelt, utan eljest indragen och til någon cassa anslagen, den då icke borde återställas? Hwartil äfwen ståndet fant billigt at samtycka.

För öfrigit fants godt at detta såsom ståndets conclusum skulle i dess circulair-bref införas, och tillade biskopen h:r doct. Browallius, at drottning Christinas bref kunde läggas til grund och formalia verba til sakens bestyr-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 29.

kande tagas derutur, hwilket bref kyrkoherden Forsskåhl lofwade skaffa til rättelse.

4. Hade fyra deputerade af bondeståndet företräde. Ordet förde Jan Persson, som jemte helsnings förmälan berättade, at bondeståndet förehaft stora secreta deputations betänkande angående huru förfaras borde med præsidentskapet i cancelliet, och dess förgifwande samt enhälligt stadnat uti det slut, at wid förefallande öpning tre skulle af riksens ständer föreslås Hans Kongl. Maj:t til utnämnande och icke en allena, och det i stöd af regeringsformen[1] samt naturen af alla förslag. Conjuncturerna hade wäl fordrat, at en allena blifwit hitintils föreslagen. Men som Hans Maj:t och rikets interesse är med hwarannan nära förbundet, har bondeståndet det förtroende til Kongl. Maj:t, at han af tre altid tager den bästa. I öfrigit wore något at befrukta, om den skulle til præsident allena föreslås, med hwilken Kongl. Maj:t icke funne sig nögd. Och hade bondeståndet i det afseende tykt bäst wara, at tre på förslaget upföras.

Herr archibiskopen tackade för communication af bondeståndets slut och helsade tilbakars.

5. Företogs detta ärendet äfwen i ståndet til afgörande, och blef stora secreta deputationens extractum protocolli å nyo upläset.[2]

Sedan det war giort, begärade herr doct. Körning at ock domprobsten Bælters memorial åter upläsas skulle.[3]

Probsten Serenius sade sig ei weta wara brukeligit, at privatorum memorialer mera än en gång upläsas.

Domprobsten Bælter sade sig icke eller wilja wara dermed beswärlig, utan allenast korteligen nämna, hwad hans mening då war och ännu är, nämligen, at han bifaller innehållet af stora secreta deputationens betänkande, efter hwilket riksens ständer äga rättighet och frihet, at efter eget bepröfwande och godtfinnande sätta allenast en på förslag til cancelliepræsident, af hwilken methode de befunnet sig wäl under hela denna fria regeringen, men håller tillika före, at om riksens ständer skulle af högwigtiga omständigheter finna sig föranlåtne at wid något särdeles tilfälle gå ifrån sådan methode, sådant dem då icke måtte betagas. Hwilket domprobsten förmente i ingen måtto strida emot ständernas fri- och rättigheter.

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen, nr 7. Även 12 december 1751 § 15.

[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 33. Även 12 december 1751 § 15.

Herr biskopen Troilius: Jag håller före, at detta är stridande med ständernas fri- och rättighet, med wårt regeringssätt och rikets wälgång. Hwilket ock bewistes af ständernes lagstiftande magt och andra omständigheter.

Domprobsten Bælter: Men i sielfwa regeringsformen och när den upsattes, så hafwa ju ständerne sielfwa förbehållet sig, at förbättra, hwad omständigheterna kunna fordra.

Herr biskop Troilius: Det är just det, som gifwit[1] dem anledning at nu fastställa det, hwaraf de funnet en så önskelig werkan.

Herr biskop Browallius och probsten Serenius tykte något wara i domprobsten Bælters memorial, som borde uttagas, förr än det bilägges ståndets acter, i synnerhet hwad deruti står om ständerna, at de kunna låta förleda sig, hwilket äfwen biskop Troilius trodde wara hårt talat, när det säges kunna ske med jemningar.

Domprobsten Bælter: När jag är utom riksdag, bör jag som en trogen undersåte säja alt wara billigt, hwad pluraliteten slutet, men när jag är wid riksdagen och en ledamot af riksens ständer, så får jag uti rådplägningar om rikets angelägenheter tala om den swaghet som riksens ständer medfölja kan. Jag talar ock icke annorlunda derom, än om en sak som är möjelig, och utom dess icke om alla, utan några af ständerna.

Probsten Troilius: Wi finna tydligen, at ståndet skiljer sig åt twå sidor. Så litet man på ena sidan kan säga at någon är köpt, så litet kan det ock på andra sidan sägas.

Herr archibiskopen: Jag wet ei hwad det wil säga, at wara skild åt ena eller andra sidan. Jag menar wi höra alle til ett stånd och hafwa ett ändamål. All få wi säja wår mening, hwar och en efter sin öfwertygelse med saktmodighet. Jag beder, at wi ej måtte truga meningar på hwarannan.

Kyrkoherden Helleday: Efter det som domprobsten Bælter sagt, så hårdt anses, så torde wara nödigt, at gå genom protocollerna riksdag från riksdag, då meningar och utlåtelser skola finnas, som äro långt hårdare.

Herr doct. Körning: Jag menar, at, då jag är ledamot af ståndet, jag ock är magtägande at säja min mening, och när jag talar efter min öfwertygelse, så kan ingen hafwa at säja öfwer mig. At wi äro delte i twå sidor har jag funnet wid alla riksdagar och wid alla saker. Betyder delning en animosité i ståndet, så är den fördömelig, men at en hwar säjer sin mening, bör ei förkastas. Det har aldrig jag tänkt uppå, icke eller är det kommet mig i sinnet, at wår system ei är den bästa, at jag skulle wilja hindra den, ei wilja befrämja manufacturer, och at ständerne skulle wara lika magtägande hädanefter som hittils.

[1] I protokollet är ett blad bortklippt. Tre rader var skrivna högst upp på högersidan.

Herr professor Hallenius: Jag betygar på mitt samwete, at i förekommande mål, som directe eller indirecte föras til regeringsformen, och när konung där nämnes, jag icke kan finna, at afseende hafwas på någon wiss person, utan på konungasysslan och wärdigheten in abstracto. Den förra eller personen bör bort, men den senare icke, likasom riksens ständer dö til sina personer, men komma andra i deras ställe igen, som utgöra riksens ständer. Skulle här talas om saken i anseende til wår nu warande konung, för hwilken wi ei nogsamt kunna tacka Gud, at han blifwit satt på thronen, så kunde ständer i anseende til honom slippa mycket beswär. För min del wore jag nögd, om Hans Maj:t wille wälja af hela rådet, men wi tala om konungasyslan. År 1719, när ständer walde sig denna regeringsform, war rätta orsaken dertil, at de trodde sig böra taga del i de riket närmast rörande ärender. De förestälte sig då möjeligit, at framdeles kunde komma en ung prins på thronen, som hade mer afsigt än insigt. Wi weta huru nära presidentskapet uti cancelliet rörer rikets wälfärd. När wi om dess besättiande wilja göra lag, så äro derwid tre alternativer. Antingen at 3 föras på förslag eller flere eller ock en allena. Säja wi, at tre böra föreslås, så kanske at sådant wissa tider blifwer omöjeligt. Wi wore lycklige, om altid en kunde fås, så kunna icke eller alla wara lika skickelige, och här kan ofta komma en på ett enda ord, at göra riket olyckligt. Säja wi en eller flere, är olägenheten den samma, och sedan onekeligit, at wi sättia en snara för wåra efterkommande, och lemna dem ett oenighetsfrö. Säja wi en, så lida wi intet, och derföre är jag af den tankan at allenast en præsenteras för Hans Majestät. Nog vet jag hwad häremot kan inwändas, och jag nu ei wil uptaga och beswara. Säja wi, at riksens ständer kunna förföras, ligger den hypothesen diupt. Säja wi, at det är möjeligt, så är intet qwar af hela wår regeringsform.

Doktor Tiliander, probstarne Lenæus, Loman, Lidius och flere biföllo detta.

Kyrkoherden Forsskåhl trodde, at man snarast kunde komma från denna saken om deröfwer voterades.

Herr biskop Troilius sade, at wäl voteringen ei kan nekas, om den begäres, men at det wore bäst, efter pluraliteten är nog tydelig, at det afgiordes utan votering.

Probsten Wennerdal begärte få dictera något til protocolls til bestyrkande af det, som herr professor Hallenius sagt, hwarifrån dock herr probsten begaf sig, efter det drog på tiden, och saken war tydelig.

Probsten Fundan begärade del af Hans Kongl. Maj:ts raisoner i detta målet, då han förbehållet sig ett fritt wal. Och swarades, at de ei med ståndet bli-

fiwit communicerade, men at saken uti stora secreta deputations extracto protocolli war til ståndens afgörande kommen.

Bemälte probst fortfor: Ehuru öme wi äro om riket och wår frihet och wälfärd, är jag försäkrad at Kongl. Maj:t är äfwen så öm derom, om icke ömare. Jag är ock försäkrad det ingen har bättre tilfälle at känna herrarna i rådet än Hans Maj:t sielf. Har nu Kongl. Maj:t innerlig nit at befordra rikets wälstånd, så tager han ock til præsident i cancelliet den han finner tiänligast. Jag begriper ei hwarföre här skal göras en lag pro futuro, då wi äge magt at ändra hwad wi behaga, och pro nunc är ingen fara at befrukta.

Herr biskopen doct. Browallius: Denna discours gifwer mig anledning til några ord. Talade wi för närwarande casu, så talade jag annorlunda. Nu är ei præsidentskapet ledigt. Hoppas ei eller at det blifwer. Altså är quæstion in thesi men icke in hypothesi.

Herr archibiskopen frågade: Om denna sak skal afgöras consensu quæsi communi eller genom votering?

Herr biskop Troilius begärade först weta proposition: Aktas votering sedan nödig, må den ske.

Herr archibiskopen frågade huru ståndet wille hafwa proposition?

Probsten Ring sade proposition böra blifwa denna: Om en eller tre skola föras på förslag til præsidentskapet uti cancelliet?

Herr biskop Troilius: Emedan stora secreta deputationens extractum protocolli waret objectum för wåra discourser, så bör det ock wara objectum för wår votering.

Herr biskop Browallius tillade, at efter ständerna updraget stora secreta deputation at förklara sin mening, så böra wi ock swara på deputationens fråga.

Probsten Lind trodde ingen votering behöfwas, utan, om proposition göres, kunna de, som äro för uni, låta sina meningar flyta til protocolls.

Probsten Ring begärade weta hwaruppå stora secreta deputations betänkande går ut, om icke deruppå, at antingen en eller flere skal til præsidentskapet i cancelliet sättas på förslag.

Herr biskop Alstrin projecterade propositionen således: Om stora secreta deputations betänkande får bifall, så at allenast en sättes på förslag til præsident uti cancelliet, wid existerande vacance?

Herr archibiskopen frågade, om proposition får blifwa den som nu projecterades, hwartil allmänt sades ja. Men då den til beswarande förestältes swarades af de fleste ja, af andra nei. Och emedan votering begärtes af dem som woro för nei, blef ock den bewiljad, och befans efter fulländad votering, at 31 röster hade bejakat och 15 nekat den giorde propositionen.

6. Hade 8 deputerade från borgareståndet företräde. Ordet förde rådman Kerman, med helsning och berättelse, at borgareståndet bifallet stora secreta deputationens betänkande[1] om præsidentskapets förgifwande uti cancelliet. Herr archibiskopen tackade för underrättelsen och bad om ståndets tiänstliga helsning.

7. Herr biskop Browallius förestälte, om icke, til reciproque wänskaps betygande nödigt wore, at ståndet giorde de öfriga ståndén genom deputation underrättade om dess fattade slut uti det nyss förewarande målet? Då det fans godt, at de stånd beskickas skulle, som hos ståndet haft sina deputerade. Och anmodades herr biskop Browallius at med 4 deputerade hos borgareståndet, men h:r professor Hallenius samt h:r prof:r Tillander at hos bondeståndet detta tilkänna gifwa. Så åtog sig äfwen h:r kyrkoherden Werander, at anmäla det samma til h:r grefwen och landtmarskalken.

Deputerade afgingo och återkommo med helsning.

8. Herr archibiskopen ärinrade herr superintendenten Kammecker om den i Gothlands stift innestående löhn för den Paliska samlingen. Och gaf herr superintendenten tilkänna, at han giort alt sitt til, och wille än widare göra det stiftets presterskap nödig föreställning derom.

H:r doct. Hausswolff bad om herr superintendentens ytterligare benägna handräckning, emedan Stockholms consistorium gått i förskott och kunde ei längre umbära sina penningar.

Herr superintendenten hoppades, det en hwar wore derom försäkrad, at han ei eftersatt det som på honom ankomme, men at han twiflade något kunna winnas, i anseende dertil, at Gothlands stift, som hade sina egna besynnerliga förordningar, och af dessa sågo sig liten nytta, hade i repartition af inlösningssumman blifwit med de större stiften lika högt räknadt. Dock lofwade herr superintendenten at ytterligare försöka, om den äskade betalningen kunde undfås.

9. Herrar deputerade til riksdagsfullmagternas öfwerseende afgåfwo sin berättelse om comministern Carl Pratenius i Hedmora, som i ståndet upwist en sig gifwen fullmagt, at såsom några capellaners i det lofl. Westerås stift fullmägtig biwista denna riksdag och deras angelägenheter bewaka, i anseende hwartil han sig anmält, och begärt at honom tillåtas måtte såsom ledamot af ståndet biwista denna riksdag. Det hade nämligen wid de ordentel. riksdagsmanswalen några capellaner gifwit tilkänna, det de wille wälja sig

[1] Borgarståndets arkiv, R 1312, Stora sekreta deputationen, nr 6.

egen fullmägtig och voterat på åtskilliga ibland hwilka comministern Pratenius fått fem röster. Utom dessa hafwa sedan twänne andra underskrifwit, fast de wid den ordenteliga voteringen sig icke utlåtet. De andra som underteknat Pratenii fullmagt äro en nådårsprest och twänne enskilta pastorum adjuncti. I anseende til hwilket alt herrar deputerade hemstälte til ståndets ompröfwande, huru wida comminister Pratenius kunde på en sådan honom meddelt fullmagt uti ståndet intagas. Och som, utom det denna fullmagt är olaglig, äfwen detta præjudicat befinnes kunna gifwa anledning til mångfaldig oordning, ty beslöt ståndet, det kunde comminister Pratenius i anseende härtil, icke såsom lagl. befullmägtigad herrdagsman anses och uti ståndet intagas.

Bemälte comminister inkallades at åhöra detta ståndets beslut, och begärade genom utdrag af protocollet få del deraf, hwarå i morgon klockan 11 swar lofwades.

10. Förehades bewillningsdeputations memorial och författade project til en allmän bewillning til begrafnings och cröningshielp för år 1752,[1] hwilket dock nu allenast til den delen, som angick prestaståndet uplästes, på det i nästa session ståndet måtte kunna, efter något betänkande, närmare derom öfwerlägga.

Den 14 Decembris

1. Företogs å nyo det af bewillningsdeputation författade project til en allmän bewillning til begrafnings och cröningshielp för år 1752,[2] som nu helt och hållet uplästes och giorde ståndet derwid en och annan anmerkning, i synnerhet at ingressen borde ställas wid slutet; at för stor haltus war från 100 til 30 mantal; at presterskapet blifwit pålagt wara tilstädes wid mantalsskrifningar, hwarwid något förbehåll göras kunde, at wid mantalens räknande uti pastoraterne måtte tilsättas ordet Fulla, på det alt missförstånd skulle undwikas; at det wore betänkeligit wända sig til ständernas contoir at fylla bristen, i fall denna bewillning ei skulle förslå til de nämda behofwen; at något wist sätt föreskrifwas borde til borgerskapets taxeringar och classificationer, som det skedt med de andra stånden: At riksens ständer borde förut anslå och utsätta, huru mycket til det eller det behofwet borde åtgå, och intet som

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 1. Även 14 december 1751 § 1; 17 december 1751 § 5.

[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 1. Även 13 december 1751 § 10; 17 december 1751 § 5.

nu skedt, anslå efteråt, utan at hafwa utsatt huru högt det bort stiga, m. m. Hwaröfwer ståndet wille göra sina föreställningar, enär de andra ståndena sig utlåtet.

Kyrkoherden Helleday: Såsom högwördige ståndets ledamot uti bewillningsdeputationen torde lemnas mig frihet at få berätta, det til deputationen i början blefwo upgifna twänne behof, hwartil nödiga tilgångar borde utses, nämligen kongl. begrafningen och kröningen; men straxt derefter kom det tredie dertil, näml. kongl. Eriksgatan, som jemwäl af wår nu regerande konung torde til undersåtarenas hierteliga önskan komma nu snart at företagas. Dessa trenne requisitioner upgåfwos til följande summor, hwilka jag nu, efter ståndets mig lemnade tillåtelse wil nämna, näml. til ärsättning för omkostningarna wid kongl. begrafningen ärfordrades 48 000 dal. silfm:t, til kongl. cröningen 6 tunnor guld, och till Eriksgatan 4 tunnor guld. Härefter har deputation inrättat sitt project, och lärer högwördige ståndet i anledning deraf finna orsaken hwarföre deputation måst göra denna bewillning drygare, än man i begynnelsen sig förestälte. Imedlertid må högwördige ståndet wara försäkrat, at dess deputerade ei underlåtet, sedan de twänne förstnämde kongl. acter nu äro för sig gångne, at påminna om pertinente räkningar öfwer omkostningarna härwid; men sådant har dock ännu ei kunnat ärhållas, hwarföre också åtskillige ledamöter i deputation förbehållet sig, at detsamma i deras plenis anmäla på det man ei allenast må få weta hwad til dessa actus upgått, utan ock, at, i fall något wore bespart af den projecterade summan, depenserne ei måtte göras större än de werkeligen warit. Hwad åter Eriksgatan angår, så har wäl deputation äfwen förehaft, om icke jemwäl den summan kunde något förminskas; men har wid nogare öfwerwägande häraf, ei funnet sig kunna tilstyrka det samma, emedan så mångfaldiga omkostningar derwid förefalla, om den samma til Hans Kongl. Maj:ts och rikets heder och anseende skal anställas.

2. Förehades bergsdeputations betänkande af d. 29 Octobris angående Ädelfors guldwerk,[1] til hwilkets bibehållande och drifwande ärfordras åtminstone 10 000 dal. s:mt, och således dubbelt större summa än hittils anordnad waret. Ståndet instämde med höglofl. ridderskapet och adeln och remitterade detta målet til secreta utskottet, som hade at tilse och sig yttra, huru wida tilgången på medel wil tillåta den omförmälte och ärfordrade summans anslående.

3. Upl:s ett utdrag af bondeståndets protocoll hållet d. 6 Novembris sistledne angående at ehuru wid sista riksdag preste- borgare- och bondeståndet bifal-

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 12.

let riksens ständers cammar oeconomie och commerciedeputations d. 30 Junii afgifna betänkande öfwer anförde beswär emot lagman Franks giorde ansökning, at emot wederlag få til sig byta några heman i Södermanland, hwilket byte deputation afslaget, och tilärkänt åboerna på hemanen rättighet, at framför någon annan få dem til sig lösa, så har dock ingen expedition uti detta mål från expeditionsdeputation blifwit utfärdad. Och fant ståndet godt, at anmoda riksens höglofl. ständers nuwarande expeditionsdeputation, at til riksens ständer upgifwa de skäl och orsaker, som hindrat at detta mål, hwilket likwäl af tre stånd skal wara bifallet, ei blifwit behörigen expedierat.

4. Genom inlagt memorial anhåller secreteraren Lars Salvius,[1] det wille ståndet befordra afsättningen på några hos honom med egen bekostnad uplagde böcker, rörande de Zinzendorffiska willosatser och deras förläggande, utom några andra wackra och upbyggelige ämnen. Och lofwade herrar præsules at recommendera dessa böcker hwar i sitt stift, så snart notarien hde tilstält dem wederbörliga förtekningar.

5. Androg probsten Strang, hurusom 3 § i regeringsformen förmår,[2] det ständerna äga magt at efterfråga, huru det tilgår med prinsarnas upfostran, och hemstälte derföre til ståndet, om icke det wid denna riksdag äfwen bör blifwa ett ibland de ömare göromålen, at ständerne göra sig underrättade om denna så angelägna saken, på hwilken rikets och undersåtarenas wälfärd i framtiden beror.

Probsten Troilius hölt före at sådana påminnelser snarast borde komma ifrån ståndet, och at ehwar ständerne eftersatte en så angelägen ting, de då sielfwe kunde råka i answar, om wår dyre cronprins, som är så ogement qwick, någon gång kommer at läsa regeringsformen, och fingo se hwad ständer böra göra, men tillika merkte, at de icke låtet sådant wara sig om hiertat.

Herr archibiskopen anmerkte, at Hans Excellence herr grefwe Tessin blifwit sista riksdag af ständerna utsedd til cronprinsens gouverneur, men kan ei påminna sig, om någon widare författning wore wid detta höga wigtiga ärendet giord, och at nu wore tid, innan ständerna skildes åt, at något rådsamma derom.

Herr biskop Alstrin ärinrade, at Hans Maj:t sielf då warande Kongl. Höghet låtet uti secrete utskottet inlemna instruction för gouverneuren, hwaref-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 25.

[2] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

ter cronprinsen borde handledas, som war öfwermåttan wäl skrifwen och upsatt.

Herr biskop Browallius sade, at detta ämnet fordrade ståndets aldraömaste åtanka, och hade han derföre så i detta som andra dermed sammanhängande mål kastat sina tankar på papper, dem han begärade få upläsa och låta i protocollet inflyta.

Probsten Aurelius: Här löpa omkring uti mångas händer några försmädeliga skrifter, som göra mycken eftertanka och upmerksamhet, emedan uti dem finnas hwarjehanda försmädelser så emot Gud som wissa nationer och stånd. Och kan min zéle och nit ei tillåta mig resa hem från denna riksdag, utan at i ståndet få deröfwer yttra mina tankar. De äro stälde uti form och methode som predikningar, säjas wara hållna wid ett bord, och är fara wärdt, at wår unge cronprins waret åhörare deraf. Det är lätt at finna, hwad werkan sådant skal hafwa på hans menlösa och oskyldiga sinne, och om det ei beifras skulle, kunde det wara til befrukta, at han blifwer til sin egen och rikets skada illa anförd. I dessa skrifter missbrukas Guds namn, predikningar äro dragne til åtlöje, och är beklageligit, at såsom sådant leder til atheismum och naturalismum, så förnöja sig äfwen en hop ungdom deruti, och fägna sig deröfwer så mycket mer, som sådant skal hafwa sin uprinnelse från en uplyst man.

Hwar och en ståndets ledamot hade om dessa skrifter någon underrättelse och woro alle ense derom, at ståndet borde närmare fråga derefter.

I synnerhet berättade herr biskop Troilius, det han hördt dessa skrifter gifwa anledning til at tala ogudaktigt om ewigheten.

Det wore wäl ei utan, at de af mångom ansågos med wälförtiänt förakt, hwaruppå herr archibiskopen hade exempel, men så hade ock många, synerligen wår obetänksamma ungdom, häraf mycken stöd till gudlöshet och de andeliga tings wanwördning.

Häruppå upläste herr biskop Browallius hwad han skrifteligen författat, så lydande:

Den fara wår rena evangeliska religion nu för tiden beklageligen swäfwar uti är alt för ögonskenlig, at den icke skulle upwäcka högwördige ståndets ömaste omtanka, at upfinna och widtaga de kraftigaste mått och utwägar som kunna tiäna til christendomens förswar, samt församlingens fredande och räddning. Jag har ock redan rönt så många prof af högwördige ståndets ei mindre christeliga än berömliga nit i detta ängelägna ärendet, så at jag trygger mig aldeles wid, at högwördige ståndet lärer med bewågenhet uptaga de bekymmer, fulla och wälmenta ärinringar, som jag nu finner mig befogad at göra.

De angå ett eller annat ibland de aldrangelägnaste och kraftigaste medel, at igenom Guds nåd se wår församling för för framtiden, hwilket wäl alla rättrogna i gemen, men i synnerhet wårt stånd, är pliktigt at göra, och til den ändan upoffra icke allenast alla krafter och förmåga, utan ock, om så tarfwas skulle, både lif och wälfärd.

Det ser, Gudi lof, så ut, som skulle allehanda swärmerier, som den förflutna tiden oroat wår församling, nu tämeligen blifwit tamde och stillade, ehuru jag wäl derjemte finner, at besynnerligen det lede herrenhuteriet, oaktad all anwänd berömlig flit och all niuten önskelig handräckning, ännu icke wil ge swiga, hwarpå jag nyligen fått bewis i händerna genom en härstädes utspridd piece, under titel af Die Alte Lutheriphe BlutsTheologie, hwilken synes eluderat all wederbörandes waksamhet, och efter mitt omdöme är nog tiänlig at göra de enfaldiga twehogse och hos dem insinuera detta skadeliga gift genom följande af de största herrenhutiska styggelser, och en ei mindre dierf än listigt föregifwen Zinzendorfiska lärans öfwerensstämmelse med Lutheri. Det skulle altså behöfwas, at man genom fördubblad sorgfällighet sökte möta sådane och flera nya försök, hwarom at tala dock nu egentligen icke är mitt syftemål, emedan mina medbröders i consistorio Holmensi härtils wista berömliga zéle icke lärer kallnat, och altså kan sätta högwördige ståndet i den delen aldeles utan bekymmer och fruktan.

Men det jag nu egenteligen ämnar tala om är det förderfweliga fritänkeriet, som hos oss börjat uppenbarligen yttra sig både igenom uppenbart gäckeries drifwande med Guds ord, religionen och alt det heligt är, som ock i synnerhet uti en förförisk naturalismo och deismo, eller en grufwelig materialismo och äfwen en formelig atheismo; hwilka styggelser hota den himmelska sanningen och wårt stånd med så mycket större fara, som de gemenligen smyga sig in på höga ställen hos både qwickt och förnämt folk, så at man har orsak at frukta, det wigtige och betydande ämbetsmän dermed kunde blifwa besmittade, särdeles om det kommer i mode, at hysa och debitera sådana tankar, som jag icke wet om det nu är aldeles långt ifrån. De skadeliga böcker, hwarigenom denna förderfweliga pest uti riket införes och kringsprides, följa endels med några från utrikes resor inkommande inbilska spratthökar, endels säljas de ock tämeligen uppenbart på wåra boklådor, hwaraf jag äger en fersk förfarenhet i händerna.

Nu, jemte det högwördige ståndet lärer finna nödigt, at söka kraftigare utwägar än härtils skedt, at utestänga sådana afgrundsfoster, hwilket ock torde kunna blifwa ett ömt ämne til högwördige ståndets öfwerläggning, så tager jag mig den friheten at wördsamt ärinra.

1) Om icke det wore angeläget at likasom de utresande blifwa i sin christendom förut förförde, äfwen de hemkommande kunde ställas under förhör och det utan afseende på stånd och wärde, til at förnimma, om de med någon religions eller fritänkerismitta blifwit behäftade. Jag skulle hoppas man kunde winna i synnerhet, at ingen måtte blifwa til någon tiänst i riket, icke ens wid militairstaten befordrad, förr än han således bewist sig icke med fritänkeri wara besmittad. Och torde dertil utom andra fundamentale documenter kunna tagas nog kraftiga skäl utur Kongl. Maj:ts nyligast bekräftade nådiga försäkring.

2) Som de böcker om christna religionens sanning, hwilka wi äga på wårt modersmål, nu mera endels torde wara sälsynta, endels af wår nymodiga werld redan anses för alt för gamla och förlegade, endels ock, ehuru goda de i sig sielfwa kunna wara, icke torde finnas lempelige at bemöta alla de nyaste fritänkares skamlösa inkast, så hemställer jag lika wördsamt, huru denna bristen må kunna botas? Man torde wäl finna utländska skrifter i detta ämnet, som förtiänte at blifwa på wårt modersmål öfwersatte: Ett arbete, hwartil jag gärna för min del skulle styrka, dock med den uskillning, at alt, hwad som grundar sig på en hypothetisk philosophie, sorgfälligt måtte undwikas, emedan sådant icke har bestånd i framtiden, och man finner, at religionen deraf oftare haft skada än gagn. Men dessutan tycker jag ock, at det skulle mera komma öfwerens med nationens och ståndets wärdighet, om någon inhemsk, en eller flere blefwe utsedd och anmodad at sielf sammanskrifwa något arbete, som kunde tiäna til det wigtiga ändamål, hwilket påsyftas.

3) Som religionens förswar och bestånd samt dygdens förkofring i ett land förnämligast ankommer på regenten sielf, hans åtgärd och exempel, så skulle jag hålla före, at hela ståndet ju förr dess hälre måtte hos Hans Maj:t aflägga en underdånig skriftelig tacksäjelse för de stora prof af hans priswärda nit, som wi i religionsmålet rönt; men ock

4) Efter det synes nödigt, at wårt stånd icke allenast är utan ock wisar sig ömt i alla de mål, som hafwa någon raport til caussam Dei och religionis, så, och ehuru jag icke hyser minsta misstroende, at ju wåra älskelige arfprinsar i alla måtto blifwa både i religionen och andra nödwändiga stycken grundeligen underwiste, dock, som regeringsformens 3 § tydeligen biuder inseendet öfwer prinsarnes information wid riksens ständer, ibland dem åter presteståndet närmast och egenteligast synes competera at wårda eller åtminstone påminna om en sådan angelägenhet, hwilken riksens ständer icke synas kunna åsidosätta eller upskiuta, utan at ådraga sig tilwitelse af wårdslöshet och försummelse i ett så wigtigt mål, hwarpå wåra barns och kanske hela framtidens wälfärd beror; så hemställer jag äfwen, om icke det wore tiänligt och

wärdigt at högwördige ståndet måtte påminna och yrka på behörigt ställe, at en slik riksens ständers plikt måtte blifwa fullgiord.

Herr archibiskopen och hela ståndet tackade herr biskopen för sådana dess nyttiga och berömliga tankar, som skulle gifwa ståndet anledning, at derom framdeles i wänlighet öfwerlägga. I synnerhet wille herr archibiskopen lemna til ståndet at utfinna bästa sättet til at förekomma det de Zinzendorffiphe ei måtte sig i riket innästla, och hwartil de giort någon anstalt, som i möjeligaste måtto blifwit förekommen, hwilket af berättelsen om de religionsmål, som i Upsala consistorio förewaret, framdeles skal inhemtas.

Hwad angick ungdomens förwarande från atheistiska och naturalistiska principier, om hwilket herr biskop Browallius talat, trodde herr biskop Alstrin mycket bidraga, om den berömliga författning salig herr biskop Kalsenius giort, til en professions inrättning wid Upsala befordrades til werksällighet, och om emot sådana principier något wille läsas, förtiänte wisserligen det företal probsten Serenius skrifwit til Josephus, som i detta ämnet är grundeligit och ganska wackert.

Herr biskop Browallius lofwade framdeles gifwa närmare wid handen den idée, efter hwilken så det ena som det andra torde bäst kunna förekommas.

Den 17 Decembris

1. Justerades protocollen af d. 12, 13 och 14 Decembris, wid wilket tilfälle kyrkoherden magister Helleday anmerkte, at han uti protocollet af d. 13 och dess 5 § saknade biskopens herr doctor Browallii i ståndet giorda berättelse, det hade krigsrådet Hermelin gifwit tilkänna, at det mål, som då war under deliberation i ståndet, hade hos höglofl. ridderskapet och adeln blifwit utan votering afgiort.

Notarien androg, det hade herr doctorn och biskopen sielf begärt, at sådant ei skulle i protocollet inflyta, i anseende dertil, at herr biskopen sedan förklarade, det han blifwit af sin sagesman förledd, at säga det wara afgiort, som likwäl ännu war under ventilation. Och emedan herr biskopen wid protocollets justering ei war tilstädes, at sig närmare häröfwer utlåta, wore några af den mening, at detta besparas kunde til ett annat tilfälle; men kyrkoherden Helleday och flere begärte, at den nu wid justeringen giorde påminnelsen skulle i protocollet intagas.

2. Uplästes doct. Hausswolffs dictamen ad protocollum, som han sig förbehållet at ingifwa til swar uppå professor Tillanders giorde påstående inför protocollet d. 12 sistledne af innehåll som följer:

Hwad h:r professor Tillander och h:r probsten Lenæus d. 22 sistl. Novembris genom memorialer behagade gifwa det högwördige ståndet anledning at tänka efter, ansåg jag för min del såsom ett menlöst steg giort uti wälmening för det högwördiga ståndet. Jag fant ock, at det af högwördige herrar biskoparna så ansågs, och hade jag med de öfrige af ståndet den fägnaden at höra, huru samtelige herrar præsules upoffrade sig och de sina til understöd och styrko för wårt stånd. Nekar wäl icke, at jag, under sielfwa discourserne som föreföllo wid detta tilfälle, icke kunde i hast finna, at det anstode ståndet utan laglig grund inskränka så wäl Hans Maj:ts rättighet at benåda sina trogna undersåtare i gemen uti alla stånd, som deras rättighet at en sådan hög kongl. nåd med underdånig wördnad emottaga. Jag tykte twärtom wara nog betänkeligit, om ståndet skulle utesluta sig och sina ledamöter ifrån slika hedersbelöningar. Men som jag af altsammans, i sitt sammanhang som det då förelop, hade mer än en anledning at sluta, at det war wälmenande för ståndet, så förklarade jag för herr probsten Lenæus såsom min wän, at jag icke annat kunde än gilla hwad som anfördt wore. Hade ock aldrig trodt, at jag skulle få tilfälle widare tänka deruppå. Men som professor Tillander d. 12 i denna månad war af den mening, at de herrar biskopar, som af, Maij:t med adeligit stånd för sina barn blifwit benådade, böra nu och framdeles afhålla sig ifrån rådplägningarne wid riksdagar, så fick jag nytt ämne för min eftertanka, hwarföre jag ock förbehölt mig at deröfwer yttra min mening.

Det högwördige ståndet täckes altså tillåta at jag den samma enfalleigen yttrar. Jag är af den tankan, at

1) Uti en så hufwudsakelig omständighet, som riksdagsmannarätten är, ingen annan lag kan följas än riksdagsordningen.[1] Som nu densamma ingenting förordnar eller förbiuder, at han icke må äga säte och stämma uti ett stånd, hwars barn i ett annat blifwit intagne, eller interesse äga, så kan ett stånd ei eller, twärt emot riksdagsordningen, och innan någon lag i detta mål formeligen blifwit promulgerad, de facto göra något steg, helst de är en så grannlaga beskaffenhet, at det ei kan för ett simple oeconomicum anses.

2) Är praxis alt ifrån älsta tider tilbakars och äfwen i denna regering, samt sedan riksdagsordningen utkom, ett sådant påstående emot. Ja så aldeles emot, at en wärdig prestman, som til sin börd war af adel, i trenne consecutive riksdagar warit ståndets taleman.

3) Skulle på lika grund följa, at, så snart en prestman, efter sina barns särskilta böjelser, såge honom hafwa wunnet burskap i en stad, eller som skat-

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

tebonde hafwa nedsatt sig på landet, fadren skulle eo ipso hafwa förlorat sin habilité at wara ståndets ledamot.

4) Lärer på intet sätt kunna bewisas, at ståndet i något mål lidet til sina privilegier och rättigheter, dymedelst, at dess ledamöter haft sina barn eller anhörige i annat stånd. Men deremot kan snarare præsumeras, at det wid mångfaldiga tilfällen kan hafwa sin nytta om någon personlig förbindelse kan bidraga til jemkning i det, som ståndén af någon händelse kunna få utestående med hwarannan, eller oroliga hufwuden uti någotdera skulle til ett annat stånds förfång wilja bringa på banen. Hwarföre jag anser, at det mera gagn är någon werkelig skada kan af sig föda, om ståndén, äfwen på detta sättet, kunna blifwa med hwarannan förbundne. Ty om ett stånd är så solitairt, at dess ledamöter icke, med någon art af förbindelse, häftar med något annat stånd, kan deraf snarast existera, at de andra mangrant sammansätta sig at kringskära deras wälfångna rättigheter och förmåner, hwilka då mera likna ett jus precarium, än några på lag sig grundande privilegier.

5) Skulle ståndet af någon befarad inconvenient, den jag icke kan se förut, wilja, i detta fall, föranlåta någon ny lags stiftande, kan, efter mitt omdöme, sådant ei ske, utan samteliga riksens ständers åtgärd. Men då lärer ståndets heder likwäl kräfwa at styrka sin mening med sådana skäl, som af hwar förnuftig man kunna för gällande anses.

3. Hade äfwen biskopen herr doctor Rhyzelius inlemnat något rörande förenämde ämne, at uti protocollet intagas, som äfwen upläste, och lyder som följer:

Emedan min fotsiuka under skarbraket d. 11 hujus mig aldeles förböd at komma up i presteståndets plenum, då justerat blef det protocoll, som war hållet d. 23 Novembris näst förut, så beder flitwänligen, at til protocoll måtte för min räkning detta följande blifwa intaget.

Hans Kongl. Maj:t wår allernådigste konung hade d. 22 Novembris i nåder behagat, at ei allenast confirmera det adelskap, som hos högstsal. konung Friedrich d. 9 Decembris år 1747 hade skänkt mina barn, utan ock tillika benåda twå mina wärda ämbetsbröder med samma adelskap för deras barn. Påföljande dagen d. 23 Novembris, då jag, wid Gud! icke wiste hwad i berörda måtto skedt war, bewiste twenne prester, probsten magister Canutus Lenæus och professor Tillander sig blifwit derom underrättade, ty de ingåfwo at upläsas och til protocoll föras hwardera sitt memorial, hwaruti de rådde och med skäl tilstyrkte, at ei allenast ingen af biskoparna skulle, wid den då tilstundande cröningen, af Kongl. Maj:t begära adelskap, utan ock, om det någrom wore wore elle blifwit gifwit, skulle de det ifrån sig gifwa eller försaka. Jag, som hade wid förra riksdag in pleno ordinis låtet weta, hwad nåd högst-

sal. Hans Maj:t i dy mål emot mig hade förklarat, kunde icke annat förstå, än at dessa memorialer enkom woro emot mig skrifne och ingifne. Böd ock til, at berätta, af hwad trängande orsak jag warit föranlåten, at för mina barn söka en sådan förmon. Men som jag nu mera icke är talande, wille det icke hielpa. Propositionen war allmänneligen så angenäm, at ei allenast påyrkades, det de andre biskopar skulle viritim coram protocollo försäkra, det de aldrig hwarken wille eller skulle begära eller emottaga adelskap åt sina barn, utan war ock den, som stod up och wille anmoda archibiskopen såsom ståndets taleman, hos Hans Kongl. Maj:t anmäla eller anhålla, det han icke måtte wid denna sin kröning, skänka någon biskop adelsstånd för hans barn.

Sådant häftigt och förut i ståndet emot mig ohördt uptog bragte mig til at med bekymmer eftersinna om jag giort så illa, eller hwarmed jag eljest kunde hafwa förorsakat en så owanlig mitt ståndsbitterhet. Men om jag då hade wetat, hwad Kongl. Maj:t för nåd emot mig och de andra twå mina wederlikar eller ämbetsbröder dagen förut hade giort, då hade jag lätteligen kunnat anse de ingifna memorialer för en protest emot Kongl. Maj:ts bewista nåd om intet. Wet ock ingen bättre än Gud och herrar memorialisterne sielfwe, om denna deras anläggning och upsåt war kommet ifrån samma oracle och källa, som den icke långt tilförene i prestaståndet debatterade disput om Kongl. Maj:ts höga magt och rätt wid riddarecapitlet. Skulle det så wara, det jag icke wil eller bör tro, då lär wäl, utan all twifwel, alla opartiske och wälbetänkte sielfwe finna, huru oanständigt och farligt, /:jag wil icke säja wärre:/ det wore för wårt klena stånd, ju på denna tiden, at wilja disputera Kongl. Maj:t wid hans kongl. kröning den magt, som honom efter regeringsformen[1] tilkommer och hans glorwördigste företrädare wid slika tilfällen exercerat, nämligen, at adla några förtiänta män som han sielf finner wärdiga. Aldrig hafwer någonsin konung än behöft eller begärt eller taget något ståndsråd eller lof dertil. Detta wil jag wälment lemna til klokare eftersinnande.

Men hwad mig och mina ämbetsbröder enkannerligen rörer wid dessa ingifne memorialer är detta, at dessa twå prester tyckas dermed welat stöta oss neder under den ämbetswärdighet och anseende, som rikets biskopar, såsom riksens och Kongl. Maj:ts tro- och ämbetsmän, alt hitintils ägt. Härtil hafwa de warit ansedde för presteståndets förmän, och uti actis publicis haft rum näst efter friherrar och framför ridderskap och adel. Men nu wil synas, det desse memorialister hafwa i sinnet, at oss, som nu äro biskopar, kasta under prestaståndets censur etc. Om sådant tilbud är competent och länder församlingen til styrko, froma och wälstånd, skal framtiden lära. För öfrigit äre wi

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

så wäl, som wåre salige företrädare, Christi tiänare, det skal man hålla oss före; men ock tillika församlingens biskopar med samma myndighet och wärdighet, som de, sedan, efter ordentelig kallelse, Kongl. Maj:t med sina fullmagter satt oss i ämbetet. Skulle Kongl. Maj:t finna sig behageligit, at bewisa oss, eller någrom af oss och wåra barn någon nåd, så är det en kongl. nåd, den prestaståndet så mycket mindre kan misstycka, misstyda, förbiuda och afråda, mera nu än tilförene, som det thy icke är nesligit och skadeligit, utan hederligit och fördelaktigt. Uti riddarehusmatriclen finnas Adlerbergar, Benzelstiernor, Bilbergar, Braunerhielmar, Burensköldar, Caménsköldar, Bromänner, Cedermarkar, Cederstiernor, Cederströmar, Cloar, Bröstfeldtar, Ehrenlundar, Ekenhielmar, Gyllenadlar, Iserhjelmar, Klingenstiernor, Lagersköldar, Lagercreutzar, Leyonhielmar, Linnerhielmar, Lithmänner, Olivencrantzar, Pfeiffar, Rosenmarkar, Rothoffar, Rudensköldar, Skyttenhielmar, Steuchar, Suedenborgar, Wallenstedter, Wingstrupar, von Witten, Örnar och flere. Alla biskopsbarn, största delen adlade på sina fäders ansökning. Några af dessa familier äro fuller redan utgångne, men de öfrige äro för wår ögon i hedersämbeten, prestestånd förmodeligen til mycken hugnad, heder, tiänst och nytto. Hwilket äfwen kan för framtiden wäntas af de biskopars barn, som härefter warda i samma matricle intagne. Fördenskull hade för min del jag gärna sedt at herrar memorialisterne welat menagera den konstigt giorde tilwitelsen, at prestestånd förswagas och lider genom biskopsbarnens adlande, emedan contrarium, dess wedersats, är ögonskenlig och odisputelig. De, med hela det högwördiga ståndet, wille, hwarom jag, under fast förmodan, beder, derom wara försäkrade, at jag icke af äregirighet /:den Gud wet mig wara fri före:/ utan för angelägna orsaker, af Kongl. Maj:t med underdånigste tacksäjelse emottaget adelskap för mina barn; samt tillika låta sig derom öfwertalas, at en biskop icke gör owisliga, som då han ser sig dermed komma å wäga, skaffar det samma för sina söner, om han flere hafwer: Ty derigenom kan han bana dem in i andra stånd wägen til hof- militair- och civil-tiänster, som, efter all liknelse, tyckas härefter blifwa tilslutne för alla, som icke äro af adel. Interim constet honos litteris & posteritati felicitas!

Sluteligen, som min mångåriga fotsiuka på denna årstiden, efter wanligheten tager så öfwerhanden, at jag alsintet kan uträtta wid denna riksdag, utan föranlåtes hos höga öfwerheten anhålla underdånigst om nådigt tilstånd at förfoga mig hädan, så snart mig görligit wil falla, som ock nu långt wissare är, än förra gången år 1747, at jag aldrig mer kommer til Stockholm, at biwista någon riksdag, så wil härmed jag hafwa den äran at af detta högwördiga ståndet taga ett christeligt och hierteligt afskied, då jag *först* ödmiuk- tiänst- och

wänligen tackar för all den heder, kärlek, förtroende och tiänst, som mig är wist och wederfaren. *Sedan* likaledes afbeder om jag någrom i någon måtto emotbrutet, förargat eller eljest förolempat; *dernäst* wälment råder och styrker dertil, at detta ståndet wille i alla måtto göra sig förwissadt om Hans Kongl. Maj:ts specielle nåd och beskydd, samt winlägga sig om, at altid hålla andans enighet genom fridsens band och sist innesluter mig uti allas christeliga affection och trogna förböner. Frid och barmhertighet ware öfwer Eder alla och öfwer Guds Israel. Amen.

4. Ankommo twänne deputerade från bondeståndet. Ordförande war Jan Persson, som, jemte helsnings anmälan, berättade, at bemälte stånd hade för sin del bifallet den projecterade bewillningen til en allmän begrafnings- och cröningshielps ärläggande, i förmodan, at de andre repective ståndena giorde det samma; dock hade bondeståndet sig förbehållet, at derwid göra sina påminnelser, i fall något af de andra ståndena sig undandraga wille, ifrån det som projecterat blifwit, at af dem utbetalas.

Herr archibiskopen tackade för den meddelta underrättelsen, och bad, at ståndets wänliga helsning måtte tilbaka anmälas.

6.[1] Häruppå företog sig ståndet denna sak til sluteligit afgörande, och fant äfwen för sin del godt at bifalla det af bewillningsdeputation författade project til en allmän begrafnings och cröningshielp,[2] under samma förbehåll, som det ärbara bondeståndet giort, at få författa sina påminnelser och förändringar, i fall höglofl. ridderskapet och adeln, samt det lofl. borgareståndet sådant göra wille. Probsten Stierner påminte, at wid mantalens beräknande uti pastoraterne en full numer iakttagas borde, at det ei måtte stå cronobetienterna fritt, at i detta fallet följa sin egen godtycko.

Så tillade ock probsten Serenius, at, som de fattige scholæhörare blifit emot ståndets deputerades tanka i denna bewillning med uptagne, och man, i anseende til ofwan anförde skäl, icke wågade sig at uti sielfwa projectet göra någon ändring, wäl wore, om ståndet wille så bedrifwa saken, at bemälte scholæhörare kunde uti den allmänna stora bewillningen blifwa soulagerade; hwilket utlofwades, och tyktes äfwen kunna ske, emedan de blefwo frikallade från den bewillning, som sista riksdag fastställtes.

Eljest och hwad angår det, at riksens ständers bewillningsdeputation uti dess medföljande memorial förmenar, det kan fyllnaden af riksens ständers

[1] Läs *5*.

[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 1. Även 13 december 1751 § 10; 14 december 1751 § 1.

contoirs fond tagas, i fall denna bewillning ei skulle förslå til de förewarande behof och omkostningar aktade ståndet betänkeligit at den samma tilgripa. Trodde det ock icke kunna behöfwas, til hwilkets närmare utrönande pertinente räkningar med första infordras skulle för de medel som kunnat upgå så til den kongl. begrafningen, som

Deras Kongl. Maj:tters kröning.

Sedan ståndet sig härom förenat, anbefaltes notarien Gråberg, at sådant berätta til herr grefwen och lantmarskalken, som begärt af herr archibiskopen, at blifwa om ståndets slut underkunnigad.

6. Uplästes ett utdrag af protocollet hållet uti riksens ständers bewillningsdeputation d. 12 Decembris nästledne af innehåll,[1] at deputation åstundar närmare underrättas, så wäl om summan, hwartil de extraordinarie bewillningar sedan sista riksdag sig bestigit, som de giorde anticipationer, med hwilka statswerket är beswärat, samt de requisitioner, som nödige pröfwas til statsbristens fyllnad, utom hwilken underrättelse deputation ei är i stånd at proportionera den öfriga och än återstående bewillning efter behofwen, och så at riksens ständer ei måtte öfwer nödwändigheten beswäras, warandes deputation redo, at edeligen sig til tysthet förbinda, i fall en slik underrättelse utom dess ei kunde meddelas.

Kyrkoherden Helleday såsom ledamot uti bewillningsdeputation androg widare huru nödigt wore, at en sådan underrättelse meddeltes, helst i anseende til cronans extraordinarie inkomster och utgifter. Ty hwad den ordinarie staten betreffade, hade han sitt ordinaira anslag. Så wore äfwen bekant, huru mångstädes i landsorterna klagades öfwer dryga contributioner och pålagor, som år efter annat ökades, hwilket til äwentyrs förekommas kunde om man någorlunda wiste proportionera dem efter de nödwändigaste behofwen.

Ståndet tog det ena med det andra i behörigt öfwerwägande och resolverade, det skulle detta mål remitteras til riksens ständers secreta utskott, hwilket kan lemna så noga underrättelse, som omständigheterna kunna medgifwa.

7. Föredrog riksens höglofl. ständers bergsdeputations betänkande[2] angående ett lotteries inrättande af ammiralitetsfiscalen Matthias Brock efter, afgifwen och hos följande plan til fond för ädlare metallers uparbetande, hwilket höglofl. ridderskapet och adeln remitterat til secreta utskottet, som har at

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 2. Även 30 januari 1752 § 4.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 10.

härtil bifalla, så wida det allmänna ei derigenom löper någon fara. Hwarmed äfwen ståndet instämde.

8. Hade riksens ständers justitiædeputation genom ingifwit betänkande underställt,[1] om icke, i anseende til omförda skäl och omständigheter, särskilt slottsprest wid Helsingfors häkte och fångahus förordnas måtte, som sig åtaga kunde fångarnas siälawård och underwisning uti christendomen och salligheten tilhörande stycken emot någon wiss och ständig lön. Borgareståndet hade genom utdrag af protocollet[2] icke kunnat härtil samtycka, emedan staten blefwe derigenom förökt, hwilket rikets nuwarande tarfwor och behof ei synes tilllåta, men derhos tykt, at detta justitiedeputations betänkande kunde remitteras til riksens ständers secreta utskott, som, sedan landshöfdingen och biskopen i orten blifwit hörde, torde finna någon utwäg, huru, utom statens last, det af justitiædeputation omnämnde ändamålet ärhållas kunde. Hwilket förslag höglofl. ridderskapet och adeln hade antaget och äfwen af ståndet bifölls.

9. Fant ståndet godt at bifalla justitiædeputations betänkande[3] om ett särskilt wälbewarat och alwarsammare fängelses inrättande i Jönköpings slott för hårdnackade missgärningsmän, hwartil äfwen höglofl. ridderskapet och adeln sitt bifall gifwit.

10. Förehades riksens ständers bergsdeputations betänkande[4] angående en bergsfogdes tilsättande uti Finland, hwilket borgareståndet genom utdrag af protocollet d. 22 Novembris[5] afslaget. Höglofl. ridderskapet och adeln hade bifallet, och fant äfwen ståndet omständigheterna sådane, at til bergsdeputationens betänkande samtyckas borde.

11. Uti ingifwet memorial [6]beklagar sig lagman Suen Cederfelt deröfwer, at sedan han sista riksdag sökt och fått tilstånd at accordera bort sin häradshöfdingesysla i förhoppning at komma til accord om någon lagmansbeställning, har wäl en annan ärhållet fullmagt på häradshöfdingesyslan, men han icke wunnet sitt ändamål, hwarigenom han råkat i den olägenhet at wara både tiänste- och lönlös: Begär derföre, at han antingen måtte förhielpas til nästa

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 3.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 23.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 4.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 11.
[5] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 41.
[6] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 50.

lediga lagmanssysla, eller i annor måtto soulageras. Höglofl. ridderskapet och adelen hade remitterat detta mål til secrete och expeditionsdeputationerne, hwilket ock ståndet biföll.

12. Herr archibiskopen anmälte, at detta torde blifwa det sista plenum, som hålles för helgen och på denna sidan om trettondedagen; men at ståndet dock behagade så anstalta, i fall någon dess ledamöter wille öfwer helgen resa bort, at deputationerne icke blifwa aldeles öde.

13. Herr biskopen doctor Alstrin gaf wid handen, huru han nu til följe af sin wid början af riksdagen giorda declaration, at fara hem straxt efter festiviteterne, wore sinnad, at fullfölja sitt upsåt, i hwilket han hoppades at winna ståndets bigfall, emedan Strengnäs stift utom honom hade sitt fulla antal riksdagsmän. Och tog derföre herr biskopen nu af ståndet ömt afsked med önskan, at Gud wille uppehålla herr archibiskopen och samtelige ståndets wärda ledamöter, samt gifwa sin nåd och wälsignelse til alla dess rådslag och författningar. Herr archibiskopen förklarade å ståndets wägnar, at det fast ogärna saknade herr biskopens mogna biträde, och önskade helst få behålla honom qwar, men kunde dock ei annat än samtycka til herr biskopens begäran med tilläggning, at ståndet altid skulle fägna sig öfwer hans wälmåga.

14. I anseende härtil och emedan herr biskop Alstrin anmälte probsten Serenius til secreta utskotts ledamot uti sitt ställe, talade ståndet något så derom, som hwilken i probstens Serenii ställe skulle förordnas til ledamot uti secreta deputation, men upsköt detta ärendets sluteliga afgörande tils efter helgen, då ståndet först kommer at träda tilsamman.

År 1752 d. 22 Januari

hade ståndet efter giort anslag sitt första sammanträde in pleno på detta året, då herr archibiskopen betygade sin fägnad öfwer samtelige ledamöternas wälstånd, med trogen önskan at den gode Guden täktes framgent uppehålla allesamman i önskelig wälmågo, samt gifwa sin nåd och wälsignelse til alla rådslag och författningar, at Guds ära och så allmänt som enskilt wäl måtte befrämjat warda.

Derpå förestälte herr archibiskopen, at förnämsta ändamålet af ståndets sammankomst denna gången war, at

1. Förhielpa saken om bewillningen til en wiss begrafnings och cröningshielp för år 1752 til slut. Hwad sielfwa saken angick, hade wäl ståndet deröfwer resolverat uti nästa session för julehögtiden, men som löparen ei då war ankommen, kunde icke afgifwas någon skriftelig resolution, hwarföre expedition alt hitintils blifwit innehållen, men bör ju förr dess hälre ske.

Derpå uplästes hwad höglofl. ridderskapet och adeln uti detta ärendet resolverat, som aldeles war enahanda med det slut, uti hwilket ståndet stadnat d. 17 Decembris förledet år. Uppå giord förfrågan af herr archibiskopen, om härwid wore något ytterligare at anmärka, swarades nei, om icke hwad probsten Stierner observerat wid mantalens beräknande, och i brädden kunde anteknas, då ståndets ledamöter i bewillningsdeputation det wille bewaka, i fall sielfwa bewillningsprojectet ännu en gång blefwe, som förmentes, dit remitteradt. Eljest fants godt, at bifalla höglofl. ridderskapet och adelens resolution med tilläggning, at det öfwerskott som härwid blifwer måtte til statsbristens fyllnad anwändas.

2. Giorde herr archibiskopen föreställning til ståndets samtelige herrar ledamöter om predikande på kongl.hofwet och stadsens stora kyrka, til hwilken ända de som behagade kunde på de uprättade listor antekna sina namn.

3. Företedde herr archibiskopen ett bref från domprobsten i Strengnäs mag:r Carl Fredric Liungberg, uti hwilket han anförer de skäl och orsaker som förmena honom, at widare sig här i Stockholm wid riksdagen infinna. Så anmälte ock probsten Lidius, det probsten Stierner wore af siukdom hindrad, at icke eller han på någon tid kunde hitkomma.

Probsten doct. Serenius påminte, at stiftet hädanefter ei måtte graveras med herrdagspenningar til frånwarande, hwilket ståndet fant skäligt, men beslöt derjemte, at för den tid som Strengnäs stift ei håller sitt fulla antal riksdagsmän, ärsättning i penningar utgöras bör til ståndets behof, och bref derom afgå til domcapitlet i Strengnäs.[1]

4. Biskopen herr doctor Troilius påminte, at emedan probsten doct. Serenius blifwit föreslagen til secreta utskotts ledamot i biskopens herr doct. Alstrins ställe, nödigt wara wil, at bemälte doctor och probst aflade den wanliga eden, hwilket fördenskull skedde. Och som nödigt aktades, at ståndet skulle förordna någon til ledamot uti secreta deputation, emedan probsten Serenius icke kunde wara på båda ställen tilstädes, ty blef kyrkoherden mag:r Daniel Salin dertil utsedd.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 39.

5. Blefwo af herr archibiskopen wederbörliga quittencer til herrar biskoparna aflemnade för de nya chorkåpor, som stiften sig tilhandlat.

6. Anmälte herr archibiskopen huru herr biskop Juslenius återstält ett af ståndets beswär, rörande de ändringar som skedt wid academiæ och och scholæwerken, sedan sista riksdag, hwilket præses uti justitiædeputation, dit beswäret waret remitterat, begärat skulle ställas i lindrigare form och sielfwa målen specificeras, innan bemälte deputation deröfwer kan yttra sig. Och åtog sig biskopen herr doct. Browallius, at derom draga försorg.

7. Justerades det betänkande,[1] som probsten doctor Serenius å ståndets wägnar upsatt, til förekommande af det påbegynte wederlagsspanmåls indragande uti Örebro län, hwarom mera uti protocollet af d. 12 Decembris förledet år. Och resolverades, at det skulle renskrifwas, och på högbehörig ort ingifwas.

8. Ärinrade herr archibiskopen, huru det wore wanligit, at waktmestaren blefwe med en liten nyårspenning ihogkommen, och recommenderade honom derföre til benägen ihogkomst i anseende til dess beswär och upwaktning. Samtel. ståndets ledamöter lofwade, at nästa session til hans understöd något sammanskiuta.

Den 30 Januarii

1. Justerades protocollen af d. 17 Decembris förledet år, och d. 22 innewarande månad.

2. Wid 3 § uti protocollet af d. 22 Januarii anmerkte kyrkoherden mag:r Helleday, at sedan herr doctorn och biskopen Alstrin samt domprobsten Liungberg aldeles taget afsked ifrån riksdagen och owist är, om och när probsten Stierner återkommer, icke flere af Strengnäs stifts presterskap äro här än twänne, när de dock borde wara fyra; och som deraf sker, at antingen deputationerne lemnas öde af ståndets ledamöter, eller ock de närwarande betungas med trägnare upwaktning, ty hemstältes til ståndet, hwad mått derwid tagas borde, och resolverades, det skulle consistorium i Strengnäs genom bref anmodas, at förmå stiftet til at antingen hitsända fullt antal herre-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 10.

dagsmän, eller ock enligit riksdagsorningen ärsätta bristen med någon wiss summa penningar til ståndets behof.

4.[1] Ankom och afgick löparen angående hwad bewillningsdeputation begärat upgifwas måtte,[2] och hwarom 6 § uti protocollet af d. 17 Dec. widare förmäler.

5. Uplästes ett utdrag af protocollet hållet i riksens ständers bewillningsdeputation d. 20 Dec. 1751[3] af innehåll, at hwar och en af riksens ständers ledamöter inviterades, at meddela sina förslag til en allmän bewillning för statswerkets understöd, dem deputation wil sorgfälligt öfwerwäga, och efter beskaffenheten jemte sina egna nyttia til projecterande af ett bewillningssätt, som sedermera kunde så mycket snarare winna riksens ständers bifall och fastställande. Höglofl. ridderskapet och adeln hade detta bifallet, men ståndet hölt före, at som det icke warit någon af riksens ständers ledamöter förment, at inkomma med något godt project til en allmän bewillning, nytt tilstånd dertil ei synes wara onödigt, emedan sådant torde förorsaka riksdagens obehageliga förlängande.

6. Probsten doct. Serenius understälte, om icke ståndet skulle behaga gifwa sina deputerade uti bewillningsdeputation instruction genom utdrag af protocollet, at ei gå ifrån de gamla bewillningssätten, hwilket ståndet wid närmare öfwerwägande ei fant rådeligit at samtycka, utan kunde dess deputerade wid förefallande omständigheter, och när nödigt pröfwas förbehålla sig at sådant uti ståndet förut anmäla. I synnerhet hölt herr doct. och biskopen Browallius före, at noga observeras borde, det bewillningen ei strider emot hushållningen, eller blifwer på contrair principe inrättad.

7. Aflemnade doct. Serenius några documenter som angå wissa rättigheter at tilhandla sig stadsjord, från hwilka andra ståndsledamöter kunde utestängas, om det ei behörigen blifwer bewakat. Och resolverades, at städernes presterskap skulle dem genomläsa, och sig emellan derom öfwerlägga.

8. Uplästes Deras Excellencers herrar riksens råds memorial,[4] uti hwilket de på ett ganska ömt och rörande sätt, i anseende til rikets ansenligen ökta utgifter, begära, at riksens ständer wille för anförda wigtiga skäl och orsaker

[1] § 3 saknas.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 2. Även 17 december 1751 § 6.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 3.
[4] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 13.

förbättra deras innehafwande lön, hwilket äfwen Kongl. Maj:t uti medföljande utdrag af rådsprotocollet förklarat wara med dess nådiga nöje och åstundan öfwerensstämmande, och höglofl. ridderskapet och adelen til riksens ständers secreta utskott remitterat. Ståndet tog denna sak uti öfwerwägande, och utlät sig herr doctorn och domprobsten Bælter, det han och alla andra wäl kunde finna denna Deras Excellencers begäran billig, när allena considereras hwad ämbete de bekläda, och huru litet den dem hittils bestådde lön i dessa tider och wid så dryga utgifter kan förslå, så at wäl wore, om deras begäran kunde wilfaras. Samtel. af ståndet woro af lika mening, men höllo äfwen före, at detta målet icke kunde eller borde uti secreta utskottet ensamt afgöras, utan at det hörde samteliga ständen til, at ei allenast wara med i sielfwa utarbetningen, utan ock, at en sådan förökning i staten fastställa.

Herr biskopen doctor Troilius hölt före bäst hafwa waret, om denna oförmodeliga quæstion då upkommet, när riksrådsämbeten ännu woro lediga, då man kunnat wara omtänkt på antalets förminskning och tilökning i lönen för de öfriga.

Herr biskopen doct. Browallius fant många skäl wara för herrar riksens råd at begära tilökning på lönen, men ock skäl på andra sidan, för rikets ringa penningeförråd, at neka dertil, eftersom omöjeligit wore för riket at bära sig, om staten hädanefter som hittils ökas skulle.

Efter flera rådplägningar fattades det slut, at ståndet wil sig öfwer detta ärendet närmare utlåta, sedan secreta utskottet så wäl som stora secreta deputation taget de i närmare öfwerwägande, och med sitt betänkande til riksens ständers plena inkommet.

9. Förelästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[1] om oeconomiehemställan til landthushållningens uphielpande i riket.

Herr archibiskopen berättade, at vicepræsidenten baron Sten Bielke

hade detta målet munteligen recommenderat til skyndsamt afgörande, och äfwen nu tilkännagifwit, at höglofl. ridderskapet och adeln haft det före, samt resolverat, det kunde deputation genom anslag invitera riksens ständers ledamöter, at innom wiss tid inkomma med sina påminnelser wid detta betänkande.

Herr biskopen Browallius hölt ock i anseende til wissa considerationer betänkeligit, at simpliciter bifalla detta betänkande. Ty at förtiga annat, kunde det med tiden försätta presterskapet uti mindre aktning hos sina åhörare, om uti de på landet projecterade samhällen andre än kyrkoherdarne skulle föra præsidium, i anseende hwartil herr biskopen tykte bäst wara, at deputation

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 13.

utarbetar hela saken och de för hwart samhälle omförmälta nödiga instructioner, då sedan det ena med det andra kan tagas i närmare öfwerwägande och til plenorum utlåtande hemställas.

Herr superintendenten doct. Körning instämde med herr biskop Browallius uti det som angick præsidium uti de på landet föreslagne samhällen; men anmerkte derjemte, at, om, i anseende til den olikhet, som är emellan provincierna i riket, ingen bättre författning tages til landthushållningens uphielpande än hittils skedt genom fiscaler, fogdar och länsmän, så ruineras landthushållningen, och det wore rätt så godt, at cammar oeconomie och commerciedeputation aldeles uphörde med sina göromål.

Probsten mag:r Wennerdal understälte, om man icke kunde gifwa deputation wid handen de betänkeligheter som wid projectet kunna förekomma, då det ena och andra hielpas kunde.

Men ståndet förenade sig derom, at innehålla med sitt utlåtande häröfwer, til dess deputation utarbetat de omtalte instructioner, så at altsammans på en gång kan tagas i behörigt öfwerwägande.

10. Herr doct. Hausswolff anmälte fru Hedvig Charlotta Nordenflycht, som war utanföre ståndets rum och begärade företräde, som bewiljades, dock at herr archibiskopen påminte om ståndets en gång fattade slut, at ei admittera private personer eller slika mål företaga.

Wid företräde recommenderade bemälte fru sin wid början af riksdagen hos riksens höglofl. ständer insinuerade böneskrift[1] om ett ömt deltagande i hännes olyckor och den nöd hon uti råkat, som äfwen drefwe hänne til detta steg, hwilket hon eljest fast ogärna giorde. Hon hade af herr grefwen och landtmarskalken blifwit med löfte hugnad, och trodde at äfwen ståndet icke wille låta hänne crevera, då hon helre wille wända sig til de orter, hwarest man har mer attention på de gåfwor Gud hänne förlänat.

Herr archibiskopen ärinrade det fruns ansökning hade bort gå genom urskillningen, och trodde för öfrigit at herr grefwens och landtmarskalkens tanke icke waret, at denna sak blifwit mera hos prestestånd et än de öfriga respective ständen anmält. Hwaruppå hon tog afträde.

11. Hade några af bondeståndet företräde. Ordet förde Jan Persson, och inlemnade trenne utdrag af protocollet,[2] ett at upläsas, til dess ståndet ärhölt sitt eget exemplar, rörande justitiens administrerande, det andra af innehåll, at bergsmän, som icke smida högre än 10, 15, 20 skålpund jern och derunder,

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 5. Även 8 februari 1752 § 13.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 19.

måtte för sitt smide slippa betala lika med dem som försmida 400 skålpund, och uti projectet til bewillningen til crönings och begrafningshielp utsatt finnes, näml. 4 dal. s:mt, utan som hemansbrukare anses. Det tredie derom,[1] at hos Kongl. Maj:t underdånig ansökning göras måttte, at alla stånd kunde få hwar sitt exemplar, när något communiceras dem från rådet, riksens collegier och commissioner.

Så recommenderade äfwen deputerade hos ståndet til sluteligit afgörande ett mål som hos riksens höglofl. ständer förleden riksdag blifwit incaminerat, men ei afgiort, angående at några afgärda hemansåboer i Fällingsbro härad må få tilstånd at afrödia den skog inom deras hägnader, som förwäxer och förtager både åker och äng med mera. Herr archibiskopen bad helsa det ärbara bondeståndet, och lofwade at i sinom tid föredraga så det ena som det andra.

12. Herr biskopen doctor Wallin föredrog consistorii Gothoburgensis förfrågan, genom bref af d. 25 Januarii 1752, om, wid det tilfället hyllningseden för Hans Kongl. Maj:t aflägges, ämbetseden äfwen afläggas skal. Och swarades derå, at nu wid hyllningen ingen ämbetsed aflägges af dem, som wid ämbetens tilträdande den samma aflagt, utan allenast af dem, som komma hädanefter at några ämbeten tilträda.

13. Uplästes ett utdrag af protocollet hållet uti rådcammaren d. 18 Novembris nästledet år[2] angående calendarii ändring, hwilket presteståndet efter noga öfwerwägande biföll; dock til undwikande, så mycket möjeligit är, af rubbning uti besynnerliga författningar och afhandlingar, hwilka til wissa dagar efter lag och förordningar bundne äro, synes nödigt til Kongl. Maj:t i underdånighet at hemställa, om icke, i anseende til årsformens ändring, hwilken nästkommande år 1753 kommer at werkställas, Kongl. Maj:t dessförinnan i nåder skulle täckas förordna

1) At samma år med fardagar, flyttningar i städer och på landet, samt marknader och fatalier må förhållas efter den gamla eller Julianiska derintils brukade stilen, hwilken til den ändan kommer at införas uti allmanachen på den sista columnen, men deremot den nya i den främsta.

2) Tiden, inom hwilken afrads- och cronotiondespanmålen afföras bör, kunde då utsättas til d. 6 Martii, som bemälte år blefwo Matsmessodagen.

3) I anseende til de 11 dagar, som utelemnas wid slutet af Februarii månad, kunde för bemälte år några wissa helgedagar begås uppå söndagar, nämligen: Kyndersmässodagen den sista Januarii eller fierde söndagen efter tret-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 6.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 16.

tondedagen; Mariæ bebodelsedag nästa söndag efter wårdagjemningen; midsommarsdagen nästa söndag efter sommarsolståndet; Mariæ besökelsedag första söndag uti Julio; Michaelisdag nästa söndag efter höstdagjämningen, och allhelgonadag första söndag uti Novembri.

Hwilket alt med de öfrige respective stånden hörsam- tiänst- och wänligen skulle communiceras.

Den 31 Januarii

1. Justerades föregående protocoll.

2. Förehades Hans Kongl. Maj:ts dictamen ad protocollum uti rådet af d. 18 Nov.[1] och Deras Excellenciers herrar riksens råds utlåtande derwid, som hos höglofl. Ridderskapet och adelen förewaret d.17 Decembris förledet år. Uti berörde dictamen ad protocollum har Kongl. Maj:t, i betraktande af flera omständigheter, med mycken ömhet för rikets wäl, förklarat sin nådiga wilja wara, at innehålla med sin Ericsgata tils rikets tilstånd sådant kunde tillåta, undantagandes hwad Finland och de norrske orterne betreffar, dem Hans Kongl. Maj:t ei ännu besedt, men at Hans Kongl. Maj:t med nådigt wälbehag ansåge, om uti staten blefwo anslagne 20 til 25 000 dal. s:rmt til årlige resepenningar, när rikets angelägna författningar skola werkställas, eller Kongl. Maj:t finner nödigt at biwista mönstringar, bese fästningswerken, eller i egen närwaro iakttaga hwad eljest kunde lända til rikets angelägenhet, då det som til Ericsgatan af riksens ständer blefwe bewiljat, kunde anwändas til fästningswerkens iståndsättande.

Deras Excellencier herrar riksens råd ärkänna i underdånighet den ömhet Kongl. Maj:t hyst för riket, men hänskiuta til riksens ständer at anslå de begärte resepenningar, och tro at Kongl. Maj:t företager de projecterade resor med råds råde enligit 21 § uti regeringsformen.[2]

Herr biskopen doctor Browallius utlät sig, at ständerna wäl hade kommet öfwerens om en wiss begrafnings- krönings, och Ericsgatuhielp, och at Kongl. Maj:ts mening torde hafwa warit, at dess dictamen skulle förut blifwit communicerat; men herr biskopen fant öfwermåttan wäl, at den omtalte bewillning icke kunde förslå til Ericsgatan, och at således icke eller något öfwerskott blefwe til fästningswerkens iståndsättiande. Hwad konungens resor

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 15.

[2] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

betreffande, hade altid något dertil waret i staten anslaget, stundom 6, stundom 8 000 dlr s:rmt, trodde fördenskull ei orådeligit wara, at detta behof nu utsättes så högt, som Hans Majestät det begärt, då det som ei åtgår, altid wore bespart, emedan det dock icke kan såsom handpenningar anses.

Kyrkoherden mag:r Helleday begärade underrättas, huru det skulle förstås i Deras Excellencers herrar riksens råds utlåtande, at Hans Maj:ts resor inom riket skulle med råds råde företagas?

Herr biskopen doct. Browallius hölt före, at man ei borde gå in i den saken, förr än man närmare sedt på regeringsformen,[1] och at herrar riksens råds mening wore i detta mål ganska ren.

Kyrkoherden mag:r Helleday förklarade sig ei wilja nu tala om Deras Excellencers mening men hwad han wille säja, war, at man borde öma om ordasättet råds råde, och tilse, at det i wårt jure publico, icke fick annan mening på ett, och annan på ett annat ställe, utan altid bifölle en wiss och derminerad sensum. Efter bemälte kyrkoherdes tanka wille råds råde säja så mycket, som öfwerläggning och votering uti rådet, hwilket när det hit lempades, skulle förbinda Hans Maj:t, at wid de omförmälte resors anställande rätta sig efter pluraliteten. I anseende hwartil, och efter herrar riksens råd åberopa sig 21§ i regeringsformen rådeligast wore at tillägga en clausulam salvatoriam, at Hans Maj:t då altid hafwer med sig twänne af riksens råd, när sådana resor företagas, som i den citerade § omtalas.

Biskopen herr doct. Browallius: Jag anser konungens resor för de ömaste omständigheter, och bör rådets utlåtande derom icke widare sträckas ut, än det ordet *sådana*, nämligen, de der höra til rikets författningar kan tillåta.

Kyrkoherden mag:r Helleday: Konungen säger sig wilja resa, då när angelägna wärf skola företagas, och hans närwaro är nödig. Följakteligen har saken waret före i rådet, och således ser jag ei, hwad stöd herrar riksens råds utlåtande ser uti den åberopade 21 §.

Herr biskopen doct. Browallius: Med angelägna rikets wärfs och författningars werkställande, som här omtalas, och til hwilken ända Hans Kongl. Maj:t wil resa, förstås alt det som tilkommer konung och råd at gemensamt förrätta, och om i sådana mål, som höra til den lagskipande magten, konung och råd skiljas, wändes up och ned på hela regeringsformen. Dessutan weta wi, at, enligit densamma, ingen öfwerste kan upboda manskap til mönstring, utan wederbörlig anmälan och tilstånd. Så kunna många hinder wara wid konungens tilämnade resor, om hwilka rådet finner nödigt, at göra sina ärin-

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

ringar, såsom äfwen riksens råd uti stora secreta deputation förklarat sin mening sådan hafwa warit, om uti orden något skulle synas wara otydeligit.

Kyrkoherden Helleday: Mönstring utsättes med råds råde, men om konungen sielf skulle behaga resa dit, är det en helt annan sak.

Herr doct. Hausswolff utförde denna sak ännu widare, huru i rådet utsättes tiden, anstaltas om upbodning, förordnas mönsterherre och så widare, men at dock icke deraf följer, at rådet bör sententiera om Hans Maj:t skal resa i egen hög person dit eller ei: Ty i den händelsen at Hans Maj:t wil resa, är praxis ingen annan, än at hofmarskalken anmäler det i rådet ad notitiam.

Biskop Browallius: Här är ei eller quæstion om annat. Som til exempel: Rådet kan säja: Nu är den och den angelägenheten: Wil Eder Kongl. Maj:t resa dit.

Doct. Hauswolff: Så styrker rådet Hans Maj:t at resa, annat är sententiera öfwer dess wilja at resa.

H:r biskop Browallius: Således är nödigt, at wi til närmare öfwertygelse om herrar riksens råds tanke af stora secreta deputation begära del af deras utlåtelse, i anledning af deras utlåtelse, i anledning af det som blifwit dem tilwitt.

H:r doct. Hausswolff: Jag talar allenast om sielfwa saken, och wil hafwa den utredd til rättelse för expedition, at wi, som där sitta, måtte weta, huru detta bör förstås.

Herr biskopen doct. Browallius: Man wet och är öfwertygad derom, at rådet ei lärer genom votering neka, om Hans Maj:t wil resa på jagt, til mönstring och så widare.

Domprobsten doct. Bælter: Jag tror mig så mycket tryggare kunna häröfwer yttra mina tankar, som jag fått lius i saken dels i stora secreta deputation, dels ock af samtal med herrar riksens råd sielfwa. Rådet gör skilnad emellan Hans Kongl. Maj:ts resor, och sielfwa ämnen til resorna. Dessa senare eller ämnen til resorna, såsom mönstringar, fastställas med råds råde, men sina resor fastställer Hans Maj:t sielf huru honom behagar. Detta wil jag förklara med några frågor:

1) Frågas: Om konungen äger rättighet at företaga resor inom riket til hwad ort honom helst behagar och wid alla omständigheter, utan föregånget omröstande i rådet? Jag finner mig förpliktad at härtil swara ja, ty hwarken förbinder regeringsformen konungen, eller hafwer konungen på något ställe uti sin nådiga försäkran förbundet sig, at låta sitt upsåt om någon resas företagande inom riket komma under rådets skärskådande och omröstning, icke eller determinerar lagen någon omständighet, som skulle föranlåta rådet at genom omröstande sig yttra om konungen må resa eller ei. Således synes kon-

ungen äga frihet, at sielf taga omständigheterna i öfwerwägande, och lempa sina resor, som han finner för sig beqwämeligast och riket nyttigast. Om praxis under wår fria regering warit annorlunda är mig obekant, och torde tiäna til uplysning, om uti rådsprotocollerna efterses, huru wida rådet skridit til votering, förr än högsal. konung Fredrich fått anställa någon resa inom riket.

2) Frågas om det är anständigt och nyttigt, at sådane resor gifwas af konungen i rådet tilkänna ad notitiam? Sielfwa sakens natur bejakar denna frågan. Det är anständigt, at i rådsprotocollet anteknas orsaken, hwarföre Hans Maj:t icke kommer at biwista följande rådslagen. Det är ock nyttigt 1. at med råds råde nödiga författningar må tagas, om de wid riksstyrelsen förekommande mest grannlaga mål och huru med dem under konungens frånwaro förhållas bör. 2. At rådet må hafwa tilfälle at lemna nödig underrättelse om de ärender som betarfwa mesta upmerksamhet på de orter dit resan sker. At 3. i fall Kongl. Maj:t wil på resan företaga sig några cabinetsmål, twänne Deras Excellentier må utnämnas til följeslagare. Och 4. at ifrån rådet må kunna utfärdas tidiga befalningar til wederbörande om anstalter som til en sådan resa ärforderliga äro.

Änteligen frågas, hwilka rikswårdande ärender kunna af konungen på sådana resor företagas? Rikswårdande ärender synas wara af åtskilliga slag. Somlige måste af konung i sittiande råd och med råds råde skärskådas och afgöras, och kunna ei på Kongl. Maj:ts resor företagas. Andra höra til konungens cabinett, dem konungen på sina resor afgör med twänne rikets råd. Men det gifwes ock tredie slaget, dem konungen i egen hög person kan til rikets fördel förrätta. Så kan han taga i ögnamärke landets allmänna tilstånd, om krigsmagt och fästningswerk hållas i tilbörligt stånd, om lag och rätt tilbörligen skipas wid domstolar, om jorden sorgfälligt ansas, fabriquer och handaslögder upodlas och stadgas. Men hwad kan wäl mera bidraga til så stora ändamål, än at konungen sielf beser så det ena som det andra? Då lära samtelige landets inwånare täfla med hwarandra, at i underdånighet fägna sin konung med åhoga och flit hwar och en i sitt wärf och handtering. Då hafwer ock konungen tilfälle at med egna ögon se de bristfälligheter, som han sedan, i fall de då straxt icke kunna förekommas, med råds råde kan förbättra och bota. Wår nådiga konungs öma upsåt med sina resor, bebodar derföre wårt land en allmän sällhet för oss och wåra efterkommande. Och när wi så tala om saken, tala wi hwarken konungens höghet eller rådets myndighet förnär.

Högwördigste herr archibiskopen frågade, om, i anseende til det nu blifwit talat, ståndet icke wille instämma med höglofl. ridderskapet och adelen, som

bifallet Hans Maj:ts dictamen. Hwarwid herr archibiskopen äfwen underst älte, om icke något til protocolls flyta måste rörandes den tanka ståndet har derom huru wida de omtalta resor nu med råds råde må fastställas, eftersom det wäl kan wara possibelt, fast det ei förmodas ske, at om detta med stillatigande aldeles går förbi, rådet då torde taga til sig den magt och sententiera deröfwer, om Hans Maj:t skal inom riket få i angelägna ärender resa hwart han wil.

Herr superintendenten doct. Körning, h:r doct. Hausswolff och kyrkoherden Helleday woro af den tanka, at sådant borde præcaveras pro futuro, fast det icke för närwarande tid tyckes wara nödigt, uti hwilken mening ståndet gemensamt instämde. Och lade herr biskop Browallius til, at efter den skilnad som blifwit giord emellan konungens resor och deras ämnen, han wore derom aldeles säker, det herrar riksens råd aldrig sententiera öfwer resorna i och för sig sielfwa, under hwilket förbehåll äfwen ståndet biföll höglofl. ridderskapets och adelns resolution, at genom gemensam deputation aflägga hos Hans Kongl. Maj:t underdånig tacksäjelse för faderlig ömhet så i anseende til rikets upprätthållande, som mild åtanka på de finska och norska orterne, och at äfwen instämmes med Kongl. Maj:ts nådigste åstundan, at 20 til 25 000 dlr s:mt i staten upföras til reseomkostningar årligen.

3. Häruppå androg herr biskop Browallius hurusom flere grannlaga omständigheter förekomma i wår fundamentallag, och at wår conservation fordrade, at wi rätt kände wåra grundlagar och wårt regeringssätt, at i framtiden icke något missförstånd må förorsakas, hwarföre, och emedan ståndet förledne riksdag fick en merkelig reproche at hafwa gått emot fundamentallagen, herr biskopen hölt före det lända til ståndets heder om någon dess ledamot författade dess tankar öfwer slika mål, och wiste at man hade lagens rätta förstånd.

Herr superintendenten doct. Körning, h:r doct. Hausswolff, domprobsten Bælter och kyrkoherden Helleday höllo före, at ett sådant företagande icke wore rådeligit utan alla fyra respective ståndens samtycke, och at af dem quæstio an först afgöres. Och tillade kyrkoherden Helleday, at den som finne sig så, kan upsätta sina tankar skrifteligen, men at ståndet icke utnämner någon enkannerligen dertil. Så trodde ock kyrkoherden sådant ei kunna ske, utan at åtaga sig wederläggning af de åtskillige tankesätt, som bekante äro hafwa i åtskillige stånd förewaret, hwilket ei skulle åstadkomma något godt, emedan hwar och en talat efter sin öfwertygelse, och trodt sig såsom riksdagsman haft rätt dertil.

4. Hade sex af bondeståndet företräde, och aflemnade det uti sista session utlofwade extractum protocolli angående justitiens widmagthållande. Ordet förde Otto Olofsson, som jemte helsning från sitt stånd recommenderade detta målet til afgörande.

Högwördigste herr archibiskopen bad om ståndets hälsning tilbaka, och lofwad, så snart som ske kan, taga ärendet under händer.

5. Genom utdrag af rådsprotocollet d.12 nov. 1751[1] har Kongl. Maj:t i nåder behagat til härwarande herrar biskopar och andra af ståndet som tiänt wid scholæwerken, remittera några förslager til informationswerkets uphielpande, som af upfostringscommission giorde blifwit. Och kommo herrar biskopar samt flere af ståndet öfwerens, at öfwer detta ärendet hålla särskilta sammanträden och rådplägningar. Och fick emedlertid notarien befalning at af secreteraren Sernander utbegära de betänkanden, som i denna sak blifwit til upfostringscommission från consistorierne insände.

6. Uplästes ett utdrag af protocollet hållet i stora secreta deputation d. 29 Januarii innewarande år[2] med föreställning til riksens samtelige ständer, at de i landet utspridde rykten rörande så wäl Hans Kongl. Maj:ts egen höga person, at han skulle eftersträfwa högre magt, som herrar riksens råd, at de skulle wilja hafwa mera myndighet, ei måtte werkande wara, at åstadkomma oenighet riksens ständer emellan til rikets skakning och förderf. Deputation wil ei ingå uti någon wederläggning af det, som om Kongl. Maj:t wore utspridt, emedan hwar och en af riksens ständer ägde fullkomlig öfwertygelse om dess nådiga tänkesätt, men wisar allenast nödwändigheten af herrar riksens råds bibehållande wid deras på lag och ständernas föreskrift grundade myndighet, och upmuntrar samtelige riksens höglofl. ständer til ett noga handhafwande af de faststälta lagar, och at ingen tillåtas måtte emot riksdagsordning[3] och regeringsform[4] munt- eller skrifteligen angripa herrar riksens råd til deras ämbete och myndighet, med mera.

Ståndet förklarade sig gemensamt, at ei hafwa någon del i de utspridde rykten, och proponerade biskopen h:r doct. Browallius, om icke hemställas skulle til stora secreta deputation, at til herrar riksens råd afgifwa ett tiänligit swar, hwilket dock upsköts tils widare.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 17. Även 15 februari 1752 § 2.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen, nr 3.
[3] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.
[4] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

7. Förelästes ett utdrag af protocollet, hållet uti secreta utskottet d. 16 Oct. 1751,[1] af innehåll, och hemställan, om icke riksens ständer wille til Kongl. Maj:t updraga, at utsända en skogsordning på prof til nästa riksdag, i anledning af de från skogscommission inkomne förslag, hwilket höglofl. ridderskapet och adeln bifallet, men ståndet resolverade:

Som ståndet anser för betänkeligit at bruka den föreslagne methoden, at på prof utfärda förordningar, utan ganska sparsamt och allenast wid trängande nöd, så wida den kan lända til inskränkning wid öfningen af ständernas lagstiftande magt, så fant ståndet bäst, at denna skogsordning allenast i project utgår, utan konungens namn, på det derwid behöriga påminnelser må kunna göras, förr än den kommer såsom lag at sättias i werkställighet.

8. Förehades justitiædeputations betänkande[2] angående de ärender, som, wid Kongl. Maj:ts justitiærevision til generalauditeurens föredragande höra, hwartil äfwen något förmäles om instruction för generalgouverneuren i Finland, och dess utfärdande på trycket, samt några utkomne förordningar rörande militiæstaten, dem justitiædeputation styrker at antagas för lag. Höglofl. ridderskapet och adeln hade detta bifallet, men ståndet resolverade:

1) Hwad härutinnan om generalgouverneurens instruction förmäles, derom finner ståndet nödigt, at secreta utskottet förut måtte sig yttra: men hwad 2) de omnämde förordningar betreffar, åstundar ståndet del deraf, at låta dem sig föreläsas och närmare bepröfwas, då ståndet sedan öfwer det ena och andra wil sig närmare utlåta.

9. Bifölls justitiædeputations betänkande af d. 30 Oct. 1751,[3] huru wida möer och jungfrur af hwad ålder och stånd de wara måga, kunna förklaras för myndiga, at sin egendom utan förmyndare förestå.

10. Så bifölls äfwen samma deputations betänkande af d. 12 Nov. 1751,[4] angående Kongl. Maj:ts genom trycket utgående förordningars meddelande och öfwersändande til alla wederbörande som dermed böra förses.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Sekreta utskottet, nr 3.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 20. Även 13 mars 1752 § 6.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 19.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 18.

11. Förelästes och bifölls secrete handels och manufacturdeputations betänkande af d. 9 hujus[1] angående tacksäjelses afläggande hos Deras Kongl. Maj:tter för deras ömhet och wårdnad om fabriquernes förkofran.

12. Upwistes en tractat kallad anledning til läro- och näringswerkens förbättring, författad af en wid namn Gustaf Ruder,[2] uti hwilken som åtskilligt fants undergräfwa ståndets wälfångna privilegier, ty anmodades herrar ledamöterna uti mindre secreta deputation, hwarunder cancelliecollegium och censuren höra, at detta målet der andraga, och skaffa behörig bot derpå, at censuren på det som tryckes må med mera accuratesse handhafwas och wårdas.

Den 8 Februarii

1. Justerades föregående protocoll.

2. Hade 4 af Kongl. Maj:ts och riksens Swea hofrätts ledamöter uppå giord anmälan företräde, näml. hofrättsråderne Linderstedt och Rutger, samt assessorerne Hagelberg och Reftelius. Ordet förde hofrättsrådet Linderstedt på sätt som följer:

Genom underdånig skrifwelse til Kongl. Maj:t af d. 9 Dec. sistledne,[3] hwaraf en afskrift nu hörsamt insinueras, har kongl. Swea hofrätt i underdånighet anfört orsaker, som föranlåtet denna kongl. hofrätten i underdånighet anhålla, at som Kongl. Maj:ts och riksens Götha hofrätt begärt en sådan förstärkning af ledamöter och betiänte, at arbetet där på twänne divisioner måtte kunna fortsättas, denna kongl. hofrätten måtte äfwen förstärkas med allenast fyra ledamöter och någon betiäning, på det arbetet här på tre divisioner kunde förrättas.

Riksens höglofl. ständer lära benäget finna, at som alla hofrätternes jurisdictioner tilsammans utgöra ett förknippat rike, och alla inbyggarne ett under en konung och lag förbundet folk, så fordrar ock en uppå ett sådant deras band grundad billighet, at enär i några landsorter en författning göres til lag och rätts skyndesammare skippande, de andra provinciernas inbyggare derwid måtte äfwen få wara i åtanka.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 14.
[2] Se Käll- och litteraturförteckningen: Ruder 1749.
[3] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 87.

Detta föranlåter denna kongl. hofrätten hos riksens höglofl. ständer wördsameligen anhålla, at enär Kongl. Maj:ts och riksens Götha hofrätts ansökning i ofwanberörde ärende företages, då tillika den kongl. Swea hofrätts hos Hans Kongl. Maj:t anmälte underdåniga ansökning måtte få komma i lika ömsint öfwerwägande. Kongl. Swea hofrätt har så mycket mindre kunnat undgå denna wördsamma begäran hos riksens höglofl. ständer at anmäla, som kongl. hofrätten icke skulle kunna undwika ett omildt omdöme hos alla Swea rikes inbyggare, om, igenom kongl. hofrättens stillatigande, deras wilkor skulle i någor måtto blifwa sämre än deras som bo i Götha rike.

Riksens höglofl. ständer, som genom enighets band förbundet sig sielfwa, at inbördes arbeta på ett gemensamt wäl, hoppas kongl. hofrätten lära så mycket benägnare detta uptaga, som det ei på annat syftar, än at alla, både Swea och Götha rikens inbyggares angelägenhet måtte på en gång få förekomma riksens höglofl. ständers högtuplysta skärskodande, och en sådan författning tagas, som må göra alla inbyggarnes, och bägge kongl. hofrätternes, hwaribland denna kongl. hofrätt har den äran at wara den älsta, wilkor lika och enahanda, hwilket då icke skedde, om kongl. Götha hofrätt finge ett särskilt utslag, som satte den i stånd, at kunna afhielpa alla där årligen inkommande mål, då det här icke ske kunde, hwilket än liusligare skulle kunna wisas, om denna kongl. hofrätten hade tilfälle inför deputerade af riksens höglofl. ständer upte handlingarna uti de många här oafgiorde liggande saker.

Hwaruppå, sedan herr hofrättsrådet berättat, at denna angelägenhet blifwit d. 13 Decembris förledet år hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmält, och at Kongl. Maj:t genom utdrag af rådsprotocollet, hwaraf äfwen nu afskrift meddeltes, i nåder täckts remittera densamma til riksens ständers bepröfwande och afgörande. Herr archibiskopen å ståndets wägnar lofwade taga detta ärendet i behörigt öfwerwägande. Deputerade afträdde.

3. Hade twänne deputerade från det ärbara bondeståndet företräde. Ordet förde Joseph Hansson, som jemte helsnings förmälan recommenderade, til ståndets bifall 1:o[1] at den uti secreta utskottets extracto protcolli af d. 16 Octobris förledet år omförmälte skogsordning må på prof til nästa riksdag af Kongl. Maj:t utfärdas och 2:o[2] at Kongl. Maj:ts och riksens Götha hofrätt måtte förstärkas at til justitiens desto skyndesammare administrerande kunna arbeta i twänne divisioner, hälst kunnigt wore, at uti bemälte hofrätt ligga ärender, som på 20 à 30 år icke hunnit blifwa afgiorde, och ei eller hädanefter

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 19.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 20.

kunna bringas til slut, om ei den begärte förstärkning af ledamöter bifalles. Hwad det förra angick, hade ståndet redan uti sista session deröfwer yttrat sin tanka, men betreffande det senare lofwade herr archibiskopen, at ståndet skulle det wid tilfälle til afgörande företaga.

4. Hade höglofl. ridderskapet och adeln til riksens ständers bewillningsdeputation remitterat det ärbara bondeståndets utdrag af protocollet,[1] innehållande någon påminnelse wid den bewillning, som blifwit projecterad, at af riksdagsmän som hafwa stångjärnshamrar til begrafnings och cröningshielp utgöras, i hwilken bondeståndet tykte alt för stor olikhet wara emellan dem som smida 400 skeppund, och dem som allenast smida 10, 15 à 20 skeppund, och derföre borde lika med hemansbrukare anses.

Ståndet biföll höglofl. ridderskapet och adelns resolution, och remitterade äfwen detta mål til bewillningsdeputation, som lärer tilse huru wida någon jemkning härwid ske kan.

5. Påminte herr archibiskopen om det, som ifrån justitiedeputation ankommet, rörande 1 § af ståndets allmänna beswär, och de öfwerklagade ändringar uti ecclesiastique ärender, hwilka deputationen wil hafwa specificerade.

Biskopen herr doct. Browallius hölt före, at det ei giorde tilfyllest, om deputation allenast skulle få rubriquen af sakerna, utan at nödigt wore göra särskilt deduction af hwarje mål, hwilket bifölls. Och sedan ståndet sig om sielfwa målen förenat, åtog sig herr doct. Filenius at dem i form upsätta.

6. Förehades cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[2] angående de hos kongl. reductionscommissionen afgiorde mål, hwilka sistl. riksdag ei blifwit uti riksens ständers pleno föredragne, med hemställan, om en särskilt deputation skal förordnas, som til öfwerseende och utarbetande företager de mål, som af riksens höglofl. ständers reductionsdeputation icke hunnit skärskodas, och med hwilka cammar oeconomie och commerciedeputation sig ei kan befatta, emedan den då skulle hindras i andra sina göromål, och hwarken är försedd med nödig instruction, eller aflagt den derwid wanliga domareeden.

Ståndet hölt onödigt, at til dessa målens afgörande förordna någon särskilt deputation, utan remitterade detta betänkande til cammar oeconomie och commerciedeputation, som drager derom försorg, at dessa ärender warda uti någondera af dess utksott utarbetade, som har at ställa sig den för reduc-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 27.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1314, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 2.

tionsdeputation förleden riksdag utfärdade instruction til efterrättelse, at sedan til riksens ständers plena sina betänkanden ingifwa.

7. Uplästes riksens höglofl. ständers bergsdeputations betänkande,[1] angående en bergsfiscals förordnande uti Wermelands bergmestaredöme, utan at med lön för honom betunga staten, emedan 900 dl:r kopp:mt kunde honom bestås af de medel, som äro under kongl. bergscollegii disposition, och bemälte collegium niuta ärsättning af Kongl. Maj:ts och cronans andel i de sakören, som wid bergstingsrätterne igenom bergsfiscalens anställande käromål kunde inflyta, och sådant på prof til nästa riksdag, då man finge ärfara, hwad räkning til beständig lön af sådana saköresmedel wore at göra, eller rikets omständigheter då torde medgifwa, at lönen måtte i årliga staten upföras. Höglofl. ridderskapet och adeln hade genom utdrag af protocollet d. 31 Januarii[2] wist nödwändigheten af denna syslans inrättning, och derföre bifallet bergsdeputations betänkande, hwilket ock ståndet giorde.

8. Företogs samma deputations betänkande,[3] i anseende til regementsqwartermästarens Thure Gyllenspets påminnelser wid förklaringen af den 1738 och 1740 årens riksdagar bewiljade smidestilökningen för bruken i Wärmeland och Dalsland, af innehåll, at regementsqwartermästaren Gyllenspets nu, sedan han försutet all laga tid och talan, icke bör stridiggöra den smidesfördelning, som för flere år sedan gått i fullbordan och blifwit lagståndén, öfwer hwilket ännu äfwen riksdagsfullmägtigens från Köpings stad, Jacob Strangs i bergsdeputation afgifne skrifteliga votum medfölgde, som genom bemälte deputation betänkande blifwit gillat.

Höglofl. ridderskapet och adeln hade wäl bifallet ofwannämde deputations betänkande, men derhos begärt bergsdeputations utlåtande, huru wida den klagande kunnat lida, hwilket emedan ståndet ansåg såsom stridande mot hwartannat och dess ledamöter i bergsdeputation, probsten Strang och kyrkoherden Ullholm widare utförde på hwad grund deputationens betänkande war stält, ty fant ståndet godt, at det samma, för sin del, simpliciter bifalla.

9. Förehades allmänna beswärsdeputations utdrag af protocollet,[4] angående at, enligit 8 § i 1739 års förordning om prestawal, afgöras måtte, huru vota wid prestewal i städerna beräknas böra emot hemantalen i landsförsamling-

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 6.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 6.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 7.
[4] Bondeståndets arkiv, R 1875, Besvärsdeputationen, nr 2.

arna som dertil höra, så nämligen, at wederbörande landshöfdingar och städernas inwånare derwid höras måtte. Bemälte utdrag war af höglofl. ridderskapet och adeln bifallet.

Theologiæ professoren och domprobsten doctor Filenius afgaf härwid sin berättelse, hwad wid förflutne riksdag i denna sak blifwit tilgiort, och huru justitiædeputation ingifwit project til prestewals anställande. Och sedan ståndet taget alla omständigheter i noga öfwerwägande, stadnade det i följande slut: At herrar landshöfdingarne och consistorierne måtte gemensamt med sina berättelser inkomma och städernes inwånare så wäl som allmogen af dem bägge likaledes gemensamt höras, förr än något i denna sak fastställes.

10. Företedde herr biskopen doct. Browallius friherrinnans fru Beata Jaquette Ribbings beswär öfwer urskillningsdeputation,[1] som afslaget den ansökning hon itererat, men dess moder redan wid 1726 och 1738 årens riksdag giort, at blifwa bibehållen wid skatterätt uti Ulricsbergs ladugård, och hwilken sak ofwannämde år blifwit remitterad til riksens höglofl. ständers cammar oeconomie och commerciedeputation, hwarest den ännu hufwudsakeligen är anhängig. Bemälte herr biskop androg, hurusom Kongl. Maj:t och cronan merkel. förlorat derwid, at denne ladugård och skatterättigheten dertil gått fru friherrinnan Ribbing ifrån: Och fant ståndet i anseende dertil skäligt, at detta ärendet återremiteras skulle til riksens ständers cammar oeconomie och commerciedeputation, som har at detsamma ytterligare undersöka och bepröfwa, samt med sitt utåtande til riksens ständers plena inkomma.

11. Androgs de beswär, som af brukspatronen Montgomery blifwit anförde,[2] men uti urskilningsdeputation afslagne öfwer den riddaresyn, som 1749 hållen blifwit uti en ägotwist honom och generaladjutanten Georg Löwen emellan, hwarwid äfwen bemälte herr generaladjutant anfört sina påminnelser, och resolverade ståndet, at detta ärendet skulle til justitiædeputation remitteras, at där närmare skärskodas.

12. Fant ståndet nödigt för de oredor, som finnas wara med böckers censurerande så wäl uti theologiska som politiska ämnen, at anmoda dess ledamöter uti mindre secreta deputationen af kongl. cancelliecollegii protocoller göra sig underrättade, af hwad anledning och på hwad grund de i desse sena-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 17.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 6. Även 18 februari 1752 § 11.

re åren tagne författningar kunna wara giorde; och skulle denna ståndets anmodan genom utdrag af protocollet ofwannämde ledamöter tilställas.

13. Lät ståndet sig föredraga fru Hedvig Charlotta Nordenflychts ansökning[1] at bekomma något understöd uti sitt fattiga tilstånd. Och som prestaståndet icke allenast taget hännes swaga wilkor uti ömt öfwerwägande, utan ock med nöje ärinrat sig de åtskillige wackre, sinnrika och upbyggeliga poetiska skrifter, som hon tid efter annan af trycket utgifwet, och hwarmed hon werkeligen så inom som utom fäderneslandet sig distinguerat, så skulle prestaståndet gärna se hänne på något sätt hugnad och upmuntrad. Och ehuruwäl ståndet ömar rikets närwarande wilkor, så har dock ståndet, i anseende dertil, at hon i wår tid wisat sig ibland wåra fruentimmer, såsom ägande besynnerliga snillegåfwor, welat hörsam- tiänst- och wänligen hemställa til de öfrige respective ståndens, hwilka om bemälte fru Nordenflycht lära hysa lika benägna tankar, om icke til Hans Kongl. Maj:t en underdånig föreskrift kunde afgå, det Hans Kongl. Maj:t i nåder må täckas tillägga hänne 5 à 600 dl:r s:mts årligt underhåll oafkortat af extra medel.

14. Utdeltes af herr doct. Hausswolff Joseph Israëlssons wid Deras Maj:tters cröning hållna tal;[2] samt af probsten mag:r Lind biskopens herr doct. Alstrins likpredikan öfwer afledne biskopen herr doct. Kalsenius,[3] så wäl som catalogen på dess efterlämnade böcker, för hwilket alt ståndet bad om dess tacksäjelse hos wederbörande.

15. Anmälte probsten doct. Lidius, at domprobsten mag:r Liungberg wäl wore åter til staden ankommen, men nu af siukdom hindrad, at wid detta ståndets sammanträde sig infinna.

Den 15 Februarii

1. Justerades föregående protocoll.

2. Uplästes kongl. upfostringscommissions riksdagsberättelse,[4] angående hwad uti detta ärendet blifwit giort. Höglofl. ridderskapet och adeln hade re-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 5, Även 30 januari 1752 § 10.
[2] Se Käll- och litteraturförteckningen: Israëlsson 1751.
[3] Se Käll- och litteraturförteckningen: Alstrin 1751.
[4] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 17. Även 31 januari 1752 § 5.

mitterat den til riksens ständers secreta utskott. Och fant ståndet godt, at stadna i samma slut.

3. Uplästes domprobstens d:r Filenii project rörande 1 puncten af presteståndets allmänna beswär, öfwer de uti ecclesiastique mål sedan sista riksdag giorde ändringar; hwilket til justitiædeputation skulle afsändas.

4. Hade uppå begäran 6 deputerade från bondeståndet företräde. Ordet förde Joseph Hansson, som anmälte dess ståndss helsning och begäran

1) det justitiens handhafwande, som de tilförene recommenderat, måtte hos prestaståndet med all ömhet öfwerwägas, och sådana mått tagas, som tiäna at förhielpa en hwar til den rätt som wederbör. Och trodde deputerade mycket til slikt ändamåls winnande kunna bidraga, om konungens ombudsman blefwe förordnad, at resa omkring i riket, och i nogaste måtton sig underrätta, huru justicen på alla ställen wederbörligen handhafwes. 2) Önskade deputerade i anseende til flera skäl, at den af Götha hofrätt begärte förstärkning måtte bewiljas. 3) At ståndet wille afgöra saken, angående det af lagmannen Frank begärte hemansbyte, och 4) öfwerlemnade 3:ne extracta protocolli, dem de begärade wid tilfälle företagas måtte.

Herr archibiskopen swarade, at ståndet wille, så snart görligt wore, företaga den ena med det andra til afgörande.

5. Förehades land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande af d. 11 Januarii[1] öfwer 35 § af krigsbefälets wid nu påstående riksdag andragne allmänna beswär, angående at ammiralitetsstatens officerare måtte wid siöcommenderingar, hwad tractamente angår få hugna sig af samma fördelar och wilkor med deras wederlikar af indelte regementer i fält, helst som de icke begära någon särskilt wedergällning för alla extra förrättningar i land, med mera.

Herr biskopen doct. Browallius, doc Hausswolff, doct. Filenius, doct. Tiliander och probsten Troilius med flere woro af den tankan, at denna ammiralitetsstatens begäran ei annorlunda kunde anses än ganska billig. Rikets största defension bestode i flottan, och som, i anseende til den ringa lön siöofficerare, då de göra tiänst, af gammalt war anslagen, man nu så wäl som förr måste klaga deröfwer, at så få ämnen gifwas, som deruti wilja sig ewertuera, ty troddes den swårighet snart kunna häfwas, om man, med bifall af denna sökta tilökning, gåfwe dem som wid denna staten tiäna, någon up-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 20.

muntran, då flere skulle blifwa hogade, at göra sig skickelige til en slik fäderneslandets tiänst.

Probsten Ring och kyrkoherden Bolmstedt höllo före, at som en slik tilökning giorde bewillningen drygare, borde ei mera samtyckas, än man kunde gå ut med, helst som alla tiders historier wisa, at flottan aldrig giort den nytta, som man med skäl wäntat och wid tilfällen åberopas.

Men så wistes å andra sidan, at sielfwa billigheten fordrade, det de som tiäna til siös borde hafwa lika förmon med dem som tiäna til lands. I anseende hwartil ståndet med höglofl. ridderskapet och adeln instämde, at land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande öfwer detta ärendet borde bifallas.

6. Uplästes öfwerste Callings[1] memorial, uti hwilket han styrker så til wiss lön för fältmarskalken, som tilökning på ammiralitetsofficerares tractamente när de äro comenderade, samt twänne wärfwade regementers uprättande, som kunde brukas til ständig garnizon i Finland. Ståndet instämde med höglofl. ridderskapet och adeln, och remitterade detta mål til riksens ständers secreta utskott.

7. I anledning af twänne deputerades från det lofl. borgareståndet giorde begäran, företogs allmänna beswärsdeputations betänkande[2] öfwer 1 § af borgareståndets allmänna beswär, angående förbudet d. 12 Junii förledet år emot byggningsmaterialiers utskeppning, i anseende til den i Stockholm skedde brand, måtte uphäfwas. Och sedan ståndet taget det ena med det andra i behörigt öfwerwägande, fants godt dertil samtycka, det kunde wäl, i anseende til förewarande omständigheter, Kongl. Maj:t i underdånighet anmodas at uphäfwa det giorde förbudet; dock Hans Kongl. Maj:t ei obetaget, at wid slika bedröfweliga tilfällen göra den författning som nödig pröfwas, sedan wederbörande collegier hörde blifwit. Men hwad de så kallade läkten angår, såsom genom hwilka mycken skog ödes och skämmes, wäntar ståndet wederbörande deputations närmare utlåtande.

8. Påminte probsten magister Strang, at ståndet borde taga något steg til hemmande af de kring landet utspridde skrifter under namn af predikningar, och om hwilka något uti ståndet wid slutet af förledet år blef talat. Och höllt probsten före så mycket nödigare wara, at ståndet beifrar denna sak, som öfweralt i landsorterne klagas, at sådant ei blifwit åtalat.

[1] Läs: *Kalling.*

[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 4.

Herr biskopen doct. Browallius androg, at wäl å behörigt ställe wore i denna sak något tilgiort, och något widare göras kunde, men at ståndet icke kan sauvera sin heder, om det ei gemensamt låter höra af sig.

Herr biskopen doct. Beronius ansåg det för en olycklig stund, om ståndet lade neder denna sak. Där wore i synnerhet twänne ting at merka: 1) wore ståndet rördt til sin kläderägt. 2) Wore religion och gudstiänst med hwad dertil hörer, hårt angripet. Med det förra kan ståndet göra efter behag, men det senare kan ståndet ei annars än blifwa, så framt wi ei skulle exponera oss icke allenast för wåra egna utan ock för främmande, fast de wore både catholiquer och turkar.

Herr biskopen doct. Browallius tykte, at, efter det blifwit honom på flera på flera ställen sagt, då han om detta ämnet yttrat sina tankar, at alla i ståndet icke wore med honom af enahanda mening, det då bäst wore, at hwar och en, man ifrån man i ståndet säger sin mening, så at, hwad ståndet ock härwid görandes warder måtte ske gemensamt af alla, ingen undantagen.

Herr doct. Hausswolff trodde ingen wara, som icke håller före, at detta bör af ståndet åtalas, och om någon misstänkes för annat, kom den som behagar angifwa honom.

Herr biskopen doct. Wallin instämde med h:r biskop Browallius och begärade, at ståndets ledamöter skulle upropas, och hwar för sig ad protocollum säga sin mening.

Herr archibiskopen underställte, om icke denna sak wore dermed bäst afhulpen, at ett utdrag af protocollet öfwer detta ämnet gick til secreta utskottet, då deruti inryckas kunde, at ståndet beifrar denna sak med enhällig nit och ett hierta; hwilket bifölls. Dock utlät sig herr biskopen doct. Juslenius, at bäst wore, om denna sak remitterades til plenorum afgörande, emedan, om den skulle gå til secrete utskottet, riksdagen slutas kunde, förr än något blefwe dertil giort.

Probsten d:r Serenius: Innan högwördige ståndet går widare i denna sak, hemställer jag, om det icke, som påmint är, wore nödigt at wara wiss om ståndets enhällighet, som uti detta ärendet torde wara nödigt mer än uti andra at göra kunnig. Det är icke obekant, at obetänksamma människor hafwa klädt hofkläder på dessa spöken och satt dem i competition med prestaståndet om öfwerhetens protection. Derföre, och på det ingen må efteråt säga: Jag är oskyldig och har ingen del deruti, utan den eller den är orsaken til ståndets rörelser, är min mening at wi här för protocollet mangrant förklara oss, om wi wilja, at saken skal läggas ned, eller at ståndet skal ifra deruti.

Herr archibiskopen förmente, såsom h:r doct. Hausswolff, at sådant wore onödigt, enär i det omtalte extractet inryktes, at dess innehåll wore ståndets

gemensamma tanka. Och åtogo sig biskopen herr doct. Beronius, samt probsten doct. Serenius, at upsätta expedition, som i detta ärendet kommer at til riksens ständers secreta utskott afgå, med begäran at det skyndsamligen afgöres och med dessa smädeskrifter efter lag förfares.

9. Kom hos ståndet i öfwerwägande, at, emedan biskopen högwördige h:r doct. Samuel Troilius instundande Maji månad kommer at antaga det honom i nåder anfötrodde biskopsdöme, och således ei efter den tiden kan bestrida det fullmägtigskap i riksens ständers banco, som honom hitintils warit af ståndet updraget, nödigt wara wil, at någon annan af Stockholms stads consistorii ledamöter i bemälte h:r biskops ställe til ståndets fullmägtig förordnas. I anseende hwartil, och som kyrkoherden wid S. Mariæ Magdalenæ församling, högwördige herr doctor Johan Forsskåhl nu är bland deputerade i bancodeputation, och förwärwat sig nödig insigt uti de stycken, som höra til det så ganska angelägna bancowerket, altså fants godt at förordna bemälte herr kyrkoherde doct. Johan Forsskåhl, at uti h:r biskopens doct. Troilii ställe wara ståndets fullmägtig uti banquen, och at utdrag af protocollet deröfwer meddelas skulle.

Den 18 Februarii

1. Justerades föregående protocoll.

2. Wid 8 § justering ärinrade biskopen h:r doct. Juslenius, det han wäl uti sista session war af den tanka, det borde saken quæstionis remitteras til riksens ständers plena, men förklarade nu bäst wara, om herr archibiskopen och samtelige præsules skulle begära företräde hos Hans Kongl. Maj:t, och deröfwer göra i underdånighet de föreställningar, som kunde pröfwas nödige. Hwarutinnan dock ståndet ei fattade något wist slut.

3. Ankommo 12 deputerade från höglofl. ridderskapet och adeln. Ordet förde herr fältmarskalken grefwe Dürring, och företedde ett utdrag af rådsprotocollet, hållet d. 21 Januarii 1752, deruti Hans Kongl. Maj:t i anledning af bemälte herr grefwes och fältmarskalks å krigsbefälets wägnar ingifne memorial och föreställning d. 17 Octobris sistl:ne och til behållande af likhet uti arméen, funnet skäligt at hugna de indelte regementer med lika förmon som de wärfwade, så at äfwen dem bewiljas måtte stabsofficerare, hwilket ärende dock Hans Kongl. Maj:t til riksens ständer remitterat, och herr grefwen och fältmarskalken med de öfriga deputerade til bifall recommenderade. Herr

archibiskopen swarade at ståndet ei skulle underlåta taga saken i öfwerwägande och sig deröfwer skyndesammast utlåta. Deputerade afträdde.

Häruppå företog sig ståndet detta mål til afgörande och uplästes secrete utskottets extractum protocolli af d. 15 Februarii,[1] deruti secreta utskottet anser för rådeligit, at, i den händelse riksens ständer skulle pröfwa för godt, at stabsofficerare wid alla så indelte som på wärfwad fot stående regementer skola antagas, de officerare, hwilka genom stabscapitainers förordnande lidit, måge, i anledning af sina förra fullmagter niuta deras tour och ancienneté til godo. Höglofl. ridderskapet och adeln hade til denna, å krigsbefälets wägnar, giorde underdåniga ansökning gifwit sitt bifall, enligit secreta utskottets utdrag af protocollet med den tilläggning, at ingen annan, inom det regementet där han tiänar, må dermedelst blifwa lidande. Sedan ståndet taget det ena med det andra i öfwerwägande, fants godt at bifalla höglofl. ridderskapet och adelns resolution, med det förbehåll i protocollet, at ståndet ei wil gå in med dem, som häraf torde taga sig anledning at begära tilökning på rangen.

4. Ankom löparen til stora secreta deputations utdrag af protocollet hållet d. 29 Januarii, och om hwilket widare i ståndet warit talat d. 31 uti samma månad, som den dagsens protocoll och dess 6 § bredare utwisar. Höglofl. ridderskapet och adeln hade förklarat sig wara af samma tanka med stora secreta deputation, hwilket ock ståndet giorde.

5. Uplästes justitiædeputations betänkande uti den af Hans Kongl. Maj:t d. 15 Octobris 1750[2] medelst utslag afgiorde sak emellan då öfwersten, nu generalmajoren och riddaren af kongl. Swerdsorden h:r Georg Reinhold Palmstruck och krigsfiscalen Jacob Boberg, angående at Hans Kongl. Maj:t förklarat generalmajoren skyldig at mista halft års lön, hwaröfwer han sig hos riksens ständer beswärat, hwilka beswär til justitiædeputation i anseende til anförde skäl icke funnet sig befogad, at til skärskodande uptaga. Hwarjemte fölgde ett särskilt votum, som en af justitiædeputationens ledamöter afgifwit, och hwaruti de skäl andragas, som synas styrka til samma beswärs uptagande och afgörande. Höglofl. ridderskapet och adeln hade funnet de i bemälte voto andragne skäl af den beskaffenhet, at de remitterat målet til justitiædeputations afgörande, uti hwilken mening äfwen ståndet instämde.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Sekreta utskottet, nr 5.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 17.

6. Uplästes samma deputations betänkande[1] huru wida den af Hans Kongl. Maj:t sedan sista riksdag med råds råde utgångne och d. 17 Februarii år 1748 underteknade förordning, at gäldbunden fast egendom, som genom offenteligit utrop försäljes, icke må lagfaras eller wara börd underkastad, må anses för en fastställd lag. Höglofl. ridderskapet och adeln funno betänkeligit, at fastställa samma förordning utan hålla före, at med gäldbunden fast egendoms försäljande må efter allmänna lagen förfaras. Hwilket ock ståndet biföll.

7. Förehades riksens ständers secrete handels och manufacturdeputations betänkande[2] angående borgmästarens och riksdagsmannens från Wisby stad Abraham Langes giorde ansökning, at de til Gottland inkommande utrikes fartyg måtte få betiäna sig af så många bielkar, sparrar och bräder, som til nödig bädd och stufning, under den derifrån til afhämtande mätt och bläcksten, efter fartygets drägtighet kan ärfordras. Höglofl. ridderskapet och adeln funno betänkeligit, at til denna ansökning samtycka, helst som det är at befara, det under förewändning af nödigt wirke til bädd och stufning, en stark och för landets aftagande skogar förderfwelig utförsel torde föröfwas; och woro således af den tankan at det må förblifwa wid det redan utkomne kongl. förbudet.

Det lofl. borgareståndet hade genom medföljande utdrag af protocollet[3] funnet godt, at til alla delar bifalla deputationens betänkande.

Probsten doct. Serenius, kyrkoherden Helleday och flere höllo betänkeligit at samtycka til den begärte bädd- och stufning, emedan skogarne på Gottland skulle derigenom mer än mycket utödas.

Kyrkoherden Åkerman såsom fullmägtig från orten och bäst kunnig om de soknar, som låta utskeppa någon sten, berättade sådant wara deras endaste näringsfång, det de til nödwändig undergång sakna skulle, om de ei finge tilstånd, at betiäna sig af så mycket träwirke, som til nödig stuf och bäddning ärfordrades. Det kommer allenast an på några få stockar och tolfter bräder, som årligen kunde utföras, men införde dock i landet til inwånarenas understöd några hundrade delar årligen, som de eljest umbära skulle.

I anseende til denna kyrkoherden Åkermans föreställning, fant ståndet äfwen godt, at bifalla deputationens afgifna betänkande.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 16.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 13.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 19.

8. Uplästes ett annat samma deputations betänkande,[1] huru och på hwad sätt förekommas måtte, det en del löst folk, som wid fabriquerne föga eller ingen betiäning göra, icke måge derunder blifwa skyddade, hwilket höglofl. ridderskapet och adeln bifallet och ståndet äfwen biföll.

9. Förehades ett utdrag af bewillningsdeputations protocoll af d. 4 Febr.[2] deruti riksens ständer, i anseende til flera omständigheter, styrkas til at förbiuda caffébönors och champagnewins införsel och bruk i riket. Höglofl. ridderskapet och adeln hade remitterat detta ärende til riksens ständers handels och manufacturdeputation, som tillika har at taga i öfwerwägande, på hwad sätt desse och flere öfwerflödswaror må kunna hämmas och inskränkas.

Herr biskop Browallius mente, at hwad caffé angeck, man borde tilse, at igenom dess förbud den lagstiftande magten ei exponeras, eller ock tilfälle ei gifwes, at påfinna äfwen så skadelige och förderfwelige drycker, hälst det wore en beklagelig sanning, at menniskans smak och wana icke låta sig gärna tämjas genom någon lag.

Efter flera rådplägningar fant ståndet godt, at bifalla höglofl. ridderskapets och adelns resolution.

10. Ankom från höglofl. ridderskapet och adeln med remiss til justitiædeputation ett utdrag af protocollet hållet hos det ärbara bondeståndet d. 30 Januarii, angående, at konungens högsta ombudsman måtte, så ofta omständigheterna det tillåta, och nödwändigheten det fordrar, resa omkring i landsorterna så i Swerige som Finland, samt efterfråga och beifra de fel, som til hinder uti justicens ärhållande kunna af domare och andra ämbetsmän wara begångne, på det efter målens beskaffenhet, de lidande må förhielpas til sin rätt och skadestånd, och de brotslige ställas under answar. Ståndet fant äfwen nödwändigheten häraf, såsom ett medel at sätta domare i mera eftertanka, och hwarigenom presterskapets myndighet i många mål kunde souteneras, hwilket med flera exempel bestyrktes, och fördenskull blef ock detta mål af ståndet til riksens ständers justitiædeputation remitteradt.

11. Frågade herr archibiskopen, huru förhållas skulle med generaladjutanten Löwens och brukspatronen Montgomerys sak,[3] som ännu wore oexpedierad, men öfwer hwilken dock ståndet d. 8 i denna månad resolverat, at den skulle

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 12.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 5.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 6. Även 8 februari 1752 § 11.

til justitiædeputation remitteras, Flere af ståndet höllo före bäst wara, at ståndets relution expedieras, men herr biskop Juslenius, herr doct. Körning, doct. Hausswolff och kykoherden Helleday förmente, at denna sak borde åter remitteras til urskillningen, som kan anföra sina skäl, hwarföre Montogomerys ansökning blifwit afslagen. Så hade han icke eller ärlagt de böter, som instruction för urskillningsdeputation pålägger den som ohemult klagar. Konungen hade en gång dömt, at en riddaresyn skulle hållas, nu wore den hållen och derwid borde det förblifwa. Skulle saken nu förwisas til justitiædeputation, utan at förut med urskillningsdeputation communiceras, wore det icke aldeles enligt med riksdagsprocessen, och den ena deputation sattes at censurera den andras göromål, som dock allenast är plenorum sak, med mera.

Herr biskopen doct. Browallius: At urskillningsdeputation skal höras, lärer wara så mycket onödigare, som ingen § i dess instruction rörer något sådant mål som detta är. Den har altså med säkerhet kunnat afslå en sak, när instructionen til dess uptagande ingen anledning gifwit. Men sådant hindrar icke at ju riksens ständer sielfwe må yttra sig öfwer en casus, hwilken de, wid bemälte instructions utfärdande sig icke förestält, eller något derom stadgat.

Allmänna lagen tillåter ei något wädiande emot riddaresyn, men den skulle wara orättwis, om den derigenom wille gilla de nulliteter, som derwid torde begås.

Man torde äga exempel, at wid slikt tilfälle en annan riddaresyn blifwit förordnad, som, om jag rätt minns, i högstsalig konung Carl XI:tes tid skal wara skedt.

Allmänna lagen innehåller icke något, hwad til regeringslagen hörer, i hwilken allena riksens ständers rättighet at äga inseende öfwer lagskipningen, tolkas och stadgas.

Intet ämbetsmål i riket är derifrån undantaget, icke ens Kongl. Maj:ts egna domar, mot hwilka icke eller allmänna lagen tillåter at wädia. Skulle nu riddaresyn wara öfwer ståndens öfwerseende, så finge wi en ny souveraineté och en statum in statu, som wore ett skadeligit och emot wår regeringsart snörrätt stridande exempel. Snarare lärer den slutsatsen hålla streck, at emot riddaresyn icke tillåtes wad efter allmänna lagen, och altså hwarken öfwerdomaren el. konungen sielf kan uptaga klagomål deremot, så måste riksens ständer sådant göra, och skärskoda, om wäld och nulliteter i den delen af lagskipningen förelupet. Så är icke eller någon fara för osäkerhet i besittningen af den jord, som genom riddaresyn är wunnen, när riksens ständer icke befatta sig med annat än det som emellan den ena och den andra riksdagen passerat. Ty finner jag ingenting hindra, hwarföre icke högwördiga ståndet må

blifwa wid sin förra resolution, och remittera saken til justitiædeputationen, utan skulle twärtom wara wanhederligit eller betänkeligt, at gå derifrån, sedan utom ståndet redan blifwit kunnigt, hwad en gång är wordet beslutet.

Äntel. blef fastställt, at detta mål skulle enligit förra resolutionen expedieras. Hwarwid dock kyrkoherden Helleday, probsten Fundan och kyrkoherden Bolmstedt förbehöllo, at alla, som anföra beswär öfwer urskillningen, måtte ske lika rätt.

12. Som ståndet pröfwade den allmänna säkerheten mycket lida igenom den process som begynt brukas at många blifwa fiscaliter anklagade utan at få weta sina angifware, ty anmodades ledamöterna i riksens höglofl. ständers justitiædeputation, at, til förekommande af en så skadelig process, göra sig af rådsprotocollerne underrättade, huru det hafwer sig med kyrkoherden Hoffbergs sak, i det han skal blifwit för något brottmål ohemult angifwen, men ei fått weta, hwem han för ett sådant angifwande bör tiltala.

Den 22 Februarii

1. Justerades föregående protocoll.

2. Uplästes så wäl kongl. jagtcommissionens underdåniga berättelse om dess göromål wid projects upställande til en ny jagtordning, som det medföljande utdrag af protocollet hållet i rådcammaren d. 18 Nov. 1751,[1] hwaruti Hans Kongl. Maj:t i nåder behagat bifalla jagtcommissionens underdåniga förslag, at samma förordning, som nu icke kan til riksens ständers öfwerseende blifwa färdig, måtte efter riksdagen af Kongl. Maj:t öfwerses fastställas och utfärdas samt på prof werkställas. Presteståndet tog detta mål i behörigt öfwerwägande och fant sig deröfwer icke annorledes kunna utlåta, än det redan under d. 31 Januarii giordt öfwer den föreslagne methoden til skogsordningens utfärdande, såsom warande med detta förslag af enahanda beskaffenhet.

För sin del är wäl prestaståndet nogsamt öfwertygadt om bemälte förordningars nytta och nödwändighet. Det finner ock at drögsmålet med deras utfärdande kan hafwa skada och afsaknad med sig för riket i dess hushållning. Skulle derföre så mycket hälre sedt, om anstalterna warit så tidiga och eftertryckeliga, at behöriga projecter nu kunnat läggas riksens ständer til skärskodande före.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 20.

Men å andra sidan finner också ståndet ganska betänkeligit, at styrka til, det lagar och förordningar emellan riksdagar och utom ständernas råd af Hans Kongl. Maj:t må utfärdas och werkställas, utan allenast ganska sparsamt och wid synnerliga nödfall, som regeringsformen[1] gifwer anledning til.

I denna sin mening styrkes ståndet så mycket mera, som sielfwa regeringsarten leder derhän: Ty i widrig händelse skulle lagstiftande magten äga någon synnerlig inskränkning och delning, så wida riket på det sättet kunde få en myckenhet af lagar, som i flera år och tider komme at gälla och efterlefwas, i hwilka dock riksens ständer ingen del äga.

Man har nog prof uppå, at sådant redan skedt, och kan altså än ytterligare ske, så antingen riksens ständer wid sina sammankomster hindras, at taga slika förändringar under öfwerseende, eller ock kunna stadna derom i olika tankar: De olägenheter, som deraf följa äro så ögonskenliga, som uti en fri regering äfwentyrlige; om icke riksens ständer skulle, efter regeringsformens anledning, en gång för alla behaga fastställa, det slika emellan riksdagarna utfärdade förordningar borde til sin werkan aldeles hwila, så framt de wid nästpåföljande riksdag icke blifwit uttryckeligen fastställte och i riksdagsbeslutet införde.

Desslikes hafwer ock formlige förordningars utfärdande och werkställande på prof den obehageliga påfölgd med sig, at lagstiftande magtens anseende och myndighet åtminstone hos den enfaldiga hopen tager af och förringas, ty likasom myckenhet af lagar röjer en regerings swaghet, så åstadkomma mångfaldiga ändringar deruti en skadelig misstanka om den lagstiftande magten, och sielfwa lagen i gemen förlorar sin behöriga och oundgängeliga wördnad.

I anseende til sådana skäl så wäl som de ämnens wigt, hwarom bemälte förordningar komma at handla, anser prestaståndet för rådeligast at de allenast i project, och icke i konungens höga namn utfärdas, med frihet för hwar och en, at deröfwer med sina påminnelser til nästa riksdag inkomma.

Dock likwäl och på det rikets hushållning icke genom sådant upskof må taga skada, så tycker prestaståndet at hos Hans Kongl. Maj:t kunde likafult i underdånighet anhållas, det Hans Maj:t allernådigtst täktes, i anledning af hwaf i underdånighet kunde blifwa wid handen gifwit, genom specielle nådige bref til wederbörande ämbetsmän foga de anstalter, som emedlertid oumgängelige pröfwas til at hindra skogarnas förödande eller andre sådana missbruk, som för det allmänna eller enskilta äro skadelige och förderfweliga.

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

3. Aktades godt, at när ståndet wid förekommande mål gör sina egna påminnelser, och dem med de andra respective ständen communicerar, sådant sker genom extractum protocolli.

4. Förelästes allmänna beswärsdeputations project til resolution på 5, 12, 19, 20, 21 och 24 §§ af ståndets allmänna beswär,[1] hwarwid sedan ståndet giort de påminnelser, som inter acta finnas, lemnades del af samma project til de öfriga respective ständen.

5. Åtogo sig på anmodan herr professoren doctor Hallenius, kyrkoherden Helleday, probsten Wennerdal, probsten Synnerberg, kyrkoherden Hartman och kyrkoherden Brunius, at öfwerse de projecterade resolutioner på de andra respective ståndens beswär.

6. Hade riksens ständers urskillningsdeputation til plenorum afgörande remitterat några afgärde hemansåboers wid Fällingsbro härad och Wäsby sokn wid 1746 års riksdag insinuerade ansökning, at få afrödia och kola den skog, som wäxer inom deras hägnader åker och äng, til mycket men och förfång, då ei allenast cronan och de sielfwe kunde på en torr och mager ort hafwa af hemanens upodling mera inkomst, utan ock bergwerken deromkring blifwa bättre med kol fournerade. Det lofl. borgareståndet hade remitterat detta mål til cammar oeconomie och comerciedeputation, hwilket ock ståndet giorde.

7. Lät ståndet sig föreläsa utdrag af rådsprotocollet under d. 5 i denna månad,[2] angående den af kongl. Swea hofrätt giorde underdåniga ansökning, at, i anseende til arbetets myckenhet, 3:ne divisioner derstädes inrättas måtte, som ock justitiædeputations betänkande[3] angående arbetets fortsättande på twänne divisioner i kongl. Götha hofrätt. Hwilka bägge mål höglofl. ridderskapet och adeln medelst utdrag af protocollet, hållet d. 8 derpå följande, funnet böra remitteras til riksens ständers stora secreta deputation, at utse och betämja de medel och utwägar, som ärfordras til aflönande af ledamöter och betiäning wid dessa förstärkningar. Til hwilken stora secreta deputation, justitiædeputation hafwer at inkomma med sina tankar öfwer den af kongl. Swea hofrätt föreslagne inrättning af den 3:die divisionen dersammastädes. Hwarförutan ok det ärbara bondeståndet, genom utdrag af protocollet af d. 17 Dec. 1751 bifallet, och hos de andra respective ständen til bifall recom-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 8.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 14.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 9.

menderat ofwannämde justitiædeputations betänkande om arbetets fortsättande på 2:ne divisioner uti kongl. Götha hofrätt.

Probsten Serenius hölt före icke litet bidraga til at wina faveur för domare, om ståndet straxt biföll de begärte förstärkningar för bägge hofrätterne, hwarjemte bemälte doctor understälte, om icke ståndet, ehuru det är frikallat för lagmans och härafshöfdingeräntan, kunde, til at lisa staten, åtaga sig hälften deraf til nästa riksdag, då det skulle ankomma på domares upförande emot ståndet, om det längre wille præstera sådan afgift eller icke.

Herr biskopen doctor Browallius tykte wäl wara, om ståndet kunde utse något medel, at förwärfwa sig faveur hos domare, men hölt betänkeligt, at widtaga det som af doct. Serenius blef projecteradt, emedan ståndet torde derigenom ådraga sig misscredit hos sina hemawarande medbröder, förutan det, at det påsyftade ändamålet ei torde derigenom winnas. För öfrigit trodde herr biskopen at genom denna förstärkning processernas antal ei minskades, emedan det altid öktes efter advocaternas myckenhet. Men at de snarare skulle minskas, om riksens ständer lade på domares answar at hielpa parterne i sielfwa processualierne och skaffade mindre antal på förordningar.

I hwilken mening äfwen doct. Halenius instämde.

Herr doct. Tiliander utförde huru nödwändigt det wore för kongl. Götha hofrätt at få den begärte förstärkning, hälst i annor händelse sielfwa omöjeligheten war i wägen, at se de saker afslutna, som där årligen inkomma och ökas, ehuru hofrätten, i den situation han nu är, anwände all flit.

Kyrkoherden mag:r Helleday androg, at som kongl. förkortningscommission har under händer at afgöra om ett mindre domfört antal wid domstolar, bäst wore at denna sak besparas til dess man får se, huru den sig kan yttra.

Herr superintendenten doct. Körning war af den tanka, at detta ärendet borde snart afslutas, emedan drögsmålet ei torde så wäl blifwa ansedt. Efter flere öfwerläggningar fants godt, at detta mål skulle ligga på bordet til nästa session.

8. Förehades ett utdrag af ärbara bondeståndets protocoll, hållet d. 30 Jan. 1752[1] angående at förkortningscommissions arbete måtte upgifwas til ständernas underrättelse, och ingenting deraf werkställas, förr än ständerne fått tilfälle at det öfwerse. Höglofl. ridderskapet och adeln hade remitterat detta til secreta utskottet, hwilket ock ståndet giorde.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 15.

9. Lät ståndet sig föreläsa landtmätaren Beckmans memorial om restitution af fatalierne och tilstånd at få inkomma med ansökning om tilökning på dagtractamentet wid den skattläggningscommission på Gothland som han biwistat, och wid hwilken han ei haft så tilräckeligit underhåll som han tror sig hafwa förtiänt. Och instämde ståndet med höglofl. ridderskapet och adeln, at detta mål skulle remitteras til urskillningsdeputation som kommer at bepröfwa, om härwid några bewekande omständigheter finnas, på hwilken händelse ståndet wore benäget, at låta denna ansökning komma i öfwerwägande.

10. Wid slutet af denna session androg herr archibiskopen, huri ei wore obekant, at i ståndet flera gånger blifwit talat om några små kringlöpande papperspiecer, hwilka äfwen gifwit ståndet anledning at förklara något missnöje. Icke långesedan då detta omtaltes, stadnade man i det slut, at ett utdrag af protocollet skulle projecteras och afgå til secreta utskottet. Och trodde herr archibiskopen sig nu böra gifwa wid handen, hwad emedlertid tildraget sig denna sak angående, det han i alt förtroende wille meddela, och hoppades, at äfwen sielfwa saken med all öm sorgfällighet handteras.

Sedan herr archibiskopen i går fått nådig befalning af Hans Kongl. Maj:t at komma up klockan half 4 efter middagen och hafwa en af ståndet med sig, gick han up med herr biskop Beronius på föresattan tid och anhölt nådigt företräde, då Hans Kongl. Maj:t sig utlät på följande sätt:

Jag har med missnöje förnummet, at några papper under namn af predikningar skola göra någon oro i publiquen och innehålla sådana saker, som äro emot religion och presteståndet. Jag skulle önska, at det ei måtte gifwa för mycken anledning til oro och misshällighet, men, om, emot min önskan, detta skulle komma under widare skärskodande, är jag i stånd at nämna de omständigheter, som gifwit anledning til dessa skrifters utspridande. Jag har altid det nådiga förtroende och goda tanka om presterskapet, at de wid alla tilfällen förklarat och wisat prof af wördnad, kärlek och ömhet för sin öfwerhet, som jag ock från min första ankomst til riket funnet, hwaremot min åhoga är och skal wara, at wid alla tilfällen omfatta presterskapet med all kongl. nåd och deruti ei eftergifwa någon af mina företrädare. I öfrigit har jag upsatt mina tankar i det ämnet skrifteligen, och begär, at deraf måtte göras försigtigt bruk.

Herr archibiskopen kunde härå ei gifwa annat swar, än at han ei kunde neka, hwad som wore nogsamt kunnigt, at i ståndet någon oro upkommet öfwer dessa skrifter, emedan i den finnas sådana saker, som synas lända religionen til förfång och ståndet til nachdel. Och tackade för öfrigit i all underdånighet för Hans Maj:ts yttrade nådiga förtroende, med lika underdånig

försäkran, at göra deraf det bruk, som förmodades skola lända til Kongl. Maj:ts nådiga nöje.

Herr archibiskopen förklarade i ståndet widare det han trodde sig ei kunna göra försigtigare bruk af det som Kongl. Maj:t honom skrifteligen öfwerlemnat, än at han gaf ståndet deraf del, som sedan kunde i wänligt förtroende öfwerlägga om bästa sättet til detta ärendets afgörande, hwarpå Hans Kongl. Maj:ts nådiga bref uplästes, med förbehåll, at derom i publiquen ei talas måtte.

Biskopen herr doct. Beronius, doct. Tiliander, probsten Ring och flere af ståndet intygade, at dessa skrifter, sådane som de nu kringföras ei äro like sin början, utom det, at somliga af dem icke woro komne från en och samma auctor,[1] hwarförutan det rykte, som skulle cronprinsen hafwa om dem kunskap, ägde als ingen grund.

Herr archibiskopen hemstälte til ståndet, hwad härwid wore til görandes, i de nuwarande omständigheter?

Herr biskopen doct. Browallius: Sedan wi nu blifwit underrättade, at Hans Maj:t hwarken har del uti dessa skrifter eller dem förswarar, utan instämmer i samma ändamål som prestaståndet, så wil synas, at wi nu hafwa friare händer, at öfwerlägga om deras förqwäfwande.

Herr superintendenten doct. Lagerlöf: Wi hafwe ett nytt prof af Hans Maj:ts ömhet för gudstiänsten och wårt ståndS heder, hwarföre jag tycker för oss anständigt wore, at med en deputation aflägga tacksäjelse hos Hans Maj:t och widare recommendera detta med bön, at hindra det som kan wara religionen til skada.

Herr doct. Hausswolff tykte at ståndet har orsak genom deputation i underdånighet tacka Kongl. Maj:t för dess förnyade försäkran om religionens wård, och at för öfrigit icke gå längre med saken quæstionis, som är förknippad med så ömtoliga omständigheter, at ehwart man wänder sig, så torde man oförseendes stöta wid den klippa den man gärna önskade undwika.

Herr biskopen doct. Browallius trodde at ståndet skulle kunna gå in til Hans Maj:t med underdånig föreställning om det som desse piecer kunna föda af sig.

Herr archibiskopen: Frågan är, huru wida wi kunna gå långt in i denna saken, och likafult wisa den wördnad wi böra hafwa för öfwerheten.

Herr biskopen doct. Browallius: Hwar och en lärer wara mon om, at wisa sin wördnad för öfwerheten; men så wore wäl, at allmänheten blefwe underrättad om sammanhanget häraf.

[1] Olof von Dalin.

Probsten doct. Serenius: Prestaståndet har haft så stor heder och nåd uti ett särskilt bref ifrån wår nådiga konung, som aldrig mig witterligen händt tilförene. Derföre tror jag, at ett så nådigt steg af öfwerheten förtiänar en särskildt deliberation, huru det wederbörligen skal bemötas. Jag håller detta för ett lyckligt moment, och at saken just kommet i de rätta händer, när hon är under enskilt afgörande emellan ståndet och konungen sielf, utan at de andre ståndens hafwa dermed at göra. Jag håller altså före, at ståndet anten genom sin taleman eller igenom en deputation bör tacka konungen för ett så nådigt förtroende och på det aldraförbindeligaste sätt försäkra Hans Maj:t, at det i detta mål wil ömsint förekomma alt hwad på något sätt kunde gifwa honom oro och bekymmer, och til den ändan wara wederredo at sammanträda med hwem Hans Maj:t behagar, at öfwerlägga, huru den scandale som af skrifterna upkommet, måtte på det sättet aboleras, som gör minsta brytning och oro.

Jag har nu godt hopp, at wi genom ett sådant aimabelt sätt skola få de arga sällar uptäkta, som fört sqwaller emellan oss och hofwet, och utmerkt mången ärlig man för illa sinnad emot sin konung, och til at få dem för en dag wil jag göra alt hwad någonsin göras kan.

Domprobsten doct. Bælter: Eftersom här är en uppenbar scandale, emedan både öfwerhet och ståndet blifwit prostituerade, så torde scandalen bäst aboleras, om det kunde tillåtas, at Hans Maj:ts bref til herr archibiskopen finge i afskrift communiceras med wåra hemawarande medbröder. Hwilket förslag probsten Troilius och flere biföllo. I synnerhet utlät sig

herr biskopen doct. Osander, at det ei war nog, at ståndet hade sig detta bekant, utan at wäl wore, om herr archibiskopen wille göra sig i underdånighet underrättad, om det wore med Hans Maj:ts nådiga wilja, at skrifwa härom til alla consistorier, som sedan kunde circulera derom i stiften. I öfrigit war herr biskopen af den tankan, at en deputation borde til Hans Maj:t afgå.

Kyrkoherden Helleday: Tror ei det af doctor Serenius gifna förslag til sammanträde och öfwerläggning wara så aldeles competent. Tycker för min del bäst wara, at hela saken lämnas af en deputation från ståndet i Hans Maj:ts händer, och at den som går up har med sig ett skrifteligit tal, som förut blifwit i ståndet justerat, hwarigenom altsammans lemnas til Hans Maj:ts öfwerläggande. Med kyrkoherden Helleday conformerade sig kyrkoherden Ullholm och större delen af ståndet.

Herr superintendenten doct. Körning tykte, som fransosen säger: Il ne faut jamais pousser les choses à bout: Man borde ei spänna strängen för hårt, hwartil nu tilfälle är, när wi swara med den undersåteliga wördnad, som swa-

rar emot Hans Kongl. Maj:ts nådiga wälbehag, och lemna til Hans Maj:ts nådiga försorg, at taga härwid de mått och steg, som bidraga til ståndets heder.

Herr archibiskopen frågade, om ståndet wore dermed nögt, at den deputation som afgår tackar Hans Maj:t, och ber at Hans Maj:t continuerar i samma nådiga ömhet och tanka.

Herr biskop Browallius: Det är wäl, men det som skal sättas up i denna sak fordrar nogare öfwerläggning. Och åtogo sig domprobsten doct. Bælter samt probsten doct. Serenius at afgifwa hwar sitt project, som i ståndet bör justeras, af innehåll, at ståndet trodde sig hafwa fått genom ett så nådigt Hans Kongl. Maj:ts yttrande, på egna och samtelige rikets presterskaps wägnar, all önskelig satisfaction, med underdånig anhållan, at, jemte Guds äros befrämjande och religionens förswar, ståndet får til sin wärdighet pro futuro wara uti Hans Maj:ts nådiga tanka inneslutet.

Probsten mag:r Wennerdal förmente, at, emedan de kringlöpande skrifter innehålla en hop försmädelser, nyttigt wore, det auctor lemnade copie af första utkastet; hwilket ståndet ansåg för onödigt i dessa omständigheter.

Herr doctor Filenius ansåg med glädie Hans Kongl. Maj:ts skrifwelse, och förklarade sig nögd dermed, at den blefwe allmän, men hölt tillika före, at til Hans Kongl. Maj:t hela ståndet borde göra en allmän deputation, hwilket skulle tiäna at betaga herrenhuterna det hopp de göra sig, at niuta några förmoner.

Den 29 Februarii

1. Justerades föregående protocoll.

2. Förelästes ett utdrag af rådsprotocollet hållet d. 21 i denna månad,[1] hwarutinnan, i anseende dertil, at en myckenhet justitiæmål tid efter annan blifwit i hofrätterne samlade, som ock til utrönande af antalet på de saker, som uti hof- och alla öfwerrätter, jemwäl uti Kongl. Maj:ts egen revision behöfwa afgöras, och ei redan förfallne äro, samt at underrättelse ärhållas måtte, hwarest parterne wistas, och hwilka nu för tiden kunna i berörde mål wara delägande, Kongl. Maj:t aktat nödigt utfärda en publication, som til ståndens pröfwande äfwen medfölgde, af innehåll, at som ingen kunskap kan ärhållas, huru wida en hop gamla saker, genom förlikningar, dödsfall eller andra händelser, råkat i det stånd, at nu något slut skulle af parterne åstundas, den som wet sig äga del deruti, bör, inom ett år och tre månader ifrån den dag som

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 44.

utsättes, sig på wederbörligit ställe skrifteligen om slut angifwa, wid förlust af all talan nu eller i framtiden, där han ei gitter wisa laga förfall til sitt uteblifwande. Höglofl. ridderskapet och adeln hade detta bifallet, men ståndet fant godt, at remittera det til riksens ständers justitiedeputation.

3. Androg herr archibiskopen, huru nödigt wara wille, at den sak, som uti sista session, i anledning af Hans Kongl. Maj:ts til herr archibiskopen aflåtna nådiga skrifwelse, kommet under ventilation, måtte bringas til det slut som wederbör, hwarföre ock herr archibiskopen frågade, om h:r doct. och domprobsten Bælter och probsten doct. Serenius hade det färdigt, som de på ståndets anmodan åtaget sig at upsätta?

Kyrkoherden magister Hartman trodde ingen wara förment, at i detta ärendet yttra sina tankar, dem han skrifteligen författat, så lydande:

Man wördar i diupaste underdånighet Hans Kongl. Maj:ts nådiga bref til det högwördiga ståndets wärda taleman, högwördigste herr archibiskopen, uti hwilket Hans Kongl. Maj:t på det aldrakraftigaste behagat förklara dess missnöje öfwer de under namn af predikningar och eljest nu kringspridda smädeskrifter, som ei allenast röra ståndets heder utan ock sielfwa religionen, ja den majestäteliga Gudens egen ära, och at Hans Kongl. Maj:t hwarken haft eller har någon smak för dem.

Man ärkänner med all undersåtelig undergifwenhet, at Hans Kongl. Maj:t i samma dess nådiga skrifwelse behagat försäkra ståndet at ei i något mål wilja eftergifwa sina glorwördigste före företrädare uti nit och åhoga för Guds ära, religions renhet och ståndets heder.

Man tilstår at det ei allenast är billigt, utan ock ståndets undersåteliga plikt och skyldighet at igenom en ansenlig deputation hos Hans Kongl. Maj:t aflägga sin underdåniga tacksäjelse för Hans Kongl. Maj:ts nådigste yttrande. Man tror at de kringspridda skrifter ei blifwit så groft af sin lättsinniga auctor[1] upsatta; utan at de altmer, inunder kringlöpandet, i gift och arghet wuxet och tiltaget. Men månne häraf följer, at det högwördiga ståndet ei widare bör i saken röra sig, utan låta bero wid det som skedt? Jag tror intet. Skulle de omtalta smädeskrifter endast hafwa kommet i det högwördige ståndets händer, så wore saken allaredan hulpen och behöfde ingen widare åtgärd, men som de, så wäl som den af dem upkomne förargelsen är allmän, så följer ock af sig sielft, at ehuru Hans Kongl. Maj:ts bref til högwördigste herr archibiskopen är ganska nådigt, och uti mer än öma ordalag författadt, tyckes det dock, såsom privat och enskilt, ei göra tilfyllest at hämma den allmänna förargelsen, som af de kringspridda skrifter redan härflutet, och framdeles,

[1] Olof von Dalin.

bättre Gud, härflytandes warder. Jag föreställer mig altså här en wågskål, uppå hwilken, när jag å ena sidan lägger Guds ära, lärans renhet och ståndets tilbörliga heder, så wet jag ei hwad å andra sidan skal kunna läggas, som skulle öfwerbalancera det förra, och göra at det alt med kallsinnighet skal anses, såsom rörde det en intet.

Tolle, har en lärd man fordom sagt, ministerium ecclesiasticum, tolle cultum Dei publicum, et post tertiam aut quartam generationem, nullum amplius invenies christianismum. Men ett kraftigt medel at öfwer ända kasta så wäl predikoämbetet som den allmänna gudstiänsten och fölgakteligen hela christendomen är at först göra predikoämbetet förakteligit uti det allmännas ögon, så at det allom til glis och åtlöje warder exponerat.

Detta och ei någon otidig ambition bragte fordom apostelen Paulum at uppenbarligen förswara sig och sitt ämbete emot de falska apostlar och bedrägeliga arbetare. Men hwad fordom war apostelens Pauli skyldighet, lärer förmodeligen än i denna dag wara hwar och en rättsint lärares plikt. Hwilken om den utaf någon skulle warda å sido satt, så sannas uppå den hwad Hesekiel säger: O Israël, tine propheter äro likasom räfwar i öknene, the träda icke fram för gapet, och göra sig icke til en mur omkring Israëls hus, och stå intet i stridene uppå Herrans dag. Hwarföre ock den lärer följa en sådan, enligit andans ord: Förbannad ware then, som Herrans werk försummeliga gör. Ja den skal så mycket mera skärpt och fördubblad warda, som ock frelsaren säger: Then mig wedersakar för människom, honom skal ock jag wedersaka för min fader, som är i himmelen. Ingen undersåtelig wördnad, ingen högaktning, ingen kärlek, ingen fruktan, eller något annat sådant bör altså förmå en lärare at tiga med det som är beifranswärdt.

Desse äro de de præmisser, utaf hwilka det högwördige ståndet behagade göra den slutsats som nödig pröfwas, och utan samwetets förkränkelse ske kan. För min ringa del och efter den öfwertygelsen jag äger kan jag utaf det anförda ei annat sluta, än at de omtalta och i allmänheten kringspridde skrifter, böra, utaf riksens höglofl. ständer under Hans Kongl. Maj:ts eget höga namn offenteligen förklaras för pasquiller och med dem förfaras efter allmänna lagen. Warder det ei af människor efter lag straffat, så nödgas wisserligen Gud sielfwer til sin äras bibehållande göra det, ty är det, enligit apostelens ord, ei nyttigt, at lärarna nödgas sucka, så lärer det fast mindre wara nyttigt hwarken för konung, land eller folk, när rättsinte lärare ei allena nödgas sucka, utan ock gråta samt med bittra tårar klaga Herranom Gudi sin nöd. Dock lemnar jag gärna en annan at lefwa af sin tro, och härutinnan sluta, som han inför Guds dom tiltror sig at kunna förswara det.

Herr biskopen doct. Troilius hölt före nödigt wara, innan man gör något widare til denna sak, at samtelige ståndets ledamöter sig derom förena, at det conclusum som blifwer måtte såsom ett gemensamt slut anses, eftersom det ei skulle kläda ståndet, om någon dissensus blefwe uti en sak, som så nära rörer Guds ära, religion och ståndets heder.

Herr biskopen doct. Browallius förklarade sig så mycket mindre hafwa något deremot, som altid tilförene blifwit på sådant sätt talat i ståndet om denna sak.

Herr archibiskopen och flere höllo före, at man borde förut weta ståndets gemensamma slut, hwarom ingenting kan sägas, förr än man fått höra, hwad som af dess twänne ofwannämde ledamöter blifwit projecteradt, och hwilketdera af projecten ståndet behagar antaga, hwarföre det wore bäst, at samma projecter nu uplästes.

Herr kyrkoherden doct. Hausswolff ärinrade, at det om denna sak förr hållna protocollet, som redan wore justerat, utwisade, det ståndets tanka wore, at deputation borde til Hans Maj:t afgå med tacksäjelse, och at domprobsten doct. Bælter och probsten doct. Serenius skulle upsätta hwar sitt project til förklarande af ståndets mening; hwarföre herr doctorn trodde ståndet ei kunna gå ifrån sitt en gång fattade beslut.

Herr biskopen doct. Troilius förmente den af honom giorde föreställning icke kasta något hinder i wägen för ståndets förut fattade beslut, utan at det giorde deputationens anseende större, om den komme med hela ståndets gemensamma underskrift.

Herr biskopen doct. Browallius wille icke ärinra sig något annat slut, än at deputation skulle til Hans Kongl. Maj:t afgå med swar och tacksäjelse, men öfwer det som i saken swaras skulle, wille ståndet hålla widare deliberation, hwarföre ock saken roulerade derpå, at hwar och en af ståndet som behagade, skulle få upsätta sina tankar.

Herr archibiskopen förklarade, det ingen blifwit förment, at på ett anständigt sätt säja sin mening och tankar, men at domprobsten doct. Bælter och probsten doct. Serenius i synnerhet blifwit af ståndet anmodade, at projectera det som kunde å ståndets wägnar tiäna til swar, på Hans Kongl. Maj:ts til ståndet giorde nådiga declaration.

Herr biskopen doct. Troilius tykte då bäst wara, at båda projecten upläsas, och deraf uttagas det som bäst förklarar ståndets mening och tanke i anseende til Guds ära, religionens wård och ståndets heder, om hwilka ting ståndets samtelige ledamöter böra hysa enahanda tankar.

Domprobsten h:r doct. Bælter: Ämnet angår Guds ära, religions wård, wår underdåniga wördnad för konungen och ståndets heder. Skulle den ene

misstänka den andra, at häruti wilja något underlåta, gör han honom orätt, hwarföre jag ei ser något som kan göra ståndet misshälligt. Jag wil så tala för mitt stånd, som inför Gud och min konung, och som jag dermed wil i denna dag träda inför Guds ansigte. Härmed instämde flere af ståndets ledamöter, i synnerhet yttrade sig herr superintendenten doct. Lagerlöf, at ei supponeras kunde, det ståndet worde sig företagandes något, som skulle finnas stridande med Guds ära och emot öfwerheten.

Uppå frågan af herr archibiskopen, om herr probsten doct. Serenius något i denna sak upsatt, swarades ja, men bemälte doctor understälte, om icke förut proposition göras kunde, huru wida ståndets ledamöter mangrant wilja underskrifwa, hwad som från ståndet kan komma at afgå.

Herr superintendenten doct. Körning sade sig tycka, at alle wore ense om ändamålet. Beropande sig eljest på det som domprobsten doct. Bælter nyligen sade, war äfwen derom angelägen, at icke så mycket orden som fast mera gärningen skulle uttrycka hans mening. Wille ock hoppas, at ingen dissensus upkomma skulle, men i fall den ene skulle tycka om det, en anan om ett annat medel, understälte bemälte herr doct. och superintendent,[1] om han då borde gå til en annars mening emot sin öfwertygelse.

Herr doct. Hausswolff hölt före, at först afgöras borde det, som til Hans Maj:t kommer at afgå, då om sielfwa modo ingen dissensus kan blifwa. Ställes det i form af tal är ingen underskrift nödig, men om det skal blifwa ett bref, bör det underskrifwas. Dock är ännu icke annorlunda i ståndet beslutat än at ett tal skulle projecteras, hwilket en deputation borde hålla til Hans Kongl. Maj:t.

Herr biskopen doct. Troilius begärade, at ståndet först wille komma öfwerens om materiale, då sedan snart nog det öfriga afgöras kunde.

Härpå föreläste domprobsten doct. Bælter hwad han i detta ämnet projecterat, och war stält i form af ett tal.

Probsten doct. Serenius upläste äfwen hwad han i pennan fattat denna sak angående, och sade derhos, det han trodt sig ei med skrymteri och smickran kunna försäkra Hans Maj:t om kärlek och förtroende, utan sagt rent ut hwad han menar med den gravité som ståndet anstår.

Herr archibiskopen tykte sig härwid finna en scrupel i anseende dertil, at Hans Maj:t i sin nådiga skrifwelse sagt, at dessa skrifter icke äro i det skick, som de woro i början, hwarföre och när de giorde tilökningar considereras, och hwilka til äfwentyrs kunna bidraga til dessa pappers starkare rubriceran-

[1] Enl. konc.; renskr.: *superintendens*.

de, men ei af auctorn[1] ärkännas, frågan blifwer, om de kunna rubriceras för pasquiller.

Herr biskopen doct. Browallius hölt före, at ståndet ei kunde anse dessa skrifter annorlunda, än i det skick de nu äro. Och tillade

biskopen h:r doct. Troilius, at när man allenast betraktar dem i den ställning de hafwa lik med predikningar, hwar man finner dem fulla med försmädelser. Jag har önskat kunna anse dem annorlunda, men kan ei öfwertala mig at anse dem för annat än pasquiller.

Probsten mag:r Wennerdal förmente det ei höra ståndet til at ingå i den quæstion, hurudana desse skrifter kunnat wara i sin början, utan at det åligger auctor at wisa, om de blifwit förfalskade. Men ståndet betraktar dem i det skick de kunna finnas på cafféhusen.

Herr archibiskopen: Detta är rätt, om det skal ankomma på en formelig process. Men i sin nådiga skrifwelse förklarar Hans Maj:t dess nådiga åstundan, at ståndet ei wille oroa sig deröfwer, med försäkran, at han har misshag til det som skedt. Hwarföre och om ståndet skulle wilja låta ankomma på lag, det icke swarar emot Hans Maj:ts idée.

Herr biskopen doct. Engström understälte, om icke tilstånd sökas kunde at genom presterskapet insamla dessa skrifter.

Hwilket probsten Wennerdal ansåg för aldeles omöjeligit.

Herr archibiskopen lemnade til ståndets närmare ompröfwande, om icke det kunde hielpa denna sak, at Hans Maj:t sökes om nådigt tilstånd, at få göra dess bref allmänt kunnigt på något anständigt sätt, då det wärde dessa skrifter fått hos det allmänna, snart nog minskas skulle, och ståndet få all satisfaction.

Herr biskopen Browallius sade sig hafwa tänkt på den idéen, och derwid funnet allehanda betänkligheter.

Herr archibiskopen begärade, at ståndet wille hielpa denna saken till slut, med underställande, hwilketdera af de föreläste projecter widtagas skulle, eller om ståndet wille jemka det ena ihop med det andra.

Herr biskopen doct. Juslenius förklarade domprobsten doct. Bælters project wara stält uti sådana ordalag, som för ståndet tiänligast wore at framkomma med til Hans Kongl. Maj:t, men at skälen kunde tilläggas utur det project som probsten doct. Serenius författat.

Herr archibiskopen lemnade til ståndets bepröfwande, huruwida det efter probstens doct. Serenii project kunde påstå denna sakens beifrande, som

[1] Olof von Dalin.

han trodde ståndet hafwa fått önskelig satisfaction genom Hans Kongl. Maj:ts nådiga bref.

Herr biskopen doct. Troilius hölt före, at ståndet ei borde så binda händerna på Hans Kongl. Maj:t at han ei ytterligare skulle kunna beifra sielfwa målet, och at det icke eller anstod ståndet så tacka Hans Maj:t, at det skulle adquiescera wid sielfwa saken.

Probsten Troilius: Det är owist, huru Hans Maj:t anser detta torde hända, huru Hans Maj:t tycker saken angå wårt stånd allena, då det är dess affaire at hänne afgöra, men Hans Maj:t torde ock tänka, at den rörer alla stånd i gemen, i hwilken händelse wi ei kunna lägga ned hänne.

Kyrkoherden magister Hartman trodde, at de andre ståndèn sig likafult röra skulle, änskönt presteståndet adquiescerade.

Herr biskopen doct. Troilius: Saken bör wara oss så mycket ömare, som den rörer Guds ära, wår religion och gudstiänst, den wi böra förfäkta, och wår öfwerhet som bör fredas från misstankar, at lida sådant som är deremot stridande. Så försäkrad jag och alla äro om det senare, så bekymrad är jag om det förra, at Guds ära, som offenteligen blifwit læderad genom dessa skrifter måtte ock offenteligen blifwa räddad och förswarad. Beware oss Gud ifrån, at denna saken skal anses som ett scandalum acceptum, om något är scandalum datum, så är wist detta. Så är ock icke saken wår, utan Guds, hwars tiänare wi äro, och hwilken wi så äro förbundne at tiäna, som wi hafwe domen för oss, och förbannelsen, om wi göra Hans werk försumeliga. Hela landet besynnerligen rikets presterskap wända sina ögon på oss, och wänta se, huru wi oss härwid förehålla, så at, om än alla tiga skulle, måtte dock wi tala och icke tiga, uphöja wår röst såsom en basun. Ja, wi böra agera så prudenter som fortiter, men ock taga oss til wara för en prudence, som går bort i connivence. David säger: Jag hatar dem, näml. de ogudaktiga, med fult alwar. Huru wi böra wisa detta alwar, derom deliberera wi nu. Jag anser domprobstens doct. Bælters project ei til alla delar tilräckeligit, hwarken at förswara Guds ära eller ståndets heder, såsom mycket leviter skrifwit. Men deremot har probsten doct. Serenius yttrat sig pro dignite rei, atque auctoritate & gravitate ordinis nostri. Han har utan smicker och skrymtan satt saken i sitt rätta lius, och afmålat hänne med fulla och rena färger. Han tackar Hans Maj:t för dess bref och för dess nit. Han förklarar ståndets förtröstan om Hans Maj:ts nådigste åtgärd. Hwilket jag wid detta tilfälle wil hafwa sagt, och kan ståndet göra, hwad thy efter samwetet åligger.

Härwid androg h:r domprobsten doct. Bælter, det han ei wore kär i sina tankar, wille ei eller nu agera någon apologet för sig eller det av sig författade project, men beder allenast, at det lilla han skrifwit måtte bland ståndets

acter förwaras för posteritetens skull, som en gång torde anse saken med mera kallsinnighet. At jag ei warit smickrare medan jag war wid kongl. hofwet, det wet Gud, det wet min öfwerhet, det wet ock herr biskopen sielf. Fast mindre behöfwer jag nu warat, wil derföre gärna undgå den notam at heta smickrare.

Probsten d:r Serenius: Jag har föreställt mig under författningen af detta swar, at öfwerhetspersoner sällan få höra sanningen, och derföre funnet oumgängeligit, at sanningen framstältes blott och naken, på det smickrare ei må altid säja saken på sitt wis, utan Hans Maj:t måtte se, at dess egen och rikets wälfärd beror derunder, at hon handteras alfwarsamt. Jag har följt min egen naturel at tala rent ut, och dristar så mycket på upriktighet och sanning, at jag ei skulle frukta, at i denna stund gå dermed til konungen.

Probsten doct. Tiliander: Här frågas i synnerhet tu ting: 1) Hwilketdera af de upläste project är bäst, och 2) om något widare skal om dessa skrifter undersökas. Hwad det förra angår, så äro bägge projecterna wäl skrefne. D:r Bælter har skrifwit lindrigare, doct. Serenius mera alwarsamt och strängt. Quæstion kan blifwa, huru wida det kan wara tiänligt och anständigt för ståndet, at komma fram för öfwerheten med så hårda ord, eller om det icke woro bättre, at bruka lindriga ord och ändock utföra samma sak. Hwad åter det senare betreffar, håller jag före det bör ståndet låta förmerka sig, at det wil hafwa saken fram.

Kyrkoherden mag:r Ullholm: Jag hoppas ståndet blifwer wid sitt förra slut. Det ena projectet kan komma det andra til hielp, och det ena ärsätta bristen hos det andra. Men önskar, at ståndet här agerar med den saktmodighet, som thy anstår.

Herr biskopen doct. Browallius: Grundwalen af eloquentia är, at orden komma öfwerens med sielfwa saken, och den samma uti närmaste måtton uttrycka.

Herr archibiskopen underställte, emedan en och annan tykte någon swårighet wara, at nedlägga denna sak, sedan den skal blifwit af flera stånd i secrete utskottet uptagen, om icke ett sådant swar kunde lemnas Hans Maj:t, at, som saken redan blifwit i secreta utskottet anmält, ståndet icke mer kan göra den til sin egen.

Herr biskopen doct. Troilius: Jag menar ståndet då afgiort sin skyldighet, om det först wisat saken i sina rätta färger, aflägga tacksäjelse för Hans Maj:ts bewista nit, och förklara sin åstundan, at denna sak anses med den ifwer som wederbör, och at i fall ständerne skulle wilja göra något härwid, det då må ske.

Herr biskopen doct. Browallius: I anseende dertil, at detta ärendet waret före i secrete utskottet, och äfwen där något tilgiort, blifwer uti ståndets utlåtande en nödwändig cautel, at wäl mensurera termerne, at ei ståndet må synas göra det til sin ensak, som de andra stånden gått in uti. Den andra cautelen är den: saken är allmänt kunnig. Huruwida den warit så från början lemnas derhän. Förargelsen är ock allmän. Herr archibiskopen har fått bref. Men om ryktet förer kring landet, at saken genom ett bref kommet at stadna, så lemnar jag hwad omdöme sådant kan föda af sig. Den som har ett rätt hierta kan ei annat, än wara öm derwid. Ju redligare undersåtare wi äro, ju upriktigare tala wi, och sådant måtte behaga wår konung.

Herr archibiskopen: Om så är, at omtalas skal, hwad som i saken quæstionis warit före i secreta utskottet, torde blifwa nödigt, at högwördige ståndet får en ordentelig speciem facti i anseende til det som der kan wara förelupet.

Herr domprobsten doct. Bælter: Wi intendera at Guds ära, konungens wördnad och ståndets heder måtte sauveras. Jag hemställer, om icke alla dessa ändamål kunna winnas, när wi lägga saken i Hans Maj:ts skiöte, som är custos utriusque tabulæ, och anhålle, at han täckes den så beifra, som han finner wisligast, och at publiquen blifwer försäkrad om Hans Maj:ts missnöje så wäl som om presteståndets ifwer.

Probsten Fundan och flere trodde mera härigenom winnas, än om någon annan utwäg som leder til undersökning tagas skulle.

Probsten doct. Serenius: Jag har ifrån första början, då detta blef mig bekant, haft horreur för judiciel undersökning, såsom hwarigenom något äwentyrligit hända kunde, och utgången icke kunna styras af wårt eget stånd. Derföre har jag altid tykt bäst wara, om saken blifwer emellan konungen och ståndet, då wi kunna förwänta det Hans Maj:t gör ett sådant slag i saken, som är wärdigt honom sielf, hwarunder ståndet altid har öpet at göra sina underdåniga föreställningar.

Biskopen h:r doct. Browallius: Det har ei waret den enas eller andras mening, at undersökning anställas skulle, utom hwilken saken likafult kan beifras. Det ena lärer ei wara mot det andra.

Kyrkoherden mag:r Ullholm uprepade sin förra mening, at ståndet gör bäst, när det öfwerlemnar saken til Hans Maj:t. Ty ehwar den skulle gå per viam legis, blifwa där en hop farlige omständigheter, då några personer torde komma at röras, som man ei gärna wille.

Härutinnan instämde kyrkoherden magister Helleday, kyrkoherden Salin med flera, som ock derföre approberade[1] det af domprobsten d:r Bælter författade project.

Häruppå uplästes å nyo bägge förr omtalta projecter, och när påmint war hwad som ändras borde på det ena och andra, stadnade ståndet i det slut, at några dess ledamöter skulle sammanträda, och söka jemka bägge projecten tilsammans uti ett, som i nästa pleno kunde komma under ståndets ompröfwande. Och åtogo sig herrar biskoparne doct. Troilius och doct. Browallius, herr superintendenten doct. Körning, kyrkoherden mag:r Helleday, samt kyrkoherden mag:r Ullholm denna sakens utarbetning.

4. Uplästes ett utdrag af protocollet hållet i riksens ständers secreta utskott d. 27 Febr.[2] af innehåll, at sedan hos Kongl. Maj:t Hans Excellence riksrådet och cancellieprésidenten herr grefwe Tessin straxt wid början af riksdagen giort underdånig ansökning om nådigt afsked ifrån alla honom updragne ämbeten, och Hans Kongl. Maj:t, genom utdrag af protocollet, hållet i rådcammaren d. 30 Sept. 1751, i nåder täkts remittera detta ärendet til riksens ständer, har secreta utskottet, i betraktande af den öma wård rikets angelägnaste affairer haft uti herr grefwens och riksrådets händer så wäl som många andra considerationer, så mycket som på dess åtgärd ankomma kunnat, sökt förmå honom at återkalla en sådan ansökning. Men som secreta utskottet ei kunnat hos h:r grefwen och riksrådet något uträtta, hemställer secrete utskottet, om icke genom riksens ständers deputerade herr grefwen och riksrådet de bewekeligaste föreställningar ske måtte, at åtminstone til nästa riksdag förblifwa wid sina ämbeten.

Ståndet tog denna sak uti ömsint öfwerwägande, och biföll secrete utskottets hemställan, samt utnämde sex sina deputerade, som klockan half 12 med de öfriga respective ståndens deputerade afgingo til herr grefwen och riksrådet, at förklara samtelige riksens ständers enhällige åstundan, at ännu längre få niuta dess mogna råd och biträde uti det som rörde rikets angelägenheter.

Herrar deputerade återkommo med berättelse, at, ehuru herr grefwen och presidenten Piper, som anfört hela deputationen anwändt all möda at öfwertala herr grefwen och riksrådet, har han dock icke stått at draga ifrån sitt fattade beslut, at nedlägga alla honom hittils anförtrodde ämbeten. Hwarwid dock herr grefwen och riksrådet lofwat taga saken i närmare öfwerwägande, och sitt ytterligare swar til riksens ständer afgifwa.

[1] Enl. konc., renskr.: *adproberade*.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utstkottet, nr 25.

6.[1] Ankommo sex deputerade från höglofl. ridderskapet och adeln anförde af herr grefwe Renstierna, och företedde ett grefwe Fersens memorial angående at den Sopiska reductionssaken måtte, enligit ståndets förr fälte utslag uti något af cammar oeconomie och commerciedeputations utskott til afgörande företagas, som af ståndet bifölls.

6. Begärade twänne deputerade från det ärbara bondeståndet, at landt- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande om wargärningsmanskap ei måtte til afgörande företagas, innan deras stånd hunnet afgifwa sina påminelser. Så aflemnade äfwen deputerade utdrag af protocollet för denna dagen,[2] af innehåll, at när någon gång ett ståndsdeputerade icke äro i sina förordnade deputationer tilstädes, de närwarande måtte, till tidens winnande, äga frihet, at likafult utarbeta målen, och de frånwarande låta sig nöja med det slut som falla kan. Herr archibiskopen bad hälsa tilbaka, och lofwade med första taga dessa mål under händer samt befordra til det slut som wederbör.

7. Förelästes landt- och siömilitiæoeconomiædeputations betänkande och berättelse af d. 12 Novembris förledet år[3] rörande Wadstena krigsmanshus, hwarjemte följde lofl. borgareståndets utdrag af protocollet hållet d. 22 i samma månad[4] som innehölt några ärinringar wid 1, 2 och 8 momentet, dem höglofl. ridderskapet och adeln bifallet, och äfwen wunno ståndets bifall.

8. Upl. utdrag af protocollet hållet i riksens ständers bewillningsdeputation d. 11 i denna månad,[5] angående indragning til statswerket af den til manufacturfond på utrikes tobaksblader, samt inkommande rudimaterier til sockerbrukens förnödenhet lagde tull,[6] hwilket ståndet så wäl som höglofl. ridderskapet och adeln til secreta handels och manufacturdeputation remitterade.

9. Uppå anmodan af herr grefwen och landtmarskalken, begärade herr archibiskopen, at ståndets ledamöter wille, hwar i sin deputation, yrka derpå, at alt arbete, hwaruppå någon hufwudsakelig magt ligger, måtte slutas til instundande påsk.

[1] Läs: *5*.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 7.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 14.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 44
[5] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 6.
[6] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 46.

10. Discurerades något derom, hwarest det til allmän bewillning författade project aldraförst borde företagas, antingen uti ståndens plenis eller stora secreta deputation, och beslöts, at det först skulle af alla stånden tillika i stora secreta deputation öfwerses och jemkas, och sedan komma under plenorum skärskodande och fastställande.

Den 7 Martii

1. Upl. och justerades protocollet af d. 29 Februarii.

2. Herr archibiskopen gaf tilkänna, at til sluteligit afgörande företagas borde det ärende, hwarom Kongl. Maj:ts nådiga skrifwelse til herr archibiskopen, som i ståndet blifwit upläst, handlar och 10 § uti protocollet af d. 22 Febr. samt 3 § uti protocollet af d. 29 Februarii widare utwisar. Och blef derföre upläst det project, som herrar deputati författat til swar på högstbemälte Hans Kongl. Maj:ts nådigsta skrifwelse, hwilket efter en och annan ändring warit hela ståndets gemensamma adprobation, såsom äfwen her archibiskopen å ståndets wägnar tackade ei allenast herr domprobsten doct. Bælter och probsten doctor Serenius, som först gifwit anledning til en hop tiänliga tankar, utan ock de andre herrar deputerade som med mycken försigtighet satt altsammans i det form och skick, som upfylde ståndets gemensamma önskan. Hwarföre ock belöts, at detta skulle, under namn af allerunderdånigst memorial med samtel. ståndets ledamöters underskrift,[1] til Hans Kongl. Maj:t af herr archibiskopen i underdånighet öfwerlemnas, i den säkra tilförsigt, at med kongl. nåd ansedt blefwe det slut, i hwilket ståndet stadnat, när det öfwerlemnat til Kongl. Maj:ts nådigste wälbehag och författning, at hämma all skadelig werkan, som de utspridde skrifter kunnat åstadkomma, och utbedt sig af Kongl. Maj:t ett nådigt hägn och beskydd.

3. Förelästes utdrag af protocollet, hållet i rådcammaren d. 17 Januarii innewarande år,[2] deruti Hans Kongl. Maj:t täkts til riksens ständer remittera justitiæcantzlerns underdåniga ansökning om några förmoner för landsfiscalerna til upmuntran i deras ämbete, åtminstone at deras tiänsteår måtte som scholæbetiänternes räknas för dubbla. Höglofl. ridderskapet och

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncpeter, nr 9.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 21.

adeln hade remitterat detta til riksens ständers justitiædeputation, hwilket ock ståndet giorde.

4. Genom utdrag af protocollet hållet d. 6 i denna månad[1] förständigar riksens ständers stora secreta deputation, huru herr riksrådet och cancelliepresidenten grefwe Tessin afgifwit hos bemälte deputation sitt skrifteliga swar och yttrande på de föreställningar riksens ständer genom deras deputerade giort herr grefwen och riksrådet, huru gärna de önskade at han wille wid dess ämbeten qwarblifwa, hwarjemte medfölgde bemälte herr riksråds swar i afskrift som ock uplästes.

Och som stora secreta deputation uti sitt extracto protocolli förmäler, at herr grefwen och riksrådet af lydnad för Kongl. Maj:ts befalningar och ärkänsla af riksens ständers förtroende underkastat sig det nådiga förordnande at förblifwa wid rådsämbetet och det af gouverneur för Hans Kongl. Höghet cronprinsen, med underdånig anhållan at niuta wid det ena och andra med Hans Kongl. Maij:ts nådiga wälbehag, all den ledighet, som han, för sin hälsas skötsel och andra omständigheter skull, kunde finna för sig oundgängeligen nödig, så styrker ock samma deputation riksens ständer, at bewilja herr grefwen och riksrådet sådan frihet, jemte entledigandet från présidentsämbetet i kongl. cantzliet, hwartil äfwen Kongl. Maij:t gifwit sitt samtycke och bifall.

Ståndet tog det ena med et andra i behörigt öfwerwägande, och fant för sin del godt, at bifalla stora secreta deputations extractum protocolli.

5. Genom utdrag af protocollet hållet i riksens ständers secrete utskott d. 24 Januarii sistledne,[2] styrkes til en cadettecorps inrättande wid ammiralitetet, som bör utgöra 100 cadetter, qwicka och för siöwäsendet hugade ynglingar, utan anseende til något wist stånd, hwilka ei yngre antagas, än at de åtminstone fylt 12 år, äro wälartade, utan kroppslyten, och at de kunna sin christendom, läsa, skrifwa, med mera, hwilket alt ståndet biföll.

6. Uplästes secrete handels- och manufacturdeputations betänkande,[3] angående privilegium exclusivum för professor Henric Julius Woltemat på tiugu års tid, at af swenska råämnen tilwerka socker, sirap och puder. Ridderskapet och adeln hade samma betänkande bifallet. Borgerskapet hade, genom utdrag af protocollet, hållet d. 18 Febr.[4] äfwen bifallet betänkandet til alla

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen, nr 2. Tessins memorial som bilaga.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utstkottets extraktprotokoll, nr 3.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 11. Även 8 april 1752 § 9.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 21.

dess delar, dock med den tilläggning och förbehåll, at det af professoren tilämnade werk ei må anläggas på något ställe å Saltsiösidan utan antingen wid Mälaren eller annorstädes up i landet, där tilfälle gifwas kan. Ståndet biföll det äfwen med lofl. borgarståndets tilläggning, dock at detta privilegium exclusivum icke widare måtte sträcka sig til de utifrån inflyttade örter, än at professoren har frihet dem jemte de ihemska at nyttia.

7. Förehades secreta handels- och manufacturdeputations betänkande[1] angående 1 000 dlr:r sr:mts årlig understöd af manufacturfonden til nästkommande riksdag, at dermed wid Åbo academie befrämja fortplanteringen af de med professor Kalm ifrån West Indien hembragte frön och plantor. Höglofl. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, och instämde ståndet dermed.

Kyrkoherden mag:r Bolmstedt giorde härwid det förbehåll, at ock en slik förmon måtte förunnas Lunds academie, när derom ansökning göres.

Biskopen herr doct. Browallius hölt nödigt, at äfwen Lunds academie på samma sätt understödies, hwarföre äfwen den saken in antecessum af herr doctorn och biskopen recommenderades, för hwilket ock ståndet gemensamt förklarade sin benägenhet.

8. Uplästes secrete handels- och manufacturdeputations betänkande,[2] angående silkes-strumpwäfwarens Anders Sangbergs afslagne ansökning om 4 000 dl:r kop:mts lån til en fabriques bedrifwande på silkes-strumpor, tröjor, mössor, med mera: Hwilket, så wäl som ridderskapet och adeln, ståndet biföll.

9. Företogs secrete handels- och manufacturdeputations betänkande[3] angående reseomkostnader för utifrån införskrefne handtwerkare och huru dermed förhållas bör. Hwilket betänkande af höglofl. ridderskapet och adeln blifwit bifallet, dermed äfwen ståndet instämde.

10. Hade höglofl. ridderskapet och adeln til cammar oeconomie och commerciedeputation remitterat hofjunkaren Wirgins påminnelser[4] wid riksdagsmannens från Strömstad giorde ansökning om trälasts utskeppning. Uti hwilken resolution äfwen ståndet instämde, men hölt tillika före, at detta ärendet äfwen borde remitteras til secrete handels- och manufacturdeputation.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 8.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 9.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 10.
[4] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 23, bilaga.

11. Så hade ridderskapet och adeln äfwen til secreta handels- och manufacturdeputationen remitterat manufacturcontoirets skrifwelse, angående ylle- och sidentygers inpracticerande, hwilken resolution ståndet biföll.

12. Ytterligare instämde ståndet med högl. ridderskapet och adelns resolution, och til secrete handels och manufacturdeputation remitterade apothekaresocietetens ansökning at befrias från 13 procents afgift och extralicenten för de materialer societeten nödgas införskrifwa, eller ock at medicinaltaxan må förhöjas, hwilken ansökning wid sistledne riksdag blifwit incaminerad men då icke afgiordes.

13. Förelästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[1] angående riksrådets samt academiecantzlerns, högwälborne herr grefwe Johan Gyllenborgs ansökning, at af andragne skäl få wid academien i Lund inrätta ett lazarette eller nosocomium, samt at riksens ständer wille dertil nödiga och föreslagna medel bewilja. Höglofl. ridderskapet och adeln hade deputationens betänkande bifallet, medelst hwilket ofannämde ansökning blifwit afslagen.

Ståndet tog denna saken i behörigt öfwerwägande, och som nödigt aktades, at få närmare underrättelse om sielfwa lazarettefonden, hwarom något emellan riksdagarne stadgat blifwit, så at äfwen de afgifter, som förr til andra behof anslagne warit, nu härtil anwändas. Ty stadnade ståndet i det slut, at, förr än det sig häröfwer kan yttra, nödigt är, det riksens ständers plena utlåta sig öfwer lazarettefonden, sedan cammar oeconomie och commerciedeputation sin berättelse derom inlemnat.

14. Uplästes cammar oeconomie och commeciedeputations utlåtande[2] angående lazaretsinrättningen i Stockholm, hwilket hwilar til dess närmare underrättelse om denna sak ärhålles.

15. Hade höglofl. ridderskapet och adeln bifallet, och biföll äfwen ståndet cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[3] angående den wid artillerieregementet inrättade cassa för fattiga barns underhåll.

Probsten dot. Serenius ärinrade, at något borde caveras, i anseende til barnens underwisning i christendomen.

Kyrkoherden mag:r Helleday trodde nödigt wara, at denna inrättning ställes under hofconsistorii upseende.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 3.
[2] Bondeståndets arkiv, R 1870, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 6.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 2.

16. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[1] angående crono- och soknmagasiners inrättning, hwilket ärendes afgörande ståndet upsköt tils widare.

17. Uplästes justitiædeputations betänkande[2] angående riddaresyner, och som derwid föreföllo åtskilliga omständigheter at närmare öfwerwägas; ty anmodades probsten mag:r Wennerdal at upsätta något som til närmare uplysning i denna sak tiänas kunde.[3]

18. Förehades tulldeputations betänkande,[4] angående lilla tulls och accisförordningarnas samlande, och instämde ståndet med ridderskapet och adeln så at det ansåg denna samling för ganska nyttig och biföll betänkandet. Dock som den egenteligen skulle lända tullwerket til mycken förmon, så förmodar ridderskapet och adeln så wäl som prestaståndet, at generaltullarrendesocieteten lärer finnas benägen, at bestrida de härwid förefallande utgifter, på det cronans stat ei dermed måtte beswäras.

19. Förehades bondeståndets extractum protocolli af d. 31 Jan. 1752[5] angående dem af allmogen uti Carelen och Savolax, som för längre belägenhet från köpstäderne nödgas öfwer gränsen från ryska sidan skaffa sig salt och tobak til husbehof, och derföre blifwit af gränsetullrätten med plikt belagde, hwarföre bondeståndet begärat, sådana författningar göras måtte, som tiäna til at afhielpa den swårighet, som i detta fall trycker berörde allmoge, samt remitterat detta mål til närmare skärskådande i cammar oeconomie och commercie-deputation. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta ärende til secreta handels och manufacturs, samt cammar oeconomie och commerciedeputationerne, det ock ståndet giorde.

20. Remitterades til secreta utskottet bondeståndets genom utdrag af protocollet d. 8 Februarii[6] giorde begäran at få närmare underrättelse om summan til hwilken sista bewillningen stiget, och hwilka nu kunna wara rikets behof och tarfwor.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1314, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 25.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 8. Även 12 mars 1752 § 6.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 42. Även 12 mars 1752 § 6.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Tulldeputationen, nr 3.
[5] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 13.
[6] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 11.

21. Förehades bondeståndets utdrag af protocollet hållet d. 20 Febr. nästl.[1] angående at beneficii heman måtte af åboer få köpas til skatte på sätt som 1723 års förordning om skatteköp i allmänhet handlar. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til land- och siömilitiæoeconomiedeputation, som äfwen ståndet giorde.

22. Förehades öfwersten och riddaren baron Cronhiorts beswär[2] öfwer föregifwen liden orätt uti interessentskapet med landshöfdingen Carl Broman uti Wedewågs och Qwarnbacka manufacturiewerk, hwarwid äfwen h:r landshöfding Broman ingifwit sina påminnelser.[3] Och medfölgde detta document herr baron Reuterholms anförda beswär öfwer de hårda tilwitelser baron Cronhiort giort dess fader landshöfdingen Reuterholm. Höglofl. ridderskapet och adeln sade sig med denna sak icke welat befatta, utan öfwerlemnat den til wederbörande domstolars afgörande, hwarest den förnimmes wara anhängig, uti hwilken mening ock ståndet instämde.

23. Förelästes öfwerstelieutenantens herr baron Cojets giorde ansökning[4] för jordägare i Skåne at få lindring i bewillningen i anseende til de olyckor, som medtaget största delen af deras förmögenhet. Höglofl. ridderskapet och adeln hade remitterat detta ärende til stora secreta deputation, men som det befans, at denna sak är anhängig i allmänna beswärs- samt cammar oeconomie och commerciedeputationerne kunde ståndet sig deröfwer ei utlåta, förr än bemälte deputationer med sina betänkanden inkommit.

24. Hade höglofl. ridderskapet och adeln remitterat til urskillningsdeputations förklaring de beswär jägmestaren Pauli anfört öfwer bemälte deputation,[5] som afslaget dess begäran at få gå til riksens ständer och söka återfå sin rätt uti Stenserids och Liusdals järnwerk, och fant ståndet godt at med höglofl. ridderskapet och adeln instämma.

25. Underställte herr biskopen doct. Browallius om icke ståndet, til befrämjande af ärendernas skyndesammare afgörande, wille förordna referenter, som företogo sig wissa saker til genomseende, och delte dem sig emellan på det sätt, at ingen blefwe referent i den sak, öfwer hwilken han tilförene i nå-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 12.
[2] Ridderskapets och adelns arkiv, R 100, del 4, onumrerad, fler handlingar om ärendet. Även 13 mars 1752 § 20.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 9.
[4] Ridderskapets och adelns arkiv, R 100, del 4, onumrerad.
[5] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 4.

gon deputation suttet? Hwilket förslag ståndet tykte i många mål godt wara, men, i anseende til de derwid förefallande flere olägenheter, blef denna gången icke något wist fastställt.

26. Anmälte äfwen herr biskopen Browallius, huru, i anseende dertil, at Åbo stift som oftast blifwer beswärat med collecter til kyrkor i andra stift, men wid ansökningar för egna kyrkor icke får collecter utan inom stiftet som til de anmälte behof icke förslå, herr biskopen omsider torde finna sig nödsakad at begära det stiften kunde skiljas i dessa omständigheter, och ei beswära hwarannan, utan hwart och ett sörja för sina kyrkors underhållande.

Öfwer detta ärende hant icke ståndet denna gången sig utlåta, utan trodde herr archibiskopen bäst wara, at uti eftermiddagssessionerne, då ståndets oeconomica och ecclesiastica förehafwas, härom öfwerenkommes.

27. Anmälte sig en af föreståndarena wid Finska nationelle församlingen här i staden om frihet at få göra anslag til samtel. ståndens deputerades från Finland sammanträde, för rådgörande om några församlingens angelägenheter, som bifölls.

Den 12 Martii

1. Justerades föregående protocoll.

2. Berättade herr archibiskopen, huru han förleden måndag haft den nåden at upwakta Hans Kongl. Maj:t och öfwerlemna prestaståndets underdåniga memorial, hwarom uti sista pleno blef öfwerenskommet, wid hwilket tilfälle herr archibiskopen förut talat några ord och slutat sitt tal dermed, at presteståndet med all trygghet anförtror sig i Hans Maj:ts beskydd så til deras ämbete som personer. Och hade Hans Maj:t med synnerlig kongl. nåd uptaget altsamman och sig ganska nådigt yttrat, det hade Hans Maj:t hit in tils taget och wille hädanefter taga sådan steg och mått i anseende til lära, religion och presterskapets så ämbete som personer, at de altid skola få anledning til at öka sitt underdåniga förtroende.

Hwad den deputation angår, som wore tilämnad at aflägga hos Hans Kongl Maj:t underdånig tacksäjelse för ärwist ömhet och nit för religion trodde herr archibiskopen tiänligen wara, at wid annat tilfälle den anmäla, hwarmed äfwen ståndet förklarade sig nögt; men tykte dock, at det borde ske ju förr dess hälre, och innan uti slikt ärende en gemensam deputation från

alla ståndеn kommer at afgå, emedan detta synes enkannerligen höra ståndet til.

3. Förehades projectet til begrafnings och cröningshielpen med de af presteborgare- och bondeståndеn giorde anmerkningar, som til bewillningsdeputation remitterade blifwit, och hwaröfwer samma deputation uti ett medföjande extracto protocolli yttrat sina tankar. Häröfwer discurerades något, i synnerhet om borgareståndets giorde förbehåll, som dock sedermera blef bifallet, tillika med bondeståndets anmerkning och bewillningsdeputations utdrag af protocollet.

Dock påmintes, at til de öfrige respective ståndеn någon föreställning afgå skulle, angående at magistraterne i städerne måtte til protocollsdeputation och dess genomseende inkomma med sina oeconomiska protocoller, hwarom tilförene i ståndet blifwit talat.

4. Uplästes ett utdrag af rådsprotocollet,[1] deruti Hans Kongl. Maj:t i anseende til herr riksrådets grefwe Tessins riket giorde många och nyttiga tiänster, i nåder behagat updraga bemälte grefwe och riksråd Leckö kungsgård utan at derföre ärlägga något arrende. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, och hade ståndet wid ett sådant Hans Kongl. Maj:ts giorda nådiga yttrande, ingenting at i underdånighet påminna.

5. Företogs Swea och Götha hofrätters giorde ansökning om förstärkning på ledamöter, samt ridderskapets och adelns deröfwer afgifna extractum protocolli, hwarom widare i protocollet af d. 22 Februarii och dess 7 §.

Kyrkoherden Elg hölt betänkeligit, at öka staten uti så allmän penningebrist, och då man ei wet, hwarest alt skal tagas som behöfwes at fylla rikets tarfwor med.

Professoren h:r doct. Hallenius förmente denna tilökning wara mycket lindrig i anseende til den besparing som kan göras på mångfaldigt sätt, när ärenderna befordras til skyndesamt slut e. g.: Fångtractamenter, som genom denna tilökning ansenligen kunna förminskas för hwart år.

Så trodde ock herr archibiskopen mycket bidraga skulle til ärendernas skyndesammare afgörande i hofrätterna, om ledamöterne befriades från extracommissioner som dem oftast anbefalte blifwa, eller at wid sådana tilfällen andre förordnades i deras ställen.

Kyrkoherden mag:r Helleday hölt före at ridderskapet och adelns extractum protocolli bifallas kunde, och at i fall förkortningscommission komme

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 24.

med förslag til någon ändring i divisionerne, ståndet kunde reservera sig, at den giorde tilökning åter blefwe indragen. Men at saken icke stort hielpes, om wid extracommissioner andre sattes uti de ordinaries ställe, emedan en främmande icke wore om sakerna så wäl underrättad, och behöfde lång tid dertil.

Herr biskopen doct. Browallius kunde ei neka, at en tilökning af betiäning och syslor med statens gravation gör at hufwudet blir för stort för kroppen, i anseende hwartil herr biskopen hölt betänkeligt at samtycka til den sökte förstärkning. Men om den af ståndet skulle bifallas, ansåg herr biskopen såsom nödigt, at den tilökning, som kan ske, indrages, enär något nyttigt förslag til ärendernas förkortande uti justitiæmål kan gifwit warda. I öfrigit uprepade herr biskopen nu, hwad han i protocollet af d. 22 Febr. inflyta låtet, at det borde läggas på domares answar at hielpa parter til rätta uti sielfwa processualierne, då man straxt skulle se minskning både på advocater och processer.

Herr biskopen Osander hölt före, at det mycket hielpa skulle til besparing, om saker af mindre wigt företogos i en wiss division som kunde bestå af mindre antal ledamöter.

Efter flere öfwerläggningar stadnade ståndet i det slut, at det biföll ridderskapets och adelns mening så, at saken remitteras til stora secreta deputation. Hwarest widare de påminnelser kunna göras, som finnas nödige.

6. Uplästes probsten mag:r Wennerdals skrifteligen författade tankar[1] wid justitiædeputations betänkande angående riddaresyner,[2] enkannerligen hwad som hörer til en skickelig præsidis utnämnande. Hwaröfwer sedan en och annan af ståndets ledamöter sagt sin mening, ståndet fant godt at bifalla justitiædeputations betänkande, dock at hwad personernes ämbetswärdighet angår, som til riddaresyner förordnas, ingen ändring göres i lagen och 1741 års förordning.

7. Uplästes justitiædeputations betänkande[3] angående rang för kongl. hofrätternes cammererare och protonotarier, de förra lika med cammererare i kongl. collegierne, näst efter cammererarne i kongl. cammarcollegii provincial och generalafräkningscontoir, och de senare lika med häradshöfdingar och deras wederlikar. Och fant ståndet, i anseende til de af justitiædeputa-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 42. Även 7 mars 1752 § 6.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 8. Även 7 mars 1752 § 6.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 7.

tion andragne skäl och omständigheter, för sin del godt at bifalla, det må den af justitiædeputation för bemälte cammererare och protonotarier projecterade rang dem bewiljas.

Herr biskopen doct. Browallius giorde härwid det förbehåll, at dock derföre hofrättscammererare icke böra anses såsom förmän för landscammererare, at de öfwerse och skärskoda deras räkningar.

Herr domprobsten doct Bælter sade sig ei wilja qwälja det ståndet fattade slut, men underställte huru wida det kunde wara nyttigt at gifwa dem rang, som tilförene icke haft någon, hwilket, utom all annan oreda, föder af sig högfärd, som på slutet slås med fattigdomen, och störtar dem som ingen rang hafwa uti förakt.

Herr archibiskopen tillade, det han för sin del fant påminnelsen wäl grundad, så at ståndet lärer gärna se, det slika recommendationer sparsamt komma ifrån deputationerne.

Dock förbehölt herr biskop Browallius, at någon benägenhet wisas måtte för cammereraren wid Åbo academie, när den ansökningen förekommer.

Den 13 Martii

1. Uplästes och justerades föregående protocoll.

2. Hade Hans Kongl. Maj:t genom utdrag af rådsprotocollet til riksens ständer remitterat generalkrigsrättens förfrågan, huru wida förståndet af 21 § i riksdagsordningen[1] kan sträckas derhän, at, utan Kongl. Maj:ts och riksens ständers tilstånd, icke något af de i guarnizon liggande regementer måge under warande riksdag sammankallas til werkställande af generalkrigsrättens domar, när delinquenter blifwit dömde, at med gatulopp afstraffas. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta ärendet til justitiædeputation, hwilket ock ståndet giorde.

3. Förehades utdrag af rådsprotocollet,[2] deruti Hans Kongl. Maj:t bifallet och til riksens ständer remitterat lagcommissions underdåniga utlåtande daterat d. 15 nästledne Februarii angående en del almoges i Götheborgs och Bohus län ansökning, det en husbonde, af hwad stånd han wara må skulle få frihet at uptaga kringstrykande tiggarebarn, och dem ett wist utsatt tilräcke-

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 28.

ligare åratal i tiänst behålla, än tiänstehionsstadgan af år 1739 uti 6 artikeln och 3 § innehåller. Ståndet fant godt at bifalla ridderskapets och adelns resolution och remittera detta ärende til riksens ständers cammar oeconomie och commercie-deputation.

4. Genom utdrag af protocollet hållet i rådcammaren d. 3 innewarande månad[1] ha Kongl. Maj:t til riksens ständers utlåtande aflemnat dess nådiga tankar om krigsmanshusets och dess inrättningars förbättrande, til deras bättre belöning som med mandom och tapperhet låtet sig bruka uti krigstiänst, samt wåga lif och blod för sin öfwerhet och fädernesland. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til camar oeconomie, samt land- och siömilitiæoeconomiedeputationerne, hwarmed äfwen ståndet instämde.

5. Förelästes justitiædeputations betänkande,[2] angående de beswär, som häradshöfdingarne i Falun och Kopparbergs län Magnus Johan Lund och Per Sernander för riksens ständer anfört med anhållan om oafkortade stämningspenningars undfående, enär de rättsökande för mera beqwämlighets skull, wilja af andra, som hafwa domarens tilstånd uttaga stämningar. Ridderskapet och adeln hade bifallet deputations betänkande, dock at när stämningar af andra än domaren sielf utfärdas, sådant ei må ske dem rättsökandom til last. Ståndet tog detta alt i behörigt öfwerwägande och som skäligt fants, at icke eller domaren för de rättsökandes skull borde råka i mistning af sin tilständiga rätt; ty blef ock deputations betänkande af ståndet bifallet, dock at, när de rättsökande för mera beqwämlighets skull wilja hafwa stämningar af andra än domaren, det icke måtte ske honom til last enär han inom jurisdictionen är boendes.

6. Återkom til ståndets närmare bepröfwande justitiædeputations betänkande[3] angående de ärender, som wid Kongl. Maj:ts justitiærevision til generalauditeurens föredragande höra, med mera, hwaröfwer ståndet yttrat sina tankar i 8 § af protocollet hållet d. 31 Januarii sistledne, och medfölgde nu de då til bepröfwande utkomne förordningar.

Herr biskopen doct Browallius förklarade sin önsakn wara, at när mål förekomma, som höra til flere deputationer, de då wille rådgöra och conferera med hwarannan, och inkomma med gemensamt betänkande uti de ärender som dem gemensamt angå.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 26.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 15.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 20. Även 31 januari 1752 § 8.

Och fant ståndet nödigt, at secreta utskottet sig yttra måtte uti de mål, som höra til generalgouverneurens instruction, men hwad angick de bifogade förordningar, af hwika ståndet nu fått del hade ståndet wid dem ingenting at påminna.

7. Förelästes secrete handels- och manufacturdeputations betänkande[1] angående särskilte protocollers förande i kongl. commerciecollegio, så at det som under besynerlig tysthet bör wara fördoldt, måtte i ett secret protocoll blifwa infördt, ett annat åter föras öfwer de mål som höra til manufacturwäsendet, och at änteligen alle andre saker samlas uti sitt särsklte protocoll, på det de twänne förre måtte hädanefter wara til hands uti secrete handels och manufacturdeputation, men det sista af protocollsdeputation genomses. Hwilket ridderskapet och adeln hade bifallet, och jemwäl afgick med ståndets bifall.

8. Uplästes secreta handels och manufacturdeputations betänkande,[2] i hwilket deputation afslaget semskmakarens i Nyköping Peter Holmgrens giorde ansökning, at, oaktadt det för fabriqueurerne Eichorn och Schönbom d. 24 Febr. 1749 utfärdade privilegium exclusivum på saffians beredande, honom icke desto mindre en slik handterings idkande förunnas måtte. Ståndet ansåg privilegia exclusiva för mycket skadeliga, men, i anseende dertil, at fides publica icke bör lida, instämde ståndet med ridderskapet och adeln, och biföll deputations betänkande.

9. Förelästes bergsdeputations memorial och hemställande,[3] at inga mål som röra bruken, bergwerken och bergslagshushållningen och i andra deputationer blifwit anhängige giorde, måge där få företagas och til ståndens plena afgå, innan bergsdeputation ärhållet del deraf och fått yttra sig öfwer det, som kan finnas böra på dess utlåtande ankomma, oaktad den omständigheten wid målens remitterande blifwit försummad, och i fall sådane saker redan woro inkomne, de då måtte remitteras til sina behöriga ställen, at all möjelig underrättelse til sakens uplysning må kunna ärhållas. Samma memorial hade ridderskapet och adeln bifallet, hwarmed äfwen ståndet instämde.

10. I lika måtto bifölls äfwen ett annat samma deputations memorial,[4] at inga mål rörande nya järnwerks och ämneshamrars inrättningar eller smidestilök-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 7.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 5.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Bergsdeputationen, nr 8.
[4] Prästeståndets arkiv, R 900, Bergsdeputationen, nr 9.

ningar måtte wid denna riksdagen warda antagne, och wägen til riksens ständer förbi de wanliga rätter och domstolar missbrukad.

11. Förehades cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[1] angående crono- och soknmagaziners uprättande, och biföll ståndet til alla delar höglofl. ridderskapets och adelns yttrande af innehåll, at ridderskapet och adeln så wäl som ståndet ärkänna med underdånig wördnad och tacksäjelse den nådiga författning, som Hans Kongl. Maj:t sedan sista riksdag giort, til spanmåls magasiners uprättande i riket. Och som de anse för säkraste medel til landets uphielpande och landsculturens förbättring, at den inrikes spanmålen hålles i någorlunda skäligt pris, så lemnas ock til Hans Kongl. Maj:t, at än ytterligare widtaga alla de mått, som derhän kunna leda, genom utrikes spanmålens beläggande med någon wiss afgift i tullen, alt efter som årswexten och omständigheterna föranlåta, så at den inrikes spanmålen aldrig må gälla under 18 dlr kopp:mt tunnan, men ei gärna öfwerstiga i priset 24 dlr d:o mynt. Hwarjemte ock nödigt aktas, at exportation af skånska spanmålen främjas på sätt som deputation föreslaget, samt at landets inwånare i de orter, der ännu någon tilgång af skog finnes, måge på tiänligt sätt upmuntras til riors anläggande, för at så mycket mera både lätta arbetet wid spanmålens uttröskning, som til dess bättre conservation i längden. Jemwäl at herrar landshöfdingarne måtte få Hans Maj:ts nådiga befalning, at på de ställen, där ännu inga soknemagasiner blifwit inrättade, sök bringa allmogen til friwillig förening derom, på sätt och med wilkor, som de för sig kunna pröfwa bäst och tiänligast. Hwilka föreningar härmed på det kraftigaste fastställas, at aldrig, ehwad förändringar sig tilldraga kunna, rubbas, görandes sig i öfrigit ridderskapet och adeln samt prestestånd det underdåniga hopp, at när Hans Kongl. Maj:t dessutom, efter tilgången af medlen, låter fullfölja med uphandling af spanmål, då ymnig årswext infaller, det påsyftade helsosamma ändamålet snarligen skal kunna winnas, och cronan blifwa i stånd, när så omtränger, at undsätta dess nödlidande undersåtare med tilräckeligit bröd och sädeskorn, men när den Högste åter ökar wälsignelsen, landtmannen få sin spanmål någorlunda betalt, så at han deraf kan hafwa sin utkomst, och sina utlagor sig afbörda.

12. Företogs cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[2] angående humleplanteringens uphielpande i riket, hwarwid ståndet äfwen instämde med ridderskapet och adeln, at medan humleplanteringen icke på

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 41.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 10.

alla orter i riket med lika framgång lärer kunna fortsättas, och det altså wore betänkeligit, at på en owiss grund härwid anwända någon allmän kostnad, ty ansågs för säkrast, at herrar landshöfdingarne, hwar och en uti sitt län, låta undersöka, om tilståndet af denna handtering, och på de orter, hwarest jordmonen med flera tilhörigheter instämde, och medgåfwo nyttan och möjeligheten, där fästa och utwidga hummelplanteringen. I följe hwaraf förtekningar ifrån länen på hwar och en som sig kan anmäla, at få rötter eller frön til kongl. commerciecollegium kunde insändas. Hwilket sedermera, eftersom det sig låter göra, besörjer requisitionerne med rötters och fröens anskaffande, då ock ingen af dem som sig angifwit bör undandraga sig, at afhemta och plantera de begärte rötter och fröen.

13. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[1] angående de i Nyland och Tavastehus län til 29 110 dlr s:mts innestående gamla balancer, at någon uti kyrkoräkenskaper, samt lag och process ärfaren särskild person måtte blifwa förordnad, at emot någon wiss procents åtniutande, af de genom dess bedrifwande inflytande medel samma balancer oförd röjeligen utreda och til ändskap bringa. Ridderskapet och adeln hade det bifallet.

Herr biskopen doctor Browallius och flere af ståndet ansågo det för aldeles oförswarligt af ämbetsmän handlat at så länge dröje med balancers indrifwande, til dess det wil blifwa aldeles omöjeligit, at skaffa reda derpå eller dem kunna indrifwa.

Så ärinrade ock probstarna doctor Loman och mag:r Lind, något wara om dy mål stadgat i allmänna lagen, som utsätter tiden, inom hwilken all rest och balancer bör wara indrifen. Efter något öfwerläg[g]ande[2] resolverade ståndet, at detta mål åter remitteras skulle til cammar oeconomie och commerciedeputation, som har at afgifwa närmare uplysning om desse balancer, och inkomma med sitt betänkande huru slikt må för framtiden undwikas.

14. Hade ridderskapet och adeln bifallet samma deputations betänkande[3] rörande utmätningen af de i Nyland sig yppade restantier, och huru med auctionen af de sequestrerade creatur eller saker förhållas borde.

Herr biskopen doct. Juslenius hölt före, at ock ståndet kunde bifalla samma betänkande, intil nästa riksdag, och emedlertid försökas, huru wida det påsyftade ändamål står at winnas eller ei. Och stadnade ståndet i det slut, i

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 7.
[2] Enl. konc.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 8.

synnerhet hwad de omtalte auctioner betreffar, at de med cronans och ägarens bästa fördel kunna anställas wid de först instundande marknader.

15. Så hade äfwen ridderskapet och adeln bifallet cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[1] om indelt lön i hemansräntor för landstaten uti Nyland och Tavasthus, samt Nyslotts och Kymenegårds läner, hwartil äfwen deputation anförer flera styrkande skäl, och bifölls äfwen derföre af ståndet samma betänkande.

16. Uplästes och bifölls cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[2] rörande 1704 års stora siötullsbok, hwilken förnimmes wara utur wägen kommen, at til utrönande af rätta förewettandet härmed wederbörlig undersökning anställas måtte.

17. Hade sex deputerade från bondeståndet företräde. Ordet förde Joseph Hansson, som näst helsning från sitt stånd öfwerlemnade trenne extracta protocolli rörande 1./ Presteståndets yttrande om jagtordningen. 2./ Land- och siömilitiæ oeconomiedeputations betänkande om wargärningsmanskap, och 3./ någon angelägenhet för allmogen i Kopparbergs län, uti hwilka mål han begärade, at presteståndet sig til bondeståndet foga wille, i synnerhet i den puncten som angick wargärningsmanskapet. Herr archibiskopen bad helsa tilbaka, och lofwade i sinom tid besagde ärender föredraga.

18. Förehades bondeståndets extractum protocolli af d. 29 Februarii, angående, at til winnande af tiden tre stånd måge äga magt, at i deputationerne företaga och afgöra mål, och det fierde låta sig med slutet åtnöja, i fall dess deputerade sig ei på den i anslaget utsatte tiden instälte. Ridderskapet och adeln hade dertil bifallet, men ståndet yttrade sig, at det är för sin del aldeles angeläget derom, at riksdagen med första måtte slutas, men hwad widkommer at någon sak i en deputation skal afgöras under ett ståndsfrånwaro, det finner presteståndet icke med riksdagsordning[3] och regeringssättet öfwerensstämmande.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 9.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 5.
[3] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

19. Uplästes och til cammar oeconomie och commerciedeputation remitterades allmogens i Jemtland, Ångermanland och Medelpad memorial,[1] angående at fritt få swedia på de ställen, som til intet annat nyttias kunde.

20. Uplästes och afsändes öfwerstens och riddarens baron Cronhiorts ytterligare ingifne memorial[2] angående dess process med herr landshöfdingen och riddaren Broman om äganderätten i Wedwågs[3] och Qwarnbacka manufacturwerk.

21. Uplästes twänne project til förewarande bewillning, författade ett af herr öfwersten Hastfer[4] och det andra af en wid namn Bergengren,[5] som bägge woro af ridderskapet och adeln remitterade, det förra til stora secreta, och det senare til bewillningsdeputation, uti hwilket äfwen ståndet instämde.

21.[6] Förehades tygwaktaren Adrians enkas ansökning[7] om restitution af fatalierne til at få komma til riksens ständer med sina beswär, uti någon hänne rörande angelägenhet. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til urskillningsdeputation, som har at tilse, om några bewekande skäl förekomma, i hwilken händelse ridderskapet och adeln woro benägne at hännes beswär blifwa uptagne. Hwilken resolution ståndet biföll.

23. Lemnades til kyrkoherden mag:r Helleday de acter,[8] som angå S. Mariæ Magdalenæ kyrkas räkenskaper, at han dem måtte genomse, med herrar riksdagsfullmägtige från Stockholms stads consistorio conferera, och sedan derom med sin berättelse til ståndet inkomma.

24. Talades åter något om de inkomne collecte- och stamboksansökningar för bofällige kyrkor. Och kom ståndet öfwerens, at blifwa wid sitt förra slut och förut höra bondeståndet, innan desse ansökningar til afgörande företages, samt at tilse, huru någon jemkning stiften emellan ske må.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 61.
[2] Ridderskapets och adelns arkiv, R 100, del 4, onumrerad, fler handlingar om ärendet. Även 7 mars 1752 § 22.
[3] Läs: *Wedewågs.*
[4] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 60.
[5] Ridderskapets och adelns arkiv, R 100, del 4, onumrerad.
[6] Läs: *22.*
[7] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 63.
[8] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 24. Även 27 maj 1752 § 6.

25. Hade kyrkoherden Paccalenius uti urskillningen begärt, och fått, tillstånd at andraga beswär öfwer hård medfart, i anseende til ett emot honom angifwit groft brottmål, som honom ei blifwit bewist, hwarföre han begärer riksens ständers medlidande och reconvention. Herr biskopen doct. Browallius hölt före bäst wara, at ståndet icke befattar sig med denna sak, emedan densamma blifwit ifrån Kongl. Maj:t til secreta utskottet remitterad, och nu är under utarbetning i mindre secreta deputation, och lärer Hans Kongl. Maj:ts nådigste utslag deruti falla, så snart secrete utskottet hinner til Kongl. Maj:t med sitt yttrande inkomma.

Herr archibiskopen trodde ock sin tanke wara, at ståndet ei afgör denna sak, innan Hans Kongl. Maj:t deruti sitt utslag fäldt, men at den dock kunde til underrättelse ståndet föreläsas.

26. Talades något om det som angår secreterarens Mathesii rättelse, och at han ei måtte i sin lycka blifwa hindrad, i anseende til någon wid sista riksdag giord författning. Och trodde kyrkoherden Helleday bäst wara, at ståndet ännu til någon tid innehåller sin åtgärd, emedan han trodde, det bondeståndet lärer wara sinnadt at börja med denna saken, då ståndet får mera styrka at biträda secreteraren Mathesius uti dess angelägenhet.

27. Förehades capitaine von Rosens ansökning[1] at blifwa bibehållen wid Kungsörs ladugårds arrende. Ridderskapet och adeln hade öfwerlemnat til Hans Maj:t at göra härwid den författning, som i nåder kan pröfwas bäst wara.

Probsten doct. Serenius underställte, om icke ståndet borde wara ömt om cronans redbara egendom. Wid förra riksdagen wore den författning giord, at kungsgårdarnas arrende efter arrendeårens förlopp borde gå under auction, och uplåtas dem som wille gifwa mest, at cronans inkomster måtte förmeras.

Utom dess hade några af ståndets ledamöter låtet sig berätta, at capitaine von Rosen icke skal sköta denna egendom så som sig bör, och at den uti hans händer aldeles förlorades. Efter flere öfwerläggningar fants godt, at låta denna ansökning ligga på bordet til widare ståndets betänkande.

28. Företrädde brukspatron Christiernin, och förklarade sig om ett af honom på trycket utgifwit bergsdeputationens betänkande wid sistl. riksdag,[2] som

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 33. Även 25 april 1752 § 10.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 29. Tryckta betänkandet som bilaga. Även 6 april 1752 § 5.

han berättes hafwa förfalskat; men påstår wara enligit dess original, som ock bland ståndets acter torde finnas, men at ei hans fel wore, om någon ändring skedt i expedition som med sielfwa betänkandet ei wore öfwerensstämmande. Recommenderade i öfrigit Westra silfwerbergwerkets angelägenhet, och afträdde.

Den 16 Martii

1. Justerades föregående protocoll.

2. Förehades ett utdrag af protocollet hållet uti secreta utskottet d. 14 i denna månad[1] af innehåll, at, sedan riksens ständer, uppå herr riksrådets och cancelliepresidentens grefwe Tessins enständiga begäran, i underdånighet styrkt Hans Kongl. Maj:t ibland annat, at i nåder entlediga honom ifrån présidentsämbetet i Kongl. Maj:ts och riksens cancellie, samt Hans Kongl. Maj:t dertil lemnat sitt nådiga bifall, secrete utskottet warit omtänkt, huru dess ställe måtte upfyllas med en rådsherre, hos hwilken detta ledigblefne wigtiga ämbetet kunde treffa en lycklig wård. Och emedan secrete utskottet funnet alla de egenskaper hos herr riksrådet baron Höpken förenade, som fordras til detta présidentsämbetets wärdiga beklädande, så har ock secreta utskottet med ett fullkomligen enhälligt wal dertil utsedt högbemälte herr riksråd, i den försäkran, at riksens ständer med lika nöje gillar detta göromål, som secreta utskottet det samma til riksens ständer hemställer. Höglofl. ridderskapet och adeln hade dertil gifwit sitt bifall, hwarmed äfwen ståndet instämde.

3. Uplästes bergsdeputations betänkande,[2] om frelseskogarnes afwittring ifrån crono- och skatteskogarna uti de tolf Sala silfwerwerk underlagde soknar, samt Nora allmänings utbrytande ifrån enskiltas ägor. Ståndet biföll ridderskapets och adelns påskrift och tilläggning, at som desse skogars afwittring i synnerhet derföre hitintils kommet at stadna, at wederbörande skogsägare och angränsande ei kunnat förmås at gemensamt delta uti den wid sådana förrättningar nödige kostnaden, så bör hädanefter ingen interessent uti sådana odelte skogar, af hwad natur dess heman wara må, få undandraga sig den andel, som efter lag och förordningar proportionaliter på hwar och en belöper, uti all den kostnad som til denna skogsdelning kan ärfordras.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottet, nr 27.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 3.

4. Ankom med ridderskapets och adelns bifall justitiædeputations hemställande[1] angående kungörelse til domstolarne i riket och det, som utländska lagar och fredsfördrager, samt pacta & conventa om swenske mäns arf utrikes innehålla, hwartil äfwen ståndet gaf sitt bifall.

5. Uplästes land och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[2] öfwer 38 § af krigsbefälets wid denna riksdag andragne allmänna beswär, angående huru wida ammiralitetsofficerare som föra några fartyg, böra wid hemkomsten utrikes ifrån edeligen besanna deras merkrullor med mera. Och instämde ståndet med ridderskapet och adeln, som bifallet betänkandet i så måtto, at ammiralitetsofficerare, som föra cronans bewärda fartyg, aldeles för edgång frikallas, men de som föra lastdragare, komma at aflägga den omförmälte eden, inför ammiralitetsrätten i någon tullbetiänts närwaro.

6. Uplästes land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[3] öfwer 15 § af krigsbefälets wid närwarande riksdag andragne beswär, angående regementernas förplägning på tog och marcher, til, samt under förefallande fästningsarbeten med mera, hwilket ridderskapet och adeln bifallet, och ståndet äfwen för sin del biföll.

7. Ankom löparen angående fru friherrinnans Beata Ribbings beswär öfwer urskillningsdeputationens afslag i den ansökning hon giort, at blifwa bibehållen wid Ulricsbergs ladugård, hwarom mera uti protocollet af d. 8 Febr. och dess 10 §. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta mål til urskillningsdeputation, men ståndet förblef wid den resolution, som det ofwannämde dag gifwit, och instämde med bondeståndets tanka uti dess nu medföljande utdrag af protocollet, hållet d. 8 Febr. nästledne,[4] at denna sak remitteras borde til cammar oeconomie och commerciedeputation.

8. Talades äfwen något om capitaine von Rosens ansökning, at blifwa bibehållen wid Kungsörs ladugårds arrende, och berättade probsten Fundan, det han haft tilfälle, at i kongl. cammarcollegio göra sig derom underrättad, at bemälte collegium i stöd af goda och giltiga skäl afstyrkt, at lemna denna egendom under widare arrende til capitaine von Rosen, hwarföre bemälte probst hölt före, at ståndet kunde afslå samma ansökning.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899. Justitiedeputationen, nr 23.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 19.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 11.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 35.

Herr probsten doct. Troilius ansåg för betänkeligt, at afslå en sak, som Hans Maj:t sielf föreslaget, förrän man får se de grunder och skäl, uppå hwilka ståndet sig fota kunde, och ansågs derföre för godt, at innehålla med resolution, til dess man hade tilfälle, at af kongl. cammarcollegio närmare underrättas om sammanhanget.

9. Begärade några af ståndet at den acten, som angår kyrkoherden Paccalenius, skulle upläsas, men kunde icke ske, i anseende dertil, at herr biskop Browallius, som nu ei war tilstädes, hade samma act til sig taget.

10. Berättade herr archibiskopen, at detta torde blifwa det sista plenum för helgen, men at deputationerne, som äfwen i morgon sittia, böra straxt efter helgedagarne wara i arbete, hwarföre herr archibiskopen önskade ståndets ledamöter och de herr archibiskopen en förnöjelig och wälsignad högtid, och at med inbördes fägnad få återkomma til sina riksdagssyslor och förrättningar.

Den 2 Aprilis

1. Fägnade herr archibiskopen sig deröfwer, at se ståndets ledamöter åter efter helgedagarna med helsa och wälstånd församlade til sina riksdagsärenders wårdande, dem de samteligen önskade snart se slutade.

2. Uplästes och justerades föregående protocoll.

3. Anmodades probsten Synnerberg, kyrkoherden Elg och kyrkoherden Dryander, at öfwerse den förnyade tulltaxan, och sedan med sitt utlåtande derom til ståndet inkomma.

4. Åtogo sig kyrkoherden Helleday, domprobsten Liungberg, och probsten doct. Serenius, at genomse tulldeputations memorial angående afkortningar, afskrifningar och pensioner wid tullwerket, och sedan wid tilfälle afgifwa sin berättelse derom til ståndet.

5. Öfwerlemnades äfwen til de nyssnämde herrar ledamöter secrete handels och manufacturdeputations betänkande[1] angående Bonges balance wid ma-

[1] Bondeståndets arkiv, R 1869, Handels- och manufakturdeputationen, nr 12.

nufacturcontoirets räkenskaper, at det genomse, och sedan lemna ståndet underrättelse om sammanhanget.

6. Berättade herr archibiskopen, at äfwen i dag secreta utskottet sammanträda skulle til några ärenders afgörande, och emedan bewillningswerket nu wore det, som framför alt borde sysselsätta ständerne, at kunna skynda riksdagen till slut, wore bäst, at sielfwa det författade projectet uplästes utan at deröfwer något discurera, på det man finge höra alt uti sitt sammanhang och ordning, och äga rådrum, at öfwerwäga de påminnelser, som finnas nödige at derwid göras. Til hwilken ända äfwen acten kunde ligga på bordet til nästa session.

7. Härpå, och sedan herr archibiskopen med de öfriga secreta utskottets ledamöter taget afträde, uplästes bewillningsprojectet från början til ändan.[1]

8. Uplästes äfwen directeuren Ehrenpreus memorial,[2] uti hwilket han til ständerne hemställer, om icke de som arbeta wid cronans gewärfactorier kunde från bewillningen frikallas.

9. Förehades utdrag af secreta utskottets protocoll, hållet detta datum, uti hwilket förhoppning gifwes til riksdagens slut med denna månaden, i fall riksens ständer behagade skyndesamligen afgöra bewillningswerket.

Den 3 Aprilis

1. Anmälte herr biskopen doct. Juslenius det herr archibiskopen wore af någon angelägenhet hindrad, at den utsatte tiden sig i ståndet infinna, men at likafult de nu warande ärender kunde företagas, in til dess herr archibiskopen hunnet ankomma.

2. Justerades föregående protocoll.

3. Begynte man å nyo föreläsa projectet til bewillningen[3] och fortfara dermed til 4 § af andre artikeln, och giorde ståndet under föreläsningen sine

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 8. Även 3 april § 3; 4 april § 3; 6 april § 1.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 8.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 8. Även 2 april § 7; 4 april § 3; 6 april § 1.

ärinrigar och påminnelser, som särskilt blefwo anoterade, til dess de widare komma at öfwerwägas.

4. Uplästes äfwen de förändringar som stora secreta deputation giort wid bewillningsprojectet,[1] som äfwen ytterligare komma at ställas under ompröfwande.

5. Hade Hans Kongl. Maj:t til riksens ständer remitterat den förening som straffad blifwit emellan öfwercommendanten, riddaren och commendeuren Bernekou, och borgerskapet i Christianstad, samt jordägare der omkring, rörande några öresland jord. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til justitiædeputation, hwilket ock ståndet giorde.

6. Förelästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[2] angående det af öfwerste Lieven påfundna sätt at öda rofdiur, för hwilkets uptäckande han begär 2 daler sr:mt af hwart helt heman i riket och i proportion af de mindre, samt något wist af hwart hus i städerne, hwilken belöning herr öfwersten dock ei wil utbekomma, förr än han wisat werkställigheten af sitt förslag, och öfwertygat det allmänna om dess säkra och ofelbara nytta. Ridderskapet och adeln hade bifallet betänkandet, och öfwerlemnat i underdånighet til Hans Kongl. Maj:t, at i nåder utse de mått, som wid werkställigheten deraf kunna tiänligast pröfwas, hållande derjemte för nödigt, at behörige underrättelser måge infordras, hwad nytta apothekaren von Aken med dess wid sista riksdag til rofdiurs utödande upgifne förslag åstadkommet.

Flere af ståndet höllo före, at ridderskapet och adelns resolution kunde bifallas, i synnerhet som det war bekant, at bondeståndet aldeles wore af den tankan, at sammanskiutas borde til öfwerste Liewen den begärte belöning för ett så nyttigt förslags upgifwande under de wilkor herr öfwersten sielf utsatt och betingat. Men som andre woro af annan mening, och begärade, at detta ärendet, til widare öfwerläggning hwila skulle, ty blef för denna gången ingenting wist härom slutet och belefwat.

7. Wid slutet af denna session hade några deputerade från bondeståndet företräde. Ordförande war Joseph Hansson, som anmälte dess ståndsmans helsning, och jemte det han öfwerlemnade ett utdrag af dess protocoll, som i dag blifwit hållet, berättade, at som bondeståndet ännu icke fått swar på sitt proto-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen, nr 9.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 11.

collsutdrag af d. 8 Febr. sistledne, angående at få weta statsbristen, och huru högt de förra årens bewillningar stiget, de sig derom förenat, at ei gå in uti någon bewillning förr än de ärhållet sådan underrättelse; begärandes tillika, at prestestånd wille sig med bondestånd i detta ärendet förena. Derjemte recommenderade de ock en annan angelägenhet rörande en del almoge i Wessmanland. Herr archibiskopen bad helsa tilbaka och lofwade at ståndet sig wid tilfälle utlåta skulle, så öfwer det ena som det andra.

Den 4 Aprilis

1. Uplästes utdrag af protocollet, hållet hos ridderskapet och adeln d. 3 i denna månad,[1] angående, at ehuru ridderskapet och adeln förmodar, at wederbörande med wanlig sorgfällighet anwändt de genom förra bewillningen utgångne medel, och at secreta utskottet lärer noga tilse, huru medlen, enligt riksens ständers afsigt, blifwit förwaltade, det dock måtte secreta utskottet updragas, at til riksens ständer upgifwa de summor, som emot förmodan kunna wara mindre nyttigt anwända. Hwilket ståndet för sin del biföll.

2. Uplästes justitiæ och protocollsdeputationernes betänkande,[2] angående lagmansämbetens förwaltning och substituters förordnande til samma ämbetens bestridande. Och instämde ståndet med ridderskapet och adeln, och biföll protocollsdeputations betänkande, uti alt som instämmer med det justitiædeputation i samma ärende afgifwit.

3. Uplästes bewillningsdeputations betänkande[3] angående åtskillige landsorters inbyggares sökte befrielse från extraordinarie bewillningars och contributioners utgörande. Öfwer hwilket ståndet sig utlåta wille, när det kommer til slut med sielfwa bewillningsprojectet,[4] hwilket nu åter företogs och uplästes in til 4 artikeln, då ståndet anmerkte ett och annat, som bör tagas uti widare öfwerwägande.

4. Understälte herr biskopen doct. Browallius, om icke, genom utdrag af protocollet, kunde de andra respective ständen hemställas, huru wida, i anseende til den ledsamhet och bryeri, som bewillningen wid alla riksdagar

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 13.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 24. Prästeståndets arkiv, R 899, Protokollsdeputationen, nr 1.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 7.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 8. Även 2 april § 7; 3 april § 3; 6 april § 1.

förorsakar, emedan den icke kan delas så jemt, at alla rikets inwånare draga en lika proportionerad tunga, de skulle behaga, at efter ett gemensamt slut anhålla hos Hans Maj:t det han täktes i nåder utse, eller om ock ständerne wille sielfwe nämna några förfarne och skickeliga män, at utarbeta ett säkert fundament til nästa riksdag, efter hwilket bewilningar böra utgöras.

Herr superintendenten doct. Körning hölt före, at utom det man kunde hoppas, det bewillningar med tiden skola aldeles uphöra, då ett sådant arbete wore aldeles onödigt och fåfängt, det icke stämde öfwerens med riksens ständers frihet at taga emot något project til bewillningar af andra än riksens ständer, såsom det ock är bekant, at ett project mycket snart gifwes, men häfwes icke lika lätt, när det en gång wore mottaget och godt ärkändt.

Herr biskopen doct. Browallius förklarade sin mening wara, at ock detta borde af riksens ständer sielfwa besörjas, så at i det afseende deras frihet på intet sätt komme at lida.

Herr superintendenten doct. Körning förmente, at, ehuru plausibelt detta synes, det dock bäst och säkrast wore, at hwarje riksdag förwandla bewilningsprojecten, alt efter som man funne at nödwändigheten och andra omständigheter sådant fordrade. Hwarmed denne discurs afstadnade.

5. Företrädde åtta deputerade från borgareståndet. Ordet förde rådman Kerman, som, jemte helsnings förmälan från sitt stånd, öfwerlemnade ett utdrag af dess protocoll,[1] som denna dag blifwit hållet, angående, at den delen af bewillningsprojectet, som angick brännewinsaccis och afgift, icke måtte uti plenis afgöras, förr än stora secreta deputation fått hafwa den under utarbetning, då ett bättre, samt för riket och dess undersåtare fördelaktigare sätt torde kunna utfinnas. Herr archibiskopen gaf til swar, at ståndet wille taga denna sak i behörigt öfwerwägande, och sig deröfwer framdeles utlåta.

6. Androg herr archibiskopen, at, som man frandeles kan wänta slut på närwarande riksdag, någon anstalt göras bör om den wanliga predikan, så i anseende til behörige texters föreslående, som utnämnandet af den bland herrar præsules, hwilken samma predikan hålla skulle. Och fick notarien Gråberg i befalning, at i förra riksdagsprotocoller efterse, huru praxis waret, och derom uti nästa session afgifwa berättelse.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 38. Även 7 april 1752 § 6.

Den 6 Aprilis

1. Continuerades med upläsandet af det, som ännu återstod i bewillningsprojectet,[1] och stadnade ståndet i det slut, at bespara med sina anmerkningars reglerande och framgifwande in til des man fått underrättelse om det, som de andre respective ständen kunna hafwa at derwid andraga.

2. Ingafs och uplästes ett utdrag af borgareståndets protocoll,[2] angående at slottsbyggnadsdeputation skulle tilsäjas, at inkomma med skyndsam berättelse om samma byggnads tillstånd, samt förslag på wiss tid och dag, då slottet til Deras Kongl. Maj:tters höga tiänst kan wara färdigt, at kongl. collegierna, för hwilka rum nu hyras måste, kunna komma at på slottet inflytta. Och fant ståndet godt at för sin del bifalla hwad borgareståndet i så måtto påmint.

3. Förelästes justitiædeputations betänkande[3] uti den af Hans Kongl. Maj:t genom nådigt utslag af d. 3 Maji 1749 afdömde twist emellan ståndrabanten Eric Siljenström å ena sidan sökande, och afledne borgmestaren Lejels enka Margareta Hising och dess dotter assessorens Bierchenii enka, Anna Margareta Lejel å andra sidan swarande, angående arf och skuldfordran efter afledne assessoren Clas Ankarström, hwaruti Siljenström anhåller, at, i anseende til förmente härwid begångne rättegångsfel uti högbemälte Hans Kongl. Maj:ts nådiga dom, hos riksens ständer ändring winna, och hwaröfwer riksens råd sina påminnelser aflemnat. Uti detta sitt betänkande har justitiædeputation tilstyrkt riksens ständer, at låta Kongl. Maj:ts nådiga dom lända parterne til rätttelse, såsom den der funnen blifwit utan fel, och tillika hemstält, om icke ståndrabanten Siljenström, som fört ohemula beswär öfwer Kongl. Maij:ts dom, bör, likmätigt 7 § uti förordningen af d. 22 Novembris 1738, i stället för de där utsatte 1 000 dal. s:rmts böter, umgälla dess brott med tre weckors fängelse wid watn och bröd. Ridderskapet och adeln hade bifallet detta betänkande, uti hwilken mening äfwen ståndet instämde.

4. Förehades justitiædeputations betänkande,[4] angående den af Torsångs sokns åboer i Kopparbergs höfdingedöme genom herredagsmannen från orten hos riksens ständer giorde ansökning, och til samma deputation förwiste sak, huru wida Aspeboda församling, som blifwit Torsång sokn underlagd, må

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bevillningsdeputationen, nr 8. Även 2 april § 7; 3 april § 3; 4 april § 3.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 6.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 21.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 22.

anses såsom annexe eller capell, hwarjemte medfölgde en ledamots i justitiædeputation särskilta votum i denna sak, så wäl som ett utdrag af bondeståndets protocoll[1] samma ärende angående. Ridderskapet och adeln hade bifallet justitideputations betänkande och tilstyrkan, det böra Torsångs och Aspeboda församlingars inwånare ställa sig til underdånig rättelse och efterlefnad Kongl. Maj:ts d. 8 Nov. 1751 fälte nådiga utslag. Och fant äfwen ståndet godt at det samma bifalla.

5. Uplästes bergsdeputationens betänkande,[2] i anseende til några mål rörande brukspatronens Adolph Adolphssons Christiernins wid Wästre Silfberget belägne silfwerwerk, hwarjemte äfwen följde bemälte brukspatrons giorde ärinringar[3] wid samma betänkande, som ridderskapet och adeln bifallet och ståndet äfwen nu biföll.

6. Förehades justitiæ[4] och bergsdeputationernes betänkande[5] om ett af bergsdeputation wid nästledne riksdag författadt betänkande, som sedermera blifwit förändradt af trycket utgifwit. Så uplästes äfwen ett öfwer detta mål i justitiædeputation afgifwit särskilt votum, at om denna sak, antingen uti en ständernas commission, eller uti kongl. hofrätten bör undersökas. Öfwer detta ärendet hade borgareståndet uti ett protocollsutdrag af d. 29 Febr.[6] sistledne sig utlåtet til öfwerensstämmande med ofwannämde deputationernes betänkande, at cancellierätten borde detta uptaga och afgöra, och brukspatron Christiernin där upgifwa hos hwilken betänkandet blifwit tryckt, då boktryckaren efter lag kommer at anses och noga undersökas, huru wida med flit och til betänkandets ändrande af den ena eller andra mer eller mindre kan wara tilgiort. Ståndet biföll äfwen deputationernes betänkande, samt lofl. borgareståndets protocollsutdrag, med tilläggning, at så framt något wid sakens handterande skulle yppas, som rörer någon riksens ständers ledamot, och hörer efter riksdagsordningen[7] til deras eget skärskodande, sådant då riksens ständer wid handen gifwes.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets protokoll, nr 29.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 4.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 29. Tryckta betänkandet som bilaga. Även 13 mars 1752 § 28.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 48.
[5] Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 5.
[6] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 35.
[7] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

7. Uplästes och bifölls, såsom af ridderskapet och adeln, altså äfwen af ståndet, land- och siö-militiæoeconomiedeputations betänkande,[1] angående de wid hwarjehanda tilfällen förefallande tog och marcher med hwad derwid i akt tågas bör, i anledning så wäl af de för detta utfärdade togordningar, som af ett från riksens ständers secrete utskott til bemälte deputation remitteradt project til en skyndsammare marche.

8. Så uplästes och bifölls äfwen land- och siö-militiæoeconomiedeputations betänkande[2] i anledning af 29 § uti krigsbefälets underdåniga allmänna beswär, angående sökt ärsättning för dem af finska krigsbefälet, som under de af allmogen derstädes åtniutne trenne senare halfwa frihetsår, stått i mistning af deras halfwa löningsräntor, och i det stället för samma tid blifwit aflönte efter staten och cronowärdie med en trediedels förhögning, hwaröfwer kongl. krigscollegium och statscontoiret, så wäl som de ifrån Finland wid riksdagen närwarande regementsfullmägtige hörde blifwit, uti hwilket sitt betänkande landt- och siömilitiæoeconomiedeputation styrkt dertil, at ofwannämde indelningshafware måtte få skilnaden emellan den upburne trediedels förhögningen och den efter hwarje års markegångs belöpande winst på de för åren 1747, 48 och 49 saknade halfwa hemansräntor.

9. Fants godt at fyra från ståndet deputerade, nämligen biskop Browallius, probsten Serenius, probsten Norman och kyrkoherden Ullholm skulle i morgon anhålla uti rådet på ståndets wägnar, at saken om presternas wederlagsspanmål måtte afgöras, ingen rubbning i pastoraterne bewiljas, och at comminister Pratenii försök, at capellanerne må få dela lönen med sina pastorer, såsom stridande mot privilegier, icke måtte befrämjas.

10. Underställte herr biskopen doct. Troilius ståndets närmare öfwerwägande, hwad mått tagas borde emot den publication som nyligen blifwit utfärdad, angående Lutheri förswenskade kyrkopostilles inlösande af alla kyrkor i riket och det på bondetalemans föreställning, utan at de andra stånden deröfwer hörde blifwit, som icke mindre än bondeståndet äga disposition öfwer kyrkornes medel och at säga, hwartil de anwändas böra. Och som detta befants stöta an emot det hos oss wedertagne regeringssätt, så åtog sig herr biskopen doct. Browallius, at upsätta något såsom utdrag af protocollet, at det med de andra respective stånden communicera.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 12.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 21.

11. Sedan magister Gråberg afgifwit sin berättelse om hwad som förra riksdagen blifwit iakttaget til den predikan, som wid slutet af riksdagen wanlig är at hållas, updrog ståndet til herr archibiskopen, at i underdånighet målet anmäla.

12. Sist kom ståndet öfwerens, at dess eftermiddagssessioner uphöra skulle, och i det stället wid de wanliga sammanträden afgöras efter hand hwad som rörer informationswerket, och ifrån Hans Kongl. Maj:t blifwit til ståndets utlåtande remitterat, jemte andra ecclesiastique ärender, under hwilka någon ståndets angelägenhet bero kan.

Den 7 Aprilis

1. Justerades protocolen af d. 3, 4 och 6 Aprilis.

2. Förelästes ett utdrag af rådsprotocollet hållet d. 30 sistl. Martii,[1] deruti Hans Kongl. Maj:t i nåder täcks med riksens ständer communicera den öfwer academiæ och scholæwerken förordnade commissions underdåniga hemställan angående heder och rang för academiæbokhållare, lika med cammererare i collegierne, näst efter cammererarne i kongl. cammarcollegio och statscontoiret. Och fant ståndet godt, at, i anseende til de anförde skäl gifwa härtil sitt bifall.

3. Uplästes land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[2] om lotswerket i gemen med föreslagne medel och utwägar til dess uphielpande, i anledning så wäl af Kongl. Majt:s och riksens ammiralitetscollegii riksdagsberättelse, som de sedermera af deputation infordrade närmare underrättelser i berörde mål. Och fant ståndet skäligt, at tillika med ridderskapet och adeln samma betänkande bifalla.

4. Företogs cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[3] angående storskiften i bylag, samt hemans afmätning genom landtmätare.

Probsten Fundan ärinrade härwid, at om wid en sådan skiftedelning något twång har rum, mycken oreda deraf följa måste, i synnerhet i Skåne, hwilken landsort han bäst kände. Eljest wore i allmänhet bekant, at den bästa åker-

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 30.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 10.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 6. Även 24 april 1752 § 3.

jorden funnes närmast byarna, så wid storskiften nödwändigt hända skulle, at en finge den bästa jordmon och alle andre i bylaget den sämre.

Probsten mag:r Norman berättade, at inkomne beswär från wissa landsorter i riket gifwit anledning til detta betänkandet, och at äfwen förslag blifwit giort, at förekomma den olägenhet probsten Fundan anfört, i det at tre storskiften göras kunde på god, medelmåttig och sämre jord. Eljest ankomme det på pluraliteten om delning skulle ske, och måste alle landthushållare tilstå, at landsculturen swårligen står at hielpas, utan en sådan delning bringas til werkställighet.

Probstarne Synnerberg och Ring medgåfwo nyttan häraf, men sågo för framtiden många hinder i synnerhet wid prestegårdsägor, och lade probsten Synnerberg til, at det i Westergöthland brukeliga olika delningssätt lade här de största hinder och swårigheter i wägen.

Större delen af ståndet war af den tankan, at betänkandet borde bifallas helst för de landsorter, som begärt denna delning, då äfwen förbehållas skulle, at de som wilja hafwa sina skiften afstängda, borde göra det med jord eller stenmur, at icke skogarna i riket måtte på en gång medtagas, men några begärade tid til betänkning, och at derföre saken skulle hwila, hwilet bewiljades.

5. Förehades justitiædeputations betänkande[1] öfwer det hos riksens ständer af Skara stifts fullmägtige anmälte samt til denna deputation af urskilningen förwiste mål, angående byamätning och jemföres delning öfwer Fröjereds by i Skaraborgs län, hwarest ett prestebord och några på militien indelte heman äro belägne. Några af ståndet mente at detta, för den gemenskap det hade med det föregående, borde hwila, men som det befans wara ett aldeles specielt mål, som haft sin gång, om ock det förra icke blifwit omtalt, ty gaf ståndet til detta betänkandet sitt bifall.

6. Företogs borgareståndets utdrag af protocollet,[2] angående at §§ uti bewillningsprojectet, som röra brännwinsaccisen, borde uti stora secreta deputation närmare öfwerwägas, til at bringa den saken uti ett bättre skick, til någon förmon för cronan och lindring uti bewillningsafgiften för undersåtarene.

Herr biskop doct. Browallius förmente aldeles nödigt wara, at stora secreta deputation finge närmare bepröfwa det gifne förslag til annan inrättning med bränwins brännande, än hittils warit brukad, och ländt riket til mycken

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 34.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 38. Även 4 april 1752 § 5.

gravation, i anseende til den myckna utrikes spanmålen, som årligen måst införskrifwas.

Kyrkoherden mag:r Helleday berättade, at samma project, som til intet duger, från begynnelsen til änden warit före i cammar oeconomie och commercie samt bewillningsdeputationerne, och uti bägge deputationernes gemensamma rådplägning blifwit aldeles förkastadt. Så wore det äfwen bekant, at samma sak redan waret under ventilation i stora secrete deputation, at han än mera icke såg nödwändigheten, hwarföre det åter skulle dit remitteras.

Herr superintendenten doct. Körning beropade sig på det som han d. 17 Octobris 1747 til ståndet ingaf, at hwar och en må äga frihet at nyttia och förädla sin egendom, och at det wore oskäligt taga från den ena och lägga til den andra.

Doct. Tiliander berättade, huru denna sak war bondeståndet nog om hiertat, och, ehuru han för sin del gärna såge någon annan författning med bränewins brännande, så wore nu ei tid at tänka derpå, förutan det at flere olägenheter kunde wäntas, om någon ändring skedde uti det som redan blifwit projecterat.

Herr professorn doct. Halenius androg, huru det nödigt wore för wår stat och om den skal bära sig, at en hop med öfwerflöd afskaffades. Herr doctorn wiste, at för en hop nipper och granlåt utginge stora penningesummor, hwilka dock ei så stort kunde hielpa, om icke ett sådant öfwerflöd afskaffades, som rörde allmänheten. Och som bränwin och tobak wore de ting som draga mest, önskade herr doctorn at emot dessa öfwerflödswaror säkra och alfwarsamma mått tagas kunde, hwilket skulle importera cronan ganska mycket.

Kyrkoherden Helleday: Det sägs, at om bränwinet blefwe på en annan fot ställd, cronan deraf hafwa skulle 20 tunnor guld. Men om så wore, trodde han winerna böra importera 30, om de med accis blefwo belagde. Han wore derföre af den tanka, at, emedan bränwinet, efter den inrättning nu wil införas, säkert komme at kosta hwar hushållare, som det för sitt folk behöfde, 5 à 6 dal. kannan, en kanna renskt win borde i proportion kosta 42. Eljest kunde han för sin del intet annat finna, än at det wore söka friheten på ett ställe och på ett annat kasta sig i träldom, om det gifne förslag til ny inrättning med bränwins brännande skulle antagas.

Under desse deliberationer kommo twänne deputerade från bondeståndet, och öfwerlemnade ett protocollsutdrag[1] af innehåll, at ståndet fant det bidraga til riksdagens längre utdrägt, om stora secreta deputation åter skulle

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 28.

företaga sig bränwinsbewillningsaccisen. Hwarföre bondeståndet trodde bäst wara, at man går in uti det gifna projectet, och hwar och en åtager sig hwad skäligt är til rikets hielp, hwarifrån bondeståndet sig ei eller wil undandraga. Sedan de afträdt, företog sig ståndet denna saks sluteliga afgörande, och bifölls bondeståndets protocollsutdrag, men hwad angick borgareståndets begäran uti ofwannämde dess extracto protocolli, til hwilket ridderskapet och adeln gifwit bifall, stadnade ståndet i det gemensamma slut: At såsom denna sak wid innewarande riksdag warit under flera deputationers skärskodande, och presteståndet jemwäl ingått uti det af bewillningsdeputation ingifne project, så finner presteståndet för sin del ei annat, än at ett sådant sakens å nyo hänskiutande til stora secreta deputation måste hafwa den otwifwelaktiga påfölgd med sig at riksdagen derigenom ännu längre til rikets alt för stora tunga skulle komma at utdragas; hwarföre presteståndet ei eller för sin del kan til ett sådant sakens remitterande gifwa bifall, utan önskar at de öfrige respective stånden wille med prestaståndet göra ett, at bewillningsprojectet jemwäl i detta mål måtte utan widare upskof af stånden in plenis företagas och afgöras.

7. Wid det som föregående protocolls 9 § innehåller, skedde uppå herr biskop doct. Browallii föreställning nu den ändring, at allenast tu de första målen skulle anmälas til skyndesamt slut, och det icke uti sittiande råd och genom deputation, som skulle hafwa anseende af någon reproche, utan at twänne ledamöter afgingo, och begärade tala med den af herrar riksens råd som wore ordförande, då honom ett pro memoria lemnas kunde. Härpå uplästes samma pro memoria, som probsten doct. Serenius upsatt, hwilken tillika med herr biskopen doct. Browallius afträdde i denna commission och wid återkomsten berättade, at de talat med Hans Excellence riksrådet Ehrenpreus, som lofwat at det första momentet skulle innan riksdagens slut afgöras, och det senare observeras, så snart någon speciel casus existerade.

8. Afgingo deputerade kyrkoherdarne Elg och Dryander til bondeståndet at underkunniga dem om ståndets slut angående bränwinsinrättningen, och återkommo med helsning och försäkran, at bondeståndet wille i alla möjeliga mål wara presteståndet til nöjes. Så åtog sig probsten Ring at berätta det samma til herr grefwe Brahe på riddarehuset, och hos borgareståndet til commercierådet Plomgren.

9. Ankommo 26 deputerade från ridderskapet och adeln. Ordet förde general Ungern, som jemte helsning berättade, det ridderskapet och adeln låtet sig föredraga bewillningsdeputationens arbete och ehuru ridderskapet och

adeln finner at tungan är swår, emedan den warar i flera år, hafwa de dock, efter det allmännas wäl bör gå för alt, bifallet det ingifna project på sätt och wis, som medhafwande protocollsutdrag innehåller,[1] hwilket upläste af innehåll, at ridderskapet och adeln med all beredwillighet går in i den projecterade bewillning på sätt som stora secreta deputation tilstyrkt, undantagandes de twänne artiklarna om bränwinet, som i anledning af borgareståndets extracto protocolli blifwit remitterade til stora secreta deputations utarbetande, och de twänne artiklar om afgifter på säd och salt. Dock förbehålla sig ridderskapet och adeln at ingå uti närmare jemkning på händelse at de andre stånden något minska af det som för dem i bewillningen finnes utbytt. Herr archibiskopen swarade, at presteståndet icke lärer undandraga sig, at efter förmåga contribuera til rikets hielp, och bad om ståndets hörsamma helsning.

10. Ankom deputation af tolf personer från bondeståndet. Ordet förde Johan Persson med 1) tacksäjelse för det slut ståndet fattat uti bränwinssaken, och 2) underställande, om icke, innan riksdagen slutas, det kunde belefwas, som 1734 och 43 års riksdagar blifwit omtalt angående riksdagens flyttande från Stockholm til Norrköping eller annat ställe, i hwilken händelse bondeståndet trodde, at riksdagarne skulle kunna förkortas, och sakerna i mera ro och stillhet afgöras. Hwarföre bondeståndet recommenderade detta ärendet til befrämjande i anseende til hwarjehanda olägenheter, som nog bekante äro och böra förekommas.

Herr archibiskopen swarade, at ståndet wil taga härwid de mått, som pröfwas wara riket och undersåtarena nyttigast.

Den 8 Aprilis

1. Justerades föregående protocoll.

2. Förehades bondeståndets extractum protocolli af d. 7 i denna månad[2] angående nästa riksdags flyttande til annan ort än Stockholm, hwarom äfwen 1734 års riksdag blifwit emellan ständerne öfwerenskommet. Och hemställer bondeståndet uti detta sitt extracto protocolli, om icke orten til nästa riksdags hållande, kunde nu, innan ständerne skiljas, utnämnas?

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 23.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 8 a.

Häruppå giorde ståndet sig af acterne underrättadt, om hwad tilförene i detta mål afhandlat blifwit, och befants så af protocollet, som ett afgifwit betänkande, at ständerne wid 1734 års riksdag resolverat, det de nästa gång wille mötas i Norrköping, hwarwid berättades, at dock denna öfwerenskommelse icke influtit i riksdagsbeslutet, i anseende hwartil den icke eller kunnat werkställas.

Större delen af ståndet war af den tankan, at bondeståndets extractum protocolli kunde bifallas. I synnerhet utlät sig probsten doct. Lidius, at ständerne, efter riksdagsordningens[1] 1 § kunna, där högwigtiga orsaker sådant fordra, komma annorstädes än i Stockholm tilsammans. Och tillade äfwen probsten doct. Serenius, at flere städer i riket kunde hafwa nytta deraf, at riksdagarna flyttades än til den ena än til den andra.

Biskopen herr doct. Troilius androg, at denna sak wore af den beskaffenhet, at ståndet med dess afgörande sig ei förhasta borde, anförandes derwid flere skäl, som synas göra den omtalte riksdagens flyttning, om icke aldeles omöjelig, likwäl ganska swår och för riket kostsam. I anseende hwartil herr biskopen begärade, i stöd af riksdagsordningen, at detta mål måtte til widare betänkning och öfwerläggning blifwa på bordet liggande; som bifölls.

3. Förehades å nyo rådsprotocollet, angående stabsofficerares förordnande och ståndets derwid giorde yttrande, som uti expedition blifwit uppehållet, i anseende til någon owisshet om rätta förståndet deraf. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til communication med herr fältmarskalken, hwilket ock ståndet giorde.

4. Uplästes justitiædeputations betänkande,[2] angående några hielpmedel til bibehållande af lärans renhet, hwarwid giordes flere ärinringar af åtskillige ståndets ledamöter, och stadnades ännteligen i det slut, at herr biskopen Browallius, doctor Hallenius, doct. Filenius, doctor Tillander och kyrkoherden Helleday skulle träda tilsammans, och widare om denna angelägenhet öfwerlägga, samt med sitt utlåtande til ståndet inkomma.

5. Bewiljades doct. Tiliander utdrag af ståndets protocoll hållet d. 7 Augusti 1747 och dess 7 §.

6. Ankommo 12 deputerade från borgareståndet. Ordet förde borgmester Renhorn, med berättelse, at dess stånd förehaft bondeståndets extractum

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

[2] Bondeståndets arkiv, R 1869, Justitiedeputationen, nr 2.

protocolli angående riksdagarnas flyttande til annan ort än Stockholm, och wäl funnet sig nögdt med sielfwa saken; men i anseende til de swårigheter som möta werkställigheten, ei kunnat dertil för sin del samtycka.

Herr archibiskopen tackade för communication af borgareståndets fattade slut, och bad om tiänstlig helsning tilbaka.

7. Uplästes baron Reuterholms memorial emot storskiften i bylag,[1] hwilket hwilar, til cammar, oeconomie och commerciedeputations betänkande om samma sak företages til sluteligt afgörande.

8. Förehades secreta handels och manufacturdeputations berättelse[2] angående afledne cammererarens Mauritz Bonges balance, samt borgare- och bondeståndets deröfwer fälte utslag, hwilken sak ei blef sluteligen afgiord, i anseende til flere förefallande omständigheter. I synnerhet yttrade sig probsten doct. Serenius:

Mauritz Bonge har warit min swåger, och jag kan intet förswara honom, men at intet tekn är til sådana penningsummor hos hans enka och barn, det wet jag bäst, som måste understödia dem i deras fattigdom. Jag merker at här åberopas 1743 års riksdagsdeputation, som skulle den hafwa gifwit Bonge decharge och approberat hans räkningar, men det är en apert contradiction emot samma deputations betänkande, och är med deputations wetenskap aldrig skedt. Jag nödgas säja detta för högwördige ståndet, efter det eljest skulle kasta för swår misstanke icke allenast på deputation i gemen, utan ock på mig i synnerhet som war ledamot och skyld med Bonge.

Ståndet wille, sedan det nu blifwit om sammanhanget närmare underrättat, sig uti nästa session häröfwer utlåta.

9. I anseende til förekommande omständigheter, fant ståndet godt förklara, at det i dess resolution af d. 7 Martii sistledne på secreta handels och manufacturdeputations betänkande[3] angående privilegium exclusivum för professor Henric Julius Woltemat på 20 års tid, at af swenska råämnen få tilwerka socker, sirap och puder, icke förstådt med utifrån inflyttade örter andra än dem som professor Kalm med sig infört.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 26.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 3. Även 20 maj 1752 § 11.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 11. Även 7 mars 1752 § 6.

Den 21 Aprilis

1. Justerades föregående protocoll.

2. Underställte herr archibiskopen, om icke bondeståndets extractum protocolli om nästa riksdags flyttande til annan ort, som sista plenidag, efter begäran, blef liggande på bordet, nu kunde til sluteligit afgörande föredragas, då, til närmare lius i saken, så wäl sielfwa extractum protocolli, som hwad sista session afhandlat blef i detta mål, å nyo uplästes.

Probsten doctor Lidius androg, huru han ansåg detta ärendet som en problematisk quæstion, hwilken kunde både jakas och nekas. Skälen för flyttning woro

1) At riksdagsordningens[1] 1 punct gifwer dertil anledning, när högwigtiga orsaker sådant kräfwa.

2) At det i forna tider warit brukeligt hålla riksdagar och möten på andra ställen än i hufwudstaden.

3) At riksdagarna kunde blifwa kortare och mindre kostsamma.

4) At intriguer och anläggningar kunde finna mindre rum, och

5) At andra städer i riket kunde derigenom winna förmon och upkomst. Men så woro ock många skäl emot en sådan flyttning, såsom

1) Wore ei ännu de högwigtiga orsaker upgifne, som kunna föranlåta ständerna at flytta riksdagen til annan ort, än nu en rund tid waret wanlig.

2) När i forna tider riksdagar och möten höllos på andra orter i riket, woro allenast några få mål at afgöra, antingen fredshandlingar eller krigshielp, gärder eller utskrifningar eller några särskilta propositioner, eftersom alla sådana riksdagsbeslut intyga.

3) Är til befruktandes, at riksdagarne torde blifwa nog långa i anseende til widlöftig correspondence med collegier om nödiga underrättelser uti åtskilliga saker, men om ock hända skulle at de blefwo kortare, wore fara wärdt, at de ock blefwe ofullkomligare och kostnaden blefwe större både för riket och riksdagsmän: För riket, emedan hofförtäringen då måtte ökas och rum betalas så för riksens ständer som deras deputationer, emedan i andra städer icke äro tilräckelige publique hus och rum. För riksdagsmän, emedan både husrum, spisning och andre nödwändigheter torde emot wanan stegras, utom det äfwentyr, som wore at flytta med protocoller, acter och andre nödige documenter från råd, collegier och ständerna åtskillige archiver.

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

4) Tyckes intriguer och anläggningar finna allestädes utwäg, och kunna ofta i mindre städer med mera framgång anställas.

5) Hade det ock änteligen med sig den säkra på följd, at kring den ort, dit riksdagen flyttades, allting blefwo dyrare, sedan man fått wanan at taga dyrare betalning. Wid öfwerwägandet af alt detta, kunde probsten intet annat finna, än at riksdagen ei beqwämligen kunde flyttas ifrån Stockholm til någon annan ort, utan ganska stor olägenhet och kostnad. Konungen skulle skiljas ifrån sitt råd, rådet ifrån konungen, rådspersonerne från hwarannan, collegierne sakna en del af sin ämbetsmän och ledamöter, hwilka likwäl nu altid kunna uti angelägna mål infinna sig i sina collegier. Fullmägtige hade swårt at bewaka de hemawarandes rätt uti collegier och annorstädes. Men om man skulle falla på den tankan, at riksdag til annan ort på försök flyttas kunde, aktade probsten nödigt, at ett annat förslag på kostnaden skedde, och en särskilt bewillning til riksdagsflyttning åtages, på det de andre statsmedel och bewillning ei måtte dertil anwändas och upgå, som til rikets nödtorfter endast böra anwändas.

Herr superintendenten doct. Körning framgaf ett memorial, som biskopen uti Linköping herr doct. Rhyzelius författat,[1] hwilket uplästes och lades til acterne, af innehåll, at herr biskopen med flere skäl styrker ståndet at bifalla bondeståndets mening, angående riksdagens flyttande til en annan ort, såsom ganska nyttigt och gagneligt uti mångfaldig måtto.

Herr biskopen doct. Troilius sade sig i nogaste måtto öfwerlagt denna sak, och som han efter ed och samwete bör tilse, ne quid detrimenti respublica capiat, och funnet at den projecterade flyttning ei kan ske utan samma confusione rerum adeoque summo reipublicæ periculo, så framt icke idéen förut utarbetas, huru riksdag på ett annat ställe kan hållas, at icke sakerna skola råka i största confusion, som har mycken fara och äwentyr med sig, kan han för ingen del gifwa dertil sitt bifall, och fant i öfrigit onödigt anföra några skäl, emedan de som probsten doct. Lidius andraget woro så tydeliga och mogna, at de ei behöfde någon tilsats. Eljest såge herr biskopen ingen möjelighet, huru secreta utskottet, banco- och statsdeputationerne annorstädes kunde hållas än i Stockholm för det nära band dem emellan är, och de nödiga uplysningar, som wid bancowerket fordras. Så wore ock bekant, at cammar oeconomie och commerciedeputation behöfwer dageliga underrättelser af cammarcollegio och så widare. Hwaraf herr biskopen trodde sig med säkerhet kunna sluta, at den projecterade riksdagsflyttning wore omöjelig så framt man icke wille sätta alt i oreda och confusion.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 8.

Herr archibiskopen trodde det böra widkännas, at en hop saker tilkommet på riksdagarna, som första inrättningen ei gifwit anledning til, men nu åstadkomma mycken tidspillan och utdrägt, såsom til exempel protocollsdeputation, hwarföre herr archibiskopen lemnade til eftersinnande, om icke flyttning wore ett medel til ärendernas förminskande, och hwarigenom riksdagarne, re salva, kunde blifwa kortare.

Herr superintendenten doctor Körning trodde för sin del, at all redighet och tilräckelig kunskap ärhållas kunde, om riksdagarne skulle flyttas. Kunde ei neka, at ständerne i ett och annat mål blandat sig in i det, som konung med råds råde tilkommer. Hwad eljest angick det, at ständerne woro wid en riksdags flyttning skilde ifrån rådet och collegier som tyckes göra någon swårighet til ärhållande af nödige uplysningar, så förmente herr doctorn alt kunna ärsättas af rådsprotocollerne och collegiernes samt landshöfdingarnas riksdagsrelationer som innehålla alt hwad som passerat i allmänna affairerne. Under konung och regering stå alla collegier, som af konung och råd kunna tilhållas at göra sin skyldighet. I collegierna klagas utom dess, at ledamöterna under riksdagar hindras och blifwa öferlupne, hwilket kunde hindras om riksdagen flyttades, och rikets ämbetsmän skulle med mera skyndsamhet och nytta kunna afgöra de inkommande mål, utan at behöfwa tilökning af divisioner. Hwad banco och statsdeputationerne betreffade, hade de efter herr doctorns tanka icke så mycken combination med hwarannan, och kunde de dit hörande mål äfwen på nog kort tid afgöras, när man fått fullmägtiges och statscommissionens relationer. Och hade man af ärfarenheten, at man ofta ärhållet snarare och fullständigare underrättelser, som wid riksdagen begärte blifwit, från ammiralitetscollegio, än de collegier, som i Stockholm sittia.

Herr domprobsten doct. Bælter berättade sig taget denna sak i behörigt öfwerwägande, och funnet incommoditeter på ömse sidor. Han hade icke welat lita på sig sielf, och derföre genom discurser med andra sökt skaffa sig all möjelig uplysning, men är dock icke i stånd, at bryta sig igenom de swårigheter, som mött å ena och andra sidan, hwarföre han gått til de hit hörande handlingar, nämligen protocollet 1734 ifrån d. 25 Octobris til Decembris månad då riksdagen slöts, och deraf funnet huru den, som då ex professo arbetat i denna sak, så in plenis som en särskild förordnad deputation, styrkt til riksdagarnas flyttning så i anseende til en förwäntad önskelig förkortning, som minskning i depenser för landet, när riksdag annorstädes än i Stockholm hålles. Och som herr domprobsten icke annat kan förstå, än at den deputation som haft denna sak til utarbetning och sktyrkt dertil, så wäl som ständerne, hwilka då gillat deputations tilstyrkan, pondererat alla skäl pro et contra, trodde han sig göra bäst, at han adquiescerar wid det, som då fastställt

blifwit, och hwarom kyrkoherden herr doct. Forsskåhl, som sielf suttit i deputationen, lärer kunna afgifwa den säkraste berättelsen. I öfrigit hölt herr domprobsten före man skulle säga, at wårt stånd giorde sig sielf en dementi, om det ginge ifrån ett beslut, som det förut fattat i en sak.

Herr biskopen doct. Browallius: Om man lösligen, och utan at gå in uti détail, anser denna saken, tyckes den wara nog plausible, i anseende til den förmon som wäntas kan, i synnerhet at slippa widlöftighet, och wissa deputationer samt ärender som ei höra til riksens ständer. Men wid närmare öfwerwägande kunde herr biskopen icke se möjeligheten häraf, så framt närwarande riksdagsordning skal hafwa sitt bestånd. Han wore derföre af den tankan, at detta ärendet remitterades til en deputation, helst secrete utskottet, som kunde säga, om omständigheterna nu wore de samme som 1734, och dessutan afgifwa til riksens ständer ett moget betänkande i denna dak, i synnerhet i anledning af det, som sig i rådet tildraget, då 1746 års riksdag utskrifwas skulle, och hwad skäl då anförde blifwit, som gällande woro til riksdagens hållande här i Stockholm, bland hwilka en depense af 6 ½ tunna guld waret merkelig.

Herr archibiskopen gaf til uplysning, at pluraliteten i rådet då waret af den tankan, at riksdagen för den gången borde hållas i Stockholm, emedan statscommission gifwit at förstå, det inga penningar waret at tilgå, som til riksdagens flyttande ärfordras kunde.

Herr biskopen doctor Browallius trodde samma skäl ock nu wara gällande, och tillade, at han ei såg, huru det wore möjeligit, at riksens ständer skulle kunna rymmas, til exempel, uti Norrköping, där in alles icke woro öfwer 400 hus. Hans Maj:t borde med hela rådet wara där, ty at allenast några af herrar riksens råd skulle wara hos ständerne wore eftertänkeligit, emedan i förekommande mål nödigt är, at hela rådet höres, och icke några få dess ledamöter allena. Flyttades åter riksdagen til någon annan stad, dit ingen seglation kunde gifwas, blefwo det aldeles swårt för dem at komma, som, i anseende til det ringa riksdagsunderhållet, sielfwe nödgas föra med sig kost och andra nödwändigheter til understöd. Hwarföre herr biskopen i den händelsen ei kunde försäkra, om någon riksdagsfullmägtig från Finland.

Doct. Tiliander sade sig i början nog tyckt om, när denna quæstion först wäktes af bondeståndet, fast han hälre sedt, om den kommet annorstädes ifrån, men at han råkat i största confusion, då han började tänka derpå, och ei wet, om han skal neka eller jaka, at han ei må ångra sig efteråt. Tykte derföre på samwetet bäst wara, at den hälre mognar å annat ställe än uti plenis, och at den hänskiutes til secreta utskottet eller stora secreta deputation, dit wi remitterat mindre angelägna mål: då ock tilfälle wore, at höra Hans Maj:t

och rådet. Wi hafwa från början af riksdagen sökt göra Hans Maj:t underdånigt nöje, böra icke eller i detta mål göra något som är honom emot. Är det Hans Maj:ts nådiga wilja, at riksdagen skal flyttas, säger jag: Ja, men ei måste konung och råd dependera af wårt beslut, utan är bäst det lemnas til Hans Maj:t at med råds råde säja, när tid kommer, hwarest riksdagen skal nästa gång hållas.

Superintendenten herr doctor Lagerlöf fann wäl ock, at flyttning hade swårighet med sig, men tykte dock at de skäl som dertil styrkte hade öfwerwigten. Hwad kostnaden betreffade, trodde herr doct. och superintendenten, at de depenser, som nu ske af ständerna gå långt högre, hwilket kunde minskas, när riksdagarne blifwa kortare.

Probsten doct. Serenius hemstälte, hwad det kunde hafwa för consequence, at bondeståndet talar om wälplägningar, i ansende til hwilka, och at undgå dem, de önska riksdagens flyttning ifrån Stockholm, och prestaståndet skulle wara deremot. Han hade hört talas om de riksdagar här hållas både hema och utomlands, och altid hållet före, at riksdagar i Stockholm wore onyttige. Hwarföre han understälte, om ei wärdt wore, at med någon kostnad köpa wår frihet och bibehålla regeringsformen[1] fri för corruptioner.

Probsten mag:r Norman såg olägenheter å båda sidor. Kostnad och beswär wore i hans tycke mindre at räkna på, om ett godt och rent ändamål kunde ärhållas. Kunde ei neka, at tidens utdrägt, som gör kostnaden för de hemawarande ganska känbar, borde förekommas. Men utom dess wore något, som mer ömade honom, och alla, som uti ren nit wille göra sina ämbeten, det nämligen, at de så länge måste wara från den angelägna siälawården. Hwad angår den communication, som deputationerne hafwa med riksens collegier, ansåg probsten det icke för så synnerligit skäl, efter alt kunde ärsättas af relationer och correspondence. Wi wänta länge nog här på ett betänkande, och wore owist, om man behöfde wänta längre på annat ställe. Det enda, som afhölle honom at gå in med dem, hwilka styrka til flyttning, wore, om, efter herr biskop Troilii ärinran, han derom öfwertygas kunde, at wår frihet derigenom skulle råka uti någon fara och äfwentyr, hwilket han hit intil icke kan finna.

Probsten mag:r Aurelius anförde äfwen de skäl, som tyktes göra flyttningen swår och onödig, sedan han uprepat, hwad enkannerligen dertil styrka kunde.

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

Biskopen herr doct. Browallius trodde saken bäst kunna afhielpas, om han finge göra ett project, at härutinnan förhållas borde efter riksdagsordningen, som tydeligen föreskrifwer och utsätter orter, der wåra riksdagar böra hållas.

Herr superintendenten doct. Körning: Hwad det angår, at några befara något emot wår frihet, om riksdag annorstädes hållas skulle än i Stockholm, så wet jag af gamla handlingar, at om kon. Sigismundus kunnat få en riksdag i Stockholm, hade Swerige å nyo blifwit såldt under det påfwiska oket. Herr superintendenten trodde derföre, at friheten äfwen så wäl, om icke snarare stodo i fara här, än på annat ställe.

Kyrkoherden h:r doct. Forsskåhl war af den tanka, at riksdagen flyttas kunde, emedan han nu ei såg flera hinder än 1734, hwilka alla genom deputations betänkande häfda blifwit. Och hwad angår kostnaden, som nu säjes stiga til 6 ½ tunna guld, så är den uti berörde betänkande utsatt til en tunna guld, fast den sedan stiget, alt efter som man mera blifwit obenägen för flyttningen.

Herr biskopen doct. Browallius androg, at den riksdagarnas förkortning, som gör det största skälet hos dem som äro för flyttning, äfwen så wäl kan winnas här, om ärenderna förkortas. Eljest wore betänkeligit, at collegier skulle wara på ett och riksdag på ett annat ställe, då wi aldeles kastade oss i deras händer som bära wärja. Herr biskopen aktade nödigt, at civil och militairståndet borde balancera. Så torde ock hända, at på annat ställe ett stånd började pocka något emot det andra.

Herr professorn doct. Hallenius sade sig hafwa hördt samtelige herrarna å ömse sidor talat med mycken persuasion, och önskade sig kunna göra det samma. Såsom en ren man och af ingom sonderad kunde han inför Gud bekänna, at han ansåg de af doct. Lidius anförde skäl solidare, än at han trodde sig kunna dem refutera. Dessutan fant han ei biskop Browallii skäl ännu wara beswarade, tykte äfwen omständigheterna wara andra nu än 1734, och andra kunna de blifwa en annan gång. Wi se icke alla förändringar förut som tima kunde. Och understältes til widare eftersinnande huru kunnat gå, om riksdag hållets i Falun 1743. Herr doctorn war derföre af den tankan, at detta ärendet skulle hänskiutas til konung och råd, som kunna utse bästa orten, efter det skick de allmänna sakerna hafwa, då tiden til nästa riksdag infaller.

Sedan flere af ståndet yttrat sina tankar i conformité med hwad redan anfördt är, förklarade kyrkoherden Elg bäst wara, at man afgör saken genom votering, emedan han ei såg, huru ståndet på annat sätt kunde komma derifrån, hwilket bejakades. Och blef således proposition hwaröfwer voteras skulle: Om ståndet för sin del styrker til nästa riksdags flyttning til annan ort än Stockholm eller ei? Då de som styrkte dertil skrefwo ja, men de som

styrkte derifrån nei, och befants, då sedlarna öpnades, at 27 röster woro jakande, men 23 nekande. Hwarföre det ansågs för ståndets gemensamma beslut, at nästa riksdag flyttas bör til annan ort, hwilket herr superintendenten doct. Körning med fem andra af ståndet, på anmodan, til borgare och bondeståndet berättade.

3. Företrädde en deputation från bondeståndet af tio personer. Ordet förde Johan Persson och begärade 1) at de angelägnaste målen skulle i deputationer och plenis til afgörande företagas, på det man kunde hinna til slut med riksdagen. 2) At ståndet wille taga något mått til lags och förordningars handhafwande. 3) At allmogen måtte slippa den tungan at skaffa wargärningsmanskapet, och 4) at räkning göras måtte för rikets drässel, utom hwilket bondeståndet ei kan sluteligen afgöra bewillningen. Herr archibiskopen bad helsa tilbaka och lofwade taga så det ena som det andra i öfwerwägande.

4. Så hade ock en annan bondeståndets deputation företräde, och genom Joseph Hansson påminte nu det bekanta af lagman Frank sökte hemansbyte, och målet angående ödesheman. Hwilka ärender herr archibiskopen lofwade med första företaga.

5. Hade kyrkoherden Paccalenius företräde, och anhölt om ståndets biträde til rätttelse utur sitt lidande, som ståndet lofwade, och til uplysning lät sig föreläsas dess inlagde memorial.

6. Föredrogs utdrag af rådsprotocollet, angående nuwarande kyrkoherden Granholms förklaring öfwer de beswär presteståndet förleden riksdag emot honom anfördt,[1] för det han genom en upsatt skrift sökt stifta oenighet emellan preste- och bondeständen, hwilket dock Granholm uti dess til herr justitiæcantzlern afgifne förklaring söker leda från sig på herr landshöfding Wrede, men at han ei widare haft derwid at sysla än med renskrifning. Hwarföre Hans Kongl. Maj:t, enligit herr justitiecantzlerns tilstyrkan, lemnar til ståndets underdåniga yttrande, antingen bemälte herr landshöfdinges förklaring skal infordras eller ei? Men som några af ståndet woro om detta mål aldeles okunnige, blef denna gången ei mera tilgiort, än at acten lemnades dem til genomläsande, och blef af probsten Fundan mottagen.

[1] Prästeståndets arkiv, R 895, Ståndets enskilda akter, nr 60.

7. Uplästes och bifölls herr fältmarskalkens widare yttrande[1] om stabsofficerares förordnande wid regementerne.

8. Talades något om bondeståndets påstående, at få uplysning huru bewillning och andre rikets medel blifwit sedan sista riksdag anwände. Och hölts i allmänhet före, at ei widare uplysning gifwas kunde, än bondeståndet redan fått i stora secreta deputation. Hwarföre på widare efterfrågan dem swaras kunde, at målet blifwit til secrete utskottet remitterat, som lärer ställa sig til efterrättelse 13 och 18 §§ i riksdagsordningen.[2]

Den 22 Aprilis

1. Uplästes och justerades föregående protocoll.

2. Företog sig ståndet det af riksens höglofl. ständers bewillningsdeputation författade project[3] til en allmän bewillning för år 1753 och de följande åren til och med det året, då nästa riksdag slutes, och fant nödigt, at derwid göra följande anmerkningar.

Wid 1 artikelns 1 § anmerkes 1) at til någon närmare proportions ärhållande undersåtare emellan, flere classer warda inrättade, hwarföre ståndet håller före at denna § åter remitteras til bewillningsdeputation, som torde finna medel och utwägar, at få jemka det ena och det andra, at, med en liten förhögning på dem som föras til hwarje class, cronan winner så wäl hwad härigenom, som genom afgiften för thée och caffé warit påsyftat, då denna senare titul aldeles kunde uttagas, emedan det ei wil synas skäligt, at belägga någon med afgift för en öfwerflödswara, som han icke brukar. 2) Torde ärfordras ytterligare förklaring antingen denna consumtionsafgift bör ärläggas för hwart hushåll, eller wara personelle för hwar hushållare allena. 3) Finner ståndet skäligt, at den wid academier, gymnasier och scholar studerande ungdomen från denna och all annan bewillning frikallas, så länge de ei giort sig förlustige de dem i nåder förlänte privilegier, fri- och rättigheter.

Wid § 2 efter orden: *sitt tilwerkade bränwin försälja, dock icke til mindre mått än kanntals* tillägges: *och på landet allenast til stad och krog*.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 19.
[2] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.
[3] Ridderskapets och adelns arkiv, R 100, del 2, onumrerad.

Uti § 7 torde i stället för: *olofligen utlåna sin panna,* stå tydeligare: *utlåna sin panna til den som ei har lof at bränna.*[1]

Wid art. II § 1 håller ståndet före, at saltpettersiudare som hålla sitt med cronan ingångne contract och sielfwe bestå sig nödig träwedskap, böra ei betala mera än soldater, ryttare och dragoner, men de som nyttia allmogens redskap med afgift beläggas.

§ 3 *Ordinarie predikanter wid drabanterne:* ändras så: *Ordinarie predikanten,* och extraordinarie tillägges.

Uti § 6 efter orden: *eget folk,* tillägges: eller *hälftenbrukare.*[2]

§ 9 Torde orden: *kyrkor, hospitaler och andre publique werk* gå ut, såsom i förra bewillningsförordningar obrukelige.

§ 10 Orden: *hwilka icke hafwa någon inkomst,* ändras således: *som ei hafwa någon wiss och säker af cronan anslagen inkomst.*

Wid art. III § 3 hemställes, om icke afgiften för wagnar aldeles kunde utelämnas, emedan befunnets, at den tilförene icke utgiort någon så merkelig summa.

Likaledes 4, 5 och 6 §§ om sidentygers bruk, och den derföre projecterade afgift.

Wid art. IV § 1 wil ståndet göra sina anmerkningar, så snart secreta handels- och manufacturdeputation med sitt betänkande deröfwer inkommet.

Uti art. V § 1 efter orden: *Låter taxeringen för sig gå,* tilsättes: *Hwartil presterskapet i hwarje ort sielf får nämna den, som å dess wägnar skal wara fullmägtig.*

Hwad angår allmogen i Kopparbergs län, om hwilken talas [i][3] art. 1 § 8 har den aldrig förr warit förskont för sådan afgift, undantagno öfre, nedre och södra fögderierne, som utgöra grufwehielp til Falu kopparwerk. Men wid 1747 års riksdag fick Säters och Kopparbergs läner half förskoning, hwarföre de förra måste gifwa hälften, men hade bort slippa, då de senare skulle med rätta contribuerat alt.

Hwilket alt med de öfriga respective ståndens hörsam- tiänst- och wänligen communiceras.

3. Påminte herr archibiskopen, at ståndets ledamöter uti allmänna beswärsdeputation skulle tilse, at dock några kunde hwarje gång wara tilstädes, på det ståndets angelägenheter måtte wederbörligen blifwa bewakade.

[1] Kurs. enl. konc.; renskr.: *utlåna sin panna till den* som ej har lof at bränna.
[2] Kurs. enl. konc.; renskr.: *eller* hälftenbrukare.
[3] Enl. konc.

4. Hade tio deputerade af ridderskapet och adeln företräde. Ordet förde grefwe Horn, som jemte helsnings förmälan öfwerlemnade några på riddarehuset afgiorde mål, dem han recommenderade til skyndsamt slut. Herr archibiskopen bad om ståndets helsning tilbaka, och lofwade, så fort som möjeligen ske kan, dem til afgörande föredraga.

5. Uplästes justitiædeputations betänkande[1] angående extra domstolar, hwarpå ridderskapet och adeln resolverat, at som de hålla före, at extra domstolar och commissioner, af hwad namn de wara måge, och hwartil Sweriges rikes regeringsform[2] och allmänna lag ingen anledning gifwa, uti landet uträttat mera en elak än önskelig werkan, så finna de för sin del, at, til allmänna säker- och frihetens befrämjande, alla sådana rättegånger afskaffas och aldrig skola anställas, samt at kongl. brefwet af d. 22 Aprilis 1749 hädanefter i det målet och til dess werkan må uphöra, och ingen undersåte, wid strängaste answar, dragas ifrån det forum, wid hwilket han, i kraft af regeringsform, allmänna lagen och af riksens ständer fastställte förordningar, bör niuta alla beneficia juris & processus til godo. Likaledes finner ridderskapet och adeln, det secreta utskottet må med det första, förr än riksdagen ändas, inkomma med berättelse, hwad sedan sista riksdag til sådana extracommissioner och förrättningar af riksens medel blifwit anwändt, som ock justitiædeputation innan riksdagens slut forderligast upgifwa, hwad anledning de finna, twärt emot riksens ständers fastställande, gifwits til dylika extradomstolar och förrättningar, samt om och af hwad orsak angifne icke fått weta sina anklagare, eller wid reconventionsmålet niutet de hwar och en af allmänna lagen tilkommande uprättelser och beneficia. För öfrigit håller ridderskapet och adeln före, at cancellierätter ei måga uptaga och afgöra andra mål än de, hwilka endast efter cancellieordningen dit höra.

Presteståndet resolverade, at det bifaller ridderskapets och adelns utlåtande hwad cancellierätten angår, samt at commissioner och extra domstolar hädanefter aldeles må uphöra, så mycket mera, som ämbetsmän derigenom pläga skiljas och hindras ifrån sina egenteliga syslor och göromål, hwarföre ock ståndet för sin del håller före, at hos Kongl. Maj:t i underdånighet måtte anhållas, det alla ämbetsmän måtte anbefallas och tilhållas, at owägerligen sielfwa förrätta de ämbeten och syslor som dem anfötrodde blifwit, och för hwilka de lön niuta, oaktat hwad ledighet de derifrån förut kunnat ärhålla, så framt icke ålderdom, siukdom eller andre sådane oumgängneliga hinder i

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justititedeputationen, nr 11; 12.
[2] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

wägen ligga, men hwad upgifwandet af anledningarna och omkostningarna wid de härtils hållne extra domstolar och förrättningar med mera widkommer, så håller ståndet betänkeligit, at dertil samtycka, så wida sådant icke annat kan än tiäna til riksdagens utdrägt, utan håller ståndet före bäst wara, at sådane mål, när de hos Kongl. Maj:t först blifwit afgiorde, på ordenteligt och wanligt sätt, efter den ordning de i rådsprotocollerne finnas, må komma under riksens ständers öfwerseende och granskning.

Den 24 Aprilis

1. Justerades protocollet af d. 22 i denne månad. I anledning af dess 5 § och den resolution ståndet då fattat angående extraordinarie domstolar, förestälte nu högwördigste herr archibiskopen, om meningen är, at alla sådane extracommissioner utan exception böra afskaffas, hwilket herr archibiskopen trodde swårligen skulle låta göra sig, emedan exempel gifwas, at twänne eller flere, som uti ett brott warit delaktige, likwäl hört under diversa fora privilegiata af hwilka det ena kunde anse samma mål af annan beskaffenhet än det andra, hwarförutan man wil ponera casum, at en konungens ämbetsman skulle angifwas i något mål som rörer många eller de flesta uti länet, och frågas fördenskull, huru sådant beqwämligen utan commission skulle kunna afgöras.

Biskopen herr doct. Browallius sade sig hafwa tänkt på det samma, och at man likaledes kunde ponera, at lurendrägeri skulle yppas i en stad, hwaruti magistraten sielf wore inweklad, då han för sin del ei finner, at sådant annorledes än genom extracommission kunde afgöras.

Herr biskopen doct. Troilius: Hufwudändamålet af extra domstolars afskaffande är, at private personer ei måge, som eljest skedt, på ett blott angifwande derstädes illa noteras, utan äga tilfälle at få förswara sig, eller at få bruka alla de beneficia juris & processus, som dem wid ordenteliga domstolar tillåtas.

Herr archibiskopen föreslog, om icke til förekommande af alt missbruk å ena, och på händelse af ofwannämde casus å andra sidan, kunde tilläggas den restriction angående slika commissioner, at de icke må förordnas, utan aldrahögsta nödfall fordrar, hwilket på konung och råd ankommer, samt at derföre bör göras answar, äfwen ock, at wid alla slika commissioner skal hållas formelt protocoll, hwilket sedan kan läggas riksens ständer under ögonen.

Herr superintendenten doct. Körning sade sig bifalla härutinnan ridderskapets och adelns tanka, samt at han för sin del ei funne någon anledning

hwarföre extra domstolar böra tillåtas. Ty hwad anginge collision emellan twänne fora eller collegier, kunde den förekommas antingen derigenom, at de hade sammanträde med hwarannan eller at de communicerade med hwarannan sina protocoller. Och berörande at en allmän klagan kunde yppas öfwer någon landshöfdinge, så hörer det målet icke hit, emedan i sådan händelse några sändes til orten at undersöka derom, hwilket ock tilförene warit wanligit.

Professoren doct. Hallenius ponerade, at förräderi och upror på någon ort i riket skulle emot förmodan wisa sig, då han befarade, at den dertil bidraget, torde hafwa altför mycket at lita uppå, om han är wiss derom at ingen extracommission kan hållas.

Det samma yttrade äfwen probsten mag:r Wennerdal.

Doct. Serenius hölt ganska nödigt, at extracommissioner afskaffas, emedan wår regeringsform[1] frias derigenom ifrån de många missnöjen, som höras i orterne, hwarest folket klagar, det de eljest icke hafwa sin lag i säkerhet, och at man åtminstone kunde göra försök dermed til nästa riksdag.

Herr biskopen doct. Osander: Såsom justitiædeputation i sitt betänkande undantaget högsta nödtwång eller aldrahögsta nödfall, så tyckes mig, at alt är derigenom så wäl restringerat som det kan låta göra sig, och wil man lägga til: *wid answar til görande, om ei så sker,* så lärer altsammans wara hulpet.

Biskopen herr doct. Troilius fruktade at det då kunde anses för nödfall, som dock ei wore högsta nödfall, hwaremot, utan den tilsatsen följer likafult af sig sielf: Necessitas caret legibus.

Domprobsten doct. Bælter: Jag har nu hört nämnas ibland de mål som räknas til nödfall 1) de som röra ministéren, hwilka för de ordinaire domstolar äro obekante til deras sammanhang, och således ei eller kunna komma under deras afgörande. 2) När hela provincier eller städer i någon måtto warda prejudicerade. Frågas derföre, om ei bägge dessa målen kunde specifice undantagas.

Herr biskopen doct. Troilius: Många ministerielle mål kunna rätt så wäl afgöras wid ordinaire domstolar som genom commissioner, hwarå exempel kunna wisas. Och fastän undersökning öfwer något mål skulle, när så ärfordras, ske genom commission så kan dock saken i sitt foro afdömas.

Herr biskopen doct. Osander: När man gör en lag och exceptioner finnas nödwändiga, så är bättre det sättes ut, som kan dragas under exception, än at låta saken sträckas widare.

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

Herr biskopen doct. Browallius sade sig icke se uti bägge meningarna någon särdeles åtskilnad emedan den ena supponerar at Hans Maj:t och rådet kunna af sig sielf undantaga de pressantesta nödfall; hwaremot den andra tyckes taga för grund, at deras excellencer ei skulle wilja bruka den friheten, at tolka lagen annorlunda än den lyder. Hwad herr biskopen angick hölle han för dess del rådeligast, at man blifwer wid justitiædeputations betänkande, så at commissioner uti högsta nödtwång må tillåtas, allenast ordet sparsamt utlemnas.

Herr biskopen doct. Wallin wille för dess del, at ståndet skulle lemna til Hans Maj:t och rådet at afgöra, när en så nödwändig casus existerar, at extracommission förordnas.

Herr archibiskopen frågade: Hwad då blifwer slutet af alt detta? då många begärade, at det skulle förblifwa wid det, som sista session afgiordes.

Herr archibiskopen frågade fördenskull ytterligare om ståndet aldeles går in med ridderskapet och adeln i den del af dess resolution, at inga extracommissioner skola förordnas? Hwartil ja swarades.

2. Ankom en deputation ifrån borgareståndet anförd af rådman Kerrman, som berättade, at sedan wid början af riksdagen att mål kommet in hos borgareståndet, rörande den utbrytning, som genom Kongl. Maj:ts nådiga rescript af d. 12 Dec. 1749 blifwit bewiljad brukspatronen Rothoff i Eschilstuna stads tomter och ägor, har, i anseende dertil, at alla handlingar rörande bemälte mål ei ännu kunnat infås, cammar oeconomie och commerciedeputation styrkt dertil, at högstbemälte rescript så länge til sin werkan måtte hwila. Men som emedlertid förnimmes, at å andra sidan med werkställighet påyrkas, hwarigenom likwäl Eschilstuna stads inwånare alt för mycket skulle komma at lida, så recommenderade han til presteståndet, at, som borgare och bondeståndet redan giort, bifalla bemälte deputations betänkande, hwilket nu tillika inlemnades.

3. Förehades å nyo cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[1] angående storskiften i byalag, hwilka af de fleste ståndets ledamöter höllos för ganska nyttiga. I synnerhet yttrade herr probsten Wennerdal, at genom de nu wanliga små tegskiften öfwer 100 000 tunnor spanmål i hela riket förloras, men hölt nödigt, at, om härutinnan sker någon ändring, delningen då proportioneras efter de minsta skiften, så at de samma först afskiljas.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 6. Även 7 april 1752 § 4.

Probsten Fundan förklarade häremot, at storskiften för flera orsaker skull woro i Skåne aldeles omöjeliga, och at besynnerligen deraf wore til befarandes, det prestegårdar och ecclesiastique heman skulle alt för mycket komma at lida.

Probsten doct. Serenius hölt före at man borde höra bondeståndet, som kunde gifwa något expedient i den saken.

Biskopen herr doct. Wallin begärade, at detta måtte hwila til nästa riksdag, då man emedlertid finge tilfälle at härom conferera med de hemawarande i orterne.

Herr superintendenten doct. Körning trodde alt wara hulpet, om det sättes til, at sådana storskiften ei böra ske utan med byamäns samtycke, som sedan hafwa at bepröfwa jordens godhet.

Probsten Synnerberg: Det är beklageligt, at på många ställen i riket, särdeles i Westergöthland ei gifwes wiss delningsgrund, antingen man bör rätta sig efter räntan eller alne- eller hemantal, och ehuru detta waret före uti cammar oeconomie och commerciedeputation, har det ei eller derstädes kunnat afgöras, utan tykts böra hemställas til Hans Kongl. Maj:t, at deröfwer först inhemta herrar landshöfdingarnes utlåtande.

Herr archibiskopen förestälte: Om då ståndet skulle finna rådeligast, at Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anmodas öfwer detta mål höra wederbörande landshöfdingar, sedan de communicerat det samma med åboerna uti länen?

Hwartil swarades, at detta torde förorsaka alt för lång tidsens utdrägt.

Herrar biskoparne doct. Troilius och doct. Browallius projecterade resolution på detta sättet: Ehuru prestestånd befarar omöjeligheten af storskiften på många ställen, såsom i Skåne, Westergöthland och flera provincier i riket, dock för den ögonskenliga nytta så wäl publico som privatis af sådana storskiften tilflyter, kan ståndet ei annat än dem tilstyrka på alla öfriga ställen der det låter sig göra, och en wiss delningsgrund redan är wedertagen och ärkänd. Detta blef ock änteligen af ståndet gilladt, och på deputations betänkande påskrifwet.

4. Uplästes ett til riksens ständer ingifwit memorial[1] af öfwerstelieutenanten Wilhelm Gerhard von Engelhart, som arrenderar Ulricsbergs kungsgård, angående fru grefwinnan Beata Jaquette Ribbings ansökning om bemälte kungsgårds ärhållande. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til cammar oeconomie- och commerciedeputation, hwilket äfwen ståndet giorde.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 66.

5. Uplästes allmänna beswärsdeputations project til resolution på prestерskapets beswärs 2, 11, 13, 14, 16 och 22 §§.[1] Och fants godt at wid slutet af 2 § berörande frihet för landskyrkorna, at utom de priviligerade orgelbyggare äfwen få betiäna sig af andra, som uti orgelbyggeriet ärhållet tilförlitelig insigt, tilläggas dessa orden: Dock at sådant sker med wederbörande consistorii wett och minne.

Jemwäl beslöts at 13 § skulle gå ut.

Wid 14 § förbehölt sig kyrkoherden mag:r Hartman, at, innan resolution deröfwer med de andra ståndеn communiceras, han må först få jemföra den samma med kongl. cammarcollegii betänkande i saken, som kunde gifwa anledning til någon jemkning. Och skulle fördenskull betänkandet ifrån allmänna beswärsdeputation, hwarest det blifwit inlemnat, uptagas.

De öfrige resolutionerne wunno ståndets bifall.

6. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[2] angående Eschilstuna eller Carl Gustafs stads ansökning rörande den brukspatronen Rothoff bewiljade utbrytning af åtskilliga tomter och ägor. Hwilket betänkande straxt af ståndet bifölls.

7. I anseende härtil hemstälte herr biskopen doct. Browallius, om icke, såsom borgareståndet genom deputation recommenderat detta mål, jemwäl prestaståndet genom deputation å sin sida skulle gifwa dem wid handen, at det wunnet bifall, då ock tillika, om ståndet så godt funne, kunde, i anledning af de twifwelsmål som i ett stånd skola yppat sig, huru wida academiæbokhållaren i Åbo borde hafwa rang eller icke, andragas de orsaker som dertil styrka, och hwarföre prestaståndet redan sådant bewiljat. Detta samtyktes, och afgick herr biskopen sielf jemte fem andra ståndets ledamöter i detta ärende.

8. Talades något om saken angående lagmannen Franks sökta hemmanbyte, hwilken sak bondeståndet recommenderat til afgörande. Domprobsten Liungberg begärade, at den måtte hwila tils widare, säjandes, at hans upsåt aldrig waret röra något ståndѕ privilegier. Änteligen blef öfwerenskommet, at härmed til nästa session skulle hafwas anstånd.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 8.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 14.

9. Uplästes utdrag af protocollet hållet i rådcammaren d. 7 och 13 i denna månad, angående båtsmäns och annat manskaps upbodande til fästningsbyggnader, hwilket med påskrift afsändes til lofl. borgareståndet.

10. Uplästes utdrag af protocollet hållet i rådcammaren d. 31 Martii nästledne,[1] angående brukspatronen Olof Wengrens anhållan, at cronohemanet södra Torskog uti Bohuslän, hwilket är anslaget til trumslagareboställe, måtte til det af honom anlagde manufacturwerkets upkomst på det sättet honom uplåtas, at sielfwa bostället förflyttas til twänne andra cronan förbehållne löningsheman, öfwer hwilket mål Kongl. Maj:t wil inhemta riksens ständers utlåtande. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til land- och siömilitiæoeconomiedeputation, hwilket ock ståndet giorde.

11. Äfwen uplästes utdrag af protocollet hållet i rådcammaren angående krigsdisciplin,[2] och i synnerhet, at wederbörande chefs måtte äga magt, at extrajudicialiter låta en underhafwande umgälla mindre fel med arrest eller annat lempeligit straff. Ridderskapet och adeln hade häruppå resolverat, at ehuru de ärkänna nödwändigheten och nyttan af en god och ordentelig krigsdisciplin, såsom hwaruppå Hans Kongl. Maj:ts och cronans tiänst samt arméens bestånd förnämligast beror; så hafwa dock hos ridderskapet och adeln förekommet åtskilliga betänkeligheter, hwilka icke tillåta dem, at i underdånighet styrka til någon annan författning uti detta ämne, än hwad alleredan uti krigsartiklarne och regementerne stadgadt finnes, utan göra sig ridderskapet och adeln försäkrade, at rikets krigsmagt, som i alla tider wist prof af trohet och undergifwenhet för sin höga öfwerhet och dess befallningar, lära framgent ställa sig sådant til underdånig efterlefnad.

12. Emedan så wäl en och annan gång tilförene, när ständen in plenis waret tilsammans, som äfwen i dag, secrete utskottet, efter skedt anslag, haft sammanträde, hwarigenom detta ståndet i synnerhet nog delas och följakteligen hindras uti dess gemensamma öfwerläggningar, så förestälte herr archibiskopen, om han icke på ståndets wägnar kunde föredraga, at secreta utskottet ei må komma tilsammans, när anslag är för plenis at infinna sig på deras ställen i god tid om morgonen. Ståndet war härutinnan med herr archibiskopen aldeles ense, och bad herr archibiskopen wille sig det åtaga.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 31.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 32.

Den 25 Aprilis

1. Förehades den förnyade tulltaxan, som kyrkoherden Elg til genomseende mottaget, och nu återställte med några derwid giorde ärinringar.

Biskopen herr doct. Browallius förmente at til boskapstilökningen och ärhållande af tilräckeligt antal hudar i riket mycket bidraga skulle, om den så brukeliga kalfförsälningen antingen kunde förbiudas eller inskränkas. Hwarföre, och til winnande af ett så nyttigt ändamål herr biskopen hölt före at en kalf borde beläggas med äfwen så hög tull som en oxe. Men som ståndet fant, at, om man skulle tänka på denna och flera författningar som hit höra, ehuru det kunde hafwa både sin nytta och swårigheter, sådant torde emot förmodan förlänga riksdagen. Ty fants godt, at för denna gången låta dermed bestå, och at, när köparen ankommer, de af kyrkoherden Elg författade anmerkningar skulle allenast med de öfriga respective stånden communiceras.

2. Ankom ridderskapets och adelns yttrande öfwer kyrkoherden Paccalenii hos riksens höglofl. ständer insinuerade beswär, hwilket ståndet biföll, och war af innehåll, at som man förnummet detta wara til någon del i riksens ständers secreta utskott anhängigt, så finnes godt, at secreta utskottet forderligast må inkomma med sin berättelse.

3. Hade ridderskapet och adeln til secreta handels- och manufacturdeputation remitterat kongl. cammarcollegii hos Kongl. Maj:t ingifne underdåniga betänkande,[1] angående logarfwarenas här i staden andragne beswär, öfwer brist på biörk- gran- och ekebark, som de til läderredningen hafwa nödig. Och biföll ståndet ridderskapets och adelns resolution.

4. Ankom löparen til bondeståndets extractum protocolli[2] som med de andra stånden blifwit communicerat angående nästa riksdags flyttande til annan ort än Stockholm. Och hade ridderskapet och adeln funnet godt, at nästa riksdag i Stockholm hållas borde, men ståndet blef wid sin förra resolution af d. 21 hujus, och biföll bondeståndets extractum protocolli, som ock med samma påskrift afsändes.

5. Förehades cammar oeconomie och commercie samt expeditionsdeputations betänkande[3] om det ofta omtalte Frankiska hemansbyte, hwilken sak

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 34.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1315, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 15.
[3] Ridderskapets och adelns arkiv, R 100, del 4.

kyrkoherden mag:r Helleday til ståndets närmare uplysning utredde, då det bewistes, at lagman Frank icke upfylt hwad honom ålegat, och gifwit équivalent för de heman han wil sig tilbyta. Och förblef ståndet wid sitt förledne riksdag i detta mål afgifne yttrande.

6. Uplästes och bifölls, såsom hos ridderskapet och adeln, altså hos ståndet secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,[1] angående fabriqueurens i Norrköping Johan Westerbergs sökta prolongation til nästa riksdag af det præmium han för de wid hans yllestoftfabrique tilwerkade calminker i 18 månader åtniutet m. m.

7. Hade lieutenanten Lagerhielm, som blifwit ställd under commission, för det han skal fört oanständiga och förgripeliga utlåtelser emot då warande Hans Kongl. Höghet, men ei blifwit honom öfwerbewist, förleden riksdag inlagt memorial om reparation, hwilket riksens ständer då ei fått tid at uptaga, i anseende hwartil han begär, at detta nu må komma under skärskodande. Ståndet instämde med ridderskapet och adeln, och fant skäligt, at lieutenant Lagerhielm må med en afskrift af det förleden riksdag ingifne, men ei föredragne memorial få wända sig til riksens ständers justitiædeputation.

8. Uplästes justitiædeputations betänkande[2] öfwer capitainelieutenantens Gustaf Adolph Blix och bryggaren Lars Malmborgs ansökning rörande 33 529 dal. 19 öre s:rmt, hwilka til Kongl. Maj:t och cronan för detta ammiralitetscasseuren Johan Carl Magnusson med flere blifwit ådömd at ärsätta. Ridderskapet och adeln hade det samma bifallet, deruti äfwen ståndet instämde.

Dock förklarade härwid biskopen herr doct. Browallius nog obegripeligit wara, at ämbetsmän, hwilkas skyldighet warit, at förekomma det härwid begångna bedrägerie, icke sådant merkt och hindrat. Men så berättade herr superintendenten herr doct. Körning, at det warit med den försigtighet anlagt, at förmännen det icke merka kunnat.

9. Hade ock ridderskapet och adeln bifallet Quarnströms och Hadelins hustrurs ansökning[3] at få den egendom lös, som de med sina män i bo sammanbragt, men nu står under kongl. slottscancelliets sequestre för deras mäns begångna brott, och til någon ärsättning för det cronan kommet at lida ge-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 6.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 10.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 3.

nom de af Quarnström och Hadelin förfärdigade falska lönings-liquidationer.

Herr archibiskopen underställte, om detta mål, som ei gått sin laga wäg genom urskillningen bör af riksens ständer uptagas. Hwarwid ståndet förklarade, at, efter det wore ett barmhertighetswerk, som dessa hustrur bewisas kunde, och cronan ei wore stort hulpen med den ringa egendom de kunna hafwa, så kunde wäl detta äfwen af ståndet bifallas, som ock skedde.

10. Företogs til sluteligit afgörande capitaine von Rosens ansökning[1] om prolongation på Kungsörs ladugårds arrende, som af Kongl. Maj:t til riksens ständer blifwit remitterad. Då från kongl. cammarcollegium hemtades några acter denna sak angående, hwilka til närmare uplysnings ärhållande upläste, och gofwo anledning til widare discurser öfwer sielfwa målet.

Ridderskapet och adeln hade öfwerlemnat i underdånighet til Hans Kongl. Maj:ts nådiga wälbehag, at hugna capitaine von Rosen med den begärte prolongation, i fall han befinnes wid detta arrende härtils hafwa fullgiort hwad honom ålegat.

Probsten doct. Serenius ärinrade hwad han tilförene i denna sak påmint, at ständer böra wara öme om en så ädel rikets skatt, som kungsgårdarna äro, och efter det nog befinnes, at capitaine von Rosen icke fullgiort hwad honom ålegat, och at kungsgården under hans arrende skulle nödwändigt taga skada och förloras, ty hemstälte han, om icke, efter den wid sistledne riksdag giorde författning med kungsgårdars arrenderande, äfwen borde förfaras med Kungsörs ladugård, och den gå til auction samt lemnas til den mestbiudande.

Biskopen herr doct. Browallius androg, at efter acterne gifwa dertil anledning at capitaine von Rosen skal hafwa til fordra af cronan, det då ei wil gå an, at taga kungsgården ifrån honom.

Men så wistes å andra sidan, at wid wederbörlig husesyn och liquidation utrönas kunde om och huru mycket han kan hafwa at fordra, i hwilken händelse sådant bör honom godtgöras, och resolverades:

Presteståndet kan för sin del ei gå från den författning, som förleden riksdag blef fastställd angående kungsgårdars arrenderande til den mestbiudande, at ju ock den samma til Kungsörs ladugård må lempad warda, men hemställer derjemte i underdånighet til Hans Kongl. Maj:t at i nåder tilse, det capitaine von Rosen må, efter föregången husesyn och liquidation, all rätt wederfaras.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 33. Även 13 mars 1752 § 27.

11. Företrädde 2:ne deputerade från bondeståndet. Ordet förde Otto Olofsson, och anhölt än widare, at presteståndet ei måtte bifalla land- och siömilitiæoeconomie deputations betänkande om wargärningsmanskap, hwarmedelst samma deputation wil påtwinga allmogen, at hålla dubbel armée uti riket, som i fredliga tider är onödigt, m. m.

Högwördigste herr archibiskopen bad om ståndets helsning och lofwade tilse, hwad i detta mål til bondeståndets nöje ske kan.

12. Ankom löparen til borgareståndets extractum protocolli[1] angående nya slottets skyndesamma tilredande til Deras Maj:tters och collegiernas tiänst. Ridderskapet och adeln hade det bifallet, och afgick äfwen med ståndets tilförene gifna bifall.

13. Uplästes land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[2] öfwer första hufwudomständighten uti Kongl. Maj:ts och riksens ammiralitetscollegii til nu påstående riksdag afgifne berättelse och den omständigheten, som rörer de wid kongl. instructionen skedde förändringar, och instämde ståndet med ridderskapet och adeln, som dertil hade bifallet.

14. Förehade justitiædeputations betänkande,[3] angående ryttmestarens Gust. Adolph Schmitterlous til samma deputation remitterade memorial, och deruti begrepne skuldfordran hos framledne grefwen och generalmajoren Gustaf Fredric Lewenhaupt på 8 000 dal. s:rmt. Ridderskapet och adeln hade det bifallet, ståndet giorde sammaledes.

15. Uppå kyrkoherdens mag:r Hartmans underställande, i anledning af det som d. 24 hujus förehades, blef nu öfwerenskommet om den ändring, som til de andra stånden skulle projecteras ut resolution på 14 § af presteståndets beswär, såsom in margine inter acta finnes.

16. Uplästes och bifölls, såsom hos ridderskapet och adeln, altså hos ståndet, justitiædeputations påminnelse,[4] angående Kongl. Maj:ts nådiga bref af d. 7 Martii 1746, til dess och riksens hofrätter, betreffande de skogstwister öfwer allmänningar, som upkomma och kunna röra skogscommissions domar af åren 1689 och 1690.

[1] Borgarståndets arkiv, R 1315, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 58.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 15.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 49.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 13.

17. Uplästes justitiædeputations betänkande,[1] huru wida oäkta barn måge til lärogåssar i handtwerk och skrån antagas, jemte borgareståndets extractum protocolli af d. 12 Martii sistl:ne,[2] deruti någon tilläggning göres, at de ock uti de allmänt inrättade barnhus måge antagas. Ridderskapet och adeln hade bifallet justitiædeputations betänkande med den af borgareståndet giorde tilläggning, hwilken äfwen ståndet giorde.

Dock gaf domprobsten doct. Bælter til ärinran, om icke detta förslag torde hafwa längre utsigt. Han befarade, at de allmänna barnhusen torde blifwa med oäkta barn upfylte och at sådant torde tiäna til befordran af otuktssynd, som dessutom wore nog gångbar, och lemnade derföre til ståndet, at taga något steg deremot. Så war icke eller uti justitiædeputations betänkande eller borgareståndets extracto protocolli omnämdt, at de borde kunna sin christendom och upte bewis deröfwer, förr än de antagas i skrån och handtwerk, hwilket wore en nödig omständighet, emedan de sedan sällan fråga efter en så öm angelägenhet, at i christendomskunskapen sig underrätta låta.

I anledning häraf kom ståndet äfwen öfwerens, at wid annat tilfälle närmare härom öfwerlägga, och låta til de andra respective ständen ett utdrag af protocollet afgå.

18. Uplästes secreta handels och manufacturdeputations betänkande,[3] angående plantagers anläggande wid städerne, som til widare öfwerwägande kom at hwila.

19. Anmodades herr superintendenten doctor Körning, at med twänne associerade underrätta bondeståndet om presteståndets fattade slut i Frankiska hemansutbytet, med begäran, at bondeståndet wille foga sig efter presteståndet uti saken som rörer forum för academiernas twister angående af- och tilflyttande med mera. Och återkom herr doctorn med helsning från bondeståndet, at det wille, så mycket möjeligit ske kan, göra presteståndet nöje.

Den 29 Aprilis

1. Justerades protocollen af d. 24 och 25 i denna månad.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 14.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 24.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 4. Även 29 april 1752 § 12.

2. Ankom löparen til justitiædeputations betänkande uti saken emellan Torsångs och Aspeboda församlingar, hwarom mera i protocollet af de, 6 hujus och expedierades nu, enligit samma protocoll.

3. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[1] om bokhandelns fortsättiande utur riket til främmande orter, och i anledning deraf frihet för boktryckaren Salvius til boktitlars införskrifwande, hwilket ståndet, i anseende til de i betänkandet anförde grundeliga skäl fant för sin del billigt at bifalla, och til bifall hos de öfriga respective ständen hörsam- tiänst- och wänligen recommendera.

4. Förehades ett utdrag af ridderskapet och adelns protocoll hållet d. 26 Oct. 1751,[2] af innehåll, at hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållas måtte, det de mål som Kongl. Maj:t til riksens ständer i nåder behagar remittera, warda med herrar riksens råds tankar och uttryckeliga utlåtande antingen til eller ifrån beledsagade. Hwilket bifölls.

5. Genom ytterligare utdrag af protocollet hållet d. 22 i denna månad,[3] har bondeståndet underställt, om icke, i anseende dertil, at quæstionen om riksdagens flyttande lärer wara afgiord uti 12 § af 1743 års riksdagsbeslut, orten antingen nu af riksens ständer må utsättas, eller ock, enligit nyssnämde § i 1743 års riksdagsbeslut i underdånighet öfwerlemnas til Hans Kongl. Maj:t at samma ort utnämna. Höglofl. ridderskapet och adeln hade förblifwit wid sitt d. 8 sistl. Aprilis härutinnan fattade beslut, så at hwad regeringsformen[4] och riksdagsordningen[5] i detta mål stadgar uti sin fulla kraft förblifwer. Men ståndet, jemte at det förblef wid sitt förra beslut, af d. 21 Aprilis angående riksdagens flyttning, hemstälte til Kongl. Maj:t, at enligit 12 § uti 1743 års riksdagsbeslut utnämna orten.

6. Uplästes land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande och memorial[6] om slingermattors anskaffande för cronobåtsmän i stället för de hittils brukeliga hängmattor. Ståndet instämde med ridderskapet och adeln och biföll detta memorial.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 4.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 7.
[3] Prästeståndets arkiv, R 89, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 8b.
[4] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.
[5] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.
[6] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 23.

7. Förelästes samma deputations memorial[1] om folkbristen i riket, samt ett författat project til förordning eller reglemente om de werfwade regementers recrütering genom capitulationer med hwad derwid i akttagas bör. Ridderskapet och adeln hade bifallet så memorialet, som det derwid fogade project, men om, i anseende til ett eller annat regemente någon swårighet skulle möta wid werkställigheten, lemnar ridderskapet och adeln til Hans Kongl. Maj:t, at derutinnan, uppå wederbörandes föreställningar, tillåta den ändring, som efter omständigheterna kan nödig pröfwas. I öfrigit kommer den projecterade förordningen endast at sträcka sig til framtiden och de capitulationer som hädanefter kunna slutas, äfwen som ridderskapet och adeln förmoda, at alle wederbörande ämbetsmän samt publique werk och stater lära, wid mindre tiänsters förgifwande, låta förafskedade krigsmän wara til befordran närmast, när de dertil kunna skickelige finnas. Ståndet tog det ena med det andra i behörigt öfwerwägande, och biföll ridderskapets och adelns resolution med tilläggning, at de som i krigstiänst antagas böra upte bewis om sin christendomskunskap och beskedeliga upförande, enligit flera derom utfärdade kongl. förordningar.

8. Inlemnade kyrkoherden mag:r Elg justitiædeputations betänkande[2] öfwer den ansökning, som til riksens ständer för detta capitainen wid Österbotns regemente Mårten Frese ingifwit och til samma deputation remitterat blifwit, angående det han, som tid efter annan blifwit angifwen för åtskilliga grofwa brott och enwigesmål, men igenom så wäl kongl. Åbo hofrätts under d. 26 Junii 1740, som kongl. generalkrigsrättens i Helsingfors under d. 28 Nov. 1750 afsagde domar, för alla de emot honom angifne mål frikänd och oskyldig förklarad, må för det han, utom eget förwållande, råkat i mångfaldigt lidande, med mistning af dess tiänst och lön, samt utstådt fängelse i fyra och fem månader, åtniuta en sådan rättelse, som emot dess lidande swara kan med mera. Bemälte magister och kyrkoherde afgaf tillika sin berättelse om sielfwa saken til ståndets närmare uplysning, emedan, för actens widlöftighet skull, den ei kunde läsas igenom. Härjemte följde särskilt votum i saken af en justitiædeputations ledamot, samt utdrag af borgareståndets protocoll hållet d. 4 hujus,[3] uti hwilket justitiædeputations betänkande til alla delar bifalles. Häruppå begynte ståndet at deliberera öfwer denna sak, och huru Frese måtte få någon rättelse utur sitt myckna lidande. Det ansåg å ena

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 13.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 6. Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 23.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 20.

sidan ömt, at lemna honom ohulpen, men ock å andra sidan betänkeligit at på något sätt gravera publicum.

Herr biskopen doct. Wallin förmente bäst wara, at riksens ständer gå med underdånig föreskrift för honom til Hans Kongl. Maj:t at han befordras kunde til första ledige öfwerstelieutenantsbeställning, men uppå giord föreställning af herr archibiskopen, at det torde hafwa större suite med sig, om ständerna börja befatta sig med cabinettsmål, afslogs det förslaget.

Herr professorn doct. Halenius trodde bäst wara, at han finge någon ärsättning af krigsförrådscassan, och at krigsfiscalen blefwo anbefalt at agera saken emot. Fréses wederdelomän, som, då de succumberat, kunde til cassan återbära hwad som förskiutes til Freses förnöjande.

Änteligen, och efter flera deliberationer, fant ståndet godt, at äfwen för sin del bifalla justitiædeputations betänkande.

9. Förehades å nyo och bifölls på sätt som af ridderskapet och adeln cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande om rofdiurs utödande.

10. Uplästes riksens ständers wid förledne riksdag öfwer ärenderna i Finland förordnade deputations betänkande,[1] angående arbetets fördelning uti tredie eller finska provinciecontoiret, hwilket mål icke den gången hunnet afgöras, men nu af ridderskapet och adeln blifwit uptaget, som äfwen bifallet deputatione betänkande, angående cammererares heder och rang för cammarförwanten Enquist, som kan dela syslorna med cammereraren Iggström til deras skyndesamma bedrifwande.

Herr superintendenten doct. Körning trodde härigenom en dörr öpnas, den ståndet sedan gärna skulle se tilsluten. Tykte äfwen den lände Iggström til tort och förtret, om syslorna skulle för hans tid delas, utom det, at härigenom skedde en rubbning i kongl. cammarcollegii stat, och mera hinder i syslorna, på hwilka i contoiret nu utarbetas med samlad hand och betiäning. Hwarföre ock herr doctorn begärade, at för hans räkning i protocollet tagas skulle, det han ansåg detta aldeles stridande med fundamentallagen, och at han för sin del ei kunde til en sådan delning samtycka.

Men så befants, at deputation i dess betänkande wisat nödwändigheten och nyttan häraf, och at ingenting deraf befaras kan som egentligen strider med camarcollegii inrättning och stat. Hwarföre ock ståndet biföll samma betänkande.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 10. Även 8 maj 1752 § 3.

11. Förehades kongl. cammarcollegii underdåniga skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t, som genom utdrag af rådsprotocollet[1] til riksens ständer remitterad blifwit, rörande några framledne kongl. rådets och présidentens baron Clas Rålambs gravationsposter, och biföll ståndet ridderskapets och adelns resolution, genom hwilken detta mål remitteras til riksens ständers cammar oeconomie och commerciedeputations räkenskapsutskott, som wid innewarande riksdag til reductions och liquidationsmåls uptagande är befullmägtigad.

12. Förehades å nyo secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,[2] angående plantagers anläggande wid städerna, som ridderskapet och adeln simpliciter bifallet, men ståndet i så måtto, at all ämbetsjord wid städerna, samt kyrko- scholæ och hospitalsjord härifrån undantages, och ingen annan jord plantager, såsom en skyldighet, underkastas, än obebygde tomter inom staqueterna, och sådan cronojord utom staquetet, som ankommer på landshöfdingens och magistratens utdelning bland borgerskapet. Dessutom, som ock städernas inwånare böra, enligit 1638 års tiondeplacat, utgöra tionde af den säd, som på deras jord wexer, och cronotionden i en del städer är cronan förbehållen, i en del kyrkorna til win- och byggningssäd,[3] i en del kyrkoherdarna, och i en del åter på annat sätt disponerad, så förbehålles jemwäl, at den jord, som til plantager antingen redan eller hädanefter nyttias, må, i proportion af den sädeswext, som den tilförene af sig kastat, genom landshöfdingens föranstaltande taxeras til en wiss tiondeafgift, samt innehafwaren förbindes, at den årligen riktigt utgöra, på lika sätt, som om de under bergsbruken förlagde heman, uti resolution på allmogens beswär 1676 stadgadt är.

13. Underställte herr superintendenten doct. Lagerlöf til ståndets närmare betänkande en casus, hwarom han nyligen fått bref ifrån Wärmeland, och deruti består, at en fått konungens tilstånd at äkta sin afledne hustrus halfbrors dotter.

Herr biskopen doct. Troilius berättade sig hafwa om detta mål så mycket mer kunskap, som consistorium urbicum härstädes skrifwit derom ett moget betänkande til Hans Kongl. Maj:t, hwilket dock ei blifwit ansedt, hwarföre herr biskopen hölt före, at ståndet borde anhålla hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet, at när consistoriernas betänkanden i slika mål infordras, de ock

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 35.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 4. Även 25 april 1752 § 18.
[3] Läs: *bryggningssäd*.

måtte mer ansedde blifwa. Herr biskopen doctor Browallius anförde äfwen ett exempel, som utwiste, huru nödigt det wille wara at widtaga biskopens doctor Troilii project, och förenade sig ståndet derom, at en annan gång närmare rådgöra öfwer detta ärendet.

Den 7 Maji

1. Justerades föregående protocoll.

2. Företogs capitaine von Bromells hos Hans Kongl. Maj:t insinuerade underdåniga ansökning, som genom utdrag af rådsprotocollet[1] blifwit til riksens ständer remitterad, angående at, i anseende til andragne skäl winna någon afskrifning eller eftergift på den arrendesumma, hwilken han på öpen auction förbundit sig at betala för Löfstaholms kungsladugård. Och hade höglofl. ridderskapet och adeln i underdånighet hemstält til Hans Kongl. Maj:t, at dermed förfara efter omständigheterna. Härwid kom hos ståndet i öfwerwägande det missbruk som sig inritat wid kungsgårdarnas förarrenderande til den på auction mestbiudande, då oftast sker, at en som aldrig kan eller tänker betala den summa han biuder, drager lägenheten undan en annan, hos hwilken cronan kunde hafwa all säkerhet. Hwarföre nödigt aktades, at någon författning giordes, genom hwilken sådant hädanefter förekommas kunde. I anseende hwartil ståndet biföll ridderskapets och adelns resolution, med underdånig förmodan, at Kongl. Maj:t lärer i nåder täckas taga de mått, som hädanefter tiäna til handhafwande af riksens ständers wid förra riksdag giorde författning om kungsgårdars arrenderande, hwartil ståndet förmodade bidraga, om ingen efterlåtes på auction inropa någon kungsgård til arrende, utan at han är af kunbar förmögenhet eller præsterar wederbörlig säkerhet.

3. Uplästes några ledamöters i justitiædeputation betänkande,[2] angående forum til de tiensters uptagande och afgörande, som angå åbo- och besittningsrätten å de af konung Gustaf Adolph til Upsala academie år 1624 donerade heman, samt sielfwa justitiædeputations betänkande samma sak angående, och blef det förra, såsom på privilegier, sakens natur, och långlig praxis, äfwen wid andra, synnerligen Danwiks heman, wäl grundadt, af ståndet enhälligt bifallet, och fants godt, at detta ståndets beslut med de öfriga respective

[1] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 36.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 26.

ståndén genom utdrag af protocollet communiceras skulle, och deruti de skäl andragas, som förmått ståndet at bifala bemälte betänkande. Och åtogo sig professoren h:r doct. Hallenius och kyrkoherden magister Helleday, at författa samma extractum protocolli, uti hwilket äfwen kommer at inryckas, det justitiædeputations ledamöter ei waret til fullo underrättade om Upsala academiehemans belägenhet, när de trodt dem wara uti alla rikets provincier kringspridde, fast än de allesamman äro i Upland, Westmanland och Roslagen belägne.

Til denna saks lyckliga afgörande hos de öfriga respective ståndén anmodades herr archibiskopen at præparera några af ridderskapet och adeln, som om sakens sammanhang underrättade kunde, när den på riddarehuset förekommer, tala deruti, och åtog sig äfwen herr biskopen doct. Browallius och h:r professoren doct. Halenius, at derom tala med borgmestaren Plomgren, förutan hwad redan blifwit tilgiort at winna bondeståndet.

4. Hade h:r justitiæcantzlern Gerdeschöld företräde, och i anseende til den förökning på arbete, som wid justitiæcantzlersämbetet nu befinnes, af de flera tagne mått til justitiens administrerande, som af dess ingifne riksdagsrelation nogsamt kan inhemtas, och den hittils nog knappa lön för ett mödosamt och answarigt ämbete, anhölt om sådan tilökning på lönen, som kan någorlunda tiäna til hans underhåll och swara emot det, hwad andra hans jemlikar undfå, med mera.

Herr archibiskopen swarade, at som ståndet hos herr justitiæcantzlern ärfaret och wäntar sig än widare få ärfara all nödig handräckning så uti religionsmål, som hwad ståndet eljest kan hafwa at hos honom andraga, ståndet icke eller lärer underlåta, at efter all möjelighet göra hwad som til hans nöje tiäna kan.

5. Företedde herr biskopen doct. Troilius afskrifter af comminister Pratenii hos Kongl. Maj:t insinuerade beswär rörande någon jemkning i lönen pastorerne och comministros emellan, så wäl som desse senares deltagande i riksdagsmanswal med de förra, samt at comministrerne måtte frikallas ifrån, at sielfwe i församlingarna upbära den dem i kongl. förordningen anslagne lön eller måla. Samma beswär har Hans Kongl. Maj:t remitterat dels til consistorium i Westerås, dels til landshöfdingens derstädes riddarens och commendeurens h:r baron Frisensdorffs utlåtande och förklaring. Och som consistorium i Westerås anmodat herr biskopen, at uti de twänne förra målen, som enkannerligen til dess utlåtande remitterade blifwit, och synes röra hela rikets presterskap, dess privilegier och wälgrundade förrfattningar, höra presteståndets tankar, och söka dess biträde emot comminister Pratenii

eftertänkeliga försök, ty fant ståndet, i anseende härtil, nyttigt, at wända sig med underdånig föreställning til Hans Kongl. Maj:t, det har bemälte Pratenius, som ei för laglig herredagsman kunnat af ståndet förklaras, och hwars beswär blifwit i urskillningsdeputation afslagen, warit obefogad, at dem hos Kongl. Maj:t insinuera, och at af domaren i orten, i någon consistoriifullmägtiges närwaro, undersökas måtte, huru och af hwilka oftanämde Pratenius blifwit committerad med mera, förr än hans andragne beswär med utslag afhielpas.

6. Kom ståndet, i anledning af comminister Pratenii beswär, rörande riksdagsmanswal, öfwerens, at, innan denna riksdags slut, inom sig sielf afgöra, huru med riksdagsmanswal och underhållande förfaras bör, at alla stridigheter derom må för tilkommande tid kunna häfwas.

7. Berättade herr doct. Hausswolff, at expeditionsdeputation, uti saken, rörande den til inrättning projecterade cadettcorpsen wid ammiralitetet, ei kan författa någon expedition, i anseende dertil, at twå stånd stadnat mot twå, hwarwid äfwen det förslag blifwit af borgareståndet gifwit,[1] och af bondeståndet bifallit, det skulle adelsfanan, til denna cadettecorps och derwid nödige stats underhåll och aflöning, indragas och anwändas, öfwer hwilket de andre stånden sig ei utlåtet. Efter några öfwerläggningar tykte ståndet, i anledning af de öfriga respective ståndens giorde påminnelser bäst wara, at secrete utskottet tager samma påminnelser i öfwerwägande, och med sitt utlåtande inkommer.

8. Företrädde sex deputerade från bondeståndet. Ordet förde Otto Olofsson, och öfwerlemnade ett utdrag af protocollet angående riksdagens slutande,[2] samt begärade, at den projecterade tiänstehjonsstadgan måtte hwila,[3] til dess deras stånd kunde med sina påminnelser inkomma. Herr archibiskopen bad helsa tilbakars.

9. Remitterades til land- och siömilitiæoeconomiedeputation herredagsmannens och borgmestarens från Öregrund Eric[4] Ubmans beswär,[5] rörande lotsarnes betalning.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 9.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 31.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 25.
[4] Läs: *Per*.
[5] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 69.

10. Hade twänne af bondeståndet företräde. Ordförande war Joseph Hansson, och begärade at betänkandet om hemans utbytning til skattefrelse måttte företagas, men det som angår de indelte heman i Blekinge hwilar, tils bondeståndet fått göra sina påminnelser.

Herr archibiskopen lofwade i görligaste måtto efterkomma bondeståndets begäran.

11. Ankom secreta utskottets extractum protocolli[1] angående at fru friherrinnan Schönström, som nu är hofmesterinna för de yngre kongl. prinsarne, och den som hädanefter til en så dyr wård kan antagas, men ei är af den rang, at hon kan efter den wid kongl. hofwet antagne etiquette wid alla tilfälen infinna sig, der de kongl. prinsarne äro, må niuta lika heder och rang med generalmajorsfruar, hwilket ståndet aldeles biföll.

12. Förelästes stora secreta deputations[2] och bondeståndets extracta protocolli[3] om riksdagens slut til d. 25 i denna månad. Herr archibiskopen berättade, at talemännerne blifwit i går af Kongl. Maj:t upkallade, då Hans Maj:t begärt weta deras tanka om riksdagens slut, i anseende til den resa Hans Kongl. Maj:t efter ständernes tilstyrkan tänkt til Finland företaga, hwaruti talemännen sig ei med någon wisshet yttra kunde. Och underställte herr archibiskopen, om ståndet wore nögdt med den til riksdagens slutande af stora secreta deputation projecterade termin? Hwartil ståndet gaf sitt bifall, och fant tillika godt, at genom deputation gifwa de andre respective ståndena sådant tilkänna, med underställande, at til ett så önskeligit ändamåls winnande bidraga skulle, om de andre ståndena wille med prestaståndet sig derom förena, at ei uptaga enskilta personers mål, som ei ännu blifwit anmälte, och at af de utarbetade målen, de angelägnaste til afslutande aldraförst föredragas måttte. Och åtog sig herr biskopen doct. Browallius, at anföra en deputation af 6 personer, som återkom med helsning och berättelse, at de andre ståndena wäl ansedt prestaståndets föreställning.

13. Bifölls secreta deputations extractum protocolli[4] angående underdånig tacksäjelses afläggande hos Hans Maj:t för besynnerlig nådig ömhet och försorg wid de fattigas och huswillas wårdande, efter de olyckeliga förleden sommar här i Stockholm timade wådelden.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 7.
[2] Ridderskapets och adelns arkiv, R 100, del 3, onumrerad.
[3] Bondeståndets arkiv, R 1871, s 503.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 8.

14. Uplästes stora secreta deputations ytterligare påminnelser wid bewillningsprojectet,[1] hwilka til plenorum sluteliga afgörande blifwit öfwerlemnade.

I gemen förklarade sig ståndet aldeles af den tankan, at för nästa gång stora secreta deputation ei må befatta sig med någon bewillning, utan sådant ankomma på ständen sielfwa, at inom sig afgöra. Och i synnerhet yttrade sig kyrkoherden h:r mag:r Helleday, det stora secreta deputation, såsom hwilken i riksdagsordningen[2] ingen instruction hafwer sig föreskrifwen, ei bör befatta sig med andra saker än dem, som kunna blifwa af ständen dit remitterade. Nu wiste wäl kyrkoherden, at de twänne målen uti bewillningsprojectet, som angingo afgiften för säd och salt wore dit remitterade, men kunde ei finna orsaken hwarföre stora secreta deputation företaget sig ståndens wid sielfwa bewillningsprojectet författade påminnelser, utan at de förut blifwit med ständen communicerade. I öfrigit fant kyrkoherden ståndets nödigaste påminnelse om widare classification wid consumtionsafgiften, och at afgiften för thée och caffé icke borde wara personelle, aldeles wara af stora secreta deputation utelemnad, äfwen det giorda förbehåll at ståndet må äga frihet at taxera dem som dertil höra, hwarigenom dem ålades en merkelig tunga. Hwarföre kyrkoherden förklarade, det han för sin del icke kunde gå ifrån de förut i omrörde mål af ståndet giorde påminnelser, såsom i sielfwa billigheten grundade, hwilket äfwen probstarne Hygrell, Synnerberg, Elg och flere äfwen begärade för sin del måtte i protocollet intagas.

Herr biskopen doct. Troilius jemte flera yrkade, at man borde gå in uti den jemkning som stora secreta deputation giort, om eljest önskeligit slut på riksdagen skulle kunna ärhållas, och blef änteligen öfwerenskommet, at stora secreta deputations påminnelser skulle winna ståndets bifall, i den händelse, at de andre ständen icke giorde för sig någon ändring, och at derjemte genom särskilt expedition til de öfrige ständen widare föreställning göras skulle om nödwändigheten af en närmare classification och ett wist taxeringssätt, om hwilken expeditin probsten doct. Serenius med kyrkoherden mag:r Helleday lofwade conferera.

15. Företrädde åtta deputerade från borgareståndet[3]. Ordet förde rådman Kerman och berättade 1:o/ at stora secreta deputations påminnelser wid bewillningsprojectet wunnet bifall, undantagande twänne omständigheter, näml. at wid afgiften för thée, i stället för aldeles oförmögne sättes: *mindre*

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen, nr 8:10.

[2] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 48. Även 18 maj 1752 § 2.

förmögne, och at för resewagnar i städer ei mera betalas måtte än för wagnar på landet. 2:o/ tackade för underrättelsen angående tiden til riksdagens slut, hwilken äfwen borgareståndet med presteståndets giorde ärinran bifallet. 3:o/ påminte om de allmänna beswärens afslutande, och 4:o/ recommenderade borgmestarens Herkepæi sak til slut. Herr archibiskopen tackade för meddelad underrättelse, och bad helsa tilbakars.

16. Företrädde åtta deputerade från bondeståndet.[1] Ordet förde Jan Persson, som gaf wid handen, at dess stånd stadnat med prestaståndet i lika tanka om riksdagens slut, och äfwen för sin del utnämt 1200 dlr d:rmts tilökning på lönen för justitiæcantzlern.

Herr archibiskopen bad om ståndets helsning tilbaka, hwarmed deputerade afträdde.

17. Företrädde åtta deputerade af höglofl. ridderskapet och adeln. Ordet förde grefwe Creutz, som gaf wid handen, at ridderskapet och adeln förehaft secreta handels och manufacturdeputations betänkande angående Bongiska balancen och deröfwer resolverat i conformité med lagman Malmerfelts derom ingifne memorial,[2] begärandes at ståndet wille sig med ridderskapet och adeln förena. Herr archibiskopen bad om ståndets helsning och lofwade föredraga målet, då ståndet ei lärer underlåta alla de derwid nödiga considerationer.

Sedan deputerade afträdt, förbehöllo sig herrar biskoparne Troilius och Browallius, at denna sak ei til sluteligit afgörande må företagas, förr än ståndets ledamöter i secreta handels och manufacturdeputation äro tilstädes.

Herr archibiskopen gaf til swar, det aldrig någon sak wore föredragen i tanka at dermed göra surprise, och at när anslag til en wiss tid wore giort, och ändå wäntas stundom en hel tima, stundom mer, innan ståndets ledamöter sammankomma, den frånwarande må skylla sig sielf, emedan ståndet sig för hans skull ei bör uppehålla i dess göromål.

18. Recommenderade herr biskopen doct. Troilius hos samtelige præsules, at de wille i sin stift skynda med collecten til Kungsåra kyrka i det lofliga Westerås stift, som står under reparation och behöfwer skyndesam hielp.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 24. Även 8 maj 1752 § 12.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Memorial, nr 75.

Den 8 Maji

1. Justerades föregående protocoll.

2. Förelästes ryttmestaren Schmitterlous memorial,[1] deruti han tackar för den af riksens ständer gifna resolution, at hos Hans Kongl. Maj:t skulle i underdånighet anhållas, det den gamla rättegångssak emellan afledne professor Lunderstens sterbhus och generalmajorens grefwe Lewenhaupts arfingar, som altsedan 1709 oafgiord legat, måtte med aldraförsta til nådigt slut afhielpas. Men som deraf förmodas en ännu längre tidsens utdrägt, eftersom sielfwa hufwudsaken icke blifwit hos Kongl. Maj:t anhängig, utan allenast ett præliminare, så anhåller Schmitterlou derom, at sedan Kongl. Maj:t afgiort samma præliminare, hufwudsaken måtte med alt hwad deraf kan hänflyta remitteras til kongl. Götha hofrätt, at där uptagas och afslutas.

Samma memorial wore af ridderskapet och adeln simpliciter bifallet.

Herr superintendenten doct. Körning hölt före, at riksens ständer icke böra förneka någon rikets undersåte de honom tilständiga beneficia juris; hwarföre och sedan herr doctorn gifwit tilkänna, det denna sak kommet at så länge ligga oafgiord, af den orsak, at större delen dertil hörande documenter förkommet och ei kunnat igenfinnas, herr doctorn hölt rådeligast wara, at det lemnas til Hans Kongl. Maj:ts wälbehag at utse sättet til denna saks afslutande, men at ständere ei böra föreskrifwa någon process, som är emot förordningarna.

Andre af ståndet, synnerligen probstarne Zetterling, Wennerdal och Synnerberg samt kyrkoherden Bolmstedt förmente, at emedan saken blifwit från hofrätten med sina tilhöriga acter til Kongl. Maj:t insänd, den åter kunde gå tilbakars til hofrätten igen. Och understälte äfwen kyrkoherden mag:r Helleday, om icke detta mål kunde i underdånighet remitteras til Kongl. Maj:t, som lärer i nåder gynna sökanden med den begärte förmon i processen, så wida den samma ei länder wederparten til något intrång i dess rätt.

Änteligen stadnade ståndet i följande slut: Presteståndet bifaller memorialet i så måtto, at hufwudsaken skyndsamligen måtte uptagas, samt efter lag och förordningar afgöras tillika med alla deraf flytande eller widhängande omständigheter, wid den domstol, der samma hufwudsak kommet at hwila, med hwilken påskrift äfwen memorialet afsändes.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 24.

3. Förehades cammererarens i kongl. cammarcollegio och det tredie eller finska provinciecontoiret Eric Iggströms andragne beswär deröfwer,[1] at samma contoir nu emellan honom och cammarförwanten Enequist fördelas skulle, hwarigenom Iggström, som genom långlig redelig tiänst giort sig til belöning och befordran wärdig, förmenar sig lida något uti sin lön och de wid syslan följande förmoner, derwid han begärar blifwa bibehållen, enligt sin fullmagt, riksens lag och konungens försäkran, til dess honom blifwer öfwerbewist, at upsåteligen hafwa eftersatt och försummat något, som hans tiänst och sysla kunnat angå.

Ståndet tog detta uti behörigt öfwerwägande, och som det icke haft för ändamål, at förminska något af den lön, som Iggström med rätta tilkommer, utan styrkt til omtalte fördelning, på det syslorna, hwilkas expedition Iggström ensam ei hinner bestrida, måtte med mera skyndsamhet kunna afhielpas, ty kunde wäl ståndet icke gå från sitt förra utlåtande. Men på det Iggström må behålla sin lön och deraf följande förmoner och rättigheter, fant ståndet bäst, at Enequist må niuta full camererarelön på extra stat.

4. Förehades bondeståndets extractum protocolli af d. 21 Aprilis nästledne[2] angående secreteraren i Wasa, Johan Mathesius, och at riksens ständers secreta deputation måtte inhemta underrättelse af rådsprotocollerne, och til ständerne upgifwa de hinder som i wägen legat til hans ytterligare befordran, och at han ei fått til godo niuta riksens ständers honom år 1743 indelta underdåniga föreskrift.

Och resolverades: Som presteståndet blifwit underrättat, det landssecreteraren Mathesius, sedan denna landssecreteraresysla honom anförtroddes, med flit och beröm förestått densamma, så finner ståndet ei, det något widare bör ligga honom i wägen, med mindre han, såsom andre undersåtare, må efter förtiänst och skickelighet, niuta dess skäliga befordran.

5. Uplästes och justerades det som til de öfrige respective ståndens kommer at afgå, och af h:r professorn doct. Halenius blifwit upsatt, til at förklara ståndets mening wid justitiædeputations och några dess ledamöters betänkande, angående forum til twisters afgörande wid åboers af- och tilsättande å Upsala academiæheman.

6. Åtog sig herr biskopen doct. Troilius, at, tillika med flere deputerade af ståndet, i rådet aflemna ståndets underdåniga påminnelser wid comminister

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 10. Även 29 april 1752 § 10.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 6.

Pratenii eftertänkeliga försök, hwarom mera uti föregående protocolls 6 §, hwarjemte äfwen påminnas skulle om slut uti saken som rörer presterskapets wederlag som tilförene blifwit anmält. Herrar deputerade återkommo och berättade, at, i Hans Kongl. Maj:ts frånwaro, rådet lofwat förhielpa det ena och det andra til godt slut.

7. Uplästes riksens höglofl. ständers justitiædeputations betänkande af d. 22 Aprilis sistl.[1] angående justitiæcantzlerns riksdagsberättelse, hwilket af ståndet til alla delar blef bifallet, hwarjemte presteståndet, i anledning deraf, fant skäligt, at ei allenast uti tilökning för justitiæcantzlern i dess förra lön bewilja 1 200 dl:r sr:mt årligen hädanefter, utan ock för riket högstnödigt, at de wid sista riksdag justitiæcantzlern ålagde årliga resor, måge på sätt som hittils skedt, åtminstone til nästa riksdag continuera, hwilket med de öfriga respective stånden hörsam- tiänst- och wänligen communiceras.

Herr biskopen doct. Juslenius afgaf härwid sin berättelse om något, som justitiædeputation i rådsprotocollet observerat wara wid ett wist tilfälle nog hårdt emot ståndet anfördt, af en bland herrar riksens råd, som ock derföre på anmodan, måst afgifwa sin förklaring, med hwilken deputation funnet sig nögd. Dock hölt herr biskopen före, at herr justitiæcantzlern bort derwid göra sina påminnelser, samt at han noga borde efterlefwa sin instruction. Emedlertid wore herr biskopen ei emot, at han finge tilökning på lönen, och reste kring i landsorterne, at göra sig underrättad huru justitien handhafwes, och undersåtarena i riket bibehållas wid lag och rätt.

Herr biskopen Osander anförde, huru justitiæcantzlern wid sitt wistande nedre i landet och där anstälte undersökningar wunnet allmän kärlek och tycke.

Så tillade ock herr biskopen doct. Troilius och herr superintendenten doct. Körning, at h:r justitiæcantzlern wid alla tilfällen wisat sig nog öm om ståndets tilständiga rätt och myndighet.

8. Företedde herr biskopen doct. Troilius utdrag af rådsprotocollet hållet d. 3 Martii innewarande år, deruti Hans Kongl. Maj:t i ömaste måtto å daga lagt sin sorgfällighet för S. Claræ afbrända kyrka, at den med allmän collect och stambok til dess å nyo iståndsättiande understödias måtte.

Presteståndet biföll i underdånighet Hans Kongl. Maj:ts för S. Claræ kyrka betygade nådiga sorgfällighet, och recommenderade äfwen genom herr biskopen doct. Troilius samma sak på det aldraömaste, hos de öfriga respective stånden til benäget bifall.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 40.

9. Åtog sig herr domprobsten doct. Bælter at genomse de til ståndet för flera kyrkor inkomne ansökningar om collecter och stamböcker, samt inlemna til ståndet sin berättelse om dem som finnes mest behöfwa understöd och hielp, då ståndet sedan wil, efter omständigheterna, dem hos de öfriga respective stånden recommendera.

10. Hade en deputation af 14 personer från ridderskapet och adeln, dem lagmannen herr grefwe Gyllenborg anförde, företräde och berättade, at bewillningen wore, til sielfwa hufwudsaken, efter den jemkning, som i stora secreta deputation blifwit författad, några små påminnelser undantagne, oafgiord, samt at ridderskapet och adeln funnet bäst, at sielfwa bewillningsprojectet af wissa deputerade af stora secreta deputations ledamöter expedieras. Så gåfwo äfwen deputerade tilkänna, at ridderskapet och adeln bifallet den til riksdagens slut projecterade dagen, eller 25 i denna månad. Herr archibiskopen tackade på ståndets wägnar, för meddelt underrättelse och bad om ståndets hörsamma helsning tilbakars.

11. Häruppå företog sig ståndet sielfwa bewillningswerket til sluteligt afgörande, då kyrkoherden mag:r Helleday begärade at följande påminnelser skulle för hans räkning i protocollet intagas:

Såsom jag altid ansedt för lika nödwändigt, wid wåre allmänna bewillningars fastställande, at ei allenast de derigenom inflytande medel måge blifwa tilräckelige at afhielpa rikets oundgängeligaste behof, utan ock at de samma måtte så warda inrättade, at ingen må hafwa skälig orsak at klaga, det han, antingen öfwer förmågan, eller drygare än wederbort, i anseende til andra dess medundersåtare, blifwit betungad, altså kan jag, i anledning af det ifrån riksens höglofl. ständers stora secreta deputation under d. 6 innewarande månad å nyo upgifwa project til allmän bewillning för följande åren in til nästa riksdag, ei annat än ytterligare påminna

1./ Det jag ei finner, huru högwördige prestaståndet för dess del kan ingå uti den för höglofl. ridderskapet och adeln, preste- och borgarestånden projecterade så kallade allmänna afgiften til 4 dal. s:rmt för hwarje hushållare, som är af någon förmögenhet, derest icke den samma medelst en skälig classification, blifwer, efter hwars och ens inkomster och förmögenhet lempad; hwilket jemwäl härwid, för det ärbara bondeståndet är wordet i akt taget; hwarföre jag hade önskat, at högw. presteståndets under d. 22 Aprilis sistl. yttrade åstundan blifwit af de öfrige respective stånden antagen, så at bewillningsdeputation kunnat updragas, at med ett tiänligt project häröfwer til plena inkomma. Men som det samma nu mera ei torde kunna werkställas, inom den af riksens ständer utsatte tiden til riksdagens afslutande, så tyckes sådan

jemkning kunna härwid göras, at denna afgift för de trenne stånden således nu beräknas, at af all indelt lön betalas uti allmän afgift 1½ procent, af penningelön 1 procent, samt at för alla öfriga upföres den samma til en fierdedel emot hwad som allmänna bewillningen utgör för ridderskapet och adeln, preste- samt borgareståndet med de flera uti artikelns –[1] § af bewillningsprojectet, dock så at ingen blifwer taxerad til mindre än 2 dal. s:rmt.

2./ Såsom öfwerflöden genom bewillningen snarare bör qwäfwas än styrkas, så synes betänkeligit, at ingå i den för thé, caffé, och chocolade utsattte personelle afgiften, utan håller jag före, at sådant efter förra wanligheten bör förblifwa wid angifwandet, och wil jag förmoda, sedan afgiften således blifwit jemkad, och derest wederbörande, som tilsynen häröfwer åligger, göra sin skyldighet, at ei så mycket underslef härwid framdeles torde förspörjas.

Hwad expeditionen af riksens ständers beslut om denna allmänna bewillning angår, så tyckes onödigt, at dermed beswära respective ledamöterna i stora secreta deputation, utan håller jag för bäst, at det samma öfwerlemnas til expeditionsdeputation, på sätt som förr alla tider warit brukeligt.

För öfrigit och som taxeringarne å landet komma uti wederbörandes af de trenne stånden närwaro at förrättas, så kunde prestaståndet förbehålla sina hemawarande medbröder uti hwarje landsort, at sielfwe få utnämna sina deputerade härwid, hwilket på det sättet lempeligast kan ske, när herrar landshöfdingarne hwarje gång uti god tid gifwa consistorierne tilkänna, när och hwarest dessa taxeringar komme at företagas, då consistorium straxt lemnar presterskapet deraf del, som har om samma deputerades utnämnande sig at förena.

Detta gaf ståndet anledning til flera discourser, och blef i synnerhet af ståndet förbehållet, det stora secreta deputation ei hädanefter skulle sig med allmänna bewillningen befatta, och i synnerhet dess expedition antingen ske genom bewillnings eller expeditionsdeputation, som bestyrer om alt hwad eljest wid riksdagarna expedieras. I öfrigit lofwade probsten doctor Serenius, at nästa session afgifwa de påminnelser, som, i anseende til bewillningswerket kunde för ståndet finnas nödige at göra.

12. Hade en deputation från bondeståndet företräde;[2] ordet förde Otto Olofsson, som recommenderade til ståndets bifall den af bondeståndet föreslagne 1200 dl:r s:rmts tilökning på justitiæcantzlerns lön och nödwändigheten af dess resor kring riket: afstyrkte det ingifna project til ändring i tiänstehjonsordningen, och öfwerlemnade til någon jemkning, hwad ståndet

[1] Paragrafens nr saknas i såväl konc. som renskr.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 24. Även 7maj 1752 § 16.

tilförene resolverat uti saken angående de ärender, som til generalauditeurens föredragande höra.

Herr archibiskopen bad helsa tilbaka, och lofwade, at, så fort som ske kan, afgöra dessa ärender efter omständigheterna.

13. Sedan presteståndet af sina ledamöter uti allmänna beswärsdeputation förnummet det 4 puncten af ståndets allmänna beswär, rörande det efter sista riksdag utkomne tabellwerket, blifwit öfwerlemnad til höglofl. secreta utskottets statsdeputation, så har presteståndet så mycket mindre kunnat undgå, at hos höglofl. secreta utskottet hörsamt anhålla, det samma ärende måtte, innan riksdagens slut, warda företaget och afgiort, som ei allenast sådant blifwit fullmägtige ifrån alla orter af deras committenter anförtrodt, utan presteståndet ei eller kan finna annat, än at deras medbröders å landet ansökning härutinnan är ganska skälig, så at besörjandet om tredie tabellens förfärdigande må, såsom i städerna sker, blifwa dem som förrätta mantalsskrifningen öfwerlemnadt, hwilket presteståndet ei allenast anser för långt lempeligare, än at sådant skal wara presterskapet ålagt, utan håller jemwäl före, at samma arbete med mera säkerhet och redighet af dem kan förrättas.

Den 9 Maji

1. Berättade herr archibiskopen, at Hans Kongl. Maj:t i dag gifwit secreta utskottet wid handen ett myteri eller uplopp, som natten emellan d. 5 och 6 hujus förewaret i Norrköping, sedan ett skepp dit anländt med förbudna waror, hwilka blifwit upförde på packhuset, i thy, at om nattetid på gifwen signal, en myckenhet folk samlats, som giort wåld på packhuset, öfwerfallet wakten och tullbetiänterna, samt utfört warorna. Och emedan det blifwit hänskutet til Hans Maj:t och rådet, at derwid taga de mått och steg som pröfwas nödiga, så lemnade herr archibiskopen at eftersinna, om icke wid sådane tilfällen extra domstolar böra inrättas.

Åtskilliga ståndets ledamöter instämde häruti med herr archibiskopen, och yttrade biskopen herr doct. Browallius, at detta jemwäl icke lärer wara emot ståndets mening med dess förr fattade beslut angående extra-commissioner, helst som wid det tillfället sades af många: Necessitas caret legibus. Emedlertid beklagade ståndet enhälligt, at så lastbara gärningar skola begås och förspörjas.

2. Ankommo sex deputerade ifrån lofl. borgareståndet. Ordförande war borgmestaren Finerus, som gaf wid handen, at borgareståndet förehaft sa-

ken angående uproret i Norrköping och beslutet, at en extraordinarie rådstufwurätt borde deröfwer förordnas. Sedan deputation war utgången, berättade professoren doctor Hallenius, at bud ankommet från riddarehuset, som gifwit tilkänna, det ridderskapet och adeln jemwäl stadnat i samma tanka.

3. Deputerade från bondeståndet anförde af Joseph Hansson hade företräde, och begärade at presteståndet ei wille yttra sig öfwer det redan inlemnade extractum protocolli angående wargärningsmanskapet, förr än bondeståndet får deröfwer inkomma med dess ytterligare påminnelser.

4. Uplästes stora secreta deputations extractum protocolli af d. 6 i denna månad, angående at alla deputationerne d. 18 måtte uphöra, och at med Kongl. Maj:ts nådigste wälbehag riksens ständer d. 25 hujus kunde sig på rikssalen infinna. Ridderskapet och adeln hade sådant bifallet med wilkor, at där något rikswårdande ärende, i anseende til tidens korthet nu icke skulle kunna behörigen uptagas och granskas, sådant wid riksens ständers nästa sammankomst ofelbart må under öfwerwägande komma och til slut bringas.

I anledning af det som d. 6 fastställes, blef ståndets resolution häröfwer således författad:

Presteståndet bifaller stora secreta deputations utlåtande angående riksdagens slut, så at deputationerne d. 18 må uphöra, och under Kongl. Maj:ts nådiga wälbehag riksdagen slutas d. 25 derpå följande. Til hwilket ändamåls winnande presteståndet för sin del håller nödwändigt, så wäl, at inga nya mål, som icke redan på wederbörligt sätt äro anhängige, må hädanefter företagas, som ock, at af de anhängiga målen de angelägnaste och wigtigaste må först och främst afgöras, på de inga rikswårdande ärender måtte, om möjeligit är, komma at blifwa oafgiorde. För öfrigit bifaller ock presteståndet höglofl. ridderskapets och adelns tilläggning.

5. Upwistes af herr archibiskopen riksens ständers öfwer reductions och liquidationswerket förordnade deputations wid sista riksdag afgifne berättelse och betänkande, angående riksrådets herr grefwe Ekeblads och fru friherrinnan Hægerstiernas giorde ansökning at återbekomma de af fru Hægerstierna ifrån Kongl. Maj:t och cronan köpte godsen i Halland, Nerike och Wärmeland, samt Cronobergs län belägne, som sedermera utan köpeskillings och wederlags åtniutande til Kongl. Maj:t och cronan skola wara reducerade. Hwilket betänkande wäl förleden riksdag af samtelige riksens ständer blifwit bifallet, men sedermera icke expedierat. Ridderskapet och adeln hade det å nyo bifallet och ståndet giorde äfwen det samma.

6. Uplästes den förtekning, som domprobsten doct. Bælter upsatt öfwer de kyrkor, som söka hielp af publico, antingen genom lotteri, wissa sammanskott af hwart matlag, collecter eller stamböcker, med de bewekande skäl och orsaker, som dertil af wederbörande finnas anförde. Och blef öfwerenskommet, at följande utdrag af protocollet skulle derom de andra respective stånden meddelas:

Sedan presteståndet taget uti behörigt och ömsint öfwerwägande de inkomne ansökningar, som angå lotterier, stamböcker, collecter och särskilta sammanskott för åtskilliga medellösa och tillika bofälliga kyrkor i riket, hafwer presteståndet icke kunnat undgå, at, i anledning af höglofl. ridderskapet och adelens, d. 8 Febr. innewarande år, förklarade åstundan, meddela de öfrige respective stånden sitt utlåtande, hwilke af dessa kyrkor skulle aldramest behöfwa understöd.

Prestaståndet hafwer wid detta öma ärendet å ena sidan fört sig til sinnes dessa och flera andra kyrkors så aldeles slätta tilstånd, at de, som af wåra förfäder äro oss lemnade i godt skick, nu näpligen af oss kunna underhållas, samt å den andra behiertat den dryga tunga, som i dessa tider särdeles trycker allmänheten. I anseende hwartil presteståndet welat söka en sådan medelwäg, at menigheten ei altför mycket skulle betungas, och de mest torftiga kyrkorna likwäl icke lemnas aldeles hielplöse. Til hwilken ända presteståndet ei allenast giort behörig skilnad på de kyrkor, som stå under en högnödig stor och kostsam byggnad, och dem som antingen skola repareras, eller endast sakna nödiga prydnader, utan jemwäl funnet sig föranlåtet at förklara sin tanka, det stamböcker för ingen del synas til närwarande omständigheter lempeliga, samt at de särskilte sammanskott, som bewiljas kunna, måge räknas efter mantalen, men ingalunda efter matlagen på landet, helst som i synnerhet allmogen, genom detta senare sättet nog mycket skulle komma at lida. Hwarjemte presteståndet tillika trodt, at man borde med slika sammanskott wara ganska sparsam, på en tid, då de allmänna utgifterne blifwit så ansenligen tilökte, samt at i deras ställe allmänna dels wilkorliga, dels ock owilkorliga torde kunna föreslås, utom det man funnet skäligt at aldeles afslå en och annan kyrka dess begäran, såsom af följande förtekning ytterligare kan inhemtas.

Jönköpings kyrkas sökta lotteries inrättning tyckes kunna bewiljas, emedan det allmänna deraf känner ingen tunga.

Eknäs stadskyrka uti Åbo stift anhåller om 1 öre s:rmt af hwart matlag öfwer hela riket, men lärer nu icke kunna wilfaras uti dess begäran, emedan dess reparation icke är särdeles stor och kostsam, och utom dess trenne an-

dra kyrkor uti samma stift befinnas i torftigare tilstånd, som wid detta tilfälle böra ihogkommas.

Trosa stads kyrka uti Strengnäs stift lärer icke kunna ärhålla 1 öre s:rmt af hwart matlag öfwer hela riket, utan allenast en allmän wilkorlig collect.

Bromarfs capell uti Åbo stift behöfwer den sökta allmänna och wilkorliga collecten öfwer hela riket.

Biörneborgs stadskyrka uti Åbo stift lärer ei hafwa så tilräckeliga skäl, at den wid detta tilfälle kan ärhålla något understöd, mindre den begärte stamboken, som skulle lända allmänheten til alt för stor last.

Linköpings domkyrka söker 1 öre s:rmt af hwart matlag öfwer hela riket, men recommenderas at ärhålla 1 öre d:o mynt af hwart mantal.

Lojmijocki moderkyrka i Åbo stift begärar en allmän och owilkorlig collect öfwer hela riket, som tyckes böra bewiljas.

Wexiö domkyrka anhåller om en allmän owilkorlig collect öfwer hela riket, den hon aldeles behöfwer. Äger högstsal. Hans Kongl. Maj:ts nådiga löfte derpå af d. 29 Martii 1748, som ei ännu blifwit satt i werkställighet.

Christianstads kyrka uti Lunds stift, söker 1 öre s:rmt af matlaget i riket årligen uti twänne år, som torde kunna förwandlas i en allmän och owilkorlig collect.

Wennersborgs kyrka uti Skara stift begärar ½ öre s:rmt af hwart fierdedels heman, eller twå styfwer på hwart helgårdsheman å landet, och äfwen så mycket af hwar tomt i städerne, de fattige dock undantagne. Men presteståndet kan ei mer tilstyrka, än twänne allmänna och wilkorliga collecter.

Ulricæhamns kyrka i Scara stift gör ansökning om 1 öre s:rmt af matlaget, men torde wara någorlunda hulpen med en allmän och wilkorlig collect.

Ulricæ Eleonoræ kyrka anhåller om twå öre s:rmt af hwart matlag öfwer hela riket på 1 års tid, men lärer ei mer kunna winna än en allmän och owilkorlig collect öfwer hela riket.

Wasa kyrka i Åbo stift begärar, at medelst stambok à 1 öre s:rmt af hwart matlag och en collect öfwer hela riket blifwa understödd, men presteståndet kan ei mera tilstyrka än 1 öre sr:mt af hwart mantal.

Således äro allenast twänne kyrkor, nämligen Linköpings domkyrka och Wasa stadskyrka i Österbotn, för hwilka presterskapet gärna skulle wilja tilstyrka 1 öre s:rmt af mantalet öfwer hela riket.

Men til allmänna och owilkorliga collecters ärhållande föreslås 4 kyrkor, samt til wilkorliga 4 kyrkor, hwilka på trenne år kunde insamlas, til undwikande at församlingarna inom ett år ei för mycket måtte beswäras, näml. för

Trosa stadskyrka
Bromarfs capell, och } År 1752
Wennersborgs kyrka

Wexiö domkyka
Ulricæhamns och } År 1753
Christianstads

Wenersorgs
Lojmijocki och } År 1754
Ulricæ Eleonoræ

Hwilket alt de öfrige respective ståndens hörsam tiänst- och wänligen communiceras.

7. Uplästes ridderskapets och adelns anmerkningar[1] wid stora secreta deputations ytterligare påminnelser rörande bewillningen, hwaröfwer ståndet, sedan pingsthelgen är förbi, will yttra sig. Emedlertid tog probsten Serenius til sig samma anmerkningar.

8. Önskade herr archibiskopen samtelige ståndets ledamöter en wälsignad och frögdefull pingeshögtid, hwarmed ståndet denna gången åtskildes.

Den 18 Maji

1. Gaf herr archibiskopen wid handen, at han nödgats låta anslå til plenum i dag, på det ståndet skulle få tilfälle afgöra bewillningswerket, uppå hwilket nu förnämligast berodde innewarande riksdagsslut. Dock wore det tillika angeläget, at ståndets ledamöter delte sig uti sina deputationer, at deras arbete ei hindras måtte, då de som behagade kunde blifwa qwar och rådgöra om det som wid detta tilfälle fants nödigt, warandes herr archibiskopen sinnad, at, utom hwad förenämdt är, ei föredraga andra saker til afgörande, och dem til annat slut befordra, än hwarmed alla skulle finna sig nögde. I anseende hwartil äfwen några af ståndet gingo i sina deputationer, och de öfrige blefwo qwar at öfwerlägga om wisse ärender.

[1] Ridderskapets och adelns arkiv, R 99, onumrerad.

2. Häruppå företogs ridderskapet och adelns författade och med ståndet communicerade anmerkningar wid stora secreta deputations ytterligare påminnelser rörande bewillningen, då ock tillika uplästes borgareståndets extractum protocolli af d. 7 Maji[1] angående samma sak, så wäl som stora secreta deputations ytterligare påminnelser, och dess utdrag af protocollet hållet d. 5 Maji, hwarutinnan stora secreta deputation i synnerhet hemställer, om icke samtelige respective stånden wille lemna til samma deputation, at expediera sielfwa bewillningsförordningen, emedan deputation wore til alla delar och omständigheter bäst bekant om detsom dertil hörde. Härpå, och sedan ståndet jemfört det ena med det andra, fant det bäst wara at aldeles bifalla ridderskapets och adelns anmerkningar, men aktade, såsom ridderskapet och adeln betänkeligt, at bifalla de af borgareståndet föreslagne ändringar. Dock hwad expedition af sielfwa bewillningsförordningen betreffar, trodde ståndet den bäst kunna ske af sielfwa bewillningsdeputation efter gamla wanligheten.

I öfrigit aktade ståndet nödigt, at wid art. 1 § i bewillningsprojectet, näst efter orden: *4 dl:r s:rmt*, sättes: *och den af nästa förmögenhet derintil 3 dal s:rmt,* hwarigenom ståndet tror de mindre förmögne kunna lisas, och publicum intet komma at förlora. Hwarförutan äfwen ett extractum protocolli skulle afgå til de öfriga respective stånden, så lydande:

Wid öfwerwägande af de oredor, som uti taxeringarne för caffé, thé och tobak kunna sig tildraga, har presteståndet funnet sig föranlåtet göra den påminnelse, det i berörde stånd grunden bör wara den samma, som i crönings- och begrafningshielpen, så at högsta graden räknas i taxeringen efter högsta graden af ämbeten i stiftet eller provincien, men icke i häradet eller staden, och de mindre ämbeten af mantal i proportion derefter, samt at presterskapet til hwarje taxeringsställe sielf utnämner dem, som å deras wägnar skola wara fullmägtige.

3. Uplästes justitiædeputations betänkande[2] i saken angående matheseos professorens wid Greifswalds academia Jeremias Papkes ingifne ansökning at återfå den lön, som i flera år af wissa orsaker blifwit honom förhållen, och niuta skadestånd för sitt lidande. Och fant ståndet godt det bör Papke återfå sin wid academien innestående lön, och tillika undfå til sin död årligt underhåll af Greifswalds academies cassa.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 48. Även 7 maj 1752 § 15.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 47.

4. Uplästes riksens höglofl. ständers justitiædeputations betänkande af d. 14 Aprilis sistledne[1] angående skilnad i trolofningar emellan de personer, som hwarandra under äktenskapslöfte häfdat, hwilket presteståndet ei allenast för sin del fant skäligt til alla delar at bifalla, utan önskar äfwen, at de öfrige respective stånden måtte härutinnan med presteståndet instämma. Hwarwid likwäl presteståndet håller nödigt, at orden uti andra puncten, som angår trolofningars anteknande i kyrkoboken, wid expedition, för mera tydelighets skull warda så inrättade: *Och på det domaren, wid undersökningen härom, må äga så mycket tilförlåteligare* säkerhet, så hålla riksens ständer för nödigt, at alla trolofningar, som wid slika tilfällen och andra upkommande twister, skola hädanefter för giltige anses, böra förut hos presterskapet i orten wara angifne, och af dem i kyrkoboken anteknade, hwarwid presterskapet ei allenast äfwen som wid lysningar til äktenskap nu sker, har at tilse, det hwad lagen om trolofningar stadgar blifwit i akt taget, utan ock, när sådant påfordras, bewis deröfwer meddela til wederbörandes underrättelse, dock så at hwarken presterskapet må härigenom förbindas, at sielfwe biwista alla sådana trolofningar, då de icke warda derom enkannerligen anmodade, eller ock at försumandet af detta angifwande hos presterskapet må förorsaka något *hinder wid fullbordandet af de äktenskap, hwarwid intet något sådant klander angifwes.* Hwarjemte och i anseende dertil, at wår allmänna lag så wäl som kyrkolagen, i anledning af hwad uti Guds heliga ord härom finnes stadgat, nog tydeligen utsätter, huru med skilnader i äktenskap skal förfaras, och af hwad skäl och orsaker sådana kunna bewiljas, presteståndet håller för ganska angeläget, at jemwäl lagen härutinnan måtte i det nogaste blifwa efterlefwad, såsom en sak, hwilken blott och allena beror af Guds egen inrättning, som är äktenskapets instiftare, och således ei bör komma under någon annan dispensation som ei dermed är öfwerensstämmande. Hwilket alt presteståndet hos de öfrige respective stånden til benäget bifall hörsam, tiänst och wänligen recommenderar.[2]

5. Inlemnade herr biskopen doct. Beronius förtekning på det som i Calmare stift influtet för stämpladt papper, sedan den nya inrättningen blifwit giord, så wäl som en copie af de i berörde stift brukelige cathechizationslängder.

6. Förelästes ett utdrag af justitiædeputations protocoll dat. d. 28 Aprilis sistledne,[3] angående ett kongl. rescript til consistorium i Skara, at ingen prest-

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 25.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 25.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 15.

man som begärt och fått missive til någon ledig prestelägenhet och tillika profpredikan hållet, må tillåtet wara samma förslag sig afsäja; hwilket deputationen önskade genom circulair blifwa samtelige consistorierne i riket förständigat. Ståndet tog detta i öfwerwägande och pröfwade nog wara, om herr biskopen doct. Juslenius wille skaffa nödiga afskrifter af berörde kongl. rescript, hwilket herr biskopen på anmodan lofwade at skaffa.

Härwid förestälte herr biskopen doct. Beronius om icke nödigt wore, at consistorierne communicerade hwarannan de kongl. rescripter och andra resolutioner, som uti någon speciali casu kunna utfalla, då sådant kunde wara dem uti paritate casuum til efterrättelse, och de undgå kunna at göra förfrågningar. Och aktades nödigt, at samtelige consistorierne skulle derom uti slutel. circulairbrefwet anmodas, at äfen i detta fall räcka hwarannan handen.

7. Uplästes allmänna beswärsdeputations project til resolutioner på 1, 6, 15 och 23 §§ af ståndets allmänna beswär, hwarwid intet war at påminna.

8. Understälte herr archibiskopen, om icke ståndet wille taga någon utwäg at hindra de många förordningars och publicationers upläsande på predikostolen, hwarigenom folket föranlåtes gå ut ur kyrkan, utan at biwista den heliga nattwardens begående, och afbida wälsignelsen, förutan mycken annan oreda som deraf följer. Och gaf herr archibiskopen det förslag, som äfwen ståndet widtog, at, sedan en rotulus på ankomne förordningar wore uprättad, och af predikstolen tilsagt om deras upläsande, antingen någon af presterskapet, scholæbetiäningen eller ock någon studiosus theologiæ kunde, efter predikans slut, och sedan wälsignelsen blifwit afsagd, stiga up på predikstolen och upläsa förordningarne: dock så, at bönedagsplacaterne blifwa hädanefter, som förr wanligit warit, upläste. Och åtog sig herr doct. Hausswolff at häröfwer författa ett betänkande til de öfrige respective ständen.

Den 20 Maji

1. Justerades protocollen af d. 8, 9 och 18 i denna månad.

2. Anmälte herr archibiskopen, det probsten mag. Stierner, som, sedan han til julehelgen rest hem, icke kunnat sig wid riksdagen infinna, dels för egen, dels hemawarande husfolks siukdom, wore nu återkommen.

3. Androg probsten doct. Serenius, huru uti rådet blifwit talat om presternas wederlagsspanmål, och at twänne alternativer förnämligast wore i förslag,

nämligen, at antingen absolute säja det wederlagen blifwa orubbade, eller ock at resolvera öfwer de specielle mål, som ståndet upgifwit. Det förra torde wara swårt at ärhålla, emedan somlige wederlag wore personelle, det senare har mindre swårighet med sig, och torde kunna wara nog för denna gången, om landshöfdingarne få bref och befalning at lemna wederbörande oqwald besittning af det som dem förunt blifwit.

Kyrkoherden Helleday gaf wid handen, det borgareståndet hade i förslag at begära, at intet af det, som blifwit wissa stater, magistrater, städer etc. förlänt, måtte emellan riksdagarne widröras, och understälte tillika om icke presteståndet kunde gå in i samma sak, då man kunde wara säker derom, at det som angick wårt stånd icke eller undergick någon ändring emellan riksdagarne.

Domprobsten Liungberg förmente sådant wara med ståndets privilegier enligit och lofwade wid nästa tilfälle gifwa närmare uplysning härom.

4. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[1] angående ödes och på frihet uptagne hemman, hwaröfwer de tre öfriga respective stånden genom särskilta extracta protocollorum resolverat,[2] och som ståndet i dem alla fant något som widare borde öfwerläggas, ty åtogo sig herr doct. Hallenius, probsten Wennerdal, och kyrkoherden Hartman at uti nästa pleno afgifwa sitt betänkande deröfwer.

5. Upgaf h:r doct. Hausswolff det han projecterat at expedieras til de andra respective stånden angående något annat och bättre sätt til förordningars och publicationers upläsande, än hittils brukeligt warit, hwarigenom församlingen ei skulle hindras uti gudstiänstens fruktsamma biwistande, och många oredor samt oskick förekommas. Men som några af ståndet giorde derwid flere inkast, och herr taleman trodde sig ei böra tillåta, at tiden til angelägnare ärenders afgörande skulle genom widlöftiga discurser fåfängt förnötas, ty lemnades detta för denna gången.

6. Uplästes och justerades hwad h:r doct. Hallenius upsatt såsom ståndets utlåtande öfwer justitiædeputations betänkande,[3] angående föreslagne medel til bibehållande af lärans renhet, så lydande:

Förehades justitiædeputations betänkande öfwer kongl. brefwet af d. 8 Dec. 1749 angående religionsrenhetens förwarande wid academierne, samt

[1] Borgarståndets arkiv, R 1314, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 11.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 30. Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 21.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 28.

misshälligheters förekommande emellan theologiska och de öfrige faculteterne. Justititiædeputation har häruti föreslaget en och annan ändring, och synnerligen, at undwika alt stötande professores emellan, det bör hwar och en præses i de öfrige faculteterna, innan han aflemnar den censurerade disputation til sin facultets decanus, först den samma til decanum facultates theologiæ til gillande eller ogillande affärda, med mera. Presteståndet wördar i underdånighet Hans Kongl. Maj:ts nådigste försorg i detta mål, och finner äfwen de af justitiædeputation deruti föreslagne ändringar, uti wist afseende til det omnämde ändamål tiänande; men befruktar äfwen andra nog stora olägenheter häraf sig yppa, til hwilkas afböjande prestaståndet tror följande medelwäg blifwa i alla afsigter tilräckelig, om nämligen disputationers öfwerseende af facultate theologica må allenast ske under wissa wilkor och omständigheter, så at

1./ sedan præses, i hwilkendera af de andra faculteterna det wara må, som wid den emottagna disputation lagt handen, och den decanus, under hwars skärskodande ämnet egenteligen hörer, noga stält sig kongl. academiska constitutionernes 18 capitel membr. 2 §§ 2 och 3 til efterlefnad, och deruti als intet funnet, som theologien kan angå, så får den samma straxt, utan någon communication med facultate theologica, disputation til aftryckande gilla och utlemna, börandes i synnerhet han tilse och answarig blifwa, at als intet emot regeringsformen[1] och bonos mores inflyter. Men, ifall

2./ af ämnets mera eller mindre förwantskap med theologien, ei wäl skulle kunnat undgås, at deruti något directe eller indirecte införa, som på något sätt kunde wåra religionsgrundsanningar röra; så bör först præses, wid disputations öfwerlemnande til sin decanus, sådant tilkänna gifwa, och sedermera denne decanus, der han saken sådan befinner, men ei annars, samma disputation til decanum facultatis theologicæ skicka, och det til förekommande af alt missnöje ämbetsmän emellan, såsom ock, at de studerande ei måge beswäras med onödiga omkostningar wid disputationers tryckande, när de, för anförde orsaker, sedermera kunde komma at förbiudas och indragas.

3./ En sådan til sig lemnad disputation bör decanus facultatis theologicæ, med sin facultets minne och samtycke, så skyndesamt som ske kan, och dess syslor tilllåta, ifrån sig afhielpa, och antingen med påskrift gilla, eller ock derwid sina påminnelser och nödige pröfwade ändringar skrifteligen hos procancelleren göra.

4./ Skulle præses och decanus, med förbigående af desse theologiska facultetens påminnelser och nödiga pröfwade ändringar, låta disputation genom

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers faststellte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

trycket utgifwas, så böra de bägge til det wite, som högstofwanbemälte kongl. bref uti sådant fall utsätter, wara förfallne. Likaledes

5./ Skal ei eller lända någondera til ursäkt, om uti den af dem gillade disputation, en eller flere för religion skadelige lärosatser innehållas, och de icke desto mindre den theologiska faculteten dermed aldeles förbigått, förebärandes sig ei hafwa kunnat förstå och merka den samma på något sätt theologien och religion angått, enär likwäl, på tehologiska facultetens underställande, procancelleren annorledes finner, och ser sig derföre föranlåten en sådan disputation, som således olagligen är tryckt, på tehologiska facultetens begäran, antingen under de fyra dagar, som den, allenast til procancelleren och professorerne warit utdelad, låta åter indraga, eller ock, innan disputationsacten för sig gått, til ventilerande förbiuda: börandes, i detta fall, de förbudne och indragne disputationer med facultetens sigill förseglade, uti facultetens archivo förwaras. Hwarjemte

6./ Theologiska faculteten, i denna händelsen, icke allenast från widlöftigt bewisande och förswarande af sina giorde anmerkningars wigt och wärde, utan ock, at så mycket friare kunna fullgöra sitt ämbete och sitt samwete, ifrån alt wite blifwer frikallad. Hwilket alt presteståndet hos samtel. riksens ständer hörsam- tiänst- och wänligen til bifall recommenderar.

7. Hade en deputation från ridderskapet och adeln företräde. Ordet förde öfwersten h:r grefwe Horn, och berättade, det ridderskapet och adeln resolverat öfwer capitainernas Hempels och Winblads memorialer, och recommenderat dem til nådig åtanka hos Hans Kongl. Maj:t til befordran, hwarjemte äfwen herr grefwen bad om ståndets utlåtande öfwer husesynsordningen, de werfwade regementers delning, nya togordning, och wärfning genom capitulationer.

Herr archibiskopen swarade, at de tu sista målen redan blifwit i ståndet afgiorde, och at de andra ei förglömmas skulle.

8. Afgick h:r doct. Filenius och probsten magister Hedman til de andra respective ståndens, med presteståndets utlåtande öfwer de giorde ansökningar om collecter, stamböcker etc. för bofällige kyrkor i riket, och återkom med helsning tilbaka.

9. Hade sex deputerade från borgareståndet företräde. Borgmestaren Uggla, som förde ordet recommenderade borgmestaren Herkepæus til godt slut i sin ansökning om någon ärsättning för liden oförrätt wid 1741 års riksdag, äfwen at Borgå buldansfabrique måtte bibehållas, samt Sala stad hugnas med understöd til de publique husens upbyggande.

Herr archibiskopen bad hälsa tilbakars.

10. Hade åtta deputerade af bondeståndet företräde, anförde af Otto, Olofsson, som öfwerlemnade några extracta protocolli, angående wissa ärender, såsom wargärningsmanskap, ölands och blekingeboers ansökning, tiänstehionsordningen, med mera; hwilka ärender bondeståndet önskade få afslutna.

Herr archibiskopen bad helsa tilbaka, och lofwade göra bondeståndets begäran efter möjeligheten tilfyllest.

11. Förehades å nyo secrete handels och manufacturdeputations berättelse[1] angående afledne cammereraren Mauritz Bonges balance, wid hwilket tilfälle äfwen uplästes så wäl lagman Malmerfelts memorial, samma sak angående, som kyrkoherdens mag:r Helledays å egne och probstens Serenii wägnar författade tankar uti detta mål, samt secreta handels- och manufacturdeputations giorde påminnelser wid lagman Malmerfelts memorial, och woro kyrkoherden mag:r Helledays tankar, dem han såsom sitt votum i saken begärade måtte tagas til protocolls, som följer:

Til följe af högwördige ståndets gunstiga befalning hafwa underteknade sammanträdt, at närmare skärskoda den, genom riksens höglofl. ständers justitiæ- samt secrete handels och manufacturdeputationers hwar för sig, näml. den förra under d. 20 Januarii innewarande år, och den senare af d. 24 nästpåfölgde Februarii, afgifne betänkanden,[2] hit inkomne sak, angående den balance, som afledne cammererarens uti uti riksens höglofl. ständers manufacturcontoir Mauritz Bonges sterbhus påföres, och han, genom dels werkliga undandölningar och försnillningar samt egenwilliga dispositioner af influtne och til manufacturfonden hörande medel, dels genom oriktiga inwisningar på riksens ständers banco skal hafwa sig i lifstiden åsamkat.

Det har wäl warit för oss omöjeligit, at i brist af nödiga handlingar med säkerhet kunna ingå uti bepröfwande af alla de specielle omständigheter, rörande sielfwa balancens beskaffenhet, som secrete handels- och manufacturdeputations betänkande innehåller; så wida icke derhos äro wordne anförde, hwilka inhemtade documenter eller skäl blifwit tagne til grund af samma betänkande, som i det mästa, äfwen til ordalydelsen, är lika med den öfwer detta balancemål, samt förmonstwisten, manufacturcontoiret och Bonges öfriga borgenärer emellan, förordnade kongl. commissorialrät-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 3. Även 8 april 1752 § 8.

[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 46.

tens d. 29 Aprilis förledet år, fälde dom, utom hwilken jemwäl för deputationen synes warit swårt, at derom anställa någon ransakning, sedan Bonge aflidet, och ei någon torde finnas, som öfwer de honom tillagde beskyllningar wil och kan sig behörigen förklara.

Hwad således sielfwa saken angår, så hafwa underteknade, efter den anledning, som handels- och manufacturdeputations betänkande dertil gifwit, giort sig underrättade så wäl om balancens beskaffenhet som de orsaker, hwilka förmenas dertil waret wållande.

Berörande det förra eller sielfwa balancen, så upgifwes den samma i begynnelsen hafwa sig bestiget til dal. 882 730:16 öre k:mt, hwaruppå likwäl manufacturcontoiret sedermera dels genom tilgång uti Bonges sterbhus skal upburet contant dal. 206 223: 12 ½ öre k:mt, dels har at förwänta uti wissa fordringar dal. 222 716:22 öre kopp:mt, och uti owissa 177 527 dl. 11 öre samma mynt, hwarefter, och sedan 49 274 dl. 27 ½ öre kopp:mt blifwit efter commissorialrättens dom, til en del Bonges öfriga creditorer utbetalte, rena förlusten för contoiret upföres til dal. 325 537:30 öre kopp:mt, til hwilkens ärsättande aldeles ingen tilgång finnes, men som ei allenast intet hopp torde wara om de så kallade owisse fordringars inbekommande, utan ock mycket osäkert kan blifwa, huru wida de wisse fordringar til fullo inflyta, helst det förmäles, at de ei ännu äro indrefne, hwilket förmodeligen skedt, derest wederbörande borgenärer funnets i stånd, dessa skulder sig at afbörda, så lärer ock wara swårt at kunna utsätta förlusten til någon wiss summa, som beklageligen lätt nog torde föröka sig til alterum tantum emot hwad nu upgifwes.

Hwad åter orsakerne betreffar, som skola föranlåtet så ansenlig mistnad för cronan, så angifwas de wara följande, näml.

1) At wid contoirets första inrättning år 1739 betiäningen blifwit så knapp och otilräckeligen inrättad, at Bonge war den enda person, hwilken både hade at hålla räkenskaperna, samt göra insättningar och förrätta collationeringarne i banquen hwarmedelst ingen controll stod at winna.

2) At, i anseende til uteblifwande räkenskaper för år 1739 influtne landshielpsmedel, ingen hufwudbok emedlertid, och förr än efter Bonges död, wid contoiret kunnat inrättas.

3) At Bonge, af den methode, som honom år 1740 blef anbefalt, nämligen, at genom summariska extracter öfwer contoirets inkomst och utgifter, emedlertid och in til dess huvudboken kunde slutas, göra redo, har så illfundigt wetat, til sitt onda upsåts befrämjande, sig betiäna, at han ei allenast derigenom kunnat förwilla och bedraga herrar fullmägtiga, utan ock riksens höglofl. ständers deputationer åren 1741 och 1743.

4) At Bonge hållet dubbla bancoböcker, och uti den som låg för herrar fullmägtige altid infört hwad införas borde, men uti den andra, hwilken han för sig behölt, införde, efter som det tiänte honom, at ei röjas wid collationeringen i banquen, at han genom falska assignationer på banquen tilpracticerat sig stora summor: At han borttaget och underhållet de ifrån hallrätterne och orterne til manufacturcontoiret upsände penningesummor, och likwäl til samma werk återsändt wederbörliga quittencer, samt under de derwid följande manufacturcontoirets bref, likasom under inwisningarne på banquen skedt, falskeligen underskrifwit herrar fullmägtiges namn.

Detta är nu, hwad handels- och manufacturdeputation til uplysning i detta mål behagat riksens höglofl. ständers plena meddela, jemte förmälan angående de mått och utwägar som blifwit tagne til förekommande af sådant bedrägeri för framtiden.

Underteknade lemna altså til högwördige ståndets eget mogna ompröfwande, hwad utslag ståndet behagar häröfwer at fatta, men tro sig dock hafwa skäl at förmoda, de riksens höglofl. ständer så mycket mindre lära tola, at slike ansenlige summor af manufacturmedlen så plötsligen skola gå förlorade, förutan widare efterfrågan eller undersökning, huru wida några flere, utom Bonge, warit dertil wållande, och således för deras ärsättande böra stadna i answar, som ei allenast dessa medel endast blifwit til ganska angelägne och högstnyttige behof, nämligen de inlänska manufacturernas understöd och uphielpande, anslagne, samt af rikets inbyggare, med nog dryg känning och olägenhet, det ena året efter det andra, utgiorde, utan jemwäl hela riket, som redan nog är underrättadt om dessa med flera dylika, wid manufacturmedlens disposition, förelupne illgrep, har i synnerhet wid detta allmänna mötet en ganska nitisk upmerksamhet på riksens höglofl. ständer, och wänta, at af sina fullmägtige wid hemkomsten blifwa underrättade, med hwad alware och eftertryck ständerne alt sådant beifrat. Fördenskull och emedan til följe af Kongl. Maj:ts för manufacturcontoiret d. 14 Maji 1739 utfärdade instruction, herrar fullmägtige derstädes blifwit i gemen ålagd en sorgfällig och försigtig wård, upsigt och hushållning öfwer och med manufacturmedlen, samt, efter samma instructions 12 § deras skyldighet i synnerhet fordrat, at noga tilse, det alt derwid rättteligen tilgår, så at de under contoiret lydande betiänte, hwar för sig, tilbörligen sköta de dem åliggande syslor, at böckerne för hwarje år riktigt afslutas, så at de, wid riksens ständers sammankomster, kunna til öfwerseende företagas, sielfwa assigneringen emot contoirets i banquen warande räkning månateligen collationeras samt papper och documenter i god ordning hållas, warandes jemwäl, förmedelst 3 § i kongl. reglementet af d. 20 Maji 1739 förordnat, det de medel, som til betal-

ning för undfångne lån, emot pantsatte manufacturwaror, af hallrätterne upsändes, skal manufacturcontoiret, för dess räkning, genast i banquen insätta, hwaraf altså lärer följa, det riksens ständer för ärsättiandet af en sådan på manufacturmedlen timad förlust, så mycket mera äro berättigade, at hålla sig til deras herrar fullmägtige i manufacturcontoiret, och icke til cammererarен Bonge, såsom en dem subordinerad betiänt, och uti hwars händer eller förwaltning medlen ei eller utaf riksens ständer sielfwe warit anförtrodde, som icke ett enda af de tilfällen, hwaraf Bonge föregifwes hafwa sig, til de honom tillagde oriktigheters utöfwande betiänt, synes wara så beskaffat, at ju herrar fullmägtige både bordt och kunnat de samma dels förut förekomma, dels straxt efteråt blifwa warse: ty hwad

1) angår inrättningen med betiäningen wid contoiret, så kan wäl ei nekas, at den samma i början warit nog knapp tiltagen; men så finnes ei eller, at det någon tid blifwit contoiret förbudet, at härom hos riksens ständer påminna, då ofelbar bot derpå följt. Hwilket äfwen i fall contoiret waret omtänkt, at någonsin fullgöra hwad dem efter instructionen ålagt blifwit, ju hade så wäl i början som nu efteråt kunnat förspörjas, men förmodeligen blifwit deraf hindrat, at contoiret, wid de många i betänkandet anförde och Bonge åliggande förrättningar, äfwen sträkt sitt förtroende til honom så wida, at de wid altsammans lemnat honom utan tilsyn, såsom wid penningars insättande i banquen, hwarom förmäles, det contoiret til sin säkerhet öfwer aflefwereringen inför protocollet tilstält honom de til contoiret influtne medel, at dem i banquen insättia, men ei finnes at Bonge blifwit å sin sida tilhållen, at tilbaka inför protocollet aflemna attester öfwer insättningen. Äfwenledes har contoiret tilhållet honom, at twänne gånger om året förrätta collationering med banquen, men huru wida han waret förbunden at sedermera upta något bewis deröfwer, såsom ock den för contoirets räkning i banquen warande behållning, finnes icke i betänkandet anfördt, hwilket om det skedt, hade derigenom det nu efteråt uptäkta bedrägeriet med banquen lätteligen kunnat förekommas och hindras. På samma sätt har han ock haft contoirets magazin om händer, hwariwid ei fömerkes någon inventering wara hållen förrän efter Bonges död, då oriktigheten derwid jemwäl tiänte at öka dess balance och så widare.

2) At räkningarnes längre uteblifwande öfwer de influtne landshielpmedlen kunnat hindra hufwudbokens förfärdigande, wil man lemna derhän såsom en sak för sig, men at det samma derföre ei hindrat alt redogörande för upbörden wid contoiret, synes af den under

3) skälet åberopade methode, som blifwit Bonge föreskrefwen til summariska extracters författande öfwer contoirets inkomst- och utgifter, men huru

Bonge kunnat, til en så ansenlig balances ådragande, misbruka samma methode torde för mången wara swårt at begripa, derest wederbörande behagat samma extracter sig til öfwerseende företaga, och med de dertil ärforderliga verificationer jemföra. Åtminstone lära riksens ständers manufacturdeputationer wid riksdagarne åren 1741 och 1743 gärna wilja undwika den beskyllningen, at af Bonge blifwit bedragne, som deputationerne förmodeligen grundat sina betänkanden på contoirets ingifna berättelser om werkets tillstånd och Bonges derwid wista tro- och redelighet. Hwad under num.

4) blifwit anfördt angående de af Bonge förda dubbla bancoböcker, så skulle man tro, at Bonge dermed intet kunnat uträtta, i fall han blifwit tilhållen den samma så wäl til credit och debet som sielfwa balancen behörigen verificera, men då boken med inga sådana bewis war försedd, synas äfwen herrar fullmägtige ei eller kunnat hafwa besynnerlig säkerhet deraf, at hon ständigt låg för dem på bordet. Men huruledes Bonge kunnat borttaga och underhålla de ifrån hallrätterne och orterne til manufacturcontoiret upsände penningesummor, befinnes ei nog tydeligen i betänkandet wara utfört, om icke det samma således hänger tilsamman, at contoiret, i anseende til dess förtroende för Bonge, antingen lemnat honom frihet, at emottaga och upbryta dess med sådana penningesummor ankommande bref, eller ock gifwit wederbörande i landsorterne frihet, ati detta mål allena hålla sig til cammereraren, i hwilken senare händelse ei undersamt wore, om penningarne blifwit försnillade, men då tyckes åter Bonge, efter som föregifwes, ei behöft at låta falska swar afgå i contoirets namn: hwarföre man ei eller med wisshet kan utlåta sig, huru härmed måtte förewetta.

I anseende til hwilket alt med det mera, som secreta handels- och manufacturdeputations betänkande innehåller, nog tydeligen wil skönjas, det herrar fullmägtige, för hela Bonges tiänstetid, inemot åtta år, eftertänkeligen underlåtet, at ei allenast med eftertryck eller de alwarsamma wägars brukande, som werkställighet åstadkomma kunnat, tilhålla honom, at afsluta något enda års hufwudbok; utan äfwen tilse, om och huru han fullgiort insättningarna i banquen af de influtne medlen, samt huru wida bancoboken waret riktig eller ei, och huruledes, eller efter hwilken bok han förrättat collationeringen i banquen, hwilket göromål icke eller af betänkandet finnes, at herrar fullmägtige någon enda gång sielfwe biwistat, och dessutan torde härwid ei annars än nog sällsamt förefalla, at ei allenast wid en sådan cassa, öfwer hwars otilräckelighet ständiga klagomål blifwit förde, så ansenliga summor kunnat försnillas, utan at den minsta misstanka deröfwer möjeligen upkommet, utan ock, det herrar fullmägtige icke skulle medan Bonge lefde, haft eller lunnat hafwa kunskap, så wäl huru han skickat sig i sina sys-

lor, som om den balance han derwid skal hafwa sig ådraget, hwilket likwäl, straxt efter hans död, med alla ärforderliga omständigheter blifwit yppadt och mer än tydeligen å daga lagt.

Fördenskull kunna wid öfwerwägandet af alt detta, såsom ock at kongl. commissorialrätten, uti förr åberopade dom, förmält sig icke hafwa pröfwat eller utlåtet sig öfwer herrar fullmägtiges förhållande, i anseende til oftanämde balance, samt huru wida de sin skyldighet derwid fullgiort, och den quæstion således til alla delar än är oafgiord, wi för wår del ei annat än i ödmiukhet tilstyrka högwördiga ståndet, at fastställa, det hela denna sak, hwad herrar fullmägtige betreffar, som hos publicum blifwit så ryktbar, at, utom dess besynnerliga upmerksamhet den samma ei kan nedtystas, må förwisas til Kongl. Maj:ts och riksens cammarrevision, at, uppå wederbörande advocatfiscalsämbetes utförande, uptagas samt lagligen undersökas och afdömas, utan at kongl. commissorialrättens dom, eller någon annan åtgärd, må derwid på något sätt ligga i wägen, äwen at alla kongl. commissorialrättens protocoller och acter kunde til den ändan til kongl. cammarrevision aflemnas. Hwilket, såsom wårt gemensamma votum i saken, wi begära må för wår räkning i protocollet inflyta, samt för öfrigit til högwördiga ståndets uplysta godtfinnande hemställa, hwad slut högwördige ståndet häraf täckes taga.

Häröfwer fördes flera discurser både mot och med af åtskillige i ståndet. I synnerhet gaf probsten doct. Serenius wid handen:

Hwad den så kallade dechargen angår, som deputation säger, at 1743 års deputation skal gifwit, så ehuru der ingen decharge är, utan blott bewis derpå, at Bonge wisat färdighet at framgifwa extracter men icke några räkningar, är likwäl den, så litet som han duger, mig witterligen aldrig gifwen, utan påstår jag at notarien Brusén må deröfwer höras. Efter en sådan deputations sammankomst för dager af några enda personer i hwart stånd, ei annat kan än wara ganska besynnerlig.

Hwad 1743 års betänkande angår, som deputation nu säger wara af riksens ständer ogillat, så bewisa ståndets acta sådant wara uppenbarligen felat emot sanningen. Ty samma betänkande kom, för riksdagens slut skull, hwarken at blifwa upläst, gillat eller ogillat i alla stånd.

I 1743 års deputation satt rätt så hederligt och klokt folk som i denna, hwilken på ett så owänligit sätt censurerar sin företrädares, en lika myndig riksens ständers deputations göromål. Jag provocerar dem at wisa det alraminsta ord, som stöter sanning och förnuft, utan fast mer äro deruti osanningar och falska calculationer för hela nationen uptäkte, och de rätta grunder utmerkte, hwarpå manufacturer i ett land byggas skola.

Probsten Wennerdal ärinrade, at doct. Serenius, såsom beswågrad med Bonge, ei bort wara med, när dechargen honom lemnades, och at han äfwen nu, när denna sak ventileras, lärer wilja taga afträde, hwilket äfwen herr talman förmodade ske. Probsten doct. Serenius swarade, det han wäl wiste, när han borde gå eller wara tilstädes, och hade sig riksdagsordningen[1] bekant, hwarföre han ock tog afträde, sedan han inför protocollet sig på följande sätt yttrat:

För min del anser jag icke saken nu mera ligga emellan Bonge och publicum, efter dem emellan är allaredo dömt af en kongl. commissorialrätt, utan at den nu är emellan publicum och manufacturcontoirets fullmägtige, hwilka med all rätt fordras til answar för efterlåtenhet af sin instruction och åliggande tilsyn med sin betiänt, hwarigenom rikets skada existerar.

Ifrån ett sådant answar wil deputation undandraga dem en capite privilegii, såsom ständers werk. Men privilegier räcka aldrig längre, än den priviligerade skickar sig wäl. En prest, som efterlefwer sin kyrkolag, niuter altid privilegiernas protection, men så snart han begår missgärningar faller han werldsliga domaren i händer.

För min del bifaller jag aldeles herr kyrkoherden Helledays mogna och wäl utarbetade votum, och til slut beder högwördige ståndet noga påminna sig och lägga mycken magt uppå omständigheter, som sista riksdag häruti passerade. Nämligen, at detta ståndet då resolverade, det manufacturcontoirets oriktigheter icke skulle nedläggas, utan af wissa dertil utsedde män noga examineras; och sedan at Bonges enka hos samtelige riksens ständer klagade, det alla Bonges papper, både publique och private, blifwit hänne, utan laga uptekning, af manufacturcontoiret ifråntagne, och at deribland warit reverser både af öfwer- och underbetiäningen i contoiret på penningar, som de i lifstiden af Bonge taget hade.

När man såled[e]s[2] får göra sig mestare af sin wederparts cardinaldocumenter, at man kan sticka in och taga ut hwad man wil, så lemnar jag hwar man at döma, om man icke kan skrifwa på hans räkning alt hwad man behagar, om han än wore lefwande, och fast mera när han är död.

Häruppå proponerade dot. Hausswolff votering, såsom bästa sättet at komma ifrån denna sak, hwilket ståndet äfwen biföll, och blef så frågan, öfwer hwilken voteras skulle, denna:

Om secreta handels- och manufacturdeputations betänkande får bifall eller ej? Hwarpå voteringen företogs, och befants wid sedlarnas öpnande, at

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

[2] Enl. konc.

24 röster woro för Ja och 18 för nei. Och skedde derföre expeditionen således.

Sedan presteståndet taget i öfwerwägande, så wäl hwad secreta handels- och manufacturdeputation om afledne cammereraren Bonges balance under d. 24 Februarii innewarande år, sig yttrat, som ock lagmannen h:r Malmerfelts memorial under samma ämne af d. 29 Aprilis sistledne, jemte deputationens til ytterligare uplysning i saken aflemnade protocollsutdrag af d. 12 Maji, så fant presteståndet skäligt, at bifalla manufacturdeputationens betänkande.

12. Som riksens ständer, genom sina deputerade, i dag klockan 4 efter middagen skulle bese nya slottsbyggnaden, så blefwo doctor Tiliander och kyrkoherden Salin dertil af ståndets utnämde.

13. Förenade sig ståndet derom, at i morgon eftermiddag klockan 4 sammanträda för at öfwerlägga om sina religionsmål.

Den 23 Maji

1. Justerades föregående protocoll.

2. Wid 11 § justering gaf kyrkoherden mag:r Helleday wid handen, at förutan det han begärat til protocolls tagas skulle, hwad han i förra session skrifteligen inlagt, han ock nu wille gifwa orsaken tilkänna, hwarföre han tyckt manufacturcontoirets räkenskaper böra gå til cammarrevision, nämligen, efter som riksens ständer giort den författning, at extra domstolar och commissioner hädanefter böra aldeles uphöra, detta såsom ett ständernes werk äfwen så wäl bör wid de ordinaira domstolar utföra sina angelägenheter, såsom andre werk. Och emedan det wore bekant, at banquen ofta får med sina ärender wända sig til hofrätten, så trodde kyrkoherden, at manufacturcontoiret ock kunde sortera med sina räkenskaper under cammarrevision.

Så wille äfwen probsten Serenius derom underrättas, huru secrete handels och manufacturdeputation haft tilfälle, at göra några anmerkningar wid lagman Malmerfelts memorial, som med samma deputation ei blifwit communicerat; begärade derföre, at uti ståndet på samma sätt procederas måtte som i andra stånd, och enligit wanlig praxis, at deputationerne ei måtte få del af andra acter, än som kunna blifwa af ständerna dit remitterade.

Herr archibiskopen sade sig ei wetat deraf, förrän nu, at secrete handels- och manufacturdeputation haft del af lagman Malmerfelts memorial och wet ei huru deputation det fått.

Herr biskopen doct. Browallius sade at det omtalte memorialet hade i dessa dagar blifwit allmänt läset på cafféhusen, och tillade

kyrkoherden mag:r Hartman, at han uti cammar oeconomie och commerciedeputation läset det samma dag som det på riddarehuset blef ingifwit. Hwarmed denna discurs afstadnade.

3. Gaf herr archibiskopen wid handen, at cammarherren baron Seth hos herr archibiskopen notificerat til ståndet riksrådets och academiæcantzlerns herr grefwe Johan Gyllenborgs död, och anmodades herr archibiskopen, at å ståndets wägnar betyga dess condolence. Hwilket herr archibiskopen lofwade göra.

4. Resolverades, uppå ingifne memorialer,[1] at senare uplagan af Gezelii förklaring öfwer Nya Testamentet, och Lutheri större cateches, skulle uti sluteliga brefwet til consistorierna recommenderas til afsättning för förlagsmännen.

5. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,[2] angående borgmestarens och riksdagsmannens för Borgo stad Gabriel Hagerts å egne och sina medinteressenters wägnar anförde beswär öfwer Hans Maj:ts nådiga rescript til kongl. commerciecollegium af d. 30 Maji 1750, hwarigenom honom blifwit förbudet, at idka och drifwa en wid Borgo stad anlagd buldanswäfweriefabrique. Så uplästes utdrag af samma deputations protocoll under d. 18 aprilis sistledne, deruti några dess ledamöter yttrat sig wara af annan tanka än betänkandet innehölt, och at Borgo buldansfabrique borde nedläggas. I lika måtto hade interessenterne i Stockholms buldansfabrique insinuerat några ärinringar och skäl[3] för hwilka de trodde Borgofabriquen böra utdömas, hwilka äfwen uplästes tillika med biskopens herr doct. Nylander wid sielfwa saken giorde påminnelser. Härpå började discourserne.

Herr biskopen doct. Troilius ansåg för ganska betänkeligt, at fabriquen i Stockholm, som private personer, på publicii tilstyrkan, med egna medel anlagt och drifwit til så stor högd, skulle genom den i Borgo tilärnade fabrique

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 23.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 2.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 20.

li‹n›da[1] intrång och hinder uti afsättningen af ett förråd utwald segelduk, hwarmed alla dess magaziner ligga upfylte, hwilket ock redan wållat, at fabriquen måst nedlägga 40 stolar, som icke utan beswär och kostnad warit upsatte, men nu ei kunna drifwas, emedan de icke hafwa nödig debit.

Kyrkoherden Bolmstedt trodde det samma kunna ske denna som andra fabriquer i Stockholm: til exempel Paulis, som ock war drefwen af honom til werkelig högd: dock hafwa andre jemwäl frihet, at idka samma wäfwerie.

Herr biskopen doct. Juslenius trodde wara twänne ting at werka uti saken angående Borgo fabrique processualia och essentialia. Hwad processualia angingo, kunde herr biskopen sig ei öfwer dem utlåta, men betreffande essentialia, trodde herr biskopen ei wara wäl giort, om Finland skulle hafwa smärre wilkor än en annan province i riket. De äro troget folk, men om de finna, at de stängas ifrån förmoner som andre bewiljas, wet man ei hwad de kunna tänka. Rudimaterier böra ju upbrukas. Men hwem är närmare dertil, än den som sielf har dem i händerne.

Herr biskopen doct. Troilius bad, at ei skulle tagas til grund, hwad herr biskopen Juslenius i början anförde. Det wore ingen, som nekade Finland samma förmoner som andra provincier i riket, men om en annan province fått hwad Borgo nu begärer då hade den at klaga. Här är konungens dom i saken förut, dock ömade herr biskopen, at han för sin del icke finner saken annorlunda, än at den sökta friheten at i Borgo få anlägga och drifwa buldansfabrique bör afslås.

Herr biskopen doct. Browallius sade sig känna styrkan af alla de skäl, som kunna anöras för Stockholms fabrique, men ei finna, det de böra hindra den inrättning som redan i Borgo är giord. Angående första inrättningen war herr biskopen wäl af den tanckan, at det bort wara annorlunda, men så bör man ock tänka derpå, at Finland, efter så många lidna krigsolyckor bör hielpas. Fabriquen i Stockholm har blifwit på många sätt encouragerad, til exempel med exportationspræmier. Man får ei hindra hwar och en provinces wederbörliga upkomst til den grad som möjeligit är. Det wore bewisat, at Finland är nog litet peupleradt, i hwilket afseende där wisserligen behöfwes nya näringsmedel, som sedan oräkneligen kunde gagna riket. Stockholms stad hade ei fått monopolium, men finge då, om andra provincer hindrades i slika inrättningar, som dock hafwa rudimaterier inom sig sielfwa, i det stället Stockholms fabrique grundar sig på utländsk rudimaterie. Det wore obilligt förbinda Finland, at sälja sin hampa hit. Wi måste så omgå med finnarne, at de ei få skälig anledning at tro, det de äro stiufbarn.

[1] Enl. konc.

Herr professorn doct. Tillander sade sig wara aldeles nögd med det herr biskopen doct. Browallius sagt, willeallenast lägga det dertil, at Borgo fabriques widmagthållande mycket bidraga skulle til underbalancens uphielpande: ty hampaplanteringen finge derigenom mer tilfälle at utwidga sig, at man torde finna tilgång til nödig hampa i riket, utan at förskrifwa den annorstädes ifrån.

Probsten mag:r Wennerdal lemnade til ståndets eftersinnande, huru fel blifwit begått i första inrättningen, och om konungens höghet ei skulle lida dermed at ändring giordes uti det han i en ganska klar sak dömt. Probsten understälte äfwen, om icke troligt wore, at linwexten toge af i den proportion, som hampawexten tiltog. Hwarföre, och emedan allmänheten hälre hålla sig wid grof än fin spånad, man hade häraf at wänta den olägenhet, at linnefabriquerne i Finland torde förminskas, som wore nog eftertänkeligit.

Herr biskopen doct. Browallius gaf til uplysning at linnefabriquen i Finland stigit ganska högt, men til landets skada, i thy de ofta få föra hem sitt lerft, när de kommet hit dermed.

Herr kyrkoherden doct. Hausswolff fant skäligt, at ett werk, som är stadgadt, och hwars tilwerkning förslår til hela rikets och äfwen storförstendömet Finlands consumtion, och som dessutom är i stånd at exportera af sin tilwerkning, icke bör lida intrång af ett annat werks inrättning, i synnerhet så framt det allmänna skal hafwa deraf den påsyftade nyttan.

Efter dessa discurser, och sedan ståndet ei på annat sätt kunde komma från denna sak, pojecterades votering, som ock anställtes öfwer frågan: Om secreta handels och manufacturdeputations betänkande i saken får bifall eller ei. Och befants at 32 röster woro jakande, men 14 nekande, då det blef ståndets gemensamma slut, at Borgo buldansfabrique borde hädanefter drifwas och fortsättas.

6. Företrädde en deputation af 24 personer från ridderskapet och adeln, anförde af öfwersten herr grefwe Horn, som påminte om slut i saken angående de wärfwade regementers fördelning, huru wida det af Hans Kongl. Maj:t til secreta utskottet ingifne project dertil borde til ståndets plena upgifwas, och hwaröfwer ridderskapet och adeln genom extractum protocolli af d. 9 Maji resolverat.[1]

Herr archibiskopen lofwade, at samma ärende med första skulle företagas och bad om ståndets helsning tilbaka.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 11. Även 25 maj 1752 § 6.

7. Anmälte herr doct. Hausswolff, huru wäl land- och siömilitieoeconomiedeputations betänkande[1] angående lotswerken i riket tilförene fått ståndets bifall, så wäl som ridderskapet och adelns samt bondeståndets. Men som borgareståndet resolverat genom ett extractum protocolli,[2] som ändå icke blifwit upläst i ständen, wore expedition återkommen. Och som ridderskapet och adeln förklarat sig för den förra resolution, frågades, huru ståndet göra wille, då ståndet sig utlät, at det giorde det samma.

8. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af d. 16 Aprilis sistledne,[3] angående generalgouverneursämbetet i Finland, och huru wida ständerna kunna finna godt, at det antingen längre wara skulle, eller efter secreta utskottets förslag allenast wara til sommaren nästkommande år 1753.

Probsten mag:r Krok upläste härwid och bad, at til ståndets acta läggas skulle ett memorial[4] som han blifwit nödsakad insinuera i secreta utskottet: emedan han ei haft den lyckan, at med pluraliteten uti cammar oeconomi och commerciedeputation wara af enahanda tanka, då saken där förehades. Probsten Krok wiste wäl ei huru wida hans memorial blifwit uti secreta utskottet upläst eller ei, men trodde sig böra för ståndet yttra sina tankar i detta ärende som wore af mycken wigt och angelägenhet.

Uti samma memorial bestyrker probsten nödwändigheten af generalgouverneursämbetets längre bestånd, åtminstone til nästa riksdag, så at ock swagheten wisas af alla deremot andragne skäl, och wid slutet talar han enkannerligen om herr riksrådet generalgouverneuren grefwe von Rosen, med hwad ömhet, trohet och nit för konung, land och folk han förrättat det honom updragne ämbete utan at sköta egna afsigter och spara arbete, helsa och egendom. Hwarwid dock projecteras någon ändring uti den gifna instruction, som i anseende til conjuncturernas förändring torde i ett och annat mål behöfwa förbättring.

Ridderskapet och adeln hade bifallet secreta utskottets protocollsutdrag, at generalgouverneursämbetet borde til sommaren 1753 aldeles uphöra, men ståndet fick af det upläste memorial anledning at eftersinna, huru orsakerna, hwarföre ständerne wid sista riksdag giort denna författning, wore de samma nu som då, och at, sedan någon ändring i instruction wore giord, en generalgouverneur i Finland ännu aktades nödig, i anseende til flere omständigheter, synnerligen ett oförmodeligen upkommande krig. Men så anfördes

[1] Borgarståndets arkiv, R 1314, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 13.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 47.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 4.
[4] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 30.

ock en och annan deraf upkommen olägenhet, som man wid sielfwa inrättningen icke kunnat se förut.

I anseende til hwilket alt ståndet fant godt at bifalla secreta utskottets protocollsutdrag med tilläggning, at om Kongl. Maj:t skulle med råds råde, sedan den föresatte tiden förflutet, pröfwa generalgouverneurens närwaro ytterligare wara nödwändig, Kongl. Maj:t då må äga fria händer at befalla riksrådet Rosen at längre blifwa där qwar.

9. Förehades ridderskapets och adelns extractum protocolli af d. 9 Maji,[1] och huru wida i anledning deraf det af Hans Kongl. Maj:t til secreta utskottet ingifne project til de wärfwade regementers fördelning borde med plenis communiceras, och de få del af det slut, i hwilket secreta utskottet öfwer detta ärendet stadnat. Härjemte uplästes äfwen ett af öfwersten Stierneld i denna sak ingifwit memorial, uti hwilket den projecterade delningen tilstyrkes såsom god och nyttig.

Och yttrade sig flere af ståndets ledamöter öfwer detta ärendet.

Herr biskopen doct. Browallius hölt aldeles onödigt, äfwen orådeligt, at tänka på någon tilökning af officerare wid landtregementerne, men wäl wid siöstaten, der man hade brist på skickelige officerare och ämnen dertil.

Herr biskopen doct. Troilius ansåg för bäst, at ståndet aldeles afslog den projecterade regementernas fördelning, som äfwen i secrete utskottet blifwit afslagen.

Herr archibiskopen ärinrade, at man på detta sättet afwek från sielfwa frågan, som i anledning af ridderskapets och adelns protocollsutdrag blifwer den, om secrete utskottet skal til ständernas plena upgifwa det ingifna project, och dess deröfwer fattade slut eller ei?

Superintendenten doct. Körning kunde ei finna något hinder, at ju icke riksens ständers plena borde få del af det, som i denna sak wore kommet från Hans Kongl. Maj:t och rådet: åtminstone begärade han det för sin del, och trodde äfwen flera af ståndet wara med honom af samma tanka.

Herrar biskoparne doct. Troilius och doct. Browallius ärinrade, at sådane omständigheter inlupet i denna sak, som omöjeligen böra in plenis uptäckas. Det ena som nämnas kunde, wore, at secreta utskottet för befunnen statsbrist, oaktadt den starka bewillningen, ei kan styrka til någon statens gravation eller betunga landet med lön för nya officerare. Hwarjemte bemälte herrar biskopar förmente det ei bidraga til riksdagens skyndesamma slut, om denna sak skulle in plenis til afgörande företagas.

[1] Bondeståndets arkiv, R 1871, s 274.

Herr superintendenten doctor Körning androg, det i denna sak icke större hemligheter wore, än at secreta utskottet kunde, utan rikets äwentyr och fara, lemna tilstånd til deras upgifwande in plenis. I öfrigit, och hwad angick sielfwa saken, hade herr doctorn sig bekant, at utomlands hwarken regementer eller compagnier äro så starka som hos oss, men likafult försedde med dubbla officerare. I Holland äro regementerna icke talrikeligare än 4 à 500 man, ett compagnie består icke af mer än 40, 50 högst 60 man, men i krigstider förstärkes de, hwilket har den förmon med sig, at man snarare får en exercerad armée, än om ett regemente skulle helt och hållet uprättas på en gång.

Hwad angick den omtalte statens gravation, trodde herr doctorn och superintendenten, at staten mera graveras, när dels indelte dels wärfwade regementer til Finland transporteras, än om, genom den projecterade regementernas fördelning, den författning blefwe giord, at så mycket manskap på en gång lades i Finland, som pröfwades nödigt til den påbegynte fästningsbyggnaden och landets förswar. Hwarförutan tillades, at genom regementernas transporterande til andra orter eller förläggande i guarnisoner, mera afgång blifwer på manskap, landet til skada, som af det som skedt wid sista transporten til Finland nog beklageligen blifwit funnet; när dock, om soldaten får längre tilfälle wistas på ett ställe, göra sig där bekant, få hustru, hushållning, och så widare, han då äger tilfälle at bättre laga om sig och blifwa behållen.

Herr kyrkoherden doct. Hausswolff trodde ingen wara, som nekade, det ju Finland wore bättre betiänt med ständiga guarnizoner, och hwad saken quæstionis angick fant herr doctorn icke, hwarföre secreta utskottet icke borde til plena upgifwa den samma när de hänne afslaget, efter det måst upgifwa den om den blifwit bejakad, emedan plena hafwa rättighet at döma om orsakerna så til det ena som andra, och dem antingen antaga eller förkasta.

Uti hwilken mening kyrkoherden Helleday, domprobsten doct. Bælter, probsten Fundan och flere instämde.

Probsten Wennerdal ärinrade, at efter secrete utskottet, dels af hemliga orsaker dels sådana som kunna upgifwas, afslaget denna sak, och slutet hufwudsakeligen torde bero på de hemliga orsaker som ei upgifwas kunna, plena ei torde wara synnerligen betiämte dermed, at saken til dem upgifwas ofullkomligen.

Och trodde probsten doct. Lidius, at secreta utskottet ei wore skyldigt upgifwa detta ärendet emedan det blifwit afslaget, och staten sålunda ei i någor måtto graveras, hwilket skedt, om secrete utskottet samtykt, då det waret nödigt at saken til plenorum ratification upgifwits.

Herr biskopen doct. Troilius kunde ei bifalla ridderskapets och adelns begäran, at denna sak skulle in plenis uptagas, emedan det tiänte til riksdagens längre utdrägt.

Och tillade probsten mag:r Wennerdal, at, emedan denna sak wore från Hans Maj:t til secrete utskottet remitterad, tyckes plena ei böra sig dermed befatta.

Kyrkoherden Helleday tykte, at om ständernes plena kunna samtycka secreta utskottets jakande mening och den styrka, så kan ock icke annars ske, än at äfwen plena böra yttra sig öfwer det som secrete utskottet afslår. Men hwad denna quæstion egenteligen angår, lemnade kyrkoherden til ståndet at sig deröfwer utlåta, huru wida den skulle uptagas, då den troddes lända til riksdagens längre utdrägt.

Som fördenskull ståndets ledamöter stadnat i särskilta meningar, ty begärades votering til detta målets afgörande, hwaremot andra begärade, at saken måtte ligga på bordet til nästa session, hwilket, ehuru det tyktes wara onödigt, i anseende dertil, at alla wore af de förefallna discurser til fullo om dess sammanhang underrättade, dock bifölls.

10. Påminte twänne deputerade af bondeståndet om slut i saken som rörer wargärningsmanskapet. Hwilket lofwades.

11. Anmälte herr doct. Hausswolff, det samtelige delägare i presteståndets enke och pupillcassa äger frihet, at nästkommande onsdags eftermiddag, Gud wil, wid den allmänna sammankomsten göra sig om werkets tilstånd underrättade.

Den 25 Maji

1. Justerades protocollet af d. 23 i denna månad.

2. Förehades borgareståndets påminnelser wid allmänna beswärsdeputations projecterade resolution öfwer 22 § af borgareståndets allmänna beswär rörandes alla stadsens inwånares deltagande i extraordinaire inquarteringar, dock ridderskapets och adelns samt presterskapets privilegier oförkränkte. Hwilka påminnelser bondeståndet redan hade bifallet uti ett särskilt utdrag af protocollet, som uplästes. Ståndet fant jemwäl godt, at för dess del gifwa dertil bifall.

3. Uplästes utdrag af protocollet hållet i secreta utskottet d. 19 i denna månad,[1] angående öfwerstens för artilleriet och riddaren Ehrensuerds projecterade inrättning af en pensionscassa för gamla och förtiänte krigsmän med en dertil bifogad plan; hwilken inrättning af ståndet bifölls.

4. Uplästes ridderskapets och adelns anmerkningar öfwer första och andra delen af de uppå presteståndets beswär projecterade resolutioner. Och biföllos de som skedt wid 2, 7 och 13 §§. Wid 5 § fant ståndet nödigt, at orden: *wid answar* blifwa stående, då det följande efter ridderskapets och adelns förslag kan utlemnas. Men wid 14 och 19 §§ fant ståndet betänkeligit, at ingå i de giorde anmerkningar, hwilket dock upsköts til en annan gång, emedan bud ankom ifrån ridderskapet, at samma beswär jemte anmerkningarne måtte återsändas.

5. Ankommo deputerade ifrån borgareståndet anförde af rådman Kierman, som begärade, at, emedan riksdagen icke, som man eljest hade förmodat, tils i dag kunnat slutas, hos Hans Kongl. Maj:t nästkommande onsdag af samtelige ståndens talemän måtte anhållas, det ständerna lördagen derpå följande måtte blifwa kallade på rikssalen: recommenderandes i öfrigit til ståndens afgörande så wäl resolutionerne öfwer borgareståndets allmänna beswär som borgmestarens Herkepæi ansökning[2] och saken angående bondeseglationen med mera.

Herr archibiskopen försäkrade detta med begäran, at äfwen presterskapets beswär måtte hos borgareståndet wara i åtanka.

6. Företogs å nyo ridderskapets och adelns extractum protocolli af d. 9 i denna månad,[3] hwaruti begäres, at med ständernas plenis måtte communiceras det af Hans Kongl. Maij:t til secreta utskottet upgifne project om wärwade regementers fördelning. Och som uppå herr archibiskopens föreställning, de flesta begärade få votera, om ståndet wilel bifalla ridderskapets och adelns härutinnan fattade beslut eller icke, ty blef sådant bewiljat. Wid sammanräknandet af rösterna befants, at 15 hade sådant bejakat men 32 nekat. Resolverades fördenskull, at ståndet icke kan til höglofl. ridderskapet och adelns beslut samtycka.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 26.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 7. Även denna dag § 26.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 11. Även 23 maj 1752 § 6.

7. Ankommo 8 bondeståndets deputerade af hwilka Otto Olofsson war ordförande, begärandes, at, til förekommande af riksdagens widare utdrägt, samtel. ståndens talemän nästkommande onsdag hos Hans Kongl. Maj:t måtte anhålla om dagen då riksens ständer få församlas på rikssalen. Hwarjemte anmältes, det bondeståndet förehaft justitiædeputations extractum protocolli af d. 15 Maji,[1] angående Hans Kongl. Maj:ts straxt wid början af dess hulda regering allernådigst förklarade ömhet och åhoga om lag och rätts tilbörliga skippande: och resolverat, at enligit samma deputations betänkande hos Hans Kongl. Maj:t genom ståndens deputerade derföre må afläggas underdånigste tacksäjelse. Detta recommenderades fördenskull i lika måtto hos ståndet til afgörande så wäl som saken angående österbotniska bondeseglationen, och landsecreteraren Neumans ansökning, hwilket herr archibiskopen lofwade wilja ihogkomma.

8. I anledning häraf talades äfwen nu af några om riksdagens slut, och huru wida ståndet borde dertil någon wiss dag utsätta, men upsköts tils widare.

9. Uplästes nyssnämde utdrag af justitiædeputations protocoll,[2] angående Kongl. Maj:ts nådigste åhoga om lag och rätts tilbörliga skippande, tillika med utdrag af protocollet hållet i Kongl. Maj:ts och riksens justitiærevision d. 27 Junii 1751, hwilket til justitiædeputations betänkande gifwit anledning. Ridderskapet och adeln hade bifallit deputations hemställande, at hos Hans Kongl. Maj:t för dess härutinnan bewista nåd och ömhet om sina undersåtares bästa borde afläggas underdånigste taksäjelse, hwarmed äfwen ståndet instämde.

10. Uplästes secrete utskottets extractum protocolli under d. 18 Dec. 1751,[3] berörande framledne herr riksrådets och öfwerstemarskalkens baron Ludvig Wilhelm Taubes enkegrefwinnas giorde ansökning om den henne tillagde pensions förökande til 1 000 dl:r s:rmt, hwarjemte til riksens ständers godtfinnande hemställes, om icke hännes enda dotter fröken Taube, derest hon skulle öfwerlefwa sin frumoder, må, så länge hon är ogift, årligen åtniuta hälften af den pension bemälte enkegrefwinna således skulle blifwa tilslagen. Och blef detta alt af ståndet bewiljadt.

11. Uplästes jemwäl och bifölls secreta utskottets hemställande genom utdrag af protocollet hållet d. 18 Dec. 1751,[4] at riksrådet och öfwerstemarskal-

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 37. Se § 9.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 37.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utstkottets extraktprotokoll, nr 23.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 19.

ken högwälborne baron herr Samuel Åkerhielm må tilläggas den efter framledne herr riksrådet och öfwerammiralen samt riddaren och commendeuren af Kongl. Maj:ts orden grefwe Edvard Diedrich Taube ledig wordne pension med 4 000 dl:r s:rmt, så at början af samma pension kommer at beräknas ifrån den tid herr riksrådet och öfwerstemarskalken ärhölt afskied.

12. Förehades den af Hans Kongl. Maj:t genom utdrag af protocollet hållet i rådcammaren d. 10 Nov. 1747 til då församlade cancelliecollegii underdåniga hemställande, at underbetiäningen wid kongl. cancelliet måtte hugnas med någon förbättring på rang och heder, hwilket nu, som wid förra riksdagen af ärbara bondeståndet blifwit bifallet,[1] och genom utdrag af protocollet under d. 13 Martii sistledne med de öfriga ståndèn til sluteligit afgörande communicerat. Ståndet lät detta alt för sig upläsas, och gaf äfwen dertil bifall. Dock hölt herr domprobsten Bælter nödigt, at ståndet måtte sparsamligen bewilja sådana om tilökning å rang och heder giorde ansökningar.

13. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations d. 28 Martii sistledne afgifne betänkande[2] öfwer vice amiralns och commendeurens af kongl. Swerdsorden h:r baron Carl Ridderstolpes ansökning[3] om utskrifning på tiänstefolk til Haga kungsgård på Åland, som han under arrende innehafwer. Hwarom äfwen af herr vice amiraln ett memorial til riksens ständer war ingifwit. Höglofl. ridderskapet och adeln hade bifallet förbemälte betänkande i så måttto, at ridderskapet och adeln, i anseende til den rubbning, som i contractet skedt, finner, det h:r viceamiraln Ridderstolpe, som så länge, troget och wäl tiänt Hans Kongl. Maj:t och riket, bör hugnas och tilfridsställas med 15 års prolongation i det emellan Kongl. Maj:t och cronan samt honom om Haga kungsgårds arrende slutne contract. Hwilken resolution äfwen af ståndet bifölls.

14. Genom utdrag af protocollet, hållet i rådcammaren d. 9 Mart. 1751,[4] hade Kongl. Maj:t til riksens ständers afgörande öfwerlemnat magistratens i Westzlar hos Kongl. Maj:t giorde underdåniga anhållan om en collect til lutherska kyrkans upbyggande dersammastädes, med hosfogade evangeliska ledamöternas wid rikscammarrätten intercessionale. Ridderskapet och

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 2. Rådsprotokollet som bilaga.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 23.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 28.
[4] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 37.

adeln hade detta bifallet. Hwilket ock ståndet giorde, med tilläggning at denna collect må blifwa allmän och owilkorlig öfwer hela riket.

15. Uplästes secrete utskottets utdrag af protocollet hållet d. 21 i denna månad,[1] angående riddarehuscancellisten von Strokirchs giorde ansökning om befordran til något ledigt domställe uti endera af kongl. hofrätterna, hemställandes secreta utskottet, om icke riksens ständer skulle täckas genom underdånig föreskrift hos Hans Kongl. Maj:t anmäla honom til nådig befordran, hwartil nu gifwes ledighet i en af kongl. hofrätterna. Bondeståndet hade detta redan bifallet, hwilket äfwen ståndet giorde.

16. Härwid ärinrade sig prästeståndet, at ehuru hos högstsal. Hans Kongl. Maj:t samtelige respective stånden wid sista riksdag i underdånighet anmält hofqwartermästaren och auditeuren wid kongl. lifregementet til häst Eric Benzelstierna Jacobsson til någon först ledigblifwande assessorssyssla uti någondera hofrätterna; så har han likwäl alt sedan tiänt uti samma beställning som han den tiden innehade, då emedlertid andre både hans wederlikar och äfwen yngre blifwit til assessorssyslor befordrade, hwarigenom han kommet at lida i den tour och ordning, som riksens ständer honom, i anseende til dess långa och tiuguåra tiänster, werkeligen tillagt. Nu ehuru nödigt prestestånden om någons befordran de andra respective stånden anmodar, så tror ståndet likwäl sig härwid böra fullgöra en skyldighet emot sin wid sista riksdag hafde älskelige och wärde talemans stadigtwarande äreminne, medelst ådagaläggande af sin ömhet för en, genom inhemtade wackra wetenskaper och til widare befordran förtiänt samma talemans son. Och finner ståndet skäligt, at bemälte Benzelstierna må härutinnan niuta någon anständig uprättelse, och än yttermera hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas, at nu mera blifwa försedd med nådig fullmagt på assessorssysla i kongl. hofrätten, samt wid framdeles ansökning om befordran få åtniuta den tour och förmon til godo, som honom, enligit riksens ständers underdåniga föreskrift, af d. 20 Augusti och 7 Oct. 1747 och presteståndets giorda uttryckeliga förbehåll af d. 5 Novembris samma år tilkommer. Hwilket presteståndet til gunstbenäget bifall hos de öfriga respective stånden hörsam- tiänst- och wänligen i förbindeligaste måtto recommenderar.

17. Såsom det ärbara bondeståndet genom utdrag af protocollet hållet d. 7 Aprilis nästledne[2] bifallit cammar oeconomie och commerciedeputations

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 20.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 22.

betänkande,[1] angående en betiänts antagande med lön af observationsmedlen wid advocatfiscalscontoiret, dock med förbehåll, at brörde betiänts lön hwarken nu eller i framtiden må komma ordinarie staten til gravation, så blef deputations betänkande nu i ståndet upläst. Ridderskapet och adeln hade i underdånighet öfwerlemnat detta mål med alla dess omständigheter til Kongl. Maj:ts nådiga bepröfwande, som, sedan wederbörande collegier blifwit hörde, lärer i nåder härwid nyttia de mått och utwägar, som til befrämjande af Kongl. Maj:ts och rikets tjänst säkrast bidraga kunna. Hwilken resolution hemwäl af ståndet bifölls.

18. Förekommo deputerade af bondeståndet, och inlemnade utdrag af protocollet[2] angående hofrättsrådet Fredenstiernas beswär öfwer liden préjudice, hwilket mål anmältes til ståndets åtanka. Herr archibiskopen bad helsa tilbakars.

19. Sex deputerade ifrån borgareståndet hade företräde, af hwilka rådman Kerman war ordförande, och recommenderade til ståndets åtanka så wäl Sala stads inwånares angelägenhet om någon hielp til de publique husens upbyggande, som brukspatronen Strangs ansökning om några förmoner wid dess stångjernssmide efter den honom nyligen öfwergångne eldswåda. Herr archibiskopen lofwade, at detta med första som ske kan skulle företagas til afgörande.

21.[3] Uplästes land- och siömilitiædeputations d. 10 Febr. afgifne betänkande,[4] angående generalförråds- och upbrottscassæräkenskapernas revision med hwad deraf härrörer; hwilket betänkande war af ridderskapet och adeln bifallet, samt bifölls jemwäl af ståndet.

21. Företogs Sala stads inwånares ansökning[5] om sammanskott til de afbrände publique husens återuppbyggande dersammastädes. Ridderskapet och adeln hade dertil icke kunnat samtycka. Borgareståndet hade bifallet på ett år 1 öre s:mt för hwart matlag i städerne och på landet, men derifrån undantaget oförmögna eller sådana som sielfwa undergått eldswåda. Efter något öfwerläggande härom samtykte ståndet til 1 öre s:rmt för hwart matlag i städerna och hemantal på landet, undantagno dem som lidet eldswåda eller äro

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 22.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 34.
[3] Läs: *20*.
[4] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 2.
[5] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 14.

oförmögne, i hwilket sammanskott äfwen kyrko- och sholæhusen skulle niuta medel.

22. Uplästes justitiædeputations betänkande[1] öfwer capitainernas Hempels och Winblads sökte uprättelse[2] för öfwergånget lidande, hwartil bemälte deputation för anförde orsaker skull icke kunnat styrka. Ridderskapet och adeln hade i behiertande af deras lidande funnet skäligt, at hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet må anhållas, det måge desse sökande benådas med någon til deras hugnad och uprättelse ländande ärsättning. Hwilken resolution af ståndet bifölls.

23. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[3] angående mölnareämbetets i Stockholm anförde beswär[4] öfwer bagareämbetets bekomne tilstånd at inrätta hästeqwarnar, jemte lofl. borgareståndets deröfwer afgifne yttrande genom utdrag af protocollet daterat d. 8 Aprilis nästledne.[5] Ridderskapet och adeln hade bifallet deputations betänkande hwilket äfwen ståndet giorde.

24. Uplästes apothekaresocietetens i Stockholm ingifne memorial[6] om befrielse ifrån consumtions och licentens betalande för inkommande apothekswaror, jemte secrete handels och manufacturdeputations deröfwer afgifne betänkande.[7] Ridderskapet och adeln hade bifallet förenämde memorial, så at societeten befrias ifrån consumtions och licentens betalande för inkommande apothekwaror, hwilka, genom sådan afgift ei skulle annat kunna än blifwa dyrare til de siukas men förnämligast de fattigares stora skada til lif och helsa, hwarjemte ridderskapet och adeln äfwen finner til samma ändamål nödigt wara, at apothekaretaxan med det första bör öfwerses, och efter nu warande tiders pris närmare jemkas, jemte uttryckeligit förordnande, at hwilken apothekare samma taxa derefter öfwerskrider, bör wara dess rätt til apotheks widare hållande förlustig. Dock, som många medicinalier i wårt rike dels redan finnas, dels widare uptäckas och fortplantas kunna, hwilka likwäl nu utländes ifrån införskrifwas, så håller ridderskapet och adeln före, at hos Kongl. Maj:t i underdånighet måtte anhållas, at, sedan wederbörande hörde blifwit, sådana apothekaresaker måtte utnämnas, och efter wiss, för

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 39.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 25.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 34.
[4] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 27.
[5] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 34.
[6] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 21; 22.
[7] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 19.

planteringarnas med det mera i stånd sättande, förelagd nödig tid, sedermera med ofwannämde consumtions och licentafgift beläggas, hwad efter den tiden derutaf ifrån främmande orter skulle af apothekarne införskrifwas.

Ståndet biföll ridderskapets och adelns resolution, dock så, at apothekaresocieteten allenast befrias från consumtions och licentens betalande för inkommande egenteligen til materiam medicam hörande simplicia, som inom riket icke äro at tilgå.

25. Hade riksens ständers deputerade, som besedt kongl. slottsbyggnaden genom skrifteligit memorial derom afgifwit deras berättelse,[1] som uplästes och innehölt ibland annat, at rumen för Deras Kongl. Majestäter och prinsarna, samt närmaste hofbetiäningen ofelbart skola wara färdiga nästkommande höst et år til.

26. Hos presteståndet hade lofl. borgareståndet genom utdrag af protocollet under d. 3 Aprilis sistledne[2] recommenderat borgmestarens i Upsala Peter Herkepæi ansökning om uprättelse och skadestånd för det honom wid 1740 års riksdag öfwergångna lidande, och projecterat för honom 4 000 dlr s:mt, hwarmed äfwen bondeståndet uti dess d. 25 Aprilis derom afgifne protocollsutdrag instämmer.[3] Ridderskapet och adeln hade bifallet, at borgmestaren Herkepæus må niuta någon ärsättning för dess lidande, och fördenskull remitterat detta mål til riksens ständers secreta utskott, som lärer tilse, på hwad sätt bemälte borgmestare utan någon känbar saknad för staten må kunna hielpas. Efter någon öfwerläggning härom resolverades: Ehuru presteståndet finner ganska betänkeligt, at staten med så många afgifter beswäras, dock som twänne stånd redan bewiljat borgmestaren Herkepæus 4 000 dlr s:rmt til ärsättning för det lidande honom öfwergått; så wil äfwen presteståndet för dess del dertil samtycka.

27. Uplästes ryttmästaren Gustaf Adolph Schmitterlous ingifne memorial dat. d. 23 i denna månad[4] angående dess förr giorde ansökning at rättegångssaken emellan afledne professor Lunderstens arfingar och framledne generalmajorens grefwe Gustaf Fredric Lewenhaupts sterbhus deltagare måtte til skyndesamt slut förhielpas, i anledning hwaraf begäres, at högl. ridderskapets och adeln deröfwer fälda resolution af d. 7 i denna månad, äfwen hos de

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Riksens ständers deputerades berättelse om slottsbyggnaden.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 7. Även denna dag § 5.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 15.
[4] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 24.

öfriga tre stånden måtte bifallas. Ridderskapet och adeln hade detta redan bifallet, hwilket ock ståndet giorde.

28. Presteståndets utdrag af protocollet hållet d. 18 i denna månad angående taxeringar för thé, caffé och tobak, samt presterskapets fullmägtige wid taxeringarne ankom från höglofl. ridderskapet och adeln med påskrift,[1] at, til at treffa en någorlunda jemkning ridderskapet och adeln förmodar, det presterskapet lärer åtaga sig för denna afgift i hwart stift en wiss summa, hwilken sedan i sielfwa bewillningsplacatet kunde utsättas; börandes likwäl denna uträkning så göras, at beloppet deraf swarar emot hwad första bewillningsprojectet kunnat inbringa, på hwilket sätt hufwundändamålet winnes, at ingen minskning i croneones inkomster må förorsakas. Och lemnar ridderskapet och adeln i den händelsen til ståndets behag, at sielfwa utfinna och fastställa classificationen.

Ståndet förklarade härtil, at det ei kan gå ifrån dess in extracto protocolli yttrade tanka.

29. Uplästes utdrag af lofl. borgareståndets protocoll hållet d. 20 i denna månad,[2] angående höglofl. ridderskapets och adelns anmerkningar öfwer stora secreta deputations ytterligare påminnelser wid bewillningsprojectet, så wäl som presteståndets yttrande deröfwer, genom utdrag af protocollet under d. 18 hjusu, förklarandes borgareståndet, at det för dess del icke kan gå ifrån dess, genom extractum protocolli, under d. 7 och 9 i denna månad afgifne utlåtande, utan förblifwer derwid; men bifaller, at bewillningswerket uti riksens ständers bewillningsdeputation må komma under expedierande. Höglofl. ridderskapet och adeln hade häruppå resolverat, at de förblifwa wid sitt redan angående bewillningen fattade slut. Och resolverade jemwäl ståndet, at det förblifwer wid sitt slut i det målet.

30. Anmälte herr archibiskopen, at ifrån riddarehuset blifwit tilkännagifwit, det ledamöterne i bewillnings och expeditionsdeputationerne med första wille träda tilsammans at afgöra bewillningen: påminnandes fördenskul, at wederbörande af ståndet med första måtte sig derwid infinna.

31. Förehades landt- och siömilitieoeconomiedeputations betänkande angående husesyner,[3] hwilket ridderskapet och adeln bifallet, samt ståndet äfwen

[1] Ridderskapets och adelns arkiv, R 99, onumrerad.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 49.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 5.

biföll, och lades ad acta de af h:r doctor Hausswolff derwid giorde anmerkningar.[1]

32. Blef öfwerenskommet, at de af ståndets ledamöter, som åtaget sig at öfwerse resolutionerne på de öfriga ståndens allmänna beswär, skulle i morgon wil Gud, klockan 11 förmiddagen i detta ärende sammanträda, och nämdes dessutom af herr biskopen Troilius probsten magister Strang, at på Westerås stifts wägnar derwid wara tilstädes.

Den 27 Maji

1. Justerades föregående protocoll, hwarwid kyrkoherden mag:r Helleday lät för sig antekna det han ei war tilstädes, när pension bewiljades för herr riksrådet och öfwerstemarskalken baron Åkerhielm.

2. Berättade herr archibiskopen, at wäl i stora secreta deputation blifwit talat om riksdagens slut nästkommande måndag, men at några derwid giort swårighet, som dock begifwit sig, om slutet skulle til i dag åtta dagar kunna utsättas: hwarföre talemännen, wid den i går hållna sammankomsten, förenat sig derom, at hwar i sitt stånd göra föreställning om samma termin, då i fall den blefwe af preste- borgare- och bondeståndet fastställd, bemälte stånd skulle göra en gemensam deputation til ridderskapet och adeln, med begäran, at ock de wille foga sig deruti, så at samtelige respective ståndens talemän kunde i dag träda up til Hans Kongl. Maj:t och i underdånighet anhålla derom, at riksens ständer finge nästkommande onsdag, wil Gud, komma up på rikssalen, och således sluta denna riksdag. Uppå tilfrågan förklarade sig ståndet aldeles nögt dermed, undantagandes, at kyrkoherden magister Helleday giorde, i anseende til hwad sig förra riksdagen tildraget, någon ärinran wid den gemensamma deputation, af hwilken mening äfwen herr superintendenten doct. Körning war.

Häruppå afgingo doct. Serenius och kyrkoherden Elg, at hos borgare och bondeståndet gifwa ståndets slut tilkänna, med begäran, at de wille förena sig så härom, som om en gemensam deputation til ridderskapet och adeln uti detta ärendet. Deputerade återkommo, och berättade, det ofwannämde stånd lofwat gifwa tilkänna i hwad slut de kunna stadna.

Kort derefter ankommo bondeståndets deputerade, anförde af Johan Persson, som gaf wid handen, at presteståndets project och underställning

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 41.

blifwit af bondeståndet gillad, samt at de woro sinnade affärda en deputation af 12 personer til ridderskapet och adeln, uti hwilket slut äfwen borgareståndet stadnat. Och utnämde altså presteståndet sina tolf deputerade, bland hwilka herr biskopen doct. Browallius åtog sig at wara ordförande.

3. Uplästes cammar oeconomiæ och commerciedeputations betänkande,[1] angående ett apotheks inrättande i Hedmora stad. Ridderskapet och adeln hade bifallit samma betänkande med förbehåll, at under apothekarefrihet icke någon olofl. handel må drifwas.

4. Kom hos prestaståndet i ömsint öfwerwägande, huruledes den sanna religionen och gudsfruktan uti wårt kära fädernesland löper mycken fara, i synnerhet genom det i wåra tider bedröfligen sig utspridande herrenhutiske swärmeriet, som lägger grunden til all ogudaktighet och religionsförakt.

Presteståndet ärinrade sig derhos med underdånig fägnad den högstbepriseliga nit och omsorg, hwarmed Hans Kongl. Maj:t i nåder låtet sig wårda om den evangeliska sanningen, samt igenom de kraftigaste mått och steg sökt hindra, at icke bemälte skadeliga ogräs måtte få utbreda sig och fästa rötter.

Så stora prof af Hans Kongl. Maj:ts gudsfruktan och ogemena ömhet för den rena evangeliska lärans bibehållande ibland oss lära icke annat kunna än upmuntra riksens ständer til en gemensam underdånig ärkänsla.

Och som den wåda och äfwentyr, hwarmed wår församling ännu dageligen hotas af oftanämde swärmeri, hwilket såsom en förderfwelig farsot synes wilja fräta omkring sig, fordrar ett så skyndsamt och kraftigt botemedel, som icke annorstädes, än, näst den Aldrahögstes bistånd, uti Hans Kongl. Maj:ts egen höga myndighet och christeligaste zéle kan stå at ärhålla, så har presteståndet trodt sin ämbetesplikt kräfwa, at af de öfrige respective ständen hörsam- tiänst- och wänligen begära, det hos Hans Kongl. Maj:t icke allenast en underdånig tacksäjelse må afläggas för en sådan i mångahanda måtto yttrad hög kongl. ömhet och omsorg om wår christliga församlings bästa, utan ock i lika underdånighet anhållas, det Hans Kongl. Maj:t ytterligare i nåder täktes dermed fortfara, och låta alla denna herrenhutiska farsot rörande mål til sig sielf och sin kongl. revision ifrån consistorierne i underdånighet refereras, samt där så skyndosamt, som någonsin möjeligit är, afhielpas.

Och fants godt, at genom deputation af sex personer recommendera detta mål hos de öfrige respective ständen, hwarföre herr biskopen doct. Osander åtog sig, at derwid föra ordet, och så laga, at ett skyndesamt slut derpå följa kunde.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 32.

5. Afgick den gemensamma deputation til ridderskapet och adeln uti det omtalte ärendet, rörande tiden til innewarande riksdags slut, och återkommo ståndets deputerade med berättelse, at ridderskapet och adeln lofwat i görligaste måtto foga sig til de andra ståndens fattade tanka och mening uti denna sak.

6. Förehades å nyo cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[1] angående S. Mariæ Magdalenæ församlings kyrkas räkenskapers å nyo öfwerseende, hwaröfwer borgareståndet genom särskilt extractum protocolli af d. 22 Febr. innewarande år resolverat.[2] Ridderskapet och adeln hade bifallet sielfwa betänkandet, men presteståndet biföll lofl. borgareståndets extractum protocolli, så at

1) detta observationsmål må hos magistraten uptagas och afgöras, dock wederbörande obetaget, i fall de med utslaget ei finna sig nögde, at å behörig ort andraga deras beswär.

2) At magistraten tager sådana författningar för framtiden, at revision med kyrkoböckerna må blifwa försatt på säkrare fot.

3) At församlingarne, i fall dem så behagar, ei må betagas, innan kyrkoböckerne til justitiæcollegium inlemnas, genom deputerade dem sielfwe öfwerse, jemte tilläggning.

4) At magistraten måtte företaga det af församlingens deputerade upgifna och wid betänkandet bifogade project til inrättning af kyrkoböckerna, och ompröfwa, huru wida det samma kan finnas nyttigt at wedertaga.

7. Uplästes och justerades, hwad kyrkoherden mag:r Hartman upsatt såsom ståndets resolution öfwer cammar oeconomie och commerciedeputations betänckande,[3] angående ödes och på frihet uptagne heman, uti hwilket mål de öfrige respective ståndens genom särskilte extracte protocollum sig yttrat, och war ståndets resolution som följer:

Presteståndet bifaller höglofl. ridderskapet och adelns extractum protocolli af den 4 Aprilis sistledne, dock med den ändring, at följande processualia derwid warda i akt tagne, såsom

1) At landtmätaren uti wederbörande cronobetiänters och angränsande jordägares samt öfrige wederbörandes närwaro, endast til widd och tunnetal afmäter så wäl alt hwad wid ödeshemmanen ostridigt som stridigt är, i äng och åker samt skog och mark, utan at deröfwer straxt uprätta några egente-

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 24. Även 13 mars 1752 § 23.

[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 29.

[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 25.

ligen så kallade chartor af hwilka någon anledning til äganderätt kunde dragas. Hwarjemte och i fall de afmätte ostridiga ägor ei swara hwarken emot den i gamla jordeböcker ödeshemanen ålagde skatt eller hemantal, landtmätaren tillika och wid samma tilfälle, äger afmäta alle de öfrige hemansägor i byen, samt så wäl öfwer dem som ock ödeshemanens ostridiga och stridiga ägor uprätta en utförlig beskrifning. Hwarefter och sedan

2) om det förenämde med de derwid förefallande twister, lagligen, i wederbörligit foro, undersökt och afgiort är, uti samteliga wederbörandes närwaro landtmätaren

3)[1] åligger at utbryta ödeshemmanens ägor til den storlek och widd etc. som den lagakraftwundna domen utwerkar, samt öfwer de utbrutna ägor förfärdiga chartor och tilförlåtelig beskrifning, hwilka sedermera insändes til landshöfdingen, som dermed förfar å sätt som höglofl. ridderskapet och adeln i sitt utdrag af protocollet[2] widare förmäler. Men at ödeshemanets ränta och hemantal, när det aldeles icke står at igenfinnas, proportionaliter skal delas uppå de öfrige hemanen i byen, håller presteståndet för betänkeligt, emedan det rubbar indelningswerket.

8. Förehades secreta utskottets protocollsutdrag af d. 19 innewarande månad,[3] angående de enskilta beswär, som hos Kongl. Maj:t Söderhamns gewärsfactorie i underdånighet anfördt deröfwer, at de så kallade roteskiften blifwit handtwerkarne fråntagne, och sistledne riksdag genom riksens ständers resolution borgerskapet i staden tilärkände, hwilket mål Kongl. Maj:t til secreta utskottet i nåder hänwist. Ridderskapet och adeln hade bifallet secreta utskottets giorde tilstyrkan, uti hwilket äfwen ståndet instämde, med tilläggning, at handtwerkarne betala wretskatten i lika proportion med de andre inwånare i staden.

9. Återkom herr biskopen doct. Osander med de öfrige deputerade och afgåfwo berättelse om förlopet af deras förrättning, at ridderskapet och adeln funnet betänkeligit samtycka til prestaståndets begäran, at borgareståndet lofwat skyndesamt slut, och bondeståndet gifwit dertil sitt bifall. Och afgick herr biskopen doct. Browallius til borgareståndet med bondeståndets påskrift, at saken widare til godt slut befordra, hwilket blifwit lofwat.

[1] Enl. konc., renskr.: *4)*
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 17.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 18.

10. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[1] om skogarnas afwittrande uti Ångermanland. Ridderskapet och adeln hade det bifallet på det sätt, at derest den af Hans Kongl. Maj:t år 1749 i orten tilförordnade jägmestaren är af andra ämbetssysslor eller lagliga förfall hindrad, må någon annan cronobetiänt förordnas denna förrättning at biwista. Ståndet biföll betänkandet, dock at i stället för jägmestare sättes cronobetiänt.

11. Förehades cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[2] angående collect och stambok till en barnhusinrättning. Ridderskapet och adeln hade gifwit härtil sitt bifall, men som ståndet så wid sielfwa saken som modus procedendi fant flere swårigheter, ty blef beslutat, at den hwila skulle tils widare.

12. Uplästes land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[3] öfwer 8 § af krigsbefälets beswär angående hästevacancers completterande samt hingstars anskaffande wid cavallerie och dragoneregementerne; hwilket ridderskapet och adeln bifallet med tilläggning, at denna inrättning helst må ske på de orter, hwarest det med största beqwämlighet och nytta kan låta sig göra; men ståndet biföll betänkandet utan förbehåll.

13. Uplästes och bifölls cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande angående arbetet och syslorna uti Kongl. Maj:ts och riksens Åbo hofrätt,[4] til hwilket betänkande ridderskapet och adeln jemwäl sitt bifall gifwit.

14. Uplästes och bifölls cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[5] om några ärender rörande kongl. cammarcollegium. Samma betänkande hade ock fått bifall af ridderskapet och adeln.

15. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[6] huru wida trägårdsmestare må höra under ämbete och skrå, hwarwid borgare- och bondeståndets utdrag af protocollet medfölgde. Och fant ståndet godt, at bifalla betänkandet med den af borgareståndet giorde ärinran, at, i händelse trägårdsmestaresocieteten blifwer ett skrå, de studerande från academierne icke måtte derunder begripas.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 33. Bondeståndets extraktprotokoll som bilaga.
[2] Bondeståndets arkiv, R 1870, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 30.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 3.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 35.
[5] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 31.
[6] Borgarståndets arkiv, R 1314, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 37.

16. Förehades höglofl. ridderskapet och adelns utdrag af protocollet hållet d. 20 i denna månad[1] angående en cadettecorps inrättning wid ammiralitetet, och resolverades:

Presteståndet bifaller, at en corps af 75 siöcadetter må inrättas, samt äfwen deraf Hans Kongl. Maj:t af högstbepriselig omsorg inrättade och härtils med egen kostnad underhållne 25 cadetter, hädanåt må af cadettefonden underhållas, så at summan nu i förstone blifwer 100 cadetter. Men sedan felande officerareställen wid flottan blifwit upfylte, förmenar presteståndet ett ständigt antal af 50 siöcadetter kunna blifwa tilräckeligt och swarande emot afgången af siöofficerare. Och som Hans Kongl. Maj:ts cadettecorps måste här i staden förblifwa, och de dithörande cadetter äga frihet at lempa sig antingen til siö eller landmilitien, så tycker presteståndet at 25 siöcadetter äfwen dermed kunna förbindas, men för de öfriga 50 en cadetteschola uti Carlscrona inrättas. Af alla dessa 100 cadetter hålle presteståndet före, at hälften böra wara frälse, och hälften ofrälse.

17. Uplästes och bifölls land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[2] i en och annan omständighet rörande siömanshusinrättningen, i anledning så wäl af det år 1748 för samma inrättning utfärdade reglemente som flera infordrade underrättelser.

18. Gafs tilkänna från riddarehuset, det Hans Kongl. Maj:t i nåder tillåtet ståndens talemän, at i underdånighet företräda och anhålla om riksdagens afblåsning, samt at få komma up på rikssalen nästkommande onsdag, wil Gud, hwarföre ock herr archibiskopen afträdde.

19. Hade ridderskapet och adeln bifallet secrete deputations betänkande öfwer de af hofrättsrådet Adam Fredenstierna anförde beswär öfwer liden præjudice.[3] Ståndet biföll äfwen betänkandet och bondeståndets extractum protocolli, at han med justitiæcantzlers namn och heder måte hugnas.

20. Förehades och bifölls cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[4] angående de af Hans Kongl. Maj:t i nåder anbefalte strandgators inrättande på den afbrände delen omkring S. Claræwiken, öfwer

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 9.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 6.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 14. Fredenstiernas memorial som bilaga.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 28.

hwilket äfwen borgareståndet genom utdrag af protocollet under d. 9 Maji resolverat.[1]

21. Uplästes och bifölls cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[2] angående rectorens mag:r Johan Kraftmans i landthushållningen giorde försök, och at ett underdånigt hemställande til Kongl. Maj:t om dess befordran må afgå.

22. Förehades cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[3] angående grefwinnans fru Beata Jaquetta Ribbings påstådde skatträttighet uti Ulricsbergs kungsgård, hwilket ståndet fant skäligt at til alla delar bifalla, jemwäl ock, at öfwerstelieutenant Engelhart må anmälas, at få någon annan ledig blifwande mindre kungsgård under arrende.

23. Uplästes secreta deputations protocollsutdrag af d. 16 Aprilis sistledne,[4] angående landsecreteraren Neumans lidande och befordran til någon honom anständig tiänst, öfwer hwilket ärende bondeståndet genom särskilt extractum protocolli sig yttrat.[5] Och fant ståndet godt at bifalla secreta deputations betänkande.

24. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande[6] öfwer den ansökning domprobsten i Lund doct. Ambrosius Westring anmält, angående fataliernes återwinnande uti testamentstwisten emellan honom å dess hustrus, fru Ebba Maria Bergmans wägnar, och lieutenanten Sam. Anders Unér. Hwarwid herr biskopen Osander giorde förbehåll för Wiresta kyrka, at dess rätt skulle blifwa hänne förbehållen.

25. Förehades justitiædeputations betänkande[7] öfwer probstens och kyrkoherdens wid Tyska församlingen i Malmö, mag:r Ludwig Bützous giorde ansökning om befordran til sluts ärnående uti en dess hos majoren och riddaren wälborne Carl Henric Schytte öfwer 31 gammal hafwande skuldfordran af 630 dal. s:rmt; och kunde ståndet ei annat, i anseende til anförde skäl och omständigheter än samma betänkande bifalla.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 18.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 29.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 35.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 15.
[5] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 4.
[6] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 38.
[7] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 33.

26. Återkom herr archibiskopen och anmälte Hans Kongl. Maj:ts nådiga helsning til ståndet, med nådigt löfte at anstalta om riksdagens afblåsning til den i underdånighet föreslagne dagen.

27. Uplästes secreta deputations betänkande[1] öfwer capitaine Carnals, wid nu påstående riksdag til urskillningsdeputation ingifne och til ofwannämde deputation remitterade beswär, hwaröfwer borgareståndet genom utdrag af protocollet under d. 20 Maji resolverat til bifall.[2] Ridderskapet och adeln hade ock detta betänkande bifallet. Ståndet sammaledes.

28. Uplästes och bifölls såsom af ridderskapet och adeln, altså ock af preste-ståndet ett utdrag af protocollet hållet i secreta deputation d. 18 Maji,[3] rörande den préjudice, som lieutenanten wid Stockholms artillerie staten Johan Fredric von Flygarell förmenar sig wara tilfogad, i anseende dertil, at flere, för hwilka han haft tour, blifwit framför honom til capitainer befordrade, i anseende hwartil secreta deputation styrker til hans uprättelse.

29. Påminte herr doct. Hausswolff ståndets ledamöter, som äro i enke- och pupillcassan deltagande, om den allmänna sammankomst, som til i dag klockan –[4] efter middagen blifwit utsatt at hållas, med begäran, at de sig dertil infinna wille.

Den 28 Maji

1. Justerades föregående protocoll.

2. Genom utdrag af protocollet hållet i rådcammaren d. 30 Mart. sistledne, har Hans Kongl. Maj:t til riksens ständer remitterat landshöfdingens i Linköping herr Lagerfelts underdåniga föreställning eller förslag til et watndrag och öppen båtled til siön Rengen en half mil från Linköping. Samma förslag hade ridderskapet och adeln bifallet, hwilket äfwen ståndet giorde.

3. Ankommo twänne deputerade från borgareståndet med helsning och begäran, at, som en deputation i dag torde komma från ridderskapet och adeln med någon föreställning i anseende til secreta handels och manufacturdepu-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 5.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 17.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 6.
[4] Klockslag saknas i såväl konc. som renskr.

tations anmerkningar wid lagman Malmerfelts memorial öfwer hwilka någon ventilation blifwit på riddarehuset anställd, såsom skulle ridderskapet och adelns ledamöter i secreta handels och manufacturdeputation gått utom gränsorne, presteståndet i sådan händelse icke wille afgifwa til ridderskapet och adeln något swar, förr än de öfriga ståndens talemän fått träda tilsammans och öfwerlägga om ett gemensamt swar.

Herr archibiskopen swarade, det honom så wäl som ståndet aldeles okunnigt wore, om eller i hwad ärende någon deputation i dag kunde komma från ridderskapet och adelen, men at han wille, så snart den wore kommen och sagt sitt ärende, inhemta sitt ståndes tankar deröfwer.

4. Förelästes secreta utskottets extractum protocolli af d. 23 Aprili sistledne,[1] uti hwilket riksens ständers ompröfwande underställes, om icke herr riksrådet grefwe Tessin som nu på femte året utan wedergällning förestått gouverneursämbetet för Hans Kongl. Höghet cronprinsen, för samma höga och wigtiga ämbete, det han med oförtruten flit och öm omsorg bestrider, må tillläggas en årlig lön till 6 000 dal. s:rmt, räknad ifrån den tiden, som herr riksrådet, uppå riksens ständers åstundan merbemälte gouverneursämbete hos Hans Kongl. Höghet cronprinsen tillträdde: Hwilket ståndet biföll och äfwen af ridderskapet och adeln war bifallet.

5. Uplästes secreta utskottets utdrag af protocollet under d. 19 innewarande månad,[2] angående öfwerstens och riddarens af kongl. Swerdsorden, herr Ehrensuerds hos Kongl. Maj:t giorde underdåniga underställning om icke majorsposterne wid artilleriet i Stralsund och på Waxholmen måge förwandlas til öfwerstelieutenantsposter wid artilleriet; hwilket mål Kongl. Maj:t til secreta utskottet i nåder remitterat och secreta utskottet til riksens ständers godtfinnande med tilstyrkan hemstält, emedan rikets nyttigare tiänst derpå beror, och det sker utan statens gravation med större löner. I anseende hwartil ståndet för sin del fant skäligt, at detta bifalla.

6. Uplästes och bifölls landt- och siömilitiæoeconomie,[3] samt cammar oeconomie och commerciedeputationernes betänkande, angående at magistraten i Götheborg må hädanefter mönstra och förpassa besättningarne på alla dit ankommande, och derifrån utgående coopvaerdiefartyg, utan at ammiralitetet må sig widare dermed befatta. Samma betänkande hade ock ridder-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 28.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 24.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 4.

skapet och adeln bifallet och borgareståndet uti sitt extracto protocolli af d. 7 Maji.[1]

7. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[2] angående ett med Kongl. Maj:t och cronan af riksrådet högwälborne herr grefwe Johan Gyllenborg sökt räntebyte, hwilket ridderskapet och adeln bifallet. Ståndets ledamöter uti cammar oeconomie och commerciedeputation gåfwo wid handen, at de ei kunnat gifwa härtil sitt samtycke utan under wissa förbehåll, såsom ock ledamöterne af bondeståndet dremot protesterat, och resolverades fördenskull:

Så wida denna sak har gemenskap med det så kallade Frankiska bytet, hwaröfwer prestaståndet sig redan yttrat, så kan ståndet icke bifalla detta, utan förblifwer wid dess förra utlåtande; hwarförutan ståndet håller sådant byte för betänkeligt, efter skattemanna rätt synes derigenom komma at lida.

8. Uplästes secreta deputations betänkande[3] uti de af fändriken wid Tavasthus regemente Carl Henric Sass anförde beswär öfwer skedd prejudice. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet. Ståndet giorde sammaledes.

9. Underställte herr archibiskopen, om icke nödigt wore, at någon påminnelse giordes i de andra stånden angående collecterne och academiska jurisdictionen. Hwilket ståndet bejakade.

10. Ankommo twänne deputerade från ridderskapet och adeln. Ordet förde assessor Ruthenschöld, som jemte helsnings förmälan begärade, at ett cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande angående trägårdsmestare, som ridderskapet och adeln funnet betänkeligt at bifalla, äfwen måtte af prestståndet afslås, i fall det ei redan wore afgiort. Herr archibiskopen bad helsa tilbaka.

11. Hade ridderskapet och adeln bifallet justitiædeputations betänkande[4] öfwer de beswär som 60 st. borgare i Christianstad anfört emot Hans Maj:ts nådiga utslag af d. 25 Aprilis 1750, uti en emellan dem och åtskillige ståndspersoner upkommen twistighet, betreffande någon jords och ägors innehafwande och nyttiande. Ståndet biföll äfwen betänkandet, dock med tilläggning, at borgmestare eller magistraten icke må wägra borgerskapet

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 40.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 27.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 2.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 36.

sammanträda på rådstufwu i deras gemensamma angelägenheter, när de sådant begära, hwarunder dock de enskilte ärender, som en del af borgerskapet kunna sins emellan äga, icke böra förstås, utan dermed efter wanligheten förhållas; likasom ei eller församlingens angelägenheter och ecclesiastique mål uti några sammankomster på rådstufwu, utom på sitt behöriga ställe uti kyrkan böra företagas.

12. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande [1]öfwer capitainens wid Jemtlands regemente Christopher Cristopherssons anförde beswär öfwer liden prejudice.

13. Anmältes 8 deputerade från ridderskapet och adeln, som hade företräde. Ordet förde generalmajor grefwe Hamilton, som, jemte helsning anmälte, det ridderskapet och adeln, hwad tiänstehjonsordningen angår, för sin del beslutet, at hänskiuta den samma til Kongl. Maj:ts wälbehag, at den utfärda, eftersom omständigheterna kunna finnas och medgifwa; i hwilken mening ridderskapet och adeln förmodade, at presteståndet instämma skulle. Så recommenderade äfwen deputerade til ståndets bifall den projecterade barnhusinrättningen, såsom ganska nyttig til landets peuplerande, och til förekommande, at fattige mans barn icke måtte förgås i wanskötsel, swält och hunger.

Herr archibiskopen bad om ståndets helsning tilbaka, och lofwade taga dessa mål i öfwerwägande, så snart möjeligit wore.

14. Uplästes och bifölls secreta[2] samt expeditionsdeputationernas betänkande öfwer lagmannens Sten Cederfelts anförde klagomål och ansökning, hwilket betänkande bondeståndet jemwäl på wist sätt bifallet. Herr doct. Hausswolff och kyrkoherden Helleday begärade allenast at för deras räkning i protocollet intagas skulle, det de ei kunde finna sig i den projecterade survivancen, och til hwilken de ei gifwit bifall, emedan de ei haft tilfälle wara tilstädes, när denna expedition justerades.

15. Företrädde sex stycken deputerade från bondeståndet. Ordet förde Joseph Hansson, som recommenderade sitt ståndes så allmänna som enskilte angelägenheter, med försäkran, at det tilbaka skulle söka i alla möjeliga ting prestaståndets nöje. I synnerhet wore bondeståndet derom angeläget, at det som rörde hemansutbyte och militiæhemans försäljande til saktte blefwe af-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 3.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 4.

giort. I öfrigit öfwerlemnades tre utdrag af protocollet rörande lieutenant Hastfer, mag:r Jöransson,[1] och Färila sokns allmoge i Helsingland.

16. Uplästes och bifölls secreta utskottets utdrag af protocollet under d. 23 i denna månad[2] angående banquens lagståndna fasta panters försäkring. Hwilket utdrag ridderskapet och adeln jemwäl bifallet.

17. Uplästes och bifölls stora secreta deputations utdrag af protocollet under d. 26 Maji,[3] deruti hemställes, om icke de herrar riksens råd som biwistat crö-ningen och derwid haft nog dryga och känbara okostningar kunde hwardera hugnas med en gratification af 6 000 dal. s:mt, som hälften nu och hälften nästa år kunde utbetalas.

18. Uplästes ridderskapets och adelns utdrag af protocollet, hållet d. 27 Maji af innehåll,[4] at, i betraktande af den myckna flit och möda, som cammarher-ren grefwe Nils Bielke, wid dess tiänstetid hos Hans Kongl. Höghet cron-prinsen å daga lagt, til Deras Majestäters nöje och hela landets hugnad, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållas skulle, at, enär nödigt pröfwas kunde, at hugna bemälte cammarherre med någon befordran, Hans Kongl. Maj:t wille derwid i nåder hafwa mera afseende på dess merite, trägna upwaktning och skielighet, än på någon wiss tur och anciennité, med mera. Och fant stån-det skäligt, at dertil samtycka

19. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[5] angående kongl. antiquitetsarchiviboktryckarens Lars Salvii ansökning, at oförändrat få niuta sitt wälfångna privilegium til godo. Samma betänkande hade ridderskapet och adeln bifallet; och fant äfwen ståndet skäligt at det bi-falla.

20. Ankom ceremoniellet til riksdagens slut, hwarwid ståndet med ridder-skapet och adeln instämde,så at ingenting war derwid i underdånighet at på-minna.

21. Förelästes ett expeditionsdeputations extractum protocolli[6] rörande nu mera framledne herr riksrådet grefwe Ekeblads arfingars, och fru friherrin-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 36. Även denna dag § 31.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 22.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen, nr 6.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 12.
[5] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 30.
[6] Prästeståndets arkiv, R 898, Expeditionsdeputationen, nr 1.

nans Maria Hægerstiernas ansökning at ärhålla ärsättning för några af Kongl. Maj:ts och cronans köpta gods; hwilka blifwit reducerade, utan at arfingarne derföre fått wederlag eller köpeskillingen tilbaka, och huru, i anseende til någon olikhet uti summornas sammanläggande, förhållas borde. Och fant ståndet godt, at öfwerlemna detta til Hans Kongl. Maj:t, at genom dess cammarcollegium låta göra sig af reductionscommissionshandlingarne underrättad, huru wida något fel i summornes sammanslående kan wara begånget, hwarefter Hans Kongl. Maj:t täckes i nåder målet afgöra.

22. Förehades secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,[1] angående landsfiscalens Carl Mannercrants giorde ansökning och privilegium exclusivum på oljeslageri af inrikes wexter.

Ridderskapet och adeln hade härtil gifwit bifall. Borgareståndet äfwen genom extractum protocolli af d. 9 Maji[2] med förbehåll, at detta oljeslageri, til underslefs undwikande icke anlägges wid saltsiösidan, utan up i landet. Ståndet biföll ock betänkandet.

23. I anledning af den deputation, som ridderskapet och adeln i dag afsänt til de öfrige stånden angående tiänstehjonsordningens förnyande, ankommo nu deputerade från bondeståndet med begäran, at presteståndet wille förblifwa wid sitt en gång fattade slut, at inga förordningar måtte emellan riksdagarna utfärdas, utan allenast projecteras. Wid detta tilfälle bad herr archibiskopen at deputerade wille helsa tilbaka och recommendera i sitt stånd presteståndets angelägenheter, synnerligen ansökningarna om collecter och academiska jurisdiction.

24. Påminte herr archibiskopen, at, som det nu skrider til slut med riksdagen, ståndet torde finna nödigt, at öfwerenskomma om contingentet til ståndets behof, och åtogo sig kyrkoherden magister Helleday, probsten doct. Serenius, och probsten doctor Nordman, at det samma efter nödtorften reglera.[3]

25. Förehades borgareståndets utdrag af protocollet hållet d. 20 Maji,[4] hwilket bondeståndet, medelst påskrift d. 25 i samma månad bifallet, angående, at, i anseende til bewekande skäl och omständigheter, synnerligen, en nyligen liden eldskada på hus och egendom, måte bewiljas brukspatronen Strang, at, emot hammarskatts och bewillningsafgifts betalande, i afräkning

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 16.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 26.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 44.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 4.

på den Suedenstierniska förr tillåtne hammarskatten, få wid en sin hammare årligen smida med 250 stigar okolad torf blandade med träkol, som han derstädes har frihet at bruka, med mera, dock så, at hwad tillåtes bemälte brukspatron ei må lända androm til præjudicat. Och blef äfwen detta borgareståndets extractum protocolli af presteståndet bifallet.

26. Företogs bondeståndets giorde ärinringar wid bewillningen, och fant ståndet godt, at instämma med ridderskapet och adeln, at som man war derom försäkrad, at de af det ärbara bondeståndet nu andragne påminnelser icke mindre än de öfrige delar af bewillningen lära nogsamt blifwit öfwerwägade uti bewillnings och stora secreta deputation, hwarest hela det ärbara bondeståndet haft tilträde, så förmodas ock, at det ärbara bondeståndet lära sielfwa begifwa sig ifrån dessa ändringar, såsom hwarmedelst icke allenast bewillningens expedierande på tiden utdrages, utan ock mistning i cronans inkomster förorsakas, hwilken obehageliga påfölgd ridderskapet och adeln så wäl som presteståndet tro, at samteliga riksens ständer i anseende til rikets trängande behof med all ömhet wilja undwika.

27. Förehades å nyo musices directoris i Linköping Balthasar Knölkes memorial til ståndet,[1] angående förlag til en ny choralbok, som han förfärdigat, och på hwilken han nyligen ärhållet Hans Kongl. Maj:ts allernådigste privilegier på 10 års tid.

Detta gaf ståndet anledning, at tänka på wår psalmboks förbättring, i anseende til den brist, som kunde ärsättas, och mindre tydeliga utlåtelser, samt fel emot metren, hwilka behöfde rättas. I anseende til hwilket ståndet kom sig emellan öfwerens, at updraga til några öfwade, lärde och uti poësien förfarne män; bland hwilka nu i synnerhet nämdes kyrkoherden i Stockholm doct. Hallman, probsten doct. Loman och probsten Kolmodin, at öfwerse psalmboken och til ståndet wid nästa riksdag med sina påminnelser inkomma, då ståndet trodde sig kunna få önskeligit tilfälle, at tänka på werkställigheten af det, som så länge blifwit omtalat och för nödigt ansedt. Och imedlertid hölt ståndet bäst wara, at med denna nya choralbokens utgifwande på trycket innehålles, til dess hela psalmboken med behöriga toner på en gång kan utgifwas, då ofwanbemälte Knölke kan niuta sitt undfångne privilegium til godo. Imedlertid och eftersom herr biskopen doct. Rhyzelius hade hos ståndet recommenderat directeur Knolkes upsåt til understöd och hielp genom förlag eller prænumeration; så anmodades herr archibiskopen, at ge-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 24. Även 21 november 1751§ 2.

nom bref gifwa bemälte herr doctor och biskop ståndets fattade beslut tilkänna, som dessutom bör inom ståndet i mycken tysthet behållas.

28. Företog sig ståndet til genomseende de andra respective ståndens allmänna beswär: och förekom denna gången en och annan observation wid 18 § i krigsbefälets beswär, öfwer hwilket kyrkoherden Helleday åtog sig at upsätta ett extractum protocolli til den andra ståden.

29. Påminte probsten mag:r Wennerdal, at ståndet borde i synnerhet wara upmerksamt wid ett af bondeståndets beswär och den projecterade resolution, genom hwilken de wilja befrias ifrån tullen för den tionde de införa til presterskapet i städerne, hwilket skal wara stridande med kongl. rescripter och förordningar, som flera gånger i detta mål utkommet.

30. Ankom en deputation från ridderskapet och adeln af 24 personer anförde af öfwersten herr grefwe Horn, som hade med sig ett utdrag af protocollet, det han lofwade sedan tillställa ståndet i afskrift, men nu i concept uplästes, och war af innehåll, at ridderskapet och adeln nog ömade det steg secrete handels- och manufacturdeputation taget, i anseende til lagman Malmerfelts ingifne memorial wid secreta handels- och manufacturdeputations berättelse om Bongiska balancen, i det bemälte deputation, utan at omförmälte memorial blifwit af plenis dit remitterat, sig företaget at det nog hårt wilja refutera uti ett utgifwit extracto protocolli, i anseende hwartil ridderskapet och adeln förehållet sina ledamöter i secreta handels- och manufacturdeputation sådant, och begär at de öfrige ståden äfwen så göra wille med sina, och så laga, at ridderskapet och adeln kunde få någon reparation i anseende til den tort de tro sig blifwit tilskyndad dymedelst, at deras menlösa upsåt och nit för de allmänna werkens bestånd, blifwit så illa ansedde.

Herr archibiskopen bad förmäla ståndets hälsning tilbaka, och lofwade, at ståndet skulle taga denna sak uti behörigt öfwerwägande, så snart det finge del af det utlofwade extracto protocolli.

31. Förehades och uplästes ärbara bondeståndets protocollsutdrag af d. 8 Febr. sistledne,[1] angående en skälig belöning för magister Johan Jöransson för dess, sedan sista riksdag, uppå riksens ständers då aflåtna underdåniga begäran, wid kongl. antiquitetscollegium wista myckna insigt och flit, medelst de där befinteliga runstenars afritande och utgifwande. Presteståndet, som dessutom hade sig mag:r Jöranssons wackra framsteg i dess öfriga studier

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 36. Även denna dag §15.

och stilla upförande bekant, önskade, at han til sin skäliga belöning för berörde arbete fått niuta riksens ständers honom wid förra riksdagen meddelte underdåniga föreskrift til godo, men som sådant ei befunnes wara skedt, och presteståndet nog ömar, at nu för tiden belasta statswerket med sådane extraordinarie utgifter, så förenade ståndet sig, at i det stället anmoda de öfriga respective ständen, at til Kongl. Maj:t för honom låta afgå en underdånig anhållan, det täktes Kongl. Maj:t anbefalla consistorium i Carlstad, at wid förslagers uprättande til ledige pastorater hafwa honom i behörig åtanka.[1]

Den 30 Maji

1. Justerades föregående protocoll.

2. Berättade herr archibiskopen, at sedan secreta utskottet funnet anledning af riksdagsordningen,[2] at göra sig underrättadt om rikets prinsars upfostring och underwisning, och Hans Kongl. Maj:t äfwen gifwit dertil anledning, i synnerhet, at rikets cromprins skulle i fleras närwaro förhöras, samt befalt ständerne at wara wid hans förhör tilstädes klockan 4 i går eftermiddagen hade ridderskapet och adeln utnämt 4 af sitt stånd som ei woro secrete utskottsledamöter och de andra ståndén 2 hwardera. Utaf presteståndet hade herr archibiskopen taget med sig kyrkoherdarne mag:r Helleday och mag:r Elg.

Hans Excellence herr grefwe Tessin hade börjat sielfwa förhöret med Matth. 25, och den delen deraf, som handlar om yttersta domen, hwilket sedan blifwit fortsatt uti historien, geographien och fransöskan. Herr archibiskopen betygade inför ståndet, at cronprinsen wisat uti altsammans en ogemen och wida öfwer hans år warande qwickhet, och giort för sig bättre besked, än någon tid af hans ålder kunnat förmodas.

Ståndet gladde sig deröfwer och instämde i gemensamma önskningar för cronprinsen och de öfrige kongl. arfprinsarne, at de måtte ju längre dess mer tilwexa i ålder, wisdom och nåde för Gud och människom.

3. Hade twänne af borgareståndet företräde, och aflemnade til ståndet det som blifwit upsatt til ett gemensamt swar från de tre andra ståndén til ridder-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 7.

[2] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

skapet och adeln, uppå det de sista session genom deputation och utdrag af protocollet anmälte. Och blef bemälte utdrag nu med ståndet communicerat.

Sedan deputerade afträdt gaf herr archibiskopen wid handen, at han med borgare- och bondeståndets talemän warit i går tilsammans, och öfwerlagt om detta ärendet: och at herr archibiskopen för sin del fant detta wara så upsatt, och sådana skäl anförda, at ridderskapet och adeln skulle kunna finna sig dermed nögde.

Uti ståndet upkommo flere discurser deröfwer. I synnerhet ärinrade kyrkoherden Helleday, det wid denna riksdag ofta skedt, at ståndens ledamöters meningar och utlåtande in plenis blifwit på andra ställen censurerade, hwilket herr kyrkoherden trodde böra förekommas, på det riksdagsmannarätt ei alt för mycket lida skulle.

Herr biskop Wallin hölt före, det deputations göromål ei så aldeles gillas kunde, utan at den bort wänta och begära communication af herr lagman Malmerfelts memorial, förr än den sig deröfwer yttrat, och äfwen bruka lindrigare skrifart. I öfrigit trodde herr biskopen bäst wara, at ståndet icke ingår med de andra stånden uti ett gemensamt swar, utan upgifwer sitt eget.

Herr doct. Hausswolff war äfwen af den tankan, det borde ståndet ei inlåta sig i gemensamt swar och deputation, i anseende til några wid sista riksdag förekomna omständigheter.

Änteligen, sedan herrar biskoparne Browallius och Troilius jemte flere af ståndet wisat nödwändigheten så af det ena som andra, och at förekommas borde, at ett stånd icke måtte tilwälla sig någon myndighet öfwer det andra, emedan de alla äro lika magtägande ständer, blef det upläst som upsatt war och äfwen gillat med de anmerkningar och ändringar ståndet derwid giorde, med hwilka äfwen borgarestånd förnögdes.

Så samtyktes äfwen til den gemensamma deputation, som skulle bestå af 24 personer, 8 af hwarje stånd, hwarpå åtta af presteståndet utnämdes, dem herr superintendenten doctor Körning anförde.

4. Inlemnade domprobsten mag:r Liungberg ett memorial,[1] hwaruti han gifwer tilkänna det protocollsdeputation uti sina observationer wid consistorii Strengnesensis protocoller, beskyllat honom och flere consistoriales före, at wid riksdagsmanswalet hafwa gått emot lag, rikdagsordning och ständernas fri- och rättigheter, och detta alt uti ett extracto protocolli, som de andre stånden fått communication af, och äfwen redan afgiort, men ännu icke finnes wara med presteståndet communicerat. I anseende hwartil herr domprobsten begär niuta ståndets förswar, och at han med de andra

[1] Borgarståndets arkiv, R 1316, Protokollsdeputationen, nr 2, bilaga.

consistoriales icke måtte blifwa dömde utan at niuta beneficia juris et processus til godo såsom andre rikets undersåtare.

Ståndet tykte något sällsamt wara, at det ei fått del af detta protocollsdeputations utlåtande, hwarföre probsten Stierner anmodades fråga derefter uti deputationscancellie, eller ock hos grefwe Posse, som förer præsidium i deputation. Probsten Stierner afgick och berättade wid återkomsten, at grefwe Posse på en gång underskrifwit alla exemplar som borde gå til ständen, och at han wille af deputations notarius göra sig underrättad om orsaken, hwarföre icke prestestånd i rättan tid fått sitt exemplar.

Imedlertid fick domprobsten Liungberg frihet, at gå med sitt memorial til de andra ständen, och wille prestaståndet, så snart det fått del af protocollsdeputations yttrande,[1] sig öfwer sielfwa målet utlåta.

5. Ankommo sex deputerade från ridderskapet och adeln. Ordet förde grefwe Posse, som gaf wid handen, at ridderskapet och adeln förehaft om öfwerseende, som borgareståndet uti ett sitt utdrag af protocollet bifallet, men ridderskapet och adeln funnet nödigt at afslå.

Eljest berättade gref Posse, at det efterfrågade documentet från protocollsdeputation måtte wara i ståndets gömo, och torde igenfås såsom det äfwen skedt i borgareståndet.

6. Återkommo ståndets ledamöter från den gemensamma deputation, och gaf herr superintendenten doct. Körning wid handen, det ridderskapet och adeln lofwar företaga sig til öfwerwägande det af de andra ständen afgifne gemensamma swar.

7. Öfwerlemnades herr archibiskopen ett document i händer, som wid påseende befants wara det samma, hwilket för flera dagar sedan bort wara til ståndet ankommet.

Probsten Stierner gaf wid handen, at grefwe Posse nyligen waret med deputations waktmestare här, och sagt det han för mer än tre dagar sedan lemnat det omtalte document til probsten doctor Serenius, och at hofjunkaren Frank absolute förbudet honom aflemna samma betänkande i någon annars händer.

Doct. Serenius swarade derpå, at han som andre tager emot många papper wid dörren, dem han dock icke för sig behåller. Det händer ofta, at de andra

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Protokollsdeputationen, nr 2. Även 1 juni 1752 § 16; 3 juni 1752 § 24; 4 juni 1752 § 15.

ständen låna wåra exemplar och i öfrigit tror doct. Serenius, at hofjunkaren Frank icke gifwit waktmestaren sådan befalning.

8. Begärade probsten mag:r Krok förklaring öfwer ståndets protocoll hållet d. 27 Sept. 1746 angående herrdagsmän från Borgo. Och fant ståndet, det af samma dess protocoll icke den meningen ledas bör, såsom skulle ståndet på något sätt betaga stiftets presterskap ett fritt och otwunget herrdagsmanwal, utan då ståndet, i anseende til ömande omständigheter, welat förskona stiftet med en herrdagsmans underhållande wid riksdagarne, är derigenom dem icke betaget, at til en sådan sin herrdagsman utwälja den de hafwa bästa förtroende til: dock så, at biskopens rätttighet, at enligit riksdagsordningen[1] wara sielfskrifwen wid riksdagarne derigenom icke på något sätt betages och inskränkes.

9. Berättade kyrkoherden mag:r Bolmstedt, det han i secreta handels- och manufacturdeputation giort förbehåll, at få gå med en sak til sitt stånd, och wore den, at när i deputation blifwit talat om lurendrägeriers förekommande, som skada wåra manufacturer, och at tulldeputationen borde förbiudas, har saken, sedan twänne olika betänkanden öfwer detta ärendet blifwit ingifna, kommet at hwila, af den orsak, at två stånd säjes stadnat mot två, at den ei blifwer til plenorum skärskodande upgifwen, hwilket dock aktades nödigt, så i anseende til manufacturerne, som at detta mål enkannerligen wore infört i secreta handels och manufacturdeputations instruction.

Ståndet förde häröfwer åtskilliga discourser, och stadnades änteligen i det slut, at detta skulle i secreta utskottet af ståndets ledamöter anmälas.

10. Upläste cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande af d. 25 hujus[2] angående oläntig marks uptagande, hwilket ståndet til alla dess delar biföll.

11. Upläste herr biskopen doct. Nylander ett memorial[3] rörande inspectoren Forswall, som ei niutet af generaltullarrendesocieteten den befordran, hwartil han, efter ständernes resolution wid sista riksdag, warit berättigad, och begärade herr biskopen, at få dermed gå til de andre ständen som bewiljades.

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputataionen, nr 39.

[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 18.

12. Lät ståndet sig föreläsa de påminnelser och anmerkningar, som höglofl. ridderskapet och adeln behagat göra öfwer första och andra delen af de på presteståndets beswär projecterade resolutioner. Och fant presteståndet nödigt, at derwid följande borde i akt tagas.

Öfwer 19 § af presteståndets allmänna beswär, har höglofl. ridderskapet och adeln til stöd af sin anmerkning endast anfört 5 § af presterskapets privilegier, men ei derhos behagat draga sig til minnes, at Hans Kongl. Maj:t, i den föregående 4 § som egentligen rörer sielfwa statum quæstionis, försäkrat och stadfäst, at presterskapet skal oförändrat behålla, efter gammal häfd, sina biskopsstift, præbendesoknar och heman, prestegårdar i städer och på landet etc. etc. med alla tilhöriga ägor och lägenheter, hwad namn de hafwa kunna, som antingen urminnes häfd är på, eller af andra lagliga skäl kunna bewisas dertil lyda, hwilka ägor och tilägor presterskapet skal til sitt underhåll, skäligen och lagligen, utom andras förfång, bruka och häfda, eller häfda låta til watn och land. Emot hwilka ord i privilegierna höglofl. ridderskapet och adelns giorda anmerkning wid bemälte 19 § af presteståndets beswär är directe stridande, til följe hwaraf prestaståndet ei eller kan gifwa sitt bifall til samma anmerkning, utan lära förmodeligen de af presteståndet in margine wid förenämde beswärspunct anförde ord, såsom med privilegierne enlige böra införas, helst ett ståndsprivilegier, emot 11 § i Kongl. Maj:ts nådiga försäkran, efter riksdagsordningen,[1] hwarken kunna eller böra ändras.

Och hwad det angår, at höglofl. ridderskapet och adeln uti meranämde dess anmerkning widare anförer, det prestegårdarna för en cronan tilhörig grund böra anses, så kan det så mycket mindre äga sin riktighet, som

1) ingen cronojord fants i landet, utan endast frelse och skatte, då christendomen först blef införd, emedan cronojord, såsom gamla lagen och swenske historien witnar, har sin första uprinnelse af Upsala öde, danaarf och förbrutne gods, samt uti senare tider af indragne kyrko och clostergods, at förtiga flere sätt. Men så wida ringa eller ingen cronojord wid christendomens första början fans i landet, utan hwar och en war ägare af den jord han bebodde, så följer ock af sig sielf, at prestegårdarne ei af cronan äro gifne, utan dels af private personer, dels ock af soknarna förmedelst ett gemensamt sammanskott köpte och til prestebord anslagne; hwilket ock uti gamla tider war så mycket nödwändigare, som ingen kyrka efter de tiders stadgar kunde blifwa inwigd, innan den med jord war försedd. Och hafwa dessa kyrkors ägor sedermera på många ställen dels af de andelige sielfwe, dels ock af andra christmilda männniskor blifwit förökte. Prestegårdarna kunna altså ei mera

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

anses för crono, än urminnes säterier, frelse och skatte, så wida, de såsom bewist är, och än widare af de i cammararchivo befintelige gamle jordböcker kunde bewisas, aldrig af cronan äro gifne, undantagandes några få uti senare tider, och hwaremot til cronan långt flere kyrko- och clostergods blifwit indragne, som af ålder aldrig hört cronan til.

2) Kan man ock tydeligen finna, at prestegårdarne til sin natur aldrig warit ansedde eller efter Sweriges allmänna lag kunna anses såsom crono, enär man jemför byggn.balkens 27 cap. 9 § med 1 § i rätteg.balk. 25 cap., ty å det förra stället heter det, at NB cronogård hos konungens befalningshafwande äger ändring söka å syn, enär man ei nöjes med häradsrättens utslag, och å det senare säjes, at, wid husesyn å prestebord, frelse- och skatteheman, wädies emot häradsrättens dom med tre mark under lagman: hwilket, som wisat är, wid cronogård ei är tillåtet, så at det senare lagsens rum wore orimligt och stridande emot det förra, i fall prestegårdarne efter lag kunde och borde anses för en cronan tilhörig grund.

3:tio) Har Hans Kongl. Maj:t uti dess nådiga rescripter af d. 18 Febr. och 17 Novembris 1748 uti hwilka åberopas kyrkolagens 24 cap. 8 § och 19 §., landshöfdingeinstructions 35 § och twänne kongl. bref af år 1700 och 1721 tydeligen stadgat, at prestebord ei böra anses för crono af den grund, at de i jordböckerna stå uti cronocolumn.

4) Synes höglofl. ridderskapet och adelns tanka uti detta mål wara stridande emot anmerkningen öfwer 13 § af presteståndets beswär: hwarest höglofl. ridderskapet och adeln bifallet, at presterskapet bör til wederbörande domare betala arwode för de husesyner, som af dem å prestegårdarne hållas, ehuru presteståndet, blott af den grund, at prestegårdarne ei äro någon personelle ägendom utan ämbetsgårdar, hwika af innehafwarne endast under deras lifstid bebos, begärt at derifrån blifwa befriade. Men om presterskapet bör, efter höglofl. ridderskapets och adelns tanka, för huseyner å prestebord betala arwode til domaren, så följer ock af sig sielf, at prestegårdarne ei kunna anses för crono, emedan presterskapet då och i den händelsen, om prestegårdarne wore crono, ei mera än andra boställsinnehafware med något arwode til wederbörande domare kan eller bör betungas.

För crono kunna altså prestegårdarne ei anses, utan så wida 1/ Kongl. Maj:t och cronan uti högsta nödfall, öfwer dem, såsom öfwer all annan i riket befintelig jord, äger dominium eminens, enär fullt gen fullo præsteras. Och så wida 2/ de uti konungens besynnerliga höga och nådiga hägn äro tagne, efter presterskapets egen underdåniga begäran, för wrångwisa människors skuld, som redan i ädre tider begynte röfwa och rappa ägor ifrån prestegår-

darna, såsom hade de waret til spillo gifne, hwilket ock gifwit anledning til de i privilegiernas 5 § åberopade kongl. stadgar.

Hwad 14 § angår, kan presteståndet ei gifwa sitt bifall til höglofl. ridderskapets och adelns derwid skedde anmerkning, utan lärer den af presteståndet in margine wid sielfwa beswärspuncten giorde tilläggning så mycket mera äga rum, som derigenom ingen ändring uti jordböckerna sker, och den dessutom är enlig med kongl. cammarcollegii til riksens ständers bewärsdeputations öfwer samma punct afgifne utlåtande, så wäl som ock med riksens ständers eget beslut wid 1723 års riksdag.

Wid 5 § håller presteståndet nödigt, at orden: *wid answar* blifwa stående; kunnandes de följande: *och skadans ärsättning* etc. etc. *skäl och orsaker* utlemnas.

För öfrigit biföllos de wid 2, 7 och 13 §§ giorde anmerkningar.

Och skulle detta genom utdrag af protocollet tillika emed afskrift af nyssberörde kongl. cammarcollegii utlåtande med de öfrige respective ståndens hörsam- tiänst och wänligen communiceras.

13. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[1] angående de återstående reductionsmålen, samt hwad til deras skyndesamma och sluteliga afgörande bör iakttagas. Borgare- och bondeståndet hade det bifallet. Ståndet äfwenledes, med tilläggning, at lönen bör förloras, om icke arbetet göres färdigt til nästa riksdag.

14. Föreläste cammar oeconomie och commerciedeputations protocollsutdrag, deruti riksens ständer styrkas, at til öfwerstelieutenanten Engelhart uplåta Kungsbergs kungsgård, emot de samma wilkor, under hwilka förra arrendatorn honom innehaft. Ridderskapet och adeln hade härtil bifallet, så at detta arrende skulle sträcka sig til 50 år, och de årliga dagswerken derunder begripas, som dock särskilt böra betalas. Men ståndet fant bäst, at hänskiuta detta mål til Kongl. Maj:t som lärer i nåder täckas dermed förfara efter förordningar.

15. Lät prästeståndet sig föredraga twänne utaf riksens höglofl. ständers riksdagsmän och fullmägtige ifrån storfurstendömet Finland ingifne memorialer af d. 25 innewarande månad,[2] hwarutinnan bemälte herrar riksdagsmän och fullmägtige, i anseende så wäl dertil, at kyrkoherden wid Finska nationella församlingen här i Stockholm är med nog swaga wilkor försedd, hwaraf han

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputataionen, nr 26.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 11; nr 12.

ingalunda skal, uppå en så dyr ort, som denna är, kunna hafwa sin nödiga utkomst, förmäla sig warit omtänkte på medel och utwägar, huru han härutinnan må kunna komma at åtniuta någon förbättring; men som herrar riksdagsmän och fullmägtige ei understå sig, at til den ändan gifwa något förslag på publique medel, så länge statswerket är beswärat med så stora och ansenliga utgifter, som nu för tiden förefalla, och inwånare i storförstendömet Finland, jemwäl, under deras nästan allmänna medellöshet ei kunna, jemte de dem åliggande crono- och andra utlagor, drägeligen uthärda med några sammanskotter til förberörde behof; altså hafwa herrar riksdagsmän och fullmägtige funnet sig böra utse något annat, som hwarken har statens gravation, eller storfurstendömets synnerliga betungande med sig, och således dertil föreslaget

1) at bemälte pastor måtte såsom annexeförsamling få något nära här intil Stockholm beläget regalt pastorat.

2) At emedan de fleste af finska nation, som här i staden sig nedsatt, och följakteligen borde hålla sig til denna deras nationelle kyrka, ofta för mera beqämlighet skull förblifwer wid de församlingar, ut hwilkas districter de äro boendes. Altså anhålles at Finska nationelle kyrkan måtte deremot hugnas med lika privilegium, som kongl. Riddarholms och Tyska kyrkorna härstädes åtniuta, at hwar och en af stadsens inwånare, som det åstundar, och sig dertil angifwer, må, utan afseende derpå, at han, til hemwist eller andra omständigheter, under någon annan församling lyder, äga frihet at hålla sig til Finska församlingen.

Presteståndet, som ei annat bör än med hugnad uptaga, hwad som til någons af dess ledamöter förmon kan föreställas, och derjemte, ei mindre än böjelse för alt hwad som til wåra gemensamma medbröders i storförstendömet Finland understödiande länder, skulle dock önskat, at några sådane utwägar hade wid detta tilfälle upgifwits, hwaruti presteståndet, utan så wäl eftersättning af sina egna privilegier, samt andras förfördelande uti deras frioch rättigheter kunna tryggeligen ingå, hwaremot presteståndet, wid närmare öfwerwägande af hwad nu föreslaget blifwit, finner det samma ganska nära stöta in uppå bägge dessa swårigheter, så at prestaståndet nödgas, til förekommande deraf, ei allenast sielf härtil wägra sitt bifall, utan ock hos de öfriga respective stånden wördsam och tiänstligen anhålla, at, wid sakens företagande, låta följande i närmare bepröfwande komma, näml. 1) Hwad det angår, at något nära här intil Stockholm beläget landtpastorat måtte blifwa denna kyrka til annexe underlagt, så finner presteståndet intet, huru sådant kan bewiljas, utan at samma församling som nu ei blifwit nämd, utan förmodeligen, efter sluten riksdag, af kyrkorådet, såsom finska nationens fullmäg-

tige, lärer upgifwas, förut deröfwer är worden hörd, och til beständigt förlisande af sin lika med andra rikets undersåtare ägande walrättighet samtyckt: ty deraf at Kongl. Maj:t wid regale gälds förgifwande, när så skäligt pröfwas, kan understundom utom förslag benåda någon dermed, hwaruppå jemwäl wid detta tilfälle, då i synnerhet regalt pastorat blifwit nämdt, som dessutom äro de ansenligaste, lärer hafts afseende; så sker dock sådant ei med någon ständig förlust af den walrättighet som församlingen tilkommer, och hwarwid de en annan gång kunna winna sitt nöje, hwaremot detta pastorat, när det til annexe blefwe giort, måste tola, at Finska kyrkan tilsatte dem kyrkoherdar, så at det fast mera blefwe ett præbende under Finska kyrkan än annexe, så wida desse senare altid med moderkyrkan äro, efter deras beskaffenhet, lika deltagande i walet. Och således ser presteståndet icke, huruledes riksens ständer kunna tilstyrka Kongl. Maj:t, at, emot regeringsformens[1] 40 § betaga någon församling de den samma, som orden lyda, efter kyrkolagen tilhöriga rättigheter, hwarföre ock, när om sådana nya annexers förordnande tilförene ansökning blifwit giord, wederbörande församling altid blifwit hörd, och wil presteståndet för sin del wara utan alt answar, om detta twång warder någon församling emot dess wilja ålagt, at beswär deröfwer wid annan riksdag kunna anföras. Dessutom håller presteståndet före, at hwarje församlings härutinnan stadfästade rättigheter äro af lika beskaffenhet med deras som af höglofl. ridderskapet och adeln äga jura patronatus och ei lära tola at derutinnan blifwa förfördelade. Det anförde exempel af kongl. Riddareholmsförsamlingen, som eger Bromma landtförsamling til annexe, är så mycket mindre hit lempeligt, som ei allenast desse församlingar ifrån långliga tider tilbaka warit förenade, utan jemwäl Bromma är af den beskaffenhet, at det omöjeligen kunde någon egen kyrkoherde underhålla, hwilket ei lärer kunna säjas om de nu befinteliga regale gäld, hwarförutan hwad fordom til præbende blifwit utsedt, nu mera är genom privilegier stadfästadt; men lärer dock ei til skäl för sådana ansökningar nu kunna åberopas til söndring eller förbindning af församlingar emot senare derom giorde och fastställte författningar.

2:do) Berörande åter det senare målet, så är presteståndet aldeles intet emot, at de ifrån Finland, som nedsätta sig här i staden, böra hålla sig til deras nationelle kyrka, men at, i fall wederbörande ei finna sig wid, at emot deras wilja twinga dem dertil, deremot gifwa presterskapet wid Finska församlingen frihet at samla sig åhörare ifrån alla andra församlingar öfwer hela staden, det anser presteståndet för aldeles otilbörligit: ty

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

1/ är det stridande emot 21 § uti presterskapets privilegier af år 1723, hwarest uttryckeligen förbiudes, at ingen må lägga sin gård från den ena soknekyrkan til den andra.

2/ Skulle det samma, i synnerhet i denne folkrika staden, hwarest god ordning in ecclesiasticis så wäl som politicis ändå är nog swår at hålla, förorsaka en altför stor oreda, så at ingen pastor mer skulle wara säker, hwilka åhörare egenteligen lydde til hans församling, och för hwilkas siälawård han borde answarig wara; ty som de således bekommo frihet, at, enär de behagade, begifwa sig til Finska församlingen, så kunde ei eller någon förmena dem, at åter efter behag få taga sig derifrån, och hwad oskick af alt sådant wille följa, lemnar prestestånd til hwars och ens owäldiga ompröfwande.

3/ Tyckes jemwäl wara obilligt, at öka någons förmon med en annars förlust, som det samma hwarken förskylt, eller emot privilegier, lag och förordningar kan dertil förbiudas, hälst prsteståndet derjemte är försäkradt, at hwarken det öfriga presterskapets här i staden förmoner til någon del uti dessa åren blifwit förmerade, eller tiderna för dem mer än andre äro drägeligare, hwaremot likwäl är bekant, det pastoris wid Finska kyrkan bättre utkomst ei allenast genom kyrkorådets berömliga försorg icke långesedan ansenligen blifwit förbättrad, utan har äfwen ståndet så nu som tilförene til något dess understöd lemnat honom ett rum ibland ståndets fullmägtige wid riksens ständers werk, så at prestestånd icke twiflar, at han, i anseende til alt detta äger så god utkomst som många andre af pastoribus här i staden, och derjemte är honom ei mer än andra förment, at derifrån til bättre lägenheter blifwa befordrad.

4/ Hwad angår, at kongl. Riddarholms och Tyska församlingarna skola förut äga den nu af Finska församlingen sökte frihet, så wet hwarken ståndet af sådant, ei eller hafwa desse församlingar sig någon tid det samma åberopat, utan fast mera har sådant Tyska församlingen i alla tider uttryckeligen warit förbudet, som af bilagde kongl. förordning inhemtas.

Och som prestaståndet, i anseende til hwad anfört blifwit, ei kan ingå i något, som i stöd af privilegier och förordningar länder så wäl det samma som församlingarna i gemen til intrång i de dem tilhöriga fri- och rättigheter, så wil dock prestestånd, til betygande af dess beredwillighet, at uti hwad möjeligt är wara herrar fullmägtige och riksdagsmän från Finland uti deras åstundan til nöje, härmed försäkra, at jemwäl framdeles, när tilfälle dertil kan gifwas, söka at på annat sätt än ytterligare hafwa nu warande pastoris angelägenheter uti all öm åtanka.

16. Uplästes de af riksens höglofl. ständers land- och siömilitiæoeconomie-deputation projecterade resolutioner på krigsbefälets allmänna beswär,[1] och giorde ståndet wid 18 och 32 §§ följande anmerkningar:

Wid 18 §. Som prestestånd et är försäkradt, at, i fall wid detta beswärs anförande, behöriga bewis deråa blifwit fordrade, det samma torde befunnets af enahanda beskaffenhet med det, som straxt nedanföre angående cronoutskylderne förmäles; hwarföre och om denna delen af beswärspuncten skal stå qwar, prsteståndet påstår, til förekommande af ogrundade insimulationer, at orden: *Kongl. Maij:t har det nådiga förtroende - - - werkel. tiänst*, gå ut, och i det stället införes: Kongl. Maj:t är i nåder försäkrad at samtelige dess trogna undersåtare af presterskapet ställa sig härutinnan kongl. förordningar til efterrättelse, så at något annat förordnande deröfwer icke lärer behöfwas, men skulle dock etc. etc.

Wid slutet sättes, i stället för orden: *det böra hustrurne:* etc. etc. etc.: det böra krigsbefälets enkor, såsom andra ståndspersoners, när de i torftigt tillstånd blifwa efterlemnade, wara frie etc.

Wid 32 §. Såsom prestestånd et utaf dess acter sedan sista riksdag befunnet, det ammiralitetsstaten sielf willigt begifwit sig til det wilkoret af miltal, som resolution innehåller, så kan prestestånd et nu ei ingå i någon ändring härutinnan, som länder til statens gravation.

Den 1 Junii

1. Justerades föregående protocoll.

2. Påmintes åter om lurendrägeriernes förekommande, och at någon anstalt göras skulle at förmå secreta handels- och manufacturdeputation, at upgifwa til plenorum skärskodande de betänkanden eller memorialer, som blifwit uti deputation ingifne. Probsten Synnerberg och kyrkoherden Bolmstedt trodde bäst wara, at en deputation ginge derom til ridderskapet och adeln, til at förmå dem at resa quæstion hos sig, men som deputation ansågs för hinderlig, ty stadnade ståndet i det slut, at det wore bäst om en eller twå af ståndet ginge til grefwe Brahe, och talade med honom derom. Och afgingo i detta ärendet herr biskopen doct. Nylander, probsten Synnerberg och kyrkoherden Bolmstedt. Wid återkomsten berättade herr biskopen sig fått til swar, det, sedan saken redan warit före hos ridderskapet och adeln, och af dem blifwit fastställt, at secreta handels- och manufacturdeputation borde upgif-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 22.

wa detta mål, en deputation snart wore at wänta från dem til de andre respective ständen.

3. Lät ståndet sig föredraga utdrag af secreta utskottets protocoll[1] angående pension för framledne grefwe Johan Gyllenborgs enkegrefwinna af 2 000 dal. s:rmt, af beneficii och benådningsmedlen, til dess någon ledighet blifwer på den ordinarie pensionsstaten, då 1 000 dal. deraf kunna bestås, och de öfrige 1 000 dal. s:rmt af ofwannämde medel. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, ståndet giorde likaså. Dock förbehölt sig kyrkoherden mag:r Helleday det til protocolls, at han för sin del ei kan samtycka til något som är öfwer staten.

4. Förehades bondeståndets utdrag af protocollet af d. 27 Maji[2] angående lieutenant Hastfers giorde ansökning[3] at få inrätta lotteri til ett schäferis anläggande. Och instämde ståndet med ridderskapet och adeln som det samma hade bifallet.

5. Hade herr öfwersten grefwe Horn företräde och anmälte ett utdrag af ridderskapets och adelns protocoll under detta datum angående underdånig föreskrift til Hans Kongl. Maj:t för herr öfwerstelieutenanten grefwe Brahe, att Hans Kongl. Maj:t täktes benåda honom med något synligit tekn af dess nåd, i anseende til herr grefwens hafde möda så i ridderskapets och adelns pleno som secreta utskottet under herr grefwens och landtmarskalkens opasslighet. Samma utdrag blef straxt upläst och bifallet.

6. Uti memorial hade urskillningsdeputation[4] gifwit de skäl och omständigheter wid handen, som giort at bemälte deputation ei kunnat uptaga jägmestaren Paulis beswär. Och som wid slutet af samma memorial urskillningsdeputation styrkt riksens höglofl. ständer at updraga detta mål til Kongl. Maj:ts afgörande, ty gaf ståndet dertil bifall.

7. Ankommo 12 deputerade från ridderskapet och adeln, anförde af generalmajor Hamilton, som gaf tilkänna, at ridderskapet och adeln haft före om lurendrägeri, samt beslutet, at genom deputerade göra derom föreställning hos borgare och bondeståndet; underställandes fördenskull, om presteståndet wille med ridderskapet och adeln göra i detta ärende en gemensam deputa-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 21.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 18.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 16.
[4] Borgarståndets arkiv, R 1312, Urskillningsdeputationen, nr 8.

tion. Eljest recommenderade h:r generalmajoren, at tiänstehionsordningen måtte hänskiutas til Kongl. Maj:ts afgörande, och at ridderskapet och adelns extractum protocolli[1] om brukspatron Strang måtte företagas.

Deputerade afträdde, då ståndet straxt biföll den gemensamma deputation, och åtog sig herr biskopen doct. Nylander tillika med fem andra af ståndets ledamöter, at wara ridderskapets och adelns deputerade följaktiga til de andra bägge stånden. Wid återkomsten gaf herr biskopen det swar, at borgareståndets taleman sig utlåtet, det ridderskapet och adeln samt presteståndet icke behöft göra sig beswär med någon gemensam deputation i detta ärendet, som borgareståndet utom dess kunnat afgöra. Hwarpå han slutet med orden: När war och en sin sysla sköter, så går alt wäl ehwad som möter. Men bondeståndet hade lofwat taga saken i öfwerwägande, och sig sedan utlåta.

8. Gaf herr archibiskopen wid handen, at denna dag wore utsedd til underdånig tacksäjelses aflåggande hos Kongl. Maj:t af riksens ständers deputerade för Hans Maj:ts ärwiste faderliga nit och omsorg för religion, rättwisans handhafwande och fabriquernes upkomst, så at det nu allenast ankommo på tiden, hwarom underrättelse wäntades från riddarehuset, då ståndet emedlertid kunde utse 12 dess ledamöter til denna deputation, utom herr archibiskopen och talemannen, hwilket skedde.

9. Uplästes allmänna beswärsdeputations betänkande,[2] angående 36 § af städernes beswär rörande fiskerihandeln i skärgården.[3] Och instämde ståndet med ridderskapet och adeln, at denna § syntes så mycket mindre nödig, som Sweriges lag är tydelig och klar, at eho som kan bewisa sig i dess rätt wara för när skedt, kan och bör i stöd af den samma niuta beskydd och förswar, enär han sig derom hos wederbörande anmäler. Likaledes äro ock de af Hans Kongl. Maj:t fiskerisocieteten i nåder förunte privilegier så tydelige, at ingen anledning kan gifwas, at utan answar öfwerskrifwa desamma. För öfrigt önskas, at fiskerierne i riket såsom ganska mycket bidragande til rikets lycksalighet, wälstånd och förkofring, måtte på alt uptänkeligit sätt befrämjas och upmuntras.

10. Ankom bud från herr grefwe Brahe, at ståndens deputerade til underdånig tacksäjelses aflåggande hos Kongl. Maj:t skulle sig i secreta utskottsrum-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 22. Även 4 juni § 4.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 3.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 30.

met inställa, hwarpå herr archibiskopen med de öfriga herrar deputerade afträdde.

11. Företogs utdrag af ridderskapet och adelns protocoll daterat d. 30 Maji,[1] deruti föreslås 15 000 plåtar i wedergällning til herr grefwen och landtmarskalken för hafd möda wid denna riksdag, och den förr wanliga summan för de andra respective ståndens talemän.

Efter någon öfwerläggning tykte ståndet, en och annan undantagen, i anseende til rikets nuwarande tilstånd och allmänna penningebrist, at för herr grefwen och landtmarskalken utsättas kunde 10 000 plåtar, som ändå wore nog förhögning öfwer det förledne riksdag blifwit fastställt för landtmarskalken, och rikets omständigheter icke tillåta, at mera öka dertil, såsom det ock efter wanligheten förblifwa för de andra talemännen.

12. Hade några ledamöter af Götha hofrätt företräde, och recommenderade til ståndets bifall stora secreta deputations förslag til aflöning för den fastställde tilökning af bemälte hofrätts ledamöter.

Under herr archibiskopens frånwaro swarade herr biskop Browallius, at ståndet ei lärer underlåta, at taga saken i behörigt öfwerwägande, så snart dess ledamöter från deputation återkommet.

13. Underställte herr biskopen doct. Browallius, om ståndet för sin del wille samtycka til det af bibliothecarien Bæckström begärte 1 öre kopp:mt af matlaget til befrämjande af hwad han påbegynt, och flera nyttiga böckers utgifwande til rikets ungdoms tiänst. Hwartil större delen af ståndet aldeles nekade, i anseende til många flera utskylder, och at bibliothecarien Bæckström fått nog betalning af de böcker han utgifwit.

14. Återkom herr archibiskopen med de andre hh:rr deputerade, och anmälte Hans Maj:ts nådiga helsning til ståndet.

15. Förestälte herr biskopen doct. Troilius, at det torde se något owänligt ut, om ståndet skulle minska något i den summan, som ridderskapet och adeln för landtmarskalken projecterat. Han hade wid cröningen giort sig mycken omkostnad, och dessutan haft dryga utgifter, at samma summa för honom aldeles utgått, hwarföre herr biskopen för sin del önskade ändring i ståndets slut.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 19. Även 3 juni 1751 § 25.

Men ståndet wille icke widare tala uti en sak, som af dem wore afgiord, och tyckte dessutan, at de många rikets behof och lilla penningeförråd icke kunde tillåta dem större frikostighet.

16. Uplästes protocollsdeputations betänkande[1] angående några oordenteligheter, som wid riksdagsmanswalet i Strengnäs sig tildraget, så wäl som domprobsten Liungbergs deremot i ståndet ingifne memorial.[2]

För andra ärender hant ei ståndet sluteligen afgöra detta mål, utan anförde probsten Stierner, det han ei wil gå in i sielfwa saken, och hwad författning consistorium derwid taget; men wille allenast berätta, det han fått consistorii befalning, at, såsom genom pluralitatem votorum kallad til riksdagsman, resa hit, hwilken befordring han ock i ståndet upwiste wid början af riksdagen. Eljest androg probsten Stierner widare at clerus i Strengnäs stift warit ense om stiftets fördelning i divisioner, samt förenat sig om at votera på tre, undantagno probsten doct. Serenius och probsten Herdman,[3] af hwilka den senare dock sig besinnat. Och wore detta walesätt ei allenast icke stridande med presterskapets frihet, utan ock ganska lempeligt, at hindra allehanda missbruk, som eljest wid riksdagsmanswal kunna förekomma.

Kyrkoherden Ullholm bad, at protocollsdeputations rätt måtte i akt tagas, och domprobsten Liungberg ei tillåtas göra emot deputation några insinuationer, emedan deputation ei skrifwit annat, än det som bewisas kunde, och i sanning hade sig så som berättat är.

Herr archibiskopen beklagade, at inom ståndet oenighet födes och underhålles dem til ro som hafwa lust at försmäda, och önskade så wäl som flere, at denna sak måtte i godo biläggas.

Herrar biskoparne Troilius och Browallius önskade det samma, och at ståndet derföre i början sökte förekomma alla obehagliga påfölgder genom stiftad förening emellan probstarne Serenius och Stierner och bägges intagande i ståndet. Och tilllade biskop Troilius, at domprobsten Liungberg warit för hård emot biskop Alstrin, som är en fogelig man, hwilket herr biskopen, ehuru domprobstens wän, ofta sagt honom, och äfwen nu på samwetet inför ståndet säja måste. Eljest war det herr biskopens tanke, at consistorium hade ingenting at göra med herredagsmanswal, utan at det wore en sak, som låg emellan biskoparne och stiftens presterskap allena.

I hwilken mening äfwen de andre herrar biskoparne instämde.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Protokollsdeputationen, nr 2. Även 30 maj 1752 § 4; 3 juni 1752 § 24; 4 juni 1752 § 15.

[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 40. Flera handlingar.

[3] Läs: *Hedman.*

17. Hade twänne deputerade från borgareståndet företräde, och aflemnade twänne extracta protocolli,[1] rörande brukspatron Koch, och Ystads kyrka, som recommenderades.

18. Hade twänne af bondeståndet företräde och recommenderade til ståndets bifall den giorde ansökning af förhögning på skiutsen, samt berättade at bondeståndet instämt med ridderskapet och adeln[2] uti saken angående Bongiska balancen.

19. Uplästes de på höglofl ridderskapet och adelns allmänna beswär projecterade resolutioner.[3] Wid 1 § hölt ståndet betänkeligit, at i detta mål stadga något, utan hwad lag och förordningar härom utsätta. Wid 4 § fants nödigt at tilläggas efter orden in mot slutet: *i hwars hand egendomen wara må:* dock at hwad enligit förordningar cronan kan wara förbehållet, ei må härigenom rubbas.

Wid 6 §[4] skulle tilläggas efter orden *underdåniga hemställande,* at sedan wederbörande landshöfdinge och consistorium häröfwer hörts, derom inhemta borgerskapets och allmogens etc. etc. De öfrige §§ biföllos.

20. Uplästes så wäl allmänna beswärsdeputations d. 22 Januarii afgifne betänkande,[5] som lofl. borgareståndets utdrag af protocollet, dat. d. 8 Aprilis sistledne,[6] angående 44 § af allmogens beswär, och fant ståndet godt at bifalla beswärsdeputations betänkande.

21. Ankommo ifrån höglofl. ridderskapet och adeln resolutionerne på borgareståndets beswär ifrån d. 1 til 33 § och påskrefwos in margine såsom inter acta finnes.[7]

S. d. klockan 4 efter middagen hade ståndet sammanträde, då

1. Bondetalemannen Olof Håkansson företrädde, och recommenderade til bifall hos ståndet 83 § af resolutionerne på allmogens allmänna beswär.[8]

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 5.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 21.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 1.
[4] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 2.
[5] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 7.
[6] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 53.
[7] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 3.
[8] Borgarståndets extraktprotokoll om frågan: Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 14.

2. Uplästes de projecterade resolutioner öfwer första och andra delen af bondeståndets beswär.[1] Och fants godt at följande påminnelser deröfwer skulle med höglofl. ridderskapet och adeln samt lofl. borgareståndet communiceras. Näml.

Wid 21 §. Presteståndet kan ei ingå häruti, at indelningshafware någon tiondesättning emot deras wilja och förra resolutioner må påtrugas, och kan ei eller samtycka, at de tiondesättningar, som icke til alla delar och wilkor likmätigt förordningarna äro inrättade, til cronans och indelningshafwarens skada få fastställas eller oklandrade lemnas.

Wid 91 §. Presteståndet kan icke härtil samtycka, hwad stomar- annexedomkyrko- och hospitalshemman angår, så wida de samma uti 7 § af presterskapets privilegier ifrån slika onera äro frikallade, och presterskapet äfwen, til följe af 4 § är tillåtet, at dem antingen sielfwe bruka, eller genom andra bruka låta.

Wid 24 §: Såsom presterskapet i dylikt fall ei äro sielfwe orsaken dertil, at deras prestegårdar blifwit förlagde inom staden, och landtboer böra, enligit förordningar, lefwerera all tionde uti prestens gård, så må de ock förblifwa answarige för tullen, så wida presterskapet ei hafwa någon annan lägenhet, hwarest de kunna mottaga tionden, utan wil allmogen undwika sådan olägenhet, böra de förut skaffa sina prester boställen å landet.

3. Förehades jemwäl några de öfrige delarna af lofl. borgare- och ärbara bondeståndets beswär.[2]

Den 2 Junii

1. Inlemnades til ståndets öfwerseende riksdagsbeslutet, hwilket ridderskapet och adeln bifallet, förutan den 19 § som angck tiden til nästa riksdag, den de trodde böra utsättas til början af Octobris månad 1755.

Herr biskopen doct. Browallius med flere tyckte, at den termin wore nog kort, och at nyttigast ansågs blifwa wid den, som i sielfwa acten projecterad war, i anseende til dem som äro långwägade, och af de täta riksdagsresor hafwa den mesta känning, i hwilken de borde lindras.

Superintendenten herr doct. Körning, probsten doct. Serenius och andre höllo före bäst wara, at ståndet behåller grundlagarna heliga och i sin fulla

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 5.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 3; 5; 6.

kraft. Hwarföre, och som riksdagsordningen stadgar,[1] det riksdag hwart tredie år hållas bör, de understälte, om icke man derwid oryggeligen förblifwa skulle, hälst närr regeringen ännu i sin början ansågs som späd, at ständerne hade nödigt sielfwe se derefter.

Sedan skälen å ömse sidor blifwit behörigen öfwerwägade, och ståndet begärt och fått proposition: Om höglofl. ridderskapets och adelns påskrift skulle gillas eller ei, blef af större delen swarat med ja, och således beslutat, at nästa riksdagstermin utsättas skulle til början af Octobris månad 1755 wil Gud.

2. Understältes af kyrkoherden mag:r Helleday, om icke, i anseende til riksdagens snart annalkande slut, de angelägenheter, hwilka närmast rörde ståndet, såsom dess allmänna beswärs 1 § öfwer hwilket justitiædeputation hade afgifwit sitt betänkande,[2] och ståndets yttrande angående Finska församlingen i Stockholm etc. borde genom deputation hos de andre respective stånden recommenderas? Hwilket bifölls. Och afgick superintendenten herr doct. Körning tillika med 8 deputerade uti denna commission, och wid återkomsten berättade, det ståndets deputerade blifwit wäl antagne. I synnerhet hade borgareståndets taleman begärt, at hans swar skulle framföras sådant som det war, emedan han fått förnimma, at hans ord wid det til ridderskapet och adeln samt presteståndets gemensamma deputation angående lurendrägeriers hemmande gifne swar blifwit orätt framförde.

3. Förehades bewillnings och expeditionsdeputationernes utlåtande, i anseende til de af samtelige respective stånden wid den allmänna bewillningen giorde förbehåll och ärinringar, hwilket ridderskapet och adeln, genom utdrag af dess protocoll dat. d. 2 Junii bifallet,[3] med förmodan, at de andre stånden göra det samma. Och resolverades: Presteståndet bifaller ridderskapets och adelns protocollsutdrag, och begifwer sig från sina giorda påminnelser, under det wilkor, at de andre respective stånden göra detsamma.

I lika måtto kom ståndet derom öfwerens, at til tidens winnande och en skyndsam expedition af bewillningen compromittera på sina ledamöter i bewillnings och expeditionsdeputationerne, dock med uttryckeligt förbehåll, at antingen ei lemna ståndets giorde påstående angående en annan classification och ändring uti afgiften för thé, caffé och chocolade, eller ock ingå i alla modificationer, som kunna lända de minst förmögne af prestaståndet til lind-

[1] Årstrycket, 17 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm.* Tryckt i Modée del I.

[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 45.

[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 24.

ring och förskoning, om ei de andre respective ståndеn wilja gå ifrån sina prætentioner.

4. Hade ridderskapet och adeln bifallet Ehrenströms giorda ansökning, at få 6 öre kopp:mt af hwart matlag i riket för påfundne säkra botemedel mot frossa och rödsot. Men som ståndet ansåg detta såsom en werkelig tunga för största delen af undersåtarena i riket, så kunde det ei ingå häruti, utan resolverade: at när läkemedlen blifwit upgifne, collegium medicum bewitnat och förfarenheten utrönt, at detta kan blifwa ett öfweralt antageligit läkemedel, Ehrenström må i underdånighet hos Kongl. Maj:t anmälas, at af statsmedlen få ett skäligt præmium.

5. Förehades justitiædeputations betänkande[1] angående en upkommen twist emellan Söderhamns stad, och några byar i Sörala sokn, hwaröfwer äfwen några ledamöter i justitiædeputation, så wäl som borgare[2] och bondeståndet afgifwit sitt yttrande genom särskilta extracta protocolli.

Herr domprobsten doct. Bælter gaf härwid tilkänna, at parterne ingått sig emellan förlikning, och at nu härwid ei annat återstod, än at samma förlikning måtte dem tillåtas, och Kongl. Maj:t i underdånighet anmodas om samma förlikningsratification, hwilket ståndet för sin del biföll.

6. Uplästes justitiædeputations betänkande,[3] huru wida om testamenten och morgongåfwor, som är giorde och gifne, innom nya lagen publicerades, må dömas efter den nya eller gamla lagen. Ridderskapet och adeln hade bifallet betänkandet, sammaledes giorde ock ståndet.

7. Företogs bondeståndets utdrag af protocollet under d. 1 Junii,[4] angående deras af allmogen befrielse från böter, som för oloflig bränwinssälning angifne blifwit. Ridderskapet och adeln hade dertil bifallet med förbehåll, at äfwen ryttare och dragoner derunder begripas måtte. Ståndet biföll detta äfwen wäl, såwida samma böter ei ännu äro utexsequerade, dock med kraftigaste förbehåll, at sådant ei må tiäna til præjudicat för framtiden, sedan riksens ständer wid innewarande riksdag i akt taget all skälig moderation wid dessa böters utsättande; hwilken eftergift likwäl ei genom någon allmän publication kommer at kungöras, utan genom bref wederbörande konungens befälhafwande tilkänna gifwas.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 27. Memorialet som bilaga.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 27.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 29.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 5.

8. Instämde ståndet med ridderskapets och adelns utlåtande til bifall på secreta handels och manufacturdeputations betänkande[1] öfwer hofsecreteraren Kroks giorde ansökning, at undfå privilegium exclusivum på 10 års tid til salts tilwerkning af hafswatn, med wilkor, at til skogarnes besparing nödige mått härwid tagas.

9. Uplästes och bifölls cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[2] angående det turkiska tröskningssättet.

10. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande,[3] angående en geschworens förordnande wid kopparwerken i Wästernorrland.

11. Biföll ståndet tillika med ridderskapet och adeln secreta utskottets utdrag af protocollet under d. 30 Maji sistledne,[4] at, för enahanda orsaker som 1743, fem herrar riksens råd, wid wissa divisionsärenders föredragande, måge, wid förefallande tilfällen anses domföre, och at det efter afledne herr grefwen och riksrådet Johan Gyllenborg ledige rådsämbete må stå vacant til nästkommande riksdag.

12. Förelästes justitiedeputations betänkande öfwer 1 § af presteståndets allmänna beswär,[5] hwilket bifölls med tilläggning, at hwad kongl. hofconsistorii ledamöter angår, böra de wederbörande undantagas från all widare examen, när de sig til någon befordran anmäla: de åter, som hädanefter til någon ordinarie hof-guardies eller artilleriepredikants sysla antagas, och således såsom assessores kommer at sittia i hofconsistorio, böra förut undergå behörig pastoral examen i det stift hwarunder de höra och ordinerade äro, eller på händelse, för ortens aflägsenhet eller andra förewarande omständigheter, Hans Kongl. Maj:t i nåder skulle bewilja samma examen på något annat ställe, det då må ske i Upsala consistorio, och desse således behörigen examinerade hofconsistorii ledamöter äfwen sedermera från all widare examen wara befriade.

13. Uplästes och bifölls cammar oeconomie- och commerciedeputations betänkande[6] angående något tiänligit boställe för landshöfdingen i Stockholms län.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 15.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 17.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 1.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 16.
[5] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärdsdeputationen, nr 8.
[6] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 20.

14. Lät ståndet sig föreläsas secreta deputationens hemställande[1] til riksens ständer af d. 30 Maji sistledne, angående poëseos, och linguarum orientalum professionerne i Upsala, samt huru wida slika ändringar widare tilstyrkas kunna, förr än riksens ständer sielfwa sig om deras mere eller mindre nödwändighet fått utlåta. Och fant presteståndet skäligt, at bifalla alt hwad förr omtalte justitiedeputations betänkande af d. 25 Maji sistl. öfwer 1 § af presteståndets beswär härutinnan förmår och innehåller.

15. Förehades secreta utskottets utdrag af protocollet[2] angående rang för casseurerne uti riksens ständers banco lika med cammererare derstädes, och gaf ståndet dertil bifall.

Kyrkoherden mag:r Helleday reserverade sig härwid i protocollet at den begärte rangen icke skulle bewiljas, emedan derigenom gifwes tilfälle för all underbetiäning i de öfrige kongl. collegier, at framkomma med slika ansökningar.

16. Hade cammarherrarne Klingsporre och Beckfris företräde, och anmälte Hans Kongl. Maj:ts nådiga helsning til ståndet, med lika nådig tilsäjelse, at upkomma på rikssalen nästkommande torsdag til at sluta riksdagen, hwilken Kongl. Maj:t på ständernes underdåniga anhållan låter i dag aflysa. Herr archibiskopen och talemannen gaf til swar, at sådant skulle af ståndet i underdånighet efterkommas.

17. Förehades utdrag af rådsprotocollet, hållet d. 30 Maji,[3] deruti Hans Kongl. Maj:t til riksens ständers underdåniga utlåtande hemstält, huru wida den efter cammarrådet Silfwerström ledige syssla i cammarcollegio må besättas. Ridderskapet och adeln hade sig så yttrat, at denna cammarrådssysla må efter Silfwerström med den lediga lönen besättas. Hwilket ståndet äfwen biföll.

18. Uplästes och bifölls secrete utskottets utdrag af protocollet under d. 27 Maji,[4] angående 1 000 dal. s:rmts årlig lön för Hans Kongl. Höghets cronprinsens informator,[5] jemte det han må behålla lönen för dess innehafwande beställning på cronans stat.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 7.
[2] Borgarståndets arkiv, R 1311, Sekreta utskottet, nr 25.
[3] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 42.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 17.
[5] Olof von Dalin.

19. Förehades stora secreta deputations utdrag af protocollet, hållet d. 26 Maji sistledne,[1] angående projecterad fond til aflöning för den Swea och Götha hofrätter bewiljade förstärkning af ledamöter. Ridderskapet och adeln hade bifallet betänkandet, så wida presteståndet den projecterade eller en deremot swarande afgift sig åtaga wilja, och borgare- samt bondeståndet jemwäl wilja samtycka til hwad stora secreta deputation af dem föreslaget, kommandes i sådan händelse, efter den nu af stora secreta deputation projecterade staten, lönerna til denna förstärkning at förskiutas, och ett sådant förskott åter ärsättas med hwad af denna fond kan inflyta; dock at denna inrättning ei continuerar längre än til nästa riksdag, hwarförinnan af Hans Kongl. Maj:t Swea och Götha hofrätter kunde i nåder anbefallas, det alla gamla saker til den tiden måtte finnas afgiorde.

Ståndet tog det ena med det andra uti behörigt öfwerwägande, och fant sig ei kunna bifalla til prestebordens gravation, men ingick med ridderskapet och adeln, at af sina sterbhusinventarier betala samma procent, dock med förbehåll, at, efter allmänna lagen, och utan intrång af några domstolar, sielfwa få förrätta sina arfskiften. Och war i öfrigit äfwen af enahanda tanka med ridderskapet och adeln, hwad det följande i deras resolution angår.

20. Förelästes ridderskapets och adelns utdrag af protocollet,[2] angående at secreta handels och manufacturdeputation måtte upgifwa, hwad i saken om tullauctionerne förewaret, hwilket ståndet biföll.

S. d. eftermiddagen

1. Förelästes och bifölls land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[3] angående beneficii heman och deras försäljande til skatte, hwaröfwer kongl. krigscollegium äfwen med utlåtande inkommet.

2. Upläste och bifölls justitiædeputations betänkande[4] angående kongl. brefwet af d. 8 Martii 1751, och huru wida en landsfiscal och cronobetiänt bör i sitt angifwande äga witsord.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Stora sekreta deputationen, nr 4.
[2] Bondeståndets arkiv, R 1871, s 303.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 8.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 32.

3. Uplästes och bifölls äfwen justitiædeputations betänkande,[1] angående huru wida angifware måge i brottmål för de anklagade utnämnas och kungöras.

4. Förehades justitiædeputations betänkande[2] öfwer lieutenant Lagerhielms uprättelse från dess lidande, hwaröfwer bondeståndet sig genom utdrag af protocollet i så måtto yttrat, at honom bewiljas kunde högre hammarskatt på en dess hammarehäl i Lannafors. Ridderskapet och adeln ömade det lieutenanten Lagerhielm öfwergångne oskyldige lidande, och woro af den tankan, at hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet må anhållas, om någon hugnad och nådig uprättelse för honom; dock kunde ridderskapet och adeln icke bifalla någon tilökning i smidet, såsom stridande emot hwad ridderskapet och adeln redan beslutat, i hwilken mening äfwen ståndet instämde.

5. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande[3] angående den inrättade assecurance och haverirätten och dess ledamöter.

6. Androg probsten doct. Carl Johan Loman:

Som riksens höglofl. ständers instruction för secreta deputation och 2 § mig, efter ed och samwete, förbiuder, at i det högwördiga ståndet påminna om de måls afgörande, som af protocollen funnits emot rikets lag och kongl. förordninar warit stridande; altså och som twänne secreta deputaionsbetänkanden öfwer en del af kongl. cammarrevisionens herrar ledamöter, som twärt emot Kongl. Maij:ts, på riksens höglofl. ständers tilstyrkande, under d. 16 Januarii 1738, afgångne allernådigste förordning, om trenne efter hand afgående commissarier lemnade löners indragande efter handen, som til åtta cammarskrifwares belöning anwändas skulle, til cammarrevisionswerkets bättre drift och påskyndan, ehuru Kongl. Maj:t det emot alla försök för berörde cammarskrifware wid de nya commissariers antagande år 1747 krafteligast bewarat, likwäl, när lönen efter commissarien derstädes, nu mera cammererarens Paul Stockenström blifwit ledig, i sitt betänkande til Kongl. Maj:t och rådet, fört herrar riksens råd så bakom liuset, at, twertemot högbesagde kongl. förordnande, registratoren Lettström och trenne cammarskrifware mist sin tilökning på lönen, som dem borde tilfalla; men deremot commissarierne Norlind, Wirell och Ekebom, som den intet bordt undfå, dermed blifwit hugnade.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 31.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 30.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 9.

Secreta deputation har sig altså rättwisligen i målet yttrat i bägge sina betänkanden, som til det högwördige ståndet redan för någon tid inkommet, så at min wördsamste begäran är, at de samma måtte gunstigast företagas, så wäl på det de förtryckte, emot sina mägtiga förtryckare, måtte lagligit beskydd niuta, som ock den, medelst cammarskrifwaren Hofflings befordran, lediga syslan, hwars besättiande på secreta deputations underdåniga begäran, Kongl. Maj:t, til sakens sluteliga afgörande hos riksens höglofl. ständer, i nåder behagat upskiuta, må ju förr dess hälre kunna besättias. Detta beder jag måtte, til min samwetsbefrielse, och at slippa det desse undertrykte ei må ropa ach och we öfwer mig i dödsstunden, i protocollet intagas för min räkning.

7. Förelästes tulldeputations betänkande,[1] angående tullarnes förwaltande efter detta. Probsten doct. Serenius hade tillika med några andra tulldeputations ledamöter warit af andra tankar, dem han skrifteligen författat, och begärade få i ståndet upläsa. Biskopen herr doct. Nylander protesterade aldeles deremot, i anseende dertil, at probsten doct. Serenius adrig skal uti deputation gifwit sin skiljaktiga mening til känna; det dock probsten Serenius påstod sig hafwa giort, och dessutom wara berättigad, at i sitt stånd gifwa sina tankar tilkänna. Efter flere discourser häröfwer, stadnade ståndet i det slut, at låta denna saken hwila tils widare.

8. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[2] angående några afgärda hemans åboers i Näsby sokn uti Wermeland giorde ansökning om skogens nyttiande i kolning. Borgare och bondestånden hade med påskrift det samma bifallet, hwarmed ock presteståndet instämde.

9. Uplästes land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[3] angående brukspatron Wengrens ansökning om ett trumslagareboställes förflyttning til ett annat; hwilket ståndet fant godt at bifalla.

10. Uplästes och bifölls secrete handels och manufactur- samt bergsdeputationernes betänkande,[4] angående wissa metallers och mineraliers förädlande.

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Tulldeputationen, nr 2.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 21.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 7.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 17.

11. Förehades ridderskapets och adelns utdrag af dess protocoll under d. 27 Maji,[1] angående, at riksens ständers samt secreta utskottets expeditionsdeputationer måtte til behörig expedition befordra de af riksens ständer afgiorde mål, med answar, om deruti blifwer någon twetydighet, eller något inryckes, som ei med riksens ständers yttrande är öfwerensstämmande. Hwilket ståndet fant godt bifalla med den tilläggning, at presteståndet til mera säkerhet för expedition är af den tanka, at betiäningen i dessa deputationer så förstärkes, at den ensam kan besörja expeditionernes upsättiande, och deputations ledamöter icke hafwa något at dermed widare skaffa.

12. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande,[2] angående inkomne förslagers liggetid i rådet.

13. I lika måtto bifölls secreta deputations betänkande,[3] angående complette förslagers uprättande til mindre tiänster.

14. Bifölls äfwen samma deputations betänkande,[4] angående deras answar, som uprätta förslag til mindre tiänster.

15. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande,[5] angående complette förslagers uprättande af herrar riksens råd til de högre tiänster.

16. Började ståndet at läsa cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[6] angående medicinalwerkets förbättring, men hant ei dermed til slut.

17. Talades å nyo om bibliotekarien Bæckströms ansökning angående 1 öre kopp:mts sammanskott af hwart matlag til förlag för nyttiga scholæböckers utgifwande. Och förblef wäl ståndet wid sin förra mening, men wille dock för dess del ei wara honom emot, i fall de andra ståndén gifwa dertil samtycke.

18. Uplästes borgareståndets utdrag af protocollet[7] under detta datum angående allmänna beswärsdeputations betänkande öfwer 36 § af dess allmänna

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 20.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 12.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 11.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 10.
[5] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 13.
[6] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 38. Även 4 juni 1742 § 1.
[7] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 42.

beswär om fiskehandeln i skärgården, hwaröfwer ståndet sig wäl redan d. 1 hujus yttrat, men fant nu godt, at härutinnan skulle förblifwa wid den författning, som secreta utskottet förnimmes redan härwid giort hafwa.

19. Ankommo från ridderskapet och adeln resolutionerne så wäl öfwer krigsbefälets, som 1:sta delen af bondeståndets beswär, och påskrefwos in margine, såsom inter acta finnes.

Den 3 Junii

1. Hade rådman Kerman företräde, och å sitt ståndS wägnar begärade widare förklaring uti ståndets resolution af d. 1 hujus, uti det som rörer herr grefwens och landtmarskalkens samt de öfrige respective ståndens talemäns arwode: emedan ståndet wäl nämdt en wiss summa för herr landtmarskalken men för de öfriga ståndens talemän låtet bero wid förra wanligheten, som warit olika, så at de stundom fått alsintet, stundom mindre. Under öfwerläggningen härom, förklarade sig ståndet i så måtto, at, utom hwad det sig yttrat i anseende til herr grefwen och landtmarskalken, för de öfriga ståndens talemän utnämnas borde 1 000 plåtar. Af hwilket ståndets yttrande rådman Kerman fick behörig del.

2. Anmälte sig borgmestaren Renhorn, och en annan deputerad från borgareståndet, och aflemnade twänne utdrag af protocollet, af hwilka det ena angick bewillningen, och det andra någon recommendation för den som under denna riksdag waret borgareståndets notarius, hwilka bägge ärender recommenderades til godt slut.

Herr archibiskopen helsade tilbaka, och lofwade taga dessa mål i öfwerwägagande.

3. Härpå uplästes ofwannämde extractum protocolli rörande bewillningen,[1] hwilket ståndet fant wara af den beskaffenhet, at ridderskapets och adelns utlåtande borde förut afbidas. Imedlertid afgiorde ståndet hos sig, at de wid 6 § af bewillnings- expeditionsdeputationernes utdrag af protocollet under d. 31 Maji, så wäl som wid 7 § giorda påminnelser ei antagas kunde, och at, så wida den projecterade nya tulltaxa icke wid denna riksdag kan utkomma, ¼ dels förhögning i tullen borde til nästa riksdag blifwa ståendes.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 50.

4. Uplästes bergsdeputations betänkande[1] om några författningar i anseende til stångjärnssmidet, samt järn och stål manufacturwerken, med hwilket följde ridderskapet och adelns protocollsutdrag af d. 30 Maji och några giorde anmerkningar. Ståndet biföll betänkandet, med de af ridderskapet och adeln giorde anmerkningar, förutan det som angick hamrars flyttningar och i 20 och 21 §§ omförmäles; hwarwid ståndet hölt före, at i akt tagas borde, hwad i detta mål wid förledne riksdag blifwit stadgat.

5. Förehades cammar oeconomie och commerciedeputations författade project[2] til en förnyad och förbättrad stadga och förordning angående legofolk och tjänstehion, så wäl som bondeståndets utdrag af protocollet, under d. 25 Aprilis, denna sak angående.

Ridderskapet och adeln hade häröfwer stadnat i det slut, at detta project i underdånighet upgifwes til Hans Kongl. Maj:t, som, sedan wederbörande häröfwer hörde blifwit, lärer i detta mål nådigst täckas widtaga de mått och utwägar, som den allmänna nyttan säkrast befrämja kunna. Och hänsköt äfwen ståndet detta, på sätt, som ridderskapet och adeln, til Hans Kongl. Maj:t, dock så, at tiänstehionsstadgan allenast uti project genom trycket utgår, som wid nästa riksdag, wil Gud, kan lemnas under riksens ständers skärskodande.

6. Förelästes cammar oeconomie och commerciedeputations räkenskapsutskotts betänkande,[3] angående några utaf cammarcommissionen framledne herr kongl. rådet baron Clas Rålamb ådömde gravationer, hwilket mål riksens ständer wid denna riksdag til bemälte deputations räkenskapsutskotts utredande remitterat. Samma betänkande hade ridderskapet och adeln bifallet, och blef det äfwen af ståndet gilladt.

7. Uplästes och bifölls land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande,[4] angående dugelige fältschärers anskaffande til arméen och flottan i riket.[5]

8. Förehades land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[6] öfwer riksdagsfullmägtigens Wilhelm Perssons giorde ansökning om någon änd-

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 2. Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 39.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 15.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 16.
[4] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 1.
[5] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 31.
[6] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 9. Bilagor.

ring uti det med allmogen i Norbergs härad eller tingslag 1685 slutna knektecontract. Ridderskapet och adeln hålla så mycket mera betänkligt och farligt, at tilllåta någon ändring uti knektecontracterne, som derigenom ofelbart skulle gifwas anledning til en och annan rubbning uti indelningswerket, hwilket riksens ständer med aldraömaste omsorg städse lära freda och upprätthålla. Ståndet instämde med ridderskapet och adeln, at alla knektecontracter böra skyddas och behållas i sin vigueur, på sätt och wis, som skedt ifrån deras första inrättning; men wille dock för de besynnerliga i detta specielle mål förewarande omständigheter, hafwa det samma til Hans Kongl. Maj:t i underdånighet hemstält, at, sedan alla wederbörande blifwit hörde i nåder tilse, om icke någon utwäg til jemkning härutinnan kunde finnas, hwarmed bägge delarne godwilligt torde förklara sig nögde.

9. Förehades secreta utskottets utdrag af protocollet angående brukspatronen Koch,[1] och eftergift uti någon del af den summa cronan honom förskutet, för utrönande af ett upgifwit medel til kols besparing wid smide, som funnits, efter flera anstälte försök, icke aldeles slå an, hwarmed borgareståndets utdrag af protocollet medfölgde. Och resolverades:

Prestestånd har, i anseende til de af secreta utskottet anförde medlidande omständigheter, welat ingå i den af secreta utskottet föreslagne eftergift; dock med kraftigaste förbehåll för framtiden, at, när några sådane förslager hädanefter upgifwas, det allena bör ankomma på upfinnarens eget äwentyr, at werkställa försöken, utan at publicum må dertil göra några förskotter, hwaruppå, som nu skedt, sedermera, när de ei slå in, cronan nödgas gå i ansenlig mistning af sina giorda förskotter, och at således, när några contracter deröfwer ingås, de samma oryggeligen fullgöras.

10. Uplästes och bifölls secreta utskottets protocollsutdrag af d. 2 Junii,[2] angående årlig pension af 1 000 dal. s:rmt på extra stat, för framl. herr riksrådets högwälborne grefwe Eduard Didrich Taubes enkegrefwinna, til dess någon ledighet på den ordinaire staten sig yppar.

11. Uplästes secreta utskottets utdrag af protocollet under d. 26 Maji,[3] angående årlig pension af 1 000 dal. s:rmt för framledne generalmajorens baron Staël von Holsteins enkefru, friherrinnan Elisabeth Stuart, i anseende til wissa omständigheter, och fant ståndet godt at det bifalla.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 7, bilaga.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 9.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 10.

12. Genom utdrag af protocollet[1] under detta datum recommenderar ridderskapet och adeln til de andra ståndens bifall capitaine Degenaars giorde ansökning om något fördelaktigt lotteris inrättning til någon upprättelse och understöd i dess öfwergångne olyckor. Och fant ståndet godt, at dertil gifwa sitt bifall.

13. Uplästes och bifölls secreta utskottets utdrag af protocollet under d. 1 i denna månad[2] angående 600 dal. s:rmts pension för cammarherren Lars Friedric Cedercreutz, i stället för de 450 dal. s:rmt han haft af Leckö kungsgårds arrende; om hwilket ständerne wid denna riksdag giort annan författning.

14. Genom utdrag af protocollet under d. 18 i denna månad gifwer secreta utskottet[3] förslag til Arboga grafs förhandlande emot nuwarande grafpenningeafgift, med förbindelse at den underhålla och förbättra; hwilket ståndet, til undwikande af någon kostnad för staten, fant godt at bifalla.

15. Lät ståndet sig föreläsa secreta utskottets underställande af d. 2 Junii,[4] om icke riksens ständer skulle behaga, til en wälsignad enighets befordran, och herr riksrådets grefwe Thure Bielkes hugnande förklara emot bemälte herre all ömhet och fullkomligit förtroende. Hwartil ståndet gaf sitt enhälliga bifall.

16. Förelästes secreta utskottets utdrag af protocollet under d. 1 hujus,[5] angående at förkortningscommission widare fortfara måtte i dess påbegynta arbete med mera; til hwilket alt ståndet gaf sitt bifall.

17. Styrker secreta utskottet, genom utdrag af protocollet, under d. 3 Decembris 1751,[6] at krigs- och siöartiklarne, med hwilkas öfwerseende och förbättrande lagcommission är syslosatt, måtte, alt som de hinna blifwa färdige, och af Kongl. Maj:t godkände, til wederbörandes efterrättelse utgifwas. Och biföll ståndet, at de samma må i project til nästa riksdag utgå, och då af riksens ständer öfwerses.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 8.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 11.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 12.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 13.
[5] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 14.
[6] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 15.

18. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[1] öfwer arrendatorns Procopæi barns ansökning om ärsättning för några rå och rörs samt andre heman, hwilket ståndet biföll.

19. Lät ståndet sig föreläsa cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[2] om folkbristen och barnens nödiga wårdande i riket. Ridderskapet och adeln anser detta betänkande af sådan beskafenhet, at det må til Hans Kongl. Maj:ts nådiga skärskodande i underdånighet upgifwas, då Hans Kongl. Maj:t, sedan wederbörande ämbetsmäns utlåtande blifwit infordrat, lärer, i anseende til det härmed påsyftade nyttiga ändamål, i nåder låta werkställa så mycket af dessa föreslagne författningar, som utan någon ny tunga för land och stad kan låta sig göra; och recommenderar äfwen ridderskapet och adeln detta ärende til de öfrige respective ståndens behiertande.

Ståndet instämde med ridderskapet och adeln, dock så, at hwad härutinnan projecteras, icke werkställes förr än riksens ständer fått det samma wid nästa riksdag sielfwe öfwerse.

20. Uplästes ett utdrag af secreta handels- och manufacturdeputations protocoll under d. 2 Junii innewarande år,[3] angående wissa gränsor emellan kongl. commerciecollegium och manufacturcontoiret. Så uplästes äfwen borgareståndets protocollsutdrag,[4] rörande samma sak. Och fant ståndet godt, at bifalla deputations utdrag til nästa riksdag, då ståndet wille företaga och närmare skärskoda det af borgareståndet ingifna project.

21. Discourerades åter något om lurendrägerier och tullauctionerne. Och åtog sig kyrkoherden mag:r Helleday at upsätta något, som i detta ärendet med de andre respective stånden kunde communiceras.

22. Genom utdrag af protocollet hållet i rådcammaren d. 23 Aprilis sistl.[5] har Hans Kongl. Maj:t i nåder täkts til riksens ständer remittera landshöfdingens och landsstatens i Blekinge giorde underdåniga ansökning om indelt lön, öfwer hwilket ärende kongl. cammarcollegium och statscontoiret sig utlåtet. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, och resolverade ståndet, at som kongl. cammarcollegium och statscontoiret sig häröfwer yttrat, hwilket ytt-

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 18.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 19.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 18.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 28.
[5] Borgarståndets arkiv, R 1311, Kungliga remisser, nr 43.

rande ståndet äfwen för sin del bifaller, så kan ståndet sig ei widare med detta mål befatta.

23. Förelästes secreta deputations sluteliga betänkande[1] angående revisionen af rådsprotocollen uti inrikes- krigs- och civilärender för halfwa året 1746, samt de följande åren til riksdagens början 1751, hwaröfwer ståndet förklarade gemensamt nöje.

24. Uppå det dagen förut upläste riksens ständers protocollsdeputations betänkande[2] om domprobstens och consistorialium i Strengnäs förfarande i riksdagsmanswal, anhölt probsten doct. Serenius, at den saken måtte blifwa inom detta ståndet allena, och för stiftets heder skull icke komma til något decretum comitiale; allenast domprobsten wille här inför ståndet utlofwa, at aldrig mer oroa stiftet och missfirma sin biskop, samt at consistoriales måtte få en alwarsam förmaning öfwer det samma, så at frid och enighet i stiftet och consistorio härställas måtte. Detta fant ståndet godt och billigt. Men som domprobsten icke war tilstädes, så kunde det nu icke werkställas.

25. Androg biskopen herr doct. Troilius, at ständen uti saken, rörande landtmarskalkens wedergälning, stadnat i så olika slut, at nu wid expedition den af ridderskapet och adeln föreslage summan af 15 000 plåtar blifwer ståndande, och hemstälte derföre, om icke ståndet wille gifwa bifall til den af ridderskapet och adeln utsatte summan, som bejakades.[3]

26. Förehades ridderskapets och adelns utdrag af protocollet under d. 30 Maji 1752[4] rörande det brukspatronen Strang bewiljade smide.

Herr superintendenten doct. Körning tillika med flere påstodo, at ståndet borde ändra sin i denne sak förr gifna resolution, i anseende til de af ridderskapet och adeln anförde skäl, genom hwilka ståndet fått närmare uplysning i sielfwa målet.

Herrar biskoparne doct. Troilius och Browallius jemte flere förmente, at ståndets slut bör stå fast, efter protocollet wore justerat och expedition utgifwen.

Men superintendenten doct. Körning med dem som woro af annan tanka, begärade votering deröfwer.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationes extraktprotokoll, nr 17.
[2] Prästeståndets arkiv, R 899, Protokollsdeputationen, nr 2. Även 30 maj 1752 § 4; 1 juni 1752 § 16; 4 juni 1752 § 15.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 19. Även 1 juni 1752 § 11.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 10.

Herr archibiskopen ärinrade, at ståndets fattade slut borde stå fasta, och at det ei skulle så särdeles passa sig, at genom votering utröna om de skulle äga bestånd eller ei.

Efter flere öfwerläggningar skildes ståndet denna gången åt, utan at häröfwer stadna i något wist slut.

Eftermiddagen

1. I anledning af ridderskapets och adelns protocollsutdrag af d. 1 Junii,[1] talades å nyo om tullauctionerne, hwilka ståndet ansåg för ganska skadeliga; i synnerhet lät herr superintendenten doct. Körning flyta till protocolls:

Tull- eller lurendrägeri- och confisceradt gods-auctioner äro ibland de aldraskadeligaste hinder för manufacturernes upkomst, så i anseende til idkarna sielfwa, som de handlande, hwilka skola wara andras afnämare. För fabriquerne, i det de förqwäfwa debiten, och sätta manufacturerne i owisshet både om tilwerkningarnas myckenhet och sorter, som för det allmänna behofwet tarfwas. För de handlande åter, at de i fruktan för ett eller annat parties försäljande på bemälte auctioner, icke kunna förse sig med sortamenter af manufacturerne, i synnerhet af sidentyger, som äro beqwämligast at lurendräga. Wil man derföre göra sig någon förhoppning om sidenfabriquernes bestånd, äro wederbörliga medels widtagande, så i anseende til lurendrägeriers hemmande utur grunden, som förbud emot lurendrägade warors förbrukning i riket, aldrahögst af nöden, och til fabriquernes conservation angelägne.

Häruppå uplästes, hwad kyrkoherden mag:r Helleday upsatt i detta ärendet, och beslöts at det med de öfrige respevtive ståndens communiceras skulle, genom utdrag af protocollet, så lydande:

Ibland andra angelägna ärender, som riksens höglofl. ständer, wid början af innewarande riksdag, uti deras för secrete handels- och manufacturdeputation författade instruction behagat bemälte dess deputation at ålägga, war äfwen, at utse nödiga medel til det förderfweliga lurendrägeriets förekommande. Men som deputation ännu ei aflemnat något dess yttrande häröfwer, och presteståndet icke dess mindre ei annat kan än öma, at detta onda genom de wid sista riksdag til slika confiscerade warors försäljande tillåtne tullauctioner, til wåra inrikes fabriquers altför stora skada, mera skal til- än aftaget, hwaraf, och om desse auctioner än ytterligare skulle continuera, fabriquernes totale undergång ei torde stå at undwika; så fant presteståndet för

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 15.

sin del ganska angeläget at tilstyrka riksens höglofl. ständer, at i underdånighet öfwerlemna til Hans Kongl. Maj:ts nådiga försorg, at härwid taga de mått, som kunna ställa wåra fabriquer i säkerhet för lurendrägeriet, såsom dess swåraste fiende, hwarjemte, och som ståndet tillika ärinrar sig at wid det betänkande, som sistledne riksdag ankom til riksens ständers plena ifrån secreta handels- och manufacturdeputation, angående inpracticerade och confiscerade warors utförande utur riket, medfölgde några herrar ledamöters särskilte votum, som i detta ämne war ganska wäl utarbetadt; altså orde riksens ständer pröfwa för godt, at samma votum, til någon uplysning uti saken, kunde tillika til Hans Kongl. Maj:t insändas.

2. Uplästes tulldeputations betänkande,[1] angående siötullsförordningars samlande, hwilket borgare och bondestånden bifallet, och ståndet äfwen biföll, dock at tullsocieteten borde derwid bestå kostnaden.

3. Uplästes och bifölls med borgareståndets tilläggning[2] land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[3] om de siu i Öregrund warande lotsar, och ärsättning för hwad de genom 1748 års förordning kommet at lida.

4. Uplästes och bifölls secreta handels och manufacturdeputations betänkande, angående de handlandes af skepsrederierne i Götheborg ansökning, at få behålla inflytande siömanshusafgifter och förhyrningspenningar til egne fattige och orklöse siömäns underhåll.

5. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,[4] angående sockerbruksinteressenternes uti Stockholm, Götheborg, Norrköping och Runneby hos riksens höglofl. ständer giorde ansökning uti åtskillige dem rörande angelägenheter. Och fant ståndet godt at samma betänkande bifalla, undantagandes den delen deraf, som angår Gripens i Norrköping befrielse från 4 öre kopp:mts tull på skålpund; hwaruti det bör wara likt med de öfrige, i anseende til de provincier som deraf hafwa sin consumtion.

6. Förehades land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande[5] öfwer den delen af Kongl. Maj:ts nådiga secreta proposition, som egenteligen handlar om arméens fördubbling eller förstärkning genom wargärningsman-

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Tulldeputationen, nr 5.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 43.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 17. Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 21.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 20.
[5] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 16.

skap, med hwilket följde ridderskapets och adelns samt bondeståndets extracta protocollorum[1] i detta ärendet utgifne.

Flere af ståndets ledamöter intygade, at allmogen i detta fall blifwit nog hårdt handterad, ithy de warit trugade och twungna at skaffa sig wargärningsmän, för hwilka de stundom måst utbetala i lega 5, 6 à 700 dal. kopp:mt, och beslöts, at fram för all ting undersåtarena, som äro nog willige, uti detta målet må lemnas i sin frihet utan twång, fast upmuntringar icke borde fela för allmogen, at göra sin flit til slika karlars anskaffande, som har, äfwen i fredstid, mycken nytta med sig, åtminstone den, at riket derigenom behåller sitt anseende för dess grannar.

7. Förehades bondeståndets protocollsutdrag af d. 30 Maji[2] angående förhögning på skiutsen, den bondeståndet anser som en stor dess angelägenhet, och til ståndets bifall flere gånger genom deputationer recommenderat. Ståndet fant betänkeligt, at dertil bifalla.

8. Uplästes bondeståndets extractum protocolli af d. 16 Maji,[3] angående at allmogen på Öland måtte bibehållas wid sina så kallade kåsar. Öfwer hwilket ärende ståndet sig ei utlåta kunde, såwida det icke blifwit uti någon deputation utarbetadt, at ståndet kunnat hafwa derom nödig kunskap.

9. Uplästes borgareståndets extractum protocolli[4] til swar på presteståndets sista utlåtande af d. 27 Maji om cadettecorpsens inrättande och fördelning, hwilket lades ad acta.

10. Upplästes tulldeputations betänkande, angående en cammarförwants antagande med 450 dal. s:rmts lön. Ridderskapet och adeln så wäl som bondeståndet hade dertil bifallet, men ståndet kunde ei samtycka, så wida staten derigenom graverades.

11. Förehades och bifölls bondeståndets utdrag af protocollet, rörande större rang och heder för landscammererare och landssecreterare, öfwer hwilket mål jemwäl warit resolverat i twänne stånd wid förledne riksdag, som dock ei gått til expedition, för riksdagens nära annalkande slut.

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 18. Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 23.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 17.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 16.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 10.

12. Ankom löparen til 4 delen af presteståndets beswär[1] ifrån höglofl. ridderskapet och adeln med de påskrifter som inter acta finnas, och afgeck straxt til lofl. borgareståndet, jemte det hos ståndet liggande exemplar af samma beswärs 3:die del, så wida ingen löpare deröfwer ifrån höglofl. ridderskapet och adeln war til förwäntandes.

13. Hade höglofl. ridderskapet och adeln til ståndet afsändt löparna til 2, 3 och 4 delen af ärbara bondeståndets beswär;[2] hwilka påskrefwos, såsom in actis finnes.

14. Likaledes påskrefwos resolutionerne til borgareståndets beswär[3] ifrån d. 19 til 36 §.

15. Berättade herr biskopen doct. Browallius, angående 17 § af presteståndets beswär,[4] om finska biblars å nyo upläggande, som ifrån beswärsdeputation til secreta utskottet blifwit remitterad, at presteståndets fullmägtige ifrån storfurstendömet Finland, som äro ledamöter i secreta utskottet, sielfwe samtykt, at samma § utur beswären skulle utslutas.

16. Förmältes äfwen, at resolution angående tabellwerket wore ibland borgareståndets beswär uptagen.

Den 4 Junii

1. Uplästes til fullo cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande[5] angående medicinalwerkets uphielpande och resolverades, at detta skulle til Kongl. Maj:t i underdånighet hänskiutas, som lärer i nåder täckas derwid taga sådana mått och författningar, hwilka pröfwas nödige.

2. Uplästes land- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande,[6] angående den för militiæstaten inrättade enke och pupillcassa, som bifölls, utom det, at ståndet ei fant nödigt samtycka til någon rang för cammereraren wid samma cassa.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 8.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 5.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 3.
[4] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 8.
[5] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 38. Även 2 juni 1742 § 16.
[6] Prästeståndets arkiv, R 900, Land- och sjömilitiedeputationen, nr 18.

3. Uplästes bondeståndets extractum protocolli af d. 1 Junii[1] om förhögning på sportelmedlen för betiäningen wid kongl. cammarcollegii provinciecontoir. Borgareståndet hade dertil bifallet, men ståndet kunde sig härmed icke befatta, emedan samma betiäning ei finnes synnerligen benägen at hielpa ståndets ledamöter, när de hafwa något at derstädes söka.

4. Förehades å nyo ridderskapet och adelens utdrag af protocollet,[2] rörande det brukspatronen Strang bewiljade smide, då wäl ståndet fant sig ei böra gå ifrån sin för brukspatronen Strang gifne och expedierade resolution, men biföll ock ridderskapets och adelns resolution i anseende til regementsqwartermestaren Gyllenspets.

5. Uplästes och bifölls bondeståndets protocollsutdrag af d. 3 Junii[3] angående tullauctioner och lurendrägade waror.

6. Uplästes justitiædeputations påminnelser[4] wid kongl. brefwet af d. 19 Dec. 1748, angående deras förhör, som til prestaämbetet kallade blifwa, så ock om hielpeprester, med mera.

Herr archibiskopen lät flyta til protocolls, at han trodde det öpna wägen til oskickelige personers befordran til predikoämbetet, om ei biskopar och consistorier blifwa bibehållne wid den rätt dem tilkommer, at bepröfwa vocationer och dem som tiänligast kunna finnas.

Efter flere öfwerläggningar bifölls ofwannämde deputations påminnelser, dock likwäl biskopar och consistorier obetaget, at, enligit förr utkomna bref och kongl. rescripter tilse, det med presters tilsättiande alt rätt och ordenteligen må tilgå.

7. Förehades secreta utskottets extractum protocolli[5] för cancellierådets Engelcrantz enkefru at niuta 600 dal. s:rmts pension, af riksens ständers contoirsfond.

Kyrkoherden mag:r Helleday påminte, at reglementet för ständernas contoir ei bör öfwerskridas, til undwikande af werkets änteliga undergång.

Sedan häröfwer blifwit af åtskillige talat, hölt ståndet, i anseende til flere bewiljade pensioner, nog wara, om allenast 300 dal. s:rmt skulle fru Engel-

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 32.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 22. Även 1 juni § 7.
[3] Borgarståndets arkiv, R 1315, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 23.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 43.
[5] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 30.

crantz anslås af extramedlen. Dock blef för andra upkommande orsaker sedermera fastställt, at hela den af secreta utskottet projecterade summan kunde hänne bewiljas.

8. Företogs ridderskapets och adelns utdrag af protocollet under d. 3 Junii[1] af innehåll, at de andre ståndens allmänna beswär, som ridderskapet och adeln ei hunnet genomse, måtte i underdånighet hänskutas til Kongl. Maj:ts nådiga afgörande efter lag, förr utgångne förordningar, resolutioner och privilegier.

Ståndet tog detta i behörigt öfwerwägande, och stadnade i följande slut: Ståndet kan, i anseende til åtskillige förekommande grannlaga omständigheter, ei bifalla til beswärens upgifwande til Kongl. Maj:t. Och hwad angår expeditionen af beswären, så anser presteståndet instruction för expeditionsdeputation härutinnan för tilräckelig, och håller derföre för säkrast, at så med beswären som andre riksdagsärender må förfaras.

9. Uplästes ridderskapets och adelns protocollsutdrag under d. 3 Junii,[2] hwarutinnan dess sluteliga tanka anföres om den allmänna bewillningen, i anseende til borgareståndets sista giorda påstående, och de sedermera derwid tagne modificationer, hwilket ståndet biföll, med förbehåll, at ock slikt måtte, i anseende til de andra stånden blifwa i akt taget.

10. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande[3] angående Kongl. Maj:ts d. 12 Julii 1750 utfärdade nådige bref til samtelige hof- och öfwerrätter, angående ledamöters skiljaktighet om munteliga förhör och uplysnings inhemtande i twistemål.

11. Uplästes och bifölls secreta deputations utdrag af protocollet,[4] rörande protocollssecreteraren von Döbelns andragne beswär.

12. Förehades cammar oeconomie- och commerciedeputations betänkande,[5] angående den af allmogen så i Österbotn, som Åbo, Biörneborgs och Nylands läner idkade seglation, hwarjemte äfwen medfölgde twänne borgareståndets extracta protocollorum.[6] Sedan ståndet, wid öfwerwägandet af

[1] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 26.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 25.
[3] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 42.
[4] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta deputationens extraktprotokoll, nr 16.
[5] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 37.
[6] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 37.

denna sak funnet längre tid nödig til dess mogna afslutande, så aktades godt, at låta den hwila til nästa riksdag, wil Gud, då den kan tagas under ny deliberation, och, efter omständigheterna, med moget slut afhielpas.

13. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,[1] angående Götheborgs stads borgerskaps sökte rättighet, at disponera stadsens enskilte medel, hwaröfwer borgarståndet, genom utdrag af protocollet, under d. 7 Maji sistledne,[2] resolverat. Och aktade ståndet godt, at bifalla betänkandet.

14. Uplästes secreta utskottets afgifne berättelse[3] om kyrkoherdens Pacchalenii sak, så wäl som hwad bemälte kyrkoherde sedermera uti ståndet insinuerat til widare uplysning uti ett och annat dit hörande mål.

Herr biskopen doct Browallius hölt före, at som detta mål til en del hörer under Kongl. Maj:ts eget afgörande, ståndet kunde i underdånighet anmäla denna olyckeliga prestmannen til åtniutande af någon nåd, som emot hans lidande swara kan. Och förenade sig ståndet derom, at underdånig föreskrift[4] skulle til Kongl. Maj:t afgå för bemälte Pacchalenius om befordran til rättwist slut i hwad ännu kan återstå och förhielpande til ett bättre pastorat.

Probsten Serenius åtog sig at upsätta denna expedition.

15. Talades åter om protocollsdeputations observationer[5] wid Strengnäs consistorii protocoller samt doctor Serenii derwid yttrade tankar. Probsten Stierner berättade, det domprobsten Liungberg redan wore hemrest, och af åkommen siukdom hindrad, at sådant hos herr archibiskopen och talemannen wederbörligen anmäla.

Doct. Serenius giorde äfwen nu påståendet, at denna sak måtte hållas inom ståndet, och något steg tagas, som kunde förekomma, at ei derutinnan något decisum comitiale falla skulle.

Herr archibiskopen underställte huru wida ståndet wille härutinnan fatta något slut, i anseende dertil, at domprobsten Liungberg, som härutinnan ägde del, wore bortrest, så at nödig uplysning uti ett och annat torde fela.

Kyrkoherden Ullholm androg, at saken låge aldeles i sitt lius uti protocollsdeputations betänkande, och at hwart ord, som där war sagt, hade sin

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 36.
[2] Prästeståndets arkiv, R 898, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 36.
[3] Prästeståndets arkiv, R 898, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 29.
[4] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 36, bilagor.
[5] Prästeståndets arkiv, R 899, Protokollsdeputationen, nr 2. Även 30 maj 1752 § 4; 1 juni 1752 § 16; 3 juni 1752 § 24.

grund uti sielfwa consistorii protocoller, så at ingenting hindrade, at ju ståndet kunde widtaga hwad slut det behagade.

Änteligen blef beslutet, det skulle från ståndet gå til Strengnäs consistorium någon tiänlig föreställning öfwer detta ärendet, hwartil h:r doctor Hausswolff utkastade ett project, som sedan uplästes och gillades.

16. Förehades allmänna beswärsdeputations projecterade resolutioner öfwer följande §§ af lofl. borgareståndets beswär,[1] nämligen:

51 § Bifölls på sätt som justitiædeputation sig derom utlåtet.

52
62
11
28
41 §§ biföllos.
15
39
17
29

38 § bifölls, såsom den af allmänna beswärsdeputation blifwit projecterad.

45 § bifölls.

47 § går ut.

57 § deröfwer kan presteståndet sig icke utlåta.

32 § bifölls.

20 och 26 §§ gå ut.

14 § bifölls.

58 § Hwad presterskapet i städerne angår, förbehåller sig presteståndet at förblifwa wid första inrättningen, och at de således ifrån 3:die tabellen hädanefter som hittils, förskonte blifwa.

8
30
54
5 §§ biföllos.
25
65
10
43

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 3.

17. Företogs följande resolutioner öfwer det ärbara bondeståndets allmänna beswär, näml.

51 och 50 §§ Hwarwid presteståndet biföll den mening, som dissentientes i cammar oeconomie och commerciedeputation härom yttrat.[1]

26
28
96
13
} §§

18. Ankommo ifrån ridderskapet och adeln behörige påskrifter öfwer de på borgareståndets beswär[2] projecterade resolutioner ifrån den 22 til den 4 §, hwilka påskrifter tillika med dem, som nu skedde hos presteståndet, finnas ibland acta afskrefne.

19. Uppå giorde ansökningar[3] aktade ståndet godt, at bewilja magister Jöransson och regementspastorn Christiernin föreskrifter, för den förra til Carlstads och den senare til Westerås consistorium at niuta befordran til någon anständig lägenhet.

20. Förelästes justitiædeputations betänkande,[4] i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga särskilta proposition om justitiæärender, angående den til widare afskaffade offenteliga kyrkoplikten, med mera. Hwilket ståndet biföll.

21. Bewiljades capitaine Edelberg,[5] hofsecreteraren[6] Leuchovius och casseuren Loman attestata derom, at deras beswär blifwit i ståndet ingifne, men ei hunnet, för riksdagens annalkande slut afgöras.

22. Gaf herr archibiskopen wid handen, huru han, wid konungaförsäkringens genomseende i stora secreta deputationen hade nödigt, at göra några påminnelser i anseende til 1741 års förordning om fri religionsöfning, som, i anseende til förekommande omständigheter icke blefwo til protocolls tagne, helst det påsyftade ändamålet blef ärhållet. Men på det ståndet må få se,

[1] Prästeståndets arkiv, R 899, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 40. Prästeståndets arkiv, R 899, Bergsdeputationen, nr 13.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Allmänna besvärsdeputationen, nr 3.
[3] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 38.
[4] Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen, nr 44.
[5] Prästeståndets arkiv, R 900, Privata memorial, nr 15.
[6] *Hofsecreterare*. Enligt personmatrikeln vid Kungl. Slottets slottsarkivet, fanns ingen hovsekreterare med namnet Leuchovius.

hwad i en så öm sak wore af herr archibiskopen tilgiordt, wille han lemna samma sina påminnelser här til protocolls, lydande som följer:

Herrarna lära påminna sig, hwad stort hopp om förmoner riksens ständer giorde sig wid 1741 års riksdag, då förordningen om de reformertas religionsfrihet blef utwerkad.

Herrarna lära äfwen föra sig til minnes, at presteståndet då straxt deremot protesterade, hos samtelige riksens ständer sakens expedierande hos Kongl. Maj:t i underdånighet sökte förekomma, och sedan på det kraftigaste förklarat sin tanka wid bägge följande riksdagar, hwarwid det ock fått det hederwärda bondeståndets enhälliga bifall.

Presteståndet kan ei annat än högeligen önska, at ofwannämde förordning måtte blifwa indragen, men tror, at just wid detta tilfället sådana påminnelser äro mindre tiänliga; dock kan och bör ståndet ei annat, än i sin rätta tid göra hwad thy härutinnan tilkommer.

Men det påstår presteståndet på det aldrakraftigaste, at denna förordning hwarken implicite eller explicite, inwecklad eller uttryckeligen uti konungaförsäkringen blifwer inryckt, såsom den är en snörrätt contradiction och stridande emot 1 § af samma försäkran, emot 1 § och första ordet af regeringsformen,[1] emot konungaed, och alla ämbetsmäns och presterskapets lifliga förpliktelser, och emot alla swenska undersåtares riksdagsfullmagter, som förklara af null och intet wärde alt hwad som sker emot regeringsform och rikets fundamentale lagar.

Detta alt gör ståndet af ömaste förbindelse, at i wårt rike bibehålla den evangeliska lutherska religionen wid sin enhet och renhet, samt göra det som de tänka förswara för närwarande och tilkommande tider, med begäran, at sådant må, wid detta höga tilfälle, i protocollet til sin säkerhet blifwa intaget.

23. Förehade justitiædeputations betänkande,[2] om justitiæcantzlerns resor, tillika med lofl. borgareståndets deröfwer afgifna extractum protocolli, at sådana resor borde inställas. Ridderskapet och adeln hade äfwen resolverat, at de samma skulle inneställas, och at Hans Kongl. Maj:t, när nödwändigheten fordrar, derom förordnar.

Ståndet biföll ridderskapet och adeln i så måtto, at Hans Maj:t förordnar om justitiæcantzlerns resor när nödwändigheten fordrar.

[1] Årstrycket, 2 maj 1720: *Kongl. Maj:ts och riksens ständers fastställte regerings-form.* Tryckt i Modée del I.

[2] Bondeståndets arkiv, R 1869, Justitiedeputationen, nr 45. Flera handlingar.

24. Trädde ståndet up på rikssalen, at afhöra predikan, som hölts af biskopen i Lund herr doctor Engström öfwer 2 Corinth. IX:6, och så sluta riksdagen, hwilket skedde på vanligit sätt, med afskedstagande af öfwerheten och ståndenden inbördes emellan. Hwarefter, och sedan ståndet återkommet til sitt wanliga rum, herr archibiskopen aflade hos ståndet sin tacksäjelse för mycken wänskap och biträde under denna riksdag, med begäran, at winna tilgift och ursäkt, om han icke, efter egen och andras önskan förestått och skött hwad honom warit ombetrodt; och giorde sig herr archibiskopen så mycket mera derom försäkrad, som han det dageligen ärfaret, hwaremot han önskade öfwer ståndets samtelige ledamöter en ymnig och rik Guds nåd både i andelig och lekamlig måtto, synnerligen, at Gud wille göra deras, som resa skola, wäg så lyckosam, at de i ett önskeligit tilstånd måtte råka sina hemawarande anhöriga, släkt och wänner, och försäkrade för öfrigit, at han i ett tacksamt minne förwara skulle hwars och ens emot honom bewista förtroende, kärlek och wänskap.

Herr biskopen doctor Juslenius aflade derpå å ståndets wägnar dess wördsamma tacksäjelse för herr archibiskopens mogna styrsel med försäkran, at ståndet wille altid behålla för herr archibiskopen den wördnad som wederbör, och önskade sluteligen, at Gud länge wille uppehålla herr archibiskopen, sin dyrtköpta församling til stöd, riket til gagn, och ståndet til heder.

Sedan ståndet sig förenat, at följande dag sammanträda, til at afgöra sina oeconomiska mål, skildes de denna gången åt.

Den 5 Junii

1. Öfwerlades om circulairbrefwet,[1] och de puncter deruti inryckas skulle som blefwo följande: 1) Angående de penningeböter, hwartil kwinspersoner, som af deras män warit häfdade för bröllopsdagen, särdeles då, när de tillika brukat kyska brudars skrud, giort sig skyldige. 2) Om nödwändigheten för presterskapet, at på det nogaste uptekna sina åhörares framsteg i christendomen, samt när och huru ofta de förhörde blifwit, til wederläggande af de ursäkter, som en del, hwilka för grofwa och stumma synder lagföras, pläga förebära, som hade de icke af presterskapet fått derom underwisning. 3) Om det beqwämligaste sättet at öfweralt inrätta catechizations eller förhörslängderna, hwaröfwer project begäres til nästa riksdag. 4) At när ogifta personer särdeles å landet flytta från en församling til en annan, bör af presterskapet i allmän soknstämma efterfrågas om deras hinderslöshet til äktenskap. 5) At

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 43. Även 8 juni 1752 § 1.

när någon kallas til huspredikant af herrskaper, som bo här i Stockholm eller höra under andra consistorier, bör förut hos wederbörande consistorium i orten efterfrågas, huru wida samma herrskaper kunna förut hafwa någon annan huspredikant. 6) At kyrkohandboken af år 1693, bör, så uti böner som andra ceremonier wid gudstiänsten och flera ämbetsförrättningar wara presterskapet til orubbad och beständig efterlefnad. 7) At de rescripter och resolutioner, som ifrån Hans Kongl. Maj:t antingen redan kommet eller kunna komma ett consistorio tilhanda, böra til efterrättelse, när dylika casus förefalla med de andra consistorierne blifwa communicerade. 8) Recommenderades den åter uplagde sal. doct. Gezelii förklaring öfwer Nya Testamentet. 9) Jemwäl doct. Lutheri särskilt uplagda större catechismus på swenska. 10) Likaledes version af Büchners lilla concordantzbibel, hwilken af bokföraren Kichewetter på egen bekostnad uplägges. 11) Sammalunda öfwersättningen af Flavii Josephi historia och dess tilökning med doctor Serenii dissertation om christendomens styrka af de otrognas om Christo gifna witnesbörder. 12) Angående, at alla enkor utan afseende på deras mera eller mindre torftiga tilstånd böra niuta del i den wanliga enkehielpen, så wida deras män i lifstiden ei undandraget sig at dertil sammanskiuta. 13) Angående ståndets enke- och pupillcassa, säkerheten af samma inrättning och upmuntran til presterskapet, at genom tidig insättning winna för sina anhöriga den förmon dymedelst påsyftas.

2. Afgiordes at til Hans Kongl. Maj:t afgå skulle underdånig föreskrift för probsten Sture,[1] at blifwa lös från den caution, uti hwilken han gått för framledne ränt- och proviantmestaren Grönwall i Malmö, som häftat för någon balance, och hwars utbetalning ärfordras af probsten Sture, såsom den nu för tiden ensam lefde af dem som för Grönwall gått i borgen.

3. Kom ståndet öfwerens, at i protocollet, til rättelse wid nästa riksdag införa några monita, hwilkas i akt tagande skattas nödigt, och war

1) At bewillningswerket aldrig måtte lemnas under stora secreta deputation. 2) At aldrig bewilja några gåfwor eller pensioner förr än bewillningen blifwit fastställd. 3) Beswärsdeputation måtte en wiss tid föreläggas, inom hwilken den med sitt arbete bör wara färdig. 4) At deputationerne ei förstärkas emot wanligheten. 5) At riksdagstermin ei utsättes förr än allmänna beswären och bewillningen är afsluten.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 35.

4. Updrogs til herr archibiskopen, at med de andra talemännerne afgöra, huru det blifwa skal med visitation i tullarna för bränwin som utföres.

5. Talades åter om Gothlands stift, som återstår med betalningen för Paliska samlingarna. Herr superintendenten doctor Kammecker sade sig ei kunna afgifwa annat än det han redan giort, at dess stift, som har sina särskilta förordningar, icke kunnat öfwertalas at deltaga i denna afgift, ehuru herr doctorn nu mera icke wet något brista som på honom kunnat ankomma, och resolverades: At så wida Gothlands presterskap niuta det öfriga rikets presterskaps biträde i mål som angå deras förmon och bästa, de icke eller skäligen kunna sig undandraga, at ingå de onera som presteståndet medfölja.

I anseende hwartil ståndet aktade billigt, at Gothlands stift så wäl som de andra contribuera til Paliska samlingarnas inlösen, och förmodade icke den owänlighet af dem at de längre neka skulle at efterkomma en så skälig begäran.

6. I anseende til den frihet en del boktryckare sig taget wid biblars, psalmböckers och catechesers tryckande, at göra en hop egenwilliga och eftertänkeliga förändringar, aktade ståndet nödigt, at hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla,[1] det kongl. cancelliecollegium måtte anbefalla boktryckarena i riket, at ei widare wid nya uplagor gå ifrån den edition af bemälte böcker som consistorierne dem föreslå.

7. Som ståndet ännu icke fått sina allmänna beswär ifrån de andra ständen, som denna dag icke hade något sammanträde, men förspordes komma nästa måndag tilsammans, ty blef så belefwat, at ock presteståndet skulle på besagde dag sammanträda.

8. Utnämdes til ledamöter i expeditionsdeputation uti de afgåendes ställe kyrkoherden d:r Forsskåhl och notarien mag:r Gråberg.

Den 8 Junii

1. Justerades circulairbrefwet,[2] och de öfrige som komma at afgå til Hans Kongl. Maj:t samt consistorium i Carlscrona och Strengnäs.

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 37.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 43. Även 5 juni 1752 § 1.

2. Talades åter om de allmänna beswären och någon jemkning ständen emellan; hwaruppå sedan öfwerenskommelse skedt, at äfwen en liten stund i morgon komma tilsammans för at få något i denna sak afgiort, ståndet skildes åt med wanlig sång och bön.

Bihang
af protocollet angående wissa ståndets enskilta angelägenheter, hwaröfwer sammanträden höllos några gånger eftermiddagen.

Den 22 Februarii

1. Uplästes berättelse om de religionsmål som i Upsala domcapitel förewaret sedan sista riksdag.[1]

Wid 2 § mom. 1:um begärade kyrkoherden h:r doct. Hausswolff få anmäla en dylik casus, som snart lärer förekomma i denna stadsens consistorio, emedan en catholique, som på intet sätt kan sätta sig ned inom Swerige, utan twärtom skal innan kort aldeles resa härifrån, wil likwäl förut här ingå äktenskap med en af wår församling, och har äfwen hon samtykt ei allenast til äktenskapet, utan ock at fara med honom bort, samt följakteligen låta sin barn upfostras i annan lära, om hon ei äfwen sielf den samma antager. Men som presterskapet ei kunnat samtycka til sådant äktenskap, i anseende til de farliga påfölgder, som det med sig hafwer, så lärer han i dessa dagar wända sig med underdånig böneskrift til konungen, då det är til förmodandes, at Hans Maj:t wil häröfwer i nåder höra stadsens consistorium. Frågan wore fördenskull, om consistorium kunde samtycka til sådant giftermål fastän äfwen mannen wille gifwa revers ifrån sig om barnens uppfostran, emedan af omständigheterna är klart, at han hwarken wil eller kan den samma fullborda? Och fant ståndet säkrast, at ett i så måtto tilärnat äktenskap hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet afstyrkes.

I anledning häraf talades äfwen nu om de reformertas bekomna tilstånd, at, då de gifta sig med lutherska hustrur, få upföda sönerna i fadrens, men dä-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 15.

remot döttrarna i modrens lära, hwaröfwer herr biskopen doctor Juslenius berättade sig wara sinnad, at i justitiædeputation ingifwa ett betänkande med skäl och orsaker hwarföre sådant icke tillåtas. Herr archibiskopen beklagade, at emot alla föreställningar som i thy mål andragas, gemenligen göres inkast, at de reformerta ärhållet religionsfrihet, och at man nu, i följe deraf, ei kan förbinda dem at låta alla sina barn upfostras i wår lära, fastän de ingå lutherska giften. Kyrkoherden mag:r Helleday förmälte, at af consistorii Stockholmiensis acter lärer befinnas, det bemälte consistorium i högsal. konung Carl XI tid fått befalning, at intet widare fordra af de reformerte, när de träda uti äktenskap, någon skriftelig försäkran angående barnens upfödande i wår religion, utan at de allenast skulle dertil förmanas, dock förmente han tillika, at någon skillnad borde göras, när de gifta sig med dem af wår religion eller andra som deras religion äro tilgifne, och at de wäl kunde förbindas, at i den förra händelsen låta barnen i wår lära upfödas.

Probsten doct. Serenius medgaf detta, hwad catholiquer och reformerta i synnerhet angår, men tykte at de af engelska församlingen borde härifrån undantagas, emedan de i mång stycker äro med oss ense.

Kyrkoherden mag:r Helleday androg, at i justitiædeputation nu snart kommer at förehafwas målet angående faddrar af främmande religion wid barnadop, begärandes fördenskull at förnimma ståndets tanka, huru wida det må tillåtas dem af wår lära, at såsom faddrar biwista barndop hos reformerta, ponerandes den händelsen, at uti någon upstad allenast wore en reformert, som ei hade tilgång til någon annan af sin religion, med förfrågan, om då icke ei allenast en luthersk prest borde döpa hans barn, utan jemwäl faddrar af luthersk lära wara derwid tilstädes?

Herr archibiskopen hölt före, at uti slikt nödfall kan sådant icke förnekas. Detsamma yttrade äfwen biskopen herr doct. Osander, professoren doct. Halenius, och flere ståndets ledamöter.

2. Förmälte professoren doct. Halenius, huruledes til cammar oeconomiedeputation wore genom landshöfdingen i Gefle inkommen en skrift med många klagomål öfwer religionens förfall i Helsingland, hwilken skrift af en länsman, skal wara författad; och begärade, at få inlemna hänne til ståndet, hwilket bifölls.

3. Berättade biskopen herr doct. Osander, at han så wid visitationer som eljest noga hört efter religionens tilstånd i Wexiö stift, men kunde tacka Gud derföre, at han ei fått förmerka några wilfarelser.

4. Herr biskopen doct. Engström sade sig äfwen icke weta af några angående religionen i Lunds stift förelupne oredor, sedan pastor von Bergens sak war före, som nu är anhängig i kongl. hofrätten. Förledet år hade wäl baron Gersdorff dit inkommet, men har, i anledning af de eftertryckeliga anstalter, som med honom togos, straxt måst förfoga sig derifrån, då äfwen hans förut i förwar tagne papper honom återställes, sedan herr biskopen låtet taga deraf en förtekning. En wiss prestman har wäl sedermera med skäl blifwit misstänkt för herrenhutiska wilfarelser, men har, på herr biskopens enskilt til honom skedde föreställning, bekänt det han felat och lofwat bättring.

5. Biskopen herr doct. Nylander wiste ei at några andra wilfarelser hos consistorium i Borgo blifwit anmälte, än endast uti den sak som rört notarien mag:r Frosterus i Åbo, hwarom consistorium i Stockholm för twänne år sedan consistorium i Åbo tilskrifwit. Ty som Suerdsiö med flera derigenom rörde blifwit, så hade consistorium i Borgo funnet sig föranlåtet, at dem til förhör upkalla, hwaröfwer det ock sedan afgifwit dess berättelse.

6. Som tiden nu mest war förliden, så höllt herr archibiskopen bäst at berättelse ifrån de öfriga stiften til en annan gång besparas. Emedlertid blef til slut upläst ett af dompobsten doct. Bælter ingifwit memorial,[1] hwarutinnan wisas angelägenheten, at tänka på en ny bibelöfwersättning så af andra skäl som derföre, at kongl. cancelliecollegium d. 2 April 1750 i underdånighet underställt Hans Kongl. Maj:ts nådigste ompröfwande, om icke wår swenska bibelversion, såsom hos andra nationer skedt, borde öfwerses och förbättras. Hwaruppå Hans Kongl. Maj:t d. 4 Sept. samma år sig i nåder yttrat, at dermed borde hafwas anstånd til nästa riksdag eller den sammankomst, wid hwilken riksens ständer nu äro församlade.

Högwördigste herr archibiskopen och herr biskopen doct. Engström höllo detta för mycket wäl påmint, och yttrade i synnerhet herr archibiskopen, at domprobsten doct. Bælter funnet sig befogad härtil, så wida han hört denna angelägenheten af andra utom ståndet påyrkas, och at det skulle utmerka någon efterlåtenhet, om presteståndet icke ibland de första wille häruppå wara omtänkt.

Kyrkoherden doct. Hausswolff sade sig hafwa af säker hand, at några anmerkningar öfwer wår bibelversion skola ligga i förwar antingen här i Stockholm eller ock i Upsala.

Biskopen herr doct. Beronius sade sig ei förr hafwa wetat den omständighet ar saken år 1750 af kongl. cancelliecollegium hos Hans Maj:t blifwit an-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 11.

mält, och at han, så i anseende dertil som andra orsaker, hölt herr domprobstens förslag för ganska godt, men förmodade äfwen ingen kunna neka, at ju detta är en sak, som mycket warsamt bör handteras.

Herr archibiskopen: Det är sant, men om wi aldrig något börja så blir ock aldrig något tilgiort. Meningen är icke at nu straxt en ny version skal utgifwas, utan at wederbörande, som hafwa insigt i grundspråket, åtaga sig at utwerka de ställen i en eller flera bibliska böcker som behöfwer förbättring. Blir något häraf tilgiort til nästa riksdag är wäl. Det kan derföre icke gifwas ut, förr än det genom ett dertil inrättadt samhälle blifwit öfwersedt. Emedlertid är godt, at sådant finnes i beredskap, när man wil deraf göra alware, och tiderna, som man förmodar, kunna en gång blifwa mera beqwämliga.

Domprobsten doct. Bælter förklarade äfwen munteligen, at hans mening ginge ut på det samma, tilläggandes, at man äfwen icke kunde wara omtänkt på något beständigt bibeltryck, som likwäl annorstädes är brukeligit, förr än Bibeln blifwer något rättare verterad.

Professoren och domprobsten doct. Filenius ärkände nyttan af doct. Bælters påminnelse och det så mycket mer, som saken redan waret före i rådet: kunde ock ei neka, at han sielf funnet åtskilligt, men hölt dock detta för en grannlaga sak, så wida likwäl Lutherus med sin version aldraförst brutet isen, och hwad deruti kunde förbättras icke egenteligen rörer fundamentum fidei; hwarföre ock ei allenast theologi i Tyskland altid förswarat samma version, utan ock wåra förfäder haft betänkande på något sätt den samma widröra. Men understälte, om icke, så framt något härwid företages, man aldraförst bör gå til Hans Kongl. Maj:t med underdånig skrifwelse derom.

Biskopen herr doct. Engström yttrade at som sal. doct. Lutherus sielf icke warit deremot, at ju en ännu bättre version, utan snarare önskat det samma, på det deraf måtte rönas, huru Guds ords kunskap tiltoge, så funne herr biskopen deraf så mycket mera skäl at önska det sådant en gång måtte företagas, ehuru han gärna medgifwer, at sådant fordrade ytterligare öfwerläggning och omtanka.

7. Hemstälte probsten doct. Serenius, om icke i det circulairbref, som wid riksdagens slut af ståndet kommer at utfärdas, äfwen derom borde göras påminnelse, at donologia, som i kyrkohandboken finnes utsatt efter synda-bekännelsen, må, wid den offenteliga gudstiänstens förrättande, ifrån början til slut upläsas, i det stället man hitintils allenast läset de första orden: *Ära ware Gud i höjden.*

Kyrkoherden herr doct. Hausswolff berättade, at uti Bromma församling, och äfwen här i Stockholm på apostledagar, läses altid donologia til slut, när

ingen messa sker för altaret. Det samma sade äfwen professoren doct. Halenius på andra ställen wara brukeligt.

Den 26 Februarii

1. Aflemnade herr superintendenten doctor Lagerlöf sin berättelse,[1] at inga irriga meningar i religion finnas uti Carlstad stift, utan at alle där å orten lefwa i ett fredsamt tilstånd, äfwen för herrenhutarna, som eljest på andra orter söka stifta oro och åstadkomma bekymmer.

2. Förelästes Skara consistorii betänkande[2] el. oförgripelige och wälmente tankar öfwer det, som höglofl. kongl. upfostringscommission, genom utdrag af protocollet, under d. 1 Decembris 1750, behagat til consistoriernas utlåtande lemna, med bifogat yttrande öfwer de i Stockholm år 1751 af trycket utgifne *oförgripelige tankar om underwisningswerket wid gymnasierne och scholarne i riket.*

Ståndets i anledning häraf förde discourser syftade derhän, at

1) Det ei går an at sluta från det privata informationssättet til det publique, såsom wida wägna skildt ifrån hwart annat, i anseende dertil, at en præceptor mera kan dela sin tid med en discipel och skicka sig efter hans behof, än då han har at sysla med flere af olika lynne begrep och färdighet.

2) At selectus ingeniorum swårligen i scholarna kan med säkerhet ske, emedan mången ligger likasom i dwala, tils han fylt 15, 16, 18, 20 år, och då först waknar up, och många exempel wisa, at sådane ofta blifwit de bäste karlar.

3) At tiänligare scholæböcker uti somliga scientier, såsom logica, physica och mathesi borde anskaffas, i synnerhet wore nödigt, at tänka på en swensk grammatica til at skaffa någon genwäg til det latinska språkets lärande.

4) At efter den inrättning nu finnes wid scholæstaterne, den föreslagne classification omöjeligen kan antagas, så framt ei någon utwäg finnes til at föröka docentium antal, eftersom hwad hitintils warit föreslaget, at i scholarna läsa är af den nödwändighet, at det kan komma alla til gagns, ehwad vitæ genus de utwälja, och tiden för både lärjungar och lärare så indelt är, at ei mera kan medhinnas.

5) At den som satt sina barn i schola eller gymnasio ei skulle hafwa frihet at taga dem derifrån, förr än de grundeligen fattat de stycken där läras. Hwil-

[1] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 18.
[2] Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 20; 21.

ket dock ansågs för hårdt och aldeles omöjeligt i anseende til föräldrarnas rätt, och hwad så wäl scholæordning som academiske constitutioner i slika fall förmå.

Den 7 Martii

1. Uplästes allegaterne til Upsala consistorii berättelse om religionsmål, synnerligen de som angingo de på Schewik i Wermdö warande separatister, hwilka i twänne skrifter utösa mycken försmädelse emot prestaståndet, som syntes böra beifras.

2. Discourerades om nödwändigheten, at hafwa i alla församlingar enahanda catechizationssätt, och om icke mycket gagna skulle, at förhörsböcker på enahanda sätt inrättades, wid hwilket tilfälle herr doct. Hallenius anmälte det af domkyrkocomministern i Upsala mag:r Hallenius ingifne project til inrättning af en comunions och förhörsbok.

Den 21 Maji

1. Anmälte herr archibiskopen, det han för någon tid sedan blifwit anmodad komma up i secreta deputationen, då det blifwit berättadt, at af gifwen anledning, rådet discourerat om nödwändigheten af en ny bibelversion: hwilken angelägenhet Hans Kongl. Maj:t trodt böra upskiutas til ständernas sammankomst. Nu och som Hans Kongl. Maj:t ei behagat låta någon expedition härom afgå til ständerna, hölt herr archibiskopen före bäst och nyttigast wara, at ståndet sig emellan derom i all tysthet öfwerlägger, då sedan, och när tempora blifwa pacatiora, ståndet sielf kan gifwa dertil anledning. Men nu förut understälte herr archibiskopen, om icke ståndet wille taga någon författning, om hwilkens utförande efterkommanderne föranstalta kunde.

Doctor Filenius anförde härwid hwad han tyckte lägga swårigheter i wägen så i anseende til sielfwa saken som sättet. Änteligen, och när flere af de närwarande sagt sina skäl, som mest styrkte til, at tänka på en ny bibelversion, stadnade ståndet i det slut, at de bibliska böcker skulle emellan consistorierne i riket delas, och at, när de hunnet til ända med sitt arbete några kunde sedan collegialiter träda tilsamman, at jemka stilen, då de ordasätt, som hade någon werkelig betydelse, borde göras allmänna, änskönt de hitin-

tils warit i någon wiss landsort brukelige; til exempel anfördes *mannamån* i Helsingeland, hwilket wil säja det samma, som: anseende til personen.

Häruppå företog sig ståndet fördelningen af de bibliska böcker consistorierne emellan, då öfwerenskommet blef, at til ny öfwersättning lemnas skulle til consistorium

I Upsala

I, II och III Moseböcker; Matthæi och Marci evangelium, samt Judiths bok.

I Stockholm

IV och V Moseböcker; Lucæ evangelium, samt Wishetens bok.

I Linköping

Josuæ bok, Domareboken och Ruths bok, Johannis evangelium, Apostlegärningarna och Tobiæ bok.

I Skara

I och II Samuelsböcker; I Konungaboken, epistelen til de Romare, och Jesu Syrachs sons bok.

I Strengnäs

II Konungaboken, I och II Chrönikoböcker; I och II epistelen til de Corinthier, och Baruchs bok.

I Westerås

Esra, Nehemia, och Esthers böcker; epistlarna til de Galater, Epheser och Philipper, samt I boken Maccabeorum.

I Wexiö

Jobs bok, och Psaltaren; epistelen til de Colosser med I och II epistelen til de Thessalonicer.

I Åbo

Ordspråksboken, Salomos Predikare och Höga Wisan; I och II epistelen til Timotheum; samt II boken Maccabeorum.

I Lund

Propheten Esaias, Jeremias och dess Klagowisor; Uppenbarelseboken; och stycken af Esther.

I Borgo

Propheten Ezechiel; epistlarna til Titum och Philemon; samt historien om Susanna.

I Götheborg

Propheten Daniel, Hoseas, Joel; och II Petri epistel; och om Bel i Babel.

I Calmar

Propheten Amos, Obadia, och Jona; I, II, och III Johannis epistel; och om drakan i Babel.

I Carlstad

Propheten Micha, Nahum och Habacuc; epistelen til de Ebreer; och Azarie bön.

I Hernösand

Propheten Zephania och Haggai; Jacobs epistel; samt de tre mäns lofsång.

I Gothland

Propheten Zacharia och Maleachi; Juda epistel; samt Manasse bön.

3.[1] Begärade probsten Krok af ståndet den skäliga förklaring öfwer sistledne riksdagsprotocoll under den 26 Sept. 1746, hwaruti det genom olyckliga krigsskiften afstympade Borgo stift bewiljades, at wid riksdagarna hädanefter få hålla en riksdagsman i stället för twå, som alt sedan 1727 års riksdag warit practicerat, nämligen i så måtto, at aldrig ståndets tanke måtte hafwa warit, at neka ett fritt wal af denna ena dem bewiljade herredagsman, så at äfwen så litet stiftets presterskap är betaget, at i sitt fria wal falla på sin biskop eller någon consistorialis, äfwen så litet må dem förnekas at wälja någon inom sig sielfwa, alt som dem bäst och för stiftet nyttigast synes.

Detta h:r probstens yttrande togs nu til protocolls; hwarom ståndets plenum wil säja sina tankar.

In fidem protocolli

Petrus Alm. Olof Gråberg.

[1] Läs: *2*.

BILAGOR TILL
PRÄSTESTÅNDETS RIKSDAGSPROTOKOLL
1751-1752

1

Prästeståndets allmänna besvär vid riksdagen 1751–1752

Prästeståndets arkiv, R 900 Allmänna besvärsdeputationen, nr 8.

Protokollet, sid 168, 232, 322

Prästaståndets allmänna besvär

Som sedan sista riksdag, genom hwarjehanda utkomne kongl. förordningar, bref och rescripter, mångfaldiga förändringar wid academiæ gymnasii och scholæstater, samt uti andra ecclesiastique werk och inrättningar blifwit giorde emot privilegiernes, academiska constituionernes, scholæ-ordningens, kyrkolagens och flera wid allmänna riksdagar antagna förordningars tydeliga och klara innehåll. Altså och emedan wår allmänna säkerhet beror på privilegiers, samt allmänt antagna och fastställta förordningars och inrättningars wid makt hållande, så at åtminstone inga ändringar utan riksens ständers eget wett och minne, derwid måtte företagas: ty anhåller presterskapet i underdånighet, at hwad således emellan riksdagarne ändrat är, aldeles til sin werkan måtte hwila, och sakerna sättas i sitt förra skick, til dess de af riksens ständer i dylika mål giorde anstalter må kunna komma til sin mogenhet.

§ 2

Emedan nu, såsom tilförene, ifrån åtskilliga församlingar klagas, at det de i riket priviligierade orgelbyggare så högt stegra deras arbete, at de kyrkor, hwilkas inkomster icke äro desto ansenligare, ogörligen kunna dem tillita wid deras orgelwerks antingen förbättrande eller å nyo upbyggande, utan at fördiupa sig i större gäld än de sedermera skulle finna sig at afbörda. Altså och på det wissa personers oskäliga fordringar ei måtte betaga de fleste kyrkorna en sådan både anständig och til sångens upprätthållande nyttig inrättning, anhålles underdånigast, at den ansökning, som redan nästledne riksdag härom giordes af prestaståndet nu måtte til önskeligit slut befordras, och kyrkorna icke widare wara förbundne, at emot deras wilja betiäna sig af så dyrlegda konstnärer, utan i stället äga frihet, at til förenämde behof få förtro sig åt andra, som kunna äga witnesbörd, at uti samma konst hafwa erhållet tilförlitelig insigt och färdighet, och til så mycket större säkerhet wilja underställa deras embete wederbörligit prof och undersökning.

§ 3
Emedan uti många widsträkta skogspastorater, där allenast en kyrkoherde, men ingen capellan, finnes, oundgängeligen nödigt är, wid soknebud och andra ämbetes förrättningar, hafwa hielp och biträde af flera prester til församlingens skötsel, helst, när den ena presten siuknar, ofta på några mil ingen annan är at tilgå, då kyrkoherden icke är i stånd, wid mindre tilräckelig utkomst uti smärre församlingar, en adjunct at underhålla. Altså framställes i underdånighet, at, til understöd för kyrkoherden med en adjuncts hållande, få upbära af församlingen, då hon dertil gifwer bifall, den eljest i andra församlingar wanliga capellans mälan: hwilken ock dessa mindre men efter mer widsträkte skogspastorater icke förmodas undandraga sig, til sin desto bättre siäläwård af flera prester, i lika måtto at utgöra.

§ 4
Som den tredie tabellen af det til kyrkorna afsända tabellwerket finnes wara hwarjehanda swårigheter underkastad, och deraf, på sätt som den nu är inrättad, ingen tilförlitelig kunskap synes kunna erhållas om församlingarnas tilwext eller talrikhet. Altså önskade presteståndet at antingen aldeles befrias ifrån samma tabells uprättande eller at dertil någon lättare och redigare method kunde utses: i hwilken senare händelse presterskapet å landet icke wil undandraga sig det beswär som derwid wara kan, til ärnående af det derwed påsyftade ändamål.

§ 5
Ehuruwäl prestaståndet har orsak at med underdånig wördnad ärkänna den, af Hans Kongl. Maj:t genom nådiga resolutioner, uppå presterskapets wid flera riksdagar andragna underdåniga beswär och ansökningar, capellanerne förunte befrielsen ifrån soldate och båtsmäns rotering wid sina boställen, när de kunna utwisa swarsgode oroterade heman inom compagniet, och presterskapet äfwen med fägnad inhemtat, at Kongl. Maj:ts wid nästförflutne riksdag gifna nådiga befalning til wederbörande om slika måls så skyndesamliga afgörande, at hwad deraf hos dem kunde wara anhängigt giort, måtte åtminstone til den nu warande riksens ständers sammankomst wara afslutat, kommet på några orter til werkställighet. Dock som åtskilliga af capellerne beswära sig sakna fullbordan häraf, ehuru de dels wetat at upgifwa förslag på oroterande cronolägenheter, dels begärt nödig tilgång at efterse uti cronones jordeböcker, hwilka lägenheter kunna finnas af en sådan beskaffenhet, men beklaga sig uti så billig ansökning, derigenom nödig uplysning winnas kunde, jemwäl hafwa fått afslag; hwarigenom några ämbetsmäns mindre bewågenhet i saken ännu mer lägges å daga. Altså anhåller prestaståndet underdåni-

gast, at wederbörande ämbetsmän, som nödig handräckning icke ännu welat meddela, hwarigenom capellanerne omsider kunde komma til werkeligit gagnande af de dem allernådigst gifne resolutioner, måtte anbefallas i underdånighet sig förklara öfwer orsakerna til sådant drögsmål, och än yttermera emot ansenligit wite til någon wiss och kort tid förbiudas, slika beswär, så wida på dem ankommer, til alla delar afhielpa.

§ 6

Som uti flera år tilbakars händt, at dels prestasterbhus, dels församlingarna sielfwa för dem dristat beswära Kongl. Maj:t med underdåniga ansökningar om dubbla nådeår, och då de funnet Kongl. Maj:t af synnerlig nåd benägen oftare wilfara slika ansökningar, hafwer det missbruk upkommet, at Kongl. Maj:t blifwit dermed öfwer billigheten öfwerhopad, och som oftast af dem, hwilka warit uti mindre trängande omständigheter. Altså hemställes Eder Kongl. Maj:t underdånigast, at wid något ansenligit förelagt wite hädanefter förbiuda alla slika ansökningar: börandes prästerskapet och deras enkor med omyndiga barn låta sig åtnöja med den kongl. nåd, som de niuta alla tider uti ett nådeår.

§ 7

Anhåller prestaståndet i underdånighet om närmare förklaring öfwer byggningsbalkens 26 capitel 1 och 2 § § i den förra, om med ordet hemantal bör förstås mantal eller öresland, och i den senare angående prestegårdsbyggnad, hwad med ordet gårdatal förstås skal, samt, om icke kostnaden til sådan bygnad efter hemantal, men dagswerken efter matlag, likasom i den 1:sta § finnes föreskrifwit, böra utgöras, hwilket likwäl i denna 2:a § icke skiljes. En wiss och säker förklaring öfwer bägge dessa omständigheter lärer också mycket mer befinnas wara angelägen, som derom ganska heftiga disputer på åtskilliga ställen upkomme i synnerhet hwarest man af ålder rättat sig efter örelanden, och äfwen derefter delat arbeten på bogårdsmurerna; hwilka disputer äfwen förordsakat, at både kyrko- och prestegårdsbyggnad i flera år kommet at afstadna, hwarå exempel nyligen wisat sig: warandes derhos oförnekeligit, at omkostnadernas delande emellan inwånarena wid kyrko- och prestegårds byggnader efter mantalen är mycket ojemn; emedan flerestädes emellan sådane mantal finnes ganska stor olikhet, så att icke allenast i särskilta byar det ena hemanet kan bestå af 24, och det andra af 6 öres land, samt disproportion derefter uti ägorna, utan ock inom ett och samma byalag understundom gifwes samma skilnad, hwaröfwer ständigt klagas.

§ 8
Anhålles jemwäl i underdånighet om ändring och förbättring i den år 1739 utfärdade tiänstehionsordningen, i synnerhet angående städsle- och ombytestiden.

§ 9
Sedan Kongl. Maj:t, i dess nådiga skrifwelse til samtel. consistorierna i riket af d. 19 Febr. 1750 i nåder täkts befalla presterskapet uti församlingarna, at upbära de lazarettemedel, som til städerna afflyttande tiänstehion böra ärlägga, har den swårighet yppat sig at sådane tiänstehion ofta aldeles utebliftwit, at för afflyttningen låta sig i christendomskunskapen af pastor examineras, och deruppå behörigt besked uttaga, på det de med penningarnas ärläggande kunnat utdraga tiden, eller ock dermed aldeles undslippa, i synnerhet som presteskapet icke tilhörer, at dem genom någon execution tiltala. Och intygar dessutom en bedröfwelig ärfarenhet, at de finnas, hwilka hälre, i brist af wederbörlig presteattest, umbära kyrkans förmoner, dit de bortflyttat, än dessa penningar friwilleligen ärlägga. Hwarföre i underdånighet hemställes, at presterskapet måtte i nåder befrias ifrån denna upbörden, såsom alien ifrån deras ämbete, och ofta hinderlig uti de dem åliggande förrättningar.

§ 10
Sedan Kongl. Maj:t genom nådig resolution af d. 10 Martii 1719 § 42 grundade sig på äldre i kungl. resolutioner af åren 1672, 1675 och 1697, angående presterättigheter af bruken, allernådigst behagat remittera detta ärende til wederbörande landshöfdingar, hwilkom skulle åligga, at låta presterskapet det wederfaras, hwartil de efter kongl. förordningar, eller ock med bruksförwaltarne uprättade föreningar äro berättigade, wisar ändå ärfarenheten, at ehuru Kongl. Maj:ts nådrättwisa mening så mycket mindre waret likmätigt, det inga presterättigheter af bruken borde utgöras, som Kongl. Maj:t altid i nådiga och öma ordalag recommenderat denna sak til wederbörande, åtskilliga ändå af bruksägare litet eller intet til sine presters underhåll welat bidraga. Men emedan Kongl. Maj:t uti förordningen om prestewal af år 1739 § 9 allernådigst hafwer tillagt hwar och en masugn, samt hwar och en stångjernshärd, jemwäl twänne kniphamrar emot en stångjernshärd like röst med en full gård, och uti nådig resolution på allmogens beswär af år 1741 § 40, hafwer förbiudet bruksägare på lika sätt deltaga uti kyrko- och prestegårdsbyggnad. Altså underställes underdånigast, at bruksägare måtte förbiudas åtminstone i den proportion, som de äga prest kalla och prestegård bygga,

likasom andre inwånare i församlingen, äfwen sina prester löna och underhålla.

§ 11
Som presterskapet på slättbygden och i skogslösa orter ofta måste umbära nödigt timmer til byggnad, så wäl som stör, gärsle och brännewed, eller ock, det samma med alt för dryg omkostnad ifrån längre bort aflägsna orter framskaffa, enär i det länet som man är boendes, icke finnes någon crono-park eller allmänning; så anhålles i underdånighet, at presterskapet wid sådane tillfällen måtte få anwändning på de i nästgränsande län befintelige cronoskogar och allmänningar, hwarest de i sådana omständigheter kunde winna understöd.

§ 12
Emedan ärfarenheten nu i flera år wid handen gifwit, at af grannar, som mena sig med prestegårdar eller andra ecclesiastiquestaten tilslagne heman kunna yppa någon ägotwist, i synnerhet då begynnes slika twister och fortsättas, när deras innehafware med döden aflidet, och lägenheten står ledig, at ingen finnes, som egenteligen derföre swarar eller om ägorna och deras beskaffenhet äger någon mer enskilt och tydelig underrättelse: hwarigenom händer at sådane prestegårdars och hemmans rätt ei litet lider, och, ehuru detta i följden wisar sig, målet ändå icke kan, såsom en gång afslutet och dömt, uptagas och ändras. Altså underställes underdånigast, om icke i allmänhet måtte förbiudas så wäl at resa någon ägotwist, som at de förut resta fullfölja, så länge dylika ämbeten stå vacante, och ingen samma egendomar wårdar eller innehafwer.

§ 13
Ehuru Kongl. Maj:t uppå Jemtlands presterskaps enskilta beswär wid riksdagen år 1734 i nåder resolverat at presterskapet med husesyns omkostningar på presteborden icke bör beswäras. Dock emedan ännu på åtskilliga orter deröfwer klagas, at häradshöfding och nämd wid sådane syner med nog dryg och kännbar omkostnad betunga antingen den afträdande enkan eller den tilträdande successorn uti arwode och resepenningar, så anhålles underdånigast, at högstbemälte kongl. resolution äfwen måtte sträcka sig til de orter, hwarest sådant icke ännu i akt tages, och at de syner, hwilka uppå prestegårdar förehålla, måtte öfwer alt anses för en domhafwandes ämbetesplikt, som utan arwode bör förrättas.

§ 14
Anhålles jemwäl i underdånighet, at de prestebord eller stommar, kyrko-annexe, och mensalheman samt kyrkornas utjordar, som ifrån år 1718 blifwit införde i jordeboken under cronohemans column, må uti samma jordebok händanefter komma under deras gamla titel ad kyrkor geistlige at uptagas och införas.

§ 15
Som wid byadelningar uti Scara stift befinnes ingen fast och stadgad method brukas af wederbörande, enär samgärdeheman utbrytas til enstakade, utan at, då den ene grundar sin delning på mer eller mindre ränta, följer den andra ett mindre eller större hemantal, oaktat uti hela det stiftet delning efter ränta är landsed, som följas borde efter högstsalig konung Carl XI:tes bref daterat d. 11 Jan. 1689. Altså anhålles i underdånighet, at detta senare delningssättet måtte förklaras för allmänt och ståndande uti Scara stift, hwarigenom derstädes i byalag belägne prestegårdar, som befinnas jemwäl wara skattelagde efter samma method år 1696, kunde til sina ägor och lägenheter fägnas och fredas, samt de missbruk afwärjas, som redan på ett och annat ställe äro försökte, at hemmanen til sina rätta ägor och lägenheter emot rättwisan skada och ofreda.

§ 16
Som Hans Kongl. Maj:t uti dess nådigste resolution på presterskapets allmänna beswär af d. 23 Sept. 1743 § 5 i nåder för godt pröfwat, at presterskapet i Scaraborgs-län bör få niuta oafkortat i wederlag 1½ tunna spanmål efter det uti 1739 års förordning om mått, mål och wigt föreskrefne mätningssättet, emot hwarje tunna el. 6 kappor, som uti reductionscommissions förteckning af år 1702 påföres, så hemställes i underdånighet, om ock icke under samma resolution bör inbegripas den ifrån och med 1734 til 1741 års riksdag förflutna tiden, under hwilken presterskapet derstädes, efter en af landscammereraren Hedengran giord observation, war i mistnad af en sådan förmon, hwilken de dock såsom en dem tilhörande rättighet, så för 1734, som efter år 1741, då högstbemälte resolution utföll, ständigt åtniutet, och som fördenskull äfwen för de omförmälta åren synes böra dem godtgöras: hwilket likwäl, såsom ett accessorium af hufwudmålet flytande, endast beror på Kongl. Maj:ts nådigste förklaring, huru före omrörde 5 § af resolutionen på presterskapets allmänna beswär wid 1741 års riksdag bör förstås och anses.

§ 17

Ibland andra hinder och swårigheter, som möta den länge tilemnade nya finska bibel uplagan, såsom hwaruppå församlingarna i Storförstendömet Finland, nu inemot 50 års tid, tidt och ofta yrkat, och hwarföre kyrkorne i Åbo och Borgo stift skola, til följe af Hans Kongl. Maj.ts nådigste förordnande wid sistledne riksdag, gå i första utläggning, är den drygaste, at nästbemälte kyrkors förskott befinners, efter inhemtade underrättelser om deras förmögenhet, icke på lånt när förslå til sielfwa papperets upköpande, än mindre til fyllnad af de öfriga härwid ärforderliga större kostnad och umgälder. Fördenskull är presterskapet i en så öm belägenhet, då man ingen annan utwäg öfrig finner, nödsakat, at i underdånighet anhålla, det jemte tullfriheten på det dertil nödiga papperet, så stort förlag af publique medel i nåder måtte anslås, som tilräckeligen fyller bristen i den summan, som til denna nu mera högstnödiga bibeluplagan fordras, särdeles som bibeltrycktunnorna, hwilka såsom en fond til ett sådant behof i början warit anslagne, för flera år tilbakars til andra förnödenheter indragne blifwit.

§ 18

De hulda författningar som höga öfwerheten långt för detta i så måtto til undersåtarenas nytta och förmon i Finland, både här i Stockholm och der befogat göra, at alla Kongl. Maj:ts ämbetsmäns påbud och befalningar ifrån swenska inpå finska språket öfwersättas skulle, wördar man i all underdånighet men måste derhos beklageligen wid handen gifwa, at ändamålet derwid, til deras underwisning och efterrättelse som wederbör, ei winnes, då alla publicationer och befalningar warda på swenska utfärdade, hwilka understundom nog oredigt skrefne måste sedan å predikestolen och andra behöriga orter af presten tolka til bägge delarnas ganska stora olägenhet, så i anseende til tidsens utdrägt, helst wintertiden, då inwånarena i de widsträkte soknarna där i landet måste resa flera mil til deras kyrka, som til det olika begrep som man genom en sådana tolkning kan stadna uti om konungens och ämbetsmännens oftanämnde påbud och befalningar. Fördenskull nödsakas presterskapet underdånigt anhålla, det alla sådane påbud, befalningar och publicationer, som af Kongl. Maj:t och dess ämbetsmän til undersåtarenas rättelse och efterlefnad antingen på predikestolen eller andra ställen afkunnas, måge hädanafter i finska språket utfärdas på det Kongl. Maj:ts nådiga wilja må ske, ett nöje, och undersåtarernas plikt efter ärhållen nödig och tydelig underrättelse derom, med wederbörligit eftertryck blifwa werkställd.

§ 19

Wid Caris landsbro och stora landswägen emellan Åbo och Helsingfors är för någon tid ett postcontoir inrättat, hwarwid den förmon och nytta ei winnes, som med en så angelägen författning skäligen påsyftas, aldenstund ei flere än allenast några få soknar deromkring sig deraf betiäna kunna, til hwilka den wanliga postfarten emellan benämnde städer, bref och andra angelägenheter med lika wiktighet frambringar, hwarigenom den inkomst ei eller synes contoiret tilfalla, som til betiäningens underhåll nödigt fordras. Och som man för detta redan sökt at få ett sådant postcontoir på någon beqwämlig ort af öfre delen i Åbo och Biörneborgs län, hwarest det ei allenast skulle wäl bära sig, samt tilskynda publicum någon ansenlig fördel, utan ock skaffa inwånarena i detta widtbegrepne landet en åstundad beqwämlighet i deras nödiga correspondence, jemte det at Kongl. Maj:ts nådigste befalningar, genom en skyndsammare och wissare notification til dessa orter, med större färdighet skulle kunna werkställas. Fördenskuld och i anseende til anförde skäl och orsaker, anhåller presterskapet underdånigst, at berörde postcontoir måtte til någon beqwäm ort i besagde län med första görlighet warda flyttat, hwarest både den allmänna och enskilte genom sådan inrättning påsyftade förmonen må kunna winnas och ärhållas.

§ 20

Som Hans Kongl. Maj:t uti resolutionen på allmogens beswär af d. 3 Junii 1719, d. 25 Maji 1720, samt presterskapets beswär i Åbo stift af d. 3 Maji 1726, och 23 Aug. 1727 § § 5 och 7 bland annat i nåder stadgat, at presterskapet där å orten, wid sine rättigheters upbörd, skulle efterlefwa 1681 och 1694 års förordningar, hwilka likwäl til dessa orter numera föga äro lemplige, til dess någon annan efter hwar landsort författad förordning kan utkomma, eller sådana föreningar, genom landshöfdingens och biskopens bemedlande, lärare och åhörare emellan uprättas, som til Hans Kongl. Maj:ts nådigste confirmation i undernådighet kunna ingifwas, och sedan widbemälte upbörd tiäna som ständig lag, hwilket å några orter redan skedt är, men ei hunnet allestädes i detta widsträkta landet, för många hinder och bedröfweliga öden det waret underkastadt, werkställas. Altså anhåller presterskapet ifrån Åbo stift i undernådighet, at så niuta de enskilta föreningar såsom grunden til flera presters förordnande i wissa församlingar, i anseende til deras stora rymd och öfriga tilwäxt med tiden, oqwalde och utan alt intrång af cronobetiäntes domhafwande eller andra, sig til godo som de med sine åhörares goda wilja och samtyckr treffat, til dess de ofwannämde genom konungens ämbetsmän uprättande, samt af hans Kongl. Maj:t kunna til wederbörandes underrättelse stadfästade warda.

§ 21
Som kyrkobokhållaresyslan i Malmöhus och Christianstads län befinnes ända kyrkorna derstädes mera til last än nytta, i anseende så wäl til den aflöning, hwilken samma beställning är tilslagen, och af kyrkorna årligen utgöres, som den benägenhet ofta befinnes hos sådana betiänte, at emot deras instruction snarare förswaga och förminska, än styrka och förswara kyrkornaas rätt och egendom. Altså och emedan ei eller sådan betiäning på något ställe i Halland, Blekinge el. Bohus län är brukelig, ehuru kyrkornas inkomster derstädes äro med dem uti Skåne af lika beskaffenhet, anhålles i underdånighet, at samma beställning såsom mindre nödig måtte blifwa indragen: underställandes derjemte presterskapet underdånigst, om icke nu, såsom i forna tider skedt, landscammererarne i stället kunde få afsluta kyrkoböckerna, hwilket förmodligen med mindre omkostnad men mera säkerhet för kyrkorna skulle aflöpa.

§ 22
Som uti Lunds stift på några ställen befinnes wara skedt, at gamla kyrkobalancer så wäl för cronan som private blifwit afskrefne i kyrkoräkenskaperne, och presterskapet likwäl är okunnigt, om sådant sker i följe av något Kongl. Maj:ts bref eller befalning, ty anhålles underdånigast, at presterskapet härom i nåder måtte blifwa underrättadt, och där någon sådan befalning icke skulle finnas wara utgifwen, en slik afskrifning måtte wederbörande förbiudas, och de i stället befalte blifwa at de gamla balancerne i kyrkornas räkenskaper åter uptaga.

§ 23
Desslikes anhåller samma presterskap underdånigast, at en allmän jordrefning öfwer alla i Lunds stift befinteliga kyrko- prest- och geistlige heman, samt kyrkornas utjordar, efter deras storlek och hemantal, måtte uppå kyrkornas kostnad omställas, och chartor öfwer ofwannämde hemans ägor sedermera uprättas til at derigenom undwika minskning och hwarjehanda twistigheter, som derom ofta upkommet, och än widare kunna upkomma.

§ 24
Lunds stifts presterskap anhåller änteligen i underdånighet, at Kongl. Maj:ts nådiga resolution uppå allmogens allmänna beswär af år 1743 § 33, må utan all förtydning äga sin bindande kraft, ehwad de uti högstbemälte resolution omnämnde 200 d:r s:mt anwändas til nybyggnad, målningar, reparationer, eller kyrkornas hwarjehanda prydnad: såsom ock at kyrkornas behållningsmedel måtte uti deras egen gömo förblifwa oförrykte, och icke utan pastoris

samt församlingens dertil gifne bifall och samtycke disponeras eller utlånas, det ware sig til andra kyrkor eller private personer, såsom detta på några ställen egenwilligt finnes skedt wara: samt at de redan af kyrkocassorne uttagne medel til andra kyrkors i stånd sättiande, måtte om icke straxt, dock efter hand refunderas af de kyrkor som lånet undfått, så at årligen något på capitalet betalt blifwer: hwilket kyrkoinspectoren wid hwarje räknings slut noga hafwer at i akt taga.

Stockholm d 14 Novembris 1751

Efter befalning

Olof G Gråberg

2

Mindre sekreta deputationens skrivelse angående de s.k. kalottpredikningarna

Sekreta utskottets arkiv, R 2971, Expedition af riksens ständers mindre sekreta deputation, nr 17.

Protokollet, sid 127

(Påtecknat: Just. och exped:t d. 16 Januarii 1752)

Utdrag af protocollet, hållit i riksens höglofl. ständers secrete utskotts mindre secrete deputation, d. 14 Januarii 1752

Hos mindre secrete deputationen hafwa dess ledamöter af prästeståndet följande til protocollet anmält:

Dygd och gudsfruktan äro öfwer hufwud en oumgängelig grundwal til samhällens wälfärd och sällhet; men ingenstädes rönes bättre deras nödwändighet, än uti frie regeringar, som aldrig kunna bestå utan en myckenhet af dygdigt folk och religionens ömaste wårdande. Så mycket angelägnare det fördenskull är, at ett fritt folk hos sig tämjer odygd och främjar gudsdyrkan, så mycket bedröfweligare tekn och förebådelser äro hos oss et sig wida utbredande sielfswåld, som ej allenast synes slitit sig löst från all laglydnad, utan ock wågat häfwa sig up emot Gud den alrahögste och göra gäck af gudstienst och alt som heligt wara bör. Et bedröfweligit prof derpå äro de smädeskrifter, som näst förflutne år, tid efter annan blifwit utspridde under titel af predikningar om calotten, om brödstycket, under rubrique af förteckning på calottiske pastores och flere sådane skändelige papper, hwilkas uphofsman roar sig, at smäda religionen och dess wigtigaste sanningar, göra gäck af den utwärtes gudstiensten, samt bespotta läro-embetet och ståndet, at utställa det til allas föragt och åtlöje.

Om denna smädegirige personen hade angripit presterskapet uti riket til sine enskylte personer, så hade man kunnat anse dess uptog för en wanlig wärkan af en onskefull kitslighet, hwaraf Sweriges rike tilförene rönt några wedermälen. Men at således antasta Gud, Hans ord, religion, dygd och stånd, det är en ibland oss hit intil oerhörd qwickhet, och derjemte så mycket farligare, som den obetenksamma hopen är mera benägen at roa sig; hwarföre ock gudlöshetslärare och atheister altid med största framgång pläga följa en sådan method.

Om enskilte personers goda namn och rykte är fundat genom alfwarsamt straff i allmänna lagen; om hwar ledamot af riksens ständer äger synnerligit beskydd, så lärer så mycket mera et helt stånd böra niuta detsamma. Men denne pasquillmakarens[1] förbrytelse lärer wid närmare eftersinnande finnas gå längre. Grundlagarne äro i det ena och andra ståndets wärdighet angrepne, hwilket alla ståndens inbördes förbindelser och til förwäntande lika öde gör til en gemensam sak; så mycket mer, som sielfwa samhällets bestånd och regeringens widmagthållande beror derpå.

Icke mindre fara löper riket genom desse fördömelige skrifter i anseende til nationens befruktade corruption och förledande til odygd och gudlöshet, hwaröfwer många rättsinte redan försports klaga.

Näst Guds egen sak är dock det alraömaste at den olyckelige författaren blandat hwad högst och heligast är på jorden, in i sin ogudaktighet, och at fara är för et skadeligit ryktes utbredande, som kan wäcka kallsinnighet emot öfwerheten och störta riket i yttersta wåda, så framt ej tidig bot derå skaffas.

Til riksens höglofl. ständers mindre secrete deputations alraömaste omtanka, hemställes alltså, hwad utwägar til hämmande af desse högstwådelige illgrep böra tagas, förr än de slå ut til en obotelig pest och farsot.

Det lärer wara så mycket mindre betänkande wid, at göra något steg i denne saken, som det är hwar riksdagsmans och förnämligast denne höglofl:e deputations högsta skyldighet, at icke tiga, när fara är på färde och at wåga det yttersta, ne qvid detrimenti religio & respublica capiat.

Mindre secrete deputationen har i anl:g af detta anförande låtit sig föreläsa omförmälte och härhos bilagde skrifter och finner, ej allenast för sin del dem wara lika så förgripelige, förargelige och skadelige, som af prästeståndets ledamöter anfört är, utan ock anser dem af ganska swåra påfölgder, i anseende til hwarjehanda politiske considerationer.

Hwarföre mindre secrete deputationen til riksens höglofl. ständers secrete utskotts bepröfwande hemställer om icke höglofl. secrete utskottet skulle täckas hos Hans Kongl. Maj:t, i underdånighet anhålla at med desse och flere dylike skrifter, efter lag, på det alfwarsammaste måtte förfaras. Åhr och dag, som förr skrifwit står.

[1] Olof von Dalin.

3

Utdrag ur Sekreta utskottets protokoll angående de s.k. kalottpredikningarna

Sekreta utskottets arkiv, R 2956, utdrag ur protokollet, 17 januari 1752

Protokollet, sid 127

1752 d.17 Januarii

Widare uplästes et utdrag af protocollet ifrån mindre secrete deputationen under d. 14 hujus ang:de någon i nästförflutne år utspridde smäde-skrifter, dels under titul af predikningar om calotten och om bröd-stycket, dels under rubrique af förbudning på calottiske pastorer och flere sådane papper, hwilcka deputationen eij allenast anseer, såsom förgripel., förargel. och skadelige, utan ock at wara af ganska swåre påfölgder i anseende til åtskillige politiske considerationer, hwarföre hemställes, om icke secrete utskottet skulle täckas hos Hans Kl. Maij:t i underdånighet anhålla, at med desse och flere dylika skrifter må efter lag på det alfwarsammaste förfaras.

H:r bar. Hårleman förmälte, at sedan mindre secreta deputationens ledamöter och presteståndet giordt så starka föreställningar emot desse skrifter, och ansedt dem såsom försmädelser emot Gud och Guds ord, hade han för sin del eij welat wara emot, at något steg til deras förqwäfwande måtte tagas.

Ehuru han swårl:n kan föreställa sig at författaren haft dermed ett så gudlöst upsåt; utan at afsichten dermed torde hafwa warit, at på et mera oskyldigt roa andra och sig sielf.

Frijh:e von Ungern Sternberg yttrade sig eij heller finna på hwad grund mindre secrete deputationen uptagit denne sak, som på intet sätt hörde ibland deputationens rätta giöromål, hälst secrete utskottets instruction om sådant intet förmäler. Men änskiönt det skulle pröfwas wara af den beskaffenhet, at det borde under tysthet handteras, hade det bordt här anmälas, och secrete utskottet icke, såsom nu skedt, gås förbij, hwilken wäg icke wore enligt med instructionen och förra wanligheten, utan hade twertom allt sedan år 1741 ständerne in plenis warit emot, at någon art af et så kalladt secretissimum skulle bereda några ärender utom secrete utskottets wetskap och samtycke.

Åtskillige af h:rr ledamöterne och mindre secrete deputationen anförde häremot at, som secrete utskottsinstruction eij förbiuder någon enskyldt ledamot, at i secrete utskottet andraga sådane publique mål, som han finner förtiäna secrete utskottets upmärksamhet och någon des åtgiärd; så kunde så

mycket mindre en heel deputation wara betagit, at ex nobili officio andraga sådant i secrete utskottet, hälst då man finner någon hafwa wara å färde; hörande utom des til canslij-collegii omsorg, at hafwa inseende deröfwer, at sådane emot religion och goda seder stridande skrifter eij måtte få utspridas; hwaraf förmentes följa, det populationen, hwilkens giöromål har så nära gemenskap med bem:te kongl. collegii, warit nermast, at antaga sig denna sak, på sätt, som skiedt är; hwartil lades af borgmästaren Renhorn, at när man anseer de syften, som höra til de öfrige 3:ne secrete utskottets hufwuddeputationers giöromål, lärer icke kunna finnas, at detta hörde antingen til statsdefensions- el:r bancodeputationerne, och at det således ålegat den mindre deputationen at om et så angeläget mål öfwerlägga.

Derefter upl:s den så kallade predikan om calotten, förteckningen uppå de calottiske pastorer, samt et bref, ställdt til presteståndet af en som kallar sig Bucephalur Mathanasius; samt änmältes de öfrige, samt at det stodo hwar och en af h:rr ledamöter fritt, at dem, til underrättelses inhämtande om deras innehåll, igenomläsa.

Frih. Coyet förestälte, at om man funne nödigt, at i land och rike sörja derföre, det icke regeringssättet i werldslig måtto må blifwa tadlat el:r giordt til åtlöje, så låge wisserl. fast mera macht deruppå, at sådant icke onäpst måtte få skie med wår salighetslära och gudstiensten, hwilket skiedt i dessa skrifter, hwaruti författaren, fast på et lastbart och skiändel:t sätt, efterfölgdt den methode, som wid den allmänna guds.tiensten i wår christeliga kyrkia är af ålder wedertagen, och brukades, utom wore ock et helt stånd i riket häruti med ridicule och försåtel. färger afmåladt;

Frih. wore ingalunda af den tancka, at ju ibland dem af prediko-embetet, såsom i andra stånd, många finnas, som feela, och hwilket upförande icke kan gillas; med deremot kunde han ej gå ifrån den regel, at en prest, som wäl förestår, är dubbel heder wärd.

Om wi ock wele blifwa bijbehållne wid wår rena lära, och Guds sanna dyrckan, måste wi ock hålla läro-sättet deraf, såsom at medel dertil i sin rätta wyrdning, och äfwen tilsee, at icke obetänkte menniskior måtte få spela giäck med dem, som äro satte at lära och föra Guds ord, hwilket eij annat kan, än legga grunden, i synnerhet hos allmänheten och de enfaldigare, til et skadel:t frijtänckande i religionssaker, sättia oss i obestånd, och mera än något annat, skynda wårt förderf.

Biskopen doct. Troilius androg, det han icke kjännde auctoren til desse skrifter, utan wille allenast hålla sig wid sielfwa giärningen. Och som wår salighetslära, den allmänna gudstiensten och prediko-embetet woro deruti an-

gripit, så lärer hwar och en finna, huruwida sådant är enligit med Sweriges lag, regerings-formen, och Kongl. Maj:ts försäkring.

Det wore ock bekant, at desse skrifter blifwit öfwer hela riket utspridde, och hade redan åstadkommit ganska mycken förargelse, så at han fruktade det fahran woro större, än någon sig kan föreställa.

Han wille allenast anföra, det som blifwit honom för wist berättat, at exemplaren deraf, ibland andre lands-orter, äfwen kommit up til Dalarne, och at inbyggarne derstädes utlåtit sig förwänta af deras riksdags-fullmächtige, at de ej lemna sådant opåtalt.

Och emedan desse skrifter således förorsakat en uppenbar förargelse i landet, wore intet mera billigt, än at den med förfares efter lag, och at offentel:n deruppå bortskaffas.

Frijh. Von Ungern Sternberg yttrade sig hålla tienligast, at detta ärende lemnas til öfwerwägande hos preste-ståndet, då man kunde giöra sig försäkrad, at wälbem:te stånd, som i moderation lärer förelysa andra, torde bäst utfinna så lämpeliga utwägar, at förekomma det onda man häraf befahrar, och utan at någon må lida för det han utom argt upsåt kunna hafwa feelat.

Discourerades at det berättas som skulle de så kallade predikningarne, hafwa blifwit öfwerheten föreläsne, när de först blefwo i en menlös afsicht skrefne, men at sedan den tiden, och när de kommit ut, ganska mycket blifwit tillagt, utom författarens wilja och wettskap; såsom det ock icke woro troligit, at höga öfwerheten antingen i sådane utlåtelser, som de nu innehålla, kunnat finna behag, el:r at någon warit så förmäten at framtee de öfriga af deputationen upgifne anstötel:e skrifter för Deras Maj:ters ögon.

Borgmästaren Boberg androg at han icke warit tilstädes, då detta ärende warit under öfwerläggning i mindre secrete deput:n, hwarföre han förmodade, at honom så mycket mera wore tillåtit, at nu säga sine tanckar, som gingo deruppå ut, at man i anseende til nyssber:de omständigheter kunde skilja de skrifter, som säges hafwa kommit för öfwerheten, och i sig sielf äro mer oskyldige, ifrån de andre grafwa smädareskrifter, med hwilcka senare efter lag kunde förfaras.

Åtskillige ledamöter af preste-ståndet föreställte, at författarna af desse skrifter eij allenast företagit sig, at giöra en fullkommelig parodie öfwer sättet at predika i wåre christel:e församlingar, utan ock at giäckas med åtskillige wichtige ämnen af salighets-läran, såsom om syndafallet, död och ewighet, med mera; hwarutinnan han öfwergått många af de mäst berychtade frijtänckare, och wore alltså til befruchta, at det kunde leda mången, när man nu i början kan sig föreställa, at i fall det skulle hänskutas til preste-ståndet, det wäl skulle kunna låta falla deras rättmätiga talan i sådant, som rörer

deras personer enskyldt; men at de icke, utan at underkasta sig förebråelse af efterlåtenhet i det, som deras dyra embeten af dem kräfwer, kunna lemna det opåtalt, som directe rörer Guds namns ära, den Heliga skrifts och trones grund.

Borgmästaren Renhorn föreställte, at det, som är mäst straffbart härutinnan, woro wäl, at Guds ord och den allmänna gudstiensten ridiculeras, men at man eij heller kunde neka at det ju woro af en ganska eftertänckelig påfölgd, om någon skulle wara tillåtit, at spela giäck med et heelt stånd i riket. Och at det för bägge desse considerationer woro nog beklageligit, om det kommit under öfwerhetens ögon, men ändå alramäst, om det skedt i Hans Kongl. Höghets, cronprinsens närwaro; hwars upfostran är allt för dyr för rikets nuwarande och tilkommande wäl, och tyckes äska at högbem:te herre måtte i des unga år gifwas heelt andra principiar både om det ena och det andra.

Slutel:n blef uppå skiedd proposition af h:r landtmarskalken, den mindre secrete deputationens tilstyrkande bifallit.

Secrete utskottet skildes åt.

Eric Brahe

4

Knut Nilsson Lenæus memorial angående biskopars barns adlande

Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 5

Protokollet, sid 106

(Påtecknat: Upläst i prestest. d. 22 Novemb. 1751)

Den priswärda ömhet, nit och zele, som rikets högwyrdige herrar doctorer och biskopar altid å dagen lagt, wid wår ewangelisk lutherska religions bibehållande i des enhet och renhet: Det gunstiga biträde och märkel:a understöd, hwarmed wälbemälte h:rar doctorer och biskopar, såsom hög lärdom och i politiska mål diup insigt egande, wid närwarande och förflutne riksmöten ei allenast hållit rikets presterskap under armarna, utan ock hulpit dem månghotande olägenhet försigtigt at undanböja och lyckel:n undwika: Det är i sanning en förmon, den jag presteståndets ringaste ledamot, samt hwar redel. om religion och fädernesland ömer prestman i riket, med skyldig wördnad både erkänner, och jämwäl af hiertat önskar wårt stånd nu och framgent få ega och behålla.

Men at presteståndet kan en sådan oskattbar förmon ei allenast nu, utan ock framdeles behålla, det ser jag i min enfaldighet icke wäl wara möjel:t, så framt icke wåre nuwarande högwyrdige fäder, doctorer och biskopar, som med råd och förmögenhet mer än andre i wårt stånd äro af gud dertil wälsignade, så handleda och anföra sina egna wälartade söner, at när Gud h:rar biskoparna täckes uhr sin stridande församling inflyttia i den triumpherande, de då måge hafwa den hugnad, såsom förut wåre store Benzelier, Steuchar och Gezelier, at få sina söner til wärdiga efterträdare, så wår anfächtade religion till förswar, som det lutande presteståndet til understöd.

Och i betraktande härutaf, är det til wåra h:rar doctorer och biskopar nu min ödmiukasta anhållan, det täcktes wäl, bem:te höggunstige fäder, wid instundande deras Kongl. Majästeters kröning, hwarken söka några adel:a förmoner, hielm och skiöldemärke för sina k. lifsarfwingar, eller mottaga, om sådant af höga öfwerheten dem nådigst tilbiudes.

Wille någor härwid tänka, och säja: sådana förmoner kunna ju icke wara h:rar biskoparnas söner til mene, el:r hindra dem, at med tiden blif:a sina beröml:a färders wärde efterträdare. Så är et en sak, den jag äfwen har mig bekant, och icke neka kan; Men påstår ändå, och försäkrar, det lända til wårt ståndS beklagel:a förswagande, när presteståndet wäl bewärdigas med h:rar

biskoparnas personer, och man doch ser deras hiertan med sina söner wistas på riddarehuset. Stockholm d. 22 Novemb. 1751.

Canutus Nicolai Lenæus

5

Johan Tillanders memorial angående biskopars barns adlande

Prästeståndets arkiv, R 900, Prästeståndets brev och koncepter, nr 5

Protokollet, sid 106

(Påtecknat: Upl. hos pr.st. d. 22 Nov. 1751)

Ödmiuke memorial

Af Hans Kongl. Maj:ts wår allernådigste Konungs öma omtanka, om wårt, både allmänna och enskylta wäl, hafwe wi, alt ifrån dess första högstfägnesamma ankomst, inom rikets gränsor, så hugneliga wedermälen, at en hiertelig fägnad, och underdånig lydna täfla med hwarannan, om deras utbredande, hos wåra efterkommande, in till långliga tider.

Wid instundande kröning, then Gud giöre wälsignad och lyckelig! Torde några besynnerliga nåd-bewisningar sträcka sig till dem, så af det ena, som andre ståndet, hwilcka, om Konungens nåd och fäderneslandets bästa, giordt sig wäl förtiente.

Preste-ståndet plägar deruti icke blifwa lottlöst, då de wittre män, som Guds försyn, Konungens nåd, och deras egne högtpriswärde förtienster upsatt till öfwer upsigten, på en öm siälawård, uti wår ewangeliska församling, innom detta riket och derunder lydande land och förstendömen, warda med adelige förmoner, fri- och rättigheter, för deras barn, benådade.

En fördel, som på långt när, icke swarar emot deras trägna och mödosamma omhugsande, i alt det, som befordrar Guds ära, församlingens och wårt allmänna bästa, hwarföre den, af ingen rättsinnig man, hwarken kan eller bör med sneda ögon anses.

Men tå man närmare fäster eftertanken wid wårt ståndts belägenhet, i desse tider, i anseende till dess styrka, utom sig sielft, hwilken, på anstälde försök, om deras biträde, som wederbör, och der man sådant skäligen borde förmoda, nog ofta swigtar, så synes tå ingen annan utwäg wara öfrig, än at den måtte sökas och finnas inom oss sielfwa.

Förnämsta grunden dertill beror wäl uppå enighet och inbördes förtroende, som likwäl, af witter och mogen insigt i de stycken, hwilka, wid ståndets heders och förmoners bewakande, noga wårdas skola, handledas bör.

Och en sådan kan ingen annan wara så tillförlitelig deltagare, som den, hwilken, genom en grundelig, så in- som utom riket, förwärfwad lärdom och

mycken förfarenhet, äger en wäl upodlad tankegåfwa: den egenskapen hafwa icke alla af oss fådt tillfälle at blifwa lika ägare utaf; Det will således häraf fölia, at styrkan, af ståndets rådplägningar, bör hemtas af den mognaste insigten och eftertankan, som oskiliachtigt är förbundne med ståndets sannskyllige nytte och förmon.

Desse egenskaper hafwa funnit deras förnämste hemwist hos wåra herar praesules, hwaraf hugnelige bewis lägges oss dageligen under ögonen; hwarföre man ock hugeligen önska skulle, at desse måtte med oss och wåra fördelar beständigt blifwa förknippade, deruti man tror sig då säkrast kunna winna sin önskan, om ingen af herrar fäderne, antingen wille söka eller mottaga adelige förmoner, fri- och rättigheter, för sina barn; ty man torde sedan nödgas ingå uti ett annat ståns, ifrån wåra, wid wisse tillfällen wida skilde afsigter, hwarigenom en del af wårt ståns styrka förloras, och wår efterkommande, en annan tid, få kännas wid de påfölgder, som till äfwentyrs minst torde förmodas.

Samma ändamål kan lika fult, oförgripeligen at säga, en annan gång, winnas, tå preste-ståndet, på samma sätt, som nästledne riksdag skedde med salig herr archibiskopens doct. Jacob Benzelii barn, genom underdånig böneskrift hos Hans Kongl. Maj:t anhåller, at dreas barn, som redan i civile tienster, ådaga lagt prof ag någon besynnerlig skickelighet, at tiäna publicum, måtte med adelige förmone,r fri- och rättigheter, blifwa benådade.

Man behöfwer icke mycket orda om de eftertryckelige hinder, adelige tankar ofta pläga lägga i wägen, för de barnens flit, som kunna annars äga gode naturs gåfwor och mycket böijelse at, genom bokwett, bringa sig inom wårt stånd, till heder och anseende, såsom allom nog kunnoge.

Hwarwid äfwen den upfostran, som desse nyttia, och bahnar dem en lätttare wäg, än andre af sämre stånd och willkor, till de högste ämbeten, inom oss, torde komma i skelig åtanka, särdeles som förfarenheten, jemte hög lärdom, wisar fruchten deraf, uti fyra högstberömlige Konungens och rikets tromän, en fader och tre söner, hwar efter annan, hwilke, med mycken heder och odödeligit äro-minne, bestådt archi-biskops embetet i Upsala, ibland desse wörde wi wår närwarande taleman, Kongl. Maj:ts och rikets troman och archi-biskop, högwördigste herr doctor Henric Benzelius, såsom den fierde af desse högstbegripelige herrar och männ.

Man har ordsak at tänka, det så, landet och emottagandet af förenämde förmoner, torde minska förtroendet, inom oss till respective wederböranden, mer än man så lätt sig föreställa kunnat.

Högwördige herrar och fäder! Som min menlöse afsigt, i detta mål, är aldeles, efter min enfaldige tanka, med ståndets heder, trygghet och förmon,

öfwerensstämmande; så hoppas, at edert ädle och mogne tänkesätt, som alltid gådt och än gå ut på detsamma, icke kostar på min oskuld något missnöije.

Jag underställer, i öfrigt, altsammans det högwördige ståndets mognaste ompröfwande, med all wördnad, ödmiukeligen. Stockholm d. 21 Novemr. 1751.

Johan Tillander

6

Justitiedeputationens skrivelse angående tacksägelse hos Kungl. Maj:t för religionsvården

Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputation, nr 2

Protokollet, sid 64

Tacksägelse hos Kongl. Maj:t för religionswården

(Påtecknat: Upl. hos st. d. 2 Nov. 1751)

Utdrag af protokollet hållit uti ricksens höglofl:e ständers justitiedeputation i Stockholm d. Octobr. 1751

S.d. Iblandt the justitiædeputationen til bepröfwande förekomne ährender, har justitiædeputationen först, såsom angelägne ansedt the måhl, hwilcka then uti Swea Land antagne rena ewangeliska lutherska läran angår, och i synnerhet til Guds namns ära och then sanna religionens bibehållande lända.

Uti sådant nitfult afseende har justitiædeputationen af Kongl. Maj:ts til ricksens höglofl:e stender insände nådiga proposition under den 5 i thenna månad, giordt sig underrättad om hwad, som uti slike måhl sedan sista ricksdag förelupit, och Kongl. Maj:ts nådigste godtfinnande och förordnande underställte blifwit. Af thesse handlingar är befunnit, huruledes å ena sidan then ewangeliska lutherska läran uti wårt kiära fädernesland under thesse senare åhren på åtskilligt sätt blifwit anfächtad; i thy så wäl på några ställe i riket, the så kallade pietister förspordts, som och then bekante grefwen Zinzendorf genom sine missionarier sökt uti riket införa flere irrige then herrenhutiske secten tilhängande willomeningar; hwaraf wäl några rikets undersåtare beklagel. i börian blifwit intagne. Men sedan Kongl. Maj:ts å andra sidan til hämmande af slike skadelige lährosatser i nåder behagat foga then eftertryckeliga anstalt, at icke allenast the af rikets undersåtare, som sig härutinnan i någon motto försedt lagl. tiltalte och ansedde, samt the inkomne missionarier riket förwiste, och therifrån med behörig sorgfällighet skyndesaml. utförde blifwit , utan och, i synnerhet gienom nådige bref och befallningar, under den 2 Maij innewarande åhr, til samtelige hofrätter, academier, cancellierna, consistorer, och landshöfdingarne, förordnat på hwad sätt härmed wid förefallende händelser til den oförfalskade ewangeliska lutherska lärans handhafwande framdeles förhållas borde:

Så har och thetta Kongl. Maj:ts nådigste föranstaltande så önskelig wärkan medfördt, at justitiædeputationen med säkerhet kan förmoda, det sådane och flere irrige meningar med Guds hielp icke widare sig inrota kunna eller någon skadelig påfölgd riket tilskynda.

Och som justitiædeputationen af Kongl. Maj:ts i så måtto tagne nådiga och hälsosamma författningar fullkomligaste fägnad tilflutit, så har och justitiædeputationen eij mindre ålegat at ricksens höglofl:e stender härom tilkänna gifwa, på det ricksens höglofl:e stender äfwen så sanskyldig glädie kunde likaledes dehl taga, må ricksens höglofl:e stenders godtfinnande hemställa, om icke hos Kongl. Maj:ts för thetta dess nådige förordnande underdånigste tacksäijelse afläggas må, med lika underdånig anhållan, Kongl. Majestet i nåder wille sig widare låta angelägit wara, at handhafwa och wärckställa, alt hwad som til bibehållande uti renhet af den sanna ewangeliska lutherska lähran framdeles lenda kan. År och dag som föreskrifwit står.

Efter befallning
Jonas Linnerhielm

Til högwöridge presteståndet angående underdånige tacksäijelses afläggande hos Kongl. Maj:ts för dess nådigste giorde författningar uti religionssaken.

7

Justitiedeputationens betänkande angående ogifta kvinnors myndighet

Prästeståndets arkiv, R 899, Justitiedeputationen nr 19

Protokollet, sid 151

Huruwida möer och jungfrur må förklaras myndige

Ricksens högloflige stenders tilförordnade justitiædeputations betänkande, huruwida möer och jungfrur, af hwad ålder och stånd the wara måge, kunna förklaras för myndige at sin egendomm, utan förmyndare förestå. Gifwit i Stockholm d 30 Octobr. 1751

Justitiædeputationen hafwer utaf the, hos Hans Kongl. Majästet uti justitiærevisionen hollne protokoll, sedan sista ricksdag inhämtat, at, Hans Kongl. Maj:t esomoftast på giorde underdåniga ansökningar bewiliat, det både yngre och äldre jungfruer och möer fådt blifwa ledige ifrån förmynderskap, och erhållit frihet at sielf förwalta theras egendomm och råda öfwer theras arf.

Justitiædeputationen hafwer så mycket mindre therwid kunnat giöra någon anmärkning til ricksens råd, som altid förmyndare och anhörige blifwit hörde, och sitt wittnesbörd lämnat, hwarefter med then förunte friheten är förfarit, som tilförne, och sedan åhr 1720, i anledning af 2:dre § i regeringsformen öfligit warit.

Men emedan rikets lag uti XIX cap. 2 § ärfdabk. thydeligen förmår: At möö af hwad ålder hon wara må, stånde under förmynderskap, och med flere ansökningar och kongl:e tilstånd i sådane måhl hända torde, at lagen, som har sin goda grund, kunde efter handen aldeles komma at åsidosättias och i the stället en lagstridig plägsed sig st(...)ga;[1] therföre och som justitiædeputationen i thes instruction blifwit ålagt, at hindra thet på fundamentel och allmänn lag ingen förthydning emot bokstafwen må sättias, utan ricksens höglofl:e stenders wettenskap och bifall: altså har justitiædeputationen funnit sin skyldighet wara, at jemte tilkiänna gifwande häraf underställa the omstendigheter, som härwid pröfwas angelägne.

Och ehuruwäl justitiædeputationen finner at många af qwinnokiönet äro, enär the hunnit til mogen ålder, af then stadga och försichtighet, det dee sin

[1] Bokstäver försvunna i bindningen.

egendomm förestå och wandel beröml.styra kunna; Dock som lagen är grundad på det som wed the mästa händer, att möer hwarken i anseende til kroppsstyrcka, eller uppfostran, behörigen och anständigt kunna besöria och fullborda alt the som til egendoms wård wid rättegångar och andra tilfällen förefalla kan, hwarförutan the altid äro uti äfwenthyr för them, som sträfwa efter theras egendomm; så finnes wäl at ofwanskrefne lag är så wälgrundad, at justitiædeputationen icke kan styrcka ricksens höflofl:e stender til någon allmänn ändring therutinnan.

Men allthenstund then frihet, at möö må anses för myndig, ofta i underdånighet hos Kongl. Maj.ts sökes i afsicht, at antingen utan giftomänns bifall få ingå någodt giftermåhl, eller och at fritt få upplåta och försälia sin fastighet, therlikwähl i cap. giftermåhlsbk. thydel. föreskrifter giftomanna rätt, då hwinlag med möö sökes, och 4 cap. 7 samt 2 § § jordabl. samt 22 cap. § 3 ärfdabl. förbiuder lagfart öfwer den arfwejord, som jungfru såldt, med mindre förmyndare wisa rätta nöd, uti hwilcka lagsens rumm, såsom til the omyndigas förswar inrättade, icke heller är på någodt sätt ändring giordt, som kan betaga then kraft hwilcken therå fölia bör; förthenskull finner wäl justitiædeputationen understundom nyttigt wara, at jungrur och möer måge hädanefter, sedan wederbörande frenders wittnesbörd och bifall äro inhämtade, sparsamt erhålla Hans Kongl. Majt:s tilstånd, at wara myndige til förestående af theras egendom och thes förwaltning sig til nytto och bruk, men at en sådan nyttighet icke må sträcka sig til någon ändring i thet, som lagen om giftomanna rätt och theras fastigheters försäliande och förpantning innehåller och förmår. År och dag som föreskrifwit står.

På ricksens höglofl:e stenders justitiædeputations wägnar

Gust. Gyllenborg P. Zetterling Carl. E. Boberg Jon Olofson

Joh. Wilh. Schaeij

Thet högwördige presteståndet angående möers eller jungfrurs förklarande för myndige.

Appendix

Kalottpredikan av Olov von Dalin

Kungliga biblioteket. Vf 79: "Calottiska Handlingar". Renskrift för Lovisa Ulrika och från Drottningsholmsbibl. t. KB 1854.

Protokollet sid 127

Introductions-Predikan wid Calottiska Församlingen

Wänd dig emot solen tå tu predikar, säger then ryktbare hedniske profeten Mahomet til alla dervicher och musulmanniske präster: ganska wacker sed i Österlanden, at i sin andakt åskåda himmelens bild! Orden stå at läsa i Alcoranens 530. cap. Jag will icke giöra tillempningen af thenna min ingång, som nog syns för allas ögon: Then måtte wara blind, som icke ser spirorna på Riddarholmstornet om liusa dagen, (af Gråmunkebokens 10.) och then måtte ha mycket miöl, som will stoppa hwars mans mun (af Mölnarreglernes 5.) Then som har sig bekant, älskelige siälar, at jag owärdig blifwit ordinarius wid thetta illustra regemente, och at jag nu håller min ringa inträdespredikan, i thenna glorwördiga kyrka, märker strax hwad klockan är slagen (af Måltidsbokens 9.) han luktar bränt horn (af Kammakarenas 1.) och gissar genast hwad jag menar med solen, som gifwer hela naturen lif och enkannerligen thenna älskeliga församling. Himmelen ware lof för gode capitainer, sade pigan, (af Gardeskapitlets 806.): Mit hierta fägnar sig af en nådig öfwerhet och goda förmän wid regementet: min trohet skall deremot följa them liksom ohyran med tiggaren, (af then Isabelliska paltebokens 53.), så at om än alla foglar flögo bort, skall ändå uglan sittja qwar (af the närsyntas 4.): Wälsignad ware then mund mig kallat hafwer, säger profheten Olaus, många rida til hofwa för ens mans lycka (af Epsitelen til the trappsopare och thet 6.) Jag är theröfwer så glad, och giör mig så til som en höna, then ther kiöpt en ny knif (af Hofwa marknads histories 24.); ty kaka söker maka (af Trolofning-capitlets 3.) Ingenting skall öfwergå min tacksamhet: Non gravius terrae pondus, qvam ingratus cuculus: ingen tyngre börda än en otacksam giök: Jag skall wara så nitsik, at om jag hörer någon aldrig så litet knäppa eller biäbba mot thet minsta lif af regementet, then skall råka ut, som smör i solskin och en höna på en kiäpp i blåswäder (af Historien om farligheter och thet 25.) Jag skall skrika som en gris i en grind. Jag skall dundra som en tordyfvel i ena träkanna, och regera såsom ena rytande stensquetto, (af Mathanasii Helden-lexicon och det 3.). Skulle jag therföre, mine älskelige, något lida, så

stor sak i et blått öga för en god wäns skull (af Krögarebokenes 12). Then som således håller grisen i örat och lurar på klöfwertolf (af Epistlen til the fantaster och thet 13.) han måtte weta, fastän i går then olyckan hände wid spisen, som oss bekant är, at man ej bör sweda alt hwad ludit är (af Osarebokenes 13). En liten lukt then wilda steken, skadar intet (af Skyttcapitlets 12.) och ungdomen bör rasa, sad' käringen hopade öfwer halmstrået (af Julestugans 15.). Man måtte här i werlden ej wara så sipp och fagermätt (af Brudtallrikens 18.). Nog finner hwar och en from siäl, högtuplyste och älskwärde åhörare, at en stor fodrad hufwa eller turbant i alla åhrstider wore odrägelig at bära, fastän plägseden det fordrade: En liten calott är mycket beqwämare: han håller hufwudet renare, och hiertat friskare, sad fästmöen om tobakspipan (af Sympathiernes 18.) : Decus et tutela calottus, calotten är en prydnad och et förswar, säger Aristoteles i sin bok om toppmössor: Men widare om thenna förträffeliga hufwudbonad få wi anledning at handla i then oss förestående text, hwilken finnes beskrefwen i then höga Älskogswisone om herr Peder och liten Kerstin; Tredje versen, som så lyder:

The lekte guldtaffel öfwer breda bord:
then älskog wele wi begynna:
the talte så många skämtans ord:
allerkärestan min, jag kan eder aldrig förglömma.

Men ack!tu mägtiga calottiska ande, du som uplifwat så många miältsiuka sinnen, du som prydt så många påfwar, prelater och kyrkjofäder, ja, ända in til werldsliga keisare, borgmästare och råd, stå mig bi, och lägg orden i min mun, som gryn uti et korfskin (af Slaktemånadens 15.).

At rätt förstå wår uplästa text, mina älskeliga, bör man weta, at then wördiga ålderdomen aldrig lekte guldtaffel, aldrig slog sig lös i menlös frihet utan calott: thet intygar Marcolphus i sina colloqvier med kung Salomon och riddaren Finke i sin resebeskrifning til rika Arabien. Förnuftet gaf ock med, at man ej kunde släpa en hiälm på hufwudet, när man wille roa sig, och at alltid gå barhufwad, war swårt i en tid, tå man ej brukade peruque, således är thet calotten til heder som poëten utbrister i thessa ord:

The lekte gulltaffel öfwer breda bord etc.

Wår afhandling skall therföre i alsom största kort och enfaldighet blifwa om calotten, hwilken wi wele betrakta på tweggehanda sätt, eller dela honom i twenne delar: then första skall handla *om calottens förmåner*: then andra , *om thetsamma.* Men älskeligaste åhörare, jag anropar eder ynnest, lemnen mig allenast edra örsnibbar, jag törs ej mer begära, at I mågen fatta then lärdom och kraft, som thenna text innehåller, och at en beständig nåd för en ringa fältpredikant må intryckas i edra hiertan. I hafwen nu fådt mig

sådan som är, sade bruden om måndagen (af Bröllopswisornes 20.). Hans höga excellens och hennes höga nåde med thenna alfwarsamme församlings wärda ledamöter, lära nådgunstigast finna, at then, som tagit Hin i båten, måtte föra honom til lands, (af Rodaretrappans 14.). Jag sörjer nu icke mer för morgondagen; hwad frågar jag nu efter min lycka? Skiutse icke jag mig sielf, så skiutse mig tusend, säger Boråspoiken i Gästgifwaresagans 11.). Natura paucis contenta: jag är nögd med litet liksom naturen: blir jag inte gift, så blir jag inte klipt (af Epistlen til the horngumsar och thet 18.). Om jag blefwe aldrig så rik, så kan jag äntå intet äta mig mer än mätt (af Appetitscaptilets 19. vers) och ducaten är aldrig så röd, han skall äntå ut för bröd (af Smulgråtens 12.):

Hwad nu wår calott angår, och thess första dels afhandling, nemligen *om thess förmåner*, så äro the aldra först i werlden fundne af then helige Staffan, efter hwilken thenne dag fådt namn, som ses i wår almanacka: Han bar tre slags calotter, then ena öfwer then andra, hwilken mode är sedan efterfölgd af många wördige hiessor: then öfwerste hette omnibus, han togs af för allom, then andre Nonnullis, han lyftes för några få, then tredje Soli Deo, rördes endast för altaret. När han efter mycken predikan, efter många mirakler, om qwällarne wille roa sig, tog han sina goda wänner med sig i en kammar, och strax påsattes calotterne öfweralt. Legenden säger, at stolar och bord, glas och bägare då begynte dansa af glädjee: Tå war thet först i werlden man tog i akt, at knifwarne icke fingo ligga med äggen upföre, af fruktan, at änglarna, som kommo ned, at dansa en slängpolska på bordet, ej skulle skära sig i fötterne (hwilket S:t Bernhardus wittnar i sin Tractat om tälgknifwar); Sedermera har calotten warit högt wärderad öfwer hela werlden, instar stellae nitidissimae, som ena glänsande stierno, säger S:t Brita i sina Uppenbarelser om herr Ulf Ambiörnssons siäl: så at thet hetat, som then församlingen i Wästergötland qwäder: Ena ros och ena lita lilja: dansa wackert med flicka lilla (af Julesångarnes 115.). Med calottens förmåner är thet så beskaffat, at på hwad sida man tager honom, ehuru man wänder honom, är dock alltid någon, som lyser fram, i alla wilkor, i alla materier: Ej annorlunda, än then lärde Rabbi Ben Kiortel berättar om Belsebub, at tå han en gång wille roa sin moder, bandt han tilsammans en skräddare, en fogde, och en mölnare i et knippe, thet han rullade som oftast utför en backe: tå then gamla icke just kunde skratta theråt, efter hon ej förstod, hwarpå leken gick ut, sade han; Kunnen I icke se, at ehuru man rullar thetta bylte, så ligger äntå tiufwen alltid ofwanpå (af Rabbi Benkiortels 3 cap.). Calotten gifwer et sinne tröst i alla omständigheter: han lycktar allting med et litet löje, så at, när man länge slitit ondt, och täflat här i werlden, wisar han, at man endast spelt om påfwens

skägg (af Barberare-bokens 8.): Hans domstol är icke så hård, som S. Pehrs, tå han en gång stod wid Paradisets dörr och ömkade sig först öfwer en gråtande man, som haft en ond hustru släppandes honom in såsom en martyr; men då en annan, som therpå lyddes, och tyckte at han borde finna på något än bewekligare skiäl, kom äfwenså snyftandes och blef frågad, om han också haft en ond hustru, swarade han, at han haft twå: tu, sade S. Pehr, skall aldrig slippa in, som warit en sådan narr, tå tu redan haft en, at tu ej kunde akta tig för then andra (hwilket står at läsa i Carbashistoriens 8.): Calotten ursäktar allting, explicat in melius, han tyder alt ut til thet bästa (af Sockerstrutens 18.). Til exempel: Man har utbrakt en haeretisk saga til then Smålänska nationens förtret, at tå nyssbemelte S. Pehr fordom wandrade här på jorden, kom en smålänning i följe med honom, then han drog med sig in i himmelen: thenne frögdade sig i några åhr; men begynte sedan en gång om åhret at bli ganska orolig, och titta som oftast ner åt jorden: S. Pehr warnade honom i tysthet, drog honom i råcken, och bad honom icke skaffa sig bannor som practicerat honom in: dock, det halp intet, mannen ledsnade, hängde hufwudet på sned, och såg ned åt thet timmeliga: änteligen märktes thet af wår Herre, som frågade S. Pehr hwad thet war för en: Han ursäktade sig thet bästa han kunde, tils then orolige måtte sielf säja hwad honom feltes: Jag wille, sade han, gerna resa ned litet till Wernamo marknad: Res då, sade wår Herre, men du S. Pehr, släpa mig aldrig mer någon smålänning hit up! En calottisk auctor har förlagt thenna saga, och bewist, at thet aldrig kunnat wara någon smålänning, ty en sådan liknar gerna thet oförtrutna getekreaturet, och nässlar sig altid så in, hwart han länder, at hade han en gång kommit in i himmelen, han hade såklart blifwit therqwar. Likaledes har en hednisk etymologist welat påstå, at Judas Iscariot warit en Westgöthe; efter namnet tyks betyda, thet han warit född i Skara; men calottiska anmärkningar befria Skara therifrån med thet starka skiäl, at Judas gaf tilbaka the trettjo silfpenningar hwilket han aldrig giordt, om han warit en Westgöthe. Dock, jag märker tiden skyndar liksom en bröms i en belgwante och en kärlek i et flickehierta (af Papillonernes 20.); ty måste jag begifwa mig til then andra delen af wår betraktelse som handlar *om thetsamma*, nemligen, *om calottens förmoner*. Bland the förnämste är then, at han fördrifwer melancholiam, austeritatem, morositatem och migraniam, thet är miältsiukan, trumpna ögon, torra miner och swarta betraktelser (af Esculapii 3. bok.). Så at en dödelig wid alla lyckans omskiften ej annat giör, än drar på munnen: thet war et puss för mössan, sade bonden, tå han såg sin lada brinna (af Philosophtankarnas 12.): Följakteligen får man under calotten en mage som en stöfwelkrage (af Ryttarpostillans 3.): Följakteligen blir hälsan stärkt, och man får lust til at lefwa: man

siunger tå med then heliga Matronan af Epheso: jag älskar en lefwande corporal mer än en afliden general (af Smäckesagans 19.): Jag beklagar, at I kommen försent sade then unga änkan til friaren, som ledde henne i hennes framledne mans likprocess (af Epistlen til the hemliga contrahenter och thet 9.) Inga ledsamma nouveller kunna förstöra en wärdig calottbärares ro: Han uptager them som små karrborrar, them han afplåckar och bortkastar: Vänta med thet lappriet tils wi komma ur kyrkan, swarade then unga qwinnan sin herr pastor, tå han examinerade henne om S. Marias menlöshet (af misstankarnes 11.) thet är altför wäl giordt: upskiutom alltid wåra grämelser in crastinum, til morgondagen (af Epistelen til the 7 sofvare och thet 5.): Werlden räcker nog til ändå: Ingen är så lång, han måste ju räcka sig, och ingen så kort, han måste ju båcka sig (af Skräddarebokenes 15.): Bärom wåra calotter, och slitom them med hälsan, (af Skomakarebokens 3.). Dock, ther himmelen har sin kyrka, har hin sit capell (af Tornbyggarebokenes 5.) O! tu syndare, tu är wärre än en hedning: Tu, som har den lyckan, at höra til thenna glorwördiga calottförsamling, och likwäl icke alltid är wid gladt mod, utan stundom går, som om tu hade sålt grisen och tappat penningarna (af Reveriernes 8.), seendes på tin nästa, som tiuren på köttmånglaren (af Slaktarehusets 12.): Hwar menar tu, at tin grubblande anda skall stadna? (af Danviksbokenes 15.): Böna verba quaeso, bit intet skinnet af gröten (at läsa i Frukostbokenes 12.): Jag förmanar tig til bättring, eljest är tu olycklig som en torsk (af Fiskarehistoriens 25.): Högtuplyste och älskelige åhörare! Hielper hwarannan inbördes, om något förwillat får finns ibland eder. Jag för min ringa del skall icke tröttna. at jämka thet, som käringen jämkade barnfoten (af Käringsagornes 105.). Propria laus in ere sordescit, egit beröm stinker i mund, (af Kornbränwinshistoriens 20.); men jag kan dock ej annat än bekänna, thet jag låtit the förnämsta calottiska lärare och postillanter, såsom til exempel:

Dormeusen, eller then matta suckningen, i tre och trettio betraktelse öfwer ottsångarne af doctor Gispenfelt, uplagd in Centlits in 4:o:

Klockarekärleken, i 24 tomer in fol. upfyld med många härliga språk, tröst och förmaningar, samt 5000 exempel af små secundanter in amore, författade af mag. Krypskytt.

Cupido Methusalem, eller en kärlek öfwer fyra åhr gammal, alla fromma sinnen til upbyggelse af doctor Papillon in 12:o.

Thet flinthårda hiertat in 8:o verterat af spanskan, trykt i Cölln hos Pehr Hammar, som sielf menas wara auctor: Thetta är en liber aureus, eller en gyllende samling af moraler för them som tro sig endast wara skapade för sig sielfwa och aldrig låta beweka sig: Om icke theras hårdhet blir krossad af

thenna postillas läsning, så tilstår auctor, at han intet wet något råd: habeant sibi: the må äta som the ha kokat til (af Grytbokenes 8.).

Mölnaresagan eller *Cupido qwarngesäll*, i 15. tomer in 8:o hwaruti ganska härligen wisas i trettjo afhandlingar, at mycket wattn rinner medan mölnaren sofwer.

Katten kring het gröt, eller commentarius öfwer alla the kärliga ögonstrålar som kastas på the heliga med bäfwan: öfwersatt från italienskan af doctor Bondblyg.

Then förträffeliga wärmekonsten i 14. tomer in folio af S. Chrysostomo, hwaruti klarligen ådagalägges, at en kappa är nödig på axlarne då thet är kalt.

Dock, huru understår jag mig at längre uppehålla så högt uplyfte och högt älskelige åhörare med roset af min grundeliga lärdom? Alt hwad jag bör berömma mig af, är min swaghet: thet är icke alt guld som glimmar (af Epistlen til the faux brillanter och thet 10.): Koen går hos mig icke alltid i smörmosen (af ladugårdsbokens 23.): I nödfall måste man dansa med träben (af Historien om corinthenbaler och thet 6.) Jag är likwäl nögd in mea conscientia, i mit samwete, at jag icke trängt mig til thenna hiord som en legoherde: Jag har gådt genom dören på fårahuset och icke genom fönstret. (af Serenadernes 31.) Jag har icke knäfällit för the röda skägg eller gifwit ena enda silfkanna (af Scandalernes 3.): är jag icke ärlig, så är jag fattig, sade pigan (af Missäjelsebokenes 20.): Ej heller har jag snyrpt på munnen theremot, eller afslagit thenna högtpriseliga lägenhets inkomster. The äro så sura, sade räfwen om rönbären (af Hippocritbokenes 11.); Långt bort från mig, at säja nej, när jag will ha (af Epistlen til the brudpigor och thet 5.) Jag känner altförwäl sötman af thenna lustgården, sade grisen om kålsängen (af Trädgårdsmästarbokenes 13.). Thetta är en god condition sade diäknen om ostkakan (af Soknegångarnes 50.). Ho wet, hwar haren löper (af Hundcapitlets 12.): Jag är af thet trä, som man svarfwar prelater: calotten har jag redan: jag kunde ock med tiden få bära mitren, crossen och ärekåpan, så framt thet icke händer, at medan gräset gror, dör koen (af Expectantuppenbarelsens 1.). Dock min wördnad för calotten och thenna illustra församling warar äntå utan ända, in secula seculatorum.

PERSONREGISTER

A

Adlerberg – familjen, 134
Adlersten se **Schönström**, 246
Adolf Fredrik, konung av Sverige, VII–XI, 3, 6–7, 11, 13, 16–20, 22–23, 26–30, 32, 36, 39–42, 44, 47–54, 61–62, 66, 68–91, 93–104, 106–111, 113–114, 116, 119, 121–122, 125–126, 129, 131–133, 135–136, 144–153, 157–159, 161–167, 170–182, 184–185, 190–191, 193, 196, 200–201, 203, 205, 207–208, 211, 219, 221–222, 224, 228, 230–231, 233, 235–237, 239–246, 249–251, 254–255, 257, 263–264, 273–275, 277, 279–283, 285–286, 288–289, 292–293, 295, 297, 299–301, 303, 307–308, 314–316, 321–325, 329–330, 332, 335, 342–343, 345–347, 349–350, 352, 373
Adrian, Johan Gottlieb, tygmästare – se hans änka Anna Catarina **Hardelen**, 199
Agorelius, Otto Olofsson, nämndeman, Grythyttan, Närke och Värmlands län, riksdagsman i bondeståndet 1751–1752, 150, 237, 245, 253, 265, 281
Albrecht, Anna Beata – se hennes make Otto Fredrik **Engelke**, 338–339
Allerin, se **Stjerner**, 4, 8, 11, 14, 16–17, 19, 27, 38–39, 98, 135, 139–140, 261, 305, 317, 340
Alm, Petrus, notarie i prästeståndet 1751–1752, 40, 354
Almahy, ungrare, 118
Alstrin, Erik (1683–1762), biskop i Växjö stift, slutl. biskop i Strängnäs stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, VII, 3, 11, 14, 19, 21, 23–24, 27–28, 31–32, 34, 41–42, 47, 58, 72, 76, 82, 93, 100, 106–107, 117–118, 122, 126, 130, 138–140, 157, 317
Ankarström, Claes, assessor, 208
Aurelius, Johan (Joan) Petri (1683–1758), prost, Istorp i Göteborgs stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, VIII, 5, 19, 27, 38–39, 43, 55, 76, 127, 222

B

Bælter, Sven, (1713–1760), hovpredikant, domprost i Växjö, Växjö stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5, 8, 11, 14, 17, 24, 27, 33–39, 41, 43, 47–49, 51, 54, 58, 62, 74, 80–82, 88, 91, 98, 106, 116, 119–120, 142, 147, 149, 172–174, 176–182, 184, 193, 220, 229, 238, 252, 256, 278, 282, 321, 349–350
Barnekow, Christian, friherre, landshövding, slutl. generallöjtnant, 205
Bechtel, Johan (Johannes), bokutgivare, 67
Beck-Friis, Joakim, friherre och greve, häradshövding, kammarherre, assessor, hovrättsråd, landshövding i Kronobergs län, slutl. riksråd, 323
Beckman, Johan, sekreterare vid generallantmäterikontoret, slutl. kommissionslantmätare, 170
Beijer, Margareta Eleonora von – se hennes make Johan **Gyllenborg**, 314
Benzel, Erik, notarie, hovkvartermästare, auditör, assessor, adlad

Benzelstierna, 283
Benzel, Mattias, adlad **Benzelstierna**, sekreterare, kanslijunkare, protokollssekreterare, kansliråd, slutl. statssekreterare, 67
Benzelius – familjen, 107
Benzelius, Erik Jakobsson, adlad **Benzelstierna**, auditör vid livregementet till häst, assessor, 283
Benzelius, Henrik (1689–1758), ärkebiskop, talman i prästeståndet, 376
Benzelius, Henrik (1689–1758), ärkebiskop, talman i prästeståndet1751–1752, VII, 3, 6–7, 9–14, 16–28, 30–32, 35, 37, 40–42, 45–46, 48, 52, 54–56, 58, 61–62, 66–67, 69–71, 74–77, 79, 81–82, 90–91, 93–97, 100, 102–103, 106–107, 109–110, 112–113, 116–120, 122–123, 126–127, 130, 133, 135–136, 138–140, 142–144, 148–150, 153–154, 158, 160–161, 164, 170–174, 176–178, 180–181, 183–184, 190–191, 193, 198, 200, 203–204, 206–207, 211, 215, 217–218, 220–221, 224, 226–228, 230–231, 233, 236–237, 241, 244–246, 248, 252, 254–255, 258, 261–262, 264–265, 273, 275, 277, 280–281, 284, 287–288, 293, 295–298, 300–305, 315–317, 323, 328, 334, 338, 340, 342–344, 346, 348–350, 352
Benzelius, Jakob, professor, biskop i Göteborgs stift, ärkebiskop, slutl. talman, 67, 283, 376
Benzelstierna – familjen, 134, 373
Bergengren, Carl Georg, sekreterare, slutl. notarius publicus, 199
Bergman, Ebba Marie – se hennes make Ambrous **Westring**, 294
Beronius, Magnus Olai (1692–1764), biskop i Kalmar stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5, 19, 27, 31, 38, 66, 73, 108, 160–161, 170–171, 260–261, 349
Bielke, Carl Gustaf, greve, generalmajor, landshövding i Västernorrlands län, slutl. president, 50
Bielke, Nils, greve, kammarherre, 299
Bielke, Sten, friherre, vice president, 142
Bielke, Thure, greve, riksråd, 331
Bilberg – familjen, 134
Bildsten (Bildstein), Gustaf Ernst von, professor i teologi, doktor vid Stockholms konsistorium, 111
Bjerchenius, Hans, auskultant, notarie, assessor – se hans hustru Anna Margret **Leijel**, 208
Blix, Gustaf Adolf, kaptenslöjtnant, slutl. kommendörkapten, 235
Boberg, Carl Gustaf, borgmästare i Öregrund, borgmästare i Ystad, slutl. lagman, adlad **von Palmcrona,** ej introd., riksdagsman i borgarståndet 1751–1752, 371, 381
Boberg, Jakob, krigsfiskal i krigskollegium, slutl. assessor, 162
Bolmstedt, Johan (1705–1777), kyrkoherde i Västra och Östra Vram, Lunds stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5, 8, 17, 19, 33–34, 38–39, 43, 97, 99, 159, 166, 186, 249, 274, 306, 313
Botin, Anders, auskultant i Svea hovrätt, 67
Brahe, Erik, greve, löjtnant, ryttmästare, major, överste, biträdde lantmarskalken vid 1751–1752 års riksdag, 21, 70, 214, 313–315, 372
Braun, Magnus, adlad **Braunerhielm,** hovjunkare, slutl. kammarherre, 20, 110
Brauner, Berge, författare, 26
Braunerhielm – familjen, 134

Brock, Matthias, amiralitetsfiskal, 136
Broman, Carl, landshövding i Älvsborgs län, 189, 199
Bromell, Lars von, kapten, 243
Broméen – familjen, 134
Browallius, Johan (1707–1779), teol. professor i Åbo akademi, slutl. biskop i Åbo stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, VII–VIII, X, 3, 6–7, 9–11, 13–16, 23, 26–27, 31, 33–35, 38–39, 41, 45–47, 50, 57, 60, 62–64, 70–76, 80, 82, 87, 90–91, 93, 95–96, 98–100, 106, 108, 116–118, 120, 122–123, 127, 130, 140–143, 145–147, 149–150, 154, 156, 158, 160, 164–165, 169, 171, 173, 176, 178, 180–182, 186, 189–190, 192–194, 197, 200, 203, 206–207, 210, 212, 214, 216, 221, 223, 228, 230–232, 234–236, 243–244, 246, 248, 254, 273–275, 277, 289, 291, 304, 316–317, 319, 333, 337, 340
Brunnius, Erik (1706–1783), kyrkoherde i Övertorneå, slutl. kyrkoherde i Nedertorneå, Härnösands stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 6, 17, 19, 27, 38, 168
Brusén, Johan notarie i kommerskollegium, slutl kommersråd, 270
Bröstfelt – familjen, 134
Burensköld – familjen, 134
Bång (Bong), Christina – se hennes make Maurits **Bång** (Bong), 271
Bång (Bong), Maurits, kamrer vid manufakturkontoret – se hans änka Christina **Bång** (Bong), 203, 217, 265–272
Bäckström (Bæckström), Johan, läroboksförfattare, bibliotekarie, 316, 327
Bützow, Ludwig, prost i Tyska församlingen i Malmö, Lunds stift, 294

C

Caménsköld – familjen, 134
Carlsson, Johan von, kammarherre, 20, 110
Carnal, Carl Constantin de, fänrik, kapten, major, överstelöjtnant, överste, slutl. friherre, ej introd., 295
Cedercreutz, Lars Fredrik, kammarherre, 331
Cederfelt, Sten, lagman, slutl. expeditionssekreterare, 137, 298
Cedermarck – familjen, 134
Cederstierna – familjen, 134
Cederström – familjen, 134
Celsius, Olof d.y., bibliotekarie, professor i historia vid Uppsala universitet, slutl. biskop i Lunds stift, 24
Chenée, de la, fransman, 28
Christiernin, Adolf Adolfsson, brukspatron, slutl. bergsråd, 200, 209
Christiernin, Daniel, regementspastor vid adelsfanan, 342
Christoffersson, Christoffer, löjtnant, kapten, stabskapten, slutl. adlad **Adlersparre,** introd., 298
Clo – familjen, 134
Coyet, Sten, friherre, överstelöjtnant, 189, 370
Creutz, Svante, greve, kammarherre, krigsråd, 248
Cronhjort (Cronhiort), Carl Gustaf, friherre, kapten, överste, landshövding i Västernorrlands län, slutl. president i krigskollegium, 35–36, 189, 199

D

Dalin, Olof von, bibliotekarie, informator åt kronprinsen, sedermera konung **Gustav den III**,

slutl. hovkansler, III, VIII, 171, 174, 178, 323, 368, 383–386, 388
Degenar, Jakob Peter, kapten, kapare, 331
Dryander, Hans, (1707–1755), rektor, kyrkoherde i Göteborgs stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5, 17, 19, 25, 39, 43, 55, 203, 214
Döbeln, Johan Jakob von, protokollsekreterare, slutl. kansliråd, 339
Düring, Johan Christoffer von, greve, ej introd., fältmarskalk, slutl. överståthållare i Stockholm, 159, 161, 216, 225

E

Ehrencreutz, Olof, kammarherre, assessor, hovrättsråd, landshövding, 49
Ehrengranat se **Leuchovius**, 342
Ehrenkrona, Carl Gustaf Gammal, friherre, hovjunkare, kammarherre, slutl. överkammarherre och tillika hovmarskalk, 69
Ehrenlund – familjen, 134
Ehrenpreus, Carl Didrik, riksråd, friherre, slutl. greve, akademikansler, 214
Ehrenpreus, Fredrik, överdirektör, 204
Ehrenström, Anders, överjägmästare, 115, 321
Ehrensvärd, Augustin, löjtnant, major, överstelöjtnant, överste, general en chef för armén i Pommern, slutl. överbefällhavare för Finland, slutl. friherre och greve, introd. efter hans död, 49–50, 280, 296
Eichorn, Christopher, saffiansfabrikör, 195
Ekeblad, Johan, greve, envoyé, riksråd – se hans hustru Christina **Hägerstierna**, 255, 299
Ekebom, Per, kommissarie, slutl. kammarrevisionsråd, 325
Ekenhielm–familjen, 134
Ekman, Carl Magnus (1712–1781), komminister i Linköping, slutl. kyrkoherde i Veta i Linköpings stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 19, 38–39, 77, 79
Elg, Sven (1703–1783), skeppspräst vid amiraliteten, pastor vid tyska församlingen i Karlskrona, slutl. kontraktsprost, riksdagsman för prästeståndet 1751–1752, 4, 8, 17, 19, 26, 33, 38–39, 63, 97, 191, 203, 214, 223, 234, 240, 247, 288, 303
Enequist, Josef, kammarförvant, slutl. kamrer i kammarkollegium, 241, 250
Engelhardt, Vilhelm Gerhard von, ryttmästare, slutl. överste, 231, 294, 309
Engelke, Otto Fredrik, registrator, sekreterare, kansliråd, slutl. adlad **Engelcrantz,** ej introd. – se hans hustru Anna Beata **Albrecht**, 338
Engeström, Johan, (1699–1777), professor, domprost, slutl. biskop i Lunds stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, IX, 3, 12–13, 17, 20, 27, 31, 33, 37–38, 50, 62–63, 71, 74, 79–80, 82, 90–91, 96–97, 100, 108, 112, 116–117, 178, 344, 349–350

F

Falkenberg af Trystorp d.y., Gabriel, friherre, kammarherre, landshövding i Skaraborgs län, slutl. landshövding i Västerås län, 49
Falkenberg af Trystorp, Christina Maria – se hennes make Evert Didrik **Taube af Odenkat**, 281–

282, 330
Fersen, Carl Reinhold von, greve, hovjägmästare, slutl. riksråd, 50, 62
Fersen, Fredrik Axel von, greve, generalmajor, slutl. fältmarskalk, riksråd, lantmarskalk, 183
Filenius, Petrus, (1704–1780), domprost i Linköpings stift, biskop i Linköpings stift, riksdagsman i prästeståndet 1751 – 1752, 4, 13, 17, 19, 24–25, 31, 38, 48, 57–58, 75, 154, 156, 158, 173, 216, 264, 350, 352
Finerus, Carl Ebbe, borgmästare i Nyköping, riksdagsman i borgarståndet 1751–1752, 254
Flemming af Liebelitz, Otto, friherre, överste, slutl. riksråd, 49–50
Flygarell, Johan Fredrik, löjtnant, slutl. stadsmajor, 295
Forsskåhl, Johannes, (1691–1762), kyrkoherde i Finska församlingen i Stockholm, kyrkoherde i Helsingfors, slutl. kyrkoherde i Maria Magdalena församling i Stockholm, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 3, 19, 31, 90, 102, 119, 121, 161, 221, 223, 346
Forsvall, Georg, tullinspektör, 306
Franc (Frank), Per Christian, hovjunkare, riddarhussekreterare, slutl. kansliråd, 305–306
Frank, Johan, lagman, 126, 158, 224, 232, 234–235, 238, 297
Franklin, Benjamin, boktryckare, publicist, vetenskapsman och politiker, 67
Fredenstierna, Adam, hovrättsråd, justitiekansler, slutl. hovrättspresident, 284, 293
Fredrik Adolf, hertig av Östergötland, prins av Sverige, VIII, 126, 129, 246, 286, 303
Fredrik I, konung av Sverige, VII, IX, 18, 27–28, 36, 47, 88, 96, 132, 148
Frese, Mårten, kapten vid Österbottens regemente, 240–241
Frischen, Carl von, adlad, friherre **Ridderstolpe,** introd., vice amiral, slutl. president i statskontoret, 282
Frisendorf, Fredrik von, friherre, landshövding i Västmanland, 244
Frosterus, Abraham, magister, notarie vid konsistoriet i Åbo, 349
Fundan, Sven (1684–1763), prost, slutl. häradsprost i Lunds stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5, 12, 22, 27, 30, 33, 38, 44, 47, 66, 68, 75, 77, 80–81, 89, 91, 99–100, 109, 117, 121, 166, 181, 202, 211–212, 224, 231, 278

G

Gerdessköld, Johan, adlad, justitiekansler, slutl. friherre, hovrättspresident, introd., 184, 224, 244, 251, 253, 293, 343
Gezelius – familjen, 373
Gezelius d.y., Johannes, biskop i Åbo stift, 273, 345
Glantz, Stefan, kakelugnsmakare, 66
Granholm, Erik, hovpredikant, kyrkoherde i Värmdö, Uppsala ärkestift, 224
Grundel, Adolf Johan, kyrkoherde i Hårtuna, slutl. kontraktsprost, 58
Gråberg, Olof, notarie i prästeståndet 1751–1752, 8, 28, 93, 136, 150, 207, 211, 346, 354, 366
Grönwall, Jakob, ränte – och proviantmästare, lanträntmästare, 345
Gustav I, konung av Sverige, 101
Gustav II Adolf, konung av

Sverige, 243
Gustav, kronprins, slutl. konung **Gustav III** av Sverige, VIII, 13, 18, 29–30, 36, 80, 93–94, 126–127, 129, 171, 185, 246, 286, 296, 299, 303, 323, 372
Gyllenadler – familjen, 134
Gyllenborg, Gustaf Fredrik, kanslist, registrator, kavaljer hos kronprinsen, kommersråd, kansliråd, slutl. medlem i Svenska Akademien, 381
Gyllenborg, Henning Adolf, greve, överintendent, hovkansler, lantmarskalk vid riddarskapet och adeln 1751 – 1752, slutl. riksråd, X–XI, 7, 17–20, 23, 26–28, 30–31, 37, 42, 54–55, 58, 70, 93, 97, 101, 103, 116, 123, 136, 143, 183, 246, 280–281, 288, 293, 296, 314, 316, 328, 333, 346, 372
Gyllenborg, Jakob Johan, greve, lagman, slutl. överståthållare i Stockholm, 252
Gyllenborg, Johan, greve, riksråd, universitetskansler – hans hustru Margareta Eleonora von **Beijer**, 65, 187, 273, 297, 314, 322
Gyllenspetz, Ture, regementskvartermästare, slutl. kapten, 155, 338
Gyllenstierna, Johan (Göran), greve, lagman, 65, 68
Göransson (Jöransson), Johan, fil. mag., fornforskare, slutl. kontraktsprost i Karlstads stift, 299, 302, 342

H

Hadelin, Hans Petter, kammarskrivare - se hans hustru Ulrika Hadelin, 235–236
Hadelin, Ulrika - se hennes make Hans Petter **Hadelin**, 235
Hagelberg, Jonas von, assessor, slutl. hovrättsråd, 152
Hagert, Gabriel, borgmästare i Borgå, 273
Halenius, Engelbert (1700–1767), professor vid Uppsala universitet, slutl. biskop i Skara stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, VII, 3, 17, 19, 24, 27, 31, 34–35, 38, 41, 65, 87, 89, 121, 123, 168–169, 191, 213, 216, 223, 229, 241, 244, 250, 255, 262, 348, 351–352
Hallman, Johan Gustaf (Göstaf), kyrkoherde i Klara, Katarina och Hedvig Eleonora kyrkor i Stockholm, 301
Hamberg, Petrus, regementspastor vid Livgardet, 18
Hamilton af Hageby, Carl Otto, friherre, hovkansler, riksråd, slutl. rikskansliråd, 49–50
Hamilton, Gustaf David, greve, generalmajor, slutl. fältmarskalk, 298, 314
Hammarberg, Henrik, auskultant, lagman, justitiekanslers fullmakt, slutl. president i Svea hovrätt, 49
Hansson, Joseph, nämdeman i Mossebo, Kinds och Redvägs härad i Älvsborgs län, riksdagsman i bondeståndet 1751–1752, 153, 158, 198, 205, 224, 246, 255, 298
Hardelen, Anna Catarina – se hennes make Johan Gottlieb **Adrian**, 199
Hartman, Gustaf (1715–1781), kyrkoherde i Åbo, Åbo stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5, 19, 38–39, 43, 55, 168, 174, 179, 232, 237, 262, 273, 290
Hastfer, Gustaf Bernt, löjtnant, major, kammarherre, slutl. friherre, 199, 299, 314
Hausswolff, Justus Christoffer (1708–1773), kyrkoherde i Rid-

darholmskyrkan, Stockholm, slutl. kyrkoherde i Klara och Olai kyrkor, Stockholm, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 3, 19, 25–26, 31, 33–35, 47, 62–63, 67, 73, 90, 96, 112, 123, 130, 143, 147, 149, 157–158, 160, 165, 171, 176–177, 245, 261–262, 271, 275–276, 278–279, 288, 295, 298, 304, 341, 347, 349–350
Hedengran, Petter, landskamrer i Skaraborgs län, 362
Hedman, Claudius (1680–1765), prost i Vasa, Åbo stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5, 17, 19, 27, 31, 39, 48, 264, 317
Helleday, Johan (d. 1764), notarie i Stockholms konsistorium, slutl. kyrkoherde i Knutby, Uppsala ärkestift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 3, 11, 17, 19, 22–23, 25–27, 31, 33–39, 42–44, 62, 68, 82, 87, 90–91, 96, 103, 105, 113, 120, 125, 130, 136, 140, 146–147, 149, 163, 165–166, 168–169, 172, 182, 187, 191, 199–200, 203, 213, 216, 235, 244, 247, 249, 252, 262, 265, 271–272, 278–279, 288, 298, 300, 302–304, 314, 320, 323, 332, 334, 338, 348
Hellstadius, Gabriel, 7–8
Hempel, Otto Henrik von, kapten, 77, 264, 285
Herkepæus, Peter, justitieborgmästare i Uppsala, riksdagsman i borgarståndet 1751–1752, 248, 264, 280, 286
Hising, Margareta – se hennes make Johan **Leijel**, 208
Hoffberg, Johan, pastor vid Bohusläns dragoner, komminister i Klara församling i Stockholm, kontraktsprost i Tillinge, Uppsala ärkestift, 166
Hoffling, Nils Elias, sekreterare i riksens ständer, manufakturkontor, slutl. kommerseråd, 326
Holmgren, Peter, sämskskinnsmakare i Nyköping, 195
Holstein, Staël von, generalmajor – hans änkefru friherrinnan Elisabeth **Stuart**, 330
Horn af Ekebyholm, Adam, greve, överste, slutl. riksråd, riksskattmästare, 227, 264, 275, 302, 314
Hummel, Hans, revisionssekreterare, slutl. landshövding i Hallands län, adlad **Hummelhielm**, 49
Hummelhielm se **Hummel**, 49
Hygrell, Anders (1689–1764), kyrkoherde i Borås, Skara stift, slutl. kontraktsprost, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 17, 19, 31, 39, 72, 247
Håkansson, Olof, nämndeman, Lösen, Blekinge län, talman i bondeståndet 1751–1752, 17, 19–20, 23, 31, 37, 54–55, 58, 70, 93, 97, 101, 103, 246, 280–281, 288, 293, 296, 304, 316, 318, 328, 346
Hårleman, Carl von, överhovintendent, slutl. friherre, 49, 369
Hägerstierna, Christina – hustru till Johan **Ekeblad**, 255, 300
Höpken, Anders Johan von, friherre, kammarherre, expeditionssekreterare, hovmarskalk, kanslipresident, riksråd, slutl. kansler vid Uppsala universitet, greve, introd., X, 201

I

Iggström, Erik, överkrigskommissarie, kamrer i kammarkollegium, 241, 250
Iserhielm – familjen, 134
Israëlsson, Joseph, poet, 157

J

Josephus, Flavius, historiker, 130
Juslenius, Daniel (1676–1752), kyrkoherde, professor i teologi, slutl. biskop i Skara stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 3, 17–18, 26–27, 31, 38, 47, 73–74, 98–99, 107, 140, 160–161, 165, 178, 197, 204, 251, 261, 274, 344, 348

K

Kalling, Per, friherre och greve, överstelöjtnant, överste, generalmajor, slutl. riksråd, 159
Kalm, Per, professor i naturalhistoria och ekonomi vid Åbo akademi, 186, 217
Kalsenius, Andreas, biskop i Västerås stift, 130, 157
Kammecker, Martin (Mårten) (1698–1757), prost i Hagunda i Uppsala ärkestift, slutl. superintendent i Visby stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 6, 31, 100, 103, 112, 123, 346
Karl XI, konung av Sverige, 165, 348, 362
Karl, hertig av Södermanland, prins av Sverige, slutl. konung **Karl XIII** av Sverige, VIII, 80, 126, 129, 246, 286, 303
Kaulbars, Johan Fredrik von, generalmajor, slutl. general, 49
Kierman, Gustaf, rådman i Stockholm, slutl. riksdagsman i borgarståndet samt talman i borgarståndet 1755–1756, 21, 29, 94, 102, 105, 123, 207, 230, 247, 280, 284, 328
Kiesewetter Gottfrid, bokförläggare, 345
Kiörning (Körning), Olof (1704–1778), superintendent i Härnösands stift, slutl. biskop i Härnösands stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 6, 13–15, 23, 26–27, 31, 33–34, 38–39, 41, 46–47, 62–63, 65, 70–73, 75–76, 79–82, 89–90, 93, 96, 98–99, 108, 112, 117, 119–120, 143, 149, 165, 169, 172, 177, 182, 207, 213, 219–220, 223–224, 228, 231, 235, 238, 241, 249, 251, 277–278, 288, 304–305, 319–320, 333–334
Klingenstierna, Samuel, professor, informator åt kronprinsen sedermera **Gustav den III,** kansliråd, slutl. statssekreterare, 114
Klingspor, Christian Fredrik, hovjunkare, kammarherre, vice lagman, assessor, hovrättsråd, vice president, slutl. friherre, 323
Klingstierna – familjen, 134
Knölke, Balthasar, organist, 100, 301
Kock (Koch), Nils Mikaelsson, brukspatron, 318, 330
Kolmodin, Johan, rektor vid Klara skola i Stockholm, kyrkoherde på Ekerö, Uppsala ärkestift, 301
Kraftman, Johan, rektor, magister, 294
Kristina, drottning av Sverige, 118
Krok, Johan, hovsekreterare, 322
Krook (Krok), Jacob (omkr. 1720–1768), prost, kyrkoherde i Hollola församling, Borgå stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5, 19, 27, 38–39, 43, 55, 276, 306, 354

L

Lagerberg, Adam Otto, greve, kammarherre, underceremonimästare, slutl. landshövding i Skaraborgs län, 111
Lagercreutz – familjen, 134
Lagerfelt, Gustaf Adolf, auskultant, häradshövding, landshövding i Östergötlands län, slutl.

friherre, 295
Lagerhjelm, Gustaf, löjtnant, slutl. major, 235, 325
Lagerlöf, Nicolaus (Nils) (1688–1769), superintendent i Karlstads stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 3, 17, 31, 73, 81, 108, 171, 177, 222, 242, 351
Lagersköld – familjen, 134
Lagerstråle se **Wirell**, 325
Lange, Abraham, stadssekreterare i Visby, slutl. borgmästare i Visby, riksdagsman i borgarståndet 1751–1752, 163
Leijel, Anna Margareta – se hennes make Hans **Bjerchenius**, 208
Leijel, Johan, borgmästare i Stockholm – se hans änka Margareta **Hising**, 208
Leijonhielm – familjen, 134
Leijonsten, Georg Vilhelm, löjtnant, slutl. överstelöjtnant, 40
Lenæus, Knut Nilsson (1688–1776), prost i Delsbo, Uppsala ärkestift, riksdagman i prästeståndet 1751–1752, III, IX, 3, 6, 8, 17, 19, 26, 31, 39, 45, 47, 49, 55, 62, 73–74, 88–89, 98, 106, 108, 121, 131–132, 373–374
Lettström, Olof, registrator, kammarskrivare, revisor och kommissarie, 325
Leuchovius, Aron, konstapel, styckjunkare, kadett, sergeant, adjutant, löjtnant, major, slutl. överste, adlad **Ehrengranat,** introd., 342
Lewenhaupt, Gustaf Fredrik, greve, generalmajor, 237, 249, 286
Lidius, Erik (1692–1774), prost i Örebro, Strängnäs stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 19, 22, 31, 38, 47, 49–50, 61, 88, 98, 114, 121, 139, 157, 216, 218–219, 223, 278
Liewen, Bernt Vilhelm von, friherre, överste, slutl. generallöjtnant, 50, 205
Lind, John (1695–1756), kyrkoherde i Munketorp, Västerås stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 17, 19, 26–27, 31, 38–39, 47–49, 74, 122, 157, 197
Linderstedt, Johan, hovrättsråd, 152–153
Lindhielm, Axel, friherre, hovmarskalk, 61
Linnerhielm – familjen, 134
Linnerhielm, Jonas, askultant i Göta hovrätt, hovjunkare, vice häradshövding, slutl. hovrättsråd, 379
Lithman – familjen, 134
Ljungberg, Carl Fredrik (1699–1761), domprost i Strängnäs, Strängnäs stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 8, 17, 19, 38–39, 43, 55, 139–140, 157, 203, 232, 262, 304–305, 317, 340
Lohman, Anders, kassör vid Jakobs och Johannes församlingars fattighus i Stockholm, 342
Lohman, Carl Johan (1694–1759), kontraktsprost i Sankt Jakobs församling i Stockholms stad, prost i Tierp, Uppsala ärkestift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 3, 19, 27, 38–39, 88, 98, 121, 197, 301, 325
Lovisa Ulrika, drottning av Sverige, VII–VIII, 13, 17–18, 28–30, 76, 93–94, 110–111, 136, 152, 157, 208, 237, 286, 299, 373
Lund, Magnus Johan, häradshövding, 194
Lundersten, Johan, professor, 249, 286
Luther, Martin, teolog, reformator, 24, 210, 345, 350
Löwen, Georg,

generaladjutant, 156, 164
Löwenhielm, Carl Gustaf, revisionssekreterare, slutl. greve, justitiekansler, riksråd, 49, 59

M

Magnusson, Johan Carl, amiralitetskassör, 235
Malmborg, Lars Toresson, byggare i Stockholm, 235
Malmerfelt, Olof, lagman, slutl. landshövding i Västerbottens län, 248, 265, 272–273, 296, 302, 304
Mannekrans, Carl, landsfiskal, 300
Mathesius, Gabriel, professor i Uppsala, 259
Mathesius, Johan, landssekreterare i Österbottens län, 200, 250
Montgomery, John, brukspatron, 156, 164–165
Murbeck, Lorentz (1700–1769), prost i Malmö, amiralitetssuperintendent i Karlskrona, Lunds stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 6, 9–13, 38–39, 43, 55
Mörner af Morlanda, Adolf, greve, auskultant, kammarjunkare, krigskommissarie, krigsråd, överståthållare i Stockholm, slutl. landshövding i Älvsborgs län, 28

N

Nerman, David, professor i kyrklig juridik, 57
Neuman, Jakob, landssekreterare i Falun, slutl. hovrättsråd i Åbo hovrätt, 281, 294
Nicander, Anders, tullkontrollör i Västervik, författare, 22
Nordenflycht, Hedvig Charlotta, författare, 26, 143, 157
Nordlind (Norlind), Johan, kommissarie i kammarrevisionen, slutl. assessor, 325
Nordman, John (1704–1767), prost i Leksand, Västerås stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 19, 38–39, 43, 57, 210, 212, 222, 300
Nylander, Johan (1698–1761), biskop i Borgå stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 3, 27, 31, 39, 108, 273, 306, 313, 315, 326, 349

O

Odhelius, Thore, huspredikant, konrektor, slutl. kyrkoherde i Flo i Skara stift, 47
Oedman (Ödman), Johan, prost i Tanum, Göteborgs stift, 14
Olivercrantz – familjen, 134
Olofson, Jon, 381
Osander, Olof (1700–1787), domprost i Växjö, biskop i Växjö stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 3, 17, 19, 27, 31, 38, 72, 76, 98, 172, 192, 229, 251, 289, 291, 294, 348

P

Pachalenius, Tomas, kyrkoherde i Åbo stift, slutl. kontraktsprost, 200, 203, 224, 234, 340
Pahl, Johan, kämnär, 8, 67
Palmstruch, Georg Reinhold, överste, slutl. generalmajor, 162
Papkes, Jeremias, luthersk teolog, professor i matematik vid Greifswalds universitet, 259
Pauli, Carl Vilhelm, hovjägmästare, slutl. överjägmästare, 67, 189, 274, 314
Persson, Johan (Jan), nämndeman, Stora Tuna, Kopparbergs län, riksdagsman i bondeståndet 1751–1752, 21, 30, 69, 77, 94, 119, 135, 143, 215, 224, 248, 288

Persson, Wilhelm, nämndeman, Västanfors socken, Västmanlands län, riksdagsman i bondeståndet 1751–1752, 329
Pfeiff – familjen, 134
Piper, Carl Fredrik, greve, kammarråd, president i kammarkollegium, 182
Plomgren, Tomas, handelsborgmästare i Stockholm, assessor, kommerseråd, talman i borgarståndet 1751–1752, 17, 19–20, 23, 31, 37, 42, 54–55, 58, 63, 70, 93, 97, 101, 103, 214, 244, 246, 280–281, 288, 293, 296, 304, 316, 328, 346
Posse, Knut, greve, kompanichef, kapten, slutl. överstelöjtnant, 305
Pratenius, Carl Johan, komminister i Hedemora, Västerås stift, 56, 59, 123–124, 210, 244–245, 251
Procopæus, Johan Fredrik, arrendator, 332
Putbus, Moritz Ulrik von, greve, president vid Wissmarska Tribunalen, 115

Q

Quarnström, Anders, kammarskrivare - se hans hustru Anna **Quarnström**, 235–236
Quarnström, Anna - se hennes make Anders **Quarnström**, 235

R

Ramsay (Ramse), Anders Henrik, överstelöjtnant, överste, friherre, ej introd., generalmajor, slutl. landshövding i Nyslotts och Kymmenegårds län, 39
Rappe, Christoffer Johan, hovrättsassessor, slutl. friherre, landshövding i Åbo och Björneborgs län samt Åland, 61
Reenstierna, Fredrik Ulrik, greve, sekreterare, lagman, slutl. landshövding i Östergötlands län, 94, 183
Reftelius, Johan, advokatfiskal, assessor, 152
Renhorn, Olof Bidenius, kommissarie i riksens ständers bank, slutl. borgmästare i Arboga, bankokommissarie, 60, 216, 328, 370, 372
Reuterholm, Nils Esbjörnsson, adlad, **von Reuterholm,** introd., krigskommissarie, slutl. friherre, landshövding i Stora Kopparbergs län samt Närke och Värmlands län, 115, 189, 217
Rhyzelius, Andreas (1677–1761), biskop i Linköpings stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, VII, IX, 4, 22, 28–31, 37, 71, 107, 111, 132, 219, 301
Ribbing, Beata Jaquette, 156, 202, 231, 294
Ridderstolpe se **Frischen**, 282
Ring, Jöns Pettersson (1695–1765), pastor i Ljungby, Lunds stift, häradsprost, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5, 17, 19, 27, 31, 39, 55, 100, 117, 122, 159, 171, 212, 214
Rosen, Fredrik Johan von, kapten, 200, 202, 236
Rosen, Gustaf Fredrik von, greve, riksråd, generalguvernör över Finland, 276–277
Rosenmarck – familjen, 134
Rothof, Fredrik, brukspatron, 230, 232
Rothåf – familjen, 134
Rudenschöld – familjen, 134
Ruder, Gustaf, författare, 152
Rålamb, Claes, friherre, riksråd, 242, 329
Rücker (Rutger), Reinhold, nota-

rie, häradshövding och slutl. hovrättsråd, adlad **Rückerschiöld**, 152
Rückerschiöld se **Rücker**, 152

S

Salin, Daniel Jonæ (1706–1764), regementspastor, kyrkoherde i Oviken, slutl. kontraktsprost, Härnösands stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 6, 17, 19, 27, 38–39, 43, 100, 139, 182, 272
Salvius, Lars, sekreterare, boktryckare i Stockholm, 126, 239, 299
Sangberg, Anders, silkesstrumpsvävare, 186
Sass, Carl Henrik, fänrik, slutl. löjtnant, 297
Schaeij, Johan Vilhelm, askultant, notarie, assessor, slutl. hovrättsråd, hans far adlad **von Schaeij**, introd., 381
Scheffer, Carl, friherre, kansliråd, riksråd, 49–51
Schenbom (Schönbom), Anders, fabriksidkare i Norrköping, Drags fabriker, rådman, direktör, slutl. överdirektör, 195
Schmitterlöw, Gustaf Adolf, ryttmästare, slutl. överstelöjtnant, 237, 249, 286
Schönström (född Adlersten), Ulrika, friherrinna, hovmästarinna, 246
Serenius, Jakob (1700–1776), prost i Nyköping, slutl. biskop i Strängnäs stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, VII–VIII, 4, 8, 10–11, 14–17, 19, 23, 26, 38–39, 47, 55, 75, 98, 102, 115, 119–120, 130, 135, 138–141, 160–161, 163, 169, 172–174, 176–181, 184, 187, 200, 203, 210, 214, 216–217, 222, 229, 231, 236, 247, 253, 258, 261, 265, 270–272, 288, 300, 305–306, 317, 319, 326, 333, 340, 345, 348, 350
Sernander, Per, häradshövding, lagman, adlad **Sernsköld**, 194
Sernander, Samuel, kanslisekreterare, registrator, protokollssekreterare, adlad **Sernsköld**, 150
Sernsköld se **Sernander**, 150, 194
Seth, Johan von, friherre, arkivarie, kammarherre, 273
Sigismund III, konung av Sverige och Polen, 223
Silfverström, Georg, sekreterare i reduktionskommissionen, slutl. kammarråd, 323
Siljenström, Erik, ståndsdrabant, 208
Skytte af Sätra, Carl Henrik, major, 294
Skyttenhielm – familjen, 134
Sparfvenfeldt, Johan Henrik, hovmarskalk, hovstallmästare, 62
Sparre, Erik, greve, schoutbynacht, 49
Sparre, Fredrik, friherre, generalmajor, överste, slutl. riksråd, 49
Sprengport, Carl Henrik, major, slutl. generalmajor, 49–50
Standert, Hans Fredrik, vice slottsfogde i Stockholm, aktuarie i slottskansliet, 12, 66
Stenbock, Gustaf Leonard, greve, kammarherre, lagman, vice landshövding i Kronobergs län, 114
Steuch – familjen, 134, 373
Steuchius – familjen, 107
Stierneld, Samuel Gustaf, fänrik, överste, slutl. friherre, 37, 39–40, 42, 277
Stiernmark, Nils, expektansryttmästare, stadsmajor i Stockholm, slutl. överstelöjtnant, 16

Stjerner (Allerin), Laurentius (Lars), (1701–1767), kyrkoherde i Sorunda, slutl. kontraktsprost, Strängnäs stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 8, 11, 14, 16–17, 19, 27, 38–39, 98, 135, 139–140, 261, 305, 317, 340
Stockenström, Paul, kamrer, 325
Strang, Jakob (1697–1776), lektor, prost i Fellingsbro, Västerås stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 13, 19, 38, 93, 98, 126, 155, 159, 288
Strang, Jakob, handelsman i Köping, brukspatron, riksdagsman i borgarståndet 1751–1752, 155, 284, 300, 315, 333, 338
Strokirch, Carl Reinhold, riddarhuskanslist, slutl. hovrättsråd, 26, 283
Stromberg, Claes, greve, hovmarskalk, riksråd, 49–50
Strömer, Mårten, docent och slutl. professor, 114
Stuart Elisabeth, änkefru, friherrinna – se hennes make Staël **von Holstein**, 330
Sture, Arvid, prost, 109, 345
Svedenborg – familjen, 134
Swedelius (Suedelius), Jakob, domprost i Uppsala stift, 111
Synnerberg, Nils (1698–1760), informator, prost i Dala kontrakt, Skara stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 7–8, 17, 19, 27, 38–39, 43, 55, 168, 203, 212, 231, 247, 249, 313

T

Taube af Odenkat, Evert Didrik, friherre, president i amiralitetskollegium, överamiral, riksråd, slutl. greve, ej introd. – se hans hustru Christina Maria **Falkenberg af Trystorp**, 281–282, 330
Taube af Odenkat, Vilhelmina Magdalena, friherrinna, hovfröken, 281
Taube af Odenkat, Wilhelm Ludvig, friherre, överste, landshövding, slutl. riksråd, överstemarskalk, 66
Tessin, Carl Gustaf, greve, riksråd, kanslipresident, slutl. guvernör åt kronprinsen sedermera **Gustav den III**, X, 95–96, 126, 182, 185, 191, 201, 296, 303
Tiliander, Carl (1701–1765), professor i teologi, kyrkoherde i Jönköping, Växjö stift, häradsprost, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5–6, 13, 19, 27, 31, 38, 72, 81, 87, 98, 100, 121, 158, 169, 171, 180, 213, 216, 221, 272
Tillander, Johannes (Johan) (1705–1769), professor i teologi vid Åbo akademi, slutl. domprost i Växjö, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, III, IX, 5, 17, 19, 38–39, 64, 74–75, 90, 106, 108, 112–113, 123, 130–132, 216, 275, 375, 377
Tranchell, Petter, Andreas, skolmästare (pedagog), Kungälv, Göteborgs stift, 14
Troilius, Magnus (1704–1762), kyrkoherde i Husby, slutl. kontraktsprost, Västerås stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 17, 19, 26, 33, 38, 45, 71–72, 88, 93, 120, 126, 158, 172, 179
Troilius, Samuel (1708–1764), överpredikant, biskop i Västerås stift, slutl. ärkebiskop, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, VII, X, 3, 6, 13–14, 17–18, 22–23, 25, 27, 29, 31, 33–35, 37–38, 41–42, 46–47, 54, 56, 59, 62, 70–72, 79–80, 82, 87, 90–91, 96–99, 102, 108–109, 113, 116–117, 120–122, 127,

139, 142, 161, 176–180, 182, 203, 210, 216, 219, 222, 228–229, 231, 242–244, 247–248, 250–251, 273–274, 277, 279, 288, 304, 316–317, 333, 370

U

Ubman, Per, borgmästare i Öregrund, riksdagsman i borgarståndet 1751–1752, 245
Uggla, Erik, borgmästare i Sala, slutl. borgmästare i Västerås, riksdagsman i borgarståndet 1751–1752, 264
Ullholm, Jonas (1699–1777), kontraktsprost i Näs, Karlstads stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 6, 8, 17, 19, 24, 27, 38–39, 43, 55, 74, 76, 91, 100, 155, 172, 180–182, 210, 317, 340
Ungern–Sternberg, Mattias Alexander von, friherre, överstelöjtnant, lantmarskalk, general, fältmarskalk, slutl. befälhavare för svenska armén i Pommern, X, 50, 101, 214, 369, 371
Unér, Samuel Anders, löjtnant, 294

V

Virgin, Arvid Bernhard, hovjunkare, assessor, slutl. överinspektör, 186
Voltemat, Henrik Julius, professor, slutl. kammarråd, 185–186, 217

W

Wallenstedt – familjen, 134
Wallerius, Nils, amiralitetssuperintendent i Karlskrona, 12
Wallin, Georg (Göran), (1686–1760), superintendent i Visby stift, slutl. biskop i Göteborgs stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 3, 7, 14, 31–32, 39, 46, 73–74, 81, 91, 97, 111, 144, 160, 230–231, 241, 304
Waselius, Anders, kyrkoherde i Knutby och Frötuna, Uppsala stift, 111
Wedderkop, Magnus von, kammarherre, slutl. hovmarskalk, 61
Wengren, Olof, brukspatron, Södra Torreskog, Göteborg och Bohus län, 233, 326
Wennerdahl, Anders Wilhelm (1709–1753), prost i Kuddby, Linköpings stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 8, 10, 19, 26, 33–34, 38–39, 41, 43, 46–47, 50–51, 78–83, 87, 90–91, 97, 99, 111, 121, 143, 168, 173, 178, 188, 192, 229–230, 249, 262, 271, 275, 278–279, 302
Werander, Carl Gustaf (1705–1771), kyrkoherde i Gamla Karleby, kyrkoherde i Finska församlingen, Stockholms stad, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 17, 19, 26–27, 33, 38, 50, 123
Westerberg John, fabrikör i Norrköping, 235
Westring, Ambrosius, professor vid Lunds universitet, domprost – se hans hustru Ebba Marie, **Bergman**, 294
Willisch, Christian superintendent, doktor, 40
Wimmerstedt, Johan (1706–1767), kyrkoherde i Visselfjärda, Kalmar stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 5, 17, 19, 27, 31, 39, 43
Winblad Olof, kapten, 264, 285
Winstrup – familjen, 134
Wirell, Claes, kammarskrivare, kammarjunkare, kommissarie, statskommissarie, slutl. adlad **Lagerstråle,** introd., 325

Witten, von - familjen, 134
Wrangel af Lindeberg, Erik, friherrre, lagman, landshövding i Skaraborgs län, riksråd, 59
Wrede af Elimä, Henrik Jakob, friherre, major, slutl. landshövding i Nyslotts och Kymmenegårds län, 224

Z

Zetterling, Petrus (1703–1769), kyrkoherde i Kuddby, Sundby, Vikbolandet, Hammarkind och Borgs prosterier, Linköpings stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 4, 14, 17, 19, 27, 34, 38, 55, 72, 102, 249, 381
Zinzendorf, Nikolaus Ludwig von, riksgreve, reformator – herrnhutismen, 64, 378

Å

Åkerhielm af Margretelund, Samuel, friherre, riksråd, överstemarskalk, 282, 288
Åkerman, Petrus (1701–1772), kyrkoherde i Rone, Visby stift, riksdagsman i prästeståndet 1751–1752, 6, 8, 17, 19, 27, 38–39, 43, 55, 60, 163

Ä

Ädelberg, Theodor Johan, kapten, 342

Ö

Örn – familjen, 134

SAKREGISTER

A

Accis, 114, 188, 207, 212–214
Ackord, 137
Adlande, III, IX, 373–376
Advokatfiskalämbetet, 270
Akademi, 65, 92, 114, 140, 186–187, 193, 211, 225, 238, 243, 259, 262–263, 292, 297, 300, 352
Akademibokhållare, 211, 232
Akademihemman, 244, 250
Akademikansler, 65, 187, 273
Aktuarie, 12, 66
Allmoge, 60, 93, 156, 188, 196, 198–199, 210, 224, 226, 237, 242, 256, 299, 318–319, 321, 330, 336, 339
Allmänna besvärsdeputationen, 39, 43, 52, 68, 113, 155, 159, 168, 189, 226, 232, 254, 261, 279, 309, 315, 318, 327, 337, 341, 345
Amiralitet, 40, 185, 245, 293, 296
Amiralitetsfiskal, 136
Amiralitetskassör, 235
Amiralitetskollegium, 211, 220, 237
Amiralitetskonsistorium, 9, 12–13
Amiralitetsrätt, 202
Amiralitetsstat, 158, 313
Amiralitetssuperintendent, 6, 9–13
Annexhemman, 319
Antikvitetskollegium, 302
Apotek, Apotekare, 205, 285–286, 289
Apotekarefrihet, 289
Apotekaresocieteten, 187, 285–286
Apotekaretaxa, 285
Apoteksvaror, 187, 285, 327, 337
Arboga grav, kanal och slussverk, 331
Arkiv, 218, 264, 308
Armé, 161, 233, 237, 278, 329, 335
Arrendator, 309, 332
Arrende, 191, 200, 202, 231, 236, 243, 282, 294, 309, 331
Arrest, 233
Artilleri, 280, 295–296
Artilleriregemente, 187
Arv, Arvingar, 105, 202, 208, 249, 286, 299–300
Arvode, 308, 328
Ateistiska och naturalistiska principer, 127–128, 130
Auditör, 283
Auktion, 198, 200, 236, 243, 324, 332, 334, 338
Auskultant, 67
Avblåsning, 293, 295
Avgiftsfrihet, 187
Avradsspannmål, 144
Avsked, 11, 140, 182, 240
Avsägelse av adelskap, 104, 107–108, 132, 134

B

Bagarämbetet, 285
Bankodeputationen, 161, 219–220, 370
Bankverket, 161, 219
Bark, 234
Barn, 109, 187, 193, 217, 238, 298, 332, 347–348, 351
Barnamord, 45
Barndop, 348
Barnhus, 238, 292, 298
Bedrägeri, 266–268
Befordran, 54, 240, 250, 264, 283, 294, 299, 306, 322, 326, 338, 342
Begravning, 16, 18, 26–28, 32, 66, 125, 136
Begravnings- och kröningshjälpen, 54, 124, 135, 139, 144–145, 154, 191, 259, 294

Belöning, 78, 85, 88, 131, 194, 205, 250, 302–303, 325
Beneficiehemman, 189, 324
Beneficium, 227–228, 249, 305, 314
Benådningsrätt, 76, 85, 88
Bergsbruk, 242
Bergsbrukshemman, 242
Bergsdeputationen, 38, 125, 136–137, 155, 195, 200–201, 209, 322, 326, 329
Bergskollegium, 155
Bergstingsrätterna, 155
Bergverk, 168, 201
Berniska synoden, 67
Beskickning, 116
Besvär, 7–9, 11, 25–28, 32, 43, 45–48, 52–53, 56–57, 60, 64–65, 68–69, 80, 92–93, 113, 118, 126, 140, 154, 156, 158–159, 162, 166, 168, 189, 194, 199–200, 202, 208, 210, 212, 224, 232, 234, 237, 242, 244–245, 248, 250, 254, 261, 273, 279–280, 284–285, 288, 290–293, 295, 297–298, 302, 307–309, 311, 313–315, 318–320, 322–323, 328, 337, 339, 341–342, 345–347, 358–362, 364–365
Bevillning, 114, 124–125, 135–136, 139, 141, 144–145, 154, 159, 184, 188–189, 199, 204, 206–207, 215, 219, 224–225, 247, 252–253, 258–259, 277, 287, 301, 320, 328, 339, 345
Bevillningsavgift, 212
Bevillningsdeputationen, 37, 39, 55, 114, 124–125, 135–136, 139, 141, 154, 164, 183, 191, 199, 206, 213–214, 225, 252–253, 259, 287, 301, 320
Bevillningsförordning, 226, 259
Bevillningsprojekt, 204–208, 212, 214, 225
Bevillningsverk, 204, 252–253, 258, 287, 345
Bibeln, 24, 68, 273, 337, 345–346, 349–350, 352–354, 363
Biskopsstift, 307
Bokföring, 266–269, 346
Bokhållare, 92, 211, 232
Boktryckare, 67–68, 209, 239, 299, 346
Bondeseglation, 280–281
Bongeska balansen, 203, 217, 248, 265–266, 268–270, 272, 275, 302, 318
Borgerskap, 16–17, 65, 93, 104, 124, 185, 205, 242, 291, 297–298, 318, 340
Boskapssjuka, 26
Boställe, 92, 233, 319, 326, 358
Brott, 45, 77, 166, 200, 208, 217, 228–229, 235, 240, 254–255, 265–269, 306, 313–314, 325, 332, 334–335, 344
Brukspatron, 45, 156, 164, 200, 209, 213, 230, 232–233, 284, 300–301, 315, 318, 326, 330, 333, 338
Brännvin, XI, 114, 212–215, 225, 321, 346
Brännvinskommissionen, 114
Buldans, 264, 273–275
Burskap, 131
Bydelning, 92, 362
Byggnad, 65, 208, 233, 256, 272, 278, 286
Båtsmansrotar, 92, 358
Båtsmän, 114, 233, 239
Böcker, 68, 126, 128–129, 156–157, 316, 327, 346, 351
Bön, 6, 26, 105, 118, 135, 171, 345, 347
Bönedagsplakat, 45, 261
Böneskrift, 143, 347
Böter, 46, 54, 152, 165, 208, 268, 321, 344

C

Censur, 133, 152, 156, 165, 263, 270, 304
Ceremoni, Ceremoniel, 17, 27–28,

32, 76, 93–94, 101, 110, 299, 345
Choklad, 253, 320
Cirkulärbrev, 261, 344, 346, 350
Collegium medicum, 321

D
Dagsverke, 309
Defensionsdeputationen, 370
Deism, 128
Djur, 205, 241
Domkapitel, 347
Domkyrka, 257–258
Domkyrkohemman, 319
Domstol, 59, 148, 169, 189, 196, 202, 227–229, 249, 254, 272, 324
Drabant, 208
Drabantkår, 226
Dragon, 226, 321
Dragonregemente, 292

E
Ecklesiastika hemman, 231
Ecklesiastikstaten, 92, 105
Ecklesiastikverket, 92
Ed, 31, 33, 37, 44, 46, 53, 82, 101, 219, 325
Edgång, 33, 202
Elektor, 22–23, 25–26, 33–34, 40–41, 43–44, 46–51, 113
Engelska församlingarna, 348
Eriksgata, 125
Ersättning, 114, 125, 139, 155, 210, 235, 241, 264, 285–286, 300, 309, 332, 335
Evangelisk-lutherska läran, 15, 47, 58, 64–65, 69, 96, 118, 127–128, 175, 216, 262, 282, 289, 343, 348, 378–379
Exekution (avrättning), 12, 66
Expeditionsdeputationen, 23, 33, 37, 82, 99, 101, 126, 138, 234, 245, 253, 287, 298–299, 320, 327–328, 339, 346

F
Fartyg, 65, 163, 202, 294, 296
Fatalier, 144, 170, 199
Fattiga, 107–108, 157, 187, 246, 285
Finska provinskontoret, 241, 250
Finska språket, 92, 363
Fiskerihandel, 315, 328
Fiskerisocieteten, 315
Flottan, 40, 158–159, 277, 293, 329
Folkbrist, 59, 240, 332
Friryttare, 89
Fritänkare, 128–129
Frälsehemman, 308
Frälsejord, 307–308
Fältskär, 329
Fästning, 233, 278
Författare, 171, 173–174, 178
Förhörslängder, 344
Förkortningskommissionen, 331
Förräderi, 229
Församling, 3, 18, 290, 298, 309–312, 344, 352
Förskingring, 217, 265, 269
Försäkring, 54–55, 58, 70, 103–105, 129, 299, 342–343

G
Garvare, 234
Generalauditör, 151, 194, 254
Generalförrådskassa, 284
Generalguvernör, 151, 195, 276–277
Generalguvernörsämbete, 276
Generalkrigsrätt, 193, 240
Generaltullarrendesocieteten, 188, 306
Giftermål, 347
Glasbruk, 348
Gratial, 35, 37
Gravpenningavgift, 331
Greifswalds akademi, 259
Gripens sockerbruk, Norrköping, Lövings härad i Östergötlands län, 335
Grundlag, X, 14, 34, 42, 84, 101,

104, 117, 149, 241, 319, 343, 368, 380
Gruvhjälp, 226
Gudstjänst, 160, 171, 175, 179, 262, 345, 350
Gymnasium, 225, 351
Göta hovrätt, 152–153, 158, 168–169, 191, 249, 316, 324

H

Hall- och manufakturrätten, 267–269
Hammarskatt, 300–301, 325
Hammarverk, 301, 325
Hampa, 274–275
Handels- och manufakturdeputationen, 56, 63, 66–68, 77, 152, 163–164, 183, 185–188, 195, 203, 217, 226, 234–235, 238, 242, 248, 265–267, 269, 271–273, 275, 285, 295–296, 300, 302, 306, 313, 322, 324, 326, 332, 334–335
Hantverk, hantverkare, 53, 60, 186, 238, 291
Helgårdshemman, 257
Hemman, 92–93, 126, 168, 189, 201, 205, 211–212, 224, 231, 233, 235, 238, 242–244, 246, 250, 257, 262, 290–291, 298, 307–308, 319, 324, 332, 358–359, 361–362, 365
Hemmansbrukare, 144, 154
Hemmansbyte, 158, 224, 232, 234
Hemmansränta, 198, 210
Hemmansåbo, 144, 168, 326
Hemmantal, 155, 231, 284, 291
Herrnhutism, 24, 64–65, 126, 128, 130, 173, 289, 349, 351, 378
Hospital, 81–82, 226, 319
Hospitalshemman, 319
Hospitalsjord, 242
Hovjägmästare, 61–62
Hovstallmästare, 61–62, 67
Humle, 196–197
Husesyn, 92, 236, 264, 287, 308
Husförhör, 46
Hållskjuts, 318, 336
Häradshövding, 137, 192, 194
Häradsrätt, 308
Hästkvarn, 285

I

Indelningshavare, 210, 319
Indelningsverk, 291, 330
Indelt regemente, 158, 162
Indelta hemman, 246
Informationsverket, 150, 211
Inkvartering, 279
Instruktion, 9, 23, 25, 27, 29–31, 35–37, 43, 52–53, 56, 63, 65–67, 77, 126, 141, 143, 151, 154–155, 165, 195, 237, 247, 251, 267–268, 271, 276, 306, 308, 325, 334, 339
Intercession, 282
Irrlärighet, 18, 351

J

Jakt, 147
Jaktkommission, 166
Jaktordning, 166, 198
Jordbok, 92, 291, 308–309, 358, 362
Jordrevning, 93
Jurisdiktion, 152, 194, 297, 300
Jurisprudens, 57
Justitiedeputationen, III, 38, 43–45, 48, 55–56, 58–59, 64, 77, 115–116, 137, 140, 151, 154, 156, 158, 162, 164–166, 168–169, 174, 185, 188, 192–194, 202, 205–206, 208–209, 212, 216, 227, 229–230, 235, 237–241, 243–244, 250–251, 259–260, 262–263, 281, 285, 294, 297, 320–325, 338–339, 341–343, 348, 378–381
Justitiekansler, 49, 184, 224, 244, 248, 251, 253, 293, 343
Justitierevisionen, 151, 194, 281, 380
Jämtlands regemente, 298
Järnbruk, 325

Järntillverkning, 143
Järnverk, 154, 189, 195, 284, 329, 360

K

Kadettcorps, 28, 185, 293, 336
Kadettfond, 293
Kadettskola, 293
Kaffe, Kaffehus, 164, 178, 225, 247, 253, 259, 273, 287, 320
Kalender, 114, 144
Kalottpredikningar, III, VIII, 127–130, 159, 161, 170–172, 174–180, 182, 367–371, 383–385, 387–388
Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, 37–38, 59, 115, 126, 142–143, 154, 156, 168, 183, 186–189, 194, 196–199, 202, 205, 211, 213, 217, 219, 230–232, 234, 239, 241–242, 262, 273, 276, 282–283, 285, 289–290, 292–294, 296–297, 299, 306, 309, 322, 326–327, 329, 332, 337, 339–340, 342, 348
Kammarkollegium, 89, 115, 192, 202–203, 211, 219, 232, 234, 236, 241–242, 250, 292, 300, 309, 323, 332, 338
Kammarkommissionen, 329
Kammarrevisionen, 68, 115, 270, 272, 325
Kammarskrivare, 325–326
Kanal, 331
Kanslikollegium, 152, 156, 282, 346, 349, 370
Kansliordning, 227
Kanslipresident, 95–96, 116–117, 119, 121–123, 182, 185, 201
Kansliråd, 49–51, 338
Kanslirätt, 209, 227
Kanslist, 26
Kaplan, 56, 59, 92, 118, 123, 210
Karlskrona amiralitetskonsistorium, 6, 9, 12–13
Katekes, 24, 67, 273, 345–346
Katekesundervisning, 344, 352
Katolicism, 160, 223, 347–348
Kavalleriregemente, 292
Klagomål, 60, 115, 165, 269, 298, 348
Klostergods, 307–308
Klädedräkt, 10, 17, 160, 186
Knektkontrakt, 330
Kofferdifartyg, 296
Kol, 168, 301, 330
Kollekt, 190, 199, 248, 251–252, 256–257, 264, 282–283, 292, 297, 300
Kolning, 326
Kommendant, 205
Kommerskollegium, 195, 197, 273, 332
Kommission, 154, 157, 166, 169–170, 191–193, 209, 214, 220–221, 227–230, 235, 237, 254, 272, 300
Kommissionen över akademi- och skolverk, 211
Kommissorialrätten, 265–266, 270–271
Kommunion- och förhörsbok, 32, 352
Kompani, 66, 114, 278
Konfirmation, 58
Konfiskering, 334–335
Konsistorium, 5–6, 8–9, 12–14, 18, 27, 32, 34, 40, 46–48, 54–56, 58–59, 66, 105, 111, 118, 128, 130, 140, 144, 150, 156, 161, 172, 187, 199, 232, 242, 244–245, 253, 260–261, 273, 289, 303–304, 317–318, 322, 333, 338, 340–342, 345–349, 351–353
Konsumtionsaccis, 225, 247, 285–286
Kontingent, 300
Kontribution, 37, 118, 136, 206, 215, 226, 346
Konungaed, 343
Konungaförsäkran, VII, IX, 101,

103, 105–106
Koppar, kopparverk, 226, 322
Koralbok, 100, 301
Kreatur, Boskap, 26, 197, 234
Krig, 24, 276
Krigsartiklarna, 233, 331
Krigsbefäl, 93, 113, 158, 161–162, 202, 210, 292, 302, 313, 328
Krigskollegium, 210, 324
Krigsmakt, 148, 233
Krigsråd, 130
Krigstjänst, 194, 240
Kristendomskunskap, 32, 57, 127, 129, 137, 175, 185, 187, 238, 240, 307, 344–345, 360
Kristliga hemman, 92–93
Krog, 225
Krono- och sockenmagasin, 196
Kronobetjänt, 32, 135, 290, 292, 324
Kronogevärsfaktori, 291
Kronogård, 308
Kronohemman, 233, 362
Kronojord, 242, 307–308, 310
Kronopark, 92
Kronoskog, 201, 361
Kronotionde, 115, 144, 242
Kronoutskyld, 313
Kröningsceremoniel, IX, 16, 32, 54, 66, 76, 93–94, 101–103, 105, 107, 110–111, 125, 132–133, 136, 145, 157, 299, 316, 375
Kungl. Majestäts och rikets kansli, 18, 40, 116, 119, 121–123, 185, 201, 282
Kungl. Maj:t, 22, 43–44, 51, 61–62, 64–65, 69, 76, 79, 81, 85, 94–95, 101, 105, 107, 109–110, 114–116, 132–134, 142, 144, 150–153, 155–156, 159, 165–166, 171, 173, 182, 184–185, 193–194, 200–201, 208–209, 227–228, 230, 233–237, 239, 243–245, 249, 255, 267, 270, 277, 281–285, 291–292, 294, 296–300, 303, 308–309, 311, 313–315, 321, 323, 325–326, 331, 335, 337, 339–340, 342–343, 346
Kungsgård, 191, 200, 231, 236, 243, 282, 294, 309, 331
Kungsladugård, 156, 200, 202, 236, 243
Kvinnors myndighet, III, 151, 380–381
Kyrka, 20, 111, 139, 199, 226, 248, 251, 256–258, 261, 290, 294, 298, 307, 310
Kyrkbok, 28, 32, 290, 365
Kyrkogods, 307–308
Kyrkohemman, 92–93, 365
Kyrkojord, 242
Kyrkolag, 23–24, 48, 54, 58, 260, 271, 308, 311
Kyrkoordningen, 23
Kyrkoplikten, 342
Kyrkoråd, 310, 312
Kyrkoräkenskaper, 197, 365

L

Lagkommissionen, 60, 193, 331
Lagstiftande makten, 120, 151, 164, 167
Land- och sjömilitieekonomideputationen, 38, 55, 59, 113, 158–159, 183, 189, 194, 198, 202, 210–211, 233, 237, 239, 245, 276, 284, 287, 292–293, 296, 313, 324, 326, 329, 335, 337
Landmilitie, 293
Landregemente, 277
Landshjälpsmedlen, 268
Landshövding, 28, 46, 49, 53, 115, 137, 156, 189, 196–197, 199, 220, 224, 229, 231, 242, 244, 253, 262, 291, 295, 318, 322, 332, 348
Landshövdingeboställe, 322
Landskamrer, 193, 336
Landssekreterare, 250, 336
Landsstat, 332
Lanthushållning, 142–143, 294
Lantmarskalk, 17–20, 23, 26–27, 30, 37, 42, 54, 58, 70, 97, 101, 103,

116, 123, 143, 183, 314, 316, 328, 333
Lantmätare, 170, 211, 290–291
Lantmäterikontoret, 63
Lasarett, 187
Lasarettfond, 187
Lasarettuppbörd, 27, 92
Latin, 351
Likpredikan, 28, 67, 157
Linne, 275
Livgardet, 18
Livregementet, 17
Livregementet till häst, 283
Ljus, 34, 147, 179, 218, 340
Lots, 245, 335
Lotsverket, 211, 276
Lotteri, 65, 136, 256, 314, 331
Lunds akademi, 65, 186–187
Lunds konsistorium, Lunds stift, 9
Lurendrejeri, 228, 306, 313–314, 320, 332, 334–335, 338
Lyxkonsumtion, 164, 213, 225, 253
Lån, 186, 268
Länsman, 46, 348
Läro- och näringsverken, 152
Lön, 61, 115, 137, 142, 155, 158–159, 162, 198, 227, 240, 244, 250–251, 253, 259, 277, 284, 296, 323, 332, 336
Löningshemman, 233

M

Magistrat, 53, 104–105, 191, 228, 242, 262, 282, 290, 296–297
Mantal, 48, 69, 124, 135, 139, 256–257, 259
Mantalslängd, 32
Mantalsskrivning, 124, 254
Manufakturfonden, 77, 183, 186, 265
Manufakturist, 66, 77, 195, 235
Manufakturkontoret, 187, 203, 265–269, 271–272, 332
Manufakturmedel, 267–268
Manufakturvaror, 268
Manufakturverk, 120, 148, 152, 164, 186, 189, 199, 233, 235, 264, 267, 270, 273–275, 306, 315, 329, 334–335
Manufakturväsen, 195
Markegång, 210
Marknad, 144, 198
Matlag, 256–257, 284, 316, 321, 327
Metall, 136, 326
Militiehemman, 298
Mineral, 326
Missgärning, 271
Missgärningsmän, 137
Mjölnarämbetet, 285
Musikdirektör, 301
Myteri, 254
Mönstring, 145–147, 296

N

Nattvarden, 32, 261
Nordstjärneorden, IX, 35, 69–76, 78–83, 85, 87–91, 95–101

O

Officerare, 158–159, 161–162, 202, 216, 225, 277–278, 293
Ogudaktig, 127, 179, 289
Ogudaktiga skrifter, 127, 129, 159, 170, 173–174, 179–180, 184, 352
Ombudsman, 158, 164
Ordensstatuterna, 35, 69–73, 75–87, 89–91, 96–101, 103
Orgelbyggare, 92, 232, 357
Otukt, 238
Oxe, 234

P

Paliska samlingen, 123, 346
Papper, 40, 68, 127, 260, 267, 271, 305, 349
Pastorat, 47, 310–311, 340, 358
Pengar, 8, 28–30, 36, 65, 88, 100, 114, 123, 125, 139, 141, 144–146, 149, 157, 186, 194, 196–197, 208,

221, 235, 237, 248, 252–253, 256–257, 259, 266, 268–269, 271, 281–282, 284, 286, 294, 296, 299, 314, 316, 321, 323, 327, 330–331, 335–336, 338
Pension, 281–282, 288, 314, 330–331, 338
Pensionskassa, 280
Pensionsstat, 314
Plantage, 238, 242
Poesi, Lyrik, 26, 100, 301
Prebende, 9, 307, 311
Predikan, 20, 22, 28, 45, 67, 118, 127, 139, 157, 159, 170, 177, 207, 211, 226, 261, 344
Predikant, 226, 322, 345
Prejudice, 41, 229, 297–298
Privilegium, 16, 45, 92, 132, 152, 185–186, 195, 210, 217, 225, 232, 243–244, 262, 271, 279, 299–301, 307, 309–312, 315, 319, 322, 339
Privilegium exclusivum, 185–186, 195
Proposition, 20
Protokollsdeputationen, 38, 48, 51, 55, 77, 105, 191, 195, 206, 220, 304–305, 317, 333, 340
Protokollssekreterare, 339
Prästbord, 212, 307–308, 324
Prästdräkt, 10, 160
Prästerskap, 14, 28, 32, 43–44, 48, 54, 57, 59, 62, 65, 68, 92, 95, 100, 123–124, 140–142, 164, 170, 173, 178–179, 190, 226, 244, 251, 253–254, 257, 259–261, 279, 287, 302, 306–308, 311–313, 317, 319, 341, 343–347, 354
Prästfruar, 32
Prästgård, 69, 92, 212, 231, 307–308, 319, 359–362
Prästhemman, 93
Prästrättigheter, 60, 92–93, 360–361
Präststom, 319
Prästval, 155–156
Prästänkor, 45, 92–93, 118, 359
Psalmbok, 24, 100, 301, 346
Puder, 185, 217

R

Rang, 61–63, 67, 84–85, 192–193, 211, 232, 241, 246, 282, 323, 336–337
Rannsakning, 266
Reduktions- och likvidationsdeputationen, 154
Reduktions- och likvidationsmål, 183, 242, 309
Reduktions- och likvidationsverket, 255
Reduktionskommissionen, 154, 300, 362
Reformerta kyrkan, 67, 343, 347–348
Regemente, 17–18, 20, 158–159, 161–162, 187, 193, 202, 225, 233, 240, 264, 275, 277–278, 280, 283, 292, 297–298
Regementspastor, 342
Regering, 14, 72, 75, 86, 95, 105, 119–120, 131, 148–149, 167, 220, 281
Regeringsformen, X, 36–37, 41–47, 53, 56, 73–74, 76, 78–84, 86–91, 95, 97–98, 119–121, 126, 129, 133, 145–147, 150, 165, 167, 198, 210, 222, 227, 229, 239, 263, 311, 320, 343, 371, 380
Religion, VIII–IX, 7, 15, 18, 48, 65, 67, 71, 81–82, 104, 127–130, 160, 170–171, 173–174, 176, 179, 190, 244, 262–264, 272, 289, 315, 343, 348–349, 351, 378–379
Religionsfrihet, 342–343, 348
Religionsmål, 18, 55–56, 66, 347, 352
Riddaresyn, 156, 165, 188, 192
Riddarslaget, 111
Rikets råd, VII, X–XI, 30, 39–42, 44–45, 48–54, 70, 72, 74–76, 78–

83, 85, 87, 89–91, 95, 101, 116, 121–122, 141–142, 144–150, 163, 167, 182, 208, 210, 214, 218–223, 228, 230, 239, 242, 250–251, 254, 261, 277, 299, 322, 325, 327, 350, 352
Rikets ständers bank, 161, 265, 323
Riksdagarnas förkortning, 9, 220, 223
Riksdagens flyttande till annan ort, XI, 215–224, 234, 239
Riksdagsceremoniel, 93
Riksdagsman, 9, 11, 14–15, 208, 245, 317, 354
Riksdagsmannaval, 13–14, 48, 123, 244–245, 304, 306, 317, 333
Riksdagsordningen, 11–12, 21, 25, 31, 33–37, 73, 99, 112, 117, 131, 150, 193, 198, 209, 216, 218, 221, 223, 225, 239, 247, 271, 303–304, 306–307, 320
Riksdagspredikan, 20, 22
Riksdagsunderhållet, 16, 48, 221, 245, 306
Riksrådseden, 22
Riksrådsval, 22–23, 27, 37, 41–42, 44, 46, 48, 50–51, 62, 78, 142
Riksrådsämbeten, 22–23, 42, 48, 50–51, 62, 142
Roteskifte, 291
Rovdjur, 205, 241
Ryttare, 226, 321
Rå- och rörshemman, 332
Rättigheter för handel och hantverk, 53, 60

S

Salpetersjudare, 226
Segelduk, 274
Sekreta deputationen, VIII–X, 10, 29, 38, 44, 48, 53–55, 73, 94, 101, 103, 105, 109, 113–114, 116–117, 119, 122–123, 138–139, 142, 147, 150, 152, 156, 162, 168, 184–185, 189, 192, 199–200, 205, 207, 210, 212–215, 221, 225, 246–247, 250, 252–253, 255, 258–259, 287–288, 293–295, 297–299, 301, 316, 323–327, 333, 339, 342, 345, 352, 367–369, 371–372
Sekreta utskottet, VIII, X, 10, 12, 25–27, 30–31, 33–37, 40, 42, 51–52, 70–75, 98, 113, 115–116, 125–126, 136–139, 142, 151, 153, 158–162, 169–170, 180–182, 185, 188, 195, 200–201, 204, 206, 210, 219, 221, 225, 227, 233–234, 245–246, 254, 275–281, 283, 286, 291, 296, 299, 303, 306, 314, 322–323, 327–328, 330–331, 337–340, 367–370, 372
Serafimerorden (Seraphinerorden), IX, 35, 69–76, 78–91, 95, 97–100
Silver, Silververk, 201, 209
Sirap, 185, 217
Sjuk- och fattighus, 69, 96
Själavård, 137, 222, 312
Självständighet, 88–89
Sjöartiklarna, 331
Sjökadetter, 293
Sjökommenderingar, 158
Sjömanshusavgiften, 335
Sjömilitien, 293
Sjötullsförordningen, 335
Skatt, 136, 236, 291, 300–301, 308, 325
Skattebonde, 131
Skattefrälsehemman, 246
Skattehemman, 189, 308, 324
Skattejord, 307
Skatteköp, 189
Skattemannarätt, 297
Skatterättighet, 156, 294
Skatteskog, 201
Skattläggning, 170
Skepp, 254
Skifte, 92, 211–212, 230–231, 291
Skjutspengar, 318, 336
Skog, 144, 151, 153, 159, 163, 166–

168, 196, 201, 212, 237, 290, 292, 322, 326
Skogskommissionen, 151, 237
Skogsordning, 151, 153, 166
Skolböcker, 327, 351
Skolhus, 68
Skoljord, 242
Skolstaten, 351
Skolverket, 140, 150, 211
Slottsbyggnaden, 208, 272, 286
Slottsbyggnadsdeputationen, 208
Slottskansli, 12, 66, 235
Smide, 143–144, 154–155, 195, 284, 325, 329–330, 333, 338
Socker, 185, 217, 335
Sockerbruk, 183, 335
Soldater, 92, 226, 278, 358
Soopska reduktionssaken, 183
Spannmål, 115, 140, 144, 196, 210, 213, 230, 261, 362
Stadsvakt, 66
Stambok, 252, 256, 264
Statsbristen, 136, 139, 206
Statsdeputationen, 10, 219–220, 254, 370
Statskontoret, 210–211, 332
Statsverket, 10, 136, 141, 183, 303, 310
Stockholms konsistorium, 8, 111, 123, 128, 161, 199, 242, 347
Stomhemman, 319
Storskifte, 211–212, 217, 230–231
Ståndsperson, 46, 297, 313
Städernas fria inkomster, 104
Ständernas fri- och rättigheter, 37, 73, 119–120, 304
Ständernas kontor, 124, 338
Svea hovrätt, 67, 115, 152–153, 168, 191, 324
Svedjebruk, 199
Svenska språket, 24, 345, 363
Svärdsorden, IX, 35, 69–74, 76, 78–83, 85, 87–91, 95–100, 162, 282, 296

T

Tabellverket, 27–28, 37, 92, 254, 337, 358
Taxering, 124, 226, 242, 247, 253, 259, 287
Te, 225, 247, 253, 259, 287, 320
Tegskifte, 230
Teologi, 128, 156, 261, 263–264, 350
Textil, 264, 273–275
Tidebok, 94
Tjänstefolk, 282, 329
Tjänstehjonsstadgan, 92, 194, 253, 265, 298, 300, 315, 329, 360
Tobak, 183, 188, 213, 259, 287
Trolovning, 260
Trumslagarboställe, 233, 326
Tröskning, 322
Tull, 183, 188, 196, 234, 302, 319, 326, 328, 334–335, 346, 363
Tulldeputationen, 39, 56, 63, 188, 203, 306, 326, 335–336
Tulltaxa, 203, 234, 328

U

Undervisningsverket, 351
Uppfostringskommissionen, 150, 157, 351
Upplands regemente, 20
Upplopp, 254
Uppror, 229, 255
Uppsala akademi, 243, 323
Uppsala domkapitel, 347
Urskillningsdeputationen, 9, 25–26, 43, 48, 52, 55, 63, 65, 68, 113, 156, 165, 168, 170, 189, 199, 202, 245, 295, 314

V

Vadstena krigsmanshus, 183
Vargeringsmanskap, 183, 198, 224, 237, 255, 265, 279, 335–336
Vetenskapsakademien, 114
Vin, 164, 213, 242
Vådeld, 246

Våld, 254
Värvat regemente, 162, 240, 264, 275, 278, 280

W
Wismarska tribunalet, 115

Å
Åbo akademi, 186, 193
Åbo hovrätt, 41, 240, 292
Åborätt, 126

Ä
Äktenskap, 19, 260, 344, 347–348
Ämbetsdräkt, 160
Änka, 64, 118, 208, 217, 271
Änke- och pupillkassa, 279, 295, 337, 345
Änkehjälpen, 118, 345

Ö
Ödeshemman, 224, 262, 290–291
Örter, 186, 217
Överfall, 254
Översättning, 24, 345, 349, 353

ORTREGISTER

A

Alingsås, 47, 66
Amerika, 65
Andra divisionen, Skara stift, 4
Arboga, 331
Aspeboda, församling, Västerås stift, 208–209, 239

B

Bankekind, härad, Östergötlands län, 4
Björkö, socken, Östra härad, Jönköpings län, 125
Björneborg, 257
Blekinge, 246, 265
Blekinge län, 332, 365
Bohuslän, 233
Borg, prosteri, Linköpings stift, 4
Borgå stift, 5, 306, 349, 354, 363
Borgå, Holmgårds län, Nyland och Tavastehus län, 264, 273–275
Borås, prosteri, fjärde divsionen, Skara stift, 4
Bromarv, Åbo stift, 257–258
Bromma, församling, Uppsala ärkestift, 311, 350

D

Dalarna, 371
Dalsland, 155
Danmark, 51
Danvik, akademihemman, Södermanlands län, 243
Delsbo, prosteri, Uppsala stift, 3, 6
Domprosteriets södra kontrakt, Göteborgs stift, 5

E

Edberg, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Ekebyborna, prosteri, Linköpings stift, 4
Ekenäs (Eknäs), 256
Eskilstuna (Carl Gustafs stad), 230, 232

F

Falun, 194, 223, 226
Faringe, församling, Uppsala stift, 3
Faurås, härad, Hallands län, 5
Fellingsbro (Fällingsbro), härad, Närke och Värmlands län, 144, 168
Fellingsbro, prosteri, Västerås stift, 4
Finland, 39, 68, 112, 137, 145, 151, 159, 164, 190, 210, 221, 241, 246, 274–276, 278, 309–312, 337, 363
Finska församlingen, Stockholm, 4, 190, 309–312, 320
Fjärde divisionen, Skara stift, 4
Floda, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Freiberg (Freyberg), Sachsen, Tyskromerska riket, 40
Fröjereds by, Fröjered socken, Vartofta härad, Skaraborgs län, 212
Färila, socken, Hälsingland i Västernorrlands län, 299
Första divisionen, Skara stift, 4

G

Gamla Karleby, prosteri och pastorat, Åbo stift, 48
Gamla Kil, prosteri, Linköpings stift, 4
Glanshammar, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Gotland, 163, 170
Gotlands stift, 6, 8, 123, 346, 354
Greifswald, Pommern, Tyskromerska riket, 259
Gävle, 348

Göstring, prosteri, Linköpings stift, 4
Göta rike, 105, 153
Göteborg, 296, 335, 340
Göteborgs och Bohus län, 193, 365
Göteborgs stift, 5, 7, 25, 55, 144, 354

H

Haga, kungsgård, Saltviks socken, Ålands fögderi, Åbo och Björneborgs län, 282
Halland, 5, 255
Hallands län, 365
Halmstad, 5
Hamburg, Tysk-romerska riket, 54
Hammarkind, prosteri, Linköpings stift, 4
Hedemora (Hedmora), 123, 289
Helsingfors, 137, 240, 364
Himle, härad, Hallands län, 5
Holland, Nederländerna, 67, 278
Husaby, prosteri, Västerås stift, 4
Håtuna, prosteri, Uppsala stift, 58
Hälsingland, 26, 299, 348, 353
Härnösands stift, 6, 13, 63, 113, 354

I

Ijo (Jiå), kontrakt och pastorat, Åbo stift, 5

J

Jämtland, 6, 199, 361
Jönköping, 6, 137, 256
Jönköpings län, 5

K

Kajana, kontrakt och prosteri, Åbo stift, 5
Kalmar, 66, 354
Kalmar stift, 5, 25, 260
Karelen, Nyslotts och Kymmenegårds län, 188
Karis, Nylands län, 64, 92, 364
Karlskrona, 6, 8–9, 12–13, 293, 346
Karlstads stift, 6, 40, 303, 342, 351, 354
Kemi, kontrakt, prosteri och pastorat, Åbo stift, 5
Kinda, härad, Östergötlands län, 4
Klara församling, Stockholm, 3
Klara kyrka, Stockholm, 3, 251
Klaraviken, Stockholm, 293
Knutby, församling, Uppsala stift, 3
Kopparbergs län, 194, 198, 208, 226
Kristianstad, 205, 257–258, 297
Kristianstads län, 92, 365
Kronobergs län, 5, 255
Kuddeby, prosteri, Linköpings stift, 4
Kumla, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Kungsberg, kungsgård, Fogdö socken, Åkers härad, Södermanlands län, 309
Kungsåra, kyrka, Västerås stift, 248
Kungsör, kungsgård, Kungs-Barkarö socken, Åkerbo härad, Västmanlands län, 200, 202, 236
Kvarnbacka (Qwarnbacka), manufakturverk, Lindesberg, Västmanlands län, 189, 199
Köping, 155

L

Lannafors, järnbruk, Vintrosa socken, Örebro härad, Närke och Värmlands län, 325
Leksand, prosteri, Västerås stift, 4
Limingo, pastorat, Åbo stift, 5
Linköping, 257, 295
Linköpings stift, VII, 4, 10, 100, 219, 301
Ljung (Liung), prosteri, Linköpings stift, 4
Ljusdal, Hälsingland, Västernorrlands län, 189
Lohteå, pastorat, Åbo stift, 5
Lojmijocki, Åbo stift, 257–258
Lund, 65, 186–187
Lunds stift, 5, 9, 12, 93, 257, 294, 344, 349, 353, 365
Läckö (Leckö), kungsgård, Kållands

härad, Skaraborgs län, 191, 331
Lövstaholm (Löfstaholm), kungsgård, Sankt Olofs socken, Ärlinghundra härad, Stockholms län, 243

M

Malmö, 294, 345
Malmöhus län, 92, 365
Maria Magdalena församling, Stockholm, 3, 161, 199, 290
Medelpad, 6, 199
Munketorp, prosteri, Västerås stift, 4
Mälaren, 186

N

Nora skog, Västmanlands län, 201
Norberg, härad, Västmanlands län, 330
Norra Tjust, härad, Östergötlands län, 4
Norra Vedbo, prosteri, Linköpings stift, 4
Norrbärke, socken, Västra bergslagen, Kopparbergs län, 209
Norrköping, XI, 215–216, 221, 235, 254–255, 335
Ny Karleby, kontrakt och pastorat, Åbo stift, 5
Nyköping, VII, 10, 195
Nyköping, västra kontraktet, Strängnäs stift, 4
Nyköping, östra kontraktet, Strängnäs stift, 4
Nyland, 197
Nylands och Tavastehus län, 5, 197–198, 339
Nyslotts och Kymmenegårds län, 198
Närke, 255
Näsby, socken, Fellingsbro härad, Närke och Värmlands län, 326

O

Olai församling, Stockholm, 3
Osmanska riket, 322

P

Pennsylvania, brittisk koloni, 67
Philadelphia, Pennsylvania, brittisk koloni, 67
Preussen,Tysk-romerska riket, 89

R

Rengen, sjö, Sankt Lars socken, Hanekinds härad ,Östergötlands län, 295
Riddarholmsförsamlingen, Stockholm, 3, 67, 311–312
Riddarholmskyrkan, Stockholm, 3, 111, 310, 312
Ronneby (Runneby), socken, Medelstad härad, Blekinge län, 335
Roslagen, Stockholms län, 244

S

Sala, 201, 264, 284
Saltsjön, 186, 300
Sankt Jakobs kyrka i Stockholm, 20
Savolax, Nyslotts och Kymmenegårds län, 188
Sedeveds, härad, Östergötlands län, 4
Skara stift, 4, 7, 18, 47, 56, 66, 92, 212, 257, 260, 351, 353, 362
Skaraborgs län, 212, 362
Skevik (Schewik), Värmdö, Stockholms län, 352
Skåne, 43–44, 63–64, 189, 211, 231, 365
Skärkind, prosteri, Linköpings stift, 4
Stenseryd (Stenserid), Jönköpings län, 189
Stockholm, VII, XI, 3, 7–9, 18, 25, 56, 67, 104, 111, 114–115, 123, 128, 134, 139, 159, 161, 187, 199, 215–217, 219–223, 234, 246, 273–274, 285, 295, 301, 309–312, 320, 335, 345, 347–350, 353, 363, 366, 374, 377–378, 380

Stockholms konsistorium, 8, 18, 348–349
Stockholms län, 322
Stora Malm, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Storkyrkan (Sankt Nikolai), Stockholm, 94, 110–111, 139
Stralsund, Svenska Pommern, Tysk-romerska riket, 296
Strängnäs, 346
Strängnäs stift, 4, 7–8, 11, 13–14, 16, 138–140, 257, 317, 333, 340–341, 353
Strängnäs, domprosteri, Strängnäs stift, 4
Strömstad, 186
Sundbo, prosteri, Linköpings stift, 4
Svea rike, 88, 153
Svenska församlingen, Karlskrona, 9
Sverige, X, 14, 74, 86, 88, 95, 101, 105–106, 153, 164, 223, 227, 308, 315, 347, 367, 371
Svärdsjö (Suerdsiö), församling, Västerås stift, 349
Säters län, 226
Söderala (Sörala), socken, Hälsingland, Västernorrlands län, 321
Söderhamn, 291, 321
Södermanland, 126
Södertälje, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Södertörn, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Södra Tjust, Östergötlands län, 4
Södra Torskog, kronohemman, Bohuslän, Göteborgs och Bohus län, 233
Södra Vedbo, prosteri, Linköpings stift, 4

T

Tavastehus, regemente, 297
Tierp, Örbyhus härad, Uppsala län, 3
Torsång, socken, Kopparbergs län, 208–209, 239
Tredje divisionen, Skara stift, 4
Trosa, 257–258
Trosa, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Tuna, härad, Östergötlands län, 4
Tyska församlingen, Stockholm, 312
Tyska församlingen, Malmö, 294
Tyska kyrkan, Stockholm, 310
Tysk-romerska riket, 350

U

Ulricehamn, 257–258
Ulrika Eleonora kyrka, Stockholm, 257–258
Ulriksberg, kungsgård, Längbro (Långebro) socken, Örebro härad, Närke och Värmlands län, 156, 202, 231, 294
Ungern, del av Österrike, 118
Uppland, 244
Uppland, härad, Östergötlands län, 4
Uppsala, VII, 130, 243–244, 250, 286, 323, 347, 349, 376
Uppsala stift, 3, 26, 46, 130, 322, 352–353
Uppsala öd, 307

V

Vadstena, 183
Valkebo, härad, Östergötlands län, 4
Vasa, 250, 257
Vasa, prosteri och pastorat, Åbo stift, 5, 48
Vaxholm, 296
Vedevåg, manufakturverk, Lindesberg, Västmanlands län, 199
Viby, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Vifolka, härad, Östergötlands län, 4
Vikboland, prosteri, Linköpings stift, 4
Vikorna, kontrakt, Göteborgs stift, 5
Virestad (Viresta), Växjö stift, 294
Vänersborg, 28, 257–258

Värmdö, Stockholms län, 352
Värmland, 155, 242, 255, 326
Värmlands bergmästardöme, 155
Väsby, socken, Fellingsbro härad, Närke och Värmlands län, 168
Västerbotten, 6
Västergötland, 212, 231
Västernorrland, 322
Västerås stift, VII, 3–4, 6, 13, 25, 56, 59, 68, 123, 186, 244, 248, 288, 342, 353
Västmanland, 206, 244
Västra Rekarne, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Västra silverbergsverket, Norrbärke socken, Västra bergslagen, Kopparbergs län, 201, 209
Växjö stift, VII, 5, 348, 353
Växjö, domkyrka, 257–258

W

Wetzlar, Hessen, Tysk-romerska riket, 282

Y

Ydre, härad, Östergötlands län, 4
Ystad, kyrka, Lunds stift, 318

Å

Åbo, VII, XI, 41, 186, 193, 232, 240, 292, 364
Åbo och Björneborgs län, 5, 92, 339, 364
Åbo stift, 5–6, 46, 48, 64, 92, 106, 190, 256–257, 349, 353, 363–364
Åbo, kontrakt, Åbo stift, 5
Åland, 5, 282
Ångermanland, 6, 199, 292
Årstad (Årestad), härad, Hallands län, 5

Ä

Ädelfors, guldverk, Alsheda socken, Östra härad, Jönköpings län, 125

Älvsborgs län, 5
Älvsyssel, kontrakt, Göteborgs stift, 5

Ö

Öland, 265, 336
Örebro län, 115, 140
Örebro, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Öregrund, 245, 335
Österbotten, 5, 48, 257, 281
Österbotten, regemente, 240
Österbottens län, 339
Östra Rekarne, kontrakt, Strängnäs stift, 4
Överselö, kontrakt, Strängnäs stift, 4

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Otryckta källor

Krigsarkivet
Biografika-samlingen

Kungliga Biblioteket
KB Vf 79: ”Calottiske Handlingar”. Renskrift för Lovisa Ulrika och från Drottningsholmsbibl. t. KB 1854.

Riksarkivet
Ständernas plena och kanslier
Ständernas utskott

Tryckta källor och litteratur

Alstrin, Eric, 1751. *Et godt samwets wittnesbörd, uti en christelig likpredikan, tå kongl. maj:ts tro-man och biskop öfwer Westerås-stift ... nu hos Gud ewinnerligen salige, herr doct. Andreas Kalsenius, som uppå sit 63 ålders år, om juleaftonen 1750, : i herranom afsomnade, blef uti en högt ansenlig och folkrik församlings närwaro, med anständig heder, uti Westerås dom-kyrkio, then 19 febr. 1751 begrafwen, til gudelig betraktelse föreställdt af Eric Alstrin ... Tryckt i Westerås.*

Bechtel, Johannes, 1743. *En kort catechismus för några Jesu foersamlingar utaf then reformerta religionen uti Pennsylvania, som hålla sig til thet berniska synodo; hwilket är enligit med lärone uti then maehriska kyrkian. Först utgifwen i thet tyska språket : af Johanne Bechtel, Guds ords tienare. Philadelphia: tryckt hos Benjamin Franklin, aohr 1743.*

Benzelius, Henrik, 1751. *Guds barnas högsta lycksalighet i lifwet och i döden. Betracktad, i anledning af Rom. XIV. 8. tå then stormägtigste konungs konung Friedrich then förstas, Sweriges, Göthes och Wendes konungs &c. &c. &c. landt-grefwes till Heszen &c. : &c. kungliga lekamen med anständig prakt, i Riddarholms kyrkan then 27. september 1751 jordfästes af Henric Benzelius ... Stockholm, tryckt uti kongl. tryckeriet, hos directeuren Pet. Momma.*

Brauner, Birger Johan, 1751. *Til Swea rikes höglofliga ständer, i början av riksdagen år 1751./ (Birger Johan Brauner.) Stockholm, tryckt hos Lars Salvius.* Stockholm.

Carlsson, Ingemar, 2006. *Hovskalden Olof von Dalin i konflikt och knipa : en hovkansler, rikshistoriker, författare och poet i konflikt med politiker, präster, fornforskare och andra författare / Ingemar Carlsson ; i grafisk form och redigering av Stig J Hedén ; med teckningar av Stefan Gustafsson.* Falkenberg

Israëlsson, Joseph, 1751. *Tal uppå kongliga krönings-dagen den 26. november, hållit uti salen på mäszings-bruket i Norköping, af Joseph Israelsson. 1751. Stockholm, tryckt uti kongl. tryckeriet, [!].*

Kröningsceremonielet. *Wid theras Kongl. Majestäters, Hans Kongl. Maj:ts, wår allernådigste konungs, konung Adolph Friedrichs, Sweriges, Göthes och Wendes konungs &c. &c. &c. samt thesz högtälskelige gemåls, Hennes Kongl. Maj:ts, wår allernådigsta drottning, drottning Lovisae Ulricae kröning, som sker then 26. november 1751. kommer följande at i akt tagas.*

Modée, Reinhold Gustaf, 1742–1749. *Utdrag utur alle … utkomne publique handlingar, placater, förordningar, resolutioner och publicationer, som riksens styrsel samt inwärtes hushållning och författningar i gemen, jämwäl ock Stockholms stad i synnerhet angå.* Del I 1718–1729, II 1730–1739, III 1740–1747, IV 1747–1748, V 1750-175. Stockholm.

Nicander, Anders, 1751. *Til Swea rikes högloflige ständer wid riksdagen 1751./ (Anders Nicander.) Stockholm, tryckt hos Lars Salvius. År 1751.* Stockholm.

Nordenflycht, Hedvig Charlotta, 1751. *Til riksens högloflige ständer wid deras sammankomst til riks-dagen år 1751. / (Hedvig Charlotte Nordenflycht.) Stockholm, tryckt uti kongl. tryckeriet. Hos directeuren Pet. Momma. Stockholm.*

Ruder, Gustaf, 1749. *Anledning til läro- och närings-wärkens förbättring./(Gustaf Ruder.) Stockholm, tryckt uti kongl. tryckeriet, år 1749.*

Troilius, Samuel 1750. *The förloszade Guds barnas glädje i himmelen, efter theras fullbordade tros kamp på jorden, föreställd, uti en christelig lik-predikan, öfwer hans kongl. maj:ts tro-man, Sweriges rikes archie-biskop ... Jacob Benzelius, som efter en högst : berömlig wandel saligen i herranom afsomnade, år 1747 then 19 junii, och, närwarande en högförnäm och mycket ansenlig församling af alle wid riksdagen warande ständen, begrofs i S. Clarae kyrka i Stockholm, then 17 julii ther på följande, : af Samuel Troilius ... Stockholm, tryckt af Peter Jör. Nyström, 1750.*

Troilius, Samuel, 1751. *Swea inbyggares böne-rop, wid then första riks-dagen i Stockholm, efter then stormägtigste konung, konung Adolph Friedrichs, Sweriges, Göthes och Wändes &c. &c. &c. konungs, wälsignade anträde till regeringen, uti en kort och efaldig:predikan, öfwer 1. Kon. b. 8: 57. Af Samuel Troilius... Stockholm, tryckt af Peter Jöransson Nyström, 1751.* Stockholm.